

VİLYAM ŞEKSPİR

**SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ**

**İKİ CİLDDƏ
I CİLD**

**"ÖNDƏR NƏŞRİYYAT"
BAKİ-2004**

İngilis dilindən tərcümə edən:

Sabir Mustafa

Ön sözün müəllifi:

İsmixan Rəhimov

822.33 - dc 21

AZE

Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. İki cildə. I cild. "Öndər nəşriyyat", Bakı, 2004, 736 səh.

Antik dövr dramaturgiyasından söz düşəndə dilə ilk gələn Esxil, Evripid, Sofokl adları olursa, İntibah dövrünün dram sənəti zirvəsində qeyd-şərtsiz görkəmli ingilis dramaturqu Vilyam Şekspirin adı çəkilir. Mayasında insan ləyaqətinin ucalığı, mənəvi yüksəkliyi, insanpərvərlik, dərin həyatilik və məhəbbət ülviliyi dayanan Şekspir yaradıcılığı ümumbəşər mənəvi sərvətində elə bir zirvədir ki, coğrafi sərhədlər, etnik müxtəlifliklər, milli psixologiyalar məhdudluğu tanımır və zamana sinə gərir.

Bəşəriyyətin indisi və gələcəyi üçün narahatlıq keçirən ölməz sənətkarın humanizm ideyaları, gerçəkliklə ideal arasındakı uçurumun ictimai mahiyyəti yazdığı faciələrdə daha şaxəli şəkildə pardaqlanır. Həmin əsərlərdə faciəvilik nikbinliklə üzvi vəhdətdədir ki, bu da nəticə etibarilə oxucunu ülvilik və gözəllik aləminə qovuşdurur, onun həyat eşqi və mübarizə əzmini artırır.

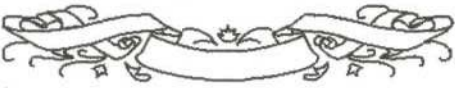
Bu cildə dahi dramaturqun beş ən məşhur faciəsi daxil edilmişdir. "Romeo və Cülyetta"da təmiz məhəbbət, "Otello"da fəlakətə düşmüş böyük inam, "Kral Lir"də ülvəi ata sevgisi, "Hamlet" və "Maqbet" əsərlərində isə hakimiyyət ehtirası ön plana çəkilir.

ISBN 9952-416-37-6

© "ÖNDƏR NƏŞRİYYAT", 2004

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN
**“Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

DÜNYANI "LƏRZƏYƏ GƏTİRƏN" DAHİLƏRDƏN BİRİ

Bugünkü dünyamızda elə bir mədəni xalq tapılmaz ki, Vilyam Şekspirin "Hamlet"indəki məşhur monoloqun "olum, ya ölüm" sualını ya olduğu kimi, ya da öz doğma dilinə tərcümədə işlətməsin.

Cahanşümul mütəfəkkir Vilyam Şekspirin adının dünyanın çəkilməsi təsadüfi deyildir. Hətta onun həyatı və yaradıcılığını tədqiq edən bir qisim araşdırıcılar Şekspir soyadında səhnəni lərzəyə gətirən bir insan dayandığı fikrini söyləməyə özlərində cəsarət tapmışlar.

Bəşəriyyət qiyamət günü Tanrının qarşısında keçilmiş yol, görülmüş işlər haqqında hesabat verəndə, özünün mövcudluğuna bəraət qazandırmaq üçün Servantesin "Don Kixot" əsərini təqdim etsə, kifayətdir (F.Dostoyevski). Xeyr, kifayət deyil! Bəşəriyyət haqqında tam, hərtərəfli məlumat almaq, keçirdiyimiz kəşməkəşli yollar, qatlaşdığımız çətinliklər haqqında təsəvvür əldə etmək üçün Nizaminin "Xəmsə"si, Füzulinin qəzəlləri, Şekspirin faciələri ilə tanış olmaq gərəkdir.

Böyük ingilis dramaturqu cahanşümul əsərlərini yaradandan bəri bəşəriyyət işi çətinə düşəndə, yamanlıq yaxşılığı üstələyəndə, "olum, ya ölüm" vəziyyətində elə hey Şekspirdən cavab gözləyir, onu imdadına çağırır. Bəlkə də XX əsrdə bütün dünyada bu qədər diqqət mərkəzində olan ikinci yazıçı tapmaq çətinidir. Şekspirin adı heç zaman unudulmur.

Azərbaycanda Şekspirə tanışlıq teatr və tərcümə sənətimizin inkişafı ilə sıx bağlıdır. Teatrımızın və ədəbiyyatımızın XIX əsrdən bu günə kimi yüksəlişinin bütün mərhələləri Şekspir adı ilə əlaqədar olmuşdur. Şekspir əsərlərinin Azərbaycan oxucusunun, tamaşaçısının bədii-estetik zövqünün zənginləşməsində xidməti vardır.

Avropada İntibah dövrünün ən görkəmli nümayəndələrindən biri olmuş Vilyam Şekspir öz əsərlərində humanizm, xəlqilik, həyatsevərlik ideyalarını tərənnüm etmiş, insan qəlbinin sirlərini dərinlən bilmiş, qələmə aldığı mürəkkəb hadisələrin dolğunluğu ilə həmişə oxuculara böyük təsir göstərmişdir. Onun faciə və komediyalarında əksini tapmış məsələlər, həyat haqqında söylədiyi həqiqətlər, insanların bir-birinə münasibəti zaman-zaman dəyişməz qalır. Şekspir hadisələrin dərinliyinə nüfuz edir, ilk nəzərdə əhəmiyyətsiz görünən xırda bir hadisənin

arxasında gizlənən ümumbəşəri əhəmiyyətə malik mənalı üzə çıxara bilirdi. Şekspirin bütün əsərləri zamanə ilə son dərəcə bağlı olduğuna görə dünya ədəbiyyatında misli görünməmiş tarixi vüsət kəsb etmişdir. Hər bir cəmiyyət, hər bir xalq, yaş;ndan, məqamından asılı olmayaraq, hər bir fərd hər dəfə Şekspirin əsərləri ilə təmasa girərkən ondan nə isə yeni bir şey öyrənibdir. Buna görədir ki, tədqiqatçılar 400 ildən çox bir müddətdir ki, onun əsərlərini tədqiq edir və hər dəfə yeni bir fikir söyləməyə nail olurlar. Müasiri Ben Conson Şekspir haqqında demişdir: "O, bir əsr üçün deyil, bütün zamanlar üçündür". Şekspir həm də bütün millətlərə gərəkdir. Elə bir xalq tapılmaz ki, onun mədəniyyətinin inkişafında Şekspirin payı olmasın.

Şekspir Avropa İntibahının parlaq və eyni zamanda ən mürəkkəb dövründə yaşamışdır. İntibahın ən dərin və son dərəcə böhranlı dövründə əvvəllər Bokkaçço, Leonardo da Vinçi, Rable və digər mütəfəkkirlərin əsərlərində irəli sürülmüş konsepsiyalar tarixin acı təcrübəsi əsasında nəzərdən keçirilmiş və saf-çürük edilmişdir.

İntibah dövründə əsrlərdən bəri feodalizm mənşəsində yaşayan insanın qarşısında ucsuz-bucaqsız üfüqlər açıldı, öz qüvvəsinə yenilməz inam yaranır və o, həyata, biliyə, yaradıcılığa meyl etməyə başlayır. İntibah dövründə insan orta əsrlərin axirət dünyası haqqında nağılları ilə birdəfəlik üzlülür, ümidini bu dünyaya bağlayır, cənnəti də cəhənnəmi də burda axtarır. Təbiət elmlərinə, humanitar elmlərə böyük maraq oyanır.

İntibah dövrünün insanında ən ümdə keyfiyyət inamdır. İnsanın sonsuz imkanlarına, varlığın bütün sirlərinə nüfuz edib, onları aşkara çıxarmaq bacarığına inam. Engels "Təbiətin dialektikası" əsərində İntibah dövrünün mahiyyətini belə aydınlaşdırır: "Bu, bəşəriyyətin o vaxta qədər gördüyü bütün çevrilişlər içərisində ən böyük mütərəqqi çevriliş idi, dahilərə ehtiyacı olan, öz təfəkkürü, ehtirası və xasiyyəti kamilliyi və alimliyi cəhətdən dahilər yetirən bir dövr idi..."

"Nəhənglərə ehtiyacı olan bu dövr" nəhənglərə də yetirdi. Bu dövrdə elə bir alim tapılmazdı ki, dörd-beş xarici dil bilməsin elmin həm nəzəri, həm də təcrübi sahəsində parlansın. Dinin nüfuzuna qarşı çıxan humanistlər insanın öz düşüncələrində azad və sərbəstliyini yüksək qiymətləndirir, onu hər cür mənəvi və əxlaqi təzyiqdən dinin buxovlarından xilas etməyə çalışırdılar. Bu, əlbəttə ki bədii yaradıcılığın da yüksək nailiyyətlər əldə etməsinə gətirib çıxartdı. İtaliyada incəsənət fəvqəladə çiçəklənmə dövrü keçirir, Fransada, Alma-

niyada yeni tipli humanist ədəbiyyat yarandı, İngiltərədə və İspaniyada klassik ədəbiyyatın ilk nümunələri meydana gəldi.

Bu dövrün estetikası nikbin xarakter daşıyır; sənətdə gözəllik, kamillik haqqında düşünülür, təbiətin gözəllik qanunları kəşf edilir, sənətkarlar sənətdə ümumiləşdirmə yolu ilə realizmin inkişafına təkan verirlər. Bu, bədii yaradıcılığın müxtəlif janrlarının inkişafına səbəb olur, bütün sənət növləri misli görünməmiş tərəqqi dövrü keçirir, humanist tələbləri daha dolğun və təsirli ifadə edə bilən sənət növləri geniş inkişaf edir.

İntibah dövrünün ilkin mərhələsində insanın zahiri gözəlliyini təsvir etmək tələbi meydana çıxanda, xüsusilə İtaliyada rəssamlığa, boyakarlığa və xüsusən portret janrına üstünlük verilir. Sonralar isə insanın daxili aləminə nüfuz edib, onu bütün mürəkkəbliyi və ziddiyyəti ilə göstərmək meyli ön planda olanda İngiltərə və İspaniyada teatr janrı şöhrət qazanır. Orta əsrlər ədəbiyyatında geniş yayılmış əfsanəvi hadisələri əks etdirən sabit süjetlər əvəzinə, real həyat və onun kəskin drammatizmini, ictimai və siyasi hadisələri, canlı insan taleyini, onun daxili aləmini, zəngin xarakterini əks etdirən əsərlər əsas yer tutur.

* * *

Vilyam Şekspir 1564-cü il aprelin 23-də Eyvon çayı sahilində yerləşən, indi dünyada Şekspirin vətəni kimi məşhurlaşmış Stratford şəhərində anadan olmuşdur. Atası nisbətən varlı olmuşdur. V.Şekspirin həyatı haqqındakı yazılarda o, bir qəssab, dabbağ və əlcəktikən kimi təsvir edilmişdir. Ədibin atası Con Şekspir bir müddət Stratford şəhərinin bələdiyyə rəisi də işləmişdir.

1571-ci ildə Vilyam yerli qrammatika məktəbində oxumağa başlayır. Burada o, yunan və latın dillərini, məntiq elmini öyrənir. Getdikcə ailənin maddi vəziyyəti çətinləşir, o, təhsilini davam etdirə bilmir. Rəvayətə görə gələcək yazıçı əvvəlcə kənd qəssabı yanında şagird işləyir, sonra isə kəndlərdə müəllimlik edir, müəllimlik edərkən xalq dilini, xalq ədəbiyyatını dərindən mənimsəyir. Tədqiqatçılar çox zaman Şekspir dilinin, onun lüğət tərkibinin zənginliyini, minlərlə zərbi-məsəliərin, iyirmi mindən çox sözün işlədilməsini məhz xalq içərisində olması və xalq dilini dərindən öyrənməsi ilə izah edirlər.

1582-ci ildə Şekspir on səkkiz yaşında ikən özündən yeddi yaş böyük olan varlı fermer qızı Anna Heteveylə evlənir. Onların Süzan adlı

bir qızı və əkiz oğlanları - Yudif və Hamlet olur. 1586-cı ildə Şekspir Stratforddan Londona gedir. Bir rəvayətə görə Londonda Şekspir əvvəlcə teatra gələn əyanların atlarını saxlamış, sonra isə teatrda suflyor, artistlər üçün rolların üzünü köçürən, rejissor köməkçisi və aktyor kimi çalışmışdır. Lakin bir aktyor kimi Şekspir şöhrət qazana bilməmişdir.

Şekspir bədii yaradıcılığa teatrda başlamışdır. İlk əsərini 1590-cı ildə yazmışdır. 1593-cü ildən Şekspir məşhur aktyor Cems Berbecin rəhbərlik etdiyi teatr truppasında həm aktyor, həm də dramaturq kimi çalışır. Bu zaman teatra və ədəbiyyata böyük həvəs göstərən zadəganlar içərisində Şekspir qraf Sauthemptonla dostlaşır, onun təşkil etdiyi ədəbi məclislərdə iştirak edir. Qraf Sauthemptonun evində Şekspir bir neçə ədib və aktyorla rastlaşır. Bura onun üçün ilk ədəbi məktəb olur. Lakin Şekspir teatra daha çox bağlı idi. O, öz truppası ilə şəhərləri, kəndləri gəzir, xalqla görüşür və xalqdan öyrənirdi. Getdikcə teatrda Şekspirin mövqeyi möhkəmlənir. Berbec truppasının üzvləri "Yer kürəsi" adlı teatr binasının əsasını qoyduqda Şekspir də həmin şirkətdə iştirak edir. Sonradan Şekspirin Stratfordda iki ev və bir parça torpaq sahəsi almaq imkanı da olur. 1599-cu ildə isə qraf Sauthemptonun köməyi ilə aşağı zadəgan rütbəsi də alır.

Şekspirin şöhrəti artdıqca həm tamaşaçıların, həm də teatr mütəxəssislərinin, alimlərinin nəzərində istedadlı bir dramaturq kimi tanınır. Şekspirin rəqibləri təhsildə, elmdə ondan yüksəkdə dursalar da, dramaturq kimi ondan çox-çox zəif idilər. Marlo, Qrin, Ben Conson və başqa yazıçıların əsərlərində köhnə dövr insanların düşüncəsi, əxlaqı əks olunurdusa, Şekspir əsərlərinin mövzusunı müxtəlif dövrlərdən, müxtəlif ölkələrdən götürdüyünə baxmayaraq, müasir ingilis həyatını, doğma xalqını təsvir edirdi. Buna görə də hamı, hətta rəqibləri belə onu istedadlı dramaturq kimi tanıyırdılar.

Şekspir 1612-ci ildə Stratforda qayıdır və ömrünün axırına qədər burada yaşayır. O, 1616-cı il aprel ayının 23-də (anadan olduğu gündə), 52 yaşında vəfat etmiş və burada da dəfn olunmuşdur.

Şekspirin ədəbi irsi iki poema, 154 sonet və 37 pyesdən ibarətdir.

İllər keçdikcə əsərlərindəki hadisələrin ümumbəşəri olması, insan xarakterlərinin yetkinliyi, həyat hadisələrinin dərinliyinə vara bilmək bacarığı tədqiqatçılarda Şekspir şəxsiyyətinə dərin maraq oyatdı. Ədibin həyatı haqqındakı məlumatların azlığı və bəzən qeyri-dəqiqliyindən onun Stratfordda doğulması, sadə ailədən olması, universitet təhsili görməmiş adamın məşhur əsərlər yazması şübhə oyatmağa

başlamışdır. Bəziləri belə bir fikir irəli sürürdülər ki, o zaman kübar ailədən çıxan, saray tərbiyəsi görmüş, universitet təhsilli adamlar üçün dram əsəri yazmaq əskiklik sayılmışdır. Guya kübarlar öz əsərlərini anonim şəkildə teatra təqdim etmiş, aktyorlar üçün rolları köçürməklə məşğul olan Şekspir isə bu əsərləri öz adına çıxıbmış. Bir də deyirlər ki, guya bu dram əsərlərini köçürən eyni adam olmamışdır. Çünki bu əsərlərdə Şekspir sözünün ingilis dilində imlası müxtəlif şəkildə yazılmışdır. Bu fikir düz ola bilməz. O zaman Şekspirlə eyni vaxtda yaşamış Kristofor Marlonun adının yazılışına da ingiliscədə on bir şəkildə rast gəlmək olur.

İngiltərədə Şekspirin həyatı, kimliyi, ailəsi və yaradıcılığı ilə əvvəl maraqlananlar olmuşsa da, onun tərcümeyi-halını ilk dəfə Nikolas Rou yazmışdır. 1709-cu ildə o, Şekspirin altı cildlik əsərlərini hazırlamış və tərcümeyi-halı ilə birlikdə çap etdirmişdir. N.Rou əvvəlki uydurmалardan və rəvayətlərdən fərqli olaraq, daha dəqiq məlumatlara istinad edir. Onun xahişi ilə aktyor Betterton Stratforda gedir və Şekspir haqqında daha ətraflı məlumat toplayır. Rounun yazdığı oçerk əvvəlki yazılara nisbətən daha dəqiq faktlarla zəngin idi. Rounun yazdığına görə, Şekspir Tomas Lyusun Stratford yaxınlığında olan meşəsində maral ovladığı üçün torpaq sahibi onu cəzalandırmışdır. Şekspir bu cənaba acı bir həcv yazmış və buna görə də ser Tomas Lyus tərəfindən daim təqib olunduğu üçün Londona qaçmışdır. Lakin Şekspirin Tomas Lyusun meşəsində maral ovladığı haqqında rəvayət, ona yazdığı həcv sonradan Şekspir tədqiqatçıları tərəfindən bir-birinə əks olan fikirlərlə rədd edilir.

XVIII əsrin sonunda şekspirşünaslığın təməlini qoymuş bir alim kimi tanınan E.Melon (1741-1812) Şekspirin həyatına aid olan faktları uydurmалardan təmizlədi.

Uzun müddət Şekspirin Londona gəldikdən sonra, teatr tamaşasına baxmağa gələnlərin atlarını saxlaması haqqında rəvayət çox geniş yayılmışdı. Melon isə Şekspir haqqında olan bu rəvayətə əsla inanmır. Melona görə Şekspir hələ Stratfordda ikən oraya gələn teatr truppalarından biri ilə yaxın olmuş və buna görə də Londona gedərkən dərhal özünə iş tapa bilmişdir. Bəzi bioqraflar Şekspirin atasının savadsız olduğunu deyir və qeyd edirlər ki, o, sənədlərə imza əvəzinə "Con Şekspir" kimi cızıq çəkərmiş. Başqa bir tədqiqatçı - Smart bu fikri yalana çıxardır, qeyd edir ki, belə olsaydı bu adama şəhər bələdiyyəsində iki dəfə xəzinədarlıq vəzifəsi tapşırılmazdı.

XIX əsrin əvvəlindən başlayaraq Şekspir haqqında olan əfsanələrin təhlili məsələsinə son qoyuldu. Şekspirin tərcümeyi-halını yazanlar onun həyatının bəzi faktlarını şərti olaraq qəbul etdilər. Şekspir haqqındakı məlumatların bəzilərinə şübhə edənlər olsa da, onların qəbul olunmasını lazım bildilər. Sonralar Şekspirin ailə həyatı haqqında da bəzi yeni məlumatlar üzə çıxmışdır. Onun "qarabəniz xanıma" məhəbbəti faktı tam aydınlaşdırılmamışdır. Müəyyən edilmişdir ki, onun ictimai vəziyyəti kifayət qədər yüksək olmuşdur. Yaxın tanışları içərisində təkcə qrafların deyil, hətta kraliça Yelizavetanın adını çəkənlər də var.

XIX əsrdə Şekspiri romantik bir şəxsiyyət kimi öyrənənlərlə yanaşı, elmi şekspirşünaslığın da təməli qoyulur. Almaniyada və Fransada bir neçə ədəbi məktəb Şekspirin həyatı və fəaliyyəti ilə məşğul olmağa başlayır. İngiltərədə C.O.Holivel-Fillipe, S.Li ədib haqqında böyük həcmdə əsərlər yazdılar. Rusiyada N.Storojenko onun əsərlərini tədqiq etdi. V.Çuyko və V.İvanov dramaturqun tərcümeyi-halını yazıb nəşr etdilər. Şekspir haqqında yazılmış kitablar rus dilinə tərcümə olundu.

XVII-XVIII əsrlərdə Şekspirin həyatı haqqında yazanların heç biri onun adı ilə bağlı əsərlərin stratfordlu Vilyam Şekspirə aid olduğuna şübhə etmirdilər. Birdən-birə XIX əsrdə Şekspirin şəxsiyyətinə şübhə oyandı. Bu fikri ara-sıra indi də təkrar edənlər var. Şekspirin şəxsiyyətinə şübhə edən ilk tədqiqatçı Amerika alimi Deliya Bekondur. O, "Şekspir pyeslərinin fəlsəfəsinin açılması" adlı əsərində bu pyeslərin filosof və dövlət xadimi Frensis Bekon tərəfindən yazıldığını sübut etməyə çalışdı. Deliya Bekonun fərziyyəsinə N.Qotorn, T.Karleyl kimi alimlər də tərəfdar çıxdılar. Getdikcə Bekon nəzəriyyəsinin tərəfdarlarının sayı artdı. Bəziləri hətta inandırmağa çalışırdılar ki, F.Bekon təkcə Şekspirə aid edilən əsərlərin deyil, hətta K.Marlo və B.Consonun da əsərlərinin müəllifidir. "Bəs nə üçün Bekon öz əsərlərini başqalarına verirdi?" sualına belə cavab verirdilər ki, guya F.Bekon rütbəli bir adam kimi adını hörmətdən salmaq istəmirdi. Halbuki, Bekon vəzifədən kənar edildikdən, cəmiyyətdə nüfuzdan düşdükdən sonra birçə əsər də yazmamışdır. Bekon haqqında olan bu uydurma 1810-cu ilə kimi davam etdi. Bəzən Şekspirin əsərlərini daha böyük rütbəli adamlara aid edənlər də tapıldı. Yeni nəzəriyyəçilər indi bu əsərlərin qraf Derbi, qraf Retlend, qraf Oksford və nəhayət kraliça Yelizavetanın olduğunu sübuta yetirməyə çalışdılar.

"Şekspir-Retlend" nəzəriyyəsinə bir zaman rus alimləri də müdafiə edirdilər. 1924-cü ildə F.Şipulinski, 1926-cı ildə V.Friçe, 1931-

ci ildə P.Koqan yazılarında bu nəzəriyyəni əsas götürürdülər. Vulqar sosioloqlar o fikirdə idilər ki, Şekspirin adı ilə tanınan əsərlərdə zadəganların həyat mövqeyi tərənnüm edilir, buna görə də bu əsərləri sadə bir ailədən çıxmış adam deyil, məhz zadəgan yaza bilərdi. Belə bir fikir də söyləyirdilər ki, guya K.Marlo öldürülməmiş, Avropa ölkələrində yaşayıb pyeslər yazarmış. Aktyor Şekspirin müəllifliyinə şübhə edənlərin də əksəriyyəti o dövrün xüsusiyyətlərini bilməyən jurnalistlər, hüquqşünaslar, istefaya çıxmış siyasətpərəstlər idi. Qeyd etmək lazımdır ki, Şekspiri danmaq istəyənlər çoxaldıqca onun dövrü, yaradıcılığı daha dərinəndən öyrənilmiş, bu da Şekspir yaradıcılığının çoxcəhətliliyini, şəxsiyyətini dəqiq öyrənməyə kömək etmişdir.

A.Smirnov, M.Morozov, A.Anikst, M. və D.Urnovlar kimi bir çox görkəmli rus alimləri, Azərbaycanda isə M.Rəfil, Ə.Sultanlı, C.Cəfərov, Ə.Ağayev kimi mahir tədqiqatçılar Şekspirin yaradıcılığı haqqında maraqlı və orijinal fikirlər söyləmişlər.

Tədqiqatçılar Şekspir yaradıcılığını əsasən üç dövrə bölürlər. Yaradıcılığının birinci dövründə (1591-1601) o, "Venera və Adonis", "Lukresiya" poemalarını, sonetlərini, "VIII Henri" pyesindən başqa bütün tarixi dramlarını, "Tit Andronik", "Romeo və Cülyetta", "Yuli Sezar" faciələrini, bu dövr üçün xarakterik olan şən və nikbin "Səhvlər komediyası", "Şiltaq qızın yumşalması", "İki veronalı əsilzadə", "Məhəbbətin əbəs səyi", "Yay gecəsində bir yuxu", "Venesiya taciri", "Vindzor cici-bacıları", "Heç nədən hay-küy", "Necə istəsəniz", "On ikinci gecə və yaxud istədiyiniz kimi" komediyalarını yazmışdır.

Yaradıcılığının ikinci dövründə (1601-1608) Şekspir tragik konfliktlər və qəhrəmanlardan bəhs edən faciələr yazmışdır: "Hamlet", "Otello", "Kral Lir", "Maqbet", "Antoni və Kleopatra", "Karolian", "Afinalı Timon". Bu dövrdə yazılan komediyalar birinci dövrdəkilərdən fərqlənir. Burada artıq əvvəlki komediyalarda olan şən əhval, nikbinlik hiss olunmur. Əksinə, onlarda bir qədər tragik ünsürlər gözə çarpır: "Troil və Kressida", "Tədbirə qarşı tədbir", "Xeyirlə qurtaran hər iş yaxşı olar" və "Perikl".

Üçüncü dövrdə "Simbelin", "Qış nağılı" və "Fırtına" tragikomediyaları (1608-1612) yazılmışdır. Bu əsərlərdə fantaziya və alleqorizm özünü büruzə verir. Şekspirin sonetləri İngiltərədə İntibah dövrü poeziyasının ən yüksək zirvəsini və dünya poeziyası tarixində dönüş mərhələsini təşkil edir. Bir şair kimi Şekspirin lirik dühası sonetlərdə özünü daha aydın göstərir. Onun sonetlərində məhəbbət və dostluq,

vəfa və xəyanət, səmimilik və riyakarlıq kimi mövzular əksini tapır. Şekspir sonetlərində təsvir olunan gözəl realdır, təbiidir; yalan təşbeh şairin poetikasına yaddır. Şekspir öz sonetlərində göstərir ki, həyat-sevərlik, dostluq və sevgi insanın təbiətindən doğan keyfiyyətdir, məhvedici zaman onu poza bilməz. İnsan zamana öz qabiliyyəti, bacarığı ilə qalib gəlir. Gözəllik heç zaman ölmür.

Yaradıcılığının birinci dövründə yazdığı "Romeo və Cülyetta" əsərində Şekspir Renessans adamının feodal qayda-qanunlarına qarşı mübarizəsini təsvir edir: Kapuletti və Montekki ailələri arasındakı düşmənçilik hələ qədimdən mövcuddur. İki düşmən ailəyə mənsub olan gənclər bir-birinə vurulur, sonradan isə hansı ailədən olduqları aşkar olur. Lakin Romeo və Cülyettanı bir-birinə bağlayan ülvə məhəbbət orta əsrlərin adət-ənənəsinin ətalətini qıra bilmir. Onlar uzun illərdən bəri davam edən və artıq qocaları cana gətirmiş iki ailə arasındakı düşmənçiliyi dəf edə bilmirlər. Romeo təbiətə azad şəxsiyyətdir. O, öz dostları ilə birlikdə olanda həyatsevərdir. Merkusio onun ən yaxın dostudur. Cülyettaya qarşı məhəbbəti Romeonu daha da cəsarətli edir. Öz məhəbbəti üçün Romeo mübarizdir, fəaldır və qətidir. Cülyettanın ölümünü o mərdliklə qarşılayır, Cülyettasız onun üçün həyat yoxdur. Cülyettanın paklığı, sədaqəti onun məhəbbəti ilə aşkar olur. Romeonun ölümündən sonra onun gözəndə həyat mənasız olur və o, mərdliklə ölümü seçir. Cülyetta ən gözəl və pak bir qadın obrazı kimi təsvir olunmuşdur. O, təkcə ailə ənənələrinə qarşı deyil, bütün feodal qayda-qanunlarına qarşı üsyan edir. O, şəhərdən sürgün edilmiş Romeo ilə bir daha görüşə bilməyəcəyini heç ağına belə gətirmir. Lakin o, əmioğlusunu öldürmüş ailəsinin qan düşməni Romeodan heç zaman əl çəkməyəcəyinə əmindir. Atasının gənc zadəgan və varlı Parisə ərə getmək təklifini rədd etdikdən sonra Cülyettanın ən yaxın sirdaşı olan dayəsi Romeo ilə məhəbbətin baş tutmayacağı fikrini tələq edəndə Cülyetta ona da nifrət edir, onu lənətləndirir:

Ey qoca ifritə! O! Mənfur iblis!
Əhdin sınmasını belə istəmək,
Ya da eyni dillə eyni adamı
Yüz yol tərif edib belə pisləmək
Ən müdhiş, ən qorxunc günah deyilmi?
Get, get, məsləhətçim, get, bundan sonra
Bizim aramızda bir uçurum var.

Rahibin yanına gedirəm indi.
Əgər tapılmasa bu dərddə dərman,
Ölməyə cürətim çatar o zaman.

(Tərcümə S. Mustafanınıdır)

Bu faciədə Lorensio dini fanatizmdən uzaq, humanist bir alim kimi verilmişdir. Rahib olmasına baxmayaraq, o, yeni əhvali-ruhiyyəni düzgün qiymətləndirə bilir. Lorensio Romeo və Cülyettanı fəlakətdən qurtaracağına inanır, onların gizlin kəbinlərini kəsir, onlara hər cür kömək edir.

Əsərdə Merkusio ən parlaq, xeyirxah və sadıq dost kimi təsvir edilmişdir. Romeo və Cülyetta köhnə dünya ilə mübarizədə məğlub olurlar. Lakin bu məğlubiyyət köhnə düşmənləri barışdırır. İnsanın təbii arzu və istəkləri, səmimi hisslər, pak məhəbbət feodal adət və ənənələrinə, feodal əxlaqı prinsiplərinə qalib gəlir. Nahaq deyildir ki, bəzi tədqiqatçılar "Romeo və Cülyetta" dramını nikbin faciə hesab etmişlər.

Şekspir komediyaları komik xarakterlərlə, komik hadisələrlə bir-birini tamamlayır. "Səhvlər komediyası"nda Şekspir insanı öz səadəti uğrunda çarpışmağa çağırır. Öz arvadını və oğlunu itirmiş qoca Ekən rahatlıq tapa bilmir, daim öz axtarışlarını davam etdirir, təsadüfən olsa da, öz məqsədinə nail olur. Əkiz qardaşlar xarakterləri etibarlı ilə bir-birindən fərqlənirlər. Sirakuzlu Antifol təbiətə çılğındır, hər şeydən küsəndir. Efesli Antifol isə işgüzdür, ayıqdır, özünü təmkinli aparır. Şekspirin bütün komediyaları kimi bu komediya da nikbin sonluqla bitir.

"İki veronalı əsilzadə" komediyasının süjetini Şekspir Montamayrın ispanca yazılmış, sonralar ingiliscəyə çevrilmiş əsərindən götürmüşdür. Komediya müxtəlif ziddiyyətlərin toqquşması üzərində qurulmuşdur. Əsərdə dostluq xudpəsəndlik və ehtirasla üz-üzə gəlir, nəticədə qalib çıxır. Dramaturq üçün son dərəcə yaxın olan dostluq ideyası sonralar onun digər əsərlərində, xüsusilə "Hamlet" faciəsində öz yüksək bədii həllini tapmışdır. Yenilməz dostluq ideyası iki gəncin- Valentin və Proteyin simasında təcəssüm olunmuşdur. Protey xudpəsənddir, bu da onu xəyanətə və yalançılığa sövq edir. Valentin nəcib təbiətlidir, fədakardır, onu əhatə edən adamların saxtakarlığına dözmür. O, meşəyə gedir, ətrafına qaçaqları toplayır, onlara başçılıq edir. Əsl xalq qəhrımanı kimi kimsəsizlərə, yoxsullara, kasıblara, qadınlara kömək edir. Əsərdə Culya Proteyin məhəbbətinə sadıq, fədakar bir qız kimi təsvir olunur. Bu komediyada təlxək Louns obrazı daha qabarıqdır.

"Venesiya taciri" pyesinin süjetini Şekspir XIV əsr İtaliya xronikalarından götürmüşdür. Bu əsərdəki əsas obrazlardan biri olan Şeylokun simasında Şekspir millətçiliyi, guya yəhuditərə əzəldən məxsus olan yamanlıq ideyasını pisləyir, lakin eyni zamanda bu obraz vasitəsilə yaranmaqda olan burjuazianın mənfur keyfiyyətlərini dünya ədəbiyyatında misli görünməmiş bir uzaqgörənliklə ifşa edir. Əsərin sonunda humanizm ideyaları qalib gəlir.

Yaradıcılığının ikinci dövründə Şekspir başlıca olaraq faciə əsərləri yazır. Şekspir faciələri İntibahın son dövrünə təsadüf edir. Bu dövr mütləqiyyətin qələbəsi, dini mövqeyin möhkəmlənməsi, əmək bölgüsünün yaranması ilə səciyyələnir. İndi burjua münasibətləri İntibah nümayəndələrinin əsas tənqid hədəfinə çevrilir. Humanist idealla gerçəklik arasında olan uçurum onların əsərlərinin əsas mövzusunə çevrilir. Şekspir bu dövrdə cəmiyyətin pozğunluğunu, insanların korlandığını, gözəlliyin, paklığın qiymətləndirilmədiyini görür və bunları öz əsərlərində əks etdirir.

Dövrün humanistlərini düşündürən ictimai-siyasi və fəlsəfi məsələlər Şekspirin "Hamlet" faciəsində özünün daha parlaq inikasını tapmışdır. Bu əsərin süjeti o zaman geniş yayılmış və haqqında müxtəlif əsərlər yazılmış Hamlet əhvalatından götürülmüşdür. "Hamlet" əsəri haqqında ilk dəfə XIII əsrdə Sakson Qrammatik "Danimarka tarixi" kitabında məlumat verir. Sonradan bu əsər 1608-ci ildə ingilis dilinə tərcümə edilir, Londonda Tomas Kidin "Hamlet" faciəsi tamaşaya qoyulur. Lakin bu əsərlər bizə gəlib çatmamışdır.

"Hamlet" haqqında yüzrlərlə tədqiqat işi yazılmışdır. Müəlliflər əsasən əsərin qəhrəmanı Hamlet obrazını təhlil etməyə cəhd göstərmiş, Hamlet haqqında bir-birinə zidd, müxtəlif fikirlər söyləmişlər. İlk dəfə Hamlet haqqında yanlış fikir söyləyən, böyük alman şairi Gete olmuşdur. "Vilhelm Mayster" əsərində Gete deyir ki, Hamlet incə çiçəklər üçün olan, amma içərisində palıd ağacı əkilmiş bir güldənə bənzər. Bu ağac böyüyür, kök atır və bu güldənə sındırır. Əsərin əsas ideyasını Hamletin düşüncələri ilə iradəsi arasında olan ziddiyyətdə axtaranlar da vardır. Böyük rus ədibi İ.S.Turgenev 1860-cı ildə yazdığı "Hamlet və Don Kixot" adlı məqaləsində qeyd edir ki, Hamlet xudbindir hər şeyə şübhə ilə yanaşır. Don Kixot isə, Turgenevə görə işgüzdür, özünün haqlı olduğuna inanır və öz məqsədi uğrunda çarpışır. Turgenev belə hesab edir ki, Hamlet düşünən insandır, lakin fəaliyyətsizdir. Don Kixot iradəlidir, lakin ağıl sahibi deyil, əgər Hamlet kütlə üçün xeyir-

sizdirsə, Don Kixot xalqı fəaliyyətə çağırır. Lakin Turgenev onu da qeyd edir ki, Hamlet də Don Kixot kimi şər qüvvələrə qarşı barışmazdır. Rusiyada "Hamlet" əsərinin elmi təhlilini A.A.Anikst, A.A.Smirnov, S.M.Samarin, İ.Y.Bersman, L.S.Pinski və başqaları vermişlər.

Həqiqətdə Hamlet xeyirxah təbiətlidir. O, şair və filosofdur, möhkəm iradəlidir. O, cəmiyyətdə olan bütün haqsızlıqları, qanunların ikiüzlülüynü, məhkəmələrin süründürmələrini, zəhmətkeşlərin etdiyi xidmət əvəzinə təhqir olunduqlarını, pak və təmiz məhəbbətin qiymətləndirilmədiyini görür. Dünyanın bəzəyi, yaranmışların tacı olan insanın nə qədər alçaldıldığını, çürük ota çevrildiyini, riyakar olduğunu görür. Hamlet dünyanı həbsxanaya, Danimarkanı isə onun ən iyrənc bir guşəsinə bənzədir. Lakin Hamletin faciəsi ondadır ki, bütün bu yaramazlıqlara qarşı mübarizə etmək istəyir, ancaq bacarmır. O, elə zənn edir ki, vicdanlı və azad düşüncəli adam özünü məhv etməklə haqlı olduğunu sübuta yetirə bilər. Hamlet Elsinor sarayında baş verən hadisələri düzgün başa düşür. Hamletin fikri, düşüncəsi Klavdinin despotizminə qarşı qoyulmuşdur.

"Hamlet" faciəsi həyatı dərk etmə, anlama faciəsidir. Hamleti Elsinorda baş vermiş hadisə - atasının öldürülməsi, anasının tezliklə əmisinə ərə getməsi o qədər də düşündürmür. Onun fikrinin mayası dünyada baş alıb gedən ədalətsizlik, haqsızlıqdır. O, Layertdən fərqli olaraq humanistdir. Hamlet atasının intiqamını almaqda ləngiyirsə, bu onun acizliyinə dəlalət etmir. Faciənin başqa personajları Ofelya, Layert, Fortinbransın da taleyi Hamletinkini xatırladır, onların da ataları öldürülüb. Bu da cəmiyyətin özünü səciyyələndirir.

"Otello" faciəsi Cerald Çintionun "Venesiya mavru" novellasının motivləri əsasında yazılmışdır. Əsərdə Otellonun məhəbbəti, Dezdemonanın və Otellonun faciəvi ölümü ictimai zəmində verilmişdir. Otello böyük şəxsiyyətdir, öz qəhrəmanlığı nəticəsində cəmiyyətdə ən yüksək rütbəyə gəlib çatmış, general olmuşdur. Həyatın ən ağır əzab və işgəncələrinə dözmüş Otello öz insanlıq ləyaqətini, nəcibliyini qoruyub saxlaya bilmişdir. Xeyirxah mavr ağıllıdır, vicdanlıdır, fəaldır. Renessans dövrünün adamının bütün gözəl xüsusiyyətləri Otellonun şəxsiyyətində cəmlənmişdir. Venesiya senatorunun qızı Dezdemonu Otellonu məhz bu xüsusiyyətlərinə görə sevir, onun ləyaqətini qiymətləndirə bilir. Dezdemonu ilə Otellonun izdivacı gözəl hisslər, təmiz məhəbbət üzərində qurulmuşdur. Dezdemonu Otelloya ərə getməklə təkcə öz ailəsinə qarşı çıxmır, o bütün cəmiyyət qanunlarına qarşı üsyan edir.

Dezdemonə Şekspirin qadın obrazları içərisində ən parlaq surətdir. O, cəsarətli olduğu kimi incə, zərif, sədiq, itətkar qadındır. Otello təbiətə qısqanc deyil. Onda yaranan bu hissin səbəbi Dezdemonaya - insana olan inamın qırılmasıdır, aldandığını zənn etməsidir. Otello Dezdemonanı dərin məhəbbətlə, kövrək bir hisslə sevir, hətta onu öldürmək istədiyi anda belə düşünür ki, ədalət naminə bunu etməlidir. Otello Yaqonun hiyləsinin qurbanı olur. Yaqo yüksək rütbəyə çatmaq istəyir, Otelloya həsəd aparır, onun əli ilə Dezdemonanı öldürtdürür. O, hər nəyin bahasına olursa-olsun, başqalarından üstün olmağa çalışır. Yaqo ağıllı, çevik, qabiliyyətlidir, lakin onun bütün bu xüsusiyyətləri çirkin əməllərini həyata keçirmək işinə yönəldilmişdir.

"Kral Lir" faciəsinin mövzunu Şekspir Hellinşedin xronikalarından götürmüşdür. Bu rəvayətdə Lir və Kordeliya uzun kəşmə-kəşlərdən sonra qalib gəlir və mükafatlandırılır, sərbəst həyat keçirir, varlı yaşayan cəmiyyətə qovuşurlar. Şekspirin əsərinin qəhrəmanları isə onları əhatə edən cəmiyyətdən daha yüksəkdə durur, onun mənəvi-əxlaqi dəyərini, ideallarını rədd edirlər. Şekspir bu süjetə təlxək obrazını da əlavə etmişdir. Bu əsərdə biz iki Lir görürük. Nə qədər ki, Lir taxt-tac sahibidir, o zülmkardır, sərt, qəzəblidir, feodal əxlaq normalarından çıxış edir. O, qızlarını məcbur edir ki, yalan desinlər, onu tərifləsinlər. Qızlar da ataları kimi zalımdırlar. Lakin bu sərtliyə xəsislik də, hiylə də əlavə olunmuşdur. Atalarında isə bu keyfiyyət yoxdur.

Kordeliya bir humanist kimi yeni dövrün adamıdır. Kordeliya atasının qəzəbinə düçar olub, varislik hüququndan məhrum olacağını gözünün qabağına gətirsə də, yalan danışa bilmir, atasını yalnız bir övlad məhəbbəti ilə sevdini bəyan edir. Lakin əsl hiss elə məsum qadının qəlbində imiş. Atasını ondan üz döndərsə də, onu hər şeydən məhrum etsə də, o yenə atasını dərin, incə bir məhəbbətlə sevməkdə davam edir. Kordeliya özünün saxtakar, ikiüzlü bacılarından fərqli olaraq səmimidir, doğru söz deməkdən çəkinmir. O, öz atasını həqiqətən sevir, hətta atasının ona qəzəblənməsindən əsla incimir və Lirin ən ağır günündə qolundan tutur.

İkinci Lir əsl insandır! Əsərin axırında çətinliyə düşdükdə, təhqir olunduqda, xalqın acınacaqlı vəziyyətini gördükdə, onda bu vaxta kimi gizli qalmış yüksək insani keyfiyyətlər baş qaldırır. O, öz həyat yolunu gözü önündən keçirir, həyatı, cəmiyyəti dərk edir. Bu əsərdə Şekspir müxtəlif ictimai qrupların bir-birindən fərqləndiyini göstərir. Əsərdə köhnə cəngavərlik şərəfini qoruyanlar - Lir, Qloster, Kent, Olbeni və

burjua mənəviyyatını təmsil edənlər - Qoneril, Reqan, Edmund, Kornuol təsvir edilmişdir. Bu iki dünyanın nümayəndələri arasında qızgın mübarizə gedir. Şekspir göstərir ki, Lirin gücü, qüdrəti onun kral titulunda deyil, dövlət, torpaq sahibi olmasındadır. O, təkə kral titulu ilə kifayətlənib öz torpaqlarını qızları arasında bölüşdürdükdən sonra qüvvədən düşür. Malikanələri, torpaqları əlindən çıxmış kral dilənçi halına düşür. Ancaq Kent, qızı Kordeliya və təlxək axıra kimi Lirə sadiq qalırlar.

Faciədə təlxəyin xüsusi rolu var. O, öz acı sözləri və atmacaları ilə insanlar arasında olan münasibətin mahiyyətini açıb göstərir. Qlosterin taleyi Lirin taleyindən daha dəhşətlidir. Qeyri-qanuni doğulmuş oğlu Edmund atasına qarşı çıxır, qardaşı Edqarı və atasını sürgün edir. Əsərin sonunda xeyir qüvvələr şər qüvvələrə qalib gəlir.

"Maqbet" faciəsi R.Hollinşedin "İngiltərə, Şotlandiya və İrlandiya xronikaları" əsəri əsasında yazılmışdır. Maqbeti qatil və zalım edən cəmiyyətdə insanlar arasında mövcud olan ziddiyyətlərdir. Maqbet özünün gücünə, qabiliyyətinə və bacarığına inanır. Lakin o, eyni zamanda əmindir ki, bütün bu üstünlüklərinə baxmayaraq, özünə layiq mənsəbə-titula çatmamışdır, odur ki, məqsədinə yetmək üçün cinayətə əl atır, qan axıdır. Əsərin əvvəlində Maqbet tamaşaçılara Şotlandiyanın düşmənlərinə qalib gəlmiş, cəsur və xoştəbiətli sərkərdə kimi təqdim edilir. O, qəhrəmanlığına görə şöhrət qazanmışdır. Maqbetin hərəkətlərində daima xeyirlə şər bir-birini əvəz edir. Cadugər bacıların söylədikləri onun qara fikirlərinə təkan verir. Elə bil ki, cadugərlər Maqbetin özünün arzularıdır - dil açıb danışır. Maqbetin cinayətləri öz iradəsinin bəhrəsidir, fəvqəladə bir qüvvənin təsiri deyil. Maqbet heç bir çətinlikdən qorxmur, onu lərzəyə gətirən yeganə şey öz vicdanıdır. Dunkanı öldürdükdən sonra daima əzab çəkir. Ledi Maqbet öz ərini dahi hesab edir. O istəyir ki, əri Şotlandiyanın kralı olsun. Maqbet mənəvi sarsıntılar keçirərkən arvadı daima ona arxa olur. Ledi Maqbetin fikrincə, insan əllərinin qanını yuyan kimi cinayət yaddan çıxacaq. Lakin bu mümkün olmur. Maqbetin ölümündən sonra o da özünü öldürür.

Şekspir yaradıcılığının üçüncü dövründə yazılmış əsərlərdə fantastika və reallıq birləşir, folklor motivləri, utopik hadisələr təbiət mənzərələri fonunda verilir. Bu dövrdə yazılmış "Perikl", "Simbelin", "Qış nağılı", "Fırtına" yeni estetik keyfiyyətli əsərləridir. Bu əsərlərdə tragik komediya, pastoral, dram və alleqoriya janrlarından istifadə

edilmişdir. Şekspirin ədalətli cəmiyyət görmək arzusu "Fırtına" əsərində fantastik bir süjetlə verilmişdir. Gəmi qəzasından sonra bir adaya düşmüş Qonzalo burada hər şeyi yeni əsaslar üzrə qurmaq istəyir. O, məhkəmə və məmur rütbələrini ləğv etmək, yoxsulluğu və zənginliyi aradan qaldırmaq niyyətindədir. Lakin Qonzalo ağılsız fikirlər də söyləyir. O, ticarəti, elmi və əməyi də aradan qaldırmaq istəyir, insanlara ancaq təbiətin verdiyi nemətlərlə yaşamağı təklif edir. On iki il əvvəl Milanda şöhrətpərəst Antonio qanuni hersoq olan qardaşı Prosperonu ölkədən sürgün edir, hakimiyyəti ələ alır. Prospero öz qızı Miranda ilə əcinnələr yaşayan bir adaya düşür. Lakin burada da şər qüvvələr hakimdir. Əcinnələrin başçısı Kaliban Mirandanın ləyaqətinə toxunmaq istəyir. Cadugərliyin bütün sirlərini bilən Prospero Kalibana üstün gəlir. Prospero adada hər şeyə qadirdir, ona dağlar, bulaqlar, göllər, meşələr tabedir. Nə istəsə, edə bilər. Lakin, o yenə İtaliyaya qayıtmaq, qızgın həyat təzi olan cəmiyyətdə yaşamaq, şər qüvvələrə qarşı vuruşmaq istəyir. Əsərdə xeyirlə şərin mübarizəsi alim- humanist Prospero ilə eybəcər Kaliban kimi obrazların simasında verilmişdir. "Fırtına" əsərində Şekspir insanlığa, gözəl gələcəyə inam, bəşər övladının gözəlliyi qarşısında heyranlığı tərənnüm edir.

Şekspir faciələrində onun qəhrəmanları həlak olsa belə, ən yüksək ideallar, mənəvi keyfiyyətlər sarsıntıya uğrasalar belə, bu faciələrdə ümitsizlik yoxdur. Şekspir öz faciələrində humanist ideallar haqqında təsəvvürü daha da genişləndirir.

Şekspir əsərlərinin Azərbaycan dilinə tərcümə edilməsinin xüsusi əhəmiyyəti olmuşdur. Şekspiri tərcümə etməyə cəhd etmiş ədiblər Şekspir fikrinin, zəngin dilinin və ifadələrinin dilimizdə səslənməsi yollarını tapmaqla tərcümə sənətimizin inkişafında böyük xidmət göstərmişlər. Şekspirin yüksək bədii səviyyədə, məharətlə tərcümə edilən əsərlərinin Azərbaycan teatrlarında tamaşaya qoyulması səhnə sənətimizin inkişafında müəyyən rol oynamış, rejissor və aktyorlarımızın bir qismi Şekspir əsərləri ilə öz böyük istedadını nümayiş etdirə bilmiş, bir çox ədiblərimiz məhz Şekspir əsərlərini doğma dilimizə çevirməklə öz rəngarəng tərcüməçi istedadlarını üzə çıxarmışlar. Şekspir əsərlərinin tərcüməsi ilə hələ XIX əsrdən başlayaraq bir çox ədiblərimiz və tərcüməçilərimiz məşğul olmuşlar. H.Vəzirov ("Otello"), H.Səbri ("Otello", "Kral Lir"), İ.Xəlil ("Maqbet"), S.Rəhman ("Romeo və Cülyetta"), Əziz Şərif ("Otello"), C.Cabbarlı ("Hamlet", "Otello"), Əhməd Cavad ("Otello", "Romeo və Cül-

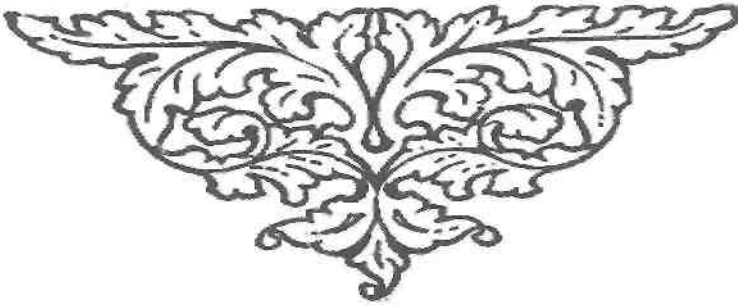
yetta"), Abdulla Şaiq ("Maqbet"), B.Nəzərli ("Maqbet"), M.İbrahimov ("Kral Lir", "On ikinci gecə"), Ə.Səbri ("Şıltaq qızın yumşalması"), T.Əyyubov ("Hamlet", "İki veronalı əsilzadə", "Qış nağılı", "Sonetlər"), Hidayət ("Xeyirlə qurtaran iş yaxşı olar"), Anar ("Fırtına"), İ.İsmayılzadə ("Səhvlər komediyası"), S.Mustafa ("Sonetlər", "Romeo və Cülyetta", "Otello", "Hamlet", "Kral Lir", "Maqbet") Şekspir əsərlərini tərcümə etmişlər. Şekspirin əsərləri respublikamızda müntəzəm olaraq dövrü mətbuatda, jurnallarda və kitab şəklində işıq üzü görmüşdür. Son dəfə toplu halda 1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı tərəfindən, 1980-ci ildə "Yazıçı" nəşriyyatı tərəfindən Şekspirin bir sıra əsərlərinin tərcüməsi nəşr edilmişdir.

Şekspir əsərlərinin hazırkı nəşrinin birinci cildinə daxil edilən faciələr ("Romeo və Cülyetta", "Hamlet", "Otello", "Kral Lir", "Maqbet" dramları) Sabir Mustafanın tərcüməsində verilir.

İsmixan Rəhimov

Romeo va Cülyetta

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Eskal	- Verona hersoqu
Paris	- gənc zadəgan, hersoqun qohumu
Montekki	
Kapuletti	- iki düşmən ailənin başçıları
Kapulettinin əmisi	
Romeo	- Montekkinin oğlu
Merkusio	- Hersoqun qohumu, Romeonun dostu
Benvolio	- Montekkinin qardaşı oğlu, Romeonun dostu
Tibalt	- ledi Kapulettinin qardaşı oğlu
Lorenzo	
Covanni	- Fransiskan rahibləri
Baltazar	- Romeonun nökəri
Samson	- Kapulettinin nökərləri
Qreqori	
Piter	- Cülyettanın dayəsinin nökəri
Abram	- Montekkinin nökəri
Əczaçı	
Üç çalğıçı	
Merkusionun və Parisin nökərləri	
LediMontekki	- Montekkinin arvadı
LediKapuletti	- Kapulettinin arvadı
Cülyetta	- Kapulettinin qızı
Cülyettanın dayəsi	

Verona şəhər əhli, hər iki ailənin qohumları, kişilər və qadınlar, maska taxmış adamlar, keşikçilər və xidmətçilər.
Xor.

Hadisələr Verona və Mantuyada cərəyan edir.

PROLOQ

Xor gəlir.

Xor.

Veronada iki nəcib ailə
Köhnə ədavətlə alışdı, yandı.
Paxıllıq təzədən döndü gur selə,
Əllər qana batdı, qana bulandı.
Düşmən nəsillərdə cüt-qoşa ulduz
Verdi ürəyini saf məhəbbətə.
Onların taleyi dönük, uğursuz,
Hələki son qoydu bu ədavətə.
Nakam aşıqlərin müdhiş ölümü,
Bədbəxt ataları titrədən fəsad,
Ağır peşmançılıq, bəxtin zülmü
Alar vaxtınızı ikicə saat.
Əgər tamaşaya diqqət versəniz,
Səhsiz göstərməyə çalışırıq biz.

Xor gedir.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Veronada bir meydan.

Qılinc və qalxan qurşamış S a m s o n və Q r e q o r i gəlirlər.

S a m s o n. Qreqori, bax ha, biz buradan komür aparmayacağıq.
Q r e q o r i. Yox, canım, onda biz alçalıb kömürçü olarıq ki!
S a m s o n. Mən demək istəyirəm ki, əgər onlar qanımızı qaraltsalar, biz qanıqara getməyəcəyik, qılınclar işə düşəcək.
Q r e q o r i. Hə, dostum, nə qədər sağsan, başını dik tut.
S a m s o n. Mən coşdum, qurtardı, kim gəldi, fərqi yoxdu, tez vururam.
Q r e q o r i. Ancaq bir əngəli var, tez vursan da, səni tez coşdurmaq çox çətin məsələdir.

S a m s o n. Montekki nəslin hətta iti də məni hirsəndirib coşdura bilər.

Q r e q o r i. Coşmaq yerindən tərpənmək deməkdir. İgidlik isə yerində dayanmaqdır. Birdən yerindən tərpənəndə dabanına tüpürüb əkilərsən, ha...

S a m s o n. Əgər o nəslin iti məni açıqlandırıb coşdursa, yerimdə möhkəm dayanacağam. Montekkilərdən olan hər bir kişinin və ya qızın önündə divar olsa belə, bir həmlədə yerindən götürəcəyəm.

Q r e q o r i. Bu göstərir ki, sən zəif bir qulsan, çünki yalnız zəiflər divara sığmırlar.

S a m s o n. Bu doğrudur. Qadınlar zəif olduqları üçün həmişə divara qısılırlar. Buna görə mən də Montekkilərin kişilərini divardan atacaq, qızlarını isə divara qısacağam.

Q r e q o r i. Bir de görüm, ağalarımız vuruşur, yoxsa onların nöqərləri - biz, hə?

S a m s o n. Mənim üçün hamısı birdir. Bu gün necə bir yırtıcı vəhşi olduğumu hamıya göstərəcəyəm. Kişilərə divan tutacaq, qızlara qarşı amansız olacağam. Mən onların başını kəsəcəyəm.

Q r e q o r i. Qızların başını?

S a m s o n. Hə, qızların başını və ya onların bəkarət mücrüsünü. Necə istəyirsən, elə də başa düş.

Q r e q o r i. Qoy onu hiss edənlər başa düşsün.

S a m s o n. Onlar mənim dayanmaq qabiliyyətimi yaxşı hiss edirlər. Bilirlər ki, necə gözəl bir vücuda.

Q r e q o r i. Yaxşı ki, balıq deyilsən. Balıq olsaydın, ancaq durna balığı olardın. Cəld tərpən, qılıncını hazır tut. Odur, iki nəfər Montekkinin evindən buraya gəlir.

Abram və Baltazar daxil olurlar.

S a m s o n. Elə bil ki, qılıncı sıyırmışam. Sən aranı qat, dalında durmuşam.

Q r e q o r i. Necə? Dalımda daldalanıb qaçırsan?

S a m s o n. Sən məndən qorxma.

Q r e q o r i. Yox bir, mən səndən qorxuram?!

S a m s o n. Elə edək ki, qanun bizim tərəfimizdə olsun. Qoy davam birinci onlar başlasınlar.

Q r e q o r i. Onların yanından keçəndə mən ağız-burnumu əyəcəyəm. Qoy istədikləri kimi də yozsunlar.

S a m s o n. İstədikləri kimi yox, cəsarət etdikləri kimi. Mən onlara dil çıxardacağam. Onlar buna dözsələr, rüsvay olacaqlar.

A b r a m. Siz bizə dil çıxardırsınız, cənab?

S a m s o n. Mən öz dilimi çıxardıram, cənab.

A b r a m. Siz bizə dil çıxardırsınız, cənab?

S a m s o n (*Qreqoriyə yavaşca*). Hə, desəm, qanun bizim tərəfimizdə olarmı?

Q r e q o r i (*Samsona yavaşca*). Yox.

S a m s o n. Yox, cənab. Mən dilimi sizə çıxarmıram. Dil mənimdir, istəyirəm, çıxardıram.

Q r e q o r i. Siz dava axtarırsınız, cənab?

A b r a m. Mən? Xeyr, cənab.

S a m s o n. Əgər dava axtarırsınızsa, mən sizin hüsurunuzda hazır. Mənim ağam sizin ağanızdan əskik adam deyil.

A b r a m. Artıq da deyil.

S a m s o n. Nə deyirəm, cənab.

Q r e q o r i (*Samsona yavaşca*). De ki, artıqdır. Odur, ağamızın qohumlarından biri buraya gəlir.

S a m s o n. Artıqdır, cənab.

A b r a m. Yalan deyirsiniz.

S a m s o n. Kişisiniz, qılıncınızı çəkin. Qreqori, göstər onlara öz güclü zərbəni (*Vuruşurlar*).

Benvolio daxil olur.

B e n v o l i o.

Saxlayın qılıncı, durun, axmaqlar,

Nə iş tutursunuz, heç bilirsiniz?!

Onların silahlarını qılıncıla vurub salır.

Tibalt gəlir.

T i b a l t.

Necə? Vuruşursan gədə-güdəylə,

Benvolio, bəri dön, ölümünə bax!

B e n v o l i o.

Vuruşuram yalnız barışıq üçün.

Qılıncı qına qoy, ya da qılıncıla

Kömək et, onları aralayaq biz.

T i b a l t.

Vuruşub, danışma, gəl, barışıqdan,
Cəhənnəmə, bütün Montekkilərə,
Bir də sənə nifrət etdiyim kimi,
Mən nifrət edirəm barışığa da.
Hazırlaş, al, gəldi, qorxağın biri.

Vuruşurlar.

Hər iki nəslin tərəfdarları gəlib vuruşanlara qoşulurlar. Sonra şəhərlilər
əllərində dəyənək və balta daxil olurlar.

Ş ə h ə r l i l ə r.

Vurun, kötləyin, döyün bunları,
Ölsün Montekkilər, Kapuletilər!

Kapuletti əynində xalat ledi Kapuletti ilə gəlir.

K a p u l e t t i.

Bu nə qalmaqaldır? Ehey, cəld olun,
Uzun qılıncımı gətirin mənə!

L e d i K a p u l e t t i.

Sənə çox yaraşar qoltuq ağacı,
Kişi, qılınc sənə nəyinə gərək?

K a p u l e t t i.

Dedim qılıncımı, öz qılıncımı!
Bax, qoca Montekki durub həyətdə,
Mənim acığıma qılınc oynadır.

Montekki və ledi Montekki gəlirlər.

M o n t e k k i. Ey bic Kapuletti! Qoy gedim, arvad.

Ledi Montekki.
Bir addım da olmaz! Az haray qopar,
Düşməni axtaran fəlakət tapar.

Hersoq öz məyyəti ilə daxil olur.

H e r s o q.

Dinçlik qatilləri, dinsiz xainlər,
Siz ey qılıncını qonşu qanıyla
Boyayan alçaqlar, eşidirsiniz?
Ey insan cildində vəhşi heyvanlar,

Ədavət odunu al qan seliylə
Səndürən axmaqlar, sizinləyəm mən.
Salın yadınıza qorxunc cəzanı,
Bu saat ləkəli əllərinizdən
Mənfur silahları yerə atın siz.
Dinləyin Hersoqun qəti hökmünü.
Qoca Kapuletti, qoca Montekki,
Siz cəfəng, mənasız bir söz üstündə
Üç qırğın törədib, pozduz üç dəfə
Bizim küçələrin sakitliyini.
Veronanın qoca müşavirləri
Soyunub abırlı libaslarını,
Titrək əllərində köhnə silahlar
Sizin ədavəti məhv etmək üçün
Üç dəfə məhv etdi öz dincliyini.
Kim bir də bu yerdə dincliyi pozsa,
Mənə həyatıyla cavab verəcək.
Bu dəfə hamınız dağılın, gedin.
Gəlin, Kapuletti, gedək mənimlə.
Siz isə, Montekki, nəhərdən sonra
Əmrimi bilməkçün gəlin saraya.
Bir daha deyirəm, burda qalan kəs
Olum cəzasına mənkum olacaq.

Montekki, ledi Montekki və Benvoliolan başqa hamı gedir.

M o n t e k k i .

Aranı kim qatdı yenə təzədən,
Danış, qardaş oğlu, sən görə bildin?

B e n v o l i o .

Mən bura gələndə sizin düşmənin
Nökərləri ilə bizim nöqərlər
Əlbəyaxa olub vuruşurdular.
İstədim onları aralayım mən,
Bu zaman qaçaraq qudurğan Tibalt
Gəlib başı üstə qılınc oynatdı.
Dəng etdi söyüşlə qulaqlarımı,
Qılıncı havanı kəsib doğradı,

Hava da rişxəndlə fit çaldı ona.
Elə ki, vuruşduq, səsə adamlar
Yığışdı, qızışdı qılınc döyüşü.
Bu vaxt Hersoq gəlib kəsdi döyüşü.

L e d i M o n t e k k i.

Bəs Romeo hanı? Gördünmü bu gün?
Yaxşı ki, sovuşdu o bu davadan.

B e n v o l i o.

Xanım, şərqi qızıl pəncərəsindən
Günəş baxmamışdan bir saat əvvəl
Darıxıb mən evdən çıxdım gəzməyə.
Şəhərdən qərbdəki o əncirlikdə
Gördüm bu tezlikdə gəzir oğlunuz.
Bir azca irəli addımlamışdım,
O bilib gizləndi sıx, qalın yerdə.
Mən özüm bilirəm, insanlar bəzən
Təsəlli tapırlar yalnız qalanda.
Onu izləmədim buna görə də,
Məndən həvəs ilə qaçan adamdan
Mən də həvəs ilə qaçdım uzağa.

M o n t e k k i.

Deyirlər o gəzir orda səhərlər,
Çoxaldır ahıyla göydə buludu,
İnci göz yaşıyla çəməndə şəhi.
Şərqdə yatan işıq ilahəsinin
Qızıl yatağından qara örtüyü
Günəş şəfəqiylə götürən kimi,
Nurdan qaçır evə kədərli oğlum,
Çəkilir gizlincə öz otağına,
Tutur pərdə ilə pəncərələri
Çevirir gündüzü zülmət gecəyə.
Bunun səbəbini tapmasaq əgər,
Oğlum bu zülmətdə məhv ola bilər.

B e n v o l i o. Buna səbəb nədir, möhtərəm əmi?

M o n t e k k i. Bilmirəm, heç nədən yoxdur xəbərim.

B e n v o l i o. Onu heç tutmusuz sorğu-suala?

Montekki.

Bəs necə, həm özüm, həm də dostlarım.
O isə dərini eşidir yalnız,
Nə qədər haqlıdır, deyə bilmərəm.
Ancaq elə sirli, qapalıdır ki,
Müşkündür öyrənmək onun qəlbini.
İçini qurd yeyən gül qönçəsitək
Havaya yaymayır gözəl ətrini,
Günəşə göstərmir ləçəklərini.
Bu qəmin səbəbi olsaydı əyan,
Tezliklə tapardıq biz ona dərman.

Benvolio.

Bir baxın, o gəlir, çəkilin yana,
İndi mən öyrənim, nə olmuş ona.

Montekki.

Sənə tale özü eyləsin kömək,
Öyrən həqiqəti. Xanım, biz gedək.
Montekki və ledi Montekki gedirlər. Romeo daxil olur.

Benvolio. Sabahın xeyir!

Romeo. Nə? Məgər sabahdır?

Benvolio. Vurdu yenicənə saat doqquzu.

Romeo.

Necə də uzundur qəmli saatlar!
İndi burdan gedən mənim atamdı?

Benvolio.

Bəli! Əmi oğlu, bir söylə görüm,
Hansı qəm uzadır bu saatları?

Romeo. Onları qısaldan gücün yoxluğu.

Benvolio. Sevirsən?

Romeo. Yoxluğu...

Benvolio. Sevgi yoxluğu?

Romeo.

Onun sevgisinin yoxluğu, bəli,
Mən onu sevirəm, o sevmir ancaq.

Benvolio.

Oh, sevgi zahirən nə qədər zərif,
Daxilən nə qədər sərtidir, qəddardır.

Romeo.

Məhəbbət kör olur, gözsüz də özü
İstədiyi yerə aparır bizi.
Harda nahar edək? Nəydi o hay-küy?
Danışma, eşitdim hər şeyi özüm.
Mənə nifrət qorxunc, sevgi dəhşətdir.
Ah, rüsvayçı sevgi, ah, qəşəng nifrət,
Ah, hər şey və heç şey, həm nur, həm zülmət.
Ah, ağır yüngüllük, ciddi əyləncə,
Gözəl niyyətlərin çirkin vəhdəti,
Qurğuşun bir lələk, aydın bir tüstü,
Boş mənə, soyuq od, xəstə sağlamlıq!
Yuxusuz bir yuxu, daş kimi mürgü!
Budur mənim eşqim, o müdhiş sevgi.
Sən buna gülmürsən?

B e n v o l i o.

Yox, əmi oğlu,
Urəyim ağlayır.

R o m e o. Neçin, qardaşım ?

B e n v o l i o. Sənin könlündəki dərdə, nisgilə.

R o m e o.

Günahlar törədir məhəbbət elə.
Ağır qəm yükündən əsir bədənim,
Dərdinlə dərdimi artırdın mənim.
Qayğınla inlətdin qəm-qubarımı,
Daha çox göynətdin yaralarımı.
Məhəbbət yanıqlı ahdır, amandır,
Odlu ürəklərdən qalxan dumdır.
Elə ki, kənara dağılar, uçar,
Aşıqlar gözündə Günəş nur saçar.
Elə ki, toplaşar ürəkdə, qanda,
Dəryalar alışar göz yaşlarında.
Məhəbbət ağıllı bir dəlilikdir,
Acıdır zəhərdən, şirindir baldan.
Hələlik, qardaşım.

B e n v o l i o.

Səbr elə bir an,
Dayan, mən də gəlim, tək getsən əgər,
Sənin müsibətin məni məhv edir.

R o m e o.

Eyvah!. İtirmişəm özümü tamam,
Romeo, hanı o, ah, mən hardayam?

B e n v o l i o. Sən, gəl, ciddi danış, kimi sevirсэн?

R o m e o. Necə? İnildəyim, zarıyım gərək.

B e n v o l i o.

İnildəmək niyə, zarımaq niyə?
Mənə ciddi de ki, kimdir sevdiyin?

R o m e o.

Vəsiyyət etməyi xəstə adamdan
Ciddi tələb etmək yamandır, yaman.
Hə, ciddi sevirəm mən bir qadını.

B e n v o l i o. Duymuşdum, düz dəydi oxum nişana.

R o m e o.

Sən bir nişançısısan - çox mahir, zirək,
O qadın olduqca qəşəngdir, qəşəng.

B e n v o l i o. Qəşəng də vururlar qəşəng nişanı.

R o m e o.

Yanıldın, sözündə həqiqət hanı?
Qalıb Diananın saflığı onda,
Onu vura bilməz heç Cupidon da.
O dürrün bəkarət zirehi - almaz,
Ona məhəbbətin oxları batmaz.
Onu şirin sözlər salmaz kəməndə,
Alovlu baxışlar yandırmaz odda,
Qızıl da, daş-qaş da aldada bilməz.
Ən zəngin malikə odur dünyada,
Əvəzsiz sərvəti gözəlliyidir.
Fəqət bu sərvəti - bu gözəlliyi
Aparar özüylə zülmət məzara.

B e n v o l i o. Yoxsa and içib ki, bakir qalacaq?

R o m e o.

Bəli, xəsislikdən hədəf solacaq.
Saflığı hüsnünü salıb zindana,
Vermir gözəlliyi övladlarına.

Olduqca ağıllı, qəşəngdir o qız,
Qalmışam çarəsiz, ümitsiz, yalqız.
Ölmüşəm, son dəfə dərdli ürəyim
Vurur ki, bu dərdi sənə söyləyim.

B e n v o l i o. Eşit sözlərimi, gəl, unut onu.

R o m e o. Öyrət unutmağı sən mənə, öyrət.

B e n v o l i o.

Azadlıq, sərbəstlik ver gözlərinə,
Başqa gözəllərə diqqət ilə bax.

R o m e o.

Bu daha da gözəl göstərər onu.
Qəşəng xanımların üzündən öpən
Xoşbəxt maskaların zülmət qoynunda
Günəş üz axtarır baxışlarımız.
Korlar itirdiyi göz işığını
Əvəzsiz sərvəti unuda bilməz.
Dünya gözəlini sən göstər mənə,
Hüsnünə baxdıqca görəcəyəm ki,
Daha çox gözəldir mənim ilahəm.
Hələlik, mən getdim. Ah, bu dünyada
Mənə unutmağı kim öyrədən, kim?!
Gərək dərd içində ömrüm puc olsun.

B e n v o l i o.

Qoy səni öyrətmək mənə borc olsun.

Hər ikisi gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Küçə.

Kapuletti, Paris və nökrər gəlirlər.

K a p u l e t t i.

Montekki mənimtək cərimələndi.
Məncə, bizim kimi yaşlı adama
Dinc, rahat yaşamaq çətin olmazdı.

P a r i s.

Hörmət sahibisiz hər ikiniz də,
Heyf, çoxdan bəri çəkişirsiniz.
İndi cavabınız mənə nədir bəs?

K a p u l e t t i.

Əvvəl nə demişdim deyirəm yenə,
Mənim ciyərparəm hələ uşaqdır.
Onun hələ yoxdur heç on dörd yaşı,
Qoy iki bahar da gül açıb solsun,
Gül balam yetişib gəlinlik olsun.

P a r i s. Ondan daha gənclər ana olurlar.

K a p u l e t t i.

Tezəcə yetişənlər tez də solurlar.
Bütün ümidimi uddu bu torpaq,
Yeganə ümidim qızımdır ancaq.
Onunla danışın, mehriban Paris,
Çalışın, könlünü ələ alın siz.
Onun arzudur mənim hər arzum,
Ürəkdən razıyam razısa qızım.
Köhnə bir adətə edib ehtiram,
Qonaqlıq verirəm mən də bu axşam.
Qonağım gələcək dəstəbədəstə,
Buyurun, yeriniz gözlərim üstə.
Qonaq çoxaldıqca şən-lənər məclis,
Siz kasıb evimdə aləm görərsiz.
Göyün çırağını kölgədə qoyan
Canlı ulduzlara olarsız heyran.
Yazın ilk sevinci, ilk müjdəsitək,
Füsunkar aprelin tər qönçəsitək
Canlı qönçələrə nəzər salarsız,
Hüsnündən, səmindən ləzzət alarsız.
Seçin özünüzə tale ulduzu,
Sevin ən layiqli, ən gözəl qızı.
Qızım elə gözəl olmasa da, bax,
Onların sayını artırır ancaq.
Di gəlin, gedəyin!
(Xidmətçiyə bir kağız verərək).

Ey sən qaç, tələs!
Bütün Veronanı başdan-başa gəz,
Çağır adı burda yazılanları,
De ki, gözləyirik axşam onları.

Kapuletti ilə Paris gedirlər.

N ö k ə r.

"Çağır adı burda yazılanları!
Çağır adı burda yazılanları!"

İndi hünərin var, tap görüm burda nə yazılıb! Bu ona bənzəyir ki, başmaqçı arşınla işləməli, dərzi qələblə paltar tikməli, balıqçı fırçayla balıq tutmalı, rəssam torla şəkil çəkməlidir. "Çağır adı burda yazılanları!". Mən nə bilim burda kimlərin adı yazılıb.Yox, mən heç vaxt heç kimi çağıra bilməyəcəyəm.Gərək bir oxumuş adam tapım. Aha, lap vaxtında gəldilər.

Benvolio ilə Romeo daxil olurlar.

B e n v o l i o.

Dostum, bir qaydadır od odla söner,
Fəlakət qovular fəlakət ilə.
Dərd dərdi sağaldar, qəm qəmi yenər,
Müsibət məhv olar müsibət ilə.
Sən də yeni eşqə mübtəla ol ki,
Çıxsın ürəyindən bu köhnə sevgi.

R o m e o.

Çox əladır sənin bağayarpağın,
Ancaq onun üçün.

B e n v o l i o. Nə üçün, dostum?

R o m e o. Sənin yaralanmış ayağın üçün.

B e n v o l i o.Romeo, sən dəli olmusan, nədir?

R o m e o.

Yox, dəli deyiləm, fəqət dəlilək
Qaranlıq zındana atırlar məni,
Ac qoyub döyürlər, əzab verirlər.
(*Nökəri görür*).

Xeyirli dost, sənin axşamın xeyir.

N ö k ə r.

Axşamınız xeyir, hörmətli cənab,
Deyin, siz oxumaq bilirsinizmi?

R o m e o.

Bəli, oxuyuram dönük bəxtimin
Acı dərdlərini, bələlərini.

N ö k ə r.

Bunu öyrənmisiz özünüz yəqin,
Yazılmış kağızı oxuyarsınız?

R o m e o.

Bəli, hərfləri, həm də o dili
Bilsəm, oxuyaram.

N ö k ə r.

Düz deyirsiniz,
Sağlıqla qalın.
(*Getmək istəyir*).

R o m e o. Zarafat edirdim. Dayan, oxuyum (*Kağızı açıb oxuyur*).

"Senyor Martino qadını və qızları ilə; Qraf Anselmo gözəl bacılar ilə; dul ledi Vitruvno; Senyor Plaçensio və onun sevgili bacası qızları Merkusio və onun qardaşı Valentin; əmim Kapuletti, arvadı və qızlar ilə; gözəl bacım qızı Rozalina; Liviya; Senyor Valensio və onun əmisi oğlu Tibalt; Lusio və şən Yelena" (*Kağızı verir*).

Ən gözəl məclisdir, söz ola bilməz.

Yaxşı, hara dəvət olunur bunlar?

N ö k ə r. Ora, yuxarıya.

R o m e o. Yəni haraya?

N ö k ə r. Bizim evimizə, şam yeməyinə.

R o m e o. De, kimin evinə?

N ö k ə r. Mənim agamın.

R o m e o.

Ah, mən doğrudan da hər şeydən əvvəl

Gərək bunu səndən soruşa idim.

N ö k ə r. Mən özüm bunu sizə sualsız-sorğusuz deyə bilərəm. Mənim ağam məşhur varlı - dövlətli Kapulettidir. Əgər sizin Montekki nəslilə qohumluğunuz yoxdursa, xahiş edirəm, buyurun, bir piyalə şərab nuş edin. Sağlıqla qalın!

Gedir.

B e n v o l i o.

Sənin qəlbən sevib məftun olduğun

Gözəl Rozalınan şam eyləyəcək

Veronanın məşhur gözəlləriylə

Kapulettinin bu qonaqlığında.
Sən də get oraya, ayıq gözlərlə
Onu o güllərlə müqayisə et,
Başına gələcək ağılın, huşun,
Qarğa görünəcək sənin qu quşun.

R o m e o.

Ah, mömin gözlərim dönüxsə, qardaş,
Belə dəhşət olmaz bu təhqir kimi.
Acı göz yaşlarım oda dönsün kaş,
Qoy yansın gözlərim bir kafir kimi.
Dünya yaranandan bu günə qədər
Elə bir gözəli görməyib bəşər.

B e n v o l i o.

Onu sən görmüsən həmişə yalqız,
Yanında olmayıb başqa gözəl qız.
Büllur tərəzidir gözümüz bizim,
Gözəllik çəkirik hər vaxt, əzizim.
Hər iki gözündə o durub ancaq,
Gəl, biz bir gözüne başqa gül qoyaq.
Gün kimi nur saçan o nadir gövhər
O gülün yanında adi görünər.

R o m e o.

Gedərəm, özgə qız mənə nədir, nə?!
Yalnız baxmaq üçün onun hüsnünə.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində bir otaq.
Ledi Kapuletti ilə dayə gəlirlər.

L e d i K a p u l e t t i. Dayə, qızım hanı? Çağır yanıma.

D a y ə.

And olsun on iki yaşımda ikən
İtirdiyim qızlıq bəkarətimə,
Mən onu çağırdım. Ey körpə quzum,

Mənim tovuz quşum, ay qız Cülyetta!
Allah, özün saxla, bu qız hardadır?

Cülyetta daxil olur.

C ü l y e t t a. Gəldim, nə var belə?

D a y ə. Anan çağırır.

C ü l y e t t a. Anacan, burdayam, nədir sözünüz?

L e d i K a p u l e t t i.

Fikrimiz budur ki... Dayə, indi get,
Sən məni qızımla bir az tək burax.
Bizim danışmalı bir sirrimiz var.
Yox, dayan, qulaq as, sən ki qızımı
Yaxşı tanıyırsan körpəliyindən.

D a y ə.

Doğrudur, mən onun yaşını sizə
Danışa bilərəm saatbasaat.

L e d i K a p u l e t t i. Hələ on dörd yaşı tamam olmayıb.

D a y ə.

Mərc gələrdim mən öz on dörd dişimdən,
Heyf ki, ağzımda on dörd diş qalır,
Hələ on dörd yaşı tamam olmayıb.
Məhsul bayramına nə qalır, xanım?

L e d i K a p u l e t t i. Düz iki həftədən bir azca artıq.

D a y ə.

Ya artıq, ya əskik, nə fərqi vardır.
Məhsul bayramının əvvəllərində
Onun on dörd yaşı tamam olacaq.
Susanna onunla həmyaşdı idi.
Allah rəhmət etsin təkcə balama,
Onu Allah aldı mənim əlimdən.
Gözlərimin ağı-qarası idi.
Xanım, mən deyəndir, bayramqabağı
Onun on dörd yaşı tamam olacaq.
Yaxşı yadımdadır, inanın mənə.
Bu gün zəlzələdən on bir il keçir.
Zəlzələ olanda Cülyettanı mən
Döşümdən kəsmişdim, unutmaram heç
O günü qiyamət gününə qədər.

Döşümün ucuna yovşan sürtmüşdüm,
Göyərçin damının yanında rahat
Əyləşib, özümü günə verirdim.
Mantuyadaydınız onda ağamla.
Görürsünüz, necə yaddaşım vardır,
Məməni ağzına alantək uşaq
Hiss etdi yovşanın acılığını.
Döşümü buraxdı, yana dartındı,
Yamanca turşutdu ağız-burnunu.
Bu vaxt silkələndi göyərçin damı,
Nə əmrə, nə hökmə yoxdu ehtiyac,
Yerimdən sıçrayıb qaçdım kənara.
O vaxtdan indiyə on bir il keçir.
Onda ayaq üstə dururdu körpə,
Yox a, nə deyirəm, xaça and olsun,
Onda qaçırdı o yan basa-basa,
Bir gün bundan qabaq yıxılmışdı bərk,
Alnı yerə dəyib yaralanmışdı.
Zarafatcıl idi rəhmətlik ərim,
Allah şad eləsin onun ruhunu,
Qızı qucağına götürüb dedi:
"İndi yıxılırsan sən üzü üstə,
Elə ki, böyüdün, a qəşəng qızım,
Onda dalı üstə yıxılacaqsan.
Elədimi, Cüli?" Bu canım haqqı,
Qızcıgaz səsinə kəsib, "hə" dedi.
Zarafat necə də düşür yerinə!
Min il yaşasam da, çıxmaz yadımdan,
"Elədimi, Cüli?" dedi rəhmətlik,
Daha ağlamayıb o da, "hə" dedi.

L e d i K a p u l l e t i. Di qurtar söhbəti, bəsdir bu haqda.

D a y ə.

Yaxşı, xanım. Ancaq yada düşəndə
Saxlaya bilmirəm gülməyimi mən.
Möhkəm zədələnib şişmişdi alnı,
Olmuşdu beçənin pipiyi boyda

Uşaq acı-acı sızıldayırdı.

"Bəli, qızım, - dedi rəhmətlik ərim, -

İndi yıxılırsan sən üzü üstə,

Elə ki, böyüdün, kamala doldun,

Onda dalı üstə yıxılacaqsan.

Elədirmi, Cüli?" Ağlamadı qız,

İşə bax, səsini kəsib, "hə" dedi.

C ü l y e t t a. Sən də səsini kəs, rica edirəm.

D a y ə.

Daha danışmaram. Qoy tanrı özü

Səni pənahında saxlasın, qızım.

Mənim böyütdüyüm gül balaların

Ən gözəli sənsən. Arzum tək budur:

Yaşayıb, görəydim sənin toyunu.

L e d i K a p u l l e t t i.

Toy dedin, hə, elə Cülyetta, qızım,

Gəlmişəm toy haqda danışım mən də.

Bir de, ərə getmək istəyirsənmi?

C ü l y e t t a. Bu şərəf barədə düşünməmişəm.

D a y ə.

Sən şərəf söylədin! Ay bərəkallah,

Heyf, süd ananam, yoxsa deyərdim,

Ananın döşündən ağıl əmmisən.

L e d i K a p u l l e t t i.

Di indi fikirləş. Veronada, bax,

Səndən gənc xanımlar artıq anadır.

Sən yaşda mən səni çoxdan doğmuşdum.

Sözü qısa deyim, bilirsən, qızım,

Cəsur, igid Paris səni istəyir.

D a y ə.

Xanım qız, xanım qız, oğlan, nə oğlan!

Yoxdur belə oğlan bütün dünyada.

Elə bil, heykəldir, mumdan tökülüb.

L e d i K a p u l l e t t i. Görməyib Verona belə bir çiçək.

D a y ə. Doğrudan, çiçəkdir, lap xalis çiçək.

L e d i K a p u l l e t t i.

De görüm, xoşuna gəlirmi qraf?
Bu axşam olacaq ziyafətdə o.
Gözəl bir kitabdır o gözəl insan,
Gözəllik qələmi zinət vuranda
Ondan qüdrətini əsirgəməyib.
Oxu bu kitabı, sən tap birbəbir,
Qəşəng yazıların mənası nədir?!
İncə cizgilərin öyrən sirrini,
Necə tamamlayır biri-birini.
Bir məna, bir hikmət olmasa aşkar,
Onun cavabını gözlərdə axtar.
Bu sevgi kitabı - təzə bir çələng,
Qiyətli kitaba qəşəng cild gərək.
Gözəldir gül bağda, balıq ümməndə,
Zahir də, batin də qəşəng olanda.
Nadir kitabların qızıl sözləri
Qızıl naxışlarla oxşar gözləri.
Qraf da hüsnünlə qəşəng görünər,
Bundan kiçilməzsən sən zərrə qədər.

D a y ə.

Kiçilmək, yox bir a, böyümək, əşşi,
Hə, canım, qadını kökəldir kişi.

L e d i K a p u l e t t i. Kəsə də, könlünə yatırmı qraf?

C ü l y e t t a.

Nə deyim, mənimçün çətindir cavab.
Sevgi yaranırsa xoş baxış ilə,
Mən ona baxaram nəvaziş ilə.
Fəqət əmrinizin çərçivəsindən
Kənara çıxmaram bir addım da mən.

Xidmətçi daxil olur.

X i d m ə t ç i. Xanım, qonaqlar gəldilər. Yemək verildi. Sizi çağırırlar.

Hamı kiçik xanımı soruşur. Mətbəxdə dayənin qarasınca söyüb rüsvay edirlər.

Hər şey son dərəcə alt-üst olub. Mən gedib qonaqlara qulluq etməliyəm.
Buyurun, bu saat gəlin.

Xidmətçi gedir.

L e d i K a p u l e t t i. Gəlirik. Cülyetta, qraf gözləyir.

D a y ə.

Get, qızım, bəxtini gözlətmə əbəs,

Bu xoşbəxt günlərə xoşbəxt gecə gəz.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Küçə.

Romeo, Merkusio, Benvolio beş, ya altı nəfər üzü maskalı, əli məşəlli adamla və başqaları ilə birlikdə gəlirlər.

R o m e o.

Necə? Təmtəraqlı nitqmi söyləyək,

Yoxsa daxil olaq dinməz-söyləməz?

B e n v o l i o.

Belə uzunçuluq indi dəb deyil.

Gözlərində qalın yun şal sarğısı,

Əllərində nazik, ensiz taxtadan

Düzəlmiş rəngbərəng tatar kamanı,

Qarğaları qovan uyuqlar kimi,

Qəşəng xanımları qorxuya salan

Kupidona yoxdur ehtiyacımız.

Yerdən suflyorun köməyi ilə

Səhnədə birtəhər şer söyləyən

Aktyor da bizə gərək deyil heç.

Nə hesab edirlər etsinlər bizi,

Bir azca rəqs edib, çıxıb gedərik.

R o m e o.

Mənə məşəl verin, rəqs bacarmaram.

Könlümdə qaranlıq tutqunlaşsa da,

Sizə nurlu məşəl tuta bilərəm.

M e r k u s i o.

Yox, dostum, bizimlə oynamalısan.

R o m e o.

Mən yox, mümkün deyil, inanın mənə.

Sizin başmağınız yüngüldür, fəqət

Mənim ürəyimdə dərd qurğuşundur.
Tərpənib durmağa qoymur yerimdən.

M e r k u s i o.

Axı, sən aşiqsən. Eşq tanrısından
Yerdən uçmaq üçün bir cüt qanad al.

R o m e o.

Məhəbbət tanrısı öz oxu ilə
Məni elə ağır yaralayıb ki,
Yüngül qanadları saxlamaz məni.
Eşq yükü altında çöküb qalmışam.

M e r k u s i o.

Gözlə ha, yıxılıb eşqi əzərsən,
Bu zərif şey dözməz bu ağırlığa.

R o m e o.

Məgər eşq zərifdir? Yox, yox, düz deyil.
Çox kobud, çox qaba, çox qudurğandır,
Ürəyə sancılır bir tikan kimi.

M e r k u s i o.

Əgər eşq kobudsa, sən də kobud ol,
O səni sancanda sən də sanc onu.
Üzümü gizlədim, mənə maska ver.

Maskanı taxır.

Bu da belə, maska maska üstündən.
Kim məni eybəcər sayırsa saysın,
Qoy mənim yerimə maska qızarsın.

B e n v o l i o.

Di gəl, qapımı döy, keçək içəri,
Elə girən kimi rəqsə başlayaq.

R o m e o.

Məşəli mənə ver, qoy qayğısızlar
Hissiz qamışları ayaqlasınlar.
Mən şam tutacağam, atalar demiş,
Oyuna baxacam tamaşaçıtək.
Əylənmək gözəldir, ancaq kədərdən
Lap əldən düşmüşəm.

M e r k u s i o.

Polislər demiş,
Hə, siçan tələyə düşüb nəhayət.
Sən düşsən məhəbbət bataqlığına,
Bu ifadə üçün bağışla məni,
Qulaqlarınadək batsan pəlçığa.
Çıxarda bilərik səni, əzizim.
Cəld ol, biz ki gündüz şam yandırırıq.

R o m e o. Yox, niyə? Yox, niyə?

M e r k u s i o.

Vaxt keçir artıq.
Burda hədər yerə yubanmaqla biz,
Çıraq yandırırıq elə bil gündüz.
Eşit məsləhəti, qəmin yox olar,
Beş başda beş dəfə ağıl çox olar.

R o m e o.

Maskarad, bu yaxşı düşünülmüşdür,
Fəqət ora getmək ağılsız işdir.

M e r k u s i o. Ağah et, nə üçün?

R o m e o.

Düzü, bu gecə
Bir yuxu görmüşəm.

M e r k u s i o. Məndə.

R o m e o. Nə, necə?

M e r k u s i o. Gördüm, yalan deyir yuxu görənlər.

R o m e o. Yuxum yanlış olmur heç zərrə qədər.

M e r k u s i o.

Oh! Belə de, belə, mən gördüm onda
Məlikə Meb durub sənin yanında.

B e n v o l i o. Məlikə Meb! Yaxşı, kimdir o elə?

M e r k u s i o.

Bütün pərilərin mamaçasıdır.
Merlərin şəhadət barmağındakı
Üzüyün qaşında yanan əqiqdən
Boyca böyük deyil. Məlikə hər vaxt
Kiçik mıgımğalar qoşulmuş kiçik
Faytonunda rahat gəzib dolaşır

Yatan insanların burunlarında.
Düzəlib faytonun incə, upuzun
Oxları hörümçək ayaqlarından,
Üstü cırcırma qanadlarından,
Xamutu nur saçan şəh damcısından,
Qamçısı yüngülcə sübh dumanından.
Çəyirtkə sümüyü cilovlarıdır,
Hörümçək torusa yan qayışları.
Gözləri yuxulu tənəbəl qızların
Dırnaqları altda törəyən, artan
Balaca qurdlardan xeyli balaca
Boz çuxalı hünü sürür faytonu.
Pərilərin mahir karet ustası
Ya o dügkər dələ, ya qoca böcək.
Faytonu düzəldib qoz qabığından.
Gecələr məlikə bu cah-calalla
Çapır faytonunu, çapır dördnala,
Keçir aşıqların beyinlərindən,
Onlar sevişirlər yuxularında.
Ötür əyanların dizləri üstdən,
Onlar da yuxuda təzim görürlər.
Dəyir hakimlərin barmaqlarına,
Onlar da yuxuda rüsvət alırlar.
Keçir xanımların dodaqlarından,
Xanımlar məst olur odlu öpüşdən,
Dadlı konfetlərə hərislik üstdə
Onlara məlikə hirsələnir tez-tez,
Ötür sızanaqla əndamlarını.
Əyanın burnuna dırmaşan kimi,
Ədavət iyindən sevinir əyan.
Donuz quyruğundan bir tük qoparıb,
Keşişin burnunu qıdıqlayanda
Artıq qazanc görür keşiş rəyada.
Əsgərin boynuna çıxır arabir,
O da rəyasında kəsilmiş başlar,
İspan qılıncıları, qanlı döyüşlər,
Dərinliyi beş fut qədəhlər götür,

Gəlir qulağına şeypur səsləri,
Yuxudan dik qalxır qorxu içində,
Bir dua oxuyub yatır təzədən.
Həmin bu məlikə gecə atların
Yalını hörərək düyünlər salır.
Adamın saçını keçəlləşdirir,
Açan tapılarsa bunları əgər,
O saat baş verir böyük fəlakət.
Qızlar uzananda arxası üstə,
Həmin bu əcinnə öyrədir necə
Hamilə qalmağı, uşaq doğmağı.
Həmin bu Meb...

R o m e o.

Sus, sus, Merkusio, sus!
Elə danışırısan boş-boş şeylərdən.

M e r k u s i o.

Düzdür, yuxulardan danışırım mən,
Onlar meyvəsidir boş xəyalların,
Həmişə havatək etibarsızdır,
Həmişə yel kimi üzüdükdür:
Elə bir yel kimi hərdən şəfqətlə
Oxşayır şimalın buzlu köksünü,
Hərdən də nifrətlə kükrəyir, coşur,
Can atır sinəsi şəhli cənuba.

B e n v o l i o.

Dediyin bu külək yaman əsir ha,
Bizi özümüzdən uzaqlaşdırır.
Yaman gecikirik şam yeməyinə.

R o m e o.

Qorxuram tez gedək. Qəlbimə damıb,
Bəxtim ulduzlardan asılıb artıq.
Duyuram, başlanır bu ziyyətdən
Acı taleyimin qorxunc günləri.
Hansı bir dəhşətli, müdhiş qüvvəyə
Vaxtsız ölümümü yaxınlaşdırır.
Qoy olsun, tükənsin mənfur həyatım,
Tale sükanımı tutan o qüvvə

Ömür yelkənimi aparsın mənim.
Gedəyin, cənablar!
B e n v o l i o. Çal, təbili çal!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin evində salon. Çalğıçılar gözləyirlər.
Xidmətçilər gəlirlər.

B i r i n c i x i d m ə t ç i. Bəs Anton Potpən hardadır? Niyə gəlib kömək eləmir? Heç olmasa boşqabları aparardı, boşqabları yuyardı!

İ k i n c i x i d m ə t ç i. İşin hamısını bir-iki adamın öhdəsinə buraxmaq yaxşı deyil, onların əli natəmiz olanda bu çox pisdir.

Ü ç ü n c ü x i d m ə t ç i. Stulları aparın, servantın yerini dəyişin, gümüş qablardan ehtiyatlı olun. Sən, əzizim, mənə bir az şəkərçörəyi saxla, əgər xətrimi istəyirsənsə, qapıçıya tapşır, qoy o, Susanna Qrayndstonu, Nellini içəri buraxsın. Anton Potpən!

Ü ç ü n c ü x i d m ə t ç i. Nə var, burdayam, nə bağırırsan?

B i r i n c i x i d m ə t ç i. Böyük otaqda səni gözləyirlər, səniçağırırlar, səni tələb edirlər, səni axtarırlar.

Ü ç ü n c ü x i d m ə t ç i. Bizim də bir canımız var da, balam. Eyni vaxtda həm burada, həm də orada ola bilmərik ki!

İ k i n c i x i d m ə t ç i. Zirək olun, uşaqlar, zirək olan çox yaşayar, çox yaşayan çox qazanar.

Gedirlər.

Kapuletti, Cülyetta və başqa ev adamları daxil olurlar, qonaqları və maska taxıb gələnləri qarşılayırlar.

K a p u l e t t i.

Möhtərəm ağalar, xoş gəlmisiniz!
Buyurun, ayağı qabarsız olan
Xanımlar sizinlə rəqs eləsinlər.
Hə, gözəl sənəmlər, indi görək kim
Oynamaqdan boyun qaçıracaqdır?
Kim ki, naz eləyib çəksə özünü,
Demək, ayağında döyənəyi var.
Necədir, hədəfə düzmü vurmuşam?

Bir vaxtlar vardı ki, maska geyərək
Qəşəng xanımların qulaqlarına
Mən də şirin sözlər pıçıldayardım.
Artıq keçdi, keçdi, keçdi o vaxtlar.

Romeo, Merkusio, Benvolio və başqaları daxil olurlar.

Siz xoş gəlmisiniz, dostlar, buyurun.
Siz də, çalğıçılar, başlayın görək.
Yol verin, yol verin, qızlar oynasın.
Musiqi. Qonaqlar rəqs edirlər.
İşıq artırın, ey xidmətçilər!
Çəkin stulları tez bir kənara.
Sobanı söndürün, yaman istidir.
Kapuletti əmi, deyən, əyləncə
Qəlbinizə yatır, yox, yox, əyləşin.
Bizim rəqs eləmək vaxtımız keçib.
İndi mənə deyin, sonuncu dəfə
Biz maska taxmışıq neçə il əvvəl?

Q o c a K a p u l e t t i. Mənə elə gəlir, otuz il olar.

K a p u l e t t i.

Necə? Ola bilməz! O qədər olmaz.
O vaxt toyu idi Luçensionun.
Biz də maska geyib, rəqs elədik ha,
Ondan keçər ancaq iyirmi beş il.

Q o c a K a p u l e t t i.

Çox olar, çox olar, Luçensionun
Oğlu çox böyükdür, otuz yaşı var.

K a p u l e t t i.

Yox a, nə deyirsiz, onun oğlu ki,
Ondan ayrılalı ikicə ildir.

R o m e o.

O gənci hüsnüylə nura qərq edən
O ayüzlü kimdir?

X i d m ə t ç i. Bilmirəm, cənab.

R o m e o.

Günəşdir o parlaq işıq, bəlkə də,
Bütün məşəlləri qoyub kölgədə.

Odur bu gecənin ürək sevinci,
Zənci qulağında ən nadir inci.
Qızların içində durur o çiçək
Qargalar içində ağ göyərçintək.
Neçə ki, rəqs bitib, yetməyib sona.
Mən kirpik çalmadan baxacam ona.
Onun əllərinə azca toxunmaq -
Ən böyük səadət tək budur ancaq.
Könlüm sevibdirmi indiyə qədər?
Gözüm gözəlliyi görübmü məgər?
Yox, yox, bilməmişəm heç zaman bunu -
Əsl gözəlliyin nə olduğunu.

T i b a l t.

Səsindən bilinir o Montekkidir.
Gətir qılıncımı, oğlan. Bu nədir?
Əclaf maska taxıb, cürət eyləyib,
Gəlib lağa qoysun şənliyimizi?
And olsun nəslimin şərəfinə, bil,
Onu murdar etmək heç günah deyil.

Kapuletli. Nə üçün, əzizim, belə coşmusan?

T i b a l t.

Montekki burdadır, o alçaq, nadan
Acıqca bu axşam gəlib ki bizə,
İstehza eyləsin şənliyimizə.

K a p u l e t t i. Bu gənc Romeodur?

T i b a l l. Bu rəzil odur.

K a p u l e t t i.

Sakit ol, onunla işin olmasın.
Aparır özünü nəcib, təmkinli.
Doğrusu, tanınır Veronada o
Namuslu, qeyrətli bir cavan kimi.
Dünyanın varını versələr mənə,
Evimdə mən onu təhqir etmərəm.
Sən də səbirli ol, gəl, fikir vermə.
Hörmət edirsənsə mənim arzuma,
Üzünü gülər tut, qaş-qabaq tökmə,
Qaş-qabaq yaraşmır qonaqlığa heç.

T i b a l t.

Ələf qonaq gəlsə, bəs yaraşarmı?

Mən dözə bilmərəm bu arsızlığa.

K a p u l e t t i.

Dözərsən, mən səni məcbur edərəm.

Deyirəm dözərsən, sus, harın uşaq!

Bu evin sahibi mənəm, yoxsa sən?

Bu dözə bilməyir! Allah, sən saxla!

Bu, indi şənlikdə dava salacaq.

Burda xoruzlanmaq istəyirsən, hə?

Burda kişi yalnız bir sənsən indi?

T i b a l t. Əmi, axı, bu ki, rüsvayçılıqdır.

K a p u l e t t i.

Çəkil, get, çəkil, get, davakar uşaq,

Qabalıq adama ziyan gətirər.

Hələ bir mənə də ağıl verirsən?!

Ayıbdır, özünü ədəbli apar-

İşıq ver, gur işıq! - Sakit ol, yoxsa

Sakit eyləyərəm səni mən özüm.

Bu nədir, nə olub? Şənlənin, dostlar!

T i b a l t.

Səbirlə qəzəbim sönməyir mənim,

Gedirəm, titrəyir bütün bədənim.

Onun bu gəlişi indi xoşsa da,

Ən acı fəlakət açar dünyada.

Gedir.

R o m e o (*Cülyettaya*).

Ləyaqətsiz əlim müqəddəs, qəşəng

Mehraba toxundu, bağışla məni.

Dodaqlarım iki fəqir zəvvartək

Yuyar bir öpüşlə həmin ləkəni.

C ü l y e t t a.

Əlinə çox sərtsən, mehriban zəvvar,

O ki sədaqətlə yandırır çıraq.

Mömin zəvvar üçün pirin əli var,

Onların əlləri öpüşür ancaq.

R o m e o. Onların dodağı yoxdurmu məgər?

C ü l y e t t a. Vardır dua üçün, bilir tanrı da.

R o m e o.

Ey müqəddəs pirim, mərhəmət göstər,
Əllərtək xoşbəxt et dodaqları da.

C ü l y e t t a. Pirlər tərənəmədən yetişir dada.

R o m e o.

Tərənmə, tərənmə, çatım murada.
(Onu öpür).

Yudu günahımı dodağım artıq.

C ü l y e t t a. Mənim dodağımı etdi günahkar.

R o m e o. Qaytar günahımı, ey sönməz işıq!

C ü l y e t t a. Günahın əfv oldu, mehriban zəvvar.

D a y ə. Anan söz deyəcək, çağırır səni.

Cülyetta gedir.

R o m e o. Anası kimdir ki?

D a y ə.

Hə, cavan oğlan,
Bu evin sahibi, xanımdır o.
Özü də ismətli, ləyaqətlidir.
Danışdığın qızın dayəsiyəm mən,
O qızı kim alsa, dünyada yəqin,
Ən zəngin xəzinə qazanacaqdır.

R o m e o.

Kapuletti, qızı! Ah, ürək, ürək,
Həyatım düşməyə borc getdi, demək!

B e n v o l i o. Gedək, əla keçdi bu gün əyləncə.

R o m e o. Qorxuram, gətirə mənə işgəncə.

K a p u l e t t i.

Yox, hara? Cənablar, getməyin hələ.
Dayanın, bir azca qəhvə də için.
Vaxtdır, gedirsiniz? Sizə yaxşı yol!
Təşəkkür edirəm hamınıza mən.
Ey, bura işıq ver! Gedəyin biz də,
Doğrudan da, gecdir, yatmaq lazımdır.

Cülyetta və dayədən başqa hamı gedir.

C ü l y e t t a. Dayə, küncdə duran o cənab kimdir?

D a y ə. Qoca Tiberonun oğlu, varisi.
C ü l y e t t a. Bəs indi qapıdan o çıxan oğlan?
D a y ə. Hə, o da, mən bilən, gənc Petruçodur.
C ü l y e t t a. Bəs rəqs eyləməyən, o yana gedən?
D a y ə. Onu tanımıram.
C ü l y e t t a. Öyrən adını!
(*Dayə gedir*).

Əgər o evlisə, dəhşət budur bax,
Gəlinlik yatağım məzar olacaq.
D a y ə (*qayıdaraq*).
Adı Romeodur. O, Montekkinin –
O mənfur düşmənin bircə oğludur.
C ü l y e t t a.

Yarandı öz sevgim öz nifrətimdən,
Ah, onu tez gördüm, gec tanıdım mən.
Qorxunc bir eşq oldu qismətim mənim,
Çaldı ürəyimi qəddar düşmənim.
D a y ə. Nə dedin, nə dedin?
C ü l y e t t a.
Bu, bir şərdir,
Bir gəncdən öyrəndim rəqs eyləyəndə.
Səhnə arxasından kimsə çağırır: "Cülyetta!"

D a y ə.
Bu saat, bu saat!.. A solmaz çiçək,
Artıq hamı getdi, gəl biz də gedək.
Gedirlər.

PROLOQ

Xor gəlir.

X o r.
Köhnə eşq can verir öz yatağında,
Təzə eşq tac alır ondan, nə işdir?!
Ö gül əvəzsizdir sevda bağında,
İndi Cülyettanın yanında heçdir.

İndi Romeo da sevildi, sevdi,
İlahi baxışla sehrləndi o.
Fəqət düşməncilik dəhşətli devdi,
Dəhşətli yaralar aldı Romeo.
Qaldı ürəyində pak arzuları,
And içib, əhd kəsib, ilqar tutmadı.
Cülyetta harada görəydi yarı,
Əzabdan gecələr bir an yatmadı.
Fəqət eşq güc verdi, vaxt isə fürsət,
Bütün əngəlləri yıxdı sədaqət.
Gedir.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağının divarının yanında döngə. Romeo daxil olur.

R o m e o.

Könlüm burda ikən hara gedim mən?
Axmaq dünya, mərkəzini tap indi.
(*Divarı aşib uzaqlaşır*).

Benvolio və Merkusio gəlirlər.

B e n v o l i o. Romeo! Qardaşım!

M e r k u s i o.

O, ağıllıdır,
Vallah, yatır evdə yorğan-döşəkdə.

B e n v o l i o.

Qaçıb, bu divardan aşdı o, bağa.
Əziz Merkusio, sən çağır onu.

M e r k u s i o.

Çağırmaq nədir ki? Yalvararam da,
Romeo! Ey şıltaq, ey dəli aşiq!
Görün, heç olmasa, ah şəkilində,
Ya bircə misra de, mənə bəs edər,
Ya inlə, ya da ki, qafiyələndir
Məhəbbəti yalnız səadət ilə.

Xəbərci, gözəllik ilahəsinə
Sən o, Veneraya bir doğru söz de.
Lağ et onun oğlu kor Cupidona.
Elə ox atıb ki, o eşq Allahı,
Kral Kofetua-qadın düşməni
Bir dilənçi qıza aşiq olubdur.
Eşitmir, tərənəm, cavab vermir o,
Yazıq ölüb, mənə hey yalvarıram.
Səni and verirəm, səni Romeo,
Qəşəng gözlərinə Rozalınanın,
Onun gül üzünə, al dodağına,
İncə ayağına, düz qılçasına,
Əsim-əsim əsən sağrılarına,
Orda toxunulmaz qonşulara da,
Çıx, öz şəkilində sən görün bizə.

B e n v o l i o. Səni eşitsəydi, acıqlanardı.

M e r k u s i o.

Axı, nəyə görə? Mən çağırıydım
Rozalina üçün başqa bir kəsi,
Onda hirsələnməyə haqqı olardı.
Mən ki, and verirəm onun ruhuna,
Özü də ən təmiz, gözəl niyyətlə,
Sevdiyi naminə görünsün bizə.

B e n v o l i o.

Gedək, ağacların arasında o
Gizlənib, sığınıb nəmə, zülmətə,
Qaranlıq yaraşır kor məhəbbətə.

M e r k u s i o.

Kor məhəbbət vura bilməz hədəfi.
İndi o əyləşib ağac altında,
Arzu eləyir ki, sevgilisi kaş
Yetişmiş, çərdəysiz əzgil olaydı,
Ağacdən düşəydi ağzına onun.
Boğazında qalar, dayan, Romeo!
Əgər o partlamış əzgil olarsa,
Sən də suyu axan armud olarsan.
Gecən xeyrə qalsın, gedirəm yatım

Bu açıq, bu soyuq havada indi.

Gedək, Benvolio?

B e n v o l i o.

Gedək, doğrusu,

Gizlənen adamı görmək nahaqdır.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı. Romeo daxil olur.

R o m e o. Yara görməyənlər gülər yaraya.

Culyetta eyvanda görünür.

Dayan bir! Eyvanda o işıq nədir?

Ora Qızıl Şərqrdir, Culyetta - Günəş!

Çıx, ey parlaq Günəş, paxıllığından

Sənə kin bəsləyən bu Ayı öldür.

Sən ondan daha çox gözəlsən deyər,

Qəmdən xəstələnib, rəngi saralıb.

Ona xidmət etmə, onun sarımtıl,

Solğun libasını əyninə geymə,

Belə libasları təlxəklər geyər.

Ah, mənim həyatım, ah, mənim eşqim!

Görəsən, bilirmi kim olduğumu?!

Dodağı tərpənir, danışmır fəqət.

Bu nədir? Gözləri danışır onun.

Cavab verəcəyəm, çox sırtığam mən,

Axı, danışmayırsan ki mənimlə.

İki ən işıqlı, ən parlaq ulduz

Vacib bir iş üçün göydən gedəndə

Qəşəng gözlərinə yalvarıb onun:

Onlar gələndə şəfəq saçsınlar.

Ah, onun gözləri gül camalıyla

Göydə nur saçsaydı həqiqətən də,

Onun yanağının al şəfəqləri

Dan yeri çırağı utandırantək

Bütün ulduzları utandırardı.
Elə nur yayardı onun gözləri,
Quşlar cəh-cəh vurub qanadlanardı,
Gecəni işıqlı səhər sanardı.
Əlinə söykəyir yanağını, bax!
Onun yanağına toxunmaq üçün
Kaş onun əlində əlcək olaydım.

C ü l y e t t a.

Ah, yazıq halıma!

R o m e o.

O nəşə dedi.
Danış, yenə danış, gözəl mələyim.
Yerdən insanların mat-mat baxdığı,
Tənbəl buludların arası ilə
Büllur, saf havanın qoynunda uçan
Göylərin qanadlı qasidi kimi,
Bu zülmət gecədə başımın üstdə
Sən necə nurlusan, necə qəşəngsən!

C ü l y e t t a.

Romeo, nə üçün sən Romeosan?
Üz döndər atandan, əl çək adından.
Yox, əgər sən bunu istəmirsənsə,
Onda, gəl, and iç ki, sevirsən məni,
Özüm Kapuletti olmayım heç vaxt.

R o m e o (*öz-özünə*). Mən yenə dinləyim, ya cavab verim?

C ü l y e t t a.

Yalnız sənin adın düşməndir mənə,
Sən özün Montekki deyilsən, axı.
Nə əlin, ayağın, nə qaşın, gözüün,
Nə də ki, dünyada insana məxsus,
Başqa heç bir üzvün Montekki deyil.
Lap başqa ad olsun, adda nə var ki?
Qızılgülə başqa bir ad versələr,
Onun gözəl ətri dəyişər məgər?
Romeo rütbəsiz, adsız da elə
Kamal zirvəsində durardı belə.
Romeo, gəl, üzvü hissən olmayan

Təkcə bu adını sən at üstündən,
Əvəzində bütün varlığımı al.

R o m e o.

Səni öz sözündən tutacağam mən.
Mənə sevgilim de, mən də adımı
Dəyişim, Romeo olmayım daha.

C ü l y e t t a.

Qaranlıq gecədə gizli sirrimdən
Ey xəbərdar olan, söylə, sən kimsən?

R o m e o.

Müqəddəs ilahə, bilmirəm indi
Sənə öz adımı necə deyim mən?
Nifrət eyləyirəm adıma özüm,
Çünki mənim adım sənə düşməndir.
Kağız üzərinə yazılmış olsa,
Onu tikə-tikə parçalayardım.

C ü l y e t t a.

Səndən hələ yüz söz eşitməmişəm,
Səsin, gör, necə də tanışdır mənə.
Ah, sən Romeosan, Montekkisənmi?

R o m e o.

Heç biri deyiləm, gözəl məleykə,
Çünki hər iki ad xoşuna gəlmir.

C ü l y e t t a.

Bura necə gəldin, nə üçün gəldin?
Hündürdür, möhkəmdir bağın hasarı.
Qəflətən rast gəlsən qohumlarıma,
Ölüm olacaqdır burda qismətin.

R o m e o.

Uçdum eşqin zərif qanadlarıyla,
Eşqi daş divarlar saxlaya bilməz.
Hər şeyə qadirdir ülvi məhəbbət,
Mənə qohumların nə edə bilər?

C ü l y e t t a. Səni görən kimi öldürəcəklər.

R o m e o.

İyirmi qılıncdan sənin gözlərin
Daha qorxuludur, daha dəhşətli.
Lütf elə, sən mənə nəvazişlə bax,
Bu məni qoruyan zireh olacaq.

C ü l y e t t a. Kaş ki, onlar səni görməyədilər.

R o m e o.

Gecənin pərdəsi gizlədər məni.
Layiq deyiləmsə sevginə əgər,
Rast olum onların nifrətinə mən.
Sənin saf eşqindən məhrum olmaqdan
Onların əlində ölmək yaxşıdır.

C ü l y e t t a. Axı, kim gətirdi səni bu yerə?

R o m e o.

Məhəbbət, məhəbbət köməkçim oldu.
O məsləhət verdi aydın, səmimi,
Mən də ona verdim öz gözlərimi.
Dənizçi deyiləm, fəqət yenə də
Olsaydın dünyanın o başında sən,
Bu nadir inciye qovuşmaq üçün
Sonsuz ümmanları üzüb keçərdim.

C ü l y e t t a.

Qaranlıq üzümü gizlətməsəydi,
Mənim sözlərimi eşitdiyinchün
Od tutub yanardım xəcalətimdən.
Sözümü danardım ədəb naminə,
Ancaq riyakarlıq nəyə gərəkdir?
Məni sevirsənmi? İnanıram ki,
"Bəli" deyəcəksən. Bilirəm bunu,
And içib, yalan da deyə bilərsən.
Axı, deyirlər ki, Yupiter özü
Sevgiyçün içilən andlara gülür.
Ah, əziz Romeo! Doğrusunu de,
Məni sevirsənmi? Əgər düşünsən,
Könlümü çox asan almısan ələ,
Tökərək inadla qaş-qabağımı,
Sənə "yox" cavabı verərəm ki, mən
Xeyli yalvarasan, ancaq dünyanı
Mənə versələr də, etmərəm bunu.
Ah, gözəl Montekki, həqiqətdən də

Bütün varlığım la sevirm sən i.
Bəlkə, buna görə, sən buna görə
Mənim əxlaqımı yüngül sanırsan.
İnan ki, öz saxta hərəkətiylə
Abırlı, ismətli görünənlərdən
Mən daha namuslu, daha sadıqəm.
Mən daha təmkinli ola bilərdim,
Lakin sən eşitdin etirafımı.
Bu işimə görə bağışla məni.
Qaranlıq gecənin açdığı bu saf,
Bu coşqun sevgimi yüngüllük sayma.

R o m e o.

Barlı ağacların başına göydən
Gümüş səpən xoşbəxt Aya and olsun.

C ü l y e t t a.

Ah, hər ay şəklini bir yol dəyişən
Sən o etibarsız Aya and içmə,
Etibarsız olar məhəbbətin də.

R o m e o. Bəs nəyə and içim?

C ü l y e t t a.

Heç nəyə heç vaxt;
Ya da istəyirsən, Allah bildiyim,
Bakir varlığına - özünə and iç.
Onda inanaram sənə ürəkdən.

R o m e o. Əgər ülvü sevgim...

C ü l y e t t a.

Dayan, and içmə!
Səni gördüyümə şad olsam da mən,
Bu gecə bu əhddən könlüm şad deyil.
O çox tez, çox ani, çox nagağandır -
Biz şimşək sözünü hələ deməmiş
Çaxan bir şimşəyə yaman bənzəyir.
Gecən xeyrə qalsın, mənim əzizim.
Biz bir də yenidən görüşən zaman
Qoy yayın bu həyat nəfəsi ilə
Bu eşq tumurcuğu qəşəng gül olsun.
Gecən xeyrə qalsın, xeyrə qalsın.

Mənim könlümdəki dinclik, rahatlıq

Sənin də könlündə hökm etsin artıq!

R o m e o. Ah, məni beləcə qoyub gedirsən?

C ü l y e t t a. Əzizim, bu gecə nə istəyirsən?

R o m e o. Sevgi, vəfa andı andıma qarşı.

C ü l y e t t a.

Bu andı içmişəm mən səndən əvvəl.

Heyf, olan oldu, keçən də keçdi.

R o m e o.

Götürmək istərdin andını geri?

Bəs bunun səbəbi nədir, sevgilim?

C ü l y e t t a.

Sənə bildirməkçün sədaqətimi

İstərdim təzədən and içim sənə.

Mənim nəyim varsa, nə arzum varsa,

Səndən də tək onu istəyirəm mən.

Mənim səxavətim sahilsiz dəniz,

Mənim məhəbbətim dəryatək dərin.

Nə qədər bəxş etsəm sənə eşqimi,

O qədər çoxalır ümmanlar kimi.

Dayə içəridən çağırır.

Evdən səs-küy gəlir; di get, yaxşı yol.

Sevimli Montekkim, əhdə sadıq ol.

Gəldim, əziz dayə! Mənim sevgilim,

İndi qayıdıram, dayan bir azca (*Gedir*).

R o m e o.

Oh, müqəddəs gecə, müqəddəs gecə!

Qorxuram, gördüyüm bir yuxu ola.

Belə həddən artıq şirin əfsanə,

Belə bir möcüzə həqiqət olmaz.

Cülyetta eyvana qayıdır.

C ü l y e t t a.

Üç kəlmə söz deyim, sonra gedərsən.

Əzizim Romeo, əgər doğrudan

Mənimlə evlənmək istəyirsənsə,

Sübh tezdən yanına göndərəcəyim

Adama bildir ki, harda, nə zaman

Sən kəbin kəsdirmək niyyətindəsən.

Ayağın altına atıb bəxtimi,

Arxanca gəzərim bütün dünyanı.

D a y ə (*içəridən*). Göyərçin!

C ü l y e t t a.

Gəlirəm, gəlirəm indi. -

Yox, əgər niyyətin yaxşı deyilsə,

Xahiş eyləyirəm səndən...

D a y ə (*içəridən*). Göyərçin!

C ü l y e t t a.

Bu saat, bu saat - Gəlmə bir daha,

Məni öz dərdimlə sən yalnız burax.

Sabah mütləq adam göndərəcəyəm.

R o m e o. O zaman könlümdə arzular çiçək...

C ü l y e t t a. Gecən xeyrə qalsın sən min kərə!

R o m e o.

Min yol bu həsrətdir nurlu gözlərə.

Görüşə gedirik üzügülər, şən,

Elə bil məktəbli qayıdır dərsdən.

Görüşdən gəlirik kədərlə ancaq,

Elə bil məktəbə gedir bir uşaq.

(*Yavaş-yavaş getməyə başlayır*).

Cülyetta yenidən eyvana qayıdır.

C ü l y e t t a.

Sss, Romeo, sss! Ah, sən hardasan?

Əgər ovçu səsi olsaydı məndə,

Səsləyərdim geri öz tərlanımı.

Köləlik tutqun səs, bağıra bilməz.

Mən azad olsaydım, dönə-dönə hey

Elə qışqırdım, Romeo adı

Yayıları bütün bu kainata

Dünyanın ən böyük əks-sədasıtək.

R o m e o.

Yenə mənim ruhum məni çağırır.

Aşıqların səsi gecə saf, şirin,

Səslənir ən incə musiqi kimi.

C ü l y e t t a. Romeo!

R o m e o. Əzizim!

C ü l y e t t a.

Saat neçədə

Sabah mən yanına adam göndərim?

R o m e o. Düz saat doqquzda.

C ü l y e t t a.

Mütləq, əzizim.

Ah, o vaxta kimi dözmək dəhşətdir,

İyirmi il qədər görünər mənə.

Unutdum, nə üçün çağırdım səni?!

R o m e o. Yaxşı, yadına sal, mən durum burda.

C ü l y e t t a.

Sən burda yenə də durasan deyə,

Yenə də hər şeyi unudacağam.

Yadımda, fikrimdə tək bu qalacaq:

Necə də gözəldir səninlə olmaq.

R o m e o.

Gülüm, sən hər şeyi unutmaq üçün

Hər şeyi unudub qalaram burda.

C ü l y e t t a.

İşıqlaşır. Kaş ki, sevimli quştək

Uzaq getməyəydin yanımdan heç vaxt.

Elə quş kimi ki, qızıcığaz onun

Ayağını ipək sapla bağlayıb,

Əlində saxlayır onu hər zaman.

Ayağı zəncirli bədbəxt dustağı

Əlindən buraxır azca kənara,

Qısqanaraq onun azadlığına

Yenə ipək sapı çəkir geriyə.

R o m e o. Sənin quşun olmaq istərdim, gülüm.

C ü l y e t t a.

Mən də sənin quşun, ancaq, sevgilim,

Səni öldürərdim nəvazişimlə.

Hələlik, hələlik, di get, yaxşı yol.

Ayrılıq - şirin qəm, qəmlə yaşardım.

Səninlə sübhəcən vidalaşardım.

Gedir.

R o m e o.

Sənə şirin yuxu, dinclik , əzizim!
Kaş yuxun, dincliyin olaydım özüm!
Rahibin yanına mən gedəm gərək,
Sevincimi deyib, istəyəm kömək.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi. Rahib Lorenzo əlində bir səbət daxil olur.

L o r e n s o.

Gülür nurlu səhər zülmət gecəyə,
Dönür şərq buludu əlvan qönçəyə.
Gündüzün yolundan sərxoş olmuştək
Qaranlıq çəkilir səndələyərək.
Neçə ki, gözündən saçıb od, atəş
Büllur şəbnəmləri içməyib Günəş,
Doldurum səbəti mən ehtiyatla:
Şəfalı çiçəklə, zəhərli otlə,
Torpaq anasıdır bu təbiətin,
Beşiyi, qəbridir bütün xilqətin.
Qoynuna uşaqtək sığınıb hamı,
Əmir döşlərindən həyat ilhamı.
Qucağı doludur min nemət ilə,
Paylayır hamıya səxavət ilə.
Məzarı beşikdir, beşiyi məzar,
Hər gülü, hər daşı sirli, ecazkar.
Dünyada pisin də faydası vardır,
Yaxşının da yolu, qaydası vardır.
Vaxtında, yerində olmasa məlhəm,
Başa ağrı verər, ürəyə dərd-qəm.
Yaxşı pisə dönər pisliklə, şərlə,
Pis yaxşıya dönər yaxşı işlərlə.
Yoxlasaq bu zərif, bu tər çiçəyi,
Zəhərdir, şəfadir hər bir ləçəyi.
Yeyəndə susdurur ürəyimizi,

Qoxlayanda ətri coşdurur bizi.
Vuruşur düşməntək bu cür, bu təhər
İnsanın qəlbində xeyir ilə şər.
Şər qalib gəldimi, məhv olur həyat,
Çiçəyi qurd yeyir sanki o saat.

Romeo daxil olur.

R o m e o. Sabahınız xeyir, hörmətli ata!

L o r e n s.

Allah amanında, çatın nicata!
Kimdir bu tezlikdə axtaran məni?
Gənc oğlum, pərişan görürəm səni.
Belə tez durmağın sübutdur buna,
Nəsə haram qatıb şirin yuxuna.
Qocalıq belədir, adətdir bizdə:
Qayğı keşik çəkir gözlərimizdə.
Qayğı qalan yerdə heç yuxu qalmaz,
Cavanlıq başqadır, qayğısı olmaz.
Harda gənc uzanır, bir qaydadır bu,
Orda taxta çıxır zər təcili yuxu.
Odur ki, gəlişin bildirir mənə:
Nəsə bir fəlakət üz verib sənə.
Yox, belə deyilsə, deməli, onda
Gecə olmamısan öz yatağında.

Romeo.

Düzdür, yatmamışam, getdi möhnətim,
Yuxudan şirindir istirahətim.

L o r e n s o.

Özün keç günahdan, Allah-taala,
Rozalina ilə olmusan, bala?

R o m e o.

Rozalina ilə? Yox, əziz atam,
Unutmuşam onun adını tamam.

L o r e n s o. Nədir o yuxudan şirin möcüzə?

R o m e o.

İndicə hər şeyi deyərdim sizə.
Düşmənimlə birgə kefdə idim mən,
Ah, o yaraladı məni qəfildən.

Mən də yaraladım onu eləcə,
Ölümçül bir yara aldıq biz gecə.
Mənə də, ona da çarə gərəkdir,
Müqəddəs əlacın bizə köməkdir.
Görürsüz, nifrətim yox qənimə də,
Əlac axtarıram düşmənimə də.

L o r e n s o.

Oğlum, açıq danış, aydın de, nə var?
Tapmaca dərdə həb tapmaca olar.

R o m e o.

Fikrim həqiqətdir, sözlərim yəqin,
Sevirəm qızını Kapulettinin.
Sevgilə bağlanıb ürəklərimiz,
Nikahla bərkidin bu sevgini siz.
Biz necə, nə zaman, harada pünhan
Görüşüb, danışib kəsmişik peyman –
Yolda danışaram, ruhani ata,
Mən ona butayam, o mənə buta.
Sizə yalvarıram, güldürün bizi,
Elə bu gün kəsin kəbinimizi.

L o r e n s o.

Müqəddəs Fransisk! İşlər var nə cür!
Bu nə dəyişiklik, nə dönüklükdür?
Sən nə tez unutdun Rozalinam?
Bəs sən olmamışdın onun heyranı?
Gənclərin sevgisi görəsən nədir?
Eşqi könlündə yox, gözlərindədir.
Bu solmuş, saralmış yanaqlarından
Nə qədər göz yaşı axdı bir zaman?!
Nalən duman kimi tutdu səmanı,
Günəş qurutmayıb o ah-fəğanı.
İniltin səslənir qulaqlarımda,
Göz yaşın iz salıb yanaqlarında.
Hanı o məhəbbət, o sevgi hanı?
Dəyişdin, unutdun Rozalinanı?
Əgər kişilərdə yoxsa dəyanət,
Neçin qadınları edək məzəmmət?

R o m e o. Məni bu eşq üçün danlayırdınız.

L o r e n s o. Həddini keçirdin, bununçün yalnız.

R o m e o. Dediniz: dəfn elə məhəbbətini.

L o r e n s o.

Dedim: unudasan qəm-möhnətini.
Demədim bir eşqi yerə gömüb, sən
Başqa birisini çıxar qəbirdən.

R o m e o.

Məni danlamayın, bu canlı aftab
Veribdir sevgimə sevgilə cavab.
O mənim eşqimlə açılan güldü,
Axı, o əvvəlki belə deyildi.

L o r e n s o.

Rozalina yaxşı bilirdi ki, sən
Sevgi sözlərini əzbərləmişən.
Yaxşı, di gəl gedək, gənc hərdəmxəyal,
Köməyə hazıram mən sizə dərhal.
Sizin bu eşqiniz qoy açsın çiçək,
Ədavət dostluğa çevrilsin gərək.

R o m e o. Tez gedək, tez gedək mümkünsə əgər.

L o r e n s o. Tələsmə, tez qaçan tez də büdrəyər.
Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Küçə

Benvolio ilə Merkusio daxil olurlar.

M e r k u s i o.

Görən, bu Romeo harada qaldı?
Deməli, bu gecə evə gəlməyib?

B e n v o l i o. Gəlməyib. Öyrəndim mən nökrəndən.

M e r k u s i o.

Ah, o Rozalina, qəlbi daş gözəl
Ona ki bu qədər işgəncə verir,
Bıçarə, yəqin ki, dəli olacaq.

B e n v o l i o.

Kapulettinin o qardaşı oğlu
Tibalt Romeoya məktub göndərib.

M e r k u s i o. Meydan oxumaqdır bu, vicdan haqqı.

B e n v o l i o. Romeo da ona cavab verəcək.

M e r k u s i o.

Əli qələm tutan hər savadlı kəs

Cavab verə bilər hər bir məktuba.

B e n v o l i o.

Yox, o göstərəcək necə lazımsa,

Hücuma hücumla cavab verəcək.

M e r k u s i o.

Vay, yazıq Romeo, o artıq ölüb.

Ağbəniz pərinin qara gözləri onu ağır yaralayıb.

Eşqin nəğməsi onun qulaqlarını deşik-deşik eləyib.

Məhəbbətin oxu onun ürəyinin düz ortasından keçib.

O, Tibaltın qarşısında necə davam gətirəcək?

B e n v o l i o. Nə üçün, axı, nədir bu Tibalt?

M e r k u s i o. Səni inandırırım ki, o, nağıldakı pişiklər padşahı Tibaltdan daha amansızdır. Pis işlərdə başçıdır. Elə qılınc oynadır ki, elə bil notla mahnı oxuyursan. Ritmi, məsafəni və ölçünü çox dəqiq bilir. Bir, iki, üçüncüdə qılıncı köksünə sancır. Zərif qönçələrin əsl qənimidir. Duel ölüsüdür, duel. Yüksək dərəcəli zadəgandır. Qılınc oynatmağın əsl bilicisidir. Ah, o ölməz passado! O punto reserso! O hay!¹

B e n v o l i o. O nə deməkdir?

M e r k u s i o. Cəhənnəm olsun o əzilib-büzülən ədabazları, yeni dil quraşıranları! Elə ancaq bunu eşidirsən: "Həzrəti-İsa haqqı, ən yaxşı qılıncdır! Ən ucaboy kişidir! Ən gözəl qəhbədir!" Özün də, ulu babam, bu qan qaraldan əcnəbi milçəklərin qulağıma girməsi kədərli deyilmi? Bu xarici moda düşkünləri, bu pardon-nezmois²-lər yeni dəbə elə aludə olublar ki, təzə tumanda köhnə skamyalarda rahat əyləşə bilmirlər. Ah, onların bon³-ları, onların bon-ları.

Romeo daxil olur.

B e n v o l i o. Romeo gəlir, Romeo gəlir!

M e r k u s i o. Bir bax, qurudulmuş balığa oxşayır. Ah, insan bədəni, sən necə də balıqlaşdın! İndi onun başında yalnız Petrarkanın nəğ-

¹Qılınc oynatma terminləri: Hücüm! Dəf et! Dəydi! (*italyanca*).

²Həmişə "bağışlayın" deyən nəzakətli adamlar (*fransızca*).

³Salam (*fransızca*).

mələri kimi gözəl şerlər dolandır. Onun sevgilisinin yanında Laura mətbəxdə qabyuyandan artıq bir şey deyil. Düzdür, Luranın aşiqi ona daha gözəl nəğmələr qoşmuşdur. Başqalarına gəldikdə də belədir. Didona pintidir. Kleopatra isə qaraçıdır. Yelena və Hero qəhbədirlər. Tizbanın qəşəng ala gözləri olsa da, gözəllikdə onunla müqayisə edilə bilməz. Senyor Romeo, bonjur. Bu da sənin gen fransız şalvarına bir fransız salamı. Sən dünən axşam bizə yaxşı kələk gəldin.

R o m e o.

Sabahınız xeyir ikinizin də,

Necə kələk gəldim axı mən sizə?

M e r k u s i o. Aradan çıxdın, cənab, aradan çıxdın. Məgər bunu başa düşmürsən?

R o m e o. Bağışla, əziz Merkusio, işim çox vacib idi. Mənim kimi işi olan adam ədəb qaydalarını poza bilər.

M e r k u s i o. Sənin kimi işi olan adam dizi üstə çöküb, baş əyməyə məcbur olar desən, daha doğru çıxardı.

R o m e o. Demək istəyirsən ki, salam verərdi.

M e r k u s i o. Sən çox incəliklə hədəfə vurdun.

R o m e o. Bu çox nəzakətli izahat oldu.

M e r k u s i o. Hə də, mən əsl nəzakət çiçəyiyəm.

R o m e o. Yəqin ki, qərənfilсэн.

M e r k u s i o. Tamamilə doğrudur.

R o m e o. Deyirəm axı, mənim rəqs ayaqqabılarıma taxılan çiçəklər niyə belə kəşəngdir.

M e r k u s i o. Yaxşı dedin. Bu zarafatınla ayaqqabıların yırtılana kimi arxamca gəl. Əgər birinin altı deşilməyib, salamat qalsa, sənə kömək eləyər.

R o m e o. Ah, bir ayaqqabı altı qədər dözümsüz və dəyanətsiz zarafat! O necə də deşilməyib - salamat qalsın.

M e r k u s i o. Əziz Benvolio, aramıza gir, bizi ayır. Mənim hazır-cavablığım kəsərdən düşür.

R o m e o. Qamçıla, mahmızla, tənbəli qamçıla, mahmızla, yoxsa mən onu ötəcək və qışqıracağam: yarışı uddum!

M e r k u s i o. Dayan bir, əgər sənin hazır-cavablığın ovda çöl qazlarına bir şahin kimi cumubsa, mən doğrudan da udurdum; ona görə ki, sənin hiss üzvlərinin birində olan alıcı quş mənim bütün beş hiss üzvümdəkindən çoxdur. Bəlkə, mənə də qaz hesab edirsən?

R o m e o. Sən mənim yanımda qazdan başqa heç vaxt heç şey olmamısan.

M e r k u s i o. Bu zarafat üçün mən sənin qulağını qırpıram.

R o m e o. Yox, mənim mərhəmətli qazım, elə iş tutma.

M e r k u s i o. Sənin həzircavablığın çox acıdır, lap istiot kimidir.

R o m e o. Yağlı bir qaz üçün acı istiot gözəl bir ədviyyə olmazmı?

M e r k u s i o. Ah, sən həzircavablığın yumşaq dəriyə bənzəyir. Onu uzununa da, eninə də çəkib uzatmaq olar.

R o m e o. Mən eninə sözünü dartıb, o qədər uzadaram ki, qaz sözünə əlavə edəndə sən dünyada ən böyük qaz olarsan.

M e r k u s i o. Nə deyirəm ki? Bu, eşq ah-uflarından yaxşı deyilmi? Hə, indi sənənlə danışmaq olar. İndi sən Romeosan. İndi sən təbiyyətə və təbiətin etibarı ilə əvvəlki adamsan. Dostum, sən bu sarsaq məhəbbətin əlindəki ağacı gizlətməyə bir dəşik tapmayıb, ağzından köpük daşa-daşa o yan-bu yana qaçan dəliyə bənzəyir.

B e n v o l i o. Burda kəs, burda kəs!

M e r k u s i o. Sən istəyirsən ki, burda mən öz nitqimin quyruğunu kəsim?!

B e n v o l i o. Belə olmasa, nitqin çox uzanar.

M e r k u s i o. Ah! Sən yanılırsan. Mən onu qısaltmaq istəyirdim. Nitqim lap sonuna gəlib çatmışdı. Həqiqətən də, fikrim vardı ki, onu davam etdirməyim.

R o m e o. Baxın, gözəl tamaşa buna deyərlər.

Dayə və Piter daxil olurlar.

M e r k u s i o. Yelkən, yelkən!

B e n v o l i o. Özü də iki dənə: tuman və şalvar.

D a y ə. Piter!

P i t e r. Nə buyurursunuz?

D a y ə. Mənim yelpiyimi ver, Piter.

M e r k u s i o. Mərhəmətli Piter, tez elə, qoy üzünü gizlətsin. Yelpiyi üzündən gözəldir.

D a y ə. Sabahınız xeyir, xeyirxah cənablar!

M e r k u s i o. Axşamınız xeyir, qəşəng xanım.

D a y ə. Məgər axşamdır?

M e r k u s i o. Sənə deyirəm, az olmaz, çünki saatın ədəbsiz əli indi günortanın qamçısının düz üstündədir.

D a y ə. Ayıb deyil? Sən necə adamsan?

R o m e o. Elə adamdır ki, xanım, Allah-taala onu öz-özünü ələ salmaq üçün yaradıb.

D a y ə. Doğrudan, yaxşı dediniz: öz-özünü ələ salmaq üçün, belə dediniz, hə? Cənablar, kim mənə deyə bilər, gənc Romeonu harada tapmaq olar?

R o m e o. Mən deyə bilərəm. Ancaq siz onu tapanda gənc Romeo indi axtardığınızdan bir az yaşlı olacaq. Əgər pis düşməsə, deyərdim ki, bu adı daşıyan insanların ən cavanı mənəm.

D ayə. Yaxşı dediniz.

M e r k u s i o. Necə? Heç pis yaxşı olarmı? Doğrusu, yaxşı yerinə düşdü. Ağıllı sözdür, ağıllı sözdür.

D a y ə. Cənab, Romeo sizsinizsə, mənim sizə deməyə bir neçə gizli sözüm var.

B e n v o l i o. Görərsən, onu bəşirib, şama dəvət edəcək.

M e r k u s i o. Aradüzəldən, aradüzəldən, aradüzəldən, qap onu.

R o m e o. Nədir, nə tapmısan?

M e r k u s i o. Dovşan deyil, cənab. Yox, bu elə dovşandır ki, qurumuş, kiflənməmiş pəhriz piroqunun içindən çıxıb.

Oxuyur.

Qoca, boz dovşan

Kifsənib yaman

Nə yaxşı yeməkdir, pəhriz zamanı.

Kifsənməsəydi,

Qırx nəfər nəydi,

Yəqin, doydurardı bütün dünyanı.

Romeo, evə getmirsən?

Biz sizə nahar etməyə gedirik.

R o m e o. Bu saat, gəlirəm.

M e r k u s i o.

Əlvida, Nuhu gəmidə görən xanım, əlvida!

Xanım, xanım, xanım...

Merkusio ilə Benvolio gedirlər.

D a y ə. Buna bax bir, əlvida! Deyin görüm, cənab, bu sırtıq çərçi kimdir ki, ədəbsizlik dağarcığı kimi belə dolub-daşır.

R o m e o. Dayə, bu özü deyib, özü eşitməyi sevən adamdır. Bir dəqiqədə bir ayda deyəcəyindən daha çox cəfəngiyat üyüdüb tökə bilər.

D a y ə. Əgər mənim haqqımda pis bir söz desə, onun canını alaram. Mən onun kimi iyirmi belə sırtıq bambılıya cavab verərəm. Hərgah özüm bacarmasam, məni müdafiə edənlər tapılar. Alçaq haramzada! Mən onun üçün əzilib-büzülən qızlardan deyiləm. Mən onun üçün əyyaş, pozğun qadınlardan deyiləm (Piterə). Sən də yanımda müqəvva kimi durub gözüni döyürsən. Hər yetən əclafın özü istədiyi kimi məni ələ salmağına döürsən.

P i t e r. Mən ki hələ bir kişinin özü istədiyi kimi sizi ələ saldığını görməmişəm. İnanın, belə olsaydı, cəld qılıncımı sıyırdım. Elə ki, görürəm, yaxşı döyüş üçün bir səbəb var, qanun da mənim tərəfimdədir, mən də başqaları kimi heç nədən çəkinmədən tez qılıncımı işə salıram.

D a y ə. Bir Allah şahiddir ki, hələ də hirsimdən özümə gəlməmişəm, bütün bədənim əsir. Alçaq haramzada! Ah, cənab, axı mənim sizə bir sözüm vardı. Dediym, gənc xanımın sizi axtarib tapmağı xahiş etmişdi. Onun xahiş edib, tapşırdığı sözləri hələlik özümdə bir sirr kimi saxlayıram. Əvvəlcə, icazə verin, sizə deyim, əgər siz onu yoldan çıxarmaq istəyirsinizsə, necə deyərlər, bu kobud bir hərəkət olardı. Çünki xanımın çox gəncdir, buna görə də onu aldadırsınızsa, bu doğrudan da, pis və eybəcər bir işdir.

R o m e o. Mehriban dayə, məndən xanıma salam söylə. Mən sənə söz verirəm ki...

D a y ə. Safqəlbli oğlan, mən ona elə beləcə də deyəcəyəm. İlahi, ilahi, o necə də sevinəcək!

R o m e o. Sən ona nə deyəcəksən, mehriban dayə? Mən hələ heç nə deməmişəm.

D a y ə. Mən ona deyəcəyəm ki, cənab, siz söz verdiniz. Belə işi, mənim anladığıma görə, ancaq nəcib bir adam görə bilər.

R o m e o. Ona de, bu axşam bir bəhanə ilə ibadət etməyə kilsəyə gəlsin.

Orda, hücrəsində rahib Lorenzo

Kəsəcəkdir bizim nikahımızı.

Al, zəhmət haqqıdır bu da səninçün.

D a y ə. Yox, yox, götürməyəm birçə peni də.

R o m e o. Di yaxşı, di götür verilən payı.

D a y ə. Bu axşam dediniz? Yaxşı, gələcək.

R o m e o.

Dayan monastırın arxasında sən,

Yanına gələcək mənim xidmətçim.

Bir kəndir nərdivan verəcək sənə.

Həmin nərdivanla bu gecəyarı,

Çıxacam səadət zirvəsinə mən.

Yaxşı yol! Xidmətin əvəzsiz qalmaz.

Yaxşı yol! Salam de xanımına sən.

D a y ə. Allah xoşbəxt etsin sizi, fəqət, ser...

R o m e o. Söylə, sözün nədir, mehriban dayə?

D a y ə.

Sizin xidmətçiniz etibarlıdır?

Yəqin, eşitmisiz?! Belə deyirlər:

Saxlar iki adam sirri o zaman

Onlardan birisi çıxsın aradan.

R o m e o. İnanın, möhkəmdir o, polad kimi.

D a y ə. Yaxşı, ser... Mənim xanıмым dünyanın ən gözəl qızıdır. İlahi, ilahi!...O, balaca uşaq olanda... Ah, bu şəhərdə Paris adlı zadəgan bir oğlan var. Senyoranı almaq üçün dəridən-qabıqdan çıxır. Ancaq qız, o gözəl qəlbli maral, onu görməkdənsə qurbağanı, əsl qurbağanı görməyi daha üstün tutur. Mən arabir xanıımı acıqlandırır deyirəm: Paris sənə daha çox yaraşan ərdir. Sizi inandırırım, mən belə deyəndə o, kətan kimi ağarır. Məni bir başa salın, cənab, saf məhəbbət çiçəyi rozmarinlə Romeo sözü eyni hərflə başlamır ki?

R o m e o. Bəli, mehriban dayə. Burda nə var? Hər iki söz er hərfi ilə başlayır.

D a y ə. Siz necə də lağlağıcısınız! O, it hərfidir. Onu deyəndə elə bil itlər mırıldadır: Er hərfi, yox, belə deyil. Mən bilirəm ki, sizin adınız başqa hərflə başlayır. Xanım sizin adınızla rozmarini uyğunlaşdırıb, elə gözəl sözlər danışır ki, eşitsəniz, xoşunuza gələr.

R o m e o. Məndən xanıməmə salam söylə.

D a y ə. Baş üstə, lap min dəfə salam söyləmə (Romeo gedir). Piter!

P i t e r. Nə buyurursunuz?

D a y ə. Yelpiyimi götür, düş qabağıma, cəld ol.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı.
Cülyetta gəlir.

C ü l y e t t a.

Dayəni göndərdim saat doqquzda,
O, yarım saata qayıtmalıydı.
Yəqin ki, tapmayıb.Yox, ola bilməz!
Ah! Dayə ləng gedir, sanki topaldır.
Xəyal olmalıdır eşqin qasidi;
Zülmət təpələrdə qara kölgəni
Qovlayan Günəşin şəfəqlərindən
On dəfə artıqdır onun sürəti.
Göyərçinlər çəkir, qanad çalaraq,
Gözəl Veneranın arabasını.
Elə bunun üçün yel kimi uçan
Tanrı Kupidonun qanadları var.
Günorta yerinə yetişdi Günəş.
Düz üç saat keçir indiyə kimi,
O hələ də gəlib çıxmır ki, çıxmır.
Onun ürəyində ülvə məhəbbət,
Qanında gəncliyin odu, atəşi
Olsaydı, ox kimi süzər, süzərdi.
Mənim sözlərimi əziz yarım,
Onun sözlərini mənə deyərdi.
Qocalarsa süstdür lap ölü təhər,
Tutqundur, ağırdır qurğuşun qədər.

Dayə və Piter gəlirlər.

Ah, Allah, o gəlir. Ah, əziz dayə,
Söylə, nə xəbər var, gördünmü onu?
Göndər, getsin nökar.
D a y ə. Sən qapıda dur.

Piter gedir.

C ü l y e t t a.

Mənim qəşəng dayəm! Aman, ilahi!
Söylə, üzündəki bu kədər nədir?

Xəbər qəmlidirsə, sən sevinclə de.
Əgər yaxşıdırsa, yaxşı nəğməni
Tutqun qaş-qabaqla bu cür korlama.
D a y ə.

Yorulmuşam, gözlə, dincəlim bir az.
Sınır qılçalarım, uf, uf, ölürəm,
Belə də üzücü qaçaqaç olar?
C ü l y e t t a.

Verərəm mən sənə qılçalarımı,
Sən, gəl, əvəzində o xəbəri ver.
Danış, yalvarıram, sevimli dayəm!
D a y ə.

Hara tələsirsən, nə olub axı?
Gözləyə bilməzsən məgər bir azca?
Görürsən nəfəsim kəsilir mənim.
C ü l y e t t a.

Necə kəsilir ki, sənin nəfəsin.
Bu sözü deməyə nəfəsin vardır.
Sənin üzrlərin, bəhanələrin
Uzundur ən uzun nağıldan belə,
Qısa de, xəbərin xeyirdir, ya bəd?
Qalan sözlərini sonra deyərsən.
Aydın de, xəbərin xeyirdir, ya bəd?

D a y ə. Deməliyəm ki, sən o qədər də yaxşı oğlan tapmamısan. Əri necə
tapmağı bilmirsən, axı. Romeo! Yox, mən ona getməzdim. Doğrudur, onun üzü
başqa kişilərin üzündən qəşəngdir, qıçları da başqa kişilərin qıçlarından düzdür.
Əllərinə, ayaqlarına, boy-buxununa söz ola bilməz. Bütün müqayisələrdən daha
gözləldir. Demək olmaz ki, o, nəzakət çiçəyidir. Ancaq səni inandırırıram ki, o, quzu
kimi mehribandır. Öz yolunla get, qızım. Qəlbini Allaha bağla. Necə, sən nahar
edibsən?

C ü l y e t t a.
Xeyr, xeyr! Bilirdim mən bunu əvvəl.
Toyumuz barədə o nə söylədi?
D a y ə.
İlahi! Necə də ağrıyır başım!
Az qalır bölünsün iyirmi yerə.

Bir yandan da belim. Ah, belim, belim!
Tanrı günahını bağışlayarmı?
Məni hey qovursan o yan-bu yana,
Deyirsən üzülüm, ölüm yollarda?
C ü l y e t t a.
Bu əziyyət üçün bağışla məni,
Sevimli, istəkli, mehriban dayəm,
De görüm, sevgilim sənə nə dedi?
D a y ə. Sevgilin namuslu, ədəbli, mehriban, gözəl və ən ləyaqətli bir insan
kimi dedi... Anan haradadır? Cülyetta.
Anam haradadır? Anam evdədir.
Harda olmalıydı? Başa düşmürəm!
Necə də qərribə cavab verirsən!
"Sevgilin namuslu insantək dedi:
Anan haradadır?".
D a y ə.
Ah, aman Allah,
Belə hirsələnirsən? Bir bu qalmışdı?
Ağrıyan belimə təpitmədir bu?
Daha qasıdliyə özün gedərsən.
C u l y e t t a.
Qurtar işgəncəni. O nə dedi, nə?
D a y ə.
Bu gün ibadətə gedə bilərsən?
C u l y e t t a.
Gedərəm.
D a y ə.
Rahibin hücrəsinə qaç.
Bir ər səni orda arvad edəcək.
Hə, qanın sıçradı yanaqlarına,
Üzün bu xəbərdən alışıb yandı.
Di sən kilsəyə get, mənə aparım
Kəndir nərdivanı, yarın bu gecə
Onunla yanına qalxar gizlicə.
Sən kef çəkəcəksən, yük çəkim mən də.

Gecə yük altına düşərsən sən də.
Mən nahar edirəm, tez get, yaxşı yol.
C ü l y e t t a.
Qovuşum bəxtimə, əzizim, sağ ol.
Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi.
Rahib Lorenzo ilə Romeo daxil olurlar.

L o r e n s o.
Bu müqəddəs işə yar olsun göylər,
Sonra dərdlə bizə cəza verməsin.
R o m e o.
Amin! Ancaq bu dərd dəhşət olsa da,
Cülyetta ilə mənim görüşümüzün
Bir anlıq sevinci önündə heçdir.
Müqəddəs ayınla, müqəddəs ata,
Birləşdir sən bizim əllərimizi.
Sonra ölüm gəlsin, yoxdu bir qorxum,
O çiçək mənimdir desəm, bəsimdir.

L o r e n s o.
Odlu sevgilərin odlu sonu var;
Öpüşüb məhv olan odtək, barıttək
Alışıb məhv olur zəfər çağında.
Pisdir ən şirin bal şirinliyiylə,
İştahı öldürür çox yeyiləndə.
Sən təmkinlə sev ki, sevgi tükənməz,
Gecikər çox lənglə çox tələsən kəs.
Cülyetta gəlir.
Gəl, qızım. Ah, belə incə ayaqlar
Hələ toxunmayıb bu sərt daşlara.
Gözəl yay axşamı mehli havada
Uçan bir hörümçək toru üstündə
Aşiq gözə bilər, yıxılmaz heç vaxt.

C ü l y e t t a. Axşamınız xeyir, ruhani ata.
L o r e n s o. Romeo, bizimçün təşəkkür eylə.
C ü l y e t t a.

Ürəkdən gələcək təşəkkür üçün
Onun da axşamı qoy xeyir olsun.

R o m e o.
Ah! Qəşəng Cülyetta, nəhayətsizsə
Sənin səadətin mənimki qədər,
Onu dillə demək mümkünsə hərgah,
Havanı məst etsin qoy gül nəfəsin.
Şirin sözlərinin musiqisiylə
Əks elə ilahi görüşümüzün
Bizə bəxş etdiyi bu səadəti.

C ü l y e t t a.
Sevgi sözlə deyil, işlə zəngindir,
Öyünər mənayla, bərbəzəklə yox.
Dilənçilər saya bilər varını,
Sonsuz xəzinədir mənim saf eşqim,
Mən saya bilmərəm yarısını da.

L o r e n s o.
Gedəyin, tezçənə qurtaraq işi.
Müqəddəs kilsədə ülvi ayınlə
İkiniz bir canda birləşənədək
Sizin üstünüzdə göz olum gərək.
Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Veronada meydan.

Merkusio, Benvolio və xidmətçilər daxil olurlar.

B e n v o l i o.
Gedək, Merkusio, rica edirəm,
Bu gün çox istidir, yaman bürküdür.
Gəzirlər hər yerdə Kapuletillər,

Onlara biz bu gün əgər rast gəlsək,

Davadan yayına bilməyəcəyik.

Damarda qan coşur bürkü olanda.

M e r k u s i o. Sən elə bir gəncə bənzəyirsən ki, o, meyxanəyə girən kimi qılıncını belindən açıb stolun üstünə qoyaraq deyir: "Allah eləsin, mənim sənə heç bir ehtiyacım olmasın!" Fəqət ikinci bədəni ötürəndən sonra, doğrudan da, heç bir ehtiyac olmadan qılıncı sıyırır, qulluqçunun qarnına soxur.

B e n v o l i o. Məgər mən elə gəncə bənzəyirəm?

Merkusio. Bəli, bəli, sən İtaliyada ən qızgın gənclərdən birisən. Sənə azca toxunan kimi, o saat qızırsan, qızısan kimi, o saat hamının üstünə cumursan.

B e n v o l i o. A, bu nə deyir?

M e r k u s i o. Yox, belə deyil? İndi burda sənin kimi iki nəfər olsaydı, tezliklə ikisini də itirərdik, çünki ikisi də bir-birini öldürərdi. Saqqalının tükü sən saqqalının tükündən bir dənə artıq və ya əskik olan adamla bu dəqiqə döyüşsən. Qoz sındıran adamla bu dəqiqə dalaşarsan, nə var ki, sənin gözlərin qoz rəngindədir. Sənin gözündən başqa hansı göz döyüş üçün belə səbəb görə bilər? Yumurtanın içi ağ-sarıyla dolduğu kimi sənin başın da dava-dalaşla dolub. Ancaq bu dava-dalaşdan sənin başın çalxalanmış yumurta kimi laxlayıb. Küçədə öskürüb sənin günəqarşıda yatan itini oyadan adamla savaşırdın? Pasxa bayramından qabaq öz təzə köynəyini geyinən dərziylə sən döyüşmürdün? Təzə ayaqqabısını köhnə qaytanla bağladığına görə bir başqasıyla vuruşan sən deyildin? İndi gəlib mənə dalaşmamaq barədə dərs verirsen!?

B e n v o l i o. Mən sənin kimi dalaşqan olsaydım, həyatımın sığorta kağızını hamı satın alardı. Özü də bu iş bir saat on beş dəqiqəyə başa gələrdi.

M e r k u s i o. Sığorta kağızı! Ay, ay, başı boş!

B e n v o l i o. Başıma and olsun, odur, gəldilər.

M e r k u s i o. Dabanıma and olsun, vecimə deyil.

Tibalt və başqaları daxil olurlar.

T i b a l t.

Siz arxamca gəlin, danışım gərək

İndi mən onlarla necə lazımdır.

Cənablar, sizlərə bircə sözüm var.

M e r k u s i o.

Bircə sözünüz var? Qoy iki olsun.

Sözü tamamlasın qılınc zərbəsi.

T i b a l t. Bunun üçün siz mənə bir səbəb tapsanız, cənab, onda görərsiniz ki, mən onu da bacarıram.

M e r k u s i o. Özünüz bir səbəb tapa bilməzsınız, gərək başqası tapsın?

T i b a l t. Merkusio, siz də Romeonun çalğıcılar dəstəsinə qoşulmusunuz?

M e r k u s i o. Çalğıcılar dəstəsi! Bu nə sözdür? Demək, siz bizi küçə çalğıcısı elədiniz? İndi ki, belə oldu, sizin üçün elə bir hava çalım ki, qiyamətə qədər qulaqlarmızdan getməsin. Bu da mənim skripkamın yayı, bu saat sizi oynamağa məcbur edir. Lənət şeytana! Çalğıcılar dəstəsi!

B e n v o l i o.

Burda adam çoxdur, səs-küy nə lazım?

Ya gəlin çəkilək bir xəlvət yerə.

Ya işi çürüdək səssiz-səmirsiz,

Ya da ayrılacağın, baxırlar bizə.

M e r k u s i o.

İnsana verilib göz baxmaq üçün.

Baxsınlar, mən burdan gedən deyiləm.

Romeo daxil olur.

T i b a l t. Rahat olun, gəldi mənim adamım.

M e r k u s i o.

Özümü asaram, belə alçalsa.

Siz çölə getsəniz, yoldaşlıq edir,

Hə, o bu mənada adaminızdır.

T i b a l t.

Romeo, qəlbimdə sənə bəslənən

Sonsuz nifrətimi deməyə bundan

Yaxşı söz tapmıram: sən, sən əclafsan!

R o m e o.

Tibalt, səni mənə sevdiren qüvvət

Sənə bağışlayır bu qəzəbini.

Mən əclaf deyiləm. Odur ki, sağ ol.

Görürəm, sən məni tanımayırsan.

Getmək istəyir.

T i b a l t.

Sənin dözülməyən təhqirlərini
Bu sözlər heç cürə əfv edə bilməz.
Bu saat geri dön, qılıncını çək!

R o m e o.

Təhqir etməmişəm səni heç vədə,
Əksinə hədsizdir könlümdə sevgin.
Bunun səbəbini sonra bilərsən.
Ey adı adımtək sevimli olan,
Əziz Kapuletti, sən buna inan.

M e r k u s i o.

Ah, miskin, şərəfsiz, alçaq itaət!
Bu murdar ləkəni qan yuyar ancaq.
(*Qılıncını sıyırır*).

Sıçan tutan Tibalt, rədd olacaqsan?

T i b a l t. De görüm, sən məndən nə istəyirsən?

M e r k u s i o. Hörmətli pişiklər şahı, sənin doqquz canından yalnız birini. Əgər arzu eləsən, yerdə qalan səkkizini də almağa hazıram. Qılıncının qulağından dartıb, qınından çıxart. Cəld ol, yoxsa mənim qılıncım sənin hər iki qulağını kəsib atar.

T i b a l t. Sənin qulluğunda hazıram hər vaxt (*Qılıncını sıyırır*).

R o m e o. Merkusio, tez qoy qılıncı qına.

M e r k u s i o. Ağa, di buyurun, növbə sizindir.

Vuruşurlar.

R o m e o.

Benvolio, gəl, biz qılıncımızla
Vurub yerə salaq silahlarını.
Cənablar, ayıbdır, vuruşursunuz?
Axı, vuruşmağı qadağan edib
Hersoq Veronanın küçələrində.
Əziz Merkusio, Tibalt, dayanın!

Tibalt Romeonun qolunun altından vurub Merkusionu yaralayır.
Öz adamları ilə aradan çıxır.

M e r k u s i o.

Mən yaralanmışam. İkinizin də
Ocağınız keçsin, həyatım sönür.
O getdi, özü də sağ və salamat?

B e n v o l i o. Necə? Yaralandın?
M e r k u s i o.
Azca cızılıb,
Elə bu da bəsdir. Hanı nökərim?
Ey, ey, cüvəllağı, qaç, həkim çağır.

Nökər gəlir.

R o m e o. Ürəkli ol, dostum, yaran çox deyil.

M e r k u s i o. Hə, quyu kimi dərin, kilsə qapısı qədər enli deyil. Ancaq bu da kifayətdir. Sabah məni axtarsan, meyitimi taparsan. Mənim işim bitib. Mən bu dünyadan köçməliyəm. İkinizin də ocağınız keçsin! Lənət şeytana, it də, siçovul da, siçan da, pişik də adamı ölümcül cırmaqlaya bilərmiş! Ah, lovğa, alçaq, kitab üzrə vuruşmaq öyrənən dələduz! Sən iblis kimi hardan peyda olub aramıza soxuldu? Məni sənin qolunun altından vurub yaraladı.

R o m e o. İstəyirdim sizə yaxşılıq edim.

M e r k u s i o.

Benvolio, məni tez evə apar.

Az qalır qəşş edim.İkinizin də

Ocağınız keçsin! Necə də məni

Məzarda qurdlara yem elədiniz.

Nə yaman məhv oldum, ikinizin də...

Merkusio ilə Benvolio gedirlər.

R o m e o.

Hersoqun ən yaxın qohumudur o,

Mənim əsl dostum. O mənə görə

Sağalmaz, ölümcül bir yara aldı.

Biz qohum olsaq da bir saat əvvəl,

Tibalt ləkələdi mənim adımlı.

Ah, qəşəng Cülyetta, sənin gül hüsnün

Qəlbimi incəltdi qadın qəlbitək.

Mum kimi yumşaldı polad xislətim.

Benvolio qayıdır.

B e n v o l i o.

Romeo, Romeo, ah, Merkusio!..

Öldü o mərd insan! O igid insan!

Yerə nifrət edib, vaxtından çox tez

Onun cəsur ruhu uçdu göylərə.

R o m e o.

Bu nəhs gün gətirər sonsuz fəlakət,

Əvvəli qorxuncdur, axırı dəhşət.

Tibalt qayıdır.

B e n v o l i o. Yenə azğın Tibalt gəlir bu yana.

R o m e o.

O sağdı, o çatdı şöhrətə-şana.

Merkusio öldü. Zərif yumşaqlıq,

Zərif buludların qoynuna yüksəl.

Qoy alovlu qəzəb bələdçim olsun.

Tibalt, əclaf sənsən, başımız üstə

Durub tənha ruhu Merkusionun,

Gözləyir ki, ona yoldaş olasan.

İndi ya sən, ya mən, ya hər ikimiz

Uçub getməliyik onunla birgə.

T i b a l t.

Onunla dost idin, yaramaz uşaq,

İndi onunla da sən gedəcəksən.

R o m e o. Qılınc həll eyləyər bu məsələni.

Vuruşurlar. Tibalt yığılır.

B e n v o l i o.

Şəhər əhli gəlir, Romeo, tez qaç.

Artıq Tibalt öldü, sən ələ keçsən,

Hersoq asdıracaq səni o saat.

Durub mat-mat baxma, tez aradan çıx.

R o m e o. Taleyin əlində oynucağam mən.

B e n v o l i o. Neçin dayanmısan, ölüm gəzirsən?

Romeo gedir. Şəhərlilər gəlir.

B i r i n c i ş ə h ə r l i.

Tibaltmı öldürüb Merkusionu?

O qatil, o quldur hayana qaçdı?

B e n v o l i o. Odur uzanıbdır.

B i r i n c i ş ə h ə r l i.

Senyor, qalx yerdən,

Hersoqun adından hökm edirəm mən.

Dustaqsan, dur gedək, əmrə qulaq as.

Hersoq öz eyanları ilə, Montekki, Kapuletti isə öz arvadları ilə və başqaları daxil olurlar.

H e r s o q. Saldı bu davanı hansı yaramaz?
B e n v o l i o.
Mərhəmətli Hersoq, mən bircə-bircə
Deyim bu nəhs dava başlandı necə.
Bu adam öldürdü Merkusionu,
Cavan Romeo da öldürdü onu.
L e d i K a p u l e t t i.
Tibalt, göz işığı, ciyərpərası!
Əziz qardaşımın əziz balası.
Ah, Hersoq, ah, ərim, axdı qanımız.
Bizə nə dağ çəkdi gör düşmanımız!
Ədalətli Hersoq, qana qan gərək,
Bu saat Montekki versin can gərək.
H e r s o q. Bu qanlı davaya kimdir səbəbkar?
B e n v o l i o.
Tibaltdır bu işə bais, hökmdar.
Ağır təhqir etdi o, Romeonu,
Romeo ədəblə ona dedi ki,
Davanın, dalaşın mənası yoxdur,
Bu həm də cinlədər əlahəzrəti.
Bu hörmət, bu izzət, bu mehribanlıq
Davakar Tibaltı sakit etmədi.
O daha da qızıb, Merkusionun
Köksünə yönəltdi polad qılıncı.
Coşqun Merkusio coşdu bu zaman,
Dəhşətlə çırpıldı qılınc qılınca.
Romeo araya girib qışqırdı:
"Aralanın, dostlar! Ayrılın, dostlar!"
Qorxunc zərbələri qorxu bilmədən
O öz silahıyla dəf eləyirdi.
Qılıncı yeridib qərəzkar Tibalt
Qolunun altından gənc Romeonun
Öldürdü yenilməz Merkusionu.
O qaçdı, tezliklə qayıtdı yenə.
İntiqam fikrinə düşdü Romeo,

Vuruşma od saçdı ildırım təkin.
Onları ayırmaq istəyirdim ki,
Tibalt bir tir kimi yerə uzandı.
İşi belə görüb qaçdı Romeo.
Mənim bu sözlərim doğrudur tamam,
Tanrı qənim olsun yalan danışsam.

L e d i K a p u l e t t i.

Yaxın qohumudur o, Montekkinin,
Qanı məcbur edir, düz demir, yəqin.
Yığılıb bir yerə iyirmi nəfər,
Yalnız bir adama qəsd eləyiblər.
Hökmdar, siz haqqa eyləyin kömək,
Romeo canidir, o ölsün gərək.

H e r s o q.

Romeo Tibaltı, Tibaltsa onu –
Öldürüb əzizim Merkusionu.
Onun necə çəkim ağır yasını,
Onun kim verəcək qan bahasını!

M o n t e k k i.

Romeo suçsuzdur, unutmazq olmaz,
O öz dostu üçün alıbdır qisas.
Bu ki qanunladır.

H e r s o q.

Bu günah üçün
Mən onu təcili edirəm sürgün.
Sizi dərdə salan kinli ədavət
Mənim də qanımı tökdü, nəhayət.
İki ailənin qanlı savaşı
Mənim də evimə saldı göz yaşsı.
Elə bir cərimə kəsdim ki sizə,
Ədəbi dərs olsun hər ikinizə.
Qəlbimi yumşaltmaz nə ağrı-sızı,
Yumaz göz yaşınız günahınızı.
Kəsin yalvarışı! Getsin Romeo.
Əgər burda qalsa, öləcəkdir o.
Qaldırın cəsədi, bu müsibətdir,
Qatili əfv etmək bir cinayətdir.
Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı. Cülyetta daxil olur.

C ü l y e t t a.

Siz ey ayaqları od saçan atlar,
Qərbə - günbatana çapın dördnala
Febin oğlu Faston sürsəydi sizi,
Qızıl arabanı aparmışdınız,
Aləmi qaranlıq tutmuşdu çoxdan.
Gəl, gəl, aşıqlərin sirdaşı gecə,
Gəl, çək hər tərəfə qara pərdəni.
Kənar gözdən uzaq, yad dildən uzaq
Romeo gizlicə gəlsin yanıma.
Dünyanı aydınca görür aşıqlər,
Dünyaya nur saçır onların hüsnü.
Əgər məhəbbətin korsa gözləri,
Onun ən sevimli dostu gecədir.
Ey ədəbli gecə, ey qara donlu,
Zabitəli gözəl, gəl, gəl, sən mənə
İki təmiz qəlbin saf oyununda
Uduzaraq qalib gəlməyi öyrət.
Utancaq, pak eşqim cürətləninəcə
Qara örpəyinlə yanaqlarımda
Həyadan alışan qanımı gizlət.
Gəl, gecə, bir tələs! Tez ol, Romeo,
Gəl, zülmət gecədə nurlu gündüzüm,
Uç, gəl sən gecənin qanadlarında,
Qarğanın belinə yenicə yağmış
Qardan sən şəfəqli, sən ağ olarsan.
Gəl, sevimli gecə, ey qaraqaşlım,
Mənim Romeomu sən gətir mənə.
O öləndə onu götür özünlə,
Kəs, doğra balaca ulduzlar kimi.
Bundan göylər elə gözəlləşər ki,
Mat qalar gecəyə bütün yer üzü,
Pərəstiş eyləməz Günəşə heç vaxt.
Bir sevgi sarayı satın aldım mən,

Fəqət o saraya sahib deyiləm.
Mənim özümü də satın aldılar,
Fəqət nə yiyəm var, nə sahibim var.
Ah, necə əzablı, qəmlidir bu gün,
Təzə paltarını geyə bilməyən
Səbirsiz uşağın bayramqabağı
Keçirdiyi qəmli bir gecə kimi!
Ah, ah, dayəm gəlir, xəbər gətirir.
Romeo adını deyən hər bir dil
Göylərtək gözəldir, heyrətamizdir.

Dayə əlində kəndir nərdivan daxil olur.

Dayə, nə xəbər var? O nədir elə?
Kəndir nərdivandır Romeo üçün?

D a y ə. Hə, hə, nərdivandır (*Kəndir nərdivanı yerə atır*).

C ü l y e t t a.

Axı, nə olub?

Niyə pərişansan, məyussan belə?

D a y ə.

Fəlakət, fəlakət! O öldü, öldü!

Məhv olduq biz, xanım, bu gün məhv olduq.

Onu öldürdülər, o yoxdur, öldü!

C ü l y e t t a. Göylər belə qəddar ola bilərmə?

D a y ə.

Göylər ola bilməz, Romeo olar.

Romeo, Romeo, ah, ah, Romeo!

Bu kimin ağlına gələrdi, kimin?

C ü l y e t t a.

Sən necə daşürək ifritəsən ki,

Belə bir işgəncə verirsən mənə?

Zülmət cəhənnəmin ağır zilləti

Bu sonsuz əzabın yanında heçdir.

Romeo özünü öldürdümü, de?

Sən təkcə "bəli" de, bu "bəli" sözü

Əjdahanın ölüm saçan gözündən

Məni daha kəskin zəhərləyəcək.

Əgər "bəli" desən, mən mən deyiləm.

Gözlərim əbədi qapanacaqdır.

O ölüb - "bəli" de, sağdır - "yox" söylə,
Bir sözlə ya öldür, ya xoşbəxt eylə.

D a y ə.

Gördüm yarasını gözlərimlə mən.
Burda - köksündəydi. Allah, sən saxla.
Al qana batmışdı bütün cəsədi,
Rəngi ağarmışdı ağ kətan kimi,
Huşumu itirdim mən bu dəhşətdən.

C ü l y e t t a.

Parçalan, ey qəlbim! Ey bədbəxt müflis,
Parçalan bu saat, itdi saf incin.
Ey mənim gözlərim, girin zindana,
Heç zaman görməyin azadlığı siz.
Dayan, ey əclaf yer, dolanma belə,
Məni bir qəbrə qoy Romeo ilə!

D a y ə.

Aman, Tibalt, Tibalt! Sevimli dostum!
Nəzakətli Tibalt, ah, nəcib insan,
Sənin ölümünü mən niyə gördüm?!

C ü l y e t t a.

İki yandan qopan bu tufan nədir?
Romeomu ölüb, Tibaltmı ölüb?
Əziz qardaşımmı, əziz ərimmimi?
Sən ey İsrafilin qorxunc şeypuru,
Xəbər ver, gəlibdir qiyamət günü!
Onlar ölüblərsə, kim sağ qalıb bəs?

D a y ə.

Təkcə Tibalt ölüb, Romeo onu
Öldürüb, bununçun sürgün edilib.

C ü l y e t t a.

İlahi, belə də müsibət olar?
Romeo Tibaltın tökdü qanını?

D a y ə. O tökdü, o tökdü. Lənət bu günə!

C ü l y e t t a.

Ah, üzü qızılgül, ürəyi ilan!
Gözəl mağarada çirkin əjdaha!
İlahə zülmkar! Məleykə iblis!
Göyərçin lələkli leş yeyən qarğa!
Quzu dərisində acgöz canavar!

Allah görkəmində ən rəzil məxluq!
Zahiri, daxili iyrənc ziddiyyət!
Müqəddəs bir məlun, vicdanlı alçaq!
Ah, təbiət! Bu cür cənnət dünyada
Gözəl bədəninə bu insanın sən
Belə ki, salmışan şeytan ruhunu,
Sənin cəhənnəmlə nə işin vardır?
Məzmunu, mənası iyrənc bir kitab
Heç belə də qəşəng cildlənməmi?
Ah, bu cazibədar, gözəl sarayda
Saxtalıq yaşayır, yalan yaşayır!

D a y ə.

Yoxdur kişilərdə inam, etibar;
Hamısı vicdansız, hamısı dönmək,
Hamısı riyakar, bomboş yalandır.
Ah, hanı xidmətçim? Mənə tez cövhər,
Məni məhv edəcək bu qəm, bu kədər.
Sənin Romeona görüm ar olsun.

C ü l y e t t a.

Bunu necə dedin, dilin qurusun.
Romeo ar üçün doğulmayıbdır,
Ar özü ar edər ar olduğundan,
Onun pak alnına qomnaz heç zaman.
Onun alnı elə bakir təxtidir ki,
Dünyada ismətin tək malikəsi
Burda öz başına tac qoya bilər.
Ah, necə heyvanam, söydüm mən onu!

D a y ə. Qardaş qatilini mədh edəcəkdin?

C ü l y e t t a.

Bəs mən öz ərimi pisləyəcəkdim?
Ah, binəva ərim, zavallı insan,
Sənin üç saatlıq bu arvadın da
Əgər oxşamasa şirin sözlərlə,
Kim sənin könlünü oxşayacaqdı?
Zalım, qardaşımı niyə öldürdün?

O zalım istədi öldürsün səni.
Ey möhnət xərəcə, odlı göz yaşı,
Qayıt öz yerinə, öz qaynağına.
Sən bac-xərac ikən fəlakət üçün,
Səhvən səadətə qurban gedirsən.
Mənim ərim sağdır, Tibalt can atdı
Onu qətl eləsin. Tibalt ölübdür.
Ərimi öldürmək istəyirdi o.
Bax, bu mənim üçün bir təsəllidir.
Onda nəyə görə ağlayıram ki?
Mən bir söz eşitdim, o söz Tibaltın
Yaman ölümündən daha yamandır.
Ömrümü puç edən o qorxunc sözü
Böyük bir həvəslə unudardım mən.
Fəqət canilərin müdhiş günahı
Yaddaşlarına həkk olunduğutək,
Mənim yaddaşıma həkk olur bu söz.
"Öldü Tibalt, sürgün oldu Romeo!"
"Sürgün oldu" - bu söz, yalnız tək bu söz
Minlərcə Tibaltı öldürdü birdən!
Bədbəxtlik qurtarsa bununla əgər,
Tibaltın ölümü kifayət idi.
Deyirlər, dərd gəlmir heç vədə yalqız.
Əgər dərd özüylə dərd gətirirsə,
Niyə "Öldü Tibalt" deyəndə mənə
O demədi öldü atan, ya anan,
Ya da ki, onların hər ikisi də.
Onlara yas tutub ağlayardım mən.
Ancaq "Tibalt öldü" sözündən sonra
Gələn söz "Romeo sürgün oldu", bu,
Atamı, anamı, Tibaltı, hətta
Bədbəxt Romeonu, Cülyettanı da,
Hamını öldürdü, hamını qırdı.
Bu sözün - "Romeo sürgün oldu" - ah.
Nə sonu, nə həddi, nə ölçüsü var.
Bu qəmi nə ilə bildirmək olar?
Dayə, hanı atam, anam?

D a y ə.

Bu yasda
İndi ağlaşırlar Tibaltın üstdə.
Getmək istəyirsən, aparım səni.

C ü l y e t t a.

Onlar ona görə göz yaşı töksün,
Mən isə ağlayım Romeo üçün.
Götür nərdivanı. Yazıq nərdivan,
Sən də aldadıldın mənimtək yaman.
Səni düzəltmişdi o eşqin oğlu,
Sənə yar olmadı ülvyyəti yolu.
Soldu taleyimiz qönçə gül kimi,
Qız ikən ölürəm mən bir dul kimi.
Götür nərdivanı, dayə, gəl gedək,
Gəlinlik yatağım açılsın gərək.
Romeo görmədi səadətini,
Ölüm, ölüm alsın bəkarətini.

D a y ə.

Sən get, gətirərəm mən Romeonu,
O sənə təsəlli, təskinlik verər.
Hücrədə gizlənib, taparam amma,
Çalışaram Günəş Ayla dincəlsin.

C ü l y e t t a.

Apar, bu üzüyü ver tərlanıma,
De ki, vida üçün yanıma gəlsin.
Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hucrası.
Lorenzo gəlir.

L o r e n s o.

Gəl bəri, gəl bəri, bədbəxt Romeo,
Kədər-qüssə sənə aşiq olubdur.
Oğlum, evlənmisən müsibət ilə.

Romeo daxil olur.

R o m e o.

Təzə nə xəbər var, müqəddəs ata?
Hökm necə oldu, cəzam nə oldu?
Hansı yeni bir dərd gözləyir məni?

L o r e n s o.

Möhkəm dost olmusan bütün dərdlərlə.
Xəbər gətirmişəm hökm barədə.

R o m e o. Məhşərdən qorxuncdur Hersoqun hökmü.

L o r e n s o.

Yüngül qərar verdi sənin haqqında,
Sənə ölüm deyil, sürgün buyurdu.

R o m e o.

Necə? Sürgün? Rəhm et, sən "ölüm" söylə.
Qat-qat dəhşətlidir sürgün ölümədən,
Dilinə gətirmə "sürgün" sözünü.

L o r e n s o.

Yalnız Veronadan sürgün olursan.
Səbir elə, oğlum, dünya geniştir.

R o m e o.

Veronadan kənar bir dünya yoxdur,
Ancaq məhşər, əzab, cəhənnəm vardır.
Dünyadan sürgündür buradan sürgün.
Dünyadan sürgünsə ölüm deməkdir,
Səhvən ölümə də sürgün deyirlər.
Sürgün adlandırır mənfur ölümü,
Qızıl balta ilə sən gülə-gülə
Başımı kəsirsən, mehriban ata.

L o r e n s o.

Nankorluq ən böyük günahdır, oğlum.
Sənə ölüm düşür qanuna görə,
Sənin tərəfini saxlayıb ancaq,
Mərhəmətli Hersoq atdı qanunu.
Ölümü sürgünlə əvəz elədi,
Belə mərhəməti sənə görmürsən.

R o m e o.

Bu bir işgəncədir, mərhəmət deyil.
Cülyetta hardasa, göy də ordadır.

Burda göyün altda hər bir it, pişik,
Hər bir miskin siçan, dəyərsiz qurd-quş
Yaşayıb, o gülü seyr edə bilər,
Fəqət görə bilməz Romeo onu.
Leş yeyən milçəklər Romeodan, ah,
Daha çox hörmətə, daha çox haqqa,
Daha çox şərəfli ömrə malikdir.
Onlar Cülyettanın qar kimi dümağ,
İncə əllərinə toxuna bilər,
Hətta bir-birini öpürlər deyə
Həyadan od kimi alışıb yanan,
Ləkəsiz, bakirə dodaqlarından
Əbədi səadət qopara bilər.

Milçəklərin buna hüququ vardır,
Romeosa bundan məhrum olunur.
Milçəklər azaddır, Romeo dustaq,
Romeo buradan sürgün edilir.
Sən deyirsən, sürgün ölüm deyildir?
Heç kəskin zəhərin, almaz bıçağın,
Başqa məhvedici vasitə yoxmu,
Məni öldürürsən "sürgün" sözüylə?
"Sürgün", bu adi söz nə dəhşətlidir!
Cəhənnəmdə ağır zillətə məhkum
Ağır günahkarlar bu ağır sözü
Fəryadla deyərək inildəşirlər.
Ah, ruhani ata, ey müdrik insan!
Mənim müəllimim, mehriban dostum,
Ən yaxın sirdaşım ola-ola sən,
Buna necə qıydın, ürək elədin,
Məni məhv edirsən "sürgün" sözüylə?

L o r e n s o. Bir mənə qulaq as, ey dəli aşiq.
R o m e o. Oh, yenə sürgündən danışacaqsan?
L o r e n s o.

Bu sözün oxundan qorunmaq üçün
Mən sənə poladdan zireh verərəm.
Fəlsəfə sipərdir bədbəxt kəslərə,
O sənə sürgündə bir kömək olar.

R o m e o.

Yenə də bu mənfur, bu "sürgün." sözü!
Qoy sənin fəlsəfən cəhənnəm olsun!
O mənə Cülyetta yaratmayacaq,
Şəhəri yerindən oynadıb indi
Hersoqun hökmünü dəyişməyəcək.
Onun nə köməyi, danışma barı.

L o r e n s o. Ah, mən görürəm ki, dəlilər karmış.

R o m e o. Müdriklər kor isə, neyləsin onlar?

L o r e n s o. Gəl, sənin işindən danışaq, oğlum.

R o m e o.

Duymadığın şeydən nə deyəcəksən?
Əgər mənim kimi cavan olsaydın,
Mənimtək sevsəydin sən Cülyettanı,
Bir saat keçməmiş evləndiyindən
Tibaltı öldürüb dərdə düşsəydin,
Sonra da mənimtək sürgün olsaydın,
O zaman danışa bilərdin ancaq.
O zaman saçını didib yolarydın,
O zaman mənimtək sərilib yerə,
Ölçərdin gələcək məzarını sən.

Qapı döyülür.

L o r e n s o. Qalx, qapı döyülür, Romeo, gizlən.

R o m e o.

Nə üçün? Onsuz da odlu ahlaram
Dumantək gizlədir gözlərdən məni.

Qapı döyülür.

L o r e n s o.

Eşidirsən? Necə döyürlər. Kimdir?
Səni tutacaqlar. Romeo, cəld ol.
Gözləyin! Di dur, qaç ibadətgha.

Qapı döyülür.

Bu saat! İlahi, bu nə inaddır?
Gəlirəm, gəlirəm! Hardandır belə?

Qapı döyülür.

Nə bərk döyürsünüz? Axı, kimsiniz?

D a y ə (bayırdan).

Tez açın qapını, tanıyarsınız,
Cülyetta xanımın dayəsiyəm mən.

L o r e n s o. Buyurun içəri, xoş gəlmişiniz.
Dayə daxil olur.

D a y ə.

Ah, müqəddəs ata, Romeo hanı?
Mənim xanımımın əri hardadır?

L o r e n s o.

Odur, bax, orada sərilib yerə,
Acı göz yaşından sərxoş olubdur.

D a y ə.

Mənim xanımım da lap bu haldadır,
Ah, o da düşübdür bu vəziyyəyə.

L o r e n s o. Eyni ürəklərin dərdi eynidir!

D a y ə.

O da eyni ilə sərilib yerə,
Höknürür, inləyir, göz yaşı tökür.
Di qalxın, di qalxın; bir kişi olun.
Xanım Cülyettanın xatiri üçün,
Onun xatiriyəyin ayağa durun.
Bu sizə yaraşmır.

R o m e o. Ah, əziz dayə!

D a y ə. Ah, cənab, hamının sonu ölümdür.

R o m e o.

Sən, sən danışırısan Cülyetta haqda?
Nə olub? O məni qatil sanırmı?
Özüm ləkələdim onun qanıyla
Səadətimizin körpəliyini.
Səhhəti necədir? İndi hardadır?
Mənim məxfi yarım bizim məhv olmuş
Eşqimiz barədə nə deyir indi?

D a y ə.

Cənab, heç nə demir. Ağlayır elə.
Yazıq gah yıxılır çarpayısına,
Gah durub Tibaltı çağırır, gah da

Romeo deyərək haray qoparır,
Gah da ağzıüstə yıxılır yerə.

R o m e o.

Romeo! Ah, bu ad murdar bir əllə
Onun qardaşını qana bələyib,
Ağzından od saçan, alov püskürən
Bir top gülləsitək yandırır onu.
Mənə de, mənə de, müqəddəs ata,
Bədənimin hansı mənfur yerində
Mənim mənfur adım məskən salıbdır?
O iyrənc yuvanı tar-mar edim. (*Qılıncı sıyrır*).

L o r e n s o.

Dəli, bir əl saxla! Sən kişisənmi?
Görkəmin deyir ki, bəli kişisən,
Qadın göz yaşdır fəqət göz yaşın.
Sənin bu ağılsız hərəkətinə
Vəhşi bir heyvanın qəzəbi vardır.
Sən kişi cildində həm zəif qadın,
Həm də on dəhşətli bir yırtıcısan!
Sənə mat qalmışam, din haqqı, səni
Mən ruhən ən möhkəm insan bilirdim.
Tibaltı öldürdün? Onun dalınca
İndi də özünü öldürəcəksən?
Bununla dünyada yalnız səninçün
Yaşayan zövcəni məhv edəcəksən?
Niyə öz nəslinə, bu yerə, göyə
Nifrət yağdırırsan, sonsuz bir nifrət?
Axı, öz nəslin də, bu yer də, göy də
Səndə birləşərək həyat tapıbdır.
Onları bir yerdə itirəcəksən.
Tfu, tfu! Son ki, öz surətini,
Eşqini, ağlını ləkələyirsən.
Həm zəngin, həm xəsis bir sələmçitək
Varından xərcləyib öz surətinə,
Eşqinə, ağlına zinət vurmusan.
Sənin alicənab, gözəl surətin

İtirib insanlıq ləyaqətini,
Mumdan hazırlanmış kuklaya dönüb.
Sənin büllur eşqin bir xəyanətmiş,
And içib, söz verib qoruyacağın
Eşqini sən özün məhv eləyirsən.
Sənin kəskin ağlın surəti, eşqi
Bəzəməli ikən çirkinləşdirir.
Gör, nə avamsan ki, başında ağlın
Naşı bir əsgərin barıt qabında
Alışb partlayan barıt kimidir.
Səni parçalayır öz himayəçin.
Di bəsdir, di bəsdir! Yerdən qalx, kişi!
Dərdindən öldüyün dünənə kimi
Cülyetta ki, sağdır, bu bir xoşbəxtlik.
Tibalt istədi ki, səni öldürsün,
Sən onu öldürdün, yenə xoşbəxtlik.
Ölümü sürgünlə əvəz elədi
Qanun sənə görə, bu da xoşbəxtlik.
Görürsən, nə qədər uğurların var,
Səadət ki, gülür sənin üzünə.
Sənsə qaşqabaqlı, tərs bir qız kimi
Bəxtindən, eşqindən üz döndərirsən.
Bir düşün, bir düşün, belə bir ölüm
Müdhiş bədbəxtlikdir, rəzil miskinlik.
Di dur, sevgilinin görüşünə get,
Ona təsəlli ver dediyimiztək.
Geri dön gəlməmiş qarovulçular,
Yoxsa Mantuyaya gedə bilməzsən.
Sən orda qalmalı, yaşamalısən,
Biz burda bir imkan, bir fürsət tapıb
Sizin ailəni barışdırırıq.
Xahiş eyləyərək o vaxt Hersoqdan,
Sənin gəlməyinə icazə verər.
O zaman sevincin indiki qəmdən
Yüz dəfə, min dəfə artıq olacaq.

Dayə, get, xanıma məndən salam de.

Qoy hamı tez girsin bu gün yatağa,

Ağır dərd bağlayar göz qapağını.

Di get, Romeo da gəlir bir azdan.

D a y ə.

Ya rəbb! Nə olaydı bütün gecəni

Burda dayanaydım, qulaq asaydım

Gözəl hikmətlərə. Elm, gör, nə imiş!

Cənab, deyəcəyəm, siz gəlersiniz.

R o m e o.

Elə de, xahiş et, mənim sevgilim

Məni danlamağa qoy hazırlaşsın.

D a y ə.

Xanım bu üzüyü sizə göndərdi,

Tələsin, tez gəlin, sonra gec olar.

Gedir.

R o m e o. Bu mənə ən yaxşı təsəlli oldu.

L o r e n s o.

Get, sənə yaxşı yol.

Ancaq düşün ki,

Bundan asılıdır bütün işlərin:

Sən ya gəlməmişkən qarovulçular

Bu gecə buradan çıxıb getməli,

Ya da paltarını dəyişib, səhər

Gizlicə aradan sovuşmalısan.

Gözlə Mantuyada. Səbir elə, oğlum.

Sənə xidmətçinlə işin barədə

Vaxtaşırı xəbər göndərərəm mən.

Gecdir, ver əlini. Sənə yaxşı yol.

R o m e o.

Olmasaydı yarın vüsali əgər,

Dostun həsrətinə dözərdim məgər?!

Sağlıqlaqla,ata!

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində bir otaq.
Kapuletti, ledi Kapuletti və Paris daxil olurlar.

K a p u l e t t i.

İşlər bəd gətirdi, qraf, biz hələ
Vaxt tapıb qız ilə danışmamışıq.
Cülyetta Tibaltı çox istəyirdi,
Elə mən özüm də. Fəqət nə etmək?
Yalnız ölmək üçün doğuluruq biz!
Vaxt gecdir, o daha aşağı düşməz.
Siz gəlməsəydiniz, inanın, mən də
Yatağa girmişdim bir saat əvvəl.

P a r i s.

Matəm günü deyil elçilik günü.
Senyora, gecəniz xeyrə qalsın,
Məndən qızınıza salam söyləyin.

L e d i K a p u l e t t i.

Onun ürəyini bilərəm səhər,
O indi qərq olub qəm dəryasına.

K a p u l e t t i.

Qraf, qızım sizi sevvəcək, yəqin.
O mənim heç zaman sözümdən çıxmaz,
Buna şübhəm yoxdur. Arvad, yatmamış
Qızın yanına get, söz açıb, ona
Oğlumuz Parisin eşqini bildir.
Qoy o hazırlaşsın, gələn çərşənbə,..
Bu gün nə günüdür?

P a r i s. Bazar ertəsi.

K a p u l e t t i,

Bazar ertəsi! Yox, çərşənbə tezdir.
Yaxşı, onda olsun cümə axşamı.
Hə, cümə axşamı, qızına de ki,
Parislə kəbini kəsiləcəkdir.
Buna hazırsınız? Razısınızmı?
Mərasim keçəcək səssiz-səmirsiz,
Bir-iki dostumuz gələcək ancaq.

Tibalt öldürülüb axı yenicə,
Biz şadlıq eləsək, bu yaxşı düşməz,
Deyərlər, qohuma etinasızıq.
Odur ki, az adam dəvət edərik.
Bununla qurtarar. Nə deyirsiniz?
Sizə əl verirmi cümə axşamı?

P a r i s. Kaş cümə axşamı sabah olaydı!

K a p u l e t t i.

Yaxşı, gedin. Demək, cümə axşamı.
Arvad, Cülyettanın yanına birbaş,
Onu hazırlaşdır toy gününə sən.
Xudahafız, milord. Ey, ey, cəld olun,
Mənim otağıma çıraq gətirin.
Çox gecdir, bir azdan səhər olacaq.
Gecəniz xeyrə qalsın!
Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı.

Romeo ilə Cülyetta daxil olurlar.

C u l y e t t a.

Getmək istəyirsən? Hələ sübhə var,
Dəhşətlə dağlayan qulaqlarını
Toragay deyildi, o, bülbül idi.
Gecələr oxuyur nar ağacında
İnan ki, sevgilim, o, bülbül idi.

R o m e o.

O, sübhün carçısı toragay idi.
Bax, gülüm, yandırır qısqanc şəfəqlər
Şərqdə parçalanmış ağ buludları!
Gecənin şamları tamam söndübdür,
Dumanlı dağların zirvələriylə
Gəlir oğrun-oğrun nəşəli gündüz.
Getmək mənə həyat, qalmaq ölumdür.

C ü l y e t t a.

Dan şəfəqi deyil o nur, o ziya;
Günəşdən ayrılmış parlaq ulduzdur.
Bu gecə Mantuya sən gedən zaman
O sənin yolunda məşəl olacaq.
Tələsmə, əzizim, dayan bir az da.

R o m e o.

Qoy məni tutsunlar, edam etsinlər,
Sən buna razısan, mən də razıyam.
Mən də deyirəm ki, orda gördüyüm
Səhərin gözünün şəfəqi deyil,
Ayın çöhrəsinin solğun əksidir.
Başımız üstdəki göy qübbəsini
Torağay titrətmir öz nəğməsiylə.
Qalmaq çox asandır mənə getməkdən.
Gəl, ölüm, xoş gördük, çək qəlbə dağı,
Gəl, belə istəyir Cülyetta, axı.
Elədimi, ruhum? Sübhə hələ var.

C ü l y e t t a.

Yox, yox, işıqlanır, tez ol, qaç qurtar.
Uğursuz səsiylə, nəhs nəğməsiylə
Qulaqları deşən bu torağaydır.
Deyirlər, torağay gözəl oxuyur,
Düz deyil, bu quş ki, ayırır bizi.
Belə deyirlər ki, qurbağa ilə
Torağay dəyişib öz gözlərini,
Gərək səsinə də dəyişdirəydi.
Bu səs qəlbimizi hürküdür yaman,
Bizi öz mehriban ağuşumuzdan
Alıb ayrı salır. İndi qaç, tez ol.
Dan yeri get-gedə işıqlanır, ah!

R o m e o.

Dan yeri get-gedə işıqlandıqca
Dərdimiz get-gedə qaranlıqlaşır.
Dayə gəlir.

D a y ə. Xanım!

C ü l y e t t a. Dayə!

D a y ə.

Qızım, anan gəlir.
Səhər açılıb ha! Ehtiyatlı ol.
(*Gedir*).

C ü l y e t t a.

Pəncərə gətirir səhəri mənə,
Pəncərə aparır həyatı məndən.

R o m e o.

Sağ ol! Bir öpüş də, mən getdim, gülüm.
(*Pəncərədən düşür*).

C ü l y e t t a.

Gedirsən? Ah, dostum, ərim, sevgilim!
Xəbər gözləyirəm mən səndən hər an;
Hər anda nə qədər əzablı gün var.
Ah, bu hesab ilə qocalaram mən
Bir də görənədək öz Romeomu.

R o m e o.

Daha sağlıqla qal! Fərsət düşən dəm,
Quzum, sənə salam göndərəcəyəm.

C ü l y e t t a. Deyirsən, biz yenə görüşəcəyik?

R o m e o.

Buna şübhəm yoxdur, bu acı qəmlər
Şirin xatirəyə dönəcək o vaxt.

C ü l y e t t a.

Ya rəbb! Mənim qəlbim nəhs bir kahinmiş!
Mənə elə gəlir: sən aşağıda
Məzarın dibində yatan ölüsən.
Ya gözümlə pis görür, ya rəngin qaçıb?

R o m e o.

Solğun görünürsən gözümə sən də,
Bizim qanımızı içir qəm, kədər.
Əlvida, əlvida, sevimli dilbər.
(*Gedir*).

C ü l y e t t a.

Ah, tale! Vəfasız deyirlər sənə.
İndi ki, belədir, sən insanların
Acı tənəsinə niyə dözürsən?

Vəfasız ol, tale, gəl, sən qürbətdə

Onu çox saxlama, tez geri qaytar.

L e d i K a p u l e t t i (*səhnə arxasından*). Qızım, oyanmısan?

C ü l y e t t a:

Kimdir? Anamdır?

O hələ yatmayıb, yoxsa tez durub?

Nə var ki, sübh tezdən gəlir buraya?

Ledi Kapuletti daxil olur.

L e d i K a p u l e t t i. Necəsən, Cülyetta?

C ü l y e t t a. Nasazam, ana.

L e d i K a p u l e t t i.

Yenə ağlayırsan qohumun üçün?

Bu nədir? Sən onu göz yaşlarınla

Yuyub qəbirdənmi çıxaracaqsan?

Çıxarsan, dirildə bilməyəcəksən.

Di bəsdir, di qurtar göz yaşlarını!

Kədər öz həddində dərin sevgidir,

Həddini keçdimi, divanəlikdir.

C ü l y e t t a. Bu ağır dərd üçün qoy ağlayım mən.

L e d i K a p u l e t t i.

İnsan ağladıqca dərd ağırlaşar.

Göz yaşı ölünü diriltməz heç vaxt.

C ü l y e t t a.

Bu ağır itkiyə dözə bilmirəm,

Yeganə çarəmdir göz yaşı tökmək.

L e d i K a p u l e t t i.

Yəqin, ağlayırsan ona görə ki,

Tibaltı öpdürən o alçaq sağdır.

C ü l y e t t a. Hansı alçaq, ana?

L e d i K a p u l e t t i. Alçaq Romeo.

C ü l y e t t a. (*kənara*).

Alçaq və Romeo! Bu mümkün deyil,

Bu iki söz birgə deyilə bilməz!

Allah, əfv et onu! Hələ onuntək

Heç kəs ürəyimi yaralamayıb.

Mən onu ürəkdən bağışlayıram.

L e d i K a p u l e t t i. Bu ona görədir, yaşayır qatıl.

C ü l y e t t a.

Bəli, əllərim də çatmayır ona,
Yoxsa intiqamı özüm alardım.

L e d i K a p u l e t t i.

Biz qisas alırıq, rahat ol, qızım.
Mantuya bir adam göndərərəm mən,
O sürgün sərsəri yaşayır orda.
Ona elə şərbət içirdərəm ki,
Tezliklə Tibaltın yanına gedər.
Onda inanıram, razı qalarsan.

C ü l y e t t a.

Doğrudan, mən razı qalmaram heç vaxt
Onu görməyincə... ölmüş... qəlbimi
Tibaltın ölümü yaman dağlayıb.
Ana, sən adam tap göndərmək üçün,
Zəhəri mən özüm hazırlayaram.
Romeo tezliklə yatar rahatca.
Ah, onun adını eşidib, onun
Yanına getməmək nə dözülməzdir!
Könlümdə Tibalta olan sevgimi
Qatilin başından ayağınadək
Yağdıra bilməmək necə əzabdır!

L e d i K a p u l e t t i.

Sən zəhər hazırla, mən adam tapım.
İndi bir şad xəbər deyərəm sənə.

C ü l y e t t a.

Şad xəbər yeridir bu qəm içində?
O necə xəbərdir bir danış, ana?

L e d i K a p u l e t t i.

Sənin çox qayğıkeş atan var, qızım.
O sənin dərđini dağıtmaq üçün
Vaxt təyin etdi ki, şənlik keçirsin
Bu heç yuxumuza girməzdi bizim.

C ü l y e t t a. Vaxt təyin elədi, o hansı gündür?

L e d i K a p u l e t t i.

Mənim əziz balam, cümə axşamı
Səhər qəşəng, nəcib qraf Parislə
Pyotr kilsəsində təntənə ilə

Sizin kəbininiz kəsiləcəkdir.

C ü l y e t t a.

Pyotr kilsəsinə, Pyotra da
Mən and içirəm ki, heç vaxt, heç zaman
Bizim kəbinimiz kəsilməyəcək.
Məəttəl qalmışam, elçi gəlməmiş
Tez kəbin kəsməyin mənası nədir?
Atama de, hələ ər vaxtı deyil,
Getsəm, mən gedərəm nifrət etdiyim
Romeoya, ancaq o Parisə yox!
Bu təzə xəbərdir, həqiqətən də!

L e d i K a p u l e t t i.

Odur, atan gəlir, ona özün de,
Görək bu sözlünə necə baxacaq.
Kapuletti ilə dayə daxil olurlar.

K a p u l e t t i.

Gün qürub edəndə göydən şəh düşər,
Qardaşım oğlunun qürubu ancaq
Kədərli gözlərdən leysan yağdırır.
Bu nədir? Şəlalə olmusan, qızım?
Yenə də batmısan göz yaşlarına?
Sənin bu balaca vücudundaca
Həm gəmi, həm dəniz, həm də tufan var.
Dənizə bənzəyir sənin gözlərin,
Qabarır, çəkilir göz yaşlarınla.
Bədənin gəmidir bu duzlu suda,
Ahlarınsa tufan onu çağlayıb,
Axan göz yaşların şiddətləndirir.
Təcili sakitlik yaradılmasa,
Bədənin tufanda qərq olacaqdır.
Yaxşı, iş necədir, nə oldu, arvad?
Dedinmi sən ona qərarımızı?

L e d i K a p u l e t t i.

Bəli, o istəmir fəqət heç kəsi,
Sənə qayğın üçün təşəkkür edir.
Bu səfeh məzara ərə gedəcək!

K a p u l e t t i.

Dayan bir sən, arvad, məni başa sal.
Heç kəsi istəmir? Necə? Nə dedin?
Təşəkkür eləmir, fəxr eləmir o?
Bu dəyərsiz qıza belə dəyərlə
Adaxlı tapmışıq, buna sevinmir?

C ü l y e t t a.

Təşəkkür edirəm, fəxr eləmirəm.
Nifrət etdiyimlə necə fəxr edirəm?
Qayğınıza görə razıyam sizdən.

K a p u l e t t i.

Nə? Nə? Bu dolaşığı müəmma nədir?
Təşəkkür edirəm, fəxr eləyirəm,
Təşəkkür etmirəm, fəxr eləmirəm!
Ey, ey anasının sevimli qızı,
Sən nə eyləyirsən, nə eləmirsən,
Bunların mətləbə heç dəxli yoxdur.
Hazırlaş bu gələn cümə axşamı
Kilsəyə Parislə birgə getməyə,
Yoxsa səni güclə apararam mən.
Di rədd ol, çər dəymiş, sısqa, yaramaz!

L e d i K a p u l e t t i. Tfu! Tfu! Ay qız dəli olubsan?

C ü l y e t t a.

Sizə yalvarıram diz çöküb, ata,
Bircə söz deməyə icazə verin.

K a p u l e t t i.

Di, sus! Cəhənnəm ol, sırtıq dikbaş qız!
Bax, budur, deyirəm, saxla yadında:
Ya sən kilsəyə get cümə axşamı,
Ya da gözlərimə görünmə bir də.
Danışma, dillənmə, mənə söz demə.
Əllərim gicişir. Arvad, biz hər vaxt
Səninlə dərd çəkib deyirdik ki,
Tanrı bircə övlad veribdir bizə,
İndi görürəm ki, biri də çoxdur.
Bu qız bizim üçün bələymiş, bəla.
Di itil həyasız, dəyərsiz məxluq!

D a y ə.

Xudaya, sən özün ona kömək ol!

Belə qızı bu cür söyməzlər, ağa!

K a p u l e t t i.

Ey ağıl dəryası, saxla dilini,

Sən get arvadlarla qeybət qırmağa.

D a y ə. Mən ki pis demirəm.

K a p u l e t t i. Sən Allah, mumla!

D a y ə. Danışmaq da olmaz?

K a p u l e t t i.

Sus, gəvzək sarsaq,

Qeybət dostlarını, get, öyrət ancaq,

Burda gərək deyil ağlın heç kimə.

L e d i K a p u l e t t i. Siz çox qızışdınız.

K a p u l e t t i.

Aman, İlahi!

Bu məni, deyəsən, dəli edəcək.

Hər vaxt, gecə, gündüz, işdə, oyunda,

Evdə, qonaqlıqda, bütün hər yerdə

Narahat edirdi bir fikir məni;

Bu qıza layiqli, yaxşı ər tapım.

Belə bir adamı yetirib Allah.

Nəsilli, dövlətli, həm gənc, həm gözəl,

Həm də tərbiyəli, necə deyərlər,

İnci mücrüsüdür zalımın oğlu.

Ah, bu cikkildəyən miskin bir axmaq,

Göz yaşları töküb inləyən kukla

Xoşbəxt taleyinə, gör bir, nə deyir:

"Mən ərə getmirəm, sevə bilmirəm,

Hələ çox uşağam, məni əfv edin".

Sən ərə getmirsən? Onda zəhmət çək,

Harda istəyirsən, get, orda otlə,

Sənə veriləsi çörəyim yoxdur.

Zarafat etmirəm, yaxşı qulaq as,

Cümə axşamına bir azca qalır.

Bir əməlli-başlı götür-qoy elə.

Mənim qızımsansa, ona ərə get,

Qızım deyilsənsə, get, özünü as,
İstər dilən, ac qal, küçədə gəbər.
Mən and içirəm ki, baxmaram sənə.
Mən səni özümə övlad saymaram,
Varımı vermərəm sənə heç zaman.
Fikirləş, ağlını başına yığ, ha!
İnan, mən andımı pozan deyiləm.
Gedir.

C ü l y e t t a.

Məgər bu göylərdə mərhəmət yoxmu,
Axı, göylər görür mənim dərdimi?!
Ah, mehriban ana, qovmayın məni.
Siz vaxtı uzadın bir ay, bir həftə.
Ya da ki, Tibaltın sərdabəsində
Gəlinlik yatağı düzəldin mənə.

L e d i K a p u l e t t i.

Danışma, səninlə qurtardım artıq,
İstəyin nədirsə, onu da elə.
Gedir.

C ü l y e t t a.

Aman, ulu tanrı! Oh, əziz dayə!
Bu işə bir çarə tapmaq olmazmı?
Ərim yer üzündə, əhdim göylərdə,
Əhdimi mən yerə necə gətirim?
Ərim yer üzünü tərk etməyincə
Mən öz peymanımı necə sındırım?
Mənə yol göstərin, məsləhət verin,
Nə üçün o göylər hər cür məkrini
Mənimtək zəifin üstə sınayır?!
Dayə, nə deyirsən? Təsəlli üçün
Bir sözün yoxdurmu?

D a y ə.

Var, mənim balam.
Romeo sürgünə gedibdir artıq.
Dünya dağılsa da, heç vaxt o gəlib
Səni istəməyə cəsarət etməz.

Əgər o gəlsə də, aşkara çıxmaz.
Belə vəziyyətdə qrafa getmək,
Mənə elə gəlir, ən yaxşı yoldur.
O elə gözəldir! Romeo onun
Yanında elə bil qab dəsmalıdır.
Qartalın gözü də onun gözütdək
Belə yaşıl, belə iti, alıcı,
Belə qəşəng deyil, sən inan, xanım.
Ürəkdən əminəm, ikinci nikah
Qızıma səadət gətirəcəkdir.
Çünki çox yaxşıdır o birincidən,
Yaxşı olmasa da, nə etmək olar?
Axı, ölüb sənin birinci ərin,
Ah, o ölməsə də, ölü kimidir.
Onun burda sənə nə faydası var?!

C ü l y e t t a. Ürəkdən deyirsən bu sözləri sən?

D a y ə.

Hə, hə, lap ürəkdən. Yalan danışsam,
O bir Allah mənə lənət eləsin.

C ü l y e t t a. Amin!

D a y ə.Nə?!

C ü l y e t t a.

Çox əla təsəlli verdin.
Get, anama de ki, kilsəyə getdim,
Atamın sözündən çıxdığım üçün
Tövbə edirəm, yuyum günahımı mən.
D a y ə. Yaxşı, bu ağıllı hərəkət oldu.
Gedir.

C ü l y e t t a.

Ey qoca ifritə! Oh, mənfur iblis!
Əhdin sınımasını belə istəmək,
Ya da eyni dillə eyni adamı
Yüz yol tərif edib belə pisləmək
Ən müdhiş, ən qorxunc günah deyilmi?
Get, get, məsləhətçim, get, bundan sonra
Bizim aramızda bir uçurum var.

Rahibin yanına gedirəm indi.
Əgər tapılmasa bu dərdə dərman,
Ölməyə cürətim çatar o zaman.
Gedir.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi.
Lorenzo ilə Paris daxil olurlar.

L o r e n s o. Nə, cümə axşamı? Vaxt çox azdır ki...

P a r i s.

İşi tələsdirən qayınatamdır,
Ona mane olmaq istəmirəm mən.

L o r e n s o.

Siz qızın rəyini bilmirsiniz, hə?!

Heç belə hərəkət xoşuma gəlmir.

P a r i s.

Həmişə ağlayır o, Tibalt üçün.
Onunla danışmaq mümkünmü məgər?

Göz yaşı çağlayan bir ailədə,

Axı, gülə bilməz eşq ilahəsi.

Qızın dərdlə bu cür inləməsini

Olduqca qorxulu sayır atası.

Elə zənn edir ki, təcili nikah

Onun göz yaşını saxlayacaqdır.

Təkliddə sel kimi daşan göz yaşı

Birlikdə tezliklə quruya bilər.

Bilin, tələsməyin budur səbəbi.

L o r e n s o (*kənara*).

Kaş ki, ləngiməyin səbəbini mən

Heç vaxt bilməyəydim (*Ucadan*).

Odur, qız gəlir.

Cülyetta daxil olur.

P a r i s.

Xoşbəxtəm mən sizi gördüyüm üçün,
Mənim gözəl zövcəm, gözəl xanımım.

C ü l y e t t a.

Mən sizin zövcəniz olanda, cənab,
O vaxt bu xoşbəxtlik baş tuta bilər.

P a r i s.

Bu xoşbəxtlik mənə, mənim sevgilim,
Qismət olacaqdır cümə axşamı.

C ü l y e t t a. Olacağa çarə yoxdur.

L o r e n s o. Düz sözdür.

P a r i s.

Müqəddəs ataya günahınızı
Etiraf etməyə gəlmisiniz, hə?

C ü l y e t t a.

Əgər cavab versəm, Öz günahımı
Sizə mən etiraf etmiş olardım.

P a r i s.

Siz ona etiraf edin, əzizim,
Məni sevirsiniz.

C ü l y e t t a.

Mən sizə ancaq
Etiraf edirəm, onu sevirəm.

P a r i s.

Ona da etiraf edəcəksiniz,
Məni sevirsiniz, əminəm buna.

C ü l y e t t a.

Sizin üzünüzə deməkdənsə, bu
Olduqca qiymətli, gözəl olardı.

P a r i s.

Gözəl üzünüzü, ah, binəva qız,
Göz yaşı necə də xarab eləyir!

C ü l y e t t a.

Yox, yox, göz yaşının nə təqsiri var?
Üzüm əvvəldən də gözəl deyildi.

P a r i s.

Sizin bu sözünüz göz yaşlarınızdan
Daha pis korlayır gül üzünüzü.

C ü l y e t t a.

Bu böhtan deyildir, bir həqiqətdir.

Nə dedim, mən dedim öz üzüm haqda.

P a r i s. O mənimdir, ona böhtan dediniz.

C ü l y e t t a.

Ola bilər, artıq o mənim deyil.

Boş vaxtınız varmı, müqəddəs ata,

Yoxsa, gəlirəm axşam ibadət vaxtı?

L o r e n s o.

Mənim dərddi qızım, indi boşam mən. —

Cənab, tək buraxın bizi, lütf edin!

P a r i s.

İbadəti pozmaq, Allah etməsin

Cülyetta, sübh tezdən cümə axşamı

Sizi oyadaram. Hələlik, gülüm,

Mənim saf busəmi qəbul eyləyin.

Gedir.

C ü l y e t t a.

Ah, qapını bağla, mənimlə ağla!

Nə ümid var, nə çarə var, nə kömək!

L o r e n s o.

Cülyetta, bilirəm sənin dərddini.

Heç cürə ağıma yerləşmir mənim;

Eşitdim, bu gələn cümə axşamı

Qrafla kəbinin kəsiləcəkdir.

Deyirlər, təxirə salınmaz bu iş.

C ü l y e t t a.

Sən mənə danışma eşitdiyindən,

Sən mənə danış ki, bu müsibətdən

Necə xilas olum, necə qurtarım?

Hərgah birdən kömək edə bilməsən,

Onda qərarıma xeyir-dua ver.

O vaxt kömək edər mənə bu bıçaq.

Birləşdirdi mənim Romeo ilə

Allah ürəyimi, sənsə əlimi.

Ürəyim eşqinə xəyanət edib,

Başqa birisinə mehr salmamış,
Əlim dönlük çıxıb həmin sevgiyə -
O mənfur sənədə möhür basmamış,
Bax, bu parçalayar ikisini də.
Olduqca artıqdır həyat təcrübən,
Bir düşün, fikirləş, bir məsləhət ver.
Yoxsa mənim ilə mənim dərdimin
Arasında, bax, bu hakim olacaq.
Sənin biliyinin, sənin yaşının
Deyə bilmədiyi şərəfli yolu
Bu qan tökən bıçaq göstərəcəkdir.
Qısa danış, ölmək istəyirəm mən,
Bir çıxış yoxdursa, heç danışma sən.

L o r e n s o.

Dayan, qızım, dayan, deyəsən axı,
Ümid işartısı görürəm bir az.
Qarşısını almaq istədiyimiz
Bu böyük dəhşəttək o dəhşətlidir.
Ərə getməkdənsə qraf Parisə
Özünü öldürmək niyyətindəsən?!
İndi ki, var buna gücün, cürətin,
Ölümə bənzəyən bir tədbir də var.
Yerinə yetirsən sən onu əgər,
Bu ağır bəladan qurtarar səni.
İndi hünər səndən, əlac da məndən.

C ü l y e t t a.

Ah, Parisə ərə getməmək üçün,
Razıyam, hökm elə, uca qalanın
Qülləsindən yerə atılım, ya da
Gedib quldurlara yoldaş olum mən.
Razıyam, qaranlıq dar mağarada
Bir yerə sal məni ilanlar ilə.
Bağla ayırlarla eyni zəncirə,
Ya da ölülərin sür-sümükləri,
Dişsiz kəllələri, əl-ayaqları
Dəhşətlə səslənən sərdabəyə at.
Razıyam, qoy məni təzə məzara,

Ya da ölü ilə bir kəfənə бүk.
Əvvəl bu sözlərdən tir-tir əsərdim,
İndi bu şeylərdən qorxmuram əsla;
Təki namusuma ləkə dəyməsin,
Təki sadıq qalım öz sevgilimə.

L o r e n s o.

Əgər belədirsə, onda evə get,
Hamıyla de-danış, görün şad, xürrəm,
Qrafa getməyə tez razılıq ver.
Sabah çərşənbədir. Sən sabah axşam
Yerində təkə yat. Elə eylə ki,
Dayə də səninlə birgə qalmasın.
Yatağa uzanıb, bu şüşəni al,
Ondakı məlhəmi axıradək iç.
Bir azca keçməmiş damarlarını
Buztək bir soyuqluq bürüyəcəkdir,
Yuxuya dalacaq bütün varlığın.
Bu an dayanacaq nəfəsin, nəbzini,
Canında hərərət görünməyəcək,
Səndə qalmayacaq həyatdan nişan,
Saf dodaqlarında, yanaqlarında
Açan qızılgüllər solacaq tamam.
Həyata əbədi qapanır kimi,
O göz qapaqların bağlanacaqdır.
Sənin hər bir üzvün, əlin, ayağın
Soyuyub, sustalıb quruyacaqdır.
Ölümü andıran bu dəhşətli hal
Düz qırx iki saat davam edəcək.
Sonra da bir gözəl, şirin yuxudan
Ayılırmış kimi, ayılacaqsan.
Səni oyatmağa gələndə qraf
Səni yatağında ölmüş görəcək.
Adətinə görə bizim ölkənin
Səni paltarında açıq tabutda
Bütün Kapuletti nəslə yatdığı
Qədim sərdabəyə aparacaqlar.
Məktub yazacağam mən Romeoya,

O biləcək bizim planımızı.
Dərhal, dayanmadan bura gələcək.
Sən oyanan vaxtı həm o, həm də mən
Durub sərdabədə sənin yanında
Sənin qalxmağını gözləyəcəyik.
Elə həmin gecə səni özüyə
Romeo buradan aparacaqdır.
Qadın qorxaqlığı, şübhə, tərəddüd
Qırmasa əzmini, cəsarətini,
Bununla ləkədən qurtaracaqsan.

C ü l y e t t a.

Qorxudan danışma, o şüşəni ver!

L o r e n s o.

Al, di get, möhkəm ol öz qərarında.
Mən də məktub yazım, təcili onu
Bir rahib aparsın vəfadarına.

C ü l y e t t a.

Ey sevgi, sən mənə güc ver, qüvvət ver!
Yalnız bir bundadır nicasım mənim.
Salamat qal, ata!

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin evində zal. Kapuletti,
Ledi Kapuletti, dayə və iki xidmətçi daxil olurlar.

K a p u l e t t i.

Get, çağır burada yazılanları!
Birinci xidmətçi gedir.
Ey, iyirmi nəfər yaxşı aşpaz tut.

İ k i n c i x i d m ə t ç i.

Ağa, heç biri də pis ola bilməz,
Hamısı yalayar barmaqlarını.

K a p u l e t t i. Bu nə deməkdir ki?

İ k i n c i x i d m ə t ç i .

Bilirsiz, ağa,
Pis aşpaz yalamaz öz barmağını.
Hansı ki, yalamır öz barmağını,
Eləsini tutub gətirmərəm mən.

K a p u l e t t i . Yaxşı, yaxşı, cəld ol!
İkinci xidmətçi gedir.

Qorxuram, düzü,
Çatdıra bilməyək işi vaxtında.
Qızım, doğrudanmı, getdi kilsəyə?

D a y ə . Bəli, doğrudanda.

K a p u l e t t i .

Hım, çox pakizə,
Bəlkə, rahib onu yola gətirdi.
Necə də inaddır, sırtıqdır bu qız!

D a y ə .

Bir baxın, qızınız gəlir kilsədən,
Üzündən, gözündən sevinc tökülür.

Cülyetta daxil olur.

K a p u l e t t i . Hə, tərs qız, sən harda veyllənirdin?

C ü l y e t t a .

Sizin əmrinizə, qərarınıza
İtaət edləyib, boyun əymədim;
Tövbə qaydasını öyrənirdim mən.
Çox ciddi buyurdu müqəddəs rahib,
Məni əfv etməkçün sizə diz çöküm.
Sizə yalvarıram, məni əfv edin.
Bir də sözünüzdən çıxmaram, ata!

K a p u l e t t i .

Gedin, xəbər verin bunu qrafa,
Lap sabah qurtaraq bu xeyir işi.

C ü l y e t t a .

Mən özüm kilsədə gördüm qrafı,
Ədəb və nəzakət dairəsində
Ona mehribanlıq, hörmət göstərdim.

K a p u l e t t i.

Bax, belə, çox yaxşı. Di ayağa dur.
Əvvəldən sən bu cür olmalı idin.
Görmək istəyirəm indi qrafı.
Tez gedin, tez onu bura gətirin.
Müqəddəs adamdır, vallah, bu rahib,
Ona hörmət etmir xalq nahaq yerə.

C ü l y e t t a.

Mənim otağıma, gəl, gedək, dayə,
Mənə kömək elə, birlikdə seçək
Sabah geyəcəyim toy paltarını.

L e d i K a p u l e t t i.

Yox, sabah nə üçün? Tələsmə, qızım,
Cümə axşamına hələ xeyli var.

K a p u l e t t i.

Dayə, onunla get. Unutmayın ki,
Sabah olmalıyıq mütləq kilsədə.
Cülyetta ilə dayə gedirlər.

L e d i K a p u l e t t i.

İşlər öz vaxtında qurtarmayacaq,
Axşama az qalır.

K a p u l e t t i.

Darıxma, arvad.
Qaydaya salaram mən bütün işi,
Sənsə Cülyettanın yanına tərpən.
Ona bəzənməkdə bir köməklik et.
Bu gecə bir an da yatmayacağam.
Sən məni tək burax, xanımlıq işi
Bu dəfə qoy qalsın mənim öhdəmə.
Ey, ey, hamı gedib? Heç eybi yoxdur,
Qrafın yanına özüm gedərəm.
Deyərəm, sabaha hazırlaşar o.
Belə yumşalması belə tərs qızın
Qəlbimi olduqca sakitləşdirib.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı.
Cülyetta ilə dayə daxil olurlar.

C ü l y e t t a.

Bəli, bax, o paltar ən yaxşıdır.
Ancaq bir ricam var, mehriban dayə,
Gəl, məni bu gecə sən yalqız burax.
Gərək sübhə qədər dua edəm ki,
Göylər bağışlasın günahlarını.
Özün bilirsən ki, çoxdur günahım.
Ledi Kapuletti gəlir.

L e d i K a p u l e t t i. Artıq məşğulsunuz? Kömək elə Cülyetta.

Yox, ana, biz sabah nə lazımdırsa
Hamısını seçib hazırlamışıq.
İndi izn verin, mən yalqız qalım.
Aparın dayəni özünüz ilə,
Bilirəm, bu gecə işiniz çoxdur,
O sizə hər işdə kömək eləyər.

L e d i K a p u l e t t i.

Gecən xeyrə qalsın, yatağa uzan,
Dincəl, axı sənə dinclik gərəkdir.
Ledi Kapuletti ilə dayə gedirlər.

C ü l y e t t a.

Əlvida, əlvida! Bir Allah bilir
Bir daha yenidən görüşərikmi?
Soyuq bir gizilti keçir canımdan,
Vahimə dondurur qanımı artıq.
Onları geriye çağıracağam,
Qoy gəlib təsəlli versinlər mənə.
Dayə! Ah, o burda nə edəcəkdir?
Bu ağır, bu müdhiş səhnəni gərək
Mən təkcə oynayım. Gəl, gəl, ey şüşə!
Birdən heç bu məlhəm təsir etmədi,

Onda səhər ərə gedəcəyəmmi?
Yox, yox! Bax, bu qoymaz. Sən burada dur.

Xəncəri yanına qoyur.

Bəlkə, bu zəhərdir. Rahib bicliklə
Bunu hazırlayıb, məni öldürsün;
Axı, gizlicənə Romeo ilə
Mənim kəbinimi o özü kəsib,
Bu iş açılsa, biabır olar.
Bəli, bu belədir, yox, belə deyil.
O hər vaxt müqəddəs bir adam olub,
Belə pis fikirlər ona yaraşmaz.
Bəs birdən Romeo gəlib çıxmamış
Məzarda oyansam, onda nə olsun?
Bax, ən dəhşət budur, dözülməz budur!
Məni öz Romeom aparmayınca
Saf hava görməyən dar sərdabədə
Pis iydən, qoxudan boğulmarammı?
Hərgah mən sağ qalsam, bu mümkündürmü?
Ölümün, gecənin qorxunc kölgəsi
Qəbiristanlıq olmuş o qorxunc yerin
Müdhiş dəhşətiylə, vahiməsiylə
Başımdan huşumu almayacaqmı?
Yüz illərdən bəri qədim sərdabə
Saxlayır qoynuna gömülmüş mərhum
Bütün əcdadımın sümüklərini.
Ah, orda məzara təzə qoyulmuş
Öz qanına qaltan bədbəxt Tibaltın
Nəşi cürüməyə başlayıb indi.
Gecənin bir vaxtı orda, deyirlər,
Ölülərin ruhu gəzib dolaşır.
Bəs bunlar ağlımı çaşdırmayacaq?
Əfsus, əfsus! Necə bu mümkün deyil!
Əgər mən ayılısam vaxtından qabaq,
Ən murdar, ən iyrənc üfunətlərdən,
Kökündən ayrılmış mandraqoranın
İnsanı sarsıdıb dəli etdiyi

Naləsitək qorxunc iniltilərdən
Axı, necə dəli olmayacağam?
Kim deyər, bu dəhşət əhatəsində
Öz əcdadlarımın sümükləriylə
Oynamayacağam mən dəli kimi?
Tabutda iylənən yazıq Tibaltın
Qanlı kəfənini cırmayacağam?
Dəliliyin yüksək coşqun çağında
Babamın ən iri bir sümüyünü
Əlimə götürüb dəyənək kimi,
Birdən öz kəlləmə çırpmayacağam?
Oh, bax, bir bax! Mənə elə gəlir ki,
Tibaltın ruhunu görürəm indi.
Onu qılınc ilə vurub öldürən
Romeonu gəzir, qisas axtarır.
Dayan, Tibalt, dayan! Romeo, gəldim!
Sənin sağlığına içirəm bunu.

Şüşədəki dərmanı içib yatağa yığılır.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində zal.

Ledi Kapuletti ilə dayə daxil olurlar.

L e d i K a p u l e t t i. Götür açarları, ədviyyə gətir.

D a y ə. Xurma, heyva gərək pirojna üçün.

Kapuletti gəlir.

K a p u l e t t i.

Cəld olun, cəld olun, tez tərpənin bir!

Xoruzun ikinci banıdır artıq!

Gecə zəngi vurdu, saat üç olub.

Şəkərçörəyə bax, qoçağım dayə,

Hər şeyi bol elə, xəsislik etmə.

L e d i K a p u l e t t i.

Arvad işlərinə qarışmayın siz.

Gedin, yatın, sabah durun vaxtında,

Yuxusuz qalsanız, xəstələnərsiz.

K a p u l e t t i.

Yox,sən arxayın ol, tez-tez əvvəllər
Yuxusuz qalmışam bütün gecəni,
Xəstələnməmişəm fəqət heş zaman

L e d i K a p u l e t t i.

Bəli, bir vaxt vardı tez-tez gecələlər
Arvadlar dalınca sürünərdiniz.
İndi buraxmaram sizi heç yərə

Ledi Kapuletti ilə dayə gedirlər

L e d i K a p u l e t t i.Qısqanlıq, qısqanlıq!

Üç- dörd xidmətçi əllərində şiş, odun və səbət daxil olurlar.

Dostum, o nədir?

B i r i n c i x i d m ə t ç i.

Bunu aşpaz üçün aparıram mən,
Cənab heç özümdə bilmirəm nədir?

K a p u l e t t i.Zirək ol, zirək ol!

Birinci xidmətçi gedir

Ey, o ki yaşıdır,
Quru odun apar. Soruş Piterdən,
O gəlib yerini göstərər sənə.

İ k i n c i x i d m ə t ç i.

Mənim öz başım var, tapar odunu,
Bununçün Piter narahat etməz.

K a p u l e t t i.

Vallah, yaxşı dedin, yaman biçsən, ha!
Axı, sənin başın elə odundur.

İkinci xidmətçi gedir.
Paho,səhər oldu.Bu saat qraf
Bura gələcəkdi çalğıcılar.
O mənə demişdi.

Səhnə arxasında musiqi.

Odur, gəlirlər.

Dayə! Arvad! Ey, ey, dayə deyirəm!

Dayə daxil olur.

Cülyettanı oyat, onu geyindir.
Mən gedim Parisin başını qatım.
Tez olun, tələsin, adaxlı gəlib,
Tez olun deyirəm!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı. Dayə daxil olur.

D a y ə.

Ay xanım! Ay xanım! Nə möhkəm yatıb!
Cülyetta, qadası, yatağan quzum!
Əzizim, ürəyim, sevimli gəlin!
Bu nədir, ayılırmı, bir cavab vermir?
Yoxsa bir həftənin, gələn gecənin
Yuxusunu yatmaq istəyirsən, hə?
Yat, yat, indən belə gecələr qraf
Səni çox yatmağa qoymayacaqdır.
Bıy, başıma xeyir, necə bərk yatıb!
Oyatmaq lazımdır. Xanım, ay xanım!
Nişanlın görəcək yatdığın yerdə,
Səni oyadacaq, hə, belə olsun?
(*Pərdəni kənara çəkir*).
Necə, paltardasan? Qalxıb, geyinib,
Təzədən yatıbsan? Xanım, ay xanım!
Di qalx görək! Vay-vay, o ki ölübdür.
Ay haray, ay aman, kömək eləyin.
Kaş ki, görməyəydi bunu gözlərim,
Mənə bir az cəvhər. Ah, cənab, cənab!
Ledi Kapuletti daxil olur.

L e d i K a p u l e t t i. Nə səs-küy salmısan?
D a y ə. Oh, oh, fəlakət!
L e d i K a p u l e t t i. Axı, nə olubdur?
D a y ə. Baxın, müsibət!

L e d i K a p u l e t t i.

Aman, Allah, aman! Mənim tək balam,
Yeganə həyatım, gözünü aç, bax,
Yoxsa öləcəyəm mən də səninlə.
Kömək edin, kömək!

Kapuletti daxil olur.

K a p u l e t t i.

Canım, ayıbdır!

Nişanlısı gəlib, hanı Cülyetta?

D a y ə. Cülyetta ölübdür, ölüb, o yoxdur!

L e d i K a p u l e t t i. Ən ağır bədbəxtlik, o ölüb, ölüb!

K a p u l e t t i.

Qoy bir ona baxım. Ya rəbb, sən saxla!
Bu ki buza dönüb. Qanı işləmir.
Bədəni quruyub. Hər şey qurtarıb,
Həyat çoxdan uçub dodaqlarından.
Ölüm vaxtsız düşən bir şaxta kimi
Məhv edib cəmənin saf çiçəyini.

D a y ə. Fəlakət, fəlakət!

L e d i K a p u l e t t i. Ah, dəhşət, dəhşət!

K a p u l e t t i.

Ölüm əllərimdən alıb balamı,
Dağ çəkib, ağladır yazıq qəlbimi.
Dilimi bağlayır, qoymur danışam.
Rahib Lorenzo, Paris və çalğıçılar daxil olurlar.

L o r e n s o. Kilsəyə getməyə gəlin hazırdır?

K a p u l e t t i.

Getməyə hazırdır, fəqət geriyə
Heç zaman bir daha qayıtmayacaq.

Parisə.

Ah, oğlum! Toyuna bir gecə qalmış
Ölüm qucağına aldı zövcəni.
Bir bax, zövcən yatır solmuş gül kimi,
Ölüm kürəkənim, varisim oldu.
O qatil evləndi mənim qızımla.

Bu dözülməz dərdədən öləcəyəm mən,
Ölümə qalacaq bütün hər şeyim:
Canım da, ömrüm də, var-dövlətim də!

Paris.

Bu günü gözlədim sonsuz həsrətlə,
Bu gün, gör, nə dəhşət göstərir mənə!

Le di Kapulet ti.

Qorxulu, heybətli, uğursuz bir gün!
Zamanın əbədi sərgüzəştində
Gördüyü ən mənfur, ən müdhiş vaxtdan
Çox ağır, çox yaman, dözülməz anlar.
Bir dənəm, zavallı, sevimli balam,
Yeganə sevincim, tək-cə təsəllim...
Onu məndən aldı amansız ölüm!

Dəy.

Qara bəxt, qara gün, bəxti qara gün!
Günlərin bədbəxti, ən kədərlişi.
Bu cür kədərli gün görməmişəm mən.
Ah, bu gün, ah, bu gün! Ah, dəhşətli gün!
Belə qara günü görməyib heç kəs.
Aman, Allah, belə müsibət olar?

Paris.

Aldandım, ayrıldım öz sevgilimdən,
Məni, mənfur ölüm, sən təhqir etdin.
Oh, zalım, oh, qəddar, dağladın məni,
Ömrüm də, sevgim də tamam puç oldu.

Kapulet ti.

Alçaldım, məhv oldum, düşdüm zillətə!
Ey uğursuz zaman, sən niyə gəlib
Matəmə döndərdin bayramımızı?
Ah, balam! Ah, balam! Mənim ürəyim!
Sən öldün, sən öldün! Ah, balam öldü.
Balamla birlikdə öldü sevincim.

Lorenso.

Bir susun, dayanın! Axı, ayıbdır.
Dərdi göz yaşıyla sağaltmaq olmaz.
Göylərlə birlikdə siz əzəl gündən

Bu gözəl sənəmə şərik idiniz,
İndisə o yalnız göylərin oldu.
Ənginlik onunçün daha yaxşıdır.
Sizə düşən payı ölümdən beç cür
Qoruya bilmədik, fəqət göylərsə
O gülə əbədi bir həyat verdi.
Siz ki istəyirdiz ömrünüz boyu
Ucalsın zirvəyə ciyərrəparınız.
Buludlardan yüksək nurlu göylərdə
İndi onu görüb, ağlayırsınız?
Nə pis sevirsiniz qızınızı siz,
Onu xoşbəxt görüb inləyirsiniz?
Ərdə çox yaşayan sahibi-təxtidir,
Ancaq gəlin ölən daha xoşbəxtidir.
Silin göz yaşını, onun nəşinə
Tər gül-çiçək səpin. Adətə görə,
Gəlinlik paltarı geydirin ona.
Kilsəyə aparın, vaxt itirməyin.
Şüursuz təbiət ağladır bizi,
Ağlınız güldürsün ürəyimizi.

K a p u l e t t i .

Toy şənliyi üçün bütün nə varsa,
Gərək sərf olunsun matəmə-yasa.
Çalğı alətləri yerinə bu gün
Kədərlə səslənsin kilsə zəngləri.
Ehsana çevrilsin qonaqlığımız,
Qəmli ağı olsun şən təranələr,
Tabuta tökülsün toy çiçəkləri.
Qoy hər şey, qoy hər şey tərsinə dönsün!

L o r e n s o .

Senyor, indi gedin; senyora, siz də,
Qraf, siz də gedin, hazırlaşın ki,
Vaxtında dəfn edək mərhuməni biz.
Haqqın arzusunu etsəniz inkar,
Allahın da sizə qəzəbi tutar.

Kapuletti, ledi Kapuletti, Paris və Lorenzo gedirlər.

B i r i n c i ç a l ğ ı ç ı . Həqiqətən, biz fleytaları gizlədib, buradan sürüşməliyik.
D a y ə . Gizlədin, gizlədin, nəzakətli oğlanlar, özünüzdə görürsünüz ki, bu ölüm
necə ağır müsibətdir (*Gedir*).

B i r i n c i ç a l ğ ı ç ı . Bu başım haqqı, bu müsibətdə də bir iş görmək olar.
P i t e r .

P i t e r . Çalğıçılar! Ey çalğıçılar, "Könlün sevinci", "Könlün sevinci" havasını
çalın. Əgər mənim yaşamağımı istəyirsinizsə, "Könlün sevinci"ni çalın.

B i r i n c i ç a l ğ ı ç ı . "Könlün sevinci"ni niyə?

P i t e r . Ah, çalğıçılar, ona görə ki, mənim könlüm özü "Könlüm gömlə
doludur" havasını çalır. Siz mənə bir şən hava çalın. Bu bədbəxtə təsəlli verin.

İ k i n c i ç a l ğ ı ç ı . Sizin arzunuz elə ürəyinizdəcə qalacaq. İndi musiqi vaxtı
deyil.

P i t e r . Deməli, siz çalmırsınız?

Ç a l ğ ı ç ı l a r . Xeyr!

P i t e r . Mən sizə yaxşı haqq verərdim.

B i r i n c i ç a l ğ ı ç ı . Bizə nə verərdin?

P i t e r . Şübhəsiz, pul yox, gülməli bir mahnı verərdim. Mən sizin üçün çalğıçı
olardım.

B i r i n c i ç a l ğ ı ç ı . Sən bizim üçün çalğıçı olanda mən də sənə üçün nökr
olardım.

P i t e r . İndi mən öz iti nökr xəncərimi sizin başınıza vurub, kəllənizi musiqi
aləti kimi kökləyəm. Mənə heç bir mizrab, musiqi notları lazım deyil. Mən sizi re
edərəm. Mən sizi fa edərəm! Siz məni eşidirsiniz?

B i r i n c i ç a l ğ ı ç ı . Sən bizi re eləsən, sən bizi fa eləsən, özün bizi eşidərsən.

İ k i n c i ç a l ğ ı ç ı . Ey, xahiş edirəm, iti xəncərini qınına qoy, iti ağılını
qınından çıxar.

P i t e r . Hə, belə oldu? Onda alın gəldi. İndi mən sizi polad kimi iti ağılımla
xəncərsiz-zadsız öldürərəm. Kişisiniz, cavab verin!

Ürək qəmlə bişəndə,

Baş qüssədən şişəndə,

Gümüş səsli musiqi.

Nə üçün "gümüş səsli", məhz "gümüş səsli musiqi" deyirlər? Ey Simon pişikyosunlu, birinci sən ağzını aç görək.

B i r i n c i ç a l ğ ı ç ı . Açım da, ona görə ki, gümüşün qəşəng səsi var.

P i t e r . Çox yaxşı! Sən nə deyirsən, ey Hyu skripkagödən.

İ k i n c i ç a l ğ ı ç ı . Mənim qandığıma görə, "gümüş səsli" deyirlər, onun üçün ki, çalğıcılara həmişə gümüş pul verirlər.

P i t e r . Bu da çox yaxşı! Bəs sən nə deyirsən, ey Ceyms səsdağarcığı?

Ü ç ü n c ü ç a l ğ ı ç ı . Doğrusu, heç bilmirəm nə deyim.

P i t e r . A , sən məni bağışla. Lap yadımdan çıxıb. Axı, sən ancaq oxuyursan. Sənin yerinə mən cavab verərəm. Ona görə "gümüş səsli musiqi" deyirlər ki, çalğıcılara heç kim qızıl pul vermir.

Gümüş səsli musiqi

Bizə bir təsəllidir.

Gedir.

B i r i n c i ç a l ğ ı ç ı . Adə, bu nə yaman zəhlətökən haramzadə imiş!

İ k i n c i ç a l ğ ı ç ı . Qoy rədd olsun, Cek! Evə gedək. Dəfn mərasiminə gələnləri gözləyək, onlarla birlikdə nahar edək.

Gedirlər.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Mantuya, küçə. Romeo daxil olur.

R o m e o .

Yuxu doğrudursa, gördüyüm yuxu

Vəd edir tezliklə şad xəbər mənə.

Taxtında əyləşən padşah kimi,

Köksümdə ürəyim elə rahatdır!

Sanki sirli bir ruh gəzdirir məni

Bu gün bütün günü yer üzərində.

Yuxuda gördüm ki, gəlib sevgilim,

Mən isə ölmüşəm. Çox qəribədir,

Ölü də yuxuda fikirləşərmiş.
Gülüm birdən öpdü dodaqlarımdan,
Mənə nəfəs gəldi, dirildim bu vaxt,
Bütün kainata hökmdar oldum.
Belə ki, gözəldir eşqin kölgəsi,
Eşq özü, gör, indi, necə gözəldir!

Baltazar ayağında çəkmə daxil olur.

Veronada nə var, danış, Baltazar?
Məktub gətirmədin rahibdən mənə?
Sevgilim necədir? Atam yaxşıdır?
Cülyetta özünü necə hiss edir?
Əgər o yaxşısa, heç nə pis olmaz.

B a l t a z a r.

Cülyetta yaxşıdır, heç də pis olmaz.
Onun cənazəsi uyuyur indi
Kapuletilərin sərdabəsində,
Ruhu mələklərin arasındadır.
Tabutun içində gördüm mən onu,
Qaçdım o dəqiqə sizə xəbərə.
Bu qara xəbərçün əfv edin məni,
Əvvəldən özünüz tapşırıbmışdınız,
Vaxtında mən bunu danışmalıydım.

R o m e o.

Necə, belə oldu? Oh, ey ulduzlar,
Sizi döyüslərə çağırıram mən...
Evə qaç, mənə tap mürəkkəb, kağız.
Bu gecə gedirəm, at kirayə et.

B a l t a z a r.

Cənab, yalvarıram, səbirli olun.
Gözləriniz yanır, rənginiz qaçıb,
Belə hal bədbəxtlik gətirər ancaq.

R o m e o.

Boş şeydir, boş sözdür, sən yanılırsan.
İndi get, əməl et dediklərimə.
Bəs sənə rahib bir məktub vermədi?

B a l t a z a r. Xeyr, əziz ağa.

R o m e o .

Mənası yoxdur.

Di get, at hazırla, indi gəlirəm.

Baltazar gedir.

Cülyetta, bu gecə birgə yatarıq.
Mən sənin yanına necə gəlirəm bəs?
Oh, fəlakət, nə tez şeytan kimi sən
Qəlbinə girirsən ümitsizlərin!
Dayan, bir əczaçı düşdü yadıma.
Bax, bu aralıqda yaşayır fəqir,
Gördüm bu günlərdə, cındır paltarda
Əyləşib seçirdi dərman otları.
Üzündən, gözündən əzab yağırdı.
Amansız yoxsulluq, zalım ehtiyac
Bir dəri, bir sümük etmişdi onu.
Kasıb dükənində bədbəxt qocanın
Həm bağa, həm timsah müqəvvaları,
Həm də başqa dəniz canlılarının
Qorxunc dəriləri asılmışdı hey.
Rəflərdə toz basmış bomboş qutular,
Yaşıl gil dibçəklər, bağlı kisələr,
Çürümüş toxumlar, sap qırıqları,
Dağılmış azca gül həbləri vardı.
Bu miskin səhnəni görüb düşündüm:
Mantuyada zəhər satan adama
Verilsə də ağır ölüm cəzası,
Zəhər lazım olsa əgər bir kəsə,
Bu bədbəxt dilənçi satar, yəqin ki.
Necə də yerində düşünmüşəm mən!
Kömək etməlidir indi o mənə.
Deyəsən, bu daxma onun evidir.
Hə, bu gün bayramdır, dükən bağlıdır.
Ey, ey, eczacı, ey!

Əczaçı daxil olur.

Ə c z a ç ı. Kimdir bağıran?

R o m e o.

Bura gəl, görürəm kasıbsan, kişi.
Al bu qırx qızılı, bir az zəhər ver;
Elə bir zəhər ki, ildırım kimi
Yayılsın bütün qan damarlarına,
Bir anda dincəlsin həyat yorğunu.
Topun lüləsindən çıxan güllətək
İnsanın ağzından çıxsın nəfəsi.

Ə c z a ç ı.

Belə ağrı vardır, qanunu pozmaq,
Onu Mantuyada satmaq ölümdür.

R o m e o.

Sən belə bir lütkən, belə bədbəxtkən
Ölümdən qorxursan? Yazıq zavallı,
Aclıq məzar qazıb yanaqlarında,
Gözlərindən yağır əzab, ehtiyac,
Təhqir, dilənçilik əyib qəddini.
Bu dünya, dünyada olan qanunlar
Sənə əzəl gündən qənim kəsilib.
Sənə var verəcək bir qanun yoxdur.
Bəsdir dilənçilik, poz bu qanunu,
Götür qızılları, bir sən də varlan.

Ə c z a ç ı. Razi mən deyiləm, yoxsulluğumdur.

R o m e o.

Bilirəm, bunları mən də sənə yox,
Verirəm tək sənə yoxsulluğuna.

Ə c z a ç ı.

Bunu istədiyini mayeyə tök, iç.
İyirmi adamın gücü, qüvvəti
Səndə olsa belə, yenə o saat
Səni o dünyaya göndərəcəkdir.

R o m e o.

Buyur, bu da qızıl, insan qəlbini
Dağlayan, məhv edən ən kəskin zəhər,
Bu əclaf dünyada vecsiz ağıdan
Daha çox cinayət törədən qatil.
Sən deyil, mən satdım sənə zəhəri.

Yemək al, cana gəl. Artıq əlvida!
Gəl, şəfa dərmanı, xilaskarım ol.
Əziz Cülyettanın məzarında mən
Görəcəyəm sənin zövqünü hökmən.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi. Rahib Covanni daxil olur.

C o v a n n i. Müqəddəs atamız, qardaşım, ehey!
Rahib Lorenzo daxil olur.

L o r e n s o.
Rahib Covanninin səsidir bu səs.
Mantuyadan gəldin? Tez danış görüm,
Romeo nə dedi? Məktub vermədi?

C o v a n n i.
Xəstələrə baxan, o yalınayaq
Rahiblə birlikdə getmək istədim.
Onu soruşub tapdım evində.
Bu vaxt gəldi tibbi nəzarətçilər,
Taun düşən evdə olduğumuzdan,
Müdhiş yoluxmadan şübhələnərək
Bizi qoymadılar çıxmaq bayıra,
Qapını bağlayıb möhürlədilər.
Daha Mantuyaya gedə bilmədim.

L o r e n s o.
Yaxşı, necə oldu, Romeo üçün
Yazdığım məktubu kim apardı bəs?

C o v a n n i.
Göndərə bilmədim, budur, məndədir.
Qorxunc yoluxmanın zəhmindən onu,
Bir adam tapmadım, qaytarım sənə.

L o r e n s o.
Ah, uğursuz tale! Dinimiz haqqı,
Məktubda çox vacib bir xəbər vardı.

Onun yolda bu cür ləngidilməsi,
Çox böyük fəlakət törədə bilər.
Covanni, qardaşım, get, mənə ling tap.
Tez gətir hürcəmə.

C o v a n n i. Yaxşı, bu saat.

Gedir.

L o r e n s o.

İndi sərdabəyə tək getməliyəm.
Üç saatdan sonra qəşəng
Cülyetta ölüm yuxusundan ayılacaqdır.
Romeo bir xəbər bilmədiyimin
O mənə lənətlər yağdıracaqdır.
Yenə Mantuyaya məktub yazaram,
Romeo buraya gələnə kimi
Culyetta hucrəmdə qalar gızlıca.
Ah, yazıq qızcığaz ölü diyarda
İndi diri-diri yatır məzarda.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəbiristanlıq. Kapuletilərin sərdabəsi.

Paris ilə əlində gül və məşəl gətirən nökr daxil olurlar.

P a r i s.

Məşəli mənə ver, çəkil bir yana.
Yox, söndür məşəli, məni görürlər.
Get, o ağacların altında uzan,
Söykə qulağını bir çuxur yerə.
Torpaq bomboş olur qəbiristanlıqda,
Addım atılantək eşidəcəksən.
Bir səs gələn kimi o saat fit çal,
İndisə mənə ver sən o gülləri.
Di get, əməl eylə dediklərimə.

N ö k ə r (*kənara*).

Tək qalmaq dəhşətdir qəbiristanlıqda.
Qorxuram, neyləyim, əlacım nədir?!

Gedir.

P a r i s .

Örtüm yatağını güllərlə, ey gül!
Yorğanın daşlardır, döşəyin torpaq.
Sənin məzarını şəh ilə deyil,
Odlu göz yaşım ilə yuyaram ancaq.
Bu fani dünyada necə ki, varam,
Hər gecə üstündə ağlar, ağlaram.

Nökər fit çalır.

Oğlan xəbər verir, nəşə var demək,
Hansı avaradır gələn bu gecə,
Mənim matəmimi gör pozur necə?!
Əlində məşəl var?! Gizlənim gərək.

Gizlənir. Romeo ilə Baltazar əlində məşəl, ling və külüng daxil olurlar.

R o m e o .

O lingi, külüngü mənə ver, tez ol.
Götür bu məktubu, saxla bir yerdə,
Onu səhər tezdən atama çatdır.
Məşəli mənə ver. Ancaq sən canın,
Nə səsimi eşit, nə üzümü gör,
Get burdan, işimə mane olma gəl.
Zövcəmin üzünü görməkdən ötrü
Ölüm yatağına girirəm indi.
Onun barmağında məzara gedən
Qiyətli uzuyu çıxarım gərək,
Mühüm bir iş üçün mənə lazımdır.
Odur ki, get burdan, dayanma artıq.
Əgər gen dönüb sən məni püssan,
Allaha and olsun, səni doğrayıb,
Səpəcəyəm bütün tikələrini
Bu acgöz, bu doymaz qəbirstanlığa.
Bu zülmət gecətək qorxunc qərarım
Tufanlı dənizdən, ac bir pələngdən
Daha amansızdır, daha qəddardır.

B a l t a z a r. Gedirəm, mən sizə mane olmaram.

R o m e o.

Onda dostluğunu sübut edərsən

(*Ona pul verir*).

Al. Xoşbəxt ol, sağ ol, ey yaxşı adam.

B a l t a z a r (*kənara*).

Yox, burda dayanıb gözləyim xəlvət.

Baxışı müdhişdir, niyyəti dəhşət.

Gizlənir.

R o m e o.

Ey ölümün acgöz mədəsi, məzar,

Dünya gözəlini uddun sən, murdar!

İylənən ağzını açıb mən indi

Sənə təzə yemək yedirəcəyəm!

Sərdabəni açır.

P a r i s.

Bu ki sürgün olmuş o Montekkidir.

Qaynımı öldürdü, qardaş dərdindən

Cülyetta ağlayıb, köçdü dünyadan.

O rəzil burada dolanır niyə,

Gəlib ölüləri təhqir etməyə?

Onu tutacağam.

(*İrəli çıxır*).

Dayan, ey alçaq!

İndi də ölüdən qisas alırsan?

Sürgündən qaçıbsan, dustaqsan mənə.

Tabe ol, gəl, gedək, sən ölməlisən.

R o m e o.

Düzdür, ölməliyəm, gəldim bununçün.

Çıx, get, əziz cavan, toxunma mənə,

Gəl, sınağa çəkmə bu divanəni.

Düşün öldürdüyüm bu gənclər haqda,

Onların bu acı taleyindən qorx.

Dayan, cin atına mindirib məni,

Sən məni yenidən günaha salma.

Allaha and olsun, ey nəcib oğlan,

Mən səni özümdən artıq sevirəm.
Buraya gəlmişəm silahlanaraq
Yalnız öz-özümdən qisas almağa.
Qaç burdan, get, yaşa, sonra də fəqət,
Bir dəli eylədi mənə mərhəmət.

P a r i s.

Andın da, sözün də iyrəncdir, iyrənc.
Mən səni tuturam bir cani kimi.

R o m e o.

Meydan oxuyursan sən mənə, oğlan?
Eləsə möhkəm dur indi yerində.
Vuruşurlar.

N ö k ə r.

Aman, Allah, onlar vuruşurlar ki,
Gedim, tez çağırım keşikçiləri.
Gedir.

P a r i s (*yıxılır*).

Ölürəm, qəbri aç, insafın varsa,
Məni Cülyettanın yanına uzat.
Ölür.

R o m e o.

Səni bu arzuna çatdıraram mən.
Qoy baxım üzünə, Merkusionun
Yaxın qohumdur, qraf Parisdir!
Xidmətçim nə dedi, biz yol gələndə?
Onu dinləmədim həyəcanımdan.
Mənə elə gəlir o mənə dedi:
Paris Cülyettayla evlənəcəkdir.
Belə dedi, yoxsa yuxu görürdüm?
Bəlkə, Cülyettadan danışdığından
Ağlımı itirib belə düşündüm?
Sən ey bədbəxtliyin qəm kitabına
Adı mənim ilə birgə yazılan,
Əlini mənə ver! Dəfn edəcəyəm
Səni əzəmətli bir məzara mən.

Məzara? Ah, yox, yox, işıqlı qəsrə,
Çünki Cülyetta da burda uyuyur.
Onun gözəlliyi bu sərdabəni
Ziyafət zalıtək nura qərq edir.
Di yat, ey ölünün gömdüyü ölü!
(*Parisi sərdabəyə uzadır*).
Ölüm ayağında insanlar bəzən
Sevinib gülürlər. Ölümqabağı
Şimşək adlandırır görənlər bunu.
İndi o sevinci duyuram mən də.
Ah, mənim sevgilim! Ah, mənim zövcəm!
Ölüm nəfəsini içdi bal kimi,
Toxuna bilmədi hüsnünə ancaq.
Sən tabe deyilsən, məğlub deyilsən.
Gözəllik bayrağı nur saçır yenə
Lalə yanağında, gül dodağında.
Onlara ölümün solğun bayrağı
Hələ ki, hələ ki, sancılmayıbdır.
Sən qanlı kəfəndə burdasan, Tibalt?
İndi güldürərəm qəmli ruhunu:
Sənin gəncliyini məhv edən əllə
Sənin düşməninini öldürərəm mən.
Bağışla, bağışla məni, qardaşım!
Ah, əziz Cülyetta, əziz sevgilim,
Nə üçün sən yenə belə qəşəngsən?
Yoxsa ölüm sənə aşiq olubdur?!
Yoxsa o riyakar, mənfur, yırtıcı
Səni məşuqətək saxlayır burda?
Necə də dəhşətdir bunu düşünmək!
Mən də qalacağam səninlə birgə,
Heç vaxt bu zülmətdən çıxmıyacağam.
Burda sənin təzə qulluqçuların
Qurdlarla birlikdə olacağam mən.
Əbədi dincliyim, istirahətim
Burda bu saatdan başlanacaqdır.
Dözülməz yükünü nəhs ulduzların
Burda atacağam yorğun çiynimdən.

Ey gözlərim, baxın ona son dəfə!
Ey qollarım, qucun son dəfə onu!
Həyatın qapısı dodaqlarım, siz
Hər şeyi məhv edən qəddar ölümlə
Bağlanan daimi müqaviləyə
İndi möhür vurun saf bir öpüşlə.
Gəl, ötkəm bələdçim, qorxmaz sükançım,
Həyat tufanında sınımış gəmimi
Biryolluq südürüm qayalara çırp.
İçirəm eşqimin şərəfinə mən.
(İçir).
Namuslu əczaçı, sözün doğruymuş,
Zəhərin necə tez təsir eləyir!
Ölürəm yarımı öpə-öpə mən.

Ölür.

Qəbiristanlığın biri tərəfindən rahib Lorenzo əlində fənər, ling və bel daxil olur.

L o r e n s o.

Müqəddəs Fransisk, özün kömək ol!
Zəif ayaqlarım büdrəyir tez-tez,
Çuxura düşməyim. Aha, o kimdir?

B a l t a z a r. Dost adamdır, yaxşı tanıyır sizi.

L o r e n s o.

Tanrı xoşbəxt etsin səni, əziz dost.
Mənə bir de görüm, orda boş yerə
Gözsüz kəllələrə, iyrənc qurdlara
Elə işıq saçan o məşəl nədir?
Mənə elə gəlir, yanır özü də
Kapuletilərin sərdabəsində.

B a l t a z a r.

Elədir. Ordakı, müqəddəs ata,
Sizin dostunuzdur, mənimsə ağam.

L o r e n s o. O kimdir?

B a l t a z a r. Romeo.

L o r e n s o. Çoxdan ordadır?

B a l t a z a r. Yarım saat olar.

L o r e n s o.

O sərdabəyə,
Gəl, mənimlə gedək.

B a l t a z a r.

Qorxuram, ata.
Burda olduğumu ağam bilməyir.
O mənə dedi ki, burda dayanıb
Əgər məni güdsən, öldürəcəyəm.

L o r e n s o.

Onda dur yerində. Mən tək gedərəm.
Nəsə ürəyimi titrədir qorxu,
Qorxuram başıma fəlakət gələ.

B a l t a z a r.

Bu ağacın altı yatmışdım indi.
Yuxuda gördüm ki, ağam kimləsə
Vuruşub öldürdü onu.

L o r e n s o (*sərdabəyə yaxınlaşır*). Romeo!

Ah, ah, məqbərənin daş pilləsinə
Bu qan ləkələri tökülüb hardan?
Sükut mənzilinə atılmış belə
Qanlı qılıncların mənası nədir?
(*Məqbərəyə girir*).
Romeo, ağarıb bəti-bənizi.
Bəs o kimdir? Necə? Qraf Parisdir?
Qanına qəltandır? Hansı nəhs saat,
Görəsən, törədib bu müsibəti?
Cülyetta tərpənir.

Cülyetta oyanır.

C ü l y e t t a.

Oh, əziz atam!
Bəs hanı sevgilim, ömür yoldaşım?
Yaxşı yadımdadır, bilirəm ki, mən
Burda olmalıydım, burdayam indi.
Bəs hanı Romeom?
Səhnə arxasından səs-küy eşidilir.

L o r e n s o.

Xanım, gələn var.
Dinlə bir səs-küyü! Tez çıxıb gedək
Bu ölüm, yoluxma, dərd yuvasından.
Bizim qüvvəmizdən güclü bir qüvvə
Tamam alt-üst etdi planımızı.
Gəl, gəl, gedək burdan. Ömür yoldaşın,
Odur, bax, böyrünə yıxılıb, ölüb.
Paris də ölübdür. Dayanma, gedək,
Mən səni rahibə bacılarının
Yanına, kilsəyə aparacağam.
Keşikçilər gəlir, heç nə soruşma,
Cəld ol, əziz qızım, gedək, Cülyetta.
Yenə səs-küy eşidilir.

Mən qala bilmərəm bu yerdə bir dəm.

C ü l y e t t a. Get, ata, mən burdan getməyəcəyəm.

Rahib Lorenzo gedir.
Əlindəki nədir, şüşədir görən?
Zəhərdir, ömrünü məhv etdi erkən.
Ah, xəsis sevgilim! İçib büsbütün,
Mənə bir damcı da saxlamayıbdır.
Öpəcəyəm onun dodaqlarından,
Yəqin, zəhər qalıb onlarda bir az,
Mənim ölməyimə kömək edlən.
(*Romeonu öpür*).

Necə də istidir dodaqları, ah!

B i r i n c i k e ş i k ç i (*səhnə arxasından*). Oğlan, göstər görək, o yer haradır?

C ü l y e t t a.

Doğrudan, səs gəlir. Gərək cəld olum.
Gəl, gəl, xoşbəxt xəncər!

Romeonun xəncərini qınından çıxarır.
Qının, bax, budur.

Xəncəri köksünə sancır.
Sən dincəl burada, mənə qoy ölüm.

Romeonun cəsədi üstünə yıxılıb ölür. Keşikçilər Parisin nöqəri ilə daxil olurlar.

N ö k ə r.

Buradır, buradır, məşəl yanan yer.

B i r i n c i k e ş i k ç i.

Yerə qan tökülüb, gedin, tez olun,

Arayın, axtarın qəbiristanlığı.

Bir adam tapsanız, tutun, saxlayın.

Bir neçə keşikçi gedir.

Dəhşətli mənzərə! Qraf burda ölüb,

Cülyettasa tamam qan içindədir.

Yenicə keçinib, istidir canı,

O ki dəfn olalı düz iki gündür.

Get, danış Hersoqa, qaç, xəbərdar et

Kapuletiləri, Montekkiləri.

Siz alın türbəni mühasirəyə!

Başqa keşikçilər də gedir.

Fəlakətin yeri tapılıb ancaq,

Onun səbəbini tapmalıyıq biz.

Bir neçə keşikçi Baltazarla birlikdə geri qayıdır.

İ k i n c i k e ş i k ç i.

Bu zad Romeonun xidmətçisidir,

Biz onu tutmuşuq qəbiristanlıqda.

B i r i n c i k e ş i k ç i. Hersoq gələnədək saxlayın onu.

Başqa keşikçilər rahib Lorenzo ilə birlikdə geri qayıdırlar.

Ü ç ü n c ü k e ş i k ç i.

Bu rahib ağlayır-sızlayır elə;

Təzəcə çıxırdı qəbiristanlıqdan,

Tutub ondan aldıq bu lingi, beli.

B i r i n c i k e ş i k ç i. Onuda saxlayın, çox şübhəlidir.

Hersoq öz məyyəti ilə daxil olur.

H e r s o q.

Hansı bədbəxtlikdir belə sübh tezdən

Səhər yuxusundan eyləyən bizi?

Kapuletti, ledi Kapuletti və başqaları daxil olurlar.

K a p u l e t t i. Bu nə qışqırıqdır, bu nə şivəndir?

L e d i K a p u l e t t i.

Camaat bağırır Romeo deyə,
Bəzisi Cülyetta, bəzisi Paris.
Hamı da küçəylə haray çəkərək
Bizim sərdabəyə qaçır birbaşa.

H e r s o q. Qəlbləri titrədən bu dəhşət nədir?

B i r i n c i k e ş i k ç i.

Hökmdar, biz burda qraf Parisin,
Həm də Romeonun nəşini tapdıq.
Cülyetta əvvəldən dəfn olunsa da,
Təzə öldürülüb, canı istidir.

H e r s o q. Vəhşi caniləri axtarın, tapın.

B i r i n c i k e ş i k ç i.

Mərhum Romeonun xidmətçisi də,
Rahib də burdadır. Onlarda qəbri
Söküb açmaq üçün alət də vardır.

K a p u l e t t i.

Oh, ya rəbb! Oh, zövcəm! Bir bax, bir bax, gör,
Qızımızı necə qan aparıbdır!
Bu xəncər yanılib! - Onun boş qını
Odur Montekkinin kəmərindədir. -
Sancılıb köksünə mənim qızımın.

L e d i K a p u l e t t i.

Ah, yazıq halıma! Bu qorxunc səhnə
Qorxunc, vahiməli ölüm zəngitək
Məzara səsləyir qocalığımı.

Montekki və başqaları daxil olurlar.

H e r s o q.

Montekki, tez qalxdın sən tək oğlunun
Çox tez yatdığını görmək üçünmü?

M o n t e k k i.

Ah, sinyor, bu gecə öldü arvadım,
Dözmədi oğlunun ayrılığına.
İndi hansı bəla gözləyir məni?

H e r s o q. Özün bax.

M o n t e k k i.

Ah, oğlum! Ədəbi atdın,
Məzara tələsdin atandan qabaq!

H e r s o q.

Necə ki, bu sirri öyrənməmişik,
Şikayət etməyin, nalə çəkməyin,
Tamam möhürləyin ağzınızı siz.
Əslini, kökünü öyrənən kimi,
Özüm nalənizə başçılıq edib,
Sizinlə gedərəm ölümə həтта.
Hələlik dayanın, səbirli olun,
Dərdiniz qul olsun hövsələsizə.
Şübhəli şəxsləri gətirin indi.

L o r e n s o.

Bu müdhiş qətdə, bu cinayətdə
Suçum az olsa da, ən əsas mənəm.
Zaman, məkan mənə zidd olduğundan
Ən çox şübhəli də elə mənəm, mən.
Burda müttəhimtək, ittihamçı tək
Durub mən özümü həm məhkum edib,
Həm də ki təmizə çıxarmalıyam.

H e r s o q. Danış birdəfəlik bildiklərini.

L o r e n s o.

Qısa deyəcəyəm. Qısaca ömrüm
Uzun hekayəlik qalmayıb artıq,
Bu ölən Romeo bu Cülyettanın
Halal əri idi, Cülyetta isə
Sadiq zövcəsiydi bu Romeonun.
Onlara gizlicə mən kəbin kəsdim,
Tibalt öldürüldü həmin o günü.
Bu vaxtsız ölümün nəticəsində
Romeo buradan sürgün olundu,
Cülyetta ağlayıb sızıldayırdı
Tibalt üçün deyil, Romeo üçün.
Siz dağıtmaq üçün onun dərdini
Tezəcə nişanlayıb, onu zor ilə
Vermək istədiyiniz qraf Parisə.

Cülyetta bu zaman gəldi yanıma,
Vəhşi baxışındı onu baxışı.
İkinci nikahdan qurtarmaq üçün
Yalvarıb, o məndən əlac istədi.
Dedi: tapılmasa bir çarə əgər,
Hücrəmdə özünü öldürəcəkdİ.
Çoxdan öyrəndiyim, çoxdan bildiyim
Bir yuxu dərmanı verdim mən ona.
Bu dərmanı içib yatan hər bir kəs
Heç nəylə seçilmir ölmüş adamdan.
Budur öz hökmünü göstərİb qıza.
Onda Romeoya məktub yazdım ki,
Bu qorxunc gecədə gəldiyi kimi,
Özünü yetirsin bir an içində.
Elə ki, gücünü itirdi dərman,
Elə ki, yuxudan ayıldı xanım,
Məzardan çıxarib aparsın onu.
Məktubu aparən rahib Covanni
Bir nəhs təsadüfdən ləngidi ancaq.
Məktubu qaytardı mənə bu axşam.
Cülyetta yuxudan duranda onu
Türbədən çıxarib aparmaq üçün
Özüm təkcə gəldim qəbiristanlığa.
İstədim münasib bir imkan tapıb,
Romeoya xəbər verənə qədər
Gizlicə saxlayım onu hücrəmdə.
Fəqət mən gələndə - qız ayılmağa
Bir neçə dəqiqə qalırdı yalnız –
Alicənab Paris, sədiq Romeo
Artıq ölmüşdülər bu sərdabədə.
Cülyetta ayıldı, xahiş etdim ki,
Taleyin amansız, bəd rəftarına
Səbirlə dözərək getsin mənimlə.
Bu vaxt səs-küy qalxdı, qorxdum, doğrusu,
Qaçıb gizlənməyə məcbur oldum mən.
Böyük ümidsizlik, möhnət içində
O qaldı, getmədi mənimlə birgə.

Görünür, sonradan intihar edib.

Mənim bildiklərim bütün bunlardır.
Bu gizli nikahı bilir dayə də.
Cüzi suçum varsa bu fəlakətdə,
Qalsa da ömrümün son saatları,
Ədalət naminə qoy ahıl canım
Müqəddəs qanuna qurban verilsin.

H e r s o q.

Müqəddəs saymışıq səni hər zaman.
Hanı Romeonun xidmətçisi bəs?
O bizə bu haqda nə deyə bilər?

B a l t a z a r.

Gedib Mantuyaya, Cülyettanın mən
Ölüm xəbərini verdim ağama.
Tələsik atları çaparaq gəldik
Biz həmin bu yerə, bu sərdabəyə.
Əmr etdi: atama ver bu məktubu.
"Get, burda dayanma" deyə qəzəblə
Məni ölüm ilə hədələdi o.
Sonra məqbərənin girdi içinə.

H e r s o q.

Məktubu mənə ver, özüm oxuyum.
Hardadır nökrə qraf Parisin?
Gedib, o çağırıb keşikçiləri.

Nökrə irəli çıxır.

Söylə, nə edirdi ağa burada?

N ö k r ə r.

O öz zövcəsinin məzarı üstə
Çiçək qoymaq üçün gəlmişdi ancaq.
Mənə əmr elədi: durum kənarda.
Mən də gedib durdum bir kənardaca.
Birdən kimsə gəldi əlində məşəl,
Açımağa başladı bu sərdabəni.
Ağam dərhal cumdu onun üstünə,
Mən qaçdım çağırım keşikçiləri.

H e r s o q.

Rahibin sözləri təsdiq edildi.
Məktubda Romeo Cülyetta ilə
Təmiz sevgisindən söz açıb, onun
Ölüm xəbərindən düşür dəhşətə.
Yazır: bir kəsibdən zəhər alıbdır,
İndi bura gəlir: türbədə ölüb
Birgə yatmaq üçün Cülyetta ilə.
Hanı Kapuletti? Montekki hanı?
Hardadır düşmənlər? Bir baxın, görün,
Necə cəza verib sizə bu göylər,
Sevgiyə məhv etdi sevincinizi.
Sizin ədavətə göz yumduğumçün
İki qohumumu itirdim mən də.

K a p u l e t t i.

Montekki, əlini mənə ver, qardaş!
Qoy bədbəxt qızıma ərindən qalan
Dul mirası ancaq, ancaq bu olsun.
Mənim bundan artıq təmənnam yoxdur.

M o n t e k k i.

Yox, mən daha artıq verə bilərəm:
Heykəl ucaldaram qızıldan ona.
Verona durduqca - burada ondan
Qiyətli bir heykəl olmaz heç zaman.
Qovuşar əbədi, ölməz həyata
Dünyanın ən sadıq qızı Cülyetta.

K a p u l e t t i.

Romeo ayrılmaz sevgilisindən,
Ona da zər heykəl ucaldaram mən.

H e r s o q.

Bu səhər özüylə gətirdi zülmət,
Kədərdən görünmür Günəşin üzü.
Gedəyin, edəyin ətraflı söhbət,
Güzəşt də, cəza da vacibdir, düzü,
Romeo, Cülyetta dastanı qədər
Yoxdur bu dünyada yanıqlı əsər.
Gedirlər.

HAMLET

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

K l a v d i - Danimarka kralı
H a m l e t - keçmiş kralın oğlu, indikinin qardaşı oğlu
F o r t i n b r a s - Norveç şahzadəsi
H o r a t s i o - Hamletin dostu
P o l o n i - kral sarayının müşaviri
L a e r t - onun oğlu
V o l t i m a n d
K o r n e l i - saray adamları
Rozenkrants
Q i l d e n s t e r n - Hamletin keçmiş universitet yoldaşları
Ozrik
Zadəgan
Keşiş.
Marsel
B e r n a r d o - zabitlər
F r a n s i s k o - əsgər
R e y n a l d o - Poloninin yaxın adamı
Kapitan
İngilis səfirləri
Aktyorlar
İ k i məzarçı
G e r t r u d a - Danimarka kraliçası, Hamletin anası
O f e l i y a - Poloninin qızı
Lordlar, ledilər, zabitlər, əsgərlər, dənizçilər, carçılar, xidmətçilər.
Hamletin atasının kölgəsi

Hadisələr Elsinorda cərəyan edir.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Elsinor. Qəsrin önündə bir meydan.
Fransisko keşikdə dayanıb. Bernardo ona yaxınlaşır.

Bernardo. Orda kim var?
Fransisko. Dayan, sən özün kimsən?
Bernardo. Yaşasın kral!
Fransisko. Bernardo?
Bernardo. Mənəm.
Fransisko. Növbənə gəlmisən lap öz vaxtında.
Bernardo. Gecəyarı olub, get yat, qardaşım.
Fransisko.

Çox sağ ol ki, məni əvəz elədin.
Donmuşdum, qəlbim də bərk darıxırdı.

Bernardo. Növbən necə oldu, sakit keçdimi?
Fransisko. Gözə görünmədi bir siçan belə.
Bernardo.

Yaxşı, xudahafız, di get, əzizim.
Sənə rast gəlsələr Horatsio, Marsel,
Tələsdir, növbəyə gecikməsinlər.

Fransisko. Deyəsən, onlardır. Dayanın, kimdir? (*Horatsio ilə Marsel daxil olurlar*).

Horatsio. Vətən oğulları.
Marsel. Kral nökörləri.
Fransisko. Mən getdim, hələlik.
Marsel.

Yaxşı yol, dostum.
Yerində kim qaldı?

Fransisko.
Odur, Bernardo.
Sağ olun, gecəniz xeyrə qalsın.
Gedir.

Marsel. Ey Bernardo!
Bernardo.
Nə var, bir söylə görüm.
Horatsio burdadır?

H o r a t s i o. Deyəsən, burdadır.

B e r n a r d o. Xoş gördük, Horatsio, xoş gördük, Marsel.

H o r a t s i o. Hə, bu gecə o zad yenə gəldimi?

B e r n a r d o. Heç nə görməmişəm.

M a r s e l.

Horatsio inanmır buna heç cürə.

Deyir: iki dəfə o gördüyümüz

Kölgə yalnız bizim uydurmamızdır.

Odur ki, gətirdim Horatsionu,

Bu gecə keşikdə qalsın bizimlə.

Yenidən gələrsə o qorxulu ruh,

Onu öz gözüylə görüb inansın,

Həm də bir onunla söhbət eləsin.

H o r a t s i o. Boş şeydir, o gəlməz.

B e r n a r d o.

Əyləşin bir az,

Bu iki gecədə nə görmüşüksə,

Bir daha bir-bəbir hamısını biz

Sizə danışaq ki, inanasınız.

H o r a t s i o. Yaxşı, əyləşəyin, danış, Bernardo.

B e r n a r d o.

Dünən gecə göydə qütb ulduzundan

Qərb tərəfdə doğan həmə o ulduz

Yenicə bu cürə nur saçır ki,

Marsellə mən idim, saat bu zaman

Bir dəfə vurmuşdu...

Kölgə gəlir.

M a r s e l. Sus bir, kəs səsini, bax, yenə gəlir!

B e r n a r d o. Lap özüdür, mərhum kralımızdır.

M a r s e l.

Horatsio, tez ol, onunla danış,

Axi, oxumusan, sən savadlısan.

B e r n a r d o. Horatsio, bax, krala oxşamayırmı?

H o r a t s i o. Odur! Qorxu, heyrət sarsıdıb məni.

B e r n a r d o. O, sual gözləyir.

M a r s e l. Soruş, Horatsio.

H o r a t s i o.

De kimsən, nəçisən? Danimarkanın
Mərhum kralının əzəmət dolu,
Vüqarlı, möhtəşəm qiyafəsinə
Nə haqla girmisən bu gecəyarı?
Göyə and verirəm səni, cavab ver!

M a r s e l. Söz ona toxundu.

B e r n a r d o. Görürsən, gedir.

H o r a t s i o. Dayan, and verirəm, dayan, cavab ver.

Kölgə gedir.

M a r s e l. O getdi, danışmaq istəmədi heç.

B e r n a r d o.

Nə oldu, Horatsio? Rəngin saralıb,
Əsirsən; bu indi uydurmadımı?
Danış, sözün nədir, hə, fikrin nədir?

H o r a t s i o.

Onu görməsəydim öz gözlərimlə,
Allaha and olsun, inanmazdım heç.

M a r s e l. Oxşayırmı bizim kralımıza?

H o r a t s i o.

Sən özün-özünə oxşadığıntək.
O, xudpəsənd Norveç kralı ilə
Döyüşdəki hərbi paltarındaydı.
Polşa kralını danışığ vaxtı
Hırsənib xizəkdən buzun üstünə
Atdığı gün kimi qaşqabaqlıydı.
Bu çox qəribədir!

M a r s e l.

O elə bu zaman dünən iki yol
Keçdi yanımızdan əzəmət ilə.

H o r a t s i o.

Mən dəqiq bilmirəm, ümumiyyətlə,
Bunu bilirəm ki, dövlətimizi
Tutacaq bələdan bu xəbər verir.

M a r s e l.

Gəlin əyləşəyin. Kim mənə deyər,
Gecələr hamını incidən, üzən

Eyni ciddiyyətlə, böyük diqqətlə
Belə keşik çəkmək nə deməkdir, nə?
Təcili yaranan dəhşətli toplar,
Xaricdən alınan qorxunc silahlar
İşarə deyilmi müharibəyə?
Gəmi hazırlayan ustalar neçin
Bazar günləri də iş günləritək
İşləyir bir an da ara vermədən?
Gecə də, gündüz də qan-tər içində
Tələsik bu cürə hazırlıq nədir?
Bunları kim mənə izah eyləyər?

H o r a t s i o.

Mən izah edərəm. Belə deyirlər,
İndicə surəti bizə görünən,
Bildiyiniz kimi, bizim kralı –
İxtiyar Hamleti Norveç hakimi
Lovğa Fortinbras qanlı döyüşə
Təhrik eləyibdir. Həmin döyüşdə
Bizim cəsur kral öldürüb onu,
Çatıbdır dünyada şana-şöhrətə.
Şərəf qanunuyla təsdiq olunan
Belə müqavilə bağlanıb əvvəl:
Əgər Fortinbras məğlub olarsa,
Onun həyatı da, torpaqları da
Keçəcəkdir əlinə bizim kralın.
Yox, əgər döyüşdə qalib gələrsə,
Bizim hökmdarın varı-dövləti
Keçəcəkdir onun sərəncamına.
O müqaviləyə uyğun olaraq
Bütün malı-mülkü Fortinbras
Verilib Hamletin ixtiyarına.
İndi onun oğlu gənc Fortinbras
Sönməz coşqunluqla alovlanaraq
Gəzib oymaq-oymaq bütün
Norveçi Qanuna-qaydaya tabe olmayan,
Bir qarın yeməkçün başkəsənləri
Başına toplayıb, qoşun düzəldib.
İstəyir, atası qoca kralın

Bir vaxt itirdiyi bütün yerləri
Zor ilə, güc ilə geri qaytarsın.
Bu yaxşı məlumdur bizim dövlətə.
Zənnimcə, ölkədə tələm-tələsik
Əsgər toplamağın, çaxnaşmaların
Əsas səbəbi də elə tək budur.

B e r n a r d o.

Bu ancaq belədir, başqa cür olmaz.
Al qanlara həris, hərblərə bais
Krala bənzəyən o qorxunc kölgə
Belə qəzəb ilə silahlanaraq
Bizim düşərgəni nahaq dolanmır.

H o r a t s i o.

Ağlının gözüne o batır qumtək...
Roma dövlətinin ən şanlı vaxtı,
Qüdrətli Sezarın qətindən əvvəl
Ölülər məzardan çıxıb bayıra,
Gəzib küçələri ağ kəfənlərdə
Qorxunc, anlaşılmaz sözlər deyirmiş.
Quyruqlu ulduzlar göydən od töküüb,
Qanlı yağış yağıb, tutulub günəş.
Dəniz Allahını - qadir Neptunu
Hər zaman hökmündə saxlayan ay da
Müdhiş qaranlığa qər q olub tamam.
Elə bil ki, çatıb qiyamət günü.
Bəlkə, yerlər, göylər birləşib indi
Bizim yurddaşlara, bizim ellərə
Xəbərlər gətirən carçılar kimi,
Elə dəhşətlərtək dəhşət göstərir,
Sonra da fəlakət baş verəcəkdir.

Kölgə qayıdır.

Dinməyin, bir baxın, o yenə gəlir!
Ölsəm də mən onu saxlayacağam.
Dayan, sən ey xəyal! Səsin vardısı,
Əgər danışmağı bacarırsansa,

Sirrini söylə!

Sənə istirahət, bizə səadət
Gətirə biləcək, bəlkə, bir iş var,
Sirrini söylə!
Ölkənin dərđini duyubsan, bəlkə,
Biz onu tez bilsək, dəf eyləyərik,
Tez mənə söylə!
Bəlkə, sağlığında sən bir xəzinə
Zorla əldə edib, zorla qəsb edib
Gizlədibsən onu torpağın altı.
Belə deyirlər ki el arasında,
Siz ruhlar gəzirsiz xəzinə üçün,
Xoruz banlayır.
Sirrini aç mənə, dayan, bir söylə!
Marsel, saxla onu!

Marsel. Qılıncla vurum?

Horatio. Hə, vur dayanmasa.

Bernardo. Burdadır!

Horatio. Budur!

Marsel. O getdi! (*Kölgə gedir*).

Toxunduq şah vüqarına,
Güc göstərib təhqir eylədik onu.
O hava kimidir, qılınca kəsməyir,
Hədərdir, gülüncdür zərbələrimiz.

Bernardo. Danışardı, heyf, banladı xoruz.

Horatio.

Bu səsdən diksinib çəkildi dərhal,
Qorxdu günahkartək cavab verməyə.
Belə bir söz var ki, sübhün carçısı
Xoruz zil səsiylə gündüz Allahı –
Günəşi oyadır öz yuxusundan.
Bu səsi eşitək suda, atəşdə,
Torpaqda, havada dolaşan ruhlar
Tələsik qayıdır qəbirlərinə.
Biz indicə gördük bu həqiqəti.

M a r s e l.

Xoruz banlayanda qeyb oldu kölgə.
Deyirlər ki, hər il qışdan az əvvəl,
Milad bayramında gecə sübhədək
Banlayır durmadan o səhər quşu.
Onda gözə bilmir heç yerdə ruhlar,
Onda gecə keçir asudə, rahat,
Yerə ziyan vurmur səyyarələr də,
Sehr də, cadu da düşür kəsərdən.
Vaxt belə müqəddəs, belə xoş olur!

H o r a t s i o.

Mən də eşitmişəm, az inamım var.
Baxın, səhər geyib qızıl donunu,
Gəlir şərq tərəfdən şəhli zirvəylə.
Keşikdən gedəyin, budur məsləhət.
Bu gecə burada gördüyümüzü
Tez xəbər verəyin prins Hamletə.
Canım haqqı, bizə lal olan bu ruh
Onu görən kimi danışacaqdır.
Dostluğun, vəfanın hökm etdiyi tək,
Deyin, biz bu sirri açaqmı ona?

M a r s e l.

Gərək mütləq açaq, indi Hamletin
Harda olduğunu bilirəm, dostlar.
Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kral sarayında qəbul salonu.

Təntənəli musiqi. Kral, kraliça, müşavirlər, Poloni, Laert, Voltimand, Korneli,
Hamlet və başqaları daxil olurlar.

K r a l.

Əziz qardaşımız Hamletin yası
Hələ sona çatıb qurtarmasa da,
Qəlbimiz qalsa da kədər içində,
Mətləmə batsa da bütün krallıq,

Gərək biz ağlla dözək bu dərdə.
Ağıl fəlakətlə vuruşub hər vaxt,
Gərək unutmayaq özümüzü biz.
Odur ki, əvvəllər bacımız olan,
İndi hamımızın kraliçamız –
Bu hərbi dövlətin varisi ilə
Biz kəbin kəsdirdik. Gözlərimizin
İndi biri gülür, biri ağlayır.
Dərdimiz birləşib şadlığımızla.
İndi tərəzinin iki gözünün
Birində sevinc var, birində kədər.
Nikah bağlayanda müşavirlərin
Bütün sözlərinə biz əməl etdik.
Siz də yaxşı, müdrik məsləhət üçün
Bizim təşəkkürü qəbul edləyin.
Sonra da aydıncı: gənc Fortinbras
Ya bizi saymayır, ya zənn edir ki,
Əziz və istəkli qardaşımızın
Ölümündən sonra dövlətimizdə
Hərc-mərcilikdir, özbaşnalıqdır.
Aldanıb uyaraq boş xəyallara
Elə düşünür ki, güclüdür bizdən.
Bizi dəng eləyib məktublarıyla,
Qoca atasının itirdiyini –
Cəsur, şücaətli qardaşımızın
Qanunla aldığı bütün yerləri
Bizdən qaytarmağı tələb edləyir.
Budur müxtəsəri onun haqqında.
İndi həm özümüz, həm də məclisin
Əsl mahiyyəti, məğzi barədə:
Qarşıda görməli çox işimiz var;
Norveç kralına, Fortinbrasın
Əmisinə məktub hazırlamışıq.
O qoca xəstədir, düşüb yatağa.
Qardaşı oğlunun əməllərini,
Yəqin ki, eşitmir zəifliyindən.
Məktubda biz ondan rica edirik,

Alsın qabağını bu dikbaşlığın.
Yazmışıq bilsin ki, bütün qoşunlar
Toplanıbdır onun rəiyyətindən,
Xərçi də verilir xəzinəsindən.
Mehriban Korneli, əziz Voltimand,
Məktubu sizinlə göndəririk biz.
O qoca krala salam aparın,
Artıq səlahiyyət vermirik sizə.
Nəzakət göstərin danışq vaxtı,
Qanun sərhədindən kənar çıxmayın.
Gedin, zirək olun, qoy cəldliyiniz
Sədaqətinizi sübut etləsin.

K o r n e l i, V o l t i m a n d.

Yenə də hər zaman olduğu kimi,
Sizə sədaqəti sübut edərik.

K r a l.

Bir şübhəmiz yoxdur, sizə yaxşı yol.
(*Voltimand və Korneli gedirlər*).
Hə, Laert, danışın, təzə nə xəbər?
Deyirdiniz, bizdən xahişiniz var.
O nədir ki, Laert? Xeyirlidirsə,
Siz öz arzunuya çatacaqsınız.
Dünyada nə varsa, nə mümkündürsə,
Onu heç vaxt sizdən əsirgəmərəm.
Danimarka taxtı atanız üçün
Əllərin ağıza, başın ürəyə
Xidmət etdiyindən az xidmət etmir.
Deyin arzunuzu!

L a e r t.

Böyük hökmdar,
Lütf edin, qayıdım mən Fransaya.
Bu şanlı tacqoyma mərasimində
Sizə göstərməkçün məhəbbətimi
Mən özüm oradan gəldim vətənə.
Etiraf edirəm ki, indi yenidən
Fikirlər, arzular, vəzifə borcu
Məni Fransaya çəkir birbaşa.
Təvəqqe edirəm, icazə verin.

K r a l. Atanız nə deyir, razılaşırmı?

P o l o n i.

Hökmdar, o, sonsuz yalvarışıyla
Məni cana yığdı, təngə gətirdi.
Nəhayət, razılıq verdim mən ona.
Xahiş eyləyirəm, izin veriniz.

K r a l.

Uğur olsun, Laert, öz vaxtınızı
Necə istəyirsiniz, elə keçirin.
Hə, indi əzizim, mehriban Hamlet,
Ey mənim qohumum, ey mənim oğlum...

H a m l e t (*kənara*). Qohumdan çox yaxın, oğuldan uzaq.

K r a l. Yenə qəm buludu alıb üzünü?

H a m l e t.

Əksinə, hökmdar, şadlıq günəşi
Onu daha artıq nura qərb edib.

K r a l i ç a.

Ah, Hamlet, gecətək tökmə qaş-qabaq,
Krala səmimi bir dost təki bax.
Gözünü zilləyib sən nə vaxtacan
Atanı torpaqda axtaracaqsan?
Bilirsən, əzəldən dünya belədir.
Canlılar öləcək, bax təbiətə,
Hamı bir-bir köçür əbədiyyətə.

H a m l e t. Hə, dünya belədir.

K r a l i ç a.

Bəs nədən sənə
Bu matəm görünür təkcə, yeganə?!

H a m l e t

Görünür! Yox, xanım, düzü belədir.

"Görünür?!" sözünü bilmirəm qəti.

Nə qara pləşım, nə yas paltarım,

Nə acı fəryadım, sonsuz göz yaşım,

Nə də ki üzümü tutan qəm-kədər,

Dünyada əzabı, dərdi əks edən

Heç bir şey, heç bir şey mənim qüssəmi

Heç vaxt həqiqətən göstərə bilməz.

"Görünmək", bu özü bir tamaşadır,

Bunu hər bir adam oynaya bilər.

Mənim qəlbimdədir dərdim, möhnətim,
Göstərmək deyildir onu adətim.

K r a l.

Atana bu qədər yas saxlamağın
Tərifəlayıqdir, gözəldir, Hamlet,
Fəqət bilməlisən, sənin atan da,
Onun atası da atalarını
Taleyin hökmüylə itirib bir vaxt.
Oğulluq borcudur, atamız üçün
Biz gərək bir müddət matəm saxlayaq.
Ancaq ömür boyu qəmə qərq olub
Yas içində qalmaq günahdır, inan.
Kişiyə yaraşmaz belə bir kədər.
Bu kədər iradə zəifliyini,
Ağıl azlığını, qəlb korluğunu,
Avamlığı aydın göstərir, oğlum.
Ən adi, təbii bir hadisətək
Olacaq bir işə zidd çıxıb nədən
Deyinək, biz onun dərdini çəkək?
Yox, yox, bu günahdır göylər önündə,
Təbiət önündə, mərhum önündə,
Dünya yaranandan bu günə kimi
Ölən ataların cənazəsini
"Belə olmalıdır" sözləri ilə
Qəbrə yola salan insan aqlının
Qarşısında böyük bir qəbahətdir.
Bu sonsuz kədəri dəfn et torpağa,
Bu gündən özünə ata say bizi.
Qoy aləm bilsin ki, bu tacın-taxdın
Ən yaxın adamı sənsən dünyada.
Oğluna ən böyük sevgi bəsləyən
Atadan mən səni az sevməyirəm.
Təhsilini davam eyləmək üçün
Vittenberqə getmək niyyətindəsən.
Bu heç cür yatmayır ürəyimizə.

Ey əziz oğlumuz, vəliəhdimiz!
Xahiş eyləyirik, dəyiş fikrini,
Gözümüz önündən getmə uzağa,
Sənin hər qayğını çəkək özümüz.

K r a l i ç a.

Qoyma yerə düşsün ananın sözü,
Getmə, bizimlə qal, burda qal, Hamlet.

H a m l e t. Sizə tabe olmaq borcumdur, xanım.

K r a l.

Bu necə də həlim, gözəl cavabdır.
Ev sənindir, oğlum. Xanım, gəl gedək.
Hamletin bu zərif, qəşəng sözləri
Mənim ürəyimə sevinc gətirdi.
Bunun şərəfinə bədə icəndə
Hər qədəhdən sonra top nərələri
Gərək buludları lərzəyə salsın.
Yerdə çaxan şimşək göylərdə bu gün
Əks-səda versin. Gəlin gedəyin.
(*Hamletdən başqa hamı gedir*).

H a m l e t.

Ah, insan bədəni, necə möhkəmsən!
Əriyib dönmürsən göz yaşlarına.
Ey qadir yaradan, intiharı kaş
Yasaq etməyəydin biz insanlara.
İlahi, ilahi! Mənə bu dünya
Necə də mənasız, miskin görünür.
Hər yanda rəzalət, hər yanda dəhşət!
Baxımsız bağcanı kol-kos basantək,
Əclaflıq, alçaqlıq tutub dünyanı.
Bu iş nə tez oldu, nə cür baş verdi!
İki aydır ölüb, iki ay olmaz.
Elə gözəl kral, nəcib bir insan...
O, günəş Allahı Apollon idi,
Bu, içki tanrısı yaramaz Satir.
O mənim anamı elə sevirdi,
Qoymurdu üzünə meh də toxunsun.
Ey yerlər, ey göylər, yada salımmı?

Atamın boynuna sarmaşib anam,
Ona məftunluqla baxar, baxardı,
İndisə aradan bircə ay keçmiş...
Bunu düşünməsəm daha yaxşıdır.
Qadınlar, qadınlar, sizin adınız
Etibarsızlıqdır aləmdə yalnız.
Bircə ay! Matəmli Niobeyatək
Göz yaşı içində mərhum atamın
Tabutu dalınca getdiyi zaman
Geydiyi başmaqlar köhnəlməmişdən
O qadın, o anam, aman ilahi...
Ağılsız, duyğusuz vəhşilər belə
Ondan daha artıq yas saxlayardı.
O mənim əminə ərə gedibdir.
Gör kimə? Atamın öz qardaşına.
Mənim Herkulesə bənzədiyimtək
Onun da atama bənzəri vardı.
Ancaq tək bircə ay! Saxta göz yaşı
Hələ qurumamış yanaqlarında
O ərə gedibdir. Qorxunc sürətlə,
Belə bir tezliklə izdivac etmək!
Yox, yox, xeyir deyil bu işin sonu.
Partla, ey ürəyim, partla, parçalan;
Dilim susmalıdır, mən susum gərək!

Horatsio, Marsel və Bernardo daxil olurlar.

H o r a t s i o. Möhtərəm prinsə salam, ehtiram!

H a m l e t.

Sizi sağ-salamat görməyə şadam.

Horatsio! Bu nədir, səhv görür gözüüm?!

H o r a t s i o. Özüdür, ömürlük sizin qulunuz.

H a m l e t.

Horatsio, sən dostum olasan deyə

Mən özüm olardım ömürlük qulun.

Mənim əziz dostum! Vittenberqdən

Səni nə gətirib axı buraya?

Oda Marseldirmi?

M a r s e l. Mehriban prins...

H a m l e t.

Mən sizi görməyə ürəkdən şadam...

(Bernardoya).

Axşamınız xeyir.

(Horatsio).

Doğrudan, söylə,

Səni nə gətirdib Vittenberqdən?

H o r a t s i o. Tənbəllik gətirdib, əzizim milord.

H a m l e t.

Düşmən belə deməz sənin haqqında.

Sən özün-özünə böhtan ataraq

Gəl məni boş yerə təngə gətirmə.

Yaxşı bilirəm ki, tənbəl deyilsən.

Düz de, Elsinorda nə işin vardır?

Yoxsa içmək üçün gəldin buraya,

Sənə sərxoşluğu öyrədərək biz.

H o r a t s i o. Milord, atanızın dəfninə gəldim.

H a m l e t.

Məni ələ salma, tələbə dostum,

De ki, ananızın toyuna gəldim.

H o r a t s i o. Doğrudan da, milord, bu iş tez oldu.

H a m l e t.

Qənaət, qənaət gərək, Horatsio!

Qabaqlarda qalmış ehsan yeməyi

Birbaşa verildi toy süfrəsinə.

Qəddar düşmənim cənnətdə görmək

Bu günü görməkdən yaxşı olardı.

Atamı görürəm, sanki atamı.

H o r a t s i o. Harda, əziz milord?

H a m l e t. Öz xəyalımda.

H o r a t s i o.

Ömrümdə bir dəfə görmüşəm onu,

Gözəl, əzəmətli bir kral idi.

H a m l e t.

İnsanlar içində bir insan idi.

Elə bir insanı görməyəm daha.

H o r a t s i o. Milord, dünən gecə mən gördüm onu.

H a m l e t. Gördün? Kimi?

H o r a t s i o.

Milord, şanlı kralı, Sizin atanızı.

H a m l e t. Mənim atamı!

H o r a t s i o.

Təəccüb etməyin, dinləyin bir az,

Danışım mən sizə bu möcüzəni.

Qoy bu cənablar da şahid olsunlar.

H a m l e t. Danış, tez ol, tez ol, Allah eşqinə!

H o r a t s i o.

Ötən iki gecə bu iki cənab,

Marsellə Bernardo növbə çəkərkən

Heç vaxt görünməmiş belə iş olub:

Sizin atanıza bənzəyən bir şəxs

Başdan ağayadək silah içində

Onların gözüne görünüb birdən.

Təmkinlə, vüqarla, əzəmət ilə

Üç dəfə onların önündən keçib,

Yazıqların nitqi batıb dəhşətdən,

İldırım vurmuşək donub qalıblar.

Sonra qorxunc sirri açıblar mənə.

Onlarla birlikdə üçüncü gecə

Mən də keşik çəkdim, nə demişdilər

Bir-bir tamamilə təsdiq olundu.

O kölgə həmin vaxt həmin yerdəcə

Gəlib qarşımızdan keçdi bir daha.

Elə oxşayırdı atanıza ki,

İnsan əlləri də biri-birinə

Bu cürə bənzəməz.

H a m l e t. Bu harda olub?

M a r s e l. Keşik çəkdiyimiz meydanda, milord.

H a m l e t. Danışa bilmədik bəs siz onunla?

H o r a t s i o.

Danışdım, ancaq o cavab vermədi.

Başını qaldırdı, elə zənn etdim,

Danışmaq istəyir, fəqət bu ara
Bir xoruz banladı. Xoruz səsinə
Kölgə eşidəntək tez uzaqlaşdı,
Bir anda qeyb oldu.

H a m l e t. Çox qəribədir.

H o r a t s i o.

Canıma and olsun, bu həqiqətdir.
Borc bildik bu sirri açmağı sizə.

H a m l e t.

Təşəkkür, təşəkkür edirəm, dostlar.
Lakin sözləriniz çaşdırır məni.
Bu axşam növbəyə kim gedəcəkdir?

M a r s e l v ə B e r n a r d o. Biz, milord.

H a m l e t. Dediniz, o silahlıydı?

M a r s e l v ə B e r n a r d o. Silahlıydı, milord.

H a m l e t. Başdan ayağa?

M a r s e l v ə B e r n a r d o. Təpədən dırnağa.

H a m l e t.

Onun üzünü,
Demək, görmədiniz?

H o r a t s i o.

Xeyr, gördük, milord.
Kölgə qaldırmışdı öz niqabını.

H a m l e t. Hirsli tökmüşdümü qaş-qabağını?

H o r a t s i o. Hirsliyə daha çox kədərli idi.

H a m l e t. Çöhrəsi solğundu, yoxsa qırmızı?

H o r a t s i o. Yaman saralmışdı.

H a m l e t.

Gözüni sizə
Zilləyib baxırdı?

H o r a t s i o. Kirpik çalmırdı.

H a m l e t. Kaş orda sizinlə mən də olaydım.

H o r a t s i o. Siz sonsuz heyrətdən şaşırırdınız.

H a m l e t. Elədir, elədir. O çox dayandı?

H o r a t s i o. Rahat yüzə qədər saymaq olardı.

M a r s e l v ə B e r n a r d o. Daha çox, daha çox.

H o r a t s i o.

Mən görən zaman
Şübhəsiz, o bundan artıq qalmadı.

H a m l e t. Saqqalı ağdımı?

H o r a t s i o.

Sağlığında mən
Gördüyümtək azca qırov düşmüşdü.

H a m l e t.

Keşik çəkəcəyəm sizinlə mən də,
Bəlkə, yenə gəldi.

H o r a t s i o. Hökmən gələcək.

H a m l e t.

O kölgə bir daha əziz atamın
Əziz surətində gözə görünsə,
Cəhənnəm də yumsa ağzımı həтта,
Onunla mən mütləq danışacağam.
Mənim hamınızdan bir xahişim var:
Bu sirri siz gizli saxlamısınızsa,
Yenə, yenə onu gizli saxlayın.
Bu gecə orada nə iş baş versə,
Göz qoyun, heç kimə deməyin ancaq.
Sevginizə qarşı borclu qalmaram.
Di gedin, hələlik. Saat on birlə
On iki arası həmin meydana,
Sizin yanınıza gələcəyəm mən.

H a m l e t. Borcumuzdur sizə xidmət etmək.

H a m l e t.

Yox, yox, sevginizdir arxam, dayağım.
Qəlbimiz eynidir, dostlar, sağ olun.
(*Horatsio, Marsel və Bernardo gedirlər*).
Atamın kölgəsi, həm də silahlı!
Bunlar fəlakətdən bir nişanədir.
Bəlkə də, hiylədir. Kaş ki, bu gecə
Bircə tez olaydı. Sakit qal, könlüm!
Cinayət girsə də yerin dibinə,
Üzə çıxacaqdır vaxtında yenə.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Poloninin evində bir otaq.
Laert və Ofeliya gəlirlər.

L a e r t.

Artıq gəmidədir bağlamalarım.
Salamat qal, bacım, tənbəllik etmə,
Bir imkan, bir fürsət tapan kimi sən
Mənə məktub göndər.

O f e l i y a. Şübhən var buna?

L a e r t.

Hamlet barədəsə... onun eşqini
Qanın coşması bil, boş əyləncə say.
Gənclərə dəb düşüb indi vurulmaq.
İlk bahar gələndə, bənovşə kimi,
Tez açıb, tez solar onun sevgisi,
Ətri, gözəlliyi bir anlıq olar.
Çox çəkməz.

O f e l i y a. Çox çəkməz?

L a e r t.

İnan, çox çəkməz.
Yalnız əzələylə böyümür bədən, -
Bu məbəd böyüyüb yekələndikcə
Ağlın da, qəlbin də artır xidməti.
Bəlkə də, o sevir səni ürəkdən,
Niyyəti təmizdir, məhəbbəti saf,
Fəqət sən hər zaman ehtiyatlı ol.
Unutma, yüksəkdir onun mövqeyi,
Lakin hakim deyil özü özünə.
Hissinin, qəlbinin əsiridir o,
Öz arzusu ilə, öz zövqü ilə
Adi adamlartək hərəkət etmir.
Bütün bu dövlətin müqəddararı
Asılıdır onun hər bir işindən.
Onun sevgisi də, məhəbbəti də
Dövlətin xeyrini güdməlidir, bil.
Başında öz fikri olmur prinsin,
Başqa bədənlərə o, başdır ancaq.

Hərgah gəlib desə: sevirəm səni,
İnanma, ağilla götür-qoy elə:
Dura biləcəkmə sözünün üstdə,
Məşhur əyanları Danimarkanın
Razı olacağımı bir gör onunla.
Düşün, hansı bəla gözləyir səni?!
Əgər onun sevgi nəğmələrinə
İnanıb ləkəsiz qəlbini versən,
O boş, zəhlətökən uydurmalara
Açsan saf eşqini xəzinə kimi,
Bil ki, şərəfini itirəcəksən.
Ondan, Ofeliya, qorx, əziz bacım.
Hissini qəlbində boğmağı bacar,
Bu qorxunc sevgidən uzaq ol, uzaq.
Aya göstərirsə gözəlliyini,
Qız üçün bu özü ədəbsizlikdir.
Saflığa həmişə ləkə tez düşür.
Hələ qönçədəyəkən yaz çiçəkləri,
Onları qurd yeyir hey için-için.
Gəncliyin sübh şəhi şəfəq saçanda
Xəstəliyə düşmək dəhşətdir, dəhşət.
Heç vaxt ehtiyatı buraxma əldən,
Ehtiyat insana gözəl siperdir.
Bir səbəb olmadan qan dalğalanır,
Gənclik ehtirası od tutub yanır.

O f e l i y a.

Bu gözəl öyüdün gözəl mənası
Gözətçi olacaq könlümə hər vaxt.
Ancaq, əziz qardaş, göyə ucalan
Sıldırımli yolu mənə göstərib,
Özü gül-çiçəkli cığırla gedən,
Verdiyi öyüddən utanmaz, məlun,
Günahlar törədən bir keşiş olma.

L a e r t.

Qardaşına inan. Mən çox dayandım.
Aha, atamız da gəlir, odur, bax.
(*Poloni daxil olur*).

İki dəfə almaq xeyir-duanı
Özü də iqiqat bir səadətdir.
Təzədən ayrılmaq qismətmiş bizə.

P o l o n i.

Hələ də burdasan? Laert, bu nədir!
Yola düş, yola düş, tez ol, ayıbdır!
Yelkənin çiyinə qonubdur külək,
Sənin gəlməyinə mətəldir hamı.
Apar özün ilə xeyir-duamı,
Oğlum, bu sözlərim qalsın yadında:
Sirrini heç kimə açıb söyləmə,
Heç vaxt düşünmədən görmə bir işi.
Sadə, mehriban ol, ancaq heç vədə
İnanıb hamıyla yaxınlıq etmə.
Sınanmış, vəfalı dostlarını sən
Polad tellər ilə qəlbinə bağla
Hər nadan tanışla, dönük yoldaşla
Görüşüb əlini qabar eyləmə.
Dalaşmaqdan çəkin, dalaşsan əgər
Möhkəm dur, rəqibin səndən çəkisin.
Çox eşit, çox dinlə, fəqət az danış.
Hamının birbəbir öyrən fikrini,
Lakin öz fikrini gizlə hamıdan.
Pul kisənə görə sən geyin-kecin,
Fəqət təmtərağa, dəblərə uyma.
Çox vaxt paltarıyla tanınır insan.
Fransada isə nəcib kübarlar
Bu işdə olduqca tələbkardılar.
Nə borc al, nə borc ver; çünki borc versək,
Həm pulu, həm dostu itirərik biz.
Borc alsaq, heç olar qənaətimiz.
Özünə sadıq ol hər şeydən əvvəl, -
Gecənin dalınca gələn gündüztək
O zaman hamıya sadıq olarsan.
Yaxşı yol, unutma nəsiyyətimi.

L a e r t. Sizdən ayrılıram istəməsəm də.

P o l o n i.

Vaxt tələb eləyir, dayanma, oğlum,
Xidmətçilər səni gözləyir çoxdan.

L a e r t.

Sağ ol, Ofeliya, qulaqlarında
Sözümü sırğa et.

O f e l i y a.

Qəlbimdə ləltək
Gizləyib, qəlbimi qıfillamışam.
Onun açarını özünlə apar.

L a e r t. Sağ-salamat qalın.

Gedir.

P o l o n i.

Hə, Ofeliya,
Danış, nə deyirdi qardaşın sənə?

O f e l i y a. Prins Hamlet haqda bir para şeylər...

P o l o n i.

Mərhəbə, ağıllı hərəkət edib!
Deyirlər ki, güya, axır zamanlar
Hamlet tez-tez gəlir sənənin yanına,
Sən də ona qarşı çox mehribansan.
Əgər doğrudursa eşitdiklərim,
Xəbərdarlıq üçün deməliyəm ki,
Sən mənim qızıma, öz namusuna
Yaraşan hərəkət etmirsən, bala.
Aranızda nə var? Düzünü söylə.

O f e l i y a.

Ata, o son vaxtlar çox incəliklə
Mənə öz eşqini izhar edləyir.

P o l o n i.

Eşqini! Nə! Tfu! Təcrübəsiz qız!
Sən bu qorxunc işi bilirsən hardan?!
Onun o dediyin incəliyinə,
Söylə, söylə görüm inanırsanmı?

O f e l i y a. Ata, heç bilmirəm nə söyləyim mən?

P o l o n i.

Səni öyrədərəm, uşaqsan hələ,
Hər parlaq dəmiri qızıl sanırsan.
Mənasız sözlərə fikir vermə gəl,
Özünün qədrini-qiymətini bil.
Yoxsa el içində gülünə olarsan.

O f e l i y a.

Ata, mənə o öz məhəbbətini
Hörmətlə, ədəblə bəyan eylədi.

P o l o n i. Bəli də, son dəblə; di qurtar, qurtar.

O f e l i y a.

Dünyadakı bütün müqəddəslərə
And içdi ki, sözü düzdür, doğrudur.

P o l o n i.

Cüllüt tutmaq üçün bir tələdir bu.
Bilirəm, gənclikdə qan alovlanır,
Bolluca and içir dil yana-yana.
Bu göz qamaşdıran parıltıların
İşığı çox olur, istiliyi az,
Bir azdan da sönüb qaralır tamam.
Sən bu şəfəqləri od sayma, qızım.
Bu gündən bir qədər ağıryana ol,
Çalış, həsrətini çəksinlər sənin.
Çağırılan kimi görüşə qaçma.
Hamletə qalanda təkcə inan ki,
Prinsdir, cavandır, hərəkətində
O səndən sərbəstdir, səndən azaddır.
Sözün müxtəsəri, Ofeliya, sən
Onun andlarına inanma heç vaxt.
Andlar fırıldaqçı dəlil kimidir,
Zahiri yalandır, batini saxta.
Yaxşı aldatmaqçün başqalarını
Mehriban, müqəddəs övliyaların
Paltarını geymiş oğraşa bənzər.
Dediyim bu qədər. Elə bu gündən
Prins Hamlet ilə söhbəti qurtar.

Qoy sənin adına ləkə gəlməsin.
Tapşırıqım budur: öz yolunla get.
O f e l i y a. Sizə tabe olmaq borcumdur, ata.
Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrin önündə həmin meydan.
Hamlet, Horatsio və Marsel daxil olurlar.

H a m l e t. Hava kəsib-tökür, yaman soyuqdur.
H o r a t s i o. İliyə işləyir şaxta qılıncək.
H a m l e t, Saat neçə olar?
H o r a t s i o. On ikiyə var.
M a r s e l. Xeyr, kilsə zəngi vuruldu artıq.
H o r a t s i o.
Doğrudan? Mən onu eşitməmişəm.
Əgər elədirsə, həmin o ruhun
Həmişə gəldiyi vaxt yaxınlaşır.
(*Səhnə arxasından qısa şən musiqi və top gurultusu eşidilir*).
Milord, agah edin, bu nə deməkdir?
H a m l e t.
Hökmdar kef çəkir səhərə qədər,
Sərxoşluq eləyir, atılıb düşür.
Reyn şərabinin hər badəsini
İçib qurtarantək təbil, gərənay
Guruldayıb bunu qələbə kimi
Aləmə bildirir.
H o r a t s i o. Bu bir adətdir?
H a m l e t.
Bəli, təssüf ki, bu bir adətdir.
Burda doğulsam da, burda olsam da,
Buna alışsam da uşaqlığımdan,
Mənə elə gəlir, belə adəti
Atmaq saxlamaqdan çox şərəflidir.
Bu rüsvayçı vərdis şərqdə və qərbdə
Bizim xalqımızı bədnam eləyir,

Orda bizə əyyaş, donuz deyirlər.
Ən uca olsa da ləyaqətimiz,
Onun mənasını, onun məğzini,
Doğrudan, bu ləkə korlayır tamam.
Hərdən görürsən ki, bəzi adamın
Üzü çil-çil olur anadangəlmə,
Bu onun günahı, taksın deyil.
Heç kəs istəyincə doğula bilməz.
Bir çoxları var ki, tünd xasiyyəti
Aqlını başından çıxarır tez-tez.
Xamırın mayası artıq olanda
Qıcqırıb çörəyi acıtdığıtək,
İnsanda bir cəhət həddi keçəndə
Onun xoş rəftarı ikrah doğurur.
Bir sözlə, dediyim budur ki mənim:
İnsan necə gözəl, təmiz olsa da,
Saya gəlməsə də xeyirxahlığı,
İstər təbiətin, istər taleyin,
İstərsə özünün qüsuru olsun,
Alınına vurulmuş bir damğa varsa,
Hamının gözündə bir heçdir ancaq.
Ən igid adamı bir damcı zəhər
Öldürə bilir ki.

Kölgə gəlir.

H o r a t s i o. Baxın, o gəlir!

H a m l e t.

Ey müqəddəs göylər, özün kömək ol!..
Sən pak mələkmisən, ya məlun şeytan,
Cənnətin şəfalı səhər nəsimi,
Yoxsa cəhənnəmin qasırğasısan,
Məramın, niyyətin xeyirdir, ya şər?
Gəlişin necə də müəmmalıdır!
Səninlə mən mütləq danışmalıyam.
Sən kimsən? Mən sənə Hamlet deyirəm.
Kralсан, sən mənim doğma atamsan.
Böyük hökmdarı Danimarkanın,

Tələb eyləyirəm, mənə cavab ver!
Məni məhv eləmə sirlər içində.
De, nəçin pak olub qəbrə gömülmüş
Sümüklərin cırıb atmış kafəni?
Nəçin qucağında rahatlandığın
O məzar ayırıb öz daş ağzını
Səni bu dünyaya atdı təzədən?
Ey cansız cənazə, bu nə deməkdir?
Başdan ayağadək silahlanaraq
Vahiməyə salıb sakit gecəni,
De, nə axtarırsan ay işığında?
Ağlınız çatmayan bilməcələrlə
Bizi - təbiətin təlxəklərini
Nəçin dağlayırsan dəhşət içində?
Bir söylə, nə olub, nə etməliyik?
(*Kölgə Hamleti işarə ilə çağırır*).

H o r a t s i o.

Özüylə getməyə işarə edir.
Sanki, o istəyir təklikdə sizə
Nəsə bir sirr açsın.

M a r s e l.

Baxın, necə də
Ədəblə uzağa çağırır sizi.
Fəqət getməyiniz.

H o r a t s i o. Yox, yox, qətiyyəən.

H a m l e t. O burda danışmır, mən gedim gərək.

H o r a t s i o. Yox, milord, getməyin!

H a m l e t.

Nədən qorxuram?
Bir saman çöpünə dəyməz həyatım.
Ruhumsa ölməzdir onun özütək,
O mənim ruhuma neyləyə bilər?
O yenə çağırır, mən getməliyəm.

H o r a t s i o.

O birdən dənizin burulğanına,
Ya da ki sahildən sallanmış, qorxunc
Qayanın üstünə aparar sizi.

Orda elə müdhiş şəkklə düşər ki,
Dəhşətdən şaşırar ağılınız sizin,
Dəli olarsınız vahimələrdən.
Düşünün, o yerə çıxan hər bir kəs,
Nə qədər kənardan baxsa da belə,
Qayanın altında görüb dənizi,
Quduz dalğaların nərilisindən
İtirər ağlını.

H a m l e t.

Yenə çağırır.

Get, get, mən gəlirəm.

M a r s e l. Yox, yox, qoymarıq.

H a m l e t. Bu nədir! Tez çəkin əllərinizi!

H o r a t s i o. Özünü zə gəlin, getməyin, milord.

H a m l e t.

Mənim öz taleyim çağırır məni,

Bədənimin hər bir əzələsinə

Sarsılmaz bir aslan gücü bəxş edir (*Kölgə işarə edir*).

Çağırır.

Buraxın məni, cənablər! (*Onların əlindən çıxır*).

Göylərə and olsun, kim mane olsa,

Mən onu kölgəyə döndərəcəyəm.

Dedim, kənar durun!.. Get, get, gəlirəm

Kölgə və Hamlet gedirlər.

H o r a t s i o. Ağlını itirdi sarsıntılardan.

M a r s e l. Gedək arxasınca, bu borcumuzdur.

H o r a t s i o. Gedək. Nə olacaq bu işin sonu?

M a r s e l. Fəlakət tutacaq Danimarkanı.

H o r a t s i o. Allah kömək olsun.

M a r s e l. Gedək, tez gedək (*Gedirlər*).

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Həmin meydanın o biri hissəsi.

Kölgə və Hamlet daxil olurlar.

H a m l e t. Hara aparırsan? Getmirəm daha.

K ö l g ə. Fikrin məndə olsun.

H a m l e t. Fikrim səndədir.

K ö l g ə.

Cəhənnəm odunda, zillət içində
Əzab çəkəcəyim vaxt çatıb artıq.

H a m l e t. Heyf, yazıq kölgə!

K ö l g ə.

Halıma yanma,
Fəqət sözlərimə yaxşı diqqət ver.

H a m l e t. Sənə qulaq asmaq borcumdur mənim.

K ö l g ə.

Elə ki eşitdin dediklərimi,
İntiqam almaq da borcundur sənin.

H a m l e t. Nə?

K ö l g ə.

Sənin atanın öz ruhuyam mən.
Müəyyən müddətə - bütün günahım
Cəhənnəm odunda kül olanadək
Gecələr gəzməyə, gündüzlər isə
Alovda yanmağa məhkum olmuşam.
Gizli sirlərini dustaqxananın
Açmaq qadağandır, aç bilsəydim,
Bircə hekayətin bircə sözündən
Ürəyin soyuyar, qanın donardı.
Orbitindən çıxan ulduzlar kimi,
Gözlərin çıxardı hədəqəsindən.
Dolaşmış, yapıxmış saçın bir anda
Tamam ayrılardı biri-birindən,
Qudurmuş kirpinin tikanlarıtək
Başının üstündə biz-biz durardı.
Ancaq əbədiyyət ətdən və qandan
Yaranmış qulağa sirrini açmaz.
Əgər sevmisənsə atanı bir vaxt,
Dinlə, dinlə, oğlum, sən məni dinlə!

H a m l e t. Aman Allah!

K ö l g ə.

Onun dəhşətli, rəzil,
Ən çirkin qətliyənin intiqam al sən.

H a m l e t. Qətl?

K ö l g ə.

Bəli, alçaq, ən iyrənc qətl,
Bu bir vəhşilikdir, vicdansızlıqdır.

H a m l e t.

Tez danış, tez söylə, bir xəyal kimi,
Qisas almaq üçün qanad açım mən.

K ö l g ə.

Görürəm, hazırsan. Zülmət dünyada
Suları mürgülü Leta çayının
Sahilində çürük bir ot da olsun,
Hazır olmalıydın. Qulaq as, Hamlet:
Deyirlər ki, mənə bağda yatarkən
Əfi ilan çalıb. Yalandır, yalan.
Danimarkalılar saxtakarlıqla
Həyasızcasına təhqir olunub.
Bunu bilməlisən, nəçib gənc oğlum,
Atanı öldürən o əfi ilan
Qoyub öz başına onun tacını.

H a m l e t. Ah, həssas ürəyim! Demək, öz əmim?

K ö l g ə.

Bəli, o qurumsaq, o dəyyus heyvan.
Ağlın əfsunuyla, hədiyyələrlə -
Ah, çirkin olanda ağıl, hədiyyə
Günahlar törənir dünyada ancaq! -
Mənim çox istəkli kralıçamı
İyrənc şəhvətinin toruna saldı.
Hamlet, heç belə də rəzalət olar!
Ananla biz nigah bağlayan günü,
And içib söz verdik bir-birimizə.
Sədaqət göstərdim əhdimə hər vaxt,
Mən ondan heç nəyi əsirgəmədim.
O mənim əvəzsiz məhəbbətimi
Alçağın dəyərsiz bəxşişlərinə
Qurban eylədi.
Şəhvət nazlansa da bir mələk kimi,
Ləyaqət sarsılıb toruna düşməz.

Fəqət bir mələyin cənnət qoynunda
Çirgiyib dünyanın səadətindən
Şəhvət leş yeyər.
Sakit ol, deyəsən, sübb mehi əsir.
Gərək kəsə deyim. Nahardan sonra
Adətimə görə, bağda yatarkən
Əmin oğurlanıb gəldi yanıma.
O məlun bəngotu cövhərini tez
Tökdü qulağıma. Elə zəhər ki,
Qorxunc düşmənidir insan qanının.
Bir anda bədənə axıb civətək,
Bütün damarları yandırır tamam.
Tünd sirkə qatılıb çürüyən südtək,
Bir göz qırpımında çürüyür qan da.
Bax, mənim həyatım məhv oldu bu cür.
Cüzama tutulmuş bir adam kimi,
Canımı бүрүdү göz-göz yaralar
Bir an içində.
Mən yuxuda ikən doğma qardaşım
Həyatdan, taxt-tacdan, kraliçadan
Qəflətən, əbədi ayırdı məni.
Dua oxumadan, tövbə etmədən
Üzü qara getdim haqq dərgahına.
Bütün günahlarım boynumda qaldı,
Zülmət cəhənnəmin oduna düşdüm.
Dəhşətdir, dəhşətdir, olduqca dəhşət!
Qəlbində atana məhəbbət varsa,
Bu alçaq təhqirə sən dözmə, oğlum.
Qoyma Danimarka hökmdarlığı
Çirkin yataq olsun əxlaqsızlığa.
Lakin sən intiqam aldığın zaman
Çalış ki, saf ruhun ləkələnməsin.
Ananla bir işin olmasın heç vaxt,
Allahın hökmünə burax sən onu.
Qoy onun qəlbinə dolmuş ilanlar
Ona əzab versin. Əlvida, oğlum.
İşıldaquşunun solur şöləsi,

Demək, yaxınlaşır sübh şəfəqləri.

Əlvida, əlvida, məni unutma!

Gedir.

H a m l e t.

Ey göylər! Ey yerlər! Daha mən nəyi

Köməyə çağırım? Cəhənnəməmi?

Çırpınma ürəyim, əsmə dizlərim,

Bədənim, qocalma bir an içində,

Mətanətlə dözü bu işgəncəyə.

Səni unutmayım, zavallı kölgə?

Bu sarsaq dünyada saf yaddaş varsa,

Axı, səni necə unutmaq olar?

Səni unutmayım? Mən yaddaşımdan

Bütün hisslərimin həkk elədiyi

Arzunu, duyğunu, düşüncələri;

Bütün kitabların kəlamlarını,

Bütün surətləri, bütün sözləri;

Uşaqlıq vaxtından bu günə qədər

Eşidib, bildiyim xatirələri -

Hər şeyi, hər şeyi silib ataram.

Beyin kitabımın hər bir sətrinə

Zinalıq, əclaflıq qatışdırmadan

Tək sənin hökmünü yazaram, ata,

Tək sənin hökmünü, əmin ol buna.

Oh, fəsad cövhəri, oh, rəzil qadın!

Oh, zərif təbəssüm, məlun rəzalət!

Qələmim-dəftərçəm hardadır mənim?!

Bu mənfur dəhşəti qeyd edirəm gərək:

Təbəssüm, rəzalət birgə olarmış!

Heç yanda, heç yerdə bu olmasa da,

İnanıram, vardır Danimarkada.

(Yazır).

Hə, əmi, möhkəm dur indi yerində.

İndi şüarımdır mənim bu sözlər:

"Əlvida, əlvida, məni unutma!"

And içirəm, səni unutmaram mən.

H o r a t s i o (*səhnə arxasından*). Prins, əziz prins!
M a r s e l (*səhnə arxasından*). Prins Hamlet!
H o r a t s i o (*səhnə arxasından*). Allah pənahında saxlasın onu!
H a m l e t. Amin, ulu göylər!
H o r a t s i o (*səhnə arxasından*). Hey, ey-ey, milord!
H a m l e t. Ehey, ey-ey, dostlar, gəlin, burdayam!

Horatsio və Marsel daxil olurlar.

M a r s e l. Hə, nə oldu, prins?
H o r a t s i o. Nə xəbər, milord?
H a m l e t. Əcaib möcüzə!
H o r a t s i o. Danışın, milord.
H a m l e t. Yox, yox, deyərsiniz bunu hamıya.
H o r a t s i o. Vallah, mən demərəm.
M a r s e l. Mən də, inanın.
H a m l e t.
Yaxşı, heç ağıla gələrdimi ki...
Ancaq siz bu sirri açmayınız ha!
H o r a t s i o və M a r s e l. Göylərə and olsun, açmırıq, milord.
H a m l e t.
Yoxdur belə canı Danimarkada,
O həm də ən qəddar bir yaramazdır.
H o r a t s i o.
Bir bunu deməkçün məzardan çıxıb
Ruhun gəlməsinə axı nə hacət!
H a m l e t.
Doğrudur, doğrudur. Gəlin əl verib,
Artıq danışmadan ayrılacağın biz.
Siz öz işinizə, mən öz işimə,
Hər kəsin dünyada bir arzusu var.
Taleyim ümüdsiz, zavvalı, miskin,
Gedim məşğul olum ibadətimlə.
H o r a t s i o. Bu sözlər bulanlıq girdabdır ancaq.
H a m l e t. Qəlbinizə dəydi, bağışlayınız.
H o r a t s i o. Burda qəlbə dəyən bir təhqir yoxdur.
H a m l e t.
Müqəddəs Patrikə and olsun, vardır,
Özü də ən böyük, ən dəhşətli.

Kölgə barəsində, Horatsio, mən
Deyə bilərəm ki, o namusludur.
Bizim aramızda olan söhbəti
Bilmək arzunuzu boğun bir təhər.
İndisə mehriban, əziz dostlarım,
Sizdən məktəb, qılinc dostlarım kimi,
Mənim acizənə bir xahişim var.

H o r a t s i o. Buyurunuz, milord!

H a m l e t.

Bu əhvalatı

Heç zaman heç kimə danışmayınız.

H o r a t s i o. Marsel. Danışmarıq, milord.

H a m l e t. Yox, yox, and için.

H o r a t s i o. Milord, danışmaram, vicdanım haqqı!

M a r s e l. Mən də and içirəm öz vicdanıma.

H a m l e t. Mənim qılincıma and için, dostlar.

M a r s e l. Biz artıq and içdik, mehriban milord.

H a m l e t. Yalnız qılincıma and için mənim.

K ö l g ə (*yer altından*). And için!

H a m l e t.

Ordasan, sədaqətli dost?

Sən də şəriksənmi dediklərimə?

Onu yer altından eşitdinizmi?

Di gəlin, and için!

H o r a t s i o. Necə and içək?

H a m l e t.

Mənim qılincıma and için ki, siz

Bu gecə burada gördüyünüzü

Heç yanda heç kimə söyləməzsiz.

And için.

K ö l g ə (*yer altından*). And için!

H a m l e t.

Hic et ubique? -

Her yerdə dolanır, hər yerdə gəzir.

Gəlin dəyişdirək yerlərimizi.

Keçin bu tərəfə, keçin, cənablar.

Basıb qılincıma əllərinizi

And için: burada eşitdiyiniz
Hamıdan hər zaman gizli qalacaq.

K ö l g ə (*yer altından*). And için!

H a m l e t

Ah, səni, qoca köstəbək,
Nə bərk işləyirsən torpağın altda?
Gözəl lağım atan istehkamçısan!
Yenə yerimizi dəyişək, dostlar.

H o r a t s i o. İlahi, ilahi, bu möcüzədir!

H a m l e t.

Elə siz də onu möcüzə sayın.
Horatsio, bir çox sirr var dünyada
Hələ aydın deyil fəlsəfənizə.
Gəlin işə keçək. Bugündən sonra
Özümü mən necə, nə cür aparsam,
Qəribə, əcaib hallara düşsəm,
Arabir dəlilik, təlxəklik etsəm,
Siz məni görəndə heç vaxt, heç vədə
Əlinizi belə çarpazlayaraq,
Başınızı belə yırgalayaraq
"Hə, hə, biz bilirik", ya "arzu etsək",
Ya "deyə bilərik", ya "bacarırıq"
Kimi ikibaşlı sözlər deməyin.
And için ki, bunu bildiyinizə
Bir eyham-işarə olmayacaqdır.
Mənim dediyimə əməl etsəniz,
Çətində yaradan sizə yar olar.
And için!

K ö l g ə (*yer altından*). And için!

H a m l e t.

Ey üsyankar ruh,
Sakit ol, sakit ol!
(*And içirlər*).
Artıq, cənablar,
Özümü mən bütün məhəbbətimlə
Sizə tapşırıram. Biçarə Hamlet
Nə qədər miskin bir insan olsa da,

Haqqın köməyiylə öz sevgisini,
Dostluğunu sizə sübut eyləyər.
Gəlin birgə gedək. Xahişim budur,
Barmaqlar dayansın dodaqlar üstə.
Zaman ayrı düşüb öz mehvərindən,
Onu düzəltməkçün doğulmuşam mən.
Gəlin birgə gedək.
Gedirlər.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Poloninin evində bir otaq.
Poloni və Reynaldo daxil olurlar.

P o l o n i.

Bu pulu, məktubu, əziz Reynaldo,
Ona verərsiniz.

R e y n a l d o. Can-başla, milord.

P o l o n i.

Çox əla olardı, gözəl olardı,
Onu görməmişdən öyrənsəydiniz,
Orada özünü necə aparır.

R e y n a l d o. Mən bu niyyətdəydim.

P o l o n i.

Əhsən, min əhsən!
Əvvəlcə soruşun, mehriban dostum,
Parisdə nə qədər daniyalı var.
Onlar nəçidirlər, harda qalırlar?
Əsil-nəcabəti, dostları kimdir?
Nə məqsəd güdürlər, nə xərcləyirlər?
Elə ki, oğlumu tanıyan oldu,
Dolayı, dolanbac bu suallardan
Siz keçin birbaşa mətləbin üstə.
Yaxın tanışlıqdan söhbət salaraq
Təbəssümlə deyin: "Tanıyıram mən

Onun atasını, qohumlarını,
Bir az da özünü". Bunlar, Reynaldo,
Sizə aydındırmı?

R e y n a l d o. Əlbəttə, milord.

P o l o n i.

"Bir az da özünü, - tez davam edin, -
Özünü olduqca az tanıyıram.
Əgər mən bildiyim o dəcəldirsə,
Yaman özbaşınadır", sair və sair.
Bu yerə çatanda onun haqqında
Siz nə istəsəniz, uydurarsınız.
Lakin ağilsız söz quraşdırmayın,
Bu, ləkə gətirər onun adına.
Ehtiyatlı olun, elə ümumi
Qüsurdan, nöqsandan, söhbət açın ki,
Qayğısız gəncliyin, asudəliyin
Yol yoldaşı olsun.

R e y n a l d o. Məsələn, qumar.

P o l o n i.

Bəli, içki, soyüş, dava-qalmaqal,
Qadınlar barədə söz salarsınız.

R e y n a l d o. Bunlar bir ləkədir insana, milord.

P o l o n i.

İnanın, düz deyil; sözün təsiri
Asılıdır sözü necə deməkdən.
Onu həddən artıq rüsvay etməyin,
Doğrudan sırtılıb korlana bilər.
Bu cür istəmirəm, mənim əzizim.
Onun səhvlərini elə deyin ki,
Guya sərbəstlikdən törəyib onlar;
Qanın coşqunluğu, qəlbin atəşi
Gəncliyin cilovsuz şıltaqlığıdır.
Bağışlana bilər hər vaxt hamıya.

R e y n a l d o. Lakin, əziz milord...

P o l o n i.

Deyəcəksiniz
Bunlar nəyə görə?

R e y n a l d o.

Elədir, milord,
Bilmək istəyərdim.

P o l o n i.

Planım budur:
Yaxşı bir tələdir belə sorğular.
İş vaxtı bilmədən öz paltarına
Azca ləkə salan bir fəhlə kimi,
Oğluma siz azca ləkə vursanız,
İnanın, görübsə mü sahibiniz
Oğlumun bu cürə günahlarını,
Sizinlə söhbətə qoşulacaqdır.
"İltifatlı ağa", ya "dost", ya "cənab"
Deyə öz elinə, tərbiyəsinə
Görə başlayacaq.

R e y n a l d o. Çox düzdür, milord.

P o l o n i.

Onda belə etdi, bax, etdi belə...
Mən nə deyəcəkdim? Din haqqı, nəse
Demək istəyirdim. Mən harda qaldım?

R e y n a l d o. "Sizinlə söhbətə qoşulacaqdır"

P o l o n i.

"Sizinlə söhbətə qoşulacaqdır".
Hə, hə, hə, bu sayaq qoşulacaqdır:
"Həmin o cənabı tanıyıram mən.
Onu ya ötən gün, ya srağagün
Axşam filan yerdə filanla gördüm.
Qumar oynayır, lül-qəmbər idi,
Yaman dava saldı axırda, yaman".
Yaxud söyləyəcək: "Özüm şahidəm,
O gedir arabir şübhəli evə",
Lap elə deyəcək: "qəhbəxanaya".
Və sair və sair. Beləliklə, siz
Yalanın sehrli qarmağı ilə
Həqiqət balığı tutacaqsınız.
Biz ağıllı, uzaqgörən adamlar
Dolayı, dolanbac, əyri yollarla

Çıxırıq həqiqi, əsl yollara.
Siz də bu üsulla oğlum barədə
Bir xəbər öyrənin, xəbər gətirin.
Fikrim aydındırmı?

Reynaldo. Aydındır, milord.

Poloni. Allah amanında, gedin, yaxşı yol.

Reynaldo. Sağ-salamat qalın, mehriban milord.

Poloni. Onu elə güdün, özü bilməsin.

Reynaldo. Mütləq, mütləq milord.

Poloni.

Öz havasını

Qoy çalsın yenə də.

Reynaldo. Baş üstə, milord.

Poloni.

Gedin, uğur olsun

(*Reynaldo gedir, Ofeliya gəlir*).

Hə, Ofeliya,

Nə var belə, qızım!

Ofeliya.

Aman, ilahi,

Hələ də qorxudan əsir bədənəm!

Poloni. Nə üçün? Tez söylə Allah eşqinə!

Ofeliya.

Mən tikiş tikirdim öz otağımda,

Birdən prins Hamlet girdi içəri.

Az qalırdı düşün köynək əynindən,

Başı açıq idi, saçı pərişan.

Palçığa bulaşmış bağsız corablar

Qandaltək keçmişdi topuqlarına.

Rəngi köynəyitək avazı olmuşdu,

Dizləri dəyirdi biri-birinə.

Elə qorxuluydu onun görkəmi,

Çəkdiyi dəhşəti danışmaq üçün

Sanki cəhənnəmdən qaçıb gəlmişdi.

Poloni. Yoxsa dəli olub sənin eşqindən?

Ofeliya.

Bilmirəm, doğrusu, qorxuram, ata,

Birdən elə olsun.

Poloni. Yaxşı, nə dedi?

O f e l i y a.

Biləyimdən tutub sıxdı möhkəmcə,
Əlini açmadan çəkildi geri.
O biri əlini qoyub qaşına,
Beləcə diqqətlə üzümə baxdı,
Guya çəkəcəkdə mənim şəklimi.
Bu halda dayandı bir xeyli müddət.
Sonra silkələyib əlimi bir az,
Üç dəfə qarşımda təzim etdi.
Dərindən yanıqlı bir ah çəkdi ki,
Sanki parçalanıb bütün varlığı,
Həyatı ordaca məhv olacaqdır.
Nəhayət, əlimi buraxdı, getdi.
Başını çevirib çiyni üstündən,
Geriyə boylandı heyran içində,
Önünə baxmadan axıra kimi,
Gözünü qırpmadan yeridi o cür,
Bir an da gözünü çəkmədi məndən.

P o l o n i.

Gəl gedək, axtaraq, tapaq kralı.
Bu əsl məhəbbət tutmasıdır ki,
Çox zaman məhv edir özü özünü,
Ağlı, iradəni sarsıdır tamam.
Başqa dərdlər kimi, göylərin altda
Eşq də bizə tez-tez işgəncə verir.
Təəssüf, təəssüf! Son vaxtlar, qızım,
Sən ona sərt bir söz deməmişən ki?

O f e l i y a.

Xeyr, lakin əmr etdiyiniztək,
Qaytarmışam onun məktublarını,
Onunla bir daha görüşməmişəm.

P o l o n i.

Fikirdən başına hava gəlibdir.
Heyf, bu ağılımla, bu dərrakamla
Ona düzgün qiymət verməmişəm mən.
Elə zənn etmişəm, yüngül adamdır,

Sənin həyatını korlaya bilər.
Boş yerə, havayı şübhələnmisəm.
Görüm, şübhələri lənətə gəlsin!
Göylər şahiddir ki, bu cavanlara
Qayğısızlıq bəla olduğu kimi,
Yersiz qayğılar da biz qocalara
Artıq əzab verir, əziyyət verir.
Kralın yanına gəl gedək indi,
Bu işi biz ona bildirməliyik.
Bədbəxtliyi demək pıssə də, ancaq
Onu daha pıssdır gizli saxlamaq.
Gedək.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq.
Təntənəli musiqi. Kral, kraliça, Rozenkrans, Qildenstern
və məyyəət daxil olurlar.

K r a l.

Əziz Rozenkrans, Qildenstern, siz
Bizim bu saraya xoş gəlmisiniz.
Yaman istəyirdik sizi görməyi,
Təcili gətirdib sizi ehtiyac.
Hamletin son vaxtlar, yəqin ki, bu cür
Dəyişməsi haqda eşitmisiniz.
Dəyişməsi dedim, çünki dünyada
Zahirən, daxilən hələ heç bir kəs
Onuntək bu sayaq başqalaşmayıb.
Mən başa düşürəm, hansı qəm-qüssə
Onun atasının ölümündən çox
Onda belə dönüş yarada bilər.
Siz ki onun gənclik dostları kimi
Yaxşı bələdsiniz xasiyyətinə.
Rica eyləyirəm hər ikinizdən,
Bir azcana qalın sarayımızda,
Hamleti bir qədər əyləndirin siz.

Arayın, axtarın imkan düşüncə,
Ona əzab verən bu möhnət nədir?
Dərdin səbəbini öyrənə bilsək,
Öyrənə bilərik çarəsini də.

K r a l i ç a.

Möhtərəm cənablar, Hamlet çox vaxtı
Sizdən danışır, sizdən deyirdi.
İnanıram, yoxdur elə bir kəs ki,
Ona o bu qədər vəfalı olsun.
Əgər lütf eləyib razılaşırsınız,
Doğrultsanız bizim ümidimizi, -
Bir azca müddətə sarayda qalıb,
Dərdimizə şərik olsanız, sizə
Mükafat verərik krala layiq.

R o z e n k r a n s.

Siz əlahəzrətlər, hər ikiniz də
Üstümüzdə sahib-ixtiyarsınız,
Bizdən xahiş deyil, bizə əmr edin.

Q i l d e n s t e r n.

Sizə tabe olmaq bir səadətdir,
Sizin qədəmlərə baş qoyuruq biz.
Bütün gücümüzlə, qüvvətimizlə
Hazırq durmağa xidmətinizdə.

K r a l. Əhsən, Rozenkrans, mərd Qildenstern.

K r a l i ç a.

Əhsən, Qildenstern, mərd Rozenkrans,
Xahiş eyləyirəm, zəhmət olmasa,
Mənim dəyişilib tanınmaz olan
Oğlumun yanına gedin bu saat.
Sizdən bir neçəniz bu cənabları
Hamletin yanına aparın indi.

Q i l d e n s t e r n.

Allah eləsin ki, ünsiyyətimiz
Ona kömək olsun!

K r a l i ç a. Kaş, amin, amin!

Rozenkrans, Qildenstern və bir neçə məiyyət gedirlər. Poloni gəlir.

P o l o n i.

Gözəl müjdələrlə, böyük hökmdar,
Norveçdən qayıdıb elçilərimiz.

K r a l. Hər vaxt atasısan xoş xəbərlərin.

P o l o n i.

Doğrudan beləyəm, böyük hökmdar?
İnanın, Allahın yanında mənim
Qəlbim necədirsə, borcumu o cür
Əziz kralıma ödəyəcəyəm.
İndi düşünürdüm: ya mənim beynim
İtirib iybilmə bacarığını,
Ya da ki Hamletin dəliliyinin
Əsl səbəbini öyrənmişəm mən.

K r a l. Ah, necə! Tez söylə, o nədir, axı?

P o l o n i.

Əvvəl elçiləri qəbul edləyin,
Sonra mənim kəşfim - bu təzə xəbər
Böyük qonaqlıqda bir çərəz olsun.

K r a l.

Lütf elə, içəri gətir onları.
(*Poloni gedir*).
Əziz Gertruda, bax, o deyir ki,
Oğlunuzun bütün şaşqınlığının
Əsas səbəbini axtarib, tapıb.

K r a l i ç a.

Əminəm ki, bunun bir səbəbi var:
Əziz atasının qəfil ölümü,
Bizim tez-tələsik evlənməyimiz.

K r a l.

Yaxşı, öyrənərik.
(*Poloni Voltimand və Komeliya ilə birlikdə qayıdır*).
Xoş gördük, dostlar!
Bir danış, Voltimand, o qardaşımız -
Norveç kralından nə gətirmisən?

V o l t i m a n d.

Səmimi arzular, çoxlu salamlar.
Səadət dilədi sizə ürəkdən.
Biz ağız açantək ölkədə dərhal
Dayandırdı əsgər toplanışını.

O elə bilib ki, qardaşı oğlu
Hazırlıq aparır Polşaya qarşı.
Diqqət yetirdikdə gördü, doğrudan
Siz əlahəzrətə qarşıdır bunlar.
Yaşı, xəstəliyi, zəifliyindən
Belə istifadə edlənib, onu
Aldatdığı üçün gənc Fortinbras
Yaman kədərlandı qocaman kral.
Tezəcə çağırırdı Fortinbrası,
O gəldi, yamanca tənbeh olundu,
Aldı əmisindən şiddətli töhmət.
Kralın önündə baş endirərək,
And içib söz verdi, bir də heç zaman
Sizə qarşı silah qaldırmayacaq.
Bundan çox sevindi qoca hökmdar.
Bir illik gəlirin düz üç minini,
Yığılmış qoşunu ona verdi ki,
Polşanın üstünə hücumu keçsin.
Sonu göstərilib xahişnamədə.
(*Bir kağız verir*).
Rica edlənir ki, hərbi qoşuna
Keçib getmək üçün torpağımızdan
İzn verəsiniz. Həmin yerlərin
Toxunmazlığına zəmin durur o.
Məktubda yazılıb lazımi şərtlər.

K r a l.

Olduqca razıyıq bu xoş xəbərdən,
Boş vaxtı məktubu oxuyarıq biz,
Ətraflı düşünüb cavab yazarıq.
Zəhmətiniz üçün sizə səmimi
Təşəkkür edirik. Gedin, dincəlin.
Axşam qonaqlığa buyurun mütləq,
İndidən deyirəm, xoş gəlmisiniz!
(*Voltimandla Korneli gedirlər*).

P o l o n i.

Çox yaxşı qurtardı bu işin sonu –
Ey möhtərəm kral, hörmətli xanım!
Hakimin bir hakim, nökrin nökr,
Gündüzün bir gündüz, gecənin gecə,

Vaxtın vaxt olduğunu isbat etməkçün
Mübahisə etmək, bəhsə girişmək
Gecəni, gündüzü, vaxtı boş yerə
İtirmək deməkdir ömürdən ancaq.
Müxtəsər danışmaq aqlın ürəyi,
Uzunçuluq etmək aqlın bədəni,
Onun libasıdır, bər-bəzəyidir.
Kəsə deyəcəyəm. Sizin o nəcib
Oğlunuz dəlidir. Dəlidir dedim,
Çünki dəliliyi müəyyən etmək...
Dəli dəli olur, başqa nədir ki?
Qoy bu iş hələlik bir yana dursun.

K r a l i ç a. Sözü mənə aç, boyasız danış.
P o l o n i.

Xanım, and içirəm, yoxdur bir boyam.
Onun dəliliyi bir həqiqətdir.
Bu bir həqiqətdir, əfsuslar olsun,
Əfsuslar olsun ki, bu həqiqətdir.
Axmaq ifadədir, yetər bu sözlər,
Heç vaxt işlətməmə bir rəng, bir boya.
Belə fərz edək ki, o dəli olub,
İndi səbəbini gərək tapaq biz,
Bunun bir səbəbi vardı, şübhəsiz.
Dünyada hər işin bir səbəbi var.
Budur indi qalan, qalan tək budur.
Ətraflı düşünün.
Mənim bir qızım var, mənim qızımdır.
O qızlıq borcuna itaət edib,
Bunu mənə verdi. Diqqət yetirin,
Nəticə çıxarın indi özünüz.

Oxuyur.

"Ruhumun mülkəsi, qəlbimin ilahəsi, gözəl Ofeliyaya..."

Bu pis ifadədir, köhnəlmiş ifadədir. "Gözəl" sözü köhnəlmiş ifadədir. Nə isə gerisinə qulaq asın (*Oxuyur*). "Sənin füsunkar ağ sinəndə..." və sair, və sair.

K r a l i ç a. Ona bu sözləri Hamlet yazıbdır?

P o l o n i.

Bir az səbir eləyin, mehriban xanım,
Hamısını sizə oxuyum bir-bir (*Oxuyur*).

"İnanma ki, gün dolanır səmada,

İnanma ki, ulduz saçır şəfəq, nur.

İnanma ki, həqiqət var dünyada,

Ancaq inan, mənim eşqim doğrudur.

Ah, əziz Ofeliya, mən şer yazmağı bacarmıram. Könlümün fəryadlarını qafiyələrlə qəşəng deyə bilmirəm. Fəqət səni çox sevirəm, lap çox sevirəm, buna inan. Əlvida, sevimli dilbər! Ürəyi köksündə çırpındıqca əbədi sənin olan Hamlet.

Övladlıq borcuna əməl edlən,

Qızım bu kağızı mənə gətirdi.

O hətta dedi ki, nə zaman, harda,

Necə açıb ona eşqini Hamlet.

K r a l. Qız onun eşqinə nə cavab verib?

P o l o n i. Necədir fikriniz mənim haqqımda?

K r a l. Siz namus, sədaqət timsalısınız.

P o l o n i.

Canla-başla sübut edərdəm bunu.

Nə düşünərdiniz, bu odlu eşqin

İlk qılgılıcımın gördüyüm halda -

Mən hiss eləyirdim, deməliyəm ki,

Hələ qızım bunu mənə açmamış -

Nə düşünərdiniz, sevimli kral,

Əziz kraliça! Lal-dinməz qalib

Yazı masası, qələm-kağız, təpək,

Qəlbimin gözünü qapasaydım mən,

Bu eşqə baxsaydım barmaqarası,

Nə düşünərdiniz? Yox, qətiyyətlə

Cavan süsənimə belə dedim ki:

"Lord Hamlet prinsdir, sənə tay deyil,

Bu iş ola bilməz". Tapşırdım ona,

Hamletin gözünə görünməsin heç,

Nə məktub, nə bəxşiş almasın ondan.

Qızım əməl etdi məsləhətimə.

Eşqi rədd edilən, qısa deyirəm,

Hamlet qərq olundu qəm dəryasına.

Sonra ac dayandı, sonra yatmadı,
Sonra zəiflədi, sonra şaşırdı,
Nəhayət, aqlını itirdi tamam.
İndi dəliliyi şiddət eyləyib,
Bizim hamımızı kədərləndirir.

K r a l. Bunlar doğrudumu?

K r a l i ç a. Ağlabatandır.

P o l o n i.

Elə vaxt olubmu, lütfən, söyləyin,
Mən inamla deyim: bu iş "belədir",
O başqa cür olsun.

K r a l. Yadıma gəlmiş.

P o l o n i.

(Başını və bədənini göstərərək)
Kəsin bunu bundan, səhv deyirəmsə.
Bir işin izinə düşdüm sə əgər,
Lap yerin dibində olsa da belə
Əsl həqiqəti tapmalıyam mən.
K r a l. Bəs bunun əslini necə öyrənək?

P o l o n i.

Bəzən saatlarla bu aynabənddə
Hamlet tək gəzişir.

K r a l i ç a. Elədir, düzdür.

P o l o n i.

Elə həmin o vaxt onun yanına
Qızı göndərərəm. Gəlib xəlvətcə
Xalçanın dalında dayanarlıq biz.
Görərsiniz necə görüşür onlar.
Əgər o sevmirsə mənim qızımı,
Əgər onun dərdi sevgi deyilsə,
Onda sarayda mən müşavir deyil,
Karvansaraçıyam, karvansaraçı.

K r a l. Mütləq biz bu işi yoxlamalıyıq.

K r a l i ç a.

Odur o zavallı əlində kitab
Gəlir dərd içində, kədər içində.

P o l o n i.

Gedin, hər ikiniz kənara gedin,
İzn verin onu yoxlayım indi.

Kral, kraliça və məiyyət gedirlər.

Hamlet kitab oxuya-oxuya gəlir.

Əzizim Hamletin kefi necədir?

H a m l e t. Yaxşıdır, şükür Allaha.

P o l o n i. Məni tanıyırsınız, milord?

H a m l e t. Çox əla, siz balıqçısınız.

P o l o n i. Mən yox, milord.

H a m l e t. Kaş ki, siz onun kimi elə namuslu olaydınız.

P o l o n i. Namuslumu, milord?

H a m l e t. Bəli, ser. Bu dünyada namuslu olmaq on min nəfərdən seçilmək deməkdir.

P o l o n i. Bu əsl həqiqətdir, milord.

H a m l e t. Zira gözəllik tanrısı günəş öz şəfəqləri ilə gəbərməmiş itin leşini öpərək onda iyrənc qurdclar törədirsə... sizin qızınız varmı?

P o l o n i. Var, milord.

H a m l e t. Onu günəşin altında qalmağa qoymayın. Bar vermək səadətdir, ancaq sizin qızınız kimi yox. Dostum, onu qoruyun.

P o l o n i (*kənara*). Buna nə deyəsən? Sözü elə hey qızımın üstünə gətirib çıxardır. Əvvəlcə məni tanımadı. Dedi ki, balıqçısan. Çox uzaq getdi, çox uzaq. Həqiqətən, gəncliyimdə mən də məhəbbət əlindən çox bəlalalar, həddindən artıq əzab-əziyyət çəkmişəm. Mən də lap elə bunun kimi sərsəmləmişdim. Onu yenə danışdıracağam (*Ucadan*). Nə oxuyursunuz, milord?

H a m l e t. Sözlər, sözlər, sözlər...

P o l o n i. Nə olub ki, milord?

H a m l e t. Kiminlə kimin arasında?

P o l o n i. Mən demək istəyirəm ki, kitabda nə yazılıb, milord?

H a m l e t. Böhtanlar, ser. Bir ədəbsiz ədib burada deyir ki, qocaların saqqalı ağ, üzü qırıq-qırıq olur. Onların gözlərindən qatı qatran və albalı yapışqanı axır. Bu zavallıların başında ağır qalmadığı kimi, zəif qıçlarında da güc qalmır. Bütün bunlara, ser, mən tamamilə inanıram, lakin bunları bu cür yazmağı vicdansızlıq hesab edirəm. Çünki siz özünüz də, ser, xərçəng kimi daldalı geriye gedə bilsəniz, bir vaxt mənim təkin bir ixtiyar olarsınız.

P o l o n i (*kənara*). Bu sözlər dəlilik əlaməti olsa da, deyilişində bir qayda, bir ardıcılıq vardır (*Ucadan*). Siz bu açıq havadan bir kənara gedəcəksinizmi, milord?

H a m l e t. Haraya? Məzaramı?

P o l o n i. Doğrudan ha, məzar açıq havadan kənardır (*öz-özünə*). Onun cavabları hərdənbir necə də mənalı olur! Dəlilər tez-tez elə hazır cavablıq göstərirlər ki, ağıllılar bunu çox vaxt bacarmırlar. Artıq bəsdir. İndi mən tez fikirləşməliyəm ki, onu qızımla necə görüşdürüm (*Ucadan*). Hörmətli prins, lütf edin, getmək üçün sizdən icazə alım.

H a m l e t. Mən çox məmnuniyyətlə ayrılmaq istədiyim elə bir varım yoxdur ki, ser, siz onu məndən ala biləsiniz, yalnız bir şeydən başqa, o mənim həyatımdır, həyatımdır, həyatım.

P o l o n i. Sağ olun, milord.

H a m l e t. Ah, çərənci qoca sarsaqlar!

Rozenkrans və Qildenstern daxil olurlar.

P o l o n i. Siz prins Hamleti axtarırsınız? Baxın, oradadır.

R o z e n k r a n s (Poloniya).

Allah sizi saxlasın, ser!

Poloni gedir.

Q i l d e n s t e r n. Möhtərəm prins!

R o z e n k r a n s. Sevimli prins!

H a m l e t.

Mənim əziz dostlarım! Qildenstern! Ah, Rozenkrans!

Alicənab gənclər, necəsiniz?

R o z e n k r a n s. Yer üzünün adi övladları necədirsə, biz də elə.

Q i l d e n s t e r n. Xoşbəxtik ki, həddindən artıq xoşbəxt deyilik. Biz bəxt ilahəsinin tacının lələyi deyilik.

H a m l e t. Başmaqlarının dabanı da deyilsiniz?

R o z e n k r a n s. Nə ondaniq, nə bundan, milord.

H a m l e t. Onda siz onun qurşağının ətrafında dolanırsınız, yaxud səadət mərkəzindəsiniz?

Q i l d e n s t e r n. And içirəm ki, biz onun istəklisiyik.

H a m l e t. Gizli yerinin? Oh, çox doğrudur. Bəxt ilahəsi qəhbədir. Yaxşı, nə yenilik var?

R o z e n k r a n s. Heç nə, milord, yalnız bir xəbər var ki, dünya vicdanlı olmağa başlayır.

H a m l e t. Deməli, dünyanın sonu yaxınlaşır. Yox, sizin məlumatınız düz deyil. Mən sualımı daha müfəssəl verim. Deyin görüm, siz bəxt ilahəsinin başına nə iş açmışınız ki, o sizi buraya, dustaqxanaya göndərib?

Q i l d e n s t e r n. Dustaqxanaya, milord?

H a m l e t. Bəli, Danimarka dustaqxanadır.

R o z e n k r a n s. Onda bütün dünya dustaqxanadır.

H a m l e t. Bəli, dünya ən böyük dustaqxanadır. Onun çoxlu məhbusları, zindanları, qaranlıq zirzəmiləri vardır. Ən pis, qorxunc yeri Danimarkadır.

R o z e n k r a n s. Biz belə fikirləşmirik, milord.

H a m l e t. Deməli, sizin üçün Danimarka dustaqxana deyil. Çünki əşyaların özü yaxşı, yaman olmur, biz onları yalnız öz fikirlərimizə uyğun olaraq bəzən yaxşı, bəzən də yaman təsəvvür edirik. Danimarka mənim üçün dustaqxanadır.

R o z e n k r a n s. Deməli, şöhrətpərəstliyiniz Danimarkanı sizə dustaqxana kimi göstərir. O sizin istəklərinizə görə çox dardır.

H a m l e t. Aman Allah, mən qoz qabığına yerləşə bilsəydim, Özümü sonsuz fəzaların kralı sanardım. Kaş, bu sərsəm yuxularım olmayaydı.

Q i l d e n s t e r n. Bu yuxular şöhrətpərəstlikdən əmələ gəlir. Şöhrətpərəstlər əsli olmayan xəyallarla yaşayırlar. Onlar sadəcə olaraq öz yuxularının kölgəsidirlər.

H a m l e t. Yuxunun özü kölgədən başqa bir şey deyil.

R o z e n k r a n s. Doğrudan da, belədir. Görünürki, şöhrətpərəstlik əsassız, mənasız, boş bir şeydir. O, əşyanın kölgəsi ola bilməz, yalnız kölgənin kölgəsidir.

H a m l e t. Onda dilənçilər həqiqi varlıq, hökmdarlar və şişirdilmiş qəhrəmanlarsa dilənçilərin kölgəsidirlər. Saraya gedəkmi? Vəcdan haqqı, düşünə bilmirəm. Bu gün aqlım hədərən-pədərən çalır.

Rozenkrans və Qildenstern. Biz sizi müşayiət etməyə hazırıq.

H a m l e t. Yox, bu nəyə lazımdır. Onsuz da xidmətçilərim məni çox yaxşı müşayiət edirlər. Bura baxın, mən sizinlə namuslu bir adam kimi danışiram. Bir dost kimi, açıq deyin, Elsinorda nə gəzirsiniz?

R o z e n k r a n s. Sizi görməyə gəlmişik, milord. Başqa işimiz yoxdur.

H a m l e t. Mənim özüm kimi təşəkkürlərim də kasıbdır. Buna baxmayaraq sizə təşəkkür edirəm. İnanıram ki, əziz dostlar, təşəkkürlərim yarım quruşdan çox-çox qiymətlidir. Yaxşı, sizi göndərməyiblər? Öz arzunla gəlmisiniz? Ürəyiniz belə istəyib? Gəlin, mənə düzünü söyləyin. Hə, hə, danışın.

Q i l d e n s t e r n. Biz nə deyə bilərik, milord?

H a m l e t. Həqiqətdən başqa hər şey. Ancaq mətləb üstə gəlin. Sizi buraya göndəriblər. Sizin gözlərinizdə elə bir etiraf var ki, təmkininiz onun üstünə pərdə çəkə bilməz. Bilirəm ki, sizi mərhəmətli kralla kraliça göndərüb.

R o z e n k r a n s. Nə məqsədlə, milord?

H a m l e t. Bunu siz mənə deməlisiniz. Sizi and verirəm səmimi dostluğumuza, saf gəncliyimizə, doğru və əbədi məhəbbətimizə, dünyada sizə ən əziz və müqəddəs olan hər şeyə mənimlə açıq və düz danışın. Sizi buraya göndəriblər, ya yox?

R o z e n k r a n s (*Qildenstrnə*). Nə deyəcəksən?

H a m l e t (*kənara*). Deyəsən, quşu gözündən vurmuşam (*Ucadan*). Əgər mənə sevirsinizsə, həqiqəti gizlətməyin.

Q i l d e n s t e r n. Milord, bizi sizin yanınıza göndəriblər.

H a m l e t. Mən deyərəm nə üçün? Bununla da sizi xəbərçi olmaq təhlükəsindən qurtararam. Kral və kraliçaya bu sirri açmamaq barədə sizin içdiyiniz and öz qorxusundan bir tük belə salmaz. Son vaxtları bilmirəm nədənsə bütün şadlığımı itirmişəm. Bütün əyləncələrə olan həvəsim qeyb olub. Ürəyim həqiqətən elə darıxır ki, bu gözəl dünya mülkü, yer üzü mənə çılpaq qayalıq kimi görünür. Bu əsrarəngiz təxtirəvan, bax, bu möhtəşəm göy qübbəsi, qızıl məşəllərlə bəzənmiş əzəmətli səma mənim üçün üfunətli, zəhərli buxar yığımından başqa bir şey deyil. Varlığı möcüzə olan təbiətin şah əsəri insan! Ah, onun ağı necə də xeyirxahdır! Qabiliyyəti necə də hədsiz-hüduzsuzdur! Bədən quruluşu, hərəkəti necə də mütənasıbdır, valehedicidir! Rəftarı ilə mələklərə, kamalı ilə Allaha bənzəyən insan! Kainatın yaraşığı! Bütün canlıların tacı! Bununla belə o mənim üçün bir ovuc məzar tozundan başqa nədir, axı? İnsanlar mənim ürəyimi açmır, kişilər də, qadınlar da könlümü oxşayırlar. Təbəssümünüz göstərir ki, siz mənə inanmırsınız, ancaq inanın.

R o z e n k r a n s. Milord, mənim fikrimə heç belə şey gəlməyib.

H a m l e t. Bəs mən deyəndə ki, "insanlar mənim ürəyimi açmır" siz niyə gülümsədiniz?

R o z e n k r a n s. Siz elə deyəndə, milord, mən düşündüm ki, bu əhval-ruhiyyəylə aktyorları necə qəbul edə bilərsiniz? Biz onları yolda gördük. Buraya gəldirdilər, sizə tamaşa göstərmək istəyirdilər.

H a m l e t. Kral rolunu oynayan xoş gəlir. O əlahəzrətə xərək verməyə hazıram. Səyahətə çıxmış cəngavər burada öz qılınc və qalxanına bir iş tapa bilər. Aşiq boş yerə ah-nalə çəkməz. Qaraqabaq - narazı adamlar dincəlib rahatlanar, taxtası yüngüllər təlxəyin məzhəkələrinə qarınları yırtılınca gülürlər. Məşuqə öz qəlbini sərbəstcə boşaldar, yaxud uzun-uzadı şeirləri hıqqana-hıqqana söyləyər. Yaxşı, gələnlər hansı aktyorlardı?

R o z e n k r a n s. Bir vaxtlar sizin xoşunuza gələn həmin aktyorlardı, paytaxtımızın faciə ustaları.

H a m l e t. Bəs necə olub ki, belə gəzirlər. Öz yerlərində qalsaydılar, daha yaxşı şöhrət tapar, daha yaxşı mənfəət əldə edərdilər.

R o z e n k r a n s. Məncə, onları səyyahlığa məcbur edən son zamanlar yaranmış yenilikdir.

H a m l e t. Mən şəhərdə olanda onlar böyük hörmət qazanmışdılar. O hörməti yenə saxlayırlarmı?

R o z e n k r a n s. Yox, həqiqətən, işləri pisdır.

H a m l e t. Nəyə görə? Məgər onlar pas atıblar?

R o z e n k r a n s. Xeyr, yenə də əvvəlki kimi öz sənətlərində parlayırlar. Fəqət öz yuvalarından təzəcə uçmuş qartal balalarına bənzəyən uşaqlar elə ucadan qışqırırlar ki, başqalarını ağız açmağa belə qoymur, ağlagəlməz dərəcədə təmtəraqlı alqışlar qazanırlar. İndi bu dəbdır. Beləliklə də, xalq teatrlarını hörmətdən salırlar. Hətta qılınc qurşamış hərbiçilər də xalq teatrlarına getməyə cəsarət etmir, uşaq teatrları üçün yazanlar qaz lələyindən qorxur, rüsvay olunmaqdan ehtiyat edirlər.

H a m l e t. Doğrudan, onlar uşaqdır? Onları kim saxlayır? Onlar nə qədər əmək haqqı alırlar? O balacalar səsləri tutulmayınca bu sənəti davam etdirə biləcəklərimi? Bəs onlar böyüyəndə nə olacaq? Əgər ayrı peşə seçməyə bir imkan tapılmasa, xalq teatrlarının aktyoru olanda deməyəcəklərimi ki, onları öz gələcəklərinə qarşı qaldırmaqla böyüklər səhv ediblər?

R o z e n k r a n s. Düzünü desək, hər iki tərəfdə çoxlu səs-küy olur. Camaat onları bir-biri ilə salışdırmağı günah saymır. Bir müddət bu teatr münafişləri yumruq davasına gəlib çıxmasaydı, heç kəs Pyeslərin tamaşasına pul vermirdi.

H a m l e t. Məgər belə şey mümkündür?

Q i l d e n s t e r n. Oh, bu cür mübahisələrdə nə qədər baş sındırıblar.

H a m l e t. Uşaqlar üstün gəlir, eləmi?

Rozenkrans. Bəli, milord, peşəkar aktyorlara da, yer kürəsini çiyinlərində saxlamış Herkulisə də.

H a m l e t. Düzünə qalsa, bu çox da təəccüblü deyil. Daha qəribə işlər var. Məsələn, əmim Danimarkanın kralıdır... Atamın sağlığında ona ağız büzənlər indi onun kiçik bir şəklinə belə iyirmi, qırx, əlli, yüz qızıl verirlər. Lənət sənə kor şeytan, əgər fəlsəfə bunu açə bilsə, burada çox gizli sirlər var.

Səhnə arxasından şeypur səsi eşidilir.

Q i l d e n s t e r n. Odur, aktyorlar gəlirlər.

H a m l e t. Cənablar, siz Elsinora xoş gəlmisiniz. Yaxın gəlin, əlinizi verin. Lütfkarlıq və incə nəvaziş mehribanlıq əlamətidir. Qoy mən sizi bu tərzdə qarşılayım ki, sonra deməyəsınız: mən aktyorları sizdən yaxşı qəbul elədim. Xoş gəlmisiniz, dostlar. Fəqət mənim əmim -atam, əmidostum - anam yanılırlar.

Q i l d e n s t e r n. Nədə, milord?

H a m l e t. Mən yalnız şimal, şimal-qərb küləkləri əsəndə dəli oluram. Cənub küləyi əsəndə isə qırğını göyərçindən seçə bilirəm.

Poloni qayıdır.

P o l o n i. Xoş gördük, cənablar!

H a m l e t. Dinlə, Qildenstern, sən də, Rozenkrans, diqqətlə qulaq asın. Bu gördüyünüz nəhəng körpə hələ öz bələyindən çıxmayıb.

R o z e n k r a n s. Bəlkə, təzədən bələyə girib. Deyirlər ki, adam qocalanda yenidən uşaqlaşır.

H a m l e t. Qabaqcadan deyə bilərəm ki, o mənə aktyorların gəlməsini xəbər verməyə tələsir. Baxarsınız. - Düz buyurursunuz, ser. Bazar ertəsi, səhər həqiqətən belə olmuşdur.

P o l o n i. Milord, sizə təzə xəbər gətirmişəm.

H a m l e t.

Milord, sizə təzə xəbər gətirmişəm.

Rossi Romada aktyor olanda...

P o l o n i. Aktyorlar buraya gəlib, milord.

H a m l e t. Yox, a! Uydurmaya bax!

P o l o n i. And olsun mənim vicdanıma ki...

H a m l e t. Hərəsi minibdir bir uzunqulaq...

P o l o n i. Dünyanın ən yaxşı aktyorlarıdır. Həm faciə, komediya, tarixi əsərləri, həm də çobannamələri, çoban məzhəkələri, tarixi çobannamələri, faciəvi-tarixi, faciəvi-məzəli-tarixi çobannamələri gözəl oynayırlar. İstər bu tamaşalar fasiləli olsun, istər fasiləsiz, onlar üçün eynidir. Faciə ustası Seneka belə kədərli, komediya ustası Plavt belə gülməli ola bilməz. Əzbər söyləməkdə, bədahətən deməkdə onların tayı-bərabəri yoxdur.

H a m l e t. Oho, İeffay, İsrail hakimi, sənın nə böyük xəzinən vardı!

P o l o n i. Onun hansı xəzinəsi vardı, milord?

H a m l e t.

Bəs necə! Çox sevirdi qızını,

Nurlu, tək ulduzunu.

P o l o n i (*kənara*). Yenə qızım haqqında danışır.

H a m l e t. Məgər düz demirəm, qoca İeffay?

P o l o n i. Əgər dediyiniz o İeffay mənəmsə, milord, doğru buyurursunuz. Bir qızım var, mən onu çox sevirəm.

H a m l e t. Xeyr, uyğun gəlmir.

P o l o n i. Bəs nə uyğun gəlir, milord?

H a m l e t.

Baxın, belə: "Bəxt nə olacaq,

Haqq bilir ancaq".

Sonra da özünüz bilirsiniz.

"Tale yaydan çıxan oxdur,

Olacağa çarə yoxdur".

Bağışlayın, qalanını, özünüz oxuyarsınız. Bu dini nəğmənin birinci bəndi sizə çox şey öyrədə bilər. Baxın. Artıq mənim əyləncəm başlanır.

Dörd, ya beş aktyor daxil olur.

Xoş gəlmisiniz, ağalar, hamınız xoş gəlmisiniz! Sizi sağ-salamat gördüyümə ürəkdən şadam. Xoş gəlmisiniz, əziz dostlar! - Ba, köhnə dost! Bu nədir belə, son görüşümüzədən bəri sənın saqqalın əməlli-başlı uzanıb ki! Yoxsa saqqalına bürünüb Danimarkada məni ələ salmağa gəlmisən? Kimi götürəm, mənim gənc xanıмым, mənim gözəlim Mələklərə and olsun ki, axırıncı dəfə görəndən indiyədək sən

göyə bir daban da ucalmısan. Allah eləsin, səsin də, sürtülüb işə yaramayan qızıl pul kimi, öz gözəlliyini itirməsin. - Ağalar, buyurun! Vaxtı hədəf keçirməyə. Fransız şahinbazları kimi, ilk gördüyümüz şikarın üstünə şığıyaq. Tez bir monoloq deyin. Bizə öz məharət və istedadınızdan bir nümunə göstərin. Cəld olun, coşqun bir monoloq başlayın.

B i r i n c i a k t y o r. Hansı monoloqu, mehriban prins?

H a m l e t. Yadımdadır, sən mənə bir dəfə bir pyesdən monoloq oxudun. Əsər səhnəyə heç qoyulmamışdı, yox, deyəsən, bir kərə oynanılmışdı. Yaxşı xatirimdədir ki, tamaşa çoxunun xoşuna gəlmədi. O, camaat üçün bir müəmma idi. Amma mənim və bu işi məndən daha yaxşı bilənlərin mülahizəsinə görə, o, əla əsərdir. Səhnələrə yaxşı bölünmüşdü. Çox sadə və çox məharətlə qələmə alınmışdı. Yadımdadır, bəziləri deyirdilər ki, məzmunə rəvnəq vermək üçün şerlərdə incəlik çatışmır. Müəllifin üslubunda təmtəraq, ifadələrində həyəcan yoxdur. Lakin təsdiq edirdilər ki, qarşıya qoyulan fikirlər doğrudur, sağlamdır. Əsər gözəl yazılıb, süni boyalardan uzaqdır. Bu əsərdə bir monoloq mənim daha artıq xoşuma gəlirdi. Burada Eney özü barədə Didonaya olduqca maraqlı bir hekayət danışır. Xüsusən də Priamın ölümünü dediyi yer çox təsirli idi. Əgər yadımdadırsa, bu misradan başla: -dayan görüm, dayan görüm: -

"Quduz Pirr yırtıcı bir pələng kimi", -

Yox, belə deyil, ancaq Pirlə başlayır: -

"Quduz Pirr gizlənmiş atın qarnında,

Qara silahları qara qələbitək

Qaranlıq gecədən seçilməyirmiş.

Heybətli, qapqara döyüş paltarı

Elə ki boyanıb qırmızı rəngə,

Daha da heybətli, qorxunc görünmüş,

O, başdan-ayağa batıb al qana.

Atalar, analar, qızlar, oğullar

Qanına qəltanmış onun zərbindən,

Atəş yandırılmış cəsədlərini.

Küçələr dəhşətlə alovlanaraq

Qatilin yoluna işıq saçırmış.

Kin-qəzəb, od-alov, al qan içində

Odlana-odlana sürünürmüş Pirr,

Cəhənnəm içində bir ilan kimi,

Gözü bəzəlirmiş bir çiban kimi.

Gəzirmiş Priamı".

Hə, beləcə davam eləyin.

P o l o n i. Vallah, milord, yaxşı dediniz! Aydın dillə, gözəl ifadəylə söylədiniz.

B i r i n c i a k t y o r.

"Pirr tapır onu.

Qılıncını göyə qaldırır Priam,

Qılınc tabe olmur onun əmrinə,

Təqətsiz əlindən sürüşüb düşür.

Priamın üstünə cumur azğın Pirr,

Qılıncı qəzəblə elə çəkir ki,

Onun bir yelindən, bir küləyindən

Torpağa sərilir üzülmüş qoca.

Bu vaxt İlionun daş sarayları,

Sanki bu ağrını hiss edlənən,

Əyib ayağına odlu başını,

Qorxunc, vahiməli gurultularla

Pirrin kar eləyir qulaqlarını.

Pirr baxır dənşətlə əlində qılınc,

Ağsaçlı Priamın başının üstə

Sancılıb havaya sanki qılıncı.

Unudub özünü, bəd niyyətini,

Şəkildə dayanmış bir cani kimi,

Durur hərəkətsiz.

Tez-tez görürsən ki, tufandan qabaq

Göylər sakit olur, getmir buludlar.

Dəlisov küləklər at oynatmayır,

Yer üzü ölütkə durur lal, dinməz.

Bir azdan qəfildən od tökür şimşək,

Dənşətlə torpağın yarıb köksünü.

Beləcə bir müddət sükutdan sonra

Qəzəblə ayılıb qanlar içən Pirr,

Qanlı qılıncını ildırım kimi,

Endirir Priamın köksünün üstə.

Təpəgöz nəhənglər heç vaxt, heç vədə

Marsın - o amansız hərə Allahının

Polad libasını düzəldən zaman
Belə ağır gürzü belə zərb ilə
Endirməmişlər.
Utan, utan, qəhbə, bəxt ilahəsi!
Ey bütün Allahlar, birgə hökm edin,
Alın təkərini bu əxlaqsızın,
Qırın millərini, çənbərini siz,
Boş təkər topunu uca göylərdən
Atın cəhənnəmə".

P o l o n i. Bu çox uzundur.

H a m l e t. Onu sizin saqqalınızla bir yerdə göndərərək bərbərxanaya, bir az kəsib gödəldərlər. Təvəqqe edirəm, davam eləyin. Bu qocaya ancaq rəqqasələrin oyununu, ya da şit lətifələr xoş gəlir. Başqa şey olanda o saat mürğü vurur. Davam eləyin. Keçin Hequbaya.

1-c i a k t y o r. "O bədnam, yarım-lüt kraliçanın...".

H a m l e t. "Yarım-lüt kraliçanın?".

P o l o n i. Bəh, bəh, əladır. "Yarım-lüt kraliçanın"... Doğrudan, gözəldir.

B i r i n c i a k t y o r.

"Ayaqları yalın, görkəmi müdhiş,
Vurnuxur, çırpınır dəhşət içində,
Odlu göz yaşları söndürür odu.
Qızıl tac qoyardı başına bir vaxt, -
O bədbəxt bir əski bağlamış indi.
Şahanə libasdan yoxdur bir nişan,
Bədəni quruyub dərdədən, əzabdan.
İncəlib uzülmüş tüktək belinə
Bir köhnə, bir nimdaş örtük dolamış.
Kim görsə bu qəmi, bu müsibəti
Üsyan qaldırdı taleyə qarşı,
Amansız fələyi lənətləyərdi.
Allahların özü görsəydi əgər
Təlesiz, uğursuz, yazıq qadını,
O qudurmuş Pirrin ələ salaraq,
Gözləri önündə onun ərinin
Qanlı cəsədini öz qılıncıyla
Necə qıyma-qıyma doğradığını -

İnsan ah-naləsi, insan göz yaşı
Təsir etməsə də o Allahlara –
Bu dərdədən qəlbləri matəmə batar,
Gözlərindən daim sellər axardı".

P o l o n i.

Baxın üzü necə saralıb, gözlərindən yaş necə axır!
Bəsdir, Allah xatirinə bəsdir!

H a m l e t. Yaxşı, qalanımı sonra mənə söyləyersən. Hörmətli milord, gözdə-qulaqda olun, aktyorlara yaxşı xidmət etsinlər. Eşidirsiniz, qoy onlara yaxşı qulluq göstərsinlər, çünki aktyorlar zamanəmizin güzgülü, əsrimizin qısa salnaməsidirlər. Onların haqqımızda dediyi yaman sözlər biz öləndən sonra başdaşımıza həkk olunacaq pis yazılardan daha pisdirlər.

P o l o n i. Prins, mən onlara öz ləyaqətlərinə görə hörmət edəcəyəm.

H a m l e t. Lənət sənə kor şeytan! Kişi, daha diqqətli olun! Əgər hər adama öz ləyaqətinə görə hörmət edilsə, onda dünyada kötəkdən heç kim yaxa qurtara bilməz. Siz öz şərəfinizə və alicənablığınıza görə hörmət edin. Onların ləyaqəti nə qədər az olsa, sizin səxavətiniz bir o qədər çox olsun. Aparın onları.

P o l o n i. Gəlin, cənablar.

H a m l e t. Onunla gedin, dostlar. Unutmayın, sabah tamaşa verəcəksiniz.

Birinci aktyordan başqa, bütün aktyorlar Poloni ilə gedirlər.

De görüm, köhnə dost, siz "Qonzaqonun qətl"ini oynaya bilərsinizmi?

B i r i n c i a k t y o r. Bəli, milord.

H a m l e t. Yaxşı, sabah axşam oynayarsınız. Əgər lazım gəlsə, mən on iki-on altı misra şer yazıb ona əlavə eləsəm, öyrənib deyə bilərsinizmi?

B i r i n c i a k t y o r. Bəli, milord.

H a m l e t. Çox gözəl. Bu cənabla gedin. Ancaq ona sataşmayın ha! (*Birinci aktyor gedir*). Mənim əziz dostlarım, axşama qədər sizdən ayrılmalı olacağam. Yenə deyirəm, siz Elsinora xoş gəlmişsiniz.

R o z e n k r a n s. Mehriban milord, sağ olun.

H a m l e t. Allah amanında!

Rozenkrans və Qildenstern gedirlər.

İndi mən təkəm.
Of, necə yaramaz, aciz qulam mən!
Dəhşətli deyilmi, diyarbədiyar
Gəzən o aktyor saxta hissləri,
Saxta duyğuları əks etmək üçün
Ürəyini elə məcbur etdi ki,
Rəngi avazıdı, halı dəyişdi,
Yaş tutdu gözünü, qırıldı səsi,
Əzabdan titrədi bütün varlığı.
Axı, nəyə görə, nədən ötəri?
Hequba üçün?
Yaxşı, bəs nəyidir o, Hequbanın?
Və yaxud Hequba onun nəyidir?
Niyə ağlayırdı hıçqırtılarla?
Mənim sonsuz dərdim, ağır kədərim
Əgər onun olsa, nə eyləyərdi?
Sə kimi çağlayıb acı göz yaşı
Alardı qoynuna bütün səhnəni.
Çəkdiyi heybətli ahdan-amandan
Tamam kar olardı tamaşaçılar.
Bütün günahkarlar dəli olardı,
Dəhşətə gələrdi qəlbi təmizlər,
Cəhəllər qalardı təşviş içində,
Heyrətə gələrdi ağıllı kəslər.
Fəqət mən,
Başıküt, ölüvay, rəzil bir məxluq,
Daim yuxulutək veyllənərək
Bir kəlmə, bircə söz deyə bilmirəm.
Atamın, şöhrətli bir hökmdarın
Taxt-tacı, həyatı alçaqcasına
Bu cür məhv edildi. Mən qorxağam mı?
Kim mənə sataşır, rixşənd eyləyir,
Ağzımın üstünə vurur yumruqla,
Çəkir qulağımdan, dartır burnumdan,
Mənə alçaq deyir, yalançı deyir,
Baxır gözlərimə? Varmı elə kəs?
Hə!

Lənət kor şeytana, dözərdim buna?!
Heç vədə, heç vədə bu ola bilməz!
Göyərçin qəlbidir ürəyim fəqət,
Kin, qəzəb coşdurmur büllur qanımı.
Yoxsa bu cəlladın bağırsağını
Çoxdan qarğalara yem eləmişdim.
Of, qəddar, qaniçən, vicdansız əclaf!
Xain, haramzadə, əxlaqsız oğraş! Ah, ey intiqam!
Gör necə eşşəyəm! Artıq nə deyim?!
Qətl olan atanın bir övladitək
Göylər intiqama səsləyir məni,
Mənsə bir xəlvətdə fahişə kimi,
Təsəlli tapıram hərzə sözlərlə.
Deyinib söylürəm bütün gün boyu
Pinti qabyuyantək! Tfu! Ayıb olsun!
Oyan, ey beynim! Mən eşitmişəm ki, hər hansı cani
Qətl səhnəsinə baxdığı zaman
Elə sarsılır ki, onun varlığı
Tez bürüzə verir cinayətini.
Cinayətin dili yoxsa da, ancaq
Danışır qərribə işarələrlə.
Gedib tapşıraram aktyorlara,
Atamın qətlinə bənzər səhnəni
Əmimin önündə canlandırırsınlar.
Əmim dəhşət ilə ona baxanda
Mən də diqqət ilə izlərəm onu.
Özünü itirib şaşırsa əgər,
Onda mən bilirəm nə edəcəyəm.
Bəlkə də, gördüyüm həmin o kölgə
Qorxulu şeytandır. Şeytan ən gözəl
Cildlərə girməyi bacarır, axı.
Bəli, ola bilsin, ruhumu əzən
Ağır sarsıntıdan, sonsuz kədərdən
Sui-istifadə edir o məlun.
Əziz görkəmində əziz atamın

Gəlib çəkir məni fəlakətlərə.
Təsdiq etmək üçün şübhələrimi
Mənə daha möhkəm bir əsas gərək.
Bu əsas - bu güzgü yalnız səhnədir,
Göstərər kralın vicdanı nədir.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq.

Kral, kraliça, Poloni, Ofeliya, Rozenkrans və Qildenstern daxil olurlar.

K r a l.

Dolanbac, dolayı suallarla siz
Öyrənə bilmədik dinc həyatını
Bu cür təhlükəli əsəbiliklə,
Qorxunc dəliliklə keçirir nədən?

R o z e n k r a n s.

Etiraf edir ki, pozulub halı,
Ancaq səbəbini demək istəmir.

Q i l d e n s t e r n.

Heç vəchlə söz ala bilmədik ondan,
Biz əsl mətləbi hər soruşanda
Qoyub dəliliyə özünü bu vaxt
Sözü sapdırırdı çox məharətlə.

K r a l i ç a. O sizi yaxşımı qəbul etladi?

R o z e n k r a n s. Lütfkar, mehriban cənləmlər kimi.

Q i l d e n s t e r n. Fəqət danışdı yaman könlüsüz.

R o z e n k r a n s.

Olduqca xəsisdi sual verməkdə,
Cavab verməkdə səxavətliyd.

K r a l i ç a. Onu əylənməyə razı saldınız?

R o z e n k r a n s.

Xanım, iş düzəldi özü-özünə;
Biz yolda rast gəldik aktyorlara,

Ona deyən kimi sevindi qəlbən.
Yəqin saraydadır o aktyorlar.
Prins əmr elədi, mənəcə, bu axşam
Tamaşa versinlər.

P o l o n i.

Bu çox doğrudur. O mənə tapşırıd, zati-alilər,
Dəvət edirəm sizin hər ikinizi.
Lütf edin, gəlin!

K r a l.

Məmnuniyyətlə! Onun belə işlə maraqlanmağı
Mənim ürəyimi çox sevindirir.
Cavan centlmenlər, həvəsləndirin
Onu daim bu cür əyləncələrə.
R o z e n k r a n s. Biz öz canımızı əsirgəmərik.
Rozenkransla Qildensstern gedirlər.

K r a l.

Əziz Gertruda, gülüm, sən də get.
Hamletin dalınca gizlicə, xəlvət
Adam göndərmişik, dilə tutaraq
Hamleti buraya gətirəcəkdir.
Prins təsadüfən görürmüş kimi.
Ofelyanı burda görəcək indi.
Qızın atasıyla mən də bir yanda
Qanuni casustək gizlənib onun
İzləyərək hər bir hərəkətini,
Öyrənib bilərik onu üzən dərd
Məhəbbət qəmidir, yaxud başqa şey.

K r a l i ç a.

Bu saat gedirəm. Ah, Ofeliya,
Arzu edirəm ki ulu göylərdən,
Hamletin bu ağır xəstəliyinə
Sənin gözəlliyin səbəb olaydı.
Ümid edirəm ki, təmiz ismətin
Onu qaytarardı adi yoluna,
Ona da, sənə də şərəf olardı.-

O f e l i y a. Kaş Allah eləsin!

Kraliça gedir.

P o l o n i.

Ofeliya, sən
Qızım, hərlən burda. Siz əlahəzrət,
Lütf edin, buyurun biz də gizlənək.
(Ofeliyaya).
Bu kitabı oxu, onda tək-tənha
Gəzməyin heç kəsdə şübhə oyatmaz.
Əzəldən belədir dünyada insan.
Mömin görkəmində, pır libasında
Hətta şeytanı da aldada bilir.

K r a l (kənara).

Oh, necə də düzdür! Bu sözlərlə o
Mənim vicdanımı qamçılayır ki!
Ənlik, kirşan altda qəhbənin üzü
Qəşəng sözlər altda gözə çarpmayan
İyrənc əməlimtək çirkin deyildir.
Dəhşətdir daşımaq bu ağır yükü!

P o l o n i. O gəlir, bir yana çəkilək, milord.

Kral və Poloni gedirlər. Hamlet gəlir.

H a m l e t.

Olum, ya ölüm, budur məsələ.
Hansı şərəflidir? Azgın taleyin
Müdhiş oxlarına susub dözməkmi,
Yoxsa fəlakətlər nəhrinə qarşı
Silaha sarılıb üsyanını etmək:
Ya qələbə çalmaq, ya həlak olmaq?
Ölmək - yuxulamaq, yalnız budur, bu!
Bununla ürəyin ağrıları,
Əzəldən insanın nəsibi olan
Minlərlə dərdləri, iztirabları
Bir anın içində unuduruq biz.
Bumu gecə-gündüz dua oxuyub
Arzu etdiyimiz gözəl aqibət?
Ölmək - yuxulamaq, əbədi yatmaq,

Sonra yuxu görmək! Bax, budur əngəl.
Biz canı qurtarıb işgəncələrdən
Ölüm yuxusunda nə görəcəyik?
Budur yolu kəsən. Bu səbəb bizi
Məcbur edir çəkək ömrümüz boyu
Bütün zillətləri, müsibətləri.
Yoxsa kim dözərdi, kim dözərdi, kim
Zamanın cövrünə, həqarətinə,
Zalımın zülmünə, haqsızlığına,
Lovğa əyanların təkəbbürünə,
Tapdanmış sevginin əzablarına,
Açgöz hakimlərin əclafılığına,
Qansız nazirlərin sırtıqlığına,
Hər cür şərəfsizin şərəfliləri
İyrənc təhqirinə, istehzasına?
Bunlardan əbədi qurtarmaq üçün
Bir xəncər zərbəsi kifayət ikən
Həyatın rəzalət yükü altında
Neçin sürünürük inildəyərək?
Bizi vadar edən buna nədir, nə?
Yalnız bircə qorxu, bircə vahimə:
Biz dərdədən qurtarıb öləndən sonra
O məchul aləmdə nə olacaqdır?
Ordan qayıtmayıb hələ heç bir kəs.
Bu fikir sarsıdır iradəmizi,
Bizi məcbur edir daim, həmişə
Çəkək bu tükənməz məşəqqətləri,
Məlum əzablardan yaxa qurtarıb
Naməlum dərdlərə can atmayaq biz.
Bu dəhşət qorxağa çəçirir bizi,
Puç olur aqlımız, qətiyyətimiz,
Solur cürətimiz bir çikək kimi.
O böyük təşəbbüs, o ali məqsəd
İtirir adını, öz mənasını.
Sus... sus! Ofeliya? Ey qəşəng pəri,
Hər zaman özünün dualarında
Xatırla mənim də günahlarımı.

O f e l i y a.

Milord, çoxdandır ki, görmürəm sizi,
Bu müddət ərzində yaxşıydınız mı?

H a m l e t. Təşəkkür edirəm, yaxşı, lap yaxşı.

O f e l i y a.

Milord, yadigardır töhfəniz məndə.
Xeyli var, onları istəyirəm ki,
Geriyə qaytarım, buyurun, alın.

H a m l e t.

Yox, yox, nə deyirsən, ömrümdə sənə
Heç vədə heç bir şey verməmişəm mən.

O f e l i y a.

Yaxşı bilirsiniz, möhtərəm prins,
Mənə verdiyiniz hədiyyələri.
Qəşəng sözləriniz açıqca qanad
Artdı bəxşişlərin qiyməti qat-qat.
Onlar dəyərini artıq itirmiş,
Namuslu qızlara aydındır bu iş:
Kim ki dönük olur, mürvətsiz olur,
Qiymətli bəxşişi qiymətsiz olur.
Buyurun.

H a m l e t. Ha, ha, ha! Sən namuslusan?

O f e l i y a. Milord!

H a m l e t. Sən gözəlsən?

O f e l i y a.

Siz cənabınız,
Nə demək istəyir, bilmirəm, düzü?!

H a m l e t. Onu demək istəyirəm ki, əgər sən namuslu və gözəl qızsansa, sənin
namusun sənin gözəlliyinlə danışmağa heç kimə icazə verməməlidir.

O f e l i y a. Milord, gözəlliyin namusdan yaxşı rəfiqəsi ola bilməz.

H a m l e t. Bəli, doğrudur! Fəqət bəla burasındadır ki, namus gözəlliyi özü
kimi bakir və büllur etməkdənsə, tezliklə gözəllik namusu aradüzəldənə, oğraşa
çevirir. Əvvəllər bu mənə qeyri-adi görünürdü. İndi isə bizim dövr, zamanə bunu
təsdiq eləyir. Bir vaxtlar mən səni sevirdim.

O f e l i y a. Həqiqətən, milord, mən sizin eşqinizə inanırdım.

H a m l e t. Lap nahaq yerə. Çünki insan xilqəti qoca ağac gövdəsidir, ləyaqət çiçəyi ona peyvənd tuta bilmir. Mən səni sevmirdim.

O f e l i y a. Deməli, mənim aldanmağım daha dəhşətlidir.

H a m l e t. Get monastıra. Nə üçün sən günahkarların sayını artırmağa can atırsan? Mən özüm də ala-babat təmiz adamam. Lakin özümü onda günahlandıra bilərəm ki, anam məni doğmasa daha yaxşı olardı. Mən çox lovğa, kinli, xudpəsəndəm. Daxilimdə o qədər eybəcərliklər var ki, onları fikirləşməyə düşüncəm, müəyyən bir şəkllə salmağa təsəvvürüm, həyata keçirməyə vaxtım çatışmır. Göylə yer arasında vurnuxan mənim kimi belə məxluqlardan nə gözləmək olar? Biz hamımız həqiqi fırıldaqçılar. Bizim heç birimizə inanma. Hələ ki bakirəsən, insanlardan uzaqlaş. Birbaşa monastıra get. Atan hardadır?

O f e l i y a. Evdədir, milord.

H a m l e t. Qapıları onun üzünə möhkəm bağla ki, o yalnız öz evində özünü ələ salsın. Əlvida.

O f e l i y a. Ah, müqəddəs göylər, siz ona kömək olun!

H a m l e t. Əgər ərə getsən, qoy mənim lənətlərim sənin cehizin olsun. Buz kimi şəffaf, qar kimi təmiz olsan da, yenə böhtanlardan qurtara bilməyəcəksən. Monastıra tələs, dayanma, əlvida. Hərgah mütləq ərə getmək istəsən, onda bir axmağa get. Çünki ağıllılar çox yaxşı bilirlər ki, siz onlardan necə buynuzlu vəhşilər düzəldirsiniz. Monastıra get, cəld ol. Əlvida!

O f e l i y a. Ey ulu qüvvələr, siz ona şəfa verin!

H a m l e t. Üz-gözünə rəng çəkdiyini də eşitmişəm. Allah-taala sizə bir sifət verir, siz onu boyayıb başqa şəkllə salırsınız. Qərībā oyunlar, hərəkətlər çıxardır, danışqlar icad edir, tanrının yaratdıqlarına yeni-yeni adlar verirsiniz, öz əxlaqsızlığına sadələvlük donu geyindirirsiniz. Get, get, mən artıq bunu istəmirəm. Məni dəli eyləyən də elə bax budur. Sənə deyirəm, daha heç kəs evlənməyəcək. İndiyə qədər evlənənlərin hamısı, bir nəfərdən başqa, qoy birgə yaşasınlar. Qalanları necə var elə də qalsınlar. Monastıra get, rahibə ol.

Gedir.

O f e l i y a.

Ah, necə məhv oldu böyük bir zəka,
Comərdlik, igidlik mücəssəməsi,
Ağlın, dərrakənin ülvi timsalı,

Vətənin ümidi, şöhrəti, şanı,
Ləyaqət güzgüsü, gözəllik rəmzi,
Ellərin əzizi, ellərin gözü,
Hamısı, hamısı məhv oldu, getdi!
Mənəm qadınların ən bədbəxti, mən!
Əvvəl musiqitək gözəl səsiylə
Gəlib and içərdi mənim eşqimə,
İndi cingildəyir qırıq zəng kimi.
Hanı o qüdrətli, o nadir kamal?
Onun o qənirsiz gözəl üzünü
Dəlilik dəyişib nə günə salmış!
İlahi, bu nədir, mən taleyi kəm
Ah, nələr görmüşdüm, nələr görürəm!

Kral və Polonu qayıdırlar.

K r a l.

Məhəbbət? Bu deyil onun mərəzi.
Sözləri dolaşmış olsa da bir az,
Dəli sözlərinə bənzəmir əsla.
Onu belə ağır qəmə qərq edən
Nəsə qorxunc bir sirr yatır qəlbində.
Onun qalması da, açılması da,
Dəhşətli fəlakət törədə bilər.
Dərhal qarşısını almaqdan ötrü
Belə bir qərara gəlmişəm ki, mən
Onu tez göndərək İngiltərəyə,
Yığsın ödənməmiş baci-xəracı,
Bəlkə də, dənizlər, müxtəlif yerlər,
Müxtəlif adamlar onun bu təhər
Üstündə əzabla baş sındırdığı
Dərdi ürəyindən çıxara bildi.
Sizin bu barədə fikriniz nədir?

P o l o n i.

Çox gözəl, qoy getsin, fayda verəcək,
Fəqət inanıram mən əvvəlkitək
Bu qəmin səbəbi uğursuz eşqdır. –
Qızım! Danışmağa yoxdur ehtiyac,

Eşitdik Hamletin dediklərini. –

İxtiyar sizindir, adil hökmdar,
Ancaq istəsəniz, budur məsləhət:
Tamaşadan sonra prins Hamleti
Kraliça görsün tamam təkliddə.
Onunla danışsın açıq, səmimi,
Dərdini deməyi xahiş eləsin.
Siz lazım bilsəniz, gizlənib mən də
Dinlərəm onların söhbətlərini.
Öyrənə bilməsək sirrini əgər,
Təcili göndərin İngiltərəyə,
Ya da hökm verin dustaq etsinlər
Etibarlı yerdə.

K r a l.

Yaxşı, razıyam.
Böyük təbiətlər dəli olsa da,
Azad yaşamasın gərək dünyada.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir salon.

Hamlet və bir neçə aktyor daxil olurlar.

H a m l e t. Təvəqqe edirəm, sizə necə demişdimsə, eləcə də təbii və aydın danışın. Əgər siz öz nitqinizi, aktyorların əksəriyyəti kimi, bağıra-bağıra söyləyəcəksinizsə, yaxşı olardı ki, mən öz şerimi şəhər carçısına verəydim. Havanı mişarla dograyırmış kimi, əl-qolunuzu ölçməyin, hər şeyin öz həddini gözləyin. Hiss və həyəcanınızın ən daşqın, ən coşqun vaxtında, mən deyərdim ki, fırtınalı, qasırğalı məqamında təmkinli olun. Bu sizin nitqinizə rəvanlıq və gözəllik verər. Ah, başına parik qoymuş bir nataraz heyvərə hiss və həyəcanlarını sağa-sola səpələyərək, anlaşılmaz lal-səhnələrdən və hay-küydən başqa, heç nə bilməyən tamaşaçıların qulaqlarını kar edəndə necə əsəbiləşməyəsən! Mən qəzəb dolu gurultulu nitq söyləməkdə Təрмаqantı keçən belə kələkbazları nə kötəklərdim! Bu, dəhşətlə ağız-burnunu əyib, ədəbsiz hərəkətlərlə tamaşaçıları qorxuya salan İrodun özünü belə keçmək deməkdir. Xahiş edirəm, belə şeylərdən uzaq olasınız.

Birinci aktyor. Arxayın olun, prins.

H a m l e t. Qətiyyəən sıxılmaıın, öz qəlbinizin səsinı dınləyin, qoy hissınız-duyğunuz öz məsləhətçinız olsun. Hərəkətinız sözlərinizə, sözlərinız də hərəkətinizə yaraşsın. Təbiiliyə xüsusi diqqət yetirin. Çünki qeyri-təbiilik teatr sənətinə ziddir. Teatrın məqsədi, bütün zamanlarda olduğı kimi, indi də həyatın güzğüsü olmaqdır. Teatr ləyaqətli adamlara öz simasını, nifrətə layiqlərə isə öz iç üzünü açıb göstərməli, hər dövrün həqiqi tarixini, əsl mahiyyətini əks etməlidir. Həddən artıq qızıışmaq və ya həddən artıq ləng tərənəmək nadanları güldürsə də, arıfları kədərləndirməyə bilməz. Ağıllı adamların fikri sizin üçün teatrın bütün başqa tamaşaçıların rəyindən qiymətli olmalıdır. Oh, mən elə aktyorların oynunu görmüşəm ki, onların təriflərini göylərə qaldırıblar. Allaha acıq getməsin, bu məşhur oyunbazlar danışığı, hərəkətləri ilə tanrı bəndəsinə oxşamırdılar. Elə qərribə hərəkətlər edir, elə böyürürdülər ki, istər-istəməz düşünürdüm: yəqin, onları təbiətin muzdurları yaradıb, özü də yaxşı yarada bilməyib, bəşər övladlarını çox pis şəkildə yamsılayıblar.

Birinci aktyor. Mənə elə gəlir ki, ser, biz bu qüsurların çoxunu aradan qaldırışıq.

H a m l e t. Oh, tamamilə aradan qaldırın. Qoy sizin təlxək rolunu apanlar özlərindən söz uydurmasınlar, onlar üçün nə yazılıbsa, ancaq onu desinlər. Elə təlxəklər var ki, pyesin ciddi yerində qəhqəhə çəkib gülür və bir para avam tamaşaçıları da güldürürlər. Belə iş yaramaz. Bu, həmin oyunbazların mənliyinin necə də kasıb olduğunu göstərir. Gedin, hazırlaşın.

Aktyorlar gedirlər. Poloni, Rozenkrans və Qildenstern gəlirlər.

Nə oldu, milord, kral pyesə baxmaq istəyirmi?

P o l o n i. Bəli, kral da, kraliça da. Özü də indicə gəlirlər.

H a m l e t.

Elə isə aktyorlara deyin, tələssinlər.

(*Poloni gedir*).

Siz ikiniz də gedib onları tələsdirə bilməzsınız?!

R o z e n k r a n s və Q i l d e n s t e r n. Bu saat, milord.

Rozenkransla Qildenstern gedirlər.

H a m l e t. Ey, ey, Horatsio!

Horatsio daxil olur.

H o r a t i s i o.

Burdayam, milord,
Həmişə hazıram xidmətinizdə.

H a m l e t.

Mənim tanıdığım bəşər nəslinin,
Horatsio, sənsən ən vəfalsı.

H o r a t s i o. Ah, nə deyirsiniz, mehriban milord!

H a m l e t.

Yox, yox, düşünmə ki, yaltaqlanıram.
Yaltaqlıq eyləyim mən nəyə görə?
Sənin bu dünyada bütün dövlətin,
Yeganə sərvətin təmiz könlüdür.
Kim quyuq bulayar kasıb önündə?
Varlı qarşısında dördqat bükülüb
Dil açır, dil tökür yalnız yaltaqlar.
Qoy yaltaqlıq qazanc gətirən yerdə
Vurnuxsun, şırvansın qarıngüdənlər.
Sən mənə qulaq as, sən məni dinlə,
Ürəyim özünə hakim olandan
İnsanlar içindən səni tac seçib.
Çünki əvəzsizsən bu qəm mülkündə,
Bütün əzablara sinə gərirkən
Üzündə görünmür nə dərd, nə əzab.
Ən ağır gündə də, ən şad gündə də,
Birdir qətiyyətin, birdir məramın.
Narazı deyilsən öz taleyindən.
Xoşbəxt o kəsdir ki, hissiylə ağlı
Belə gözəl olub, gözəl qovuşub.
Taleyin əlində tütək deyil ki,
Tale istədiyi havanı çalsın.
Elə adam göstər mənə həyatda
Ehtirasın qulu olmasın, dostum,
Onu sənin kimi ölən günədək
Daim ürəyimin başında tutub,
Qəlbimin qəlbində gəzdirim hər vaxt.
Bu haqda danışmaq kifayət edər.
İndi bir tamaşa göstərəcəklər;

Onun bir yerində mənim atamın
Ölümünə bənzər bir səhnə vardır.
Atamın qətlini demişəm sənə.
Təşrif gətirəcək kral bu saat.
Rica edəyirəm, həmin səhnəyə
Əmin baxan vaxtı ona diqqət ver.
Əgər o sözüylə, hərəkətiylə
Bürüzə verməsə gizli suçunu,
Demək, gördüyümüz o qorxunc kölgə
Cəhənnəmdən gələn bir iblis imiş.
O mənim beynimi, təsəvvürümü
Vulkanın dəmirçixanası kimi,
Tamam, başdan-başa hissə qırq edib.
Dostum, sən kralı qoyma gözündən,
Ona baxacağam dördgözlə mən də.
Sonra ikimiz də gördüyümüzü
Birgə yoxlayırıq.

H o r a t s i o .

Lap yaxşı, milord.
Öğrutək o məndən bir şey aparsa,
Özüm verəcəyəm cəriməsini.

H a m l e t .

Gəlirlər, mən cılğın görünməliyəm,
Sən isə get əyləş.

Danimarka marşı. Şeypurlar çalınır. Kral, kraliça, Poloni, Ofeliya, Rozenkrans,
Qildenstern və başqa yüksək vəzifəli əyanlar əllərində məşəl tutmuş keşikçilərin
müşayiətiylə daxil olurlar.

K r a l . Bizim vəliəhdimiz Hamletin kefi necədir?

H a m l e t . Əladır, vicdanıma and olsun, lap buqələmun kimi dolanıram, hava
yeyirəm. Bol-bol vədlərlə yaşayıram. Heç axta xoruzu belə bəsləməzlər.

K r a l . Mən bu cavabdan heç nə anlamıram, Hamlet. Bu mənim sözlərim deyil.

H a m l e t . Xeyr, indi mənim də deyil (*Poloniya*). Milord, siz nə vaxtsa
universitetdə səhnədə çıxış eləmisiniz, elə deyilmi?

P o l o n i . Bəli, prins. Mən yaxşı aktyor sayılırdım.

H a m l e t . Kimin rolunu oynamısınız?

P o l o n i. Yuli Sezarın rolunu oynamışam. Kapitol təpəsində məni öldürüblər. Brut məni öldürüb.

H a m l e t. Əhsən! Bir qurd belə gönü bol dananı öldürüb. - Aktyorlar hazırdımı?

R o z e n k r a n s. Bəli, milord, sizin əmrinizi gözləyirlər.

K r a l i ç a. Yaxına gəl, Hamlet, mənim əziz oğlum, yanımda

H a m l e t. Yox, mehriban anacığım, buradakı maqnit məni daha çox cəzb edir.

P o l o n i (*krala*). Oho, fikir verdinizmi?

H a m l e t. Sizin dizlərinizə toxunmaq olarmı, xanım?

Ofeliyanın ayaqları altında uzanır.

O f e l i y a. Xeyr, milord.

H a m l e t. Demək istəyirəm ki, başımı sizin dizlərinizə söykəyə bilərəmmi?

O f e l i y a. Bəli, milord.

H a m l e t. Allah bilir, siz nələr düşündünüz?

O f e l i y a. Mən heç nə düşünmədim, milord.

H a m l e t. Gözəl bir qızın ağuşunda uzanmaq gözəl bir arzudur.

O f e l i y a. Nə dediniz, milord?

H a m l e t. Heç nə.

O f e l i y a. Bu gün çox şənsiniz, milord.

H a m l e t. Kim, mən?

O f e l i y a. Bəli, milord.

H a m l e t. Aman Allah, deməli, mən sizin yeganə, misilsiz tələpçinizəm. Nə etməli? Bizim şənələnməkdən başqa ayrı çarəmiz varmı? Bir mənim anama baxın, o necə də şaddır! Halbuki atam iki saat bundan əvvəl ölmüşdür.

O f e l i y a. Xeyr, milord, düz iki ay bundan əvvəl.

H a m l e t. Necə, necə! Belə çox? Elə isə qoy yas paltarı cəhənnəm olsun. Mən xəzli bayram libası geyəcəyəm. Ey ulu göylər! O iki aydır ölüb, hələ də unudulmayıb? Deməli, ümid etmək olar ki, böyük bir adamın xatirəsi dünyada özündən yarım il artıq yaşaya bilər, ancaq , məbədlər tikdirməlidir, yoxsa heç kim onu yada salmayacaq. O zavallı qəbrinin üstünə bu sözlər yazılmış oyuncaq, çubuq at kimi tamamilə yaddan çıxacaqdır.

"Bir tərəfə atdılar,
Atdılar, unudular".

Qaboylar çalınır.

Lal-səhnə başlanır. Kral və kraliça rolunu oynayan aktyorlar daxil olub bir-birinə nəvaziş göstərirlər. Əvvəlcə kraliça kralı, sonra isə kral kraliçanı qucaqlayır. Kraliça kralın qarşısında dizi üstə çöküb öz məhəbbətini izhar edir. Kral onu ayağa qaldırır və başını onun çiyinə qoyur. Sonra çiçəklərin arasında uzanır. Kraliça onun yatdığını görüb gedir. Bu vaxt bir nəfər gəlir, kralın tacını başından çıxarıb öpür və onun qulağına zəhər töküüb gedir. Kraliça geri qayıdır, kralı ölmüş görüb kədərli və çılgın hərəkətlər edir. Qatil bir neçə dəfə mərasimi xidmətçiləri ilə yenidən gəlir, kraliçanın qəminə şərikin olduğunu bildirir. Cənazəni aparırlar. Qatil hədiyyələrlə kraliçanın rəğbətini qazanır. Kraliça əvvəlcə onunla könülsüz və həvəssiz davranır, axırda onun məhəbbətini qəbul edir.

Gedirlər.

O f e l i y a. Bu nə deməkdir, milord?

H a m l e t. Bir çirkin cinayətin, alçaq rəzalətin təsviridir.

O f e l i y a. Yəqin, bu lal-səhnə oynanılacaq əsərin məzmununu göstərir?

Bir aktyor daxil olur.

H a m l e t. Bu qoçaq bizə hamısını danışacaq. Aktyorlar sirr saxlaya bilmirlər, hər şeyi töküüb üyüdürlər.

O f e l i y a. İndi bu göstərilənlərin mənasını o bizə deyəcəkmi?

H a m l e t. Bəli, ona nə göstərsəniz, mənasını sizə deyəcək. Siz göstərməyə utanmayın, o mənasını deməyə utanmayacaq.

O f e l i y a. Siz xarab olmusunuz, siz xarab olmusunuz. Mən pyesə baxacağam.

A k t y o r.

Gəlmişik xoş niyyətlə,

Bir xeyirxah sənətlə.

Baxın tamaşamıza

Siz səbirlə, diqqətlə.

Gedir.

H a m l e t. Bu müqəddimədir, yoxsa üzüyə həkk olunmuş şər?

O f e l i y a. Bu lap qısa oldu, milord.
H a m l e t. Qadınların məhəbbəti kimi.

Kral və kraliça rollarında çıxış edən iki aktyor daxil olur.

A k t y o r - k r a l.

Saf məhəbbət könlümüzü, ülvi nikah əlimizi
Bir-birinə bağlayaraq daim xoşbəxt etmiş bizi.
Odlu günəş Allahı Feb fərqonunda həmin gündən
Otuz dəfə dənizləri, torpaqları gəzib şən-şən.
Günəşdən nur alan ay da eşq oduna qalanıbdı,
Bu dünyanın ətrafına düz otuz il dolanıbdı.

A k t r i s a - k r a l i ç a.

Qoy beləcə pak eşqimiz qızılgülək çiçək açsın,
Qoy yenə də günəşlə ay seyrə çıxıb şafəq saçsın.
Fəqət sənsiz mən məhv olum, sənsiz ömrüm nə bədbəxtdir,
Üzün gülmür, kefin yoxdur, sən xəstəsən neçə vaxtdır.
Sənin üçün qorxuram bərk, gedib əldən ixtiyarım.
Buna görə kədərlənmə, heç nə yoxdur, hökmdarım.
Qadınların məhəbbəti qorxusuyla əkiz olur,
Ya onlar heç yaranmayıb, ya da onlar hədsiz olur.
Sarsılmazdır məhəbbətim, sınımasan həyatda çox,
Sevgim- dərya, qorxum- dərya, sahili yox, hüdudu yox.
Ürəkdə eşq odu varsa, şübhə ağır bir yük olur,
Eşqi böyük olanların qorxusu da böyük olur.

A k t y o r - k r a l.

Gəl ayrılmaq, vidalaşmaq, ay sevgilim, mənim baxtım,
Gücüm-qüvvəm tükəniyə, artıq çatıb köçmək vaxtım.
Məndən sonra sən bu gözəl dünyamızda xoşbəxt yaşa,
Şən-şöhrətlə, məhəbbətlə ömrü-günü yetir başa.
Bəlkə, birdən ərə getdin...

A k t r i s a - k r a l i ç a.

Ah, danışma, bu dəhşətdir!
Belə sevgi qeyrətə də, vicdana da xəyanətdir.
İkinci yol ərə getsəm, gəlir min bir lənətlərə!
Öz ərinə öldürənlər ikinci yol gedər ərə.

H a m l e t (kənara). Bu sözlər onlara zəhərdir, zəhər!

A k t r i s a - k r a l i ç a .

İkinci yol ərə gedən nə eşq bilir, nə də ürək,
Alçaq, çirkin tamahına namusunu satır, demək.
İkinci ər yatağında üzüm gülsə öpüşlərdən,
İkinci yol öldürürəm ilk ərimi, deməli, mən.

A k t y o r - k r a l .

İnanıram, bu sözlərin səmimidir, həqiqətdir,
Fəqət bizdə əhdimizi tez-tez qırmaq bir adətdir.
Hər bir arzu hər insanda yaddaşının köləsidir,
O, vüsətdən doğulsa da, zəiflikdən öləsidir.
Kal meyvətək tufan onu budağından sala bilməz,
Yetişdimi tufansız da budağında qala bilməz.
Söz veririk, vəd edirik, düşünmürük suçumuzu,
Unuduruq özümüzün özümüzə borcumuzu.
Ehtirasla can atırıq bir məqsədə zaman-zaman,
O ehtiras soyudumu o məqsəddən qalmır nişan.
Kədərimiz. sevincimiz dalğalanır ümman kimi,
Biz qururuq: biz tikirik, məhv edirik tufan kimi.
Harda sevinc qanad açır, orda coşur kədər-möhnət,
Qəm sevinir, qəm şadlanır, sevinc tapır dərd-əziyyət.
Biri gəlir, biri gedir, bu qərribə deyil bizdə,
Taleyimiz dəyişdikcə hey dəyişir sevgimiz də.
Hələ də bu bir sualdır, dərk etmərik bunu niyə:
Sevgi bəxtə hökm eləyir, yoxsa, yoxsa bəxt sevgiyə?
Şöhrətlilər kasıblasa, dönük çıxar sevnələri,
Zavallılar dövlətlənsə, həmdəm olar düşmənləri.
Sevgi bəxtdən asılıdır, ta qədimdən bilir hər kəs,
Ehtiyacı olmayanın dost-tanışı saya gəlməz.
Kim yoxlayır, kim sınayır dəyanətsiz dostlarını,
Düşmənin nəzərində artırır öz vüqarını.
Sözü necə başlamışdım qurtarıram elə də mən,
İstəyimiz, taleyimiz zidd yaranıb əzəl gündən.
Xoş arzular diləyirik, lakin sonu yaman olur,
Arzu-dilək bizimdirsə, hökm verən zaman olur.
İkinci ər istəmirsən, fəqət bir gün gələcəkdir,
Elə ki ilk ərin öldü, bu istəyin oləcəkdir.

A k t r i s a - k r a l i ç a.

Eşqimizə dönük çıxsam, bütün aləm viran qalsın,
Yer yarılsın, göy dağılsın, günəş sönsün, ay qaralsın!
Gecə-gündüz qəm-qüssədən dincəlməyim bir an belə,
Ahım-naləm duman olsun, göz yaşlarım dönsün selə!
Ümid yeri, bir təsəlli tapmayım bu cahanda mən,
Tərki-dünya zahid kimi, can çürüdüm zindanda mən.
Arzum kədər, sevincim dərd, gülüşlərim qubar olsun,
Səndən sonra ərə getsəm, ərim ancaq məzar olsun.

H a m l e t. Bəs bütün bu sözlər yalan çıxarsa?

A k t y o r - k r a l.

Nə dəhşətli and içirsən! İndi sən get, ey həyatım,
Bu gün yaman yorulmuşam, mən dincəlim, bir az yatım.

Yatır.

A k t r i s a - k r a l i ç a.

Yat, əzizim, şirin yuxu diləyirəm təbiətdən,
Ulu tanrım, özün qoru eşqimizi fəlakətdən.
Gedir.

H a m l e t. Xanım, pyes xoşunuza gəlirmi?

K r a l i ç a. Məncə, ledinin vədləri həddindən artıq idi.

H a m l e t. O..., ancaq ledi öz sözünün üstündə duracaqdır.

K r a l. Əsərin məzmununu bilirsiniz? Onda təhqiredici bir şey yoxdur ki?

H a m l e t. Xeyr, xeyr, hamısı yalnız zarafatdır. Zarafatla yalandan
zəhərləyirlər. Təhqiredici heç nə yoxdur.

K r a l. Pyesin adı nədir?

H a m l e t. "Siçan tələsi". Fəqət nə mənada? Ancaq məcazi mənada. Bu
tamaşada Vena şəhərində baş vermiş bir qətl təsvir olunur. Hökmdarın adı
Qonzaqo, onun arvadının adı isə Baptistadır. Bu saat özünü görə bilərsiniz. Bu
hadisə dünyada ən çirkin bir rəzalətdir. Lakin bizə nə? Siz əlahəzrətlə bizim
vicdanımız ki təmizdir. Bunun bizə nə dəxli? Qoy ilan vurmuş yabılar ala çatıdan
şəklənsinlər, bizə ki heç nə olmayıb.

Bir aktyor Lusian rolunda səhnəyə çıxır.

Bu adamın adı Lusiandır, kralın qardaşı oğludur.

O f e l i y a. Siz əsərin məzmununu yaxşı bilirsiniz, milord.

H a m l e t. Mən oyuncaq əlaltıların məhəbbət komediyalarını görə bilsəydim, sizinlə aşnanız arasında vasitəçi ola bilərdim.

O f e l i y a. Siz yaman kəskinsiniz, milord, yaman kəskinsiniz.

H a m l e t. Mənim kəskinliyimi kütləşdirmək üçün sizin bir ahınız kifayət edərdi.

O f e l i y a. Sizi başa düşmək çətindir.

H a m l e t.

Qadınlar öz ərlərini başa düşə bilmirlər. - Başla, qatil!

Tez ol, taun, göstər öz iblis sifətini! Başla! Hə, gəl!

"İntiqama səsləyir qarıldeşan qarğalar".

L u s i a n.

Niyyət qara, əllər çirkin, zəhər kəskin, məkan xəlvət,

Nə gələn var, nə də gedən, çatıb məqam, düşüb fürsət.

Ölüm şahı Hekatanın lənətiylə zəhərlənən

Bu otları gecəyarı bircə-bircə yığmısam mən.

Ax, ey zəhər! Öz heybətli, öz dəhşətli sehrin ilə

Möhkəm, sağlam bu həyatı tez məhv elə, tez məhv elə!

Zəhəri yatan adamın qulağına tökür.

H a m l e t. O, kralı bağda yatdığı yerdə zəhərləyir ki, taxt-tacı ələ keçirsin. Kralın adı Qonzaqodur. Bu əhvalat olmuş hadisədir. İtalyanca çox gözəl qələmə alınıb. İndi siz görəcəksiniz ki, qatil Qonzaqonun zövcəsinin məhəbbətini necə qazanır.

O f e l i y a. Kral öz yerindən qalxır.

H a m l e t. Necə, alovun işartısından qorxdı?

K r a l i ç a. Mənim hökmdarıma nə oldu?

P o l o n i. Tamaşanı dayandırın!

K r a l. İşıqları yandırın! Gedəyin burdan!

H a m i. İşıq verin, işıq, işıq!

Hamlet və Horatsiodan başqa, hamı gedir.

H a m l e t.

Köksü qanlı maral ağlar, qan ağlar,

Bir yanda əylənər, oynayar tülkü.

Biri şadlıq edər, biri yas saxlar,

Əzəldən belədir bu dünya mülkü.

Bu cürə şer söyləməyimə görə, ser, şlyapama çoxlu bəzəkli lələklər taxsam, naxışlı başmaqlarıma bantdan bir cüt qızılgül yapışdırsam, -əgər taleyim gələcəkdə bəd gətirsə, - mənə aktyorluğa qəbul edərlərimi?

H o r a t s i o. Ancaq yarım donluğa.

H a m l e t.

Xeyr, bütün donluğa.

Mənim sadıq dostum, sənə agahdır,

Aslan öz taxtından gedibdir, bişəkk.

Bilirsən, yerinə kim padşahdır,

Həqiqi, həqiqi, əsl bir tovuz.

H o r a t s i o. "Bişəkk"in qafiyəsi "tovuz" deyil, prins.

H a m l e t. Ah, əziz Horatsio, indi mən kölgənin hər sözünü min tümən qızıla almağa hazıram. Sən gördünmü?

H o r a t s i o. Əlbəttə, milord.

H a m l e t. Zəhərləmə səhnəsini necə?

H o r a t s i o. Mən lap diqqətlə baxırdım.

H a m l e t. Ha, ha, ha! Gəlin, bir az musiqi çalın. Gəlin, ey fleytaçılar.

Kralın oyundan qaraldı qanı,

Deməli, o sevmir komediyanı.

Musiqi, musiqi, ey çalğıcılar.!

Rozenkrants və Qildenstern qayıdırlar.

Q i l d e n s t e r n. Mehriban prins, lütf edin, sizə bir söz deyim.

H a m l e t. Ser, buyurun, istəyirsiniz bütün bir tarix danışın.

Q i l d e n s t e r n. Kral, ser...

H a m l e t. Hə, ser, ona nə olub?

Q i l d e n s t e r n. Burdan gedən kimi otağına çəkilib, özünü də çox pis hiss edir.

H a m l e t. İçkidən, ser?

Q i l d e n s t e r n. Xeyr, milord, doğrusu, qanı bərk qaralıb.

H a m l e t. Siz bunu onun həkiminə desəydiniz, çox ağıllı iş görmüş olardınız. Mən onun qanını durultmaq üçün dərman yazsam, qorxuram, qanı daha bərk qaralsın.

Q i l d e n s t e r n. Mehriban prins,öz sözlərinizə müəyyən bir hədd qoyun, mənə tapşırılan iş çərçivəsindən çox da belə kənara çıxmayın.

H a m l e t. Mən tabe, ser, buyurun.

Q i l d e n s t e r n. Kraliça, sizin ananız, yaman məyus halda məni sizin yanınıza göndərdi.

H a m l e t. Xoş gəlmisiniz!

Q i l d e n s t e r n. Xeyr, mehriban prins, bu nəvazişin indi yeri deyil. Əgər mənə lazımı cavabı versəniz, ananızın əmrini sizə yetirəcəyəm. Yoxsa sizdən icazə alıb gedəcəyəm, bununla da vəzifəm bitmiş olacaqdır.

H a m l e t. Ser, bacarmıram.

Q i l d e n s t e r n. Nəyi, milord?

H a m l e t. Sizə lazımı cavabı verməyi. Mənim ağlım xarab olub. Lakin, ser, bacardığım cavablar sizin, yaxud daha doğrusu, siz dediyiniz kimi, ananın qulluğunda həmişə hazırdır. Odur ki, artıq danışmayaq, birbaşa mətləbə keçək. Deyirsiniz ki, mənim anam...

R o z e n k r a n s. İndiki, belə oldu, qulaq asın, ananız dedi ki, sizin rəftarınız onu bərk təəccübləndirmiş və olduqca heyrətə salmışdır.

H a m l e t. O... ho... Öz anasını belə təəccübləndirməyi bacaran oğul, doğrudan da, təəccüblüdür! Yaxşı, anamı heyrətə salan başqa bir şey olmamışdır ki? Hə, bunu deyin!

R o z e n k r a n s. Ananız öz otağında sizinlə danışmaq istəyir. Buyurdu ki, yatmamışdan qabaq onun yanına gedəsiniz.

H a m l e t. Mən anama bütün həyatımla itaət edərəm. Elə fərz edərəm ki, o məni on dəfə doğub. Mənimlə başqa bir haqq-hesabınız varmı?

R o z e n k r a n s. Milord, siz əvvəllər mənim xatirimi istəyirdiniz!

H a m l e t (*əllərini göstərərək*). Bu oğurluq vasitələrinə and olsun ki, mən yenə də sizin xətrinizi istəyirəm.

R o z e n k r a n s. Mehriban prins, sizin pərişanlığınızın səbəbi nədir? Siz dərdinizi dostunuzdan gizlətməklə şəfa qapılarını öz üzünüə bağlayırsınız.

H a m l e t. Ser, işlərim irəli getmir.

R o z e n k r a n s. Bu necə olabilər? Kral özü sizi Danimarka taxt-tacının vəliəhdi təyin etdi ki!

H a m l e t. Elədir, ser, fəqət "ölmə, eşşəyim, ölmə, yaz gələr, yonca bitər". Bu zərbi-məsəl bir az köhnəlib.

Fleytaçılar geri qayıdırlar.

Aha, fleytaçılar! O fleytanın birini mənə verin görüm. (*Qildensternə*) Mənim sizə gizli bir sözüm var. Nə üçün məndən əl çəkmirsiniz? Elə bil, məni qova-qova qəfildən tələyə salmaq istəyirsiniz.

Q i l d e n s t e r n. Ah, milord, əgər mən sizə həddən artıq təngə gətirirəmsə, bu mənim sizə bəslədiyim məhəbbətin həddən artıq olmasından irəli gəlir.

H a m l e t. Bunu yaxşı başa düşmədim. Zərər yoxdur. Bir bu fleytanı çalın!

Q i l d e n s t e r n. Bacarmıram, milord.

H a m l e t. Xahiş edirəm.

Q i l d e n s t e r n. İnanın, bacarmıram.

H a m l e t. Siz Allah, çalın!

Q i l d e n s t e r n. Mən heç onu əlimdə tutmağı da bilmirəm.

H a m l e t. Bu yalan danışmaq kimi asan bir şeydir. Barmaqlarınızı bu klapanların üstünə qoyun, dodaqlarınızı buraya yapışdırıb üfürün, gözəl bir musiqi çıxacaq. Baxın, bu da klapanlar.

Q i l d e n s t e r n. Yox, yox, heç nə çıxmaz. Mən fleyta çalmağı bacarmıram. Axı, heç vaxt onu çalmağı öyrənməmişəm.

H a m l e t. İndi özünüz baxın, görün siz məni necə dəyərsiz bir şey sanırsınız. Bu adi fleytanı çala bilmirsiniz, amma mənim könlümü çalmaq istəyirsiniz. Siz elə zənn edirsiniz ki, mənim qəlbimin səs tellərini dilə gətirəcəksiniz. İnanırsınız ki, sirlərimi danışdıracaqsınız. Əminsiniz ki, həyatımın bütün notlarını bilirsiniz. Bu balaca alət ancaq çalmaq üçün yaradılıb, onun çoxlu gözəl musiqisi, mələhətli səsi vardır. Onu səsləndirməyi bacarmırsınız. Lənət sənə kor şeytan, siz nə düşünürsünüz, məni çalmaq fleytanı çalmaqdan asandır? Məni hansı çalğı aləti adlandırırırsınız adlandırın, siz mənə işgəncə verə bilərsiniz, lakin məni çala bilməzsiniz.

Poloni qaydır.

Allah nə yaxşı sizi rast saldı, ser!

P o l o n i. Milord, kraliça sizinlə danışmaq istəyir, özü də bu saat.

H a m l e t. Siz o tərəfdəki dəvəyə oxşayan buludu görürsünüzmü?

P o l o n i. Səhər ibadətində and olsun ki, görürəm. Doğrudan da, elə bilirsən dəvədir, orada dayanıb.

H a m l e t. Məncə, o, dələyə oxşayır.

P o l o n i. Vay sənin, bir ona bax a, beli eynən dələ belidir.

H a m l e t. Yox, o, balinaya oxşayır.
P o l o n i. Elədir, elədir, lap balinanın özüdür ki var.
H a m l e t. Anama deyın ki, mən bu saat gəlirəm (*Kənara*). Onlar! mənı
həqiqətən dəli edəcəklər. - Mən bu saat gəlirəm.
P o l o n i. Belə də deyəcəyəm.

Gedir.

H a m l e t.
"Bu saat" söyləmək dildə asandır.
Yaxşı, siz də gedın, sağ olun, dostlar.
(*Hamletdən başqa, hamı gedir*).
Gecənin sehrli vaxtıdır indı,
Ölülər çıxırlar məzarlarından,
Dərd, illət püskürür qorxunc cəhənnəm.
İndı qan içərdim, isti-isti qan,
Mən elə dəhşətlər törədərdim ki,
Cürətim çatmazdı gündüz baxmağa.
Ah, yanar ürəyim, sakit ol, sakit!
Unutma öz gözəl təbiətini.
Anamın yanına getməliyəm mən.
O ana qatili Neronun qəlbi
Qoyma qərar tutsun polad köksümdə.
Qoy amansız olum, cəllad olmayım:
Sözlərim anamı kəssin xəncərtək,
Xəncərim qınından çıxmasın fəqət.
Tənə oxlarını yağdırsın dilim,
Anamın üstünə qalxmasın əlim.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq.
Kral, Rozenkrants və Qildenstern daxil olurlar.
K r a l.
Ondan xoşum gəlmir, həm də bizimçün
Onun dəliliyi təhlükəlidir.
Bu işə heç cürə göz yummaq olmaz.

Yola hazırlaşın, onu sizinlə
Gərək tez göndərim İngiltərəyə.
Dövlət asayışı buna dözməz ki,
İlanı bəsləyək qoynumuzda biz.

Q i l d e n s t e r n.

Hökmdar, hazırıq hər əmrinizə.
Siz əlahəzrətin himayəsində
Yaşayan, dolanan bu qədər xalqın
Qayğısına qalmaq, fikrini çəkmək
Ən çətin, müqəddəs işdir dünyada.

R o z e n k r a n t s.

Həyatın hökmüdür: hər adi insan
Bütün qüvvəsiylə, bütün ağılıyla
Özünü bələdan qorumsalıdır.
Fəqət elə böyük şəxsiyyət var ki,
Onun sağlığından, səadətindən
Ömrü asılıdır bir çoxlarının.
Beləsi daha çox qorunmalıdır.
Adi ölüm deyil kral ölümü;
Bu ölüm ən güclü girdaba bənzər,
Özüylə aparar yaxın kəsləri.
Dövlət maşınına hərəkət verən
Ən nəhəng təkdir kral elə bil.
O sanki dayanıb uca zirvədə,
Tək ona bağlıdır minlərlə kiçik
Qaya da, təpə də, daş da, ağac da.
Elə ki, o təkər qopdu yerindən,
Onunla birlikdə dağda nə varsa,
Qorxulu, dəhşətli gurultularla
Tökülür yarğana bir an içində.
Heç vaxt tək sönməyir kralın şamı,
Kral ah çəkdimi ah çəkir hamı.

K r a l.

Təvəqqe edirəm, vaxt itirmədən
Təcili səfərə hazırlaşın siz.
İndi azad gözən bu fəlakətin
Gərək qandal vuraq ayaqlarına.

R o z e n k r a n t s v ə Q i l d e n s t e r n . Hətta itirmərik bircə an belə.

Rozenkrans və Qildestern gedirlər. Poloni gəlir.

P o l o n i .

Hökmdar, o gəldi öz anasının
Yataq otağına. Bu saat gedib
Divar xalçasının arxasında mən
Gizlənib dinlərəm söhbətlərini.
Buna inanıram, anası onu
Danlayıb suçunu başa salacaq.
Dediyiniz kimi, siz düz dediniz,
Ana övladına hakimlik etməz,
Ana övladına tərəfgir olur.
Onların sözünü kənar adamın
Xəlvət dinləməsi ağıllı işdir.
Hələlik, hələlik, böyük hökmdar,
Mən geri qayıdıb siz yatmamışdan
Sizə danışaram bildiklərimi.

K r a l .

Təşəkkür edirəm, mehriban dostum.
(*Poloni gedir*).
Eyvah, üfunətdir bu cinayətim,
Yeri də, göyü də tutub qoxusu.
Qədim zamanlardan qalmış bu lənət -
Qardaş qatilinin qara damğası
Mənim vicdanıma basılıb indi.
Bütün varlığımla arzulasam da,
Dua eyləməyi bacarmıram mən.
Qırır ağır suçum qətiyyətimi.
Tərəddüd içində qalan adamtək
Bilmirəm, nə edim, nədən başlayım.
Heç nə də, heç nə də gəlmir əlimdən.
Qardaş qanı töküb məlun əllərim
Qana daha artıq bulansa idi,
Onlan qar kimi ağartmaq üçün
Məgər göydə yağış tapılmazdı?
Əgər cinayəti bağışlamırsa,
Bəs nəyə gərəkdir Allahın rəhmi?

Dua nə üçündür? İki iş üçün:
Ya tanrı hifz etsin bizi günahdan,
Ya da bağışlasın günahımızı.
Artıq törədilib bu çirkin günah.
Üz tutum göylərə, fəqət, ah, necə,
Mən dua eyləyim: "Pərvərdigara,
Bu iyrənc qətli mənə bağışla!"
Beləmi yalvarım? Yox, mümkün deyil.
Ölkə, kraliça, taxt-tac, şan-şöhrət-
Bu mənfur qənimət hələ məndədir.
Varmı elə canı əfv eləsinlər,
Qalsın cinayətin bəhrəsi onda?
Bu satqın dünyada görürsən tez-tez:
Qızıla tutulmuş canı əlləri
Haqqın, ədalətin tutur ağzını.
Oğurluq sərvəti, oğurluq varı
Hakimlərdən satın alır qanunu.
Lakin yuxarıda belə deyildir.
Orda nə hiylə var, nə də bir yalan.
Hər iş, hər hərəkət olduğu kimi,
Tapır doğru, düzgün əksini orda.
Cavab verməliyik biz bircə-bircə
Bütün taqsırımız, günahımızçün.
Onda neyləməli? Hanı bir çarə?
Tövbəmi etməli? Bir xeyri varmı?
Əgər biri tövbə edə bilmirsə,
Onda necə olsun? Ah, müdhiş əzab!
Ah, ölümtək zalım, amansız qəlbim!
Ah, çirkin günahın bataqlığından
Azad olmaq üçün çapaladıqca
Daha çox qərq olan ləkəli ruhum!
Mənə kömək edin, siz ey mələklər!
Əyilməz dizlərim, əyilin yerə.
Sən ey daş ürəyim, təzə doğulmuş
Körpə ürəyitək yumşal, zərif ol!
Hər şey yaxşı olar.

Bir kənara çəkilib dizi üstə çökür. Hamlet gəlir.

H a m l e t.

İndi nə fürsətdir! O, dua edir.
(*Qılıncı qınından sıyırır*).
Mən onu öldürüm, beləliklə, o
Qovuşsun əbədi, uca göylərə,
Beləliklə, mən də intiqam alım.
Yox, dayan, ətraflı düşünmək gərək:
Bir əclaf öldürsün mənim atamı,
Bunun əvəzində mən, fərsiz oğul,
O alçaq canini öz əllərimlə
Göndərim cənnətə!
Oh, bu mükafatdır, intiqam deyil.
O mənim atamı qanı coşarkən,
Şövkə gələn vaxtı may ayı kimi,
Günahlar içində həlak eylədi.
Təkcə xaliq bilir, atam nə çəkir?!
Dini etiqada, inama görə,
O, ağır əzaba düçardı indi.
Bu yaramaz iblis günahlarını
Duayla, tövbəylə təmizləyərək
Geder-gəlməz yola tamam hazırkən
Onu məhv eləmək məgər qisasdır?
Xeyr!
Qayıt öz qınına, qayıt, qılıncım!
Gözlə ən dəhşətli, qorxunc məqamı.
O sərxoş yatanda, ya hirslənəndə,
Ya azğın səhvətlə xumarlananda,
Qumar oynayanda, söyüş söyəndə,
Ya da pis niyyətlə alovlananda
Elə şaqqala ki onun başını,
O öz qəlbi kimi zülmət, qaranlıq
Cəhənnəmə getsin kəllə-mayallaq. -
(*Qılıncı qınına qoyur*).
Məni otağında gözləyir anam. -
Hələlik sən yaşa, möhlət məlhəmdir,
Bu məlhəm güldürər xəstə çöhrəni,
Ancaq xilas etməz ölümdən səni (*Gedir*).

K r a l (ayağa qalxaraq).
Sözüm göylərdədir, fikrim yerdə, ah!
Fikirsiz sözləri eşitmir Allah.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Kraliçanın otağı.
Kraliça və Poloni daxil olurlar.

P o l o n i.

O indi gələcək, bərk sıxışdırın.
Son qoysun dözülməz hoqqalarına.
Deyin ki, siz onu əlahəzrətin
Hədsiz qəzəbindən qorumusunuz.
Mən elə burdaca gizlənəcəyəm.
Onunla sərt olun, xahiş edirəm.

H a m l e t (*səhnə arxasından*). Ana, ana, ana!

K r a l i ç a.

Arxayın olun.

Bir yana çəkilin, odur, o gəlir.

Poloni xalçanın arxasında gizlənir. Hamlet gəlir.

H a m l e t. Hə, ana, buyurun, arzunuz nədir?

K r a l i ç a. Niyə təhqir etdin atanı, Hamlet?

H a m l e t. Niyə təhqir etdiz atanı, ana?

K r a l i ç a. Sən bir nədən kimi cavab verirsən.

H a m l e t. Siz bir riyakartək soruşursunuz.

K r a l i ç a. Nə deyirsən, oğlum!

H a m l e t. Nə olub, ana?

K r a l i ç a. Sən məni unuttun?

H a m l e t.

Yox, yox, xaç haqqı!

Kraliçasınız, öz ərinizin

Doğma qardaşının arvadısınız.

Həm də, təəssüf ki, siz anamsınız.

K r a l i ç a.

Səninlə heç cürə bacarmıram mən,

Səninlə danışsın qoy başqaları.

H a m l e t.

Dayanın, dayanın, əyləşin hələ,
Heç yana, heç yerə tərpənməyiniz.
İndi elə güzgü düzəldim ki mən,
O sizə göstərsin iç üzünüzü.

K r a l i ç a.

Fikrin nədir? Məni öldürəcəksən?
Kömək edin, kömək!

P o l o n i (*xalça arxasından*). Haray, ay haray!

H a m l e t (*qılıncı sıyraraq*).

Bu nədir, burada siçovulmu var!
Yoxdur, mərc gəlirəm, gəbərdi artıq!
Qılıncı xalçaya sancır.

P o l o n i (*xalça arxasından*). Oh, oh, mən ölürəm! (*Yıxılıb ölür*).

K r a l i ç a. Ah, sən neylədin?

H a m l e t. Heç özüm bilmirəm, kraldır məgər?

K r a l i ç a. Bu necə dəhşətli, qanlı bir işdir!

H a m l e t

Bu qanlı bir işdir! Bu, əziz anam,
Bir kral öldürüb, sonra da onun
Doğma qardaşına ərə getməkdən
Məgər daha qorxunc, daha müdhişdir?!

K r a l i ç a. Bir kral öldürüb?

H a m l e t. Hə, miledi, hə.

Xalçanı yuxarı qaldırır və Poloninin cəsədini görür.

Bağışla, yelbeyin, zavallı axmaq!
Mən elə bildim ki, vacib adamsan.
Günah qismətində, taleyindədir.
Gördün, təhlükəli olur yaltaqlıq. –
Siz sakit əyləşin, qəmə qərq olub,
Əlinizi hədər ovuşdurmayın.
Əgər qəlbinizdə zəriflik varsa,
Əgər pis əməllər, fitnə-fəsadlar
Bərkidərək daşa döndərməyibsə,
Qəlbinizi özüm ovuşduraram.

K r a l i ç a.

Mən nə etmişəm ki, mənimlə belə
Kobud, nəzakətsiz rəftar edirsən?

H a m l e t.

Siz elə hərəkət etmisiniz ki,
Həya həyasından xəcalət çəkir.
Bu bəla namusa ləkədir, ləkə;
Saflığı, paklığı riyakar edib,
Məsum məhəbbətin gözəl alnına
Qara damğa vurub silinməz, getməz.
Bakir izdivacın əhd-peymanını
Çevirib andına qumarbazların.
Siz elə hərəkət etmisiniz ki,
Qəlbsiz bədən olub müqəddəs nikah,
Boş sözə çevrilib dini ayinlər.
Yanır abrından göylərin üzü,
Qalıb dünya mülkü kədər içində,
Sanki qopacaqdır qiyamət günü.

K r a l i ç a.

Belə dəhşət ilə, belə ucadan,
Axı, danışmağın mənası nədir?

H a m l e t.

Baxın diqqət ilə bu şəkillərə,
Bunlar surətidir iki qardaşın.
Görün, nə qəşəngdir bunun siması,
Sanki başındakı qıvrım saçları
Gözəllik tanrısı Appolonundur.
Elə bil, nur yağan şəfqətli üzü
Allahlar atası Yupiterindir.
Ürəyi titrədən qartal gözləri
Ona hər b Allahı Mars bağışlayıb.
Allahlar carçısı Merkuri kimi,
Necə də ucadır boyu-qaməti.
Göylərin üzündən busələr alan
Pənbə buludların zərif qoynunda
Yerlərə enibdir guya indicə.
Bəşər övladına bütün dünyada

Əsl kişiliyi sübut etməkçün
Onun hər xəttində, hər cizgisində
Qadir Allahların möhürü vardır.
Əvvəllər bu sizin əriniz idi.
İndisə əriniz, baxın, budur, bu.
Bu qardaş qatili, sağlam sünbülü
Məhv edən zədəli sünbüldür sanki.
Sizin gözüünüz var? Çiçəkli dağdan
Çirkin bataqlığa yuvarlandınız?
Sizin gözüünüz var? Hə, deyin görüm?
Mənə məhəbbətdən söhbət açmayın.
Sizin yaşınızda insan qanında
Alov dalğaları səngiyib sönür,
Əqlə təbə olur coşqun duyğular.
Bu işi tutdunuz hansı ağilla?
Sizin hissınız var, bu şübhəsizdir,
Yoxsa siz tərpənə bilməzdiniz ki.
Ancaq iflic olub hissınız tamam.
Dəli də bu təhər səhv etməzdi.
Hətta huşsuzlar da, bayılmışlar da
Belə itirməzdi hissiyyatını,
Görə bilərdilər bu cürə fərqi.
Hansı mənfur iblis gözübağlıca
Oynunda bu sayaq aldatdı sizi?
Gözləri görməyən, qulaqları kar,
Bütün duyğulardan məhrum olan da
Belə yanılmazdı.
Ey həya, hardasan, hardadır abrın?
Cəhənnəmtək yanan ehtiras odu
Odlara yaxırsa yaşlı ananı,
Ağlı şəhvətinə vasitəçisə,
Bəs onda şövqündən yanan gənc qızlar
Mumtək əriməzmi bu od içində?!
Onlardan biz necə həya gözləyək?

K r a l i ç a.

Ah, Hamlet, ah, oğlum, bəsdir, danışma.
Sən mənə göstərdin bütün qəlbimi.

Orda heç nə ilə silinməyəcək
Qapqara, qansaçan ləkələr vardır.

H a m l e t.

Murdar tər içində çirkin yataqda
Çevirmək müqəddəs eşq dünyasını
Donuz tövləsinə...

K r a l i ç a.

Ah, yetər, sus, sus!
Sözlərin xəncərtək dəlir köksümü.
Mənə rəhmin gəlsin, mehriban Hamlet.

H a m l e t.

Atamın kəsilmiş bir dırnağına
Dəyməyən rəzil qul, miskin oyunbaz,
Qatil, haramzadə, cib kəsən alçaq,
Ən qiymətli tacı oğurlayaraq
Cibində gizlədən...

K r a l i ç a. Danışma, oğlum!

H a m l e t.

Belə bir cır-cındır kralına siz –
(*Kölgə gəlir*).
Ey ulu göylərin pak mələkləri,
Qanadınız altı qoruyun məni! –
Siz əlahəzrətə nə lazımdır, nə?

K r a l i ç a. Aman, dəliliyi başladı onun!

H a m l e t.

Yoxsa gəlmisiniz ləng oğlunuzu
Vaxtı hədə yerə keçirdiyimçün
Məzəmmət etməyə, qınamağa siz.
Qorxunc hökmünü də əməl etməyə
Vaxtıdır, eləmi?

K ö l g ə.

Unutma. Hamlet.
Korşalıb kütləşən qətiyyəti
Gəlmişəm mən yalnız itiləməkçün.
Sən bir anana bax, donub dəhşətdən,
Onu işgəncədən, əzabdan qurtar.
Zəiflər daha çox əziyyət çəkir.
Ona xoş bir söz de.

H a m l e t. Nə olub, ledi?

K r a l i ç a.

Yox, sənə nə olub? Neçin gözlərin
Zillənib, dikilib o boşluqlara?
Danışsın cənsiz hava ilə sən?
Qorxunc gözlərində çırpınır qəlbin.
Dəhşətlə oyanmış əsgərlər kimi,
Saçların başında dayanıb dümdüz.
Xəstəlik odunu soyuq səbirlə
Söndürmək lazımdır, mehriban oğlum.
Sən belə diqqətlə nəyə baxırsan?

H a m l e t.

Ona, ona! Baxın, necə solğundur!
O qəmli görkəmi, qəmin səbəbi
Həyəcana salar daşları hətta. –
Siz elə baxmayın, parçalayır, ah,
Məhzun baxışınız məhzun könlümü.
Möhkəm qətiyyətim yumşalar birdən,
Göz yaşı tökərəm qan əvəzinə.

K r a l i ç a. Oğlum, bu sözləri kimə deyirsən?

H a m l e t. Məgər görmürsünüz?

K r a l i ç a.

Əsla heç nəyi,
Orda nə varsa, gördüklərimdir.

H a m l e t. Doğrudan, heç bir səs eşitmirsiniz?

K r a l i ç a. Yalnız eşidirəm öz səsimizi.

H a m l e t.

Nə üçün, bir baxın, oraya baxın,
Atamdır, özüdür, diridir sanki!
Baxın, yavaş-yavaş çıxır qapıdan!
Kölgə gedir.

K r a l i ç a.

Pozulmuş əsəbin illətidir bu,
Səni qara basır, bu xəstəlikdə
İnsanın gözünə görünür hər şey.

H a m l e t.

Məni qara basır? Yanılırsınız,
Mənim nəbzim vurur sizinki kimi,
Ağlım da, huşum da öz yerindədir.
Yoxdur dəlilikdən sözümdə əsər.
Bir şübhəniz varsa, sınayın məni,
Sizə təkrar edirəm, nə demişəmsə.
Dəli deyə bilməz dediklərini.
Bir Allah eşqinə düşünün, ana,
Elə zənn etməyin qədimə səbəb
Sizin günahınız, suçunuz deyil,
Yalnız, yalnız mənim dəliliyimdir.
Bu yalançı inam - yalançı məlhəm
Sizin qəlbimizin yaralarını
Qərtməklə bağlayar, sağalda bilməz.
Yaralar gizlicə irinləyərək
İçəridən yeyib məhv edər sizi.
Allaha yalvarın, tövbə əyləyin,
Yuyun keçmişdəki günahınızı,
Çəkinin gələcək qəbahətlərdən.
Gübrə verməzlər ki ala qotuna,
Onu köklərindən yolub atarlar.
Bağışlayın, dedim mən həqiqəti.
Çünki bu qudurğan, harın zamanda
Şərə bir yaxşılıq əyləmək üçün
Şərə xeyirxahlıq minnət əyləyir.

K r a l i ç a. Ah, Hamlet, qəlbimi parçaladın sən.

H a m l e t.

Çürük parçasını atın bir yana,
Təmiz parçasıyla yaşayın onun.
Hə, xanım, gecəniz xeyrə qalsın,
Əminim yanına getməyin ancaq.
Əxlaqlı, ismətli olmasanız da,
Əxlaqlı, ismətli görünün hər vaxt.
Hər şeyə qadirdir vərdiş əzəldən:
O, bakir hissləri yeyir iblistək,
Gözəllik yaradır bir mələk kimi.

Paltara, geyimə bənzəyir vərdiş,
Həya pərdəsinə bürünsəniz siz,
Həyalı olmağı öyrənərsiniz.
Bu gecə dözsəniz, sonra get-gedə
İşlər daha yüngül, asan olacaq.
Vərdiş təbiətin, demək olar ki,
Ən möhkəm möhrünü dəyişə bilir.
Xeyirxah vərdişlər, gözəl adətlər
Ya tabe eyləyir mənfur şeytanı,
Ya da qovur onu min bir dəhşətlə.
Bir daha gecəniz xeyrə qalsın.
Gedib xeyir-dua istəyən zaman
Mənə də istəyin pərvərdigardan.
(*Polonini göstərərək*).

Mənim bu cənaba yazığım gəlir.
Görünür, beləymiş taleyin hökmü:
O məni, mən onu cəzalandıraq.
Mən olum taleyin cəza qırmancı.
Onun cəsədini aparıb, özüm
Cavab verəcəyəm bu ölüm. üçün. –
Yenə də gecəniz xeyrə qalsın.
Qəddar olmalıyam mərhəmətimdən,
Sizin halınıza acıyıram mən.
Bununla fəlakət başladı artıq,
Hələ qarşıdadır müdhiş bədbaxtlıq.
Bircə söz də deyim, mehriban ledi.

K r a l i ç a. Söylə, söylə görüm, neyləməliyəm?
H a m l e t.

Heç nə, gedin mənə məhəl qoymadan,
Girin yatağına lovğa kralın,
Yenə sığallasın üz-gözünüzü,
Sizə quzum desin, maralım desin.
O, lənətə gəlmiş qolları ilə
Sizin boynunuzu qucaqlayaraq
Bir cüt öpüş alsın yanağınızdan.
Bunun əvəzində, təşəkkür kimi,
Siz də sirri açıb ona deyın ki,

Hamlet dəli deyil həqiqətən də,
Dəliliyə vurub özünü qəsdən.
Bu iş onun üçün əla olacaq,
Çünki belə gözəl, belə ağıllı,
Belə fərasətli bir kraliça
Onuntək bir paza, bir yarasaya
Bu cürə qiymətli bir sirr açacaq.
Bunu kim eyləyər? Əlbəttə, heç kim!
Hətta nağıldakı məşhur meymun da
Ən uca binanın çıxıb damına,
Xəlvətcə, gizlicə orda saxlanan
Səbəti açaraq göyərçinləri
Havaya buraxmaz heç vaxt, heç vədə.
Səbətə girməz ki təcürbə üçün,
Səbətlə birlikdə yıxılar birdən,
Boynu yerə dəyib qırıla bilər.

K r a l i ç a.

Arxayın ol, oğlum, ölərəm ancaq
Heç zaman heç kimə satmaram səni.

H a m l e t.

Məni göndərirlər İngiltərəyə,
Bunu bilirsiniz?

K r a l i ç a.

Bəli, çox əfsus,
Mən tamam unudum, bu qət olunub.

H a m l e t.

Əmr möhürlənib, hazırdır artıq.
Mənimlədir iki məktəb yoldaşım
Bu uzaq səfərdə, inanıram mən
Onlara gürzəyə inandığımtək.
Məni salmalıdır onlar tələyə.
Yaxşı, belə olsun, görək kim kimi
Bu gizli yarışda məğlub edəcək.
Düzü, gülməlidir quyu qazan kəs
Yıxılıb düşəndə öz quyusuna.
Qalanı əlinə keçirmək üçün
Onlar lağım atıb, qurğu quracaq

Mənsə lağım atıb daha dərindən
Qurğu quracağam qurğuya qarşı,
Göyə sovrulacaq bütün qurğular.
Həngamə qopacaq eyni zamanda
Yer altıda hiylələr qarşılaşanda. –
Aparım, gizlədim bu içəlatı,
Mənim səfərimi sürətləndirdi.
Anacan, gecəniz xeyrə qalsın.
Doğrudan, nə yaman susdu müşavir!
Çərənçi, gicbəsər bu haramzada
Nə ciddi, təmkinli olub dünyada! –
Gəl, cənab, səninlə çürüdək işi. –
Gecəniz xeyrə qalsın, anacan.
Hərəsi bir yana gedir.

Hamlet Poloninin cəsədini sürüyərək aparır.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq. Kral, kraliça, Rozenkrants və Qildenstern daxil olurlar.

K r a l.

Bu dərin ahlarda nəşə bir sirr var.
Bunun səbəbini öyrəndinizmi?
Oğlunuz hardadır?

K r a l i ç a.

Bizi tək buraxın beş-on dəqiqə.
(*Rozenkrants Qildenstern gedirlər*).
Ah, mehriban ərim, mən nələr gördüm!

K r a l. Nə var, Gertruda? Hamlet necədir?

K r a l i ç a.

Hiddətlə çarpışıb tufan qoparan
Dəniztək, küləktək ağsız idi.
Xalça arxasından elə bu vaxtı
Şıqqıltı eşidib şaşırdı tamam.
"Siçovul, siçovul!" deyər qışqırdı,
Qılıncı sıyrıb sancdı xalçaya,
Öldürdü bilmədən yazıq qocanı.

K r a l.

Necə də qorxulu, dəhşətlidir bu!
Orda gizlənsəydik, biz də ölərdik.
Onun belə sərbəst, azad gəzməsi
Sizinçün, bizimçün, hər bir kəs üçün,
Bütün hamı üçün təhlükəlidir.
İndi bəs bu qana kimdir cavabdeh?
Əfsus ki, özümüz. Çünki vaxtında
Nəzarət etmədik bu dəli gəncə,
Onu ayırmadıq başqalarından.
Tükənməyən övlad məhəbbətimiz
Aldı başımızdan ağılımızı,
Düşünüb seçmədik yaxşını pisdən.
Hamıdan biz onun dəliliyini
Gizlədik ayıblı xəstəlik kimi.
İndi içimizdə şiddət eyləyib
Yeyir qəlbimizi. O hara getdi?

K r a l i ç a.

Harasa ölünü çəkib apardı.
Mədəndə yöndəmsiz daşlar içində
Qızıl zərrələri parıldayantək,
Dəlilikdən coşub sayıqladıqca
Onun da ağıllı, gözəl sözləri
Adamın qəlbinə şəfəq saçırdı.
Göz yaşı tökürdü öz əməliyəçün.

K r a l.

Gedək, Gertruda. Günəş nurunu
Dağların başına hələ saçmamış,
O yola düşəcək səhər gəmiylə.
Bu mənfur qətlə ustalıqla biz
Gərək səbəb tapaq. Ey! Qildenstern?
(*Rozenkrants və Qildenstern qayıdırlar*).
Köməkçi götürün, tez gedin, dostlar.
Dəliliyi tutub cılğınlaşaraq,
Yataq otağında kraliçanın
Fəqir Polonini öldürüb Hamlet,
Harasa sürüyüb cənazəsini.

Gəzin, tapın onu, ancaq prinslə
Mehriban danışın, mülayim olun,
Gətirin kilsəyə cəsədi dərhal.
Rica eyləyirəm sizdən, tələsin!
(*Rozenkrants və Qildenstern gedirlər*).
Gedək, Gertruda, yığaq dostları,
Onlara bildirək həm bu ölümü,
Həm də ki gələcək məqsədimizi.
Beləliklə, birbaşa hədəfə uçan
Qorxunc, zəhərli top gülləsi kimi,
Dünyanın bağrını yaran böhtanlar,
Bəlkə, toxunmadı, dəymədi bizə.
Ah, gedək birlikdə, mənim mələyim,
Təşvişlə, qorxuyla dolub ürəyim.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq. Hamlet daxil olur.

H a m l e t. Çatdı təhlükəsiz mənzilinə o.
R o z e n k r a n t s və Q i l d e n s t e r n (*səhnə arxasından*). Hamlet! Prins
Hamlet!
H a m l e t.
Sus, bu nə səsdir?
Kim məni çağırır? Budur, gəlirlər.
(*Rozenkrants və Qildenstern gəlirlər*).
R o z e n k r a n t s. Milord, neylədiniz o cənazəni?
H a m l e t. Tapşırdım torpağa - öz anasına.
R o z e n k r a n t s.
Deyiniz, hardadır, biz gedib ordan
Götürək, aparaq onu kilsəyə.
H a m l e t. Buna inanmayın.
R o z e n k r a n t s. Nəyə inanmıyaq?
H a m l e t. Buna ki, mən sizin sirrinizi saxlaya bilərəm, ancaq öz sirrimi yox.
Bir də axı gənə özü nədir ki, onun sual-sorğusu da nə olsun. Bir kral oğlu ona nə
cavab verməlidir?
R o z e n k r a n t s. Siz məni gənə sayırsınız, milord?

H a m l e t. Bəli, ser, kral mərhəmətinin, səxavətinin, hakimiyyətinin bütün şirəsini soran bir gənə. Fəqət belə qarınculular krala daha yaxşı qulluq göstərilər. Kral onları, meymun ağzının bir küncündə dadlı tikə saxladığı kimi, saxlayır. Ağzına birinci alıb axırda udur. Şirəniz ona lazım gəldikdə o sizi sıxır. Siz, gənələr yenidən quru qalrsınız.

R o z e n k r a n t s. Mən sizi başa düşmürəm, milord.

H a m l e t. Mən buna sevinirəm. Ağıllı sözü axmaq qulaq eşitməz.

R o z e n k r a n t s. Milord, siz cənazənin yerini deməli və bizimlə kralın hüzuruna getməlisiniz.

H a m l e t. Cənazə kralın yanında, ancaq kral cənazənin yanında deyil. Kral elə şeydir ki...

Q i l d e n s t e r n. "Elə şeydir ki", milord?

H a m l e t. Heç şeydir. Aparın məni onun hüzuruna. Gizlə, tülkü, cüssəni, hamı axtarır səni.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq. Kral əyanların muşayiəti ilə daxil olur.

K r a l.

Mən əmr etmişəm, gəzsinlər onu,
Axtarıb tapsınlar cənazəni də.
Bu adamın azad, sərbəst qalması
Necə də dəhşətli, təhlükəlidir!
Onunla sərt olmaq bizə yaramaz,
Onu çox istəyir qara camaat.
Avam xalqın ağı gözlərindədir.
Verilən cəzanı görürlər ancaq,
Heç vaxt düşünmürlər cinayət haqda.
Hər şey ehtiyatla düzəlsin görək.
Onun bu səfəri təcili, vacib
Dövlət işi kimi görünməlidir.
Qorxulu dərdləri dünyada bəşər
Qorxulu dərmanla sağalda bilər,

Ya da əlac tapmaz.
(*Rozenkrants daxil olur*).

Nə var! Nə oldu?

R o z e n k r a n t s.

Meyiti harada gizlətdiyini,
Nə qədər çalışdıq, öyrənəmmədik.

K r a l. Bəs özü hardadır?

R o z e n k r a n t s.

Özü bayırda,
Nəzarət altında durur, hökmdar.
Sizin əmrinizi gözləyirik biz.

K r a l. Prinsi gətirin!

R o z e n k r a n t s.

Ey, Qildenstern!
Prinsi gətirin tez içəriyə.
(*Hamlet və Qildenstern daxil olurlar*).

K r a l. Hə, Hamlet, bir danış, hamı Poloni?

H a m l e t. Axşam yeməyində.

K r a l. Axşam yeməyində?

H a m l e t. Bəli, lakin o yemir, onu yeyirlər. Siyasi qurdların ona həsr olunmuş ümumi yığıncağı yenicə başlanıb. Məzar qurdu yeməyinin əlvanlığına görə yer üzünün bütün imperatorlarından üstündür. Biz dünyada olan, əti yeyilən hər bir canlıni saxlayıb kökəldirik ki, özümüz yeyib kökələk, özümüzü isə qurdlar üçün bəsləyirik. İstər piy basmış kral olsun, istərsə arıq dilənçi, qurdlar üçün fərq eləməz. İkisi də bir süfrədə eynidir, iki cürə, müxtəlif yeməkdir. Budur həyatın sonu. Kral. Əfsus, əfsus!

H a m l e t. İnsan, kralı yemiş qurdla balıq tutar, sonra da həmin qurdu yeyən balığı özü yeyir.

K r a l. Bununla sən nə demək istəyirsən?

H a m l e t. Heç nə, mən sizə yalnız onu göstərmək istəyirəm ki, bir kral bir dilənçinin bağırsaqlarında necə təntənə ilə səyahətə çıxıb bilər.

K r a l. Poloni hardadır?

H a m l e t. Göylərdə, adam göndərin baxsın. Hərgah orada tapmasa, onda cəhənnəmdə onu özünüz axtarın. Əgər heç yerdə tapılmasa, bir aydan sonra şüşəbəndin pilləkəni ilə yuxarı qalxanda burnunuz onun yerini sizə deyər.

K r a l (*bəzi xidmətçilərə*). Gedin, tez oranı axtarın!
H a m l e t. Tələməyin, siz gələndək o heç yana getməyəcək.

Xidmətçilər gedirlər.

K r a l.
Hamlet, törətdiyin ağır cinayət
Bizi həddən artıq kədərləndirir.
Sənin sağ-salamat qalmağın üçün
Təklif edirik ki, təcili, dərhal
Burdan, bu ölkədən çıxıb gedəsən.
Odur ki, ləngimə, yola hazırlaş.
Əsir səmt küləyi, hazırkı gəmi.
Yoldaşlar gözləyir, açın yelkəni
Düz İngiltərəyə.

H a m l e t. İngiltərəyə?

K r a l. Bəli, tələs, Hamlet.

H a m l e t. Yaxşı, çox yaxşı.

K r a l.

Əgər sən bilsəydin məqsədimizi,
Yəqin ki, onda da belə deyərdin.

H a m l e t. Mən sizin məqsədinizi görən mələyi görürəm. Qoy belə olsun,
gedirəm İngiltərəyə! - Salamat qalın, əziz anam.

K r a l. Əziz atam, Hamlet.

H a m l e t. Xeyr, anam. Ata və ana ər-arvad deməkdir. Ər-arvadsa bir can, bir
bədəndir. Deməli, heç bir fərqi yoxdur. Deməli, anam deyirəm. - Gedirəm
İngiltərəyə.

Gedir.

K r a l.

İzləyin siz onu qarabaqara,
Tələsdirin, gedib minsin gəmiyə.
Bu gecə o burda qalmasın gərək,
İşi yubatmayın. Sizə uğurlar!
Məktubda yazılıb hər şey birbəbir.
Təvəqqe edirəm, tez düşün yola.
(*Rozenkrants və Qildenstern gedirlər*).
Sənsə, İngiltərə, qəlbində əgər
Mənə qarşı bir az məhəbbət varsa, -

Yadından çıxarma, bu məhəbbəti
Qüdrətim qazanıb qanlı döyüşdə.
Əgər sinən üstə Danimarkanın
Qılinc yaraları sağalmayıbsa,
Xərac verirsənsə bizə qorxudan, -
Laqeyd yanaşma mənim əmrimə.
Məktubum bildirər gizli fikrimi,
Sənə tapşırıram: Hamleti öldür.
Məhv et, məhv et onu sən, İngiltərə.
Qanımda alışır qızdırma kimi,
Qurtar, qurtar məni bu qorxunc oddan.
Nəçə ki o sağdır, düşüb dəhşətə,
Həsrət qalacağam mən səadətə.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Danimarkada bir düzəngah.

Fortinbras, bir kapitan və hərbi nizamla addımlayan qoşun daxil olurlar.

F o r t i n b r a s.

Kapitan, siz məndən Danimarkanın
Böyük kralına salam aparın.
Ona ərz edin ki, vədinə görə,
Şanlı hökmdarın torpaqlarından
Keçir Fortinbras öz qoşunuyla.
Ordugahın yeri bəllidir sizə,
Əgər əlahəzrət arzulayarsa,
O saat gələrik hüsuruna biz.
Ona belə deyın!

K a p i t a n. Baş üstə, milord.

F o r t i n b r a s. Qoşun, yavaş-yavaş irəliyə marş!

Fortinbras qoşunla birlikdə gedir.

Hamlet, Rozenkrants, Qildenstern və başqaları gəlirlər.

H a m l e t. Bu ordu kimindir, mehriban cənab?

K a p i t a n. Norveç dövlətinin əsgərləridir.

H a m l e t. Haradır səfəri? Məramı nədir?

K a p i t a n. Polşanın üstünə yürüş edirlər.
H a m l e t. Cənab, komandiri kimdir onların?
K a p i t a n.

Norveç kralının qardaşı oğlu,
Tax-tacının varisi Fortinbrasdır.

H a m l e t.
Polşanı büsbütün tutmaqdır qəsd,ı
Ya sərhəddən bir az almaq istəyir?

K a p i t a n.
Düzünü söyləsək, kəsə danışsaq,
Bir qarış torpağa can atırıq biz.
Oranın xeyri yox, yalnız adı var,
Beş quruş verməzdim heç vaxt ona mən.
Ya Norveç, ya Polşa satsaydı əgər,
O yerdən beş quruş qazanmazdılar.

H a m l e t. Onda qorumaz ki onu polyaklar.
K a p i t a n. Böyük ordu yığıb onlar bu yerə.
H a m l e t.

İyirmi min qızıl, iki min adam
Bir saman çöpünə qurban gedəcək!
Bəladır bol nemət, əmin-amanlıq,
İnsanı daxilən yeyir qurd kimi,
Zahirən səbəbi görünmür gözə.
Təşəkkür edirəm qəlbən sizə, ser.

K a p i t a n. Yaradan hər zaman sizə yar olsun.
Gedir.

R o z e n k r a n t s. Getməyəkm, milord?
H a m l e t.

Gedin qabaqda,
Mən gəlib bu saat çataram sizə.
(*Hamletdən başqa hamısı gedir.*)
Hər şey, hər hadisə bir məzəmmətdir,
Necə də səsləyir qisasa məni!
Arzusu, istəyi həyatda yalnız
Yemək, yatmaq olan bir insan nədir?
Heyvandır, vəssəlam, başqa cür olmaz.

Bizi bu aləmdə xəlq edən xaliq
Bizə elə böyük zəka verib ki,
Görürük keçmiş, gələcəyi də.
Allaha bənzəyən idrakı bizə
Töhfə verməyiblər, hədəf məhv edək.
Görəsən, idrakı nədir məhv edən?
Heyvan huşsuzluğu, yoxsa hər işin
Sonunu dərinədən düşünən şübhə?
Fikirlər dörd cürə olur əzəldən:
Üç payı qorxaqlıq, bir payı ağıl.
İşi görmək üçün öz məqamında.
Vasitə, iradə, səbəb, güc varkən
"Bu iş olmalıdır" deyər bir sözü
Bilmirəm nə qədər təkrar eyləyim?
Məni tənbeh edir saysız misallar.
Bax, buna sübutdur bu böyük ordu.
Lovğa, təkəbbürlü gənc bir şahzadə
Şan-şöhrət eşqiylə alovlanaraq
Bu qədər insanı öz arxasınca
Aparır qırğına, qanlı döyüşə.
Bu zərif, bu incə qayğısız cavan
Ağzını-burnunu əyib hər şeyə,
Düşünür hücumun nəticəsini.
Bu qorxunc cəsarət, bu qorxulu iş
Dəyməz hətta tək bir lax yumurtaya.
Fəqət bu dünyada bir həqiqət var:
Arada böyük bir səbəb olmadan
Döyüşə atılmaq böyüklük deyil.
Əgər şərəf, ictimaiyyət, ləkələnməyəcəksən,
Adıca bir saman çöpündən ötrü
Vuruşmaq insana böyüklük verir.
Mən necə dayanım indi yerimdə?!Atam öldürülüb, anamın isə
Şərəfi, ictimaiyyəti tapdalanıbdır.
Ağlım şaşırılmazmı, qanıma coşmazmı?
Bəlkə də, hələlik yatsın qeyrətim,
Baxım utanmadan bu iyirmi min

Bədbəxt adamların ölümünə mən.
Qondarma, yalançı şöhrətə uyub,
Onlar yatağma gedirmiş kimi,
Gedirlər birbaşa qəbir evinə.
Bir parça yer üçün vuruşacaqlar.
O yerə bu ordu yerləşə bilməz,
Ölənləri orda dəfn etmək üçün
Məzar da tapılmaz kifayət qədər...
Ah, ah, mənim fikrim, bu gündən belə
Ya məhv ol, ya da ki qan saç, qan çilə!
Gedir.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Elsinor. Qəsrə bir otaq.
Kraliça, Horatsio və bir zadəgan daxil olurlar.

K r a l i ç a. Onunla danışmaq istəmirəm mən.
Z a d ə g a n.

Qışqırıb can atır sizi görməyə,
Doğrudan, ağılım itirib yazıq,
Yaman pis haldadır.

K r a l i ç a. Nə olub ona?
Z a d ə g a n.

Elə hey danışır öz atasından,
Deyir: yalanlarla dolub bu dünya.
Sıxıb yumruğunu çırpır köksünə.
Ağlayır, hırlənir hər cüzi işdən,
Hər yerdən, hər şeydən şübhələnir o.
Az-maz məna vardı bəzi sözündə,
Nitqi mənasızdır, rabitəsizdir.
Fəqət həmin nitqi kim eşidirsə,
Ona məna verir öz bildiyitək.
Baxışı, duruşu, hərəkətləri
Aydın göstərir ki, onun qəlbində
Dəhşətli, dözülməz bir kədər vardır.

H o r a t s i o.

Yaxşı olardı ki, dinləyəydiniz,
Çünki o, bədniyyət, bədxah kəslərdə
Qorxulu fikirlər yarada bilər.

K r a l i ç a.

Qoy gəlsin içəri (*Zadəgan gedir*).
(*kənara*) Hər şey günahkartək xəstə qəlbimi
Sıxır vahiməylə məngənə kimi.
Dolur şübhələrlə ləkəli vicdan,
Açıq taqsırını öz qorxusundan.
Zadəgan Ofeliya ilə qayıdır.

O f e l i y a.

Hardadır, hardadır Danimarkanın
Gözəl, əzəmətli kraliçası?

K r a l i ç a. Nə var, Ofeliya, bu nədir, qızım?

O f e l i y a (*oxuyur*).

Necə tapım onu mən?
Hamı o eşq məşəli?
Əlində var çəliyi,
Ayağında səndəli.

K r a l i ç a. Quzum, bu nəğmənin mənası nədir?

O f e l i y a. Deyim? Yox, lütf edin, bir qulaq asın (*oxuyur*).

Öldü, getdi məzara,
Yuxudadır həmişə.
Ayağında daş durur,
Başı üstə bənövşə.
O, oy!

K r a l i ç a.

Ofeliya, fəqət...
Ofeliya.
Dinləyin.
Kral gəlir.

K r a l i ç a.

Dəhşətdir, əzizim, bir ona baxın.
Ofeliya (*oxuyur*). Dağ qarıtək kəfən ağ,
Əlvan güllər naxış.

O gülləri yuyaraq
Tökəmmədim göz yaşı.

K r a l. Əhvalın necədir, qəşəng göyərçin?

O f e l i y a.

Yaxşıdır! Yaradan yar olsun sizə.
Çörəkçi qızıymış, deyirlər, bayquş...
Hökmdar, bilirik indi nəyik biz,
Lakin bilmirik ki, nə olacağıq.
Allah süfrənizi artıq eləsin.

K r a l. Xəyalən danışır öz atasıyla.

O f e l i y a. Təvəqqe edirəm, bu haqda bir kəlmə də kəsməyəm. Fəqət sizdən soruşsalar ki, bunun mənası nədir, belə deyin (*oxuyur*):

Valentina günündə¹
Tezdən qanad çalaram,
Pəncərənin önündə
Valentinan olaram.
Oğlan açdı qapını,
İlk bəxtini atmadı.
Qız geriye qayıtdı,
Ancaq qız qayıtmadı.

K r a l. Gözəl Ofeliya!

O f e l i y a.

Həqiqətən də,

Pis söz lazım deyil, qurtarıram mən.
(*Oxuyur*)
And olsun İsaya, müqəddəs dinə,
Bu çirkin bədnamlıq artıq agahdır.
Oğlanlar dəşirlər almaz tapantək,
And olsun Allaha bu iş günahdır.
Qız deyir: söz verdin mənə dəyməmiş,
Üzük taxacaqsan barmağıma sən.
Oğlan cavab verir: sənə dəyməzdim,
Əgər gəlməsəydin yatağıma sən.

¹ Bu müqəddəs gündə (14 fevralda), qədim adətə görə, oğlanın gördüyü birinci qız onun sevgilisi olur.

K r a l. O nə vaxtdan bəri düşüb bu hala?

O f e l i y a. İnanıram ki, hər şey yaxşı olacaq. Biz səbir etməliyik. Ancaq düşünəndə ki, onu soyuq torpağa basdırdılar, mən isti göz yaşlarımı saxlaya bilmirəm. Bunu qardaşıma deyəcəyəm. Yaxşı məsləhətinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Tərpən, mənim karetam! Gecəniz xeyrə qalsın, xanımlar; gecəniz xeyrə qalsın, əziz xanımlar. Gecəniz xeyrə qalsın, gecəniz xeyrə qalsın (*Gedir*).

K r a l.

Gedin arxasınca, gözdən qoymayın.

(*Horatsio ilə zadəgan gedirlər*).

Atasının müdhiş ölümü onun

Ağlını zəhərtək zəhərləmişdir.

Aman, Gertruda, ah, Gertruda,

Fəlakət gəlməyir cəsustək bir-bir,

Gəlir qoşun kimi hey yığın-yığın.

Əvvəl öldürüldü qoca Poloni,

Sonra sürgün oldu oğlumuz Hamlet,

Özü günahkardır bu işə yalnız.

Bulanlıq bir çaya dönübdür bu xalq,

Yazıq Poloninin ölümü haqda

Qorxunc şayiələr pıçıldaşırlar.

Yaman təcrübəsiz hərəkət etdik:

Nahaq dəfn elədik onu gizlicə.

Sonra Ofeliya - o biçarə qız

İtirdi ağlını - gözəlliyini.

Ağılsız biz nəyik? Yalnız bir şəkil

Və yaxud həqiqi, adicə heyvan.

Hamısından pisi, nəhsi budur ki,

Laert Fransadan gəlib xəlvətcə.

Ağır dərd içində, kədər içində

Tənha bir guşəyə çəkilib durur,

Dinləyir qərribə şayiələri.

Onun atasının ölümü haqda

Onun dəng edirlər qulaqlarını.

Qatili bilməyib azgın əbləhlər

Tək bizdə görürlər bütün günahı.

Ağızdan-ağıza gəzir bu söhbət.

Əziz Gertruda, bu müdhiş sözlər
Qırma doldurulmuş top gülləsitək
Deşik-deşik edir mənim qəlbimi.
Səhnə arxasından səs-küy eşidilir.

K r a l i ç a. Bu nədir?

K r a l.

Hardadır gözətçilərım?!
Deyin, qapıları bərk qorusunlar.
(*Başqa zadəgan daxil olur*).
Nə olub? Zadəgan.
Qoruyun özünüzi siz.
Hökmdar, gənc Laert keçib hücumə,
Birləşib silahlı qiyamçılarla,
Tərk-silah edir keşikçiləri.
Tufanlı dənizin coşqun suları
Belə bir sürətlə sahili aşıb,
Geniş düzənləri zəbt edə bilməz.
Ona arxa durur qara camaat.
Sanki unudulub qədim zamanlar,
Ölkəmizdə həyat başlanır indi,
Adət-ənənələr yox imiş guya,
Təzə təsdiq olur qayda-qanunlar.
Deyirlər: "Laerti kral seçmişik.
Laert hökmdardır, yaşasın Laert!"
Göyə tullayaraq papaqlarını,
Əl çalıb beləcə bağırır hamı.

K r a l i ç a.

Havayı sevinib hürüyür onlar!
Ey Danimarkanın satqın itləri,
Qayıdın, siz izi itiribsiniz!
Səhnə arxasında hay-küy.

K r a l. Qapını qırdılar.

Silahlı Laert, onun dalınca danimarkalılar gəlirlər.

L a e r t.

Hanı bu kral? -
Cənablar, hamınız durun bayırda.

D a n i m a r k a l l a r. Xeyr, girməliyə içəri biz də.

L a e r t. Xahiş eyləyirəm, mənə yol verin!

D a n i m a r k a l l a r. Buyurun, buyurun.

Onlar qapıdan kənara çəkilirlər.

L a e r t.

Minnətdaram mən.

Bərk tutun qapını. - Ah, rəzil kral,

Ver mənim atamı!

K r a l i ç a. Sakit ol, Laert.

L a e r t.

Qanımda bir damcı sakitlik olsa,

Deməli, anadan bəc doğulmuşam.

Atam qurumsaqdır, pak anamınsa

Alnında qəhbəlik damğası vardır,

İtibdir şərəfim, qeyrətim mənim.

K r a l.

Səbəb nədir, Laert, üsyan edirsən

Tanrıya ağ olan nəhənglər kimi? –

Burax, Gertruda, qorxma, qoy gəlsin.

Kralı hifz edir ulu qüvvələr.

Xəyanət nə qədər əl uzatsa da,

Ona dəyə bilməz. - Bir söylə, Laert,

Nə üçün sən belə qəzəblənmişən? –

Burax, Gertruda. - Hə, danış, kişi.

L a e r t. Hani mənim atam?

K r a l. Atan ölübdür.

K r a l i ç a. Ancaq kral buna müqəssir deyil.

K r a l. Qoy nə istəyirsə, özü soruşsun.

L a e r t.

O necə ölübdür? Yox, yox, heç zaman

Mənimlə zarafat eləmək olmaz.

Qoy cəhənnəm olsun sədaqət, vəfa!

Müqəddəs andlar da qalsın iblisə!

Çürüsün zindanda vicdan, mərhəmət!

Cəhənnəm əzabı qorxutmur məni.

İnanın sözümə: həm bu, həm də o

Dünyanın mənimçün bir fərqi yoxdur.

Nə olacaq olsun, mən öz atamın
Mütləq alacağam intiqamını.

K r a l. Kim səni saxlayır?

L a e r t.

Yalnız iradəm,
Bütün dünya gəlsə, saxlamaz məni.
Əgər vara qalsa, kifayət edər,
Azla böyük işlər görəcəyəm mən.

K r a l.

Niyə, nədən öldü istəkli atan?!
Bu sirri öyrənmək istəyirsənsə,
Onda belə qisas nəyə gərəkdir.
Sən qumar oynunda, mehriban Laert,
Qaliblə məğlubu bilmədiyintək,
Dostunla düşməni seçə bilmirsən.

L a e r t. Siz yalnız düşməni göstərin mənə.

K r a l. Bilmək istəyirsən onu sən, oğlum?

L a e r t.

Bəli, mən atamın mərd dostlarını
Bağrıma basaram hər vaxt, hər zaman.
Köksünü dağıdıb, balalarım
Qanıyla bəsləyən qutan quşutək,
Onları bəslərəm ürək qanımla.

K r a l.

İndi danışırısan, həqiqətən də,
Əsil övlad kimi, zadəgan kimi.
Sevimli atanın bu ölümündə
Mənim zərrə qədər günahım yoxdur,
Ona daha artıq acıyıram mən,
Bu sənə gün kimi aydın olacaq.
Danımarkalılar (*səhnə arxasından*).
Yol verin, yol verin.

L a e r t.

Bu nə hay-küydür?
(*Ofeliya qaydır*).
Coş, ey quduz qəzəb, qurut beynimi!
Ax, ey göz yaşlarım, ax, yeddi dəfə

Artırıb duzunu gözümü yandır! -
Allaha and olsun, səni bu hala
Kim salıb çəkəcək öz cəzasını.
Ah, bahar çiçəyi! Əziz qızcığaz,
Gözəl Ofeliya, mehriban bacım! -
İlahi, sən necə qırırsan buna:
Gənc, qəşəng bir qızın məhv olur ağı
Qoca bir adamın həyatı kimi?
Təbiət mahirdir məhəbbətində,
Alır qucağına sevgilisini,
Aparır sonra da nadir hədiyyə.

O f e l i y a (*oxuyur*).

Üzü açıq apardılar məzara,
Dəfn etdilər, qopdu şivən, ahu-vay.
Göz yaşları axıb döndü çaylara,
Aman, aman, aman, aman, aman ay.
Əlvida, əzizim!

L a e r t. Ağlın başında olsaydı, sübut etsəydin ki, intiqam almaq lazımdır, sən mənə belə dəhşətli təsir edə bilməzdin.

O f e l i y a.

Gəlin birgə oxuyaq: Öldü, öldü, siz də deyin öldü o...
Ah, nəqərat mahnıya necə də yaraşır!
Gecənin yarısı öz ağasının
Qızını qaçırdı oğru ambardar.

L a e r t. Bu cəfəng sözlərdə dərin məna var.

O f e l i y a. Bu qərənfildir, xatirə çiçəyidir. Xahiş edirəm, sevgilim, al, məni xatırla. Bu isə yasəməndir, yaddaş çiçəyidir, məni yaddan çıxarma.

L a e r t. Dəlilikdə müdrikliyə bax, fikirlə hafizə necə də birləşib!

O f e l i y a. Baxın, bu lələdir, bu sırğagülüdür. Bu isə sədəfotudur. Buyurun, alın. Bir neçəsi də mənə qalsın. Buna şəfaotu da demək olar. Ah, siz onu düşünüzə başqa cürə taxın, mənə baxmayın. Bu da qızçıqəyidir. Sizə bir neçə bənövşə də verərdim, ancaq atam öləndə hamısı solub. Deyirlər ki, o çox rahat ölüb (*Oxuyur*).

Robin mənim öz incim,
Sevincimdir, sevincim.

L a e r t.

Dərdi də, qəmi də, cəhənnəmi də
Bu qız gör necə də gözəlləşdirir!
O f e l i y a (*oxuyur*).
O yenə də gələcəkmi?
O yenə də gələcəkmi?
Xeyr, xeyr, o ölübdür,
Torpaqlara gömülübdir,
Bir də heç vaxt gəlməyəcək.
Saç-saqqalı döndü gülə,
Ağ deyildi qar da belə.
Heyf, öldü, biz ağladıq,
Ağı dedik, yas saxladıq.
Allah, ona rəhmət elə.

Allah cəmi ölənlərin ruhuna rəhmət eləsin. Allah sizi saxlasın (*Gedir*).

L a e r t. Bunu görürsənmi, aman, ilahi!

K r a l.

Laert, mən şərikəm sənin dərdinə.
Əgər inanmırsan, onda özün get,
Sınanmış, ağıllı dostlarını yığ,
Danış olduğutək bu fəlakəti.
Qoy onlar düşünüb qərar versinlər.
Hərgah doğrudan da bu cinayətdə
Birbaşa və yaxud dolayı yolla
Mənim zərrə qədər əlim olarsa,
Tacımı, taxtımı, öz həyatımı,
Bütün nəyim varsa hazıram verim
Bu böyük itkiyə bir əvəz kimi.
Yox, günahsız olsam, onda səbir elə,
Gəl birgə axtaraq, araşdıraq biz,
Tapaq həqiqəti.

L a e r t.

Yaxşı, razıyam.
Atamın bu cürə sirli ölümü,
Gizlin, təntənəsiz dəfn olunması,
Abidə tikməmək məzarı üstə,

Onu bəzəməmək qılınca, gerblə,
Adət-ənənənin unudulması –
Bunların hamısı, ildırım kimi
Gurlayıb gələrək göylərdən yerə,
Amansız qisasa çağırır məni.

K r a l.

Qisas alacaqsan, inan sən buna.
Cani tapıldımı, kim olur-olsun,
Gərək yerindəcə boynu vurulsun.
Rica eyləyirəm, gedək mənimlə.
Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq.
Horatsio bir xidmətçi ilə daxil olur.

H o r a t s i o. Mənimlə danışmaq istəyən kimdir?

X i d m ə t ç i.

Üç-dörd dənizçidir, deyirlər ki, ser,
Məktub gətiriblər sizə kimdənsə.

H o r a t s i o.

Yaxşı, de gəlsinlər.
(*Xidmətçi gedir*).
Heç bilmirəm ki,
Məni bu dünyada indi yad edən
Hamletdən savayı kim ola bilər?!
Dənizçilər daxil olurlar.

B i r i n c i d ə n i z ç i. Xoşbəxt olun, cənab.

H o r a t s i o. Sizinlə birgə.

B i r i n c i d ə n i z ç i. Cənab, hər şey Allahın mərhəmətindən asılıdır. Sizə məktub gətirmişik, cənab. - Onu gəmiylə İngiltərəyə gedən bir müşavir göndərdi. - Mənə dedikləri kimi, əgər sizin adınız Horatsiodursa, buyurun.

H o r a t s i o (*məktubu oxuyur*). "Horatsio, məktubumu oxuyandan sonra kralın yanına getmək üçün bu yoldaşlara bir yol tap. Onlar krala

məktub aparırlar. Biz dənizdə olalı heç iki gün deyildi ki, dəniz quldurları arxamıza düşüb bizi təqib etməyə başladılar. Gəminizin həddindən artıq yavaş getdiyini görüb vuruşmağa, şücaət göstərməyə məcbur olduq. Onlar bizə yaxınlaşdılar. Əlbəyaxa döyüşərkən quldurların gəmisinə keçdim. Elə bu an gəmilər aralandı. Beləliklə, təkcə mən əsir düşdüm. Onlar soyğunçu olsalar da, mənimlə mülayimliklə davranırdılar. Onlar nə etdiklərini bilirdilər. Mən də onlara yaxşılıq etməliyəm. İmkan yarat, göndərdiyim əlavə məktub krala çatsın. Özünsə ölümün pəncəsindən qaçıb qurtarırsanmış kimi böyük bir sürətlə yanıma tələs. Sənə sözüm var. Qulaqların elə şeylər eşidəcək ki, heyrətdən dilin lal olacaq. Bu sözlər hələ deyə biləcəklərimin ən adisidir. Bu xeyirxah adamlar səni mənim qaldığım yərə gətirərlər. Rozankrantsla Qildenstern İngiltərəyə gedirlər. Onların haqqında danışmaqla qurtarmaz. Sağ ol. Həmişə sədaqətinə inandığın Hamlet".

Gedəyin, məktubu verin krala.

Cəld olun, tez olun, aparın məni

Məktubu göndərən şəxsın yanına.

Gedirlər.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq.

Kral və Laert daxil olurlar.

K r a l.

İndi inandınmı günahsızam mən,

Həqiqi, səmimi dostunam sənin.

Gördünmü, atanı öldürən qatil

Qəsd etmək istəmiş mənim ömrümə?

L a e r t.

Bəli, bu aydındır, ancaq bir deyin:

Belə ehtiyatlı, tədbirli ikən

Qoyub təhlükədə həyatınızı,

Bu cürə dəhşətli, qorxunc canını

K r a l.

Niyə vermədiniz məhkəməyə siz?

Bunun əsas iki səbəbi vardır.

Bəlkə, sənin üçün heç nəyə dəyməz,

Fəqət mənim üçün çox gərəklidir.
Birinci budur ki, onun anası –
Kraliça onsuz yaşaya bilməz.
Mənə qaldıqdasa, bəxtim, taleyim
Yaxşıdır, ya da pis, bir fərqi yoxdur.
Bütün həyatımla, bütün qəlbimlə
Elə bənd olmuşam kraliçaya,
Ona elə möhkəm bağlanmışam ki,
Səmadan ayrılmaz bir ulduz kimi,
Ayrıla bilmərəm mən ondan heç vaxt.
Qatili vermədim məhkəməyə mən, -
İkinci səbəbi budur ki, oğlum,
Onu qəlbən sevir qara camaat,
Sevgiyə qərq edir nöqsanlarını.
Odu parçasını əhəngli bulaq
Qiyətli bir daşa çevirdiyətək,
Adı xalq da onun cinayətini
Dəyişib döndərir ləyaqətə, bil.
Odur ki atdığım cəza oxları
Yüngül budaq kimi hədəfə çatmaz.
Hırlənmiş camaat güclü yel kimi
Oxları qaytarıb sancır köksümə.
Laert.Deməli, unudum mərhum atamı,
Dəhşətlər odunda yanan bacımı?!
Ah, zavallı bacım, ah, bədbəxt bacım!
Bir zaman vardı ki, bir vaxt vardı ki,
Hüsnü, ləyaqəti, kamilliyiylə
Bütün qadınlığın zirvəsiydi o.
Yox, yox, qisasımı alacağam mən.

K r a l.

Heç narahat olma, elə bilmə ki,
Avam yaranmışıq, kütük, axmağış.
Qorxunc təhlükənin müdhiş əlinə
Heç zaman vermərik saqqalımızı,
Oynada, əylənə istədiyətək.
Çox şey biləcəksən bir azdan, oğlum.
Yaxın dostum idi istəkli atan,

Biz də özümüzə düşməən deyilik.

Ümid edirəm ki, bunlar dərindən

Sənə düşünməyi öyrədəcəkdir...

(*Çapar daxil olur*).

Nədir? Nə xəbər var?

Ç a p a r.

Prins Hamletdən

Məktub gətirmişlər sizə, hökmdar.

Bu sizin, bu isə kraliçanın.

K r a l. Nə, məktub? Hamletdən? Kim gətirmişdir?

Ç a p a r.

Bir neçə dənizçi, belə deyirlər,

Həmin adamları görməmişəm mən.

Klavdio verdi bu məktubları,

O alıb bunları dənizçilərdən.

K r a l.

Laert, oxuyuram, dinlə, dinlə bir. -

Sən gedə bilərsən.

Çapar gedir. Kral məktubu oxuyur.

"Böyük və əzəmətli hökmdar, məlumunuz olsun ki, mən sizin krallığın sərhədinə çılpaq bir halda gəlib çıxmışam. Sabah sizin şahənə baxışlarınızı görmək üçün icazə istəyirəm. Mərhəmətinizə nail olanda mən bu cür qəfil və çox qərībā qayıtmağımın səbəbini sizə ətraflı danışacağam. Hamlet".

Hamısı qayıdıb? Bu nə deməkdir?

Yoxsa bu yalandır, düzəlib işlər?

L a e r t. Siz onun xəttini tanıyırsınız?

K r a l.

Hamletin xəttidir, o yazıb "çılpaq".

Budur, aşağıda qeyd edib "təkcə".

Mənə məsləhət ver indi sən, oğlum!

L a e r t.

Bilmirəm nə deyim. Ancaq qoy gəlsin.

Onun bu gəlişi ürəyimdəki

Dərdi sağaldacaq, ölməyib o vaxt

Onun gözlərinin içinə baxıb

Deyəcəyəm: "Cani".

K r a l.

Bu belədirsə,
Necə belədirsə?! Nə qalıb artıq? -
Mən göstərən yolla gedərsən, Laert?

L a e r t.

Hər şeyə hazıram, yalnız, hökmdar,
Barışıq yolunu göstərməyin siz.

K r a l.

Daha nə barışıq. O gəlib indi.
Yayınb, qaçıbdır səyahətindən.
Təzədən geriye qaytarmaq olmaz.
Mən yeni bir kələk fikirləşmişəm,
Bu dəfə canını qurtara bilməz.
Heç kəs şübhələnməz, budur əsası,
Onun ölümünü həтта anası
Bir təsadüf sayar.

L a e r t.

Böyük hökmdar,
Mütləq baxacağam siz deyənlərə.
Əgər istəsəniz, intiqam üçün
Mən alət olaram.

K r a l.

Budur doğru yol.
Səyahət edəndə başqa yerdə sən,
Həmişə haqqında söz-söhbət düşüb.
Hamletin yanında bir dəfə səni,
Düzü, hər cəhətdən təriflədilər.
Lakin bir cəhətdən tərifləyəndə
Prins sənə yaman paxıllıq etdi.
Əgər mənə qalsa, həmin paxıllıq
Vacib bir şey deyil.

L a e r t. O nədir elə?

K r a l.

Boş şeydir. Gənclərin sino getdiyi
Şlyapada olan lent kimidir o.
Yüngül pləş geyib cavanlığında
Laqeyd-laqeyd dolanır insan.

Fəqət yaşa dolub ahıllaşanda
Qara samur xəzi geyir əyninə,
Həm gümrah görünür, həm də təmkinli.
Qulaq as, buraya iki ay əvvəl
Bir cənab gəlmişdi Normandiyadan. -
Mən özüm görmüşəm fransızları,
Bir zaman onlarla vuruşmuşam da.
Yaxşı at minməkdə bütün dünyada
Tayı-bərabəri yoxdur onların.
Ancaq sehrbazdı bu gözəl cənab,
Elə bil yəhərdə böyümüşdü o.
Atı elə sürür, elə səyirdir,
Elə möcüzələr göstərirdi ki,
Kəhərdən ayrılıb seçilmirdi heç,
Əkiz yaranmışdı sanki kəhərlə.
Hanı belə nağıl, belə əfsanə?!
Onun hünərini, şücaətini
Nə demək mümkündür, nə də düşünmək.

L a e r t. Normandiyalıydı?

K r a l. Normandiyalı.

L a e r t. Ömrümə and olsun, o Lamod imiş.

K r a l. Lap elə özüydü.

L a e r t.

Onu, hökmdar,
Yaxşı tanıyıram, incidir, inci,
Bütün bir millətin yaraşığıdır.
Ürəkdən danışdı sənin haqqında,
Yaman təriflədi məharətini,
Xüsusən də qılınc oynatmağını
Göylərə qaldırdı o dönə-dönə.
Hamı bilsin deyə, eşitsin deyə
Ucadan dedi ki, əgər bir nəfər
Qarşına çıxmağa cəsarət etsə,
Önündə bir an da davam gətirməz.
And içib inamla təsdiq etdi ki,
Dünyada ən mahir qılınc oynadan

Cəldlikdə, hücumda, müdafiədə
Səninlə heç cürə bacara bilməz.
Ondan bu sözləri eşidən kimi
Hamletin qəlbini diddi paxıllıq.
Təkcə təsəllisi, təkcə arzusu
Yalnız bu oldu ki, birdən gələsən,
Dil töküb o səni yola gətirə,
Qılınc meydanında vuruşasınız.
Bax, bu da bəhanə.

L a e r t. Necə? Bəhanə?

K r a l.

Laert, bir de görüm, əziz atanın
Əziz tutursanmı xatirini sən,
Yoxsa dərd rəsmisən, kədər şəkilsən,
Ya da bir heykəlsən cansız, ürəksiz.

L a e r t. Nə üçün siz bunu soruşursunuz?

K r a l.

Demirəm, sevmirsən öz atanı sən.
Ancaq bilirəm ki, zaman dönükdür,
Zamanla yaranır, doğulur sevgi.
Görmüşəm, ömürdən keçdikcə illər
Sevgi alovu da səngiyir az-az.
Sevgi alovunun öz daxilində
Atəş də alışır, göz də alışır,
Sevgi alovunu söndürür bir vaxt.
Daim yaxşı qalmır heç nə həyatda.
Sağlam bir bədəndə qan da coşanda
İnsan tələf olur qançoxluğundan.
Neçə ki arzu var ürəyimizdə
Arzunu həyata keçirmək gərək,
Bizim borcumuzdur bu iş əzəldən.
İnsanlar, sahillər, hadisələrtək
Arzu da dəyişir, yox olub gedir.
Arzusuz iş görmək, borcu ödəmək
Bədxərcin çəkdiyi ahlara bənzər,
Bədəni məhv edər qanazlığından.
Laert, gəl verməyək fürsəti əldən,

Toxunaq yaranın özəyinə biz.
Hamlet qayıdıbdır. İndi də görüm,
Oğulluq borcunu sözlərlə deyil,
Nəylə, hansı işlə sübut edərsən?

L a e r t. Gedib boğazlaram onu kilsədə.

K r a l.

Qatilə müqəddəs yer ola bilməz,
İntiqam tanımır nə hədd, nə sərhəd.
Onda yaxşı olar, mehriban Laert,
Heç vaxt çıxmayasan evdən qırağa.
Sənin gəldiyini biləcək Hamlet.
Bəzi adamları onun yanına
Səni mədh etməkçün göndərərək biz,
Həmin fransızın təriflərindən
Səni daha artıq tərifləyərlər.
Onlar görüşdürər sizi, nəhayət.
Hətta sizin üçün mərc də gələrlər.
Fırıldaqdan kənar, hiylədən uzaq,
Sadəqəlb, səmimi bir insan kimi
Fikir verməyəcək qılıncılara o.
Sən də asanlıqla, bir imkan tapıb,
Dəyişə bilərsən məharət ilə
İti bir qılıncı küt qılıncını.
İdman yarışında, bu görüşdə sən
Alarsan atanın intiqamını.

L a e r t.

Hökmən alacağam intiqamımı.
Yalnız bu niyyətlə, bu məqsədlə də
Bir zəhər almışam, çox dəhşətlidir.
Kim vursa bilmədən bıçağı ona,
Kəssə barmağını, ölər o saat.
Gecənin yarısı ay işığında
Yığılmış otlar da sağaltmaz onu.
Bu lənətə gəlmiş məşum zəhərdən
Qılıncın ağzına çəkərim bir az.
Hamletin toxunub bircə yerinə
Yüngülcə sıyırsam, dərhal məhv olar.

K r a l.

Bu haqda bir daha gəl fikirləşək.
Götür-qoy eyləyək vaxtı, imkanı,
Görək niyyətimiz baş tutacaqmı?
Hərgah məruz qalsaq uğursuzluğa,
Açılsa, faş olsa gizlin qəsdimiz,
Bütün el içində rüsvey olarıq.
Odur ki, ehtiyat bir tədbir gərək.
Bunsuz iş yaramaz. Dayan, qoy görüm,
Sizin barənizdə mərc gələrik biz...
Hə, tapdım:
Vuruşa-vuruşa siz qızışanda -
Mən sizi daha çox qızışdıraram -
O yanıb, odlanıb su istəyəndə
Əvvəldən xəlvətə hazırladığım
Xüsusi qədəhi verərəm ona.
O sənin ölümcül zərbəndən əgər
Sağ qalsa, qədəhdən azca içəntək,
Şübhəsiz, məhv olar. - Bu nə səs-küydür?
(*Kraliça daxil olur*).
Əziz kraliça, nə var, nə olub?!

K r a l i ç a.

Fəlakət dalınca gəlir fəlakət,
Bədbəxtlik izləyir biri- birini.
Laert, yazıq bacın suda boğuldu.

L a e r t. Ah, necə boğuldu! Haçan, harada?

K r a l i ç a.

Çayın kənarında bir salxım söyüd
Baxır güzgü suda yarpaqlarına.
Nakam Ofeliya gəlmiş bu yerə,
Əlində qərribə bir çələng varmış,
O özü hörübmuş həmin çələngi:
Qaymaqçıçəyindən, qızıçəyindən,
Bir də gicitkəndən, yağıotundan, -
Bu ota kobud ad qoyub çobanlar,
Qızlar ona deyir ölü barmağı.

Çıxıb Ofeliya həmin ağaca,
İstəyib çələngi assın budaqdan.
Bu zaman qəfildən qırılıb budaq,
O yığvalı dönük yıxılıb çaya,
Donu yelkən kimi açılıb bu dəm.
Su pərisi kimi qız üzüb suda,
Ürəkdən oxuyub qədim nəğmələr.
Elə bil duymurmuş bədbəxtliyini,
Ya da suda qalan bir canlı imiş.
Axı, bu hal uzun çəkə bilməzdi.
Nəhayət, islanıb onun paltarı,
Çəkib zavallını qədim nəğmənin
Gözəl ağuşundan müdhiş ölümün
İyrənc qucağına.

L a e r t. Ah, o boğulub!

K r a l i ç a. Boğulub, boğulub.

L a e r t.

Oh, bədbəxt bacım,
Sən qərar tutmusan sular qoynunda,
Mənim göz yaşlarım nəyinə görə!
Bəs necə saxlayım göz yaşlarımı?!
Ağlamaq əzəldən qismətimizdir.
Utanmaz təbiət öz adətiylə
Dəhşətlə göz yaşı tökdürür bizə.
Kişi ağlayanda qadına bənzər.
Əlvida, hökmdar! Odlanır dilim,
Ağzımdan alovlar püskürərdim mən,
Fəqət danışmağa yoxdur təqətim,
Sarsaq göz yaşlarım söndürür odu (*Gedir*).

K r a l.

Gertruda, gedək onun dalınca.
Çalışıb, əlləşib onun bir təhər
Coşqun qəzəbini sakit etmişdim.
Qorxuram, yenidən qızığa bilər.
Gəl gedək dalınca (*Gedirlər*).

BƏŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qəbiristanlıq.

İki məzarçı daxil olur. Onların əlində bel və külüng vardır.

B i r i n c i m ə z a r ç ı . De görüm, öz xoşu ilə o dünyaya gedən bir qızı xristian kimi dəfn etmək olarmı?

İ k i n c i m ə z a r ç ı . Mən sənə deyirəm, olar. Tez tərپən, onal qəbir qaz. Müstəntiq bu işə baxmış, onu xristian kimi dəfn etməyi qərara almışdır.

B i r i n c i m ə z a r ç ı . Axı, bu necə ola bilər? O ki suda özünü müdafiə məqsədiylə boğmamışdır.

İ k i n c i m ə z a r ç ı . Necə yəni?! O özünü müdafiə məqsədiylə boğmuşdur.

B i r i n c i m ə z a r ç ı . Bu özünə qəsd etməkdir. Başqa cür ola da bilməz. Sübut göz qabağındadır. Əgər mən özümü suda qəsdən boğuramsa, bunu işlə sübut edirəm. İşin də üç cəhəti var: birinci, işi yerinə yetirmək; ikinci, icra etmək; üçüncü də, həyata keçirmək. Deməli, o qız özünü suda qəsdən boğmuşdur.

İ k i n c i m ə z a r ç ı . Yox, qulaq as bir, ağa gərəşən...

B i r i n c i m ə z a r ç ı . Sözümlə kəsmə. Bax, tutalım, bu sudur. Yaxşı. Bax, tutalım, bu da adamdır. Yaxşı. Əgər adam bu suya yaxın gedirsə, özünü boğursa, məsələ aydındır, istəsən də, istəməsən də, o gedib. Bu isə tamam başqa şeydir: hərgah su adama yaxın gedirsə, onu boğursa, onda adam özünü boğmur. Deməli, kim ki öz ölümündə günahkar deyil, o öz həyatına özü qəsd eləmir.

İ k i n c i m ə z a r ç ı . Məgər bu qanundur?

B i r i n c i m ə z a r ç ı . Bəli, bu qanundur. İstintaq qanunu budur.

İ k i n c i m ə z a r ç ı . Əsl həqiqəti bilmək istəyirsən, hə? Əgər o qız zadəgan olmasaydı, onu heç vaxt xristian kimi basdırmazdılar.

B i r i n c i m ə z a r ç ı . Aha, sən düz deyirsən. Adama elə ağır gələn də budur ki, varlılar istədiyi vaxt özünü suda boğa bilər və ya kəndirdən asa bilər, ancaq onların din qardaşları kəsib xristianların buna ixtiyarı yoxdur. Di qurtar, belə işə sal. Bilirsənmi, dünyada bağ" bandan, kənkandan, bir də qəbirqazandan qədim sənət sahibi olmayıb. Onlar Adəm atanın sənətini davam etdirirlər.

İ k i n c i m ə z a r ç ı . Bəyəm Adəm atazadəgan olub?

Birinci məzarçı. İlk dəfə beldən, külüngdən o istifadə edib.

İkinci məzarçı. Yalandır, onun heç nəyi olmayıb.

Birinci məzarçı. Bu nədir! Sən yoxsa bütərəstsən? Müqəddəs kitabı - Bibliyanı necə başa düşürsən? Bibliyada yazılıb ki, Adəm yer qazıb. Bir kəllənə yerləşdir də, o heç belsiz, külüngsüz yer qaza bilərdi? Dayan, mən sənə ayrı sual verəcəyəm. Əgər düzgün cavab verməsən, vay halına.

İkinci məzarçı. Döşə gəlsin.

Birinci məzarçı. De görüm, o kimdirki, onun düzəltdiyi şey bənnanın, dülgərin, gəmiqayıranın düzəltdiyindən daha möhkəmdir?

İkinci məzarçı. Dar ağacı quran. Çünki dar ağacı öz sakinlərindən çox yaşayır.

Birinci məzarçı. Vallah, ağıl dəryasısan. Doğrudan da, dar ağacı həmişə yaxşılıq eləyir. Ancaq kimə? Yamanlıq eləyənlərə. İndi sən də yamanlıq eləyirsən. Deyirsən ki, dar ağacı kilsədən möhkəmdir. Deməli, sənə dar ağacının yaxşılığı gərəkdir. Deməli, səni asmaq lazımdır. Suala təzədən cavab ver, di başla görək.

İkinci məzarçı. O kimdir ki, onun düzəltdiyi şey bənnanın, dülgərin, gəmiqayıranın düzəltdiyindən daha möhkəmdir?

Birinci məzarçı. Hə, cavab ver, kimdir? Aqlın cilovunu boşalt da.

İkinci məzarçı. Yaxşı, indi deyə bilərəm.

Birinci məzarçı. Tez ol.

İkinci məzarçı. Sübh ibadətinə and olsun, deyə bilmərəm.

Hamletlə Horatsio daxil olub bir kənarda dayanırlar.

Birinci məzarçı. Başını nahaq yerə sındırma. Kötəklənməklə qanmaz eşşək yeyin yeriməz. Bir də nə vaxt bu sualı sənə versələr, deyərsən qəbirqazandır. Çünki qəbirqazanın tikdiyi evlər ta qiyamət gününə qədər qalacaq. Yaxşı, cəld ol. İogen dayının meyxanasına get, mənə bir qab çaxır gətir.

İkinci məzarçı gedir, birinci məzarçı qəbir qazır, həm də oxuyur.

Gəncliyimdə gülərdim,

Qəlb açardı gözəllər.

Ah, mən elə bilərdim,

Həyat kefdir əzəllər.

H a m l e t. Məgər bu adam nə iş gördüyünü hiss eləmir? Qəbir qazmaq hara, mahnı oxumaq hara?

H o r a t s i o. Adət onu öz peşəsinə etinasız edib, prins.

H a m l e t. Bu, doğrudan da, belədir. Yalnız qabar tutmayan əllər həssas olur.

B i r i n c i m ə z a r ç ı (*oxuyur*).

Birdən gəldi qocalıq,

Məni qüssə, qəm aldı.

Getdi sevgi - krallıq,

Gənclik sanki xəyaldı.

Bir kəllə çıxarıb atır.

H a m l e t. O kəllənin də dili varmış, nə vaxtsa o da oxuya bilirmiş. Gör, haramzadə onu torpağa necə tullayır. Elə bil ki, tulladığı dünyada ilk insan qatili Qabilin kəlləsidir. Bu uzunqulağın ələ keçirdiyi o kəllə, bəlkə, bir zamanlar Allahın özünü belə aldatmaq istəyən bir siyasətçinin başı imiş. Ola bilərmə?

H o r a t s i o. Ola bilər, milord.

H a m l e t. Bəlkə, saray əyanının başı imiş, "sabahınız xeyir, əlahəzrət! Səhhəti-vücudunuz necədir, mərhəmətli hökmdar?" sözlərini böyük məharətlə deyirmiş. Bəlkə də, filan ağanın başı imiş, filan ağanın atını tərifləyirmiş ki, ona bağışlasın. Ola bilərmə?

H o r a t s i o. Bəli, milord.

H a m l e t. Lap elə beləymiş ki, var. İndi isə xanım qurdun aşnasıdır. Dişləri tökülüb, çənəsi düşüb, məzarçı isə beli onun təpəsinə çırpır. Budur heyratamız dəyişiklik! Ah, insan bu sirdən agah olsaydı! Bu boyda kəlləni yalnız top-top oynamaq üçün illər boyu əzab-əziyyətlə böyütməyə dəyərmə? Mən bu haqda düşündükcə az qalır öz kəlləm çatlasın.

B i r i n c i m ə z a r ç ı (*oxuyur*). Götür beli, külüngü, Dünya fani, ömür az. Bu zavallı aşıqə Məzar qaz ha, məzar qaz.

Başqa bir kəlləni çıxarıb atır.

H a m l e t. Bu da bir başqası. Yəqin ki, o bir hüquqşünasın, bir vəkilin kəlləsidir. Bəs onun məharəti, onun bəcliyi, onun fəndləri, onun

fırıldaqları, onun kələkləri hanı, harada qalıb? İndi o nə üçün bu kobud yaramazın çirkin küllügünün ağır zərbələrinə dözür, onu məhkəməyə çəkmir? Hım! Bəlkə də, bu kəllənin sahibi öz vaxtında torpaq alıb-satan böyük bir dəllal olub. Hər cür qəbzlər, hər cür pul vəsiqələri, hər cür zamanətlər, hər cür cərimələr, hər cür qazanclar barədə sənədlər düzəldib. Budurmu cərimələrin cəriməsi, qazancların qazancı? Buna görəmi onun yaxşı başı palçıqla yaxşı dolub? Onun zəmin durduqları torpaq sahibləri indi bu iki müqavilə sənədi boyda olan yerimi ona zəmin durublar? Onun hazırladığı bütün sənədləri bir yerdə toplasan bu yerdə güclə yerləşə bilər. O torpaq sahiblərinin özləri bundan çox yer almayıblar, hə?

H o r a t s i o. Bir qarış da artıq almayıblar, milord.

H a m l e t. Perqamentlər qoyun dərisindən hazırlanır, elə deyilmi?

H o r a t s i o. Bəli, milord, dana gönündən də hazırlanır.

H a m l e t. Perqamentlərdə möhkəmlik, onların üzərindəki yazılarda etibar axtaranların özləri qoyun və danadırlar. Mən bu adamla danışmaq istəyirəm. - Ey, ağa, bu qəbir kimindir?

B i r i n c i m ə z a r ç ı.

Mənimdir, cənab (*Oxuyur*).

Bu zavallı aşıqə

Məzar qaz ha, məzar qaz.

H a m l e t. Bilirəm, sənindir. Doğrudan da, sən qəbirdəsən, amma yalan danışsın.

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Siz qəbirdə deyilsiniz, cənab. Ona görə də qəbir sizin deyil. Amma mən qəbirdəyəm, qəbir də mənimdir. Deməli, mən yalan danışmıram.

H a m l e t. Sən qəbirdəsən, bu o demək deyil ki, qəbir sənindir. Qəbir ölümlər üçündür, dirilər üçün yox. Deməli, sən yalan danışsın.

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Bu, canlı yalandır, cənab. Vaxt gələr qəbirdə həqiqət olar.

H a m l e t. De görüm, bu qəbiri hansı kişiye qazırsan?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Heç bir kişiye, cənab.

H a m l e t. Onda hansı qadına qazırsan?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Heç bir qadına.

H a m l e t. Qoçaq, bu qəbirdə kimi basdıracaqlar?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Bir nəfəri, cənab. O vaxtıyla qadın idi, indi isə, Allah onun ruhunu şad eləsin, nə ondandır, nə bundan.

H a m l e t. Bu haramzadə necə də inamla danışırsınız! Onunla dəqiq olmaq lazımdır, yoxsa bizi ikimənəli sözlər altında basdırar. Allaha and olsun, Horatsio, son üç ildə fikir vermişəm, dünyamız yaman cəsərlənib. Qara camaat ayağının ucu ilə əyanların dabanını tapdalayır, -Sən nə vaxtdan burada qəbirqazansan?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Mərhum kralımız Hamletin Fortinbrasal qalib gəldiyi gündən.

H a m l e t. O hadisə haçan olub?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Məgər siz bunu bilmirsiniz? Bunu axmaq da bilir ki, həmin günü prins Hamlet anadan olub. İndi onun başına hava gəlib. Onu İngiltərəyə göndəriblər.

H a m l e t. Bəli, çox pakizə, bəs onu İngiltərəyə nə üçün göndəriblər?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Nə üçün? Onun üçün ki, o dəlidir. Orada qalib ağıllansın. Əgər ağıllanmasa, orada bir elə də eybi yoxdur.

H a m l e t. Nəyə görə eybi yoxdur?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Ona görə ki, onun dəliliyi orada gözə çarpmayacaq. İngiltərədə hamı dəlidir.

H a m l e t. Hamlet nəçin dəli olub?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Deyirlər ki, bunun çox qəribə səbəbi var.

H a m l e t. Necə yəni çox qəribə?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Vallah, deyirlər ki, ağılı salıb itirib.

H a m l e t. Nəyin üstündə?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Necə bəyəm, Danimarka torpağının üstündə. Bu torpağın üstündə mən də gəncliyimdən ta bu günə qədər otuz ildir ki, qəbir qazıram.

H a m l e t. Adam torpaqda nə müddətə çürüyür?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Doğrusunu gəzsəniz, hərgah ölməmişdən qabaq içi çürüməyibse - indiki vaxtda belə üzdənirəq meyitlər həddindən artıqdır, özlərini bir təhər, gücbəla ilə qəbrə çatdırırlar - adanı torpaqda səkkiz, ya doqquz il qala bilər. Dabbağ isə şəksiz- şübhəsiz doqquz il qalır.

H a m l e t. Nə üçün dabbağ başqalarından çox qalır?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Təəccüblənməyin, cənab. Dabbağın peşəsi onun dərisini elə aşılrayır ki, siz uzun müddət onu yumşalda bilmir. Ölü bədənin ən qorxulu düşməni sudur. Bir bu kəlləyə baxın. Düz iyirmi üç ildir ki, torpaqda yatır.

H a m l e t. O, kimin kəlləsidir?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Lənətə gəlmiş bir cüvəllağının. Siz bilən kimin olar?

H a m l e t. Nə deyim, bilmirəm.

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Kaş bu başıboş yaramazın başına daş düşəydi. Bir dəfə o mənim başıma bir qrafin Reyn şərabı tökmüşdü. Bu həmin kəllədir, cənab, mərhum kralın təlxəyi Yorikin kəlləsidir.

H a m l e t. Bu?

B i r i n c i m ə z a r ç ı. Lap bu özü.

H a m l e t. Ver, bir baxım (*Kəlləni əlinə götürür*). Yazıq, zavallı Yorik! - Mən onu tanıyırdım, Horatsio. O dedikcə zarafatçı, olduqca gözəl qaravəllilər ustası, mehriban bir adam idi. Azı min dəfə məni çiyinlərində gəzdirib. - İndi isə gör necə də iyrənc olub, ona baxdıqca ürəyim ağzımdan gəlir. Burada dodaqları vardı. Bu dodaqlardan neçə dəfə öpdüyüm yadımda deyil. - Ah, biçarə, sənin lağlağıların, sənin məzhəkələrin, sənin nəğmələrin indi harda qalıb? Məclisdəkiləri qəh-qəhə çəkməyə məcbur edən o şaqraq gülüşlərin hanı, necə olub? İndi özün özünə gülməyə belə heç nəyin yoxdur. Necə də yazıq, acınacaqlı bir hala düşmüşən! İndi buyur, bir kübar xanımın bəzək otağına get, ona de ki, onun da koppuş al yanaqları nə vaxtsa bu kökə düşəcək. Onu bu sözlərlə güldürməyə çalış görüm. - Horatsio, xahiş edirəm, bir şeyi mənə aydınlaşdır.

H o r a t s i o. O nədir, milord?

H a m l e t. Sən bilən, Rum qeysəri İskəndərin də başı torpaqda bu vəziyyətdədir?

H o r a t s i o. Lap elə bu vəziyyətdə.

H a m l e t. Özü də belə iylənir? Puf?

Kəlləni yerə qoyur.

H o r a t s i o. Lap elə belə, milord.

H a m l e t. İnsan necə də miskinləşə bilərmiş, Horatsio! Bəşər övladının aqibəti budursa, onda böyük İskəndərin cəsədi çürüyüb kaşı Şərab kuzəsinin ağzına tıxac ola bilməzmi?

H o r a t s i o. Bu çox qəribə və ağlasığmazdır, milord.

H a m l e t. Xeyr, qətiyyəən yox. Əksinə, bütün mümkünlüyü ilə həyatın sonunu olduğu kimi düşünsək, bu qənaətə gələ bilərik: İskəndər öldü. İskəndər dəfn edildi, İskəndər çürüyüb torpağa döndü, torpaqdan

palçıq tutdular, palçıqdansa kaşı şərab kuzəsinin ağzına tıxac hazırladılar.

Ulu Sezar çürüyərək torpaq oldu məzarda,
Hökmü ilə gərdişin o, suvaq oldu divarda.
Diri torpaq dəhşətlərlə sarsıdırdı dünyanı,
Ölü torpaq küləklərdən hifz eləyir binanı.
Sus, sus! Kral gəlir, çəkilək yana.

Keşiş başda olmaqla, Laert və başqalarının müşayiəti ilə Ofeliyanın cənazəsini gətirirlər.
Kral və kraliça öz məyyiəti ilə daxil olurlar.

Gəlib kraliça, saray əhli də.
Kimi dəfn edirlər onlar, görəsən?
Necə də pozulub adət-ənənə!
Görünür, intihar edib rəhmətlik.
Yəqin ki, zadəgan nəslindəndir o.
Gəl, burda gizlənib, kənardan baxaq.
Horatsio ilə bir kənara çəkilir.

L a e r t. Yenə görülməsi bir iş qaldımı?
H a m l e t. Bir bax, o ki nəcib cavan Laertdir!
L a e r t. Yenə görülməsi bir iş qaldımı?
K e ş i ş.

Biz onun dəfnini təşkil etməkçün
Heç nəyi, heç şeyi əsirgəmədik.
Bizə şübhəliydə onun ölümü.
Hökumət bu işə qarışmasaydı,
Bu qızın cəsədi qiyamətədək
Qaranlıq bir yerdə saxlanılardı.
Dua əvəzinə, onun üstünə
Daşlar tökülərdi hər bir tərəfdən.
İndisə güzəştlər edilib ona,
Tabutuna təzə çələng qoyulub.
Dini ayinlərlə, kilsə zəngləri
Onu yola salır qəbir evinə.

L a e r t. Ta heç nə qalmayıb?
K e ş i ş.

Heç nə qalmayıb.
Öz əcəli ilə mərhum olanlar

Ölü duasına layiqdir yalnız.
Onun nəşi üstdə dua oxumaq
Müqəddəs kəlamı təhqir etməkdir.

L a e r t.

Endirin məzara cənazəni siz.
Onun gözəl-göyçək pak vücudundan
Bitəcək ətirli tər bənövşələr.
Bunu yaxşı bil ki, ey kobud keşiş,
Bacım nurlu göydə mələk olacaq,
Sənsə cəhənnəmdə ulayacaqsan.

H a m l e t.

Necə, vəfat edən Ofeliyadır?

K r a l i ç a.

Gül gülə qovuşsun, rahat yat, qızım!
(*Tabutun üstünə gül səpir*).
Dedim, Hamletimin yarı olasan,
Bəzəyim gəlinlik yatağını mən.
Demədim, qəbrinə çiçəklər düzüm.

L a e r t.

İyrənc əməliylə sənin ağlını
Başından alanın şeytan başına
Yüz dəfə, min dəfə fəlakət yağsın.
Dayanın, tökməyin torpağı hələ,
Bir daha köksümə sıxım bacımı.
(*Məzara atılır*). Basdırın dirini ölüylə birgə.
Burda, düzəngahda bir dağ ucaldın,
Göydələn Pelion, Olimp dağları
Baxsın aşağıdan həsədlə ona.

H a m l e t (*irəli çıxaraq*).

Acı fəryadıyla, çılgın qəmiylə,
Heyrətdən mat qalmış səyyahlar kimi,
Göydə ulduzları tilsimə salan
O kimdir? Hayına gəlmişəm budur,
Mən - Danimarkanın kralı Hamlet.
(*Məzara atılır*).

L a e r t. Cəhənnəm ol, iblis!
Onunla vuruşur.

H a m l e t.
Duan düz deyil.
Burax boğazımı, xahiş edirəm.
Qəzəbli, hiddətli olmasam da mən,
Nəsə içərimdə bir dəhşət yatır.
Ondan ehtiyat et. Götür əlini!

K r a l. Ayırın onları!
K r a l i ç a. Ah, Hamlet, Hamlet!
H a m l. Cənablar!..
H o r a t s i o. Əzizim, bir sakit olun.

Xidmətçilər onları ayırırlar. Hər ikisi məzardan çıxır.

H a m l e t.
Yox, yox, bu rəqabət azala bilməz.
Necə ki, tərənir göz qapaqlarım,
Onunla hər zaman vuruşacağam.

K r a l i ç a. Rəqabət deyirsən, o nədir, oğlum?

H a m l e t.
Sevirdim, sevirdim Ofeliyanı.
Qırx min nəfərin qardaş sevgisi
Bütün böyüklüyü, əzəmətiylə
Mənim pak eşqimə tay ola bilməz.
Nə edə bilərsən onun üçün sən?

K r a l. Laert, o dəlidir, şaşırıb yenə.
K r a l i ç a. Bir Allah eşqinə, ona dəyməyin.
H a m l e t.

Ah, lovğa, bir göstər, sən nə edərdin?
Göz yaşını tökərdin? Ya vuruşardın
Üstünü cıvardın? Acımı qalardın?
Ya zəhər içərdin? Timsah yeyərdin?
Mən də bacararam bunları, mən də.
Gəlmisən ağlayıb sızıldamağa?
Yoxsa atılaraq onun qəbrinə
Məni ələ salıb xar eləməyə?
Yaxud diri-diri soyuq məzarda
Onunla birlikdə dəfn olunmağa?

Mən də bacararam bunları, mən də.
Dağlar barəsində sözün yalansa,
Qoy dağlar göylərdən kinlə, qəzəblə
Toz-torpaq yağdırsın milyon tonlarla,
Bizim üstümüzdə bir dağ ucalsın,
Zirvəsi günəşə toxunub yansın,
Ziyilə göndərsin Ossa dağını.
Bəlkə, təmtəraqlı ibarələrlə
Sən məni susdurmaq niyyətindəsən?
Mən də bacararam bunları, mən də.

K r a l i ç a.

Bu bir dəlilikdir, tez keçib-gedər.
Elə ki, yenidən gəldi özünə,
Susar, sakitləşər göyərçin kimi.

H a m l e t.

Laert, nəçin mənə düşmən olmusan?
Sənin dostun idim mən ki əzəllər.
Ancaq indi bunun nə faydası var.
Ha yedirt, ha bəslə, hədərdir, hədər,
Pişik siçan gəzər, it sümük güdər (*Gedir*).

K r a l. Horatsio, onun arxasınca get (*Horatsio gedir*).

Laertə

Dünənki söhbəti yaxşı xatırla,
Artıq düşünləri açmaq vaxtıdır. –
Əziz Gertruda, bir nəfər göndər,
Qoy gedib oğlundan göz-qulaq olsun. –
Bu qəbrə canlı bir abidə gərək.
Hələlik səbir edək, dözsün qəlbimiz,
Tezliklə rahatca dincələrək biz (*Gedirlər*).

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəşrdə bir salon. Hamlet və Horatsio ilə daxil olurlar.

H a m l e t.

Bəsdir bu barədə. İndi de görüm.
Həmin o hadisə yadımdadır mı?

H o r a t s i o. Yadımdadır, milord.

H a m l e t.

Qəlbimdə mənim
Elə bir çarpışma başlanmışdı ki,
Gözümdə yuxumu çəkirdi dara.
Ayağı qandallı bir qiyamçıtək
Sanki yatağımda zəncirlənmişdim.
Cəld durdum yerimdən. Var olsun cəldlik!
Bəzən bu dünyada ağılsız olmaq
Ağıllı olmaqdan çox xeyirlidir
Görünür, göylərdə bir Allah var ki;
Bizim bəxtimizi istədiyitək
Yazır, nizamlayır.

H o r a t s i o. Şəksiz, belədir.

H a m l e t.

Çıxdım kayutdan əynimdə pləş,
Qaranlıqda gəzib tapdım onları.
Qorxu ürəyimə verdi cəsarət,
Unutdum həyanı, utancaqlığı.
Məktubu gizlicə keçirib ələ.
Təzədən çəkildim öz otağıma.
Məktubu açanda dəhşətə gəldim,
Mat qaldım kralın alçaqlığına.
Məktubda qəribə bir əmr vardı.
Nələr yazılmışdı haqqımda mənim:
Guya, Horatsio, bu yer üzündə
Ən müdhiş, ən məşum bir təhlükəyəm
Mən Danimarkaya, İngiltərəyə.
Mənim həyatıma qəsd etmək üçün
Müxtəlif səbəblər göstərilirdi.
Qıyası, mənzilə çatdığım günü,
Tələb olunurdu qətiyyət ilə,
Cəza baltasıyla vaxt itirmədən
Başımı kəssinlər.

H o r a t s i o. Bu ola bilməz!

H a m l e t.

Təəccüb eyləmə, əmr, bax, budur,
Sonra oxuyarsan. İşin sonunu
Sənə danışımı?

H o r a t s i o. Rica edirəm.

H a m l e t.

Rəzalət torunda çapalayaraq
Bir çıxış, bir çarə axtaran zaman
Birdən düşünməyə başladı beynim.
Özümdən yeni bir əmr uydurdum,
Əyləşib yaxşıca köçürdüm onu.
Əvvəllər, doğrusu, əyanlar kimi,
Elə zənn edirdim: gözəl, qəşəng xətt
Əskiklik, kobudluq əlamətidir.
Çalışırdım onu yadırgayım mən.
Ancaq o qurtardı məni bələdan.
Deyim nə yazmışdım?

H o r a t s i o. Əlbəttə, milord.

H a m l e t.

Kralın adından vacib, gərəkli
Nəsihət verərək mən belə yazdım:
Bizə İngiltərə sədaqətlidir,
Vaxtında ödəyir baci-xərəcə.
Biri-birimizə olan məhəbbət
Palma ağacıtək daim yaşıldır.
Nazənin qızıtkin süllh öz başına
Buğda sünbülündən çələng qoyaraq,
Ayrılmaz, qırılmaz dostluğumuzun
Durur arasında hər an, həmişə.
Sanki iki yaxın söz arasında
Bir vergül qoyulub haqq tərəfindən.
Bu cürə bir xeyli cümlə düzəltdim,
Yazdım ki, fərmanı oxuyan kimi,
Sualsız, sorğusuz, müzakirəsiz,
Hətta tövbə üçün vaxt verilmədən
Məktubu onlara gətirənlərin
Bir anın içində boynu vurulsun.

H o r a t s i o. Yaxşı, bəs möhürü hardan tapdınız?

H a m l e t.

Göylər kömək etdi mənə bu işdə,
Atamın möhürü yanımda idi.
Eynən onun kimi Danimarkanın
İndiki möhürü hazırlanıbdır.
Fərmana qol çəkdim kral sayaqı,
Sonra da üstündən möhür vurdum mən.

Məktuba tez onu qoyub qaytardım,
Bundan xəbər-ətər tutmadı bir kəs.
Çocuqlar yatanda bələkdə, bu cür
Pərilər onları dəyişə bilər.
Sabahsa dənizdə vuruşma oldu,
Burdan o tərəfə baş verənləri
Yazdığım kağızdan bilirsən artıq.

H o r a t s i o.

Demək, Qildenstern Rozenkrantsla
Gedir açıq-aydın ölümə doğru.

H a m l e t.

Özləri istəyib belə cəzanı,
Bununçün ağrımır vicdanım mənim.
Onlar öz qətlinə bais oldular,
Ölüm mükafatdır yaltaqlar üçün.
İki güclü düşmən qılınclaşarkən
Bir zəif, bir miskin girsə araya,
Şübhəsiz, bu yaman təhlükəlidir.

H o r a t s i o. Ay aman, bu kral nə əclaf imiş!

H a m l e t.

Bir özün fikirləş, sonsuz qəzəbdən
Necə alışmayım, necə yanmayım!
Atamı öldürdü o haramzadə,
Anamı sövq etdi əxlaqsızlığa.
O xain taxt-tacla mənim aramda
Dayanıb keçilməz bir sərhəd kimi,
Gömdü ürəyimdə ümidlərimi.
İndi də özümü məhv etmək üçün
Hələ tor da qurur, qarmaq da atır.
Yox, gərək məhv edəm onun özünü.
Ləkəsiz vicdanın tələbidir bu:
Bəşərin canında o bir yaradır,
Onu kəsməliyəm bu əllərimlə.
Qorxulu caniyə cəza verməmək

Özü də dünyada bir cinayətdir.

H o r a t s i o.

Bütün nə olubsa İngiltərədə
Tezliklə eşidib biləcək kral.

H a m l e t.

Hələ o vaxtacan fürsət mənimdir.
"Bir" deyənə kimi başı bədəndən
Bir qılınc zərbəsi ayıra bilər.
Ancaq, Horatsio, sıxılır qəlbim,
Laertın qəlbinə toxundum nəhaq.
Görürəm, eynidir bədbəxtliyimiz,
Gedib almalıyam onun könlünü.
İnan, deməsəydi elə ədayla,
Elə təmtəraqla kədərini o,
Mən belə coşmazdım.

H o r a t s i o. Susun! Gələn var.

Ozrik daxil olur.

O z r i k. Zati-aliləri Danimarkaya bir daha xoş gəlib.

H a m l e t. Sizə həddindən artıq təşəkkür edirəm, ser (Yavaşca Horatsioya) Sən bu mıǵmıǵanı tanıyırsan?

H o r a t s i o (*yavaşca Hamletə*). Xeyr, milord.

H a m l e t (*yavaşca Horatsioya*). Xoşbəxtsən ki, tanımırısan. Çünki belə adamı tanımaq bədbəxtlikdir. Onun çoxlu bərəkətli torpağı var. Heyvanı heyvanlara hökmdar seçsən, axurunu gətirib kral süfrəsiylə yanaşı qoyacaq. Bu əsl dolaşadır, dediyim kimi, eşələnməyə də ucsuz-bucaqsız zibilxanası var.

O z r i k. Mehriban prins, əgər siz zati-alilərin asudə vaxtı olsaydı, əlahəzrətin bir neçə sözünü sizə ərz eləməklə mən özümü xoşbəxt sanardım.

H a m l e t. Mən o sözləri bütün qəlbimlə dinləməyə hazıram, ser. Ancaq şlyapanızı öz yerinə qoyun. O, başı örtmək üçündür.

O z r i k. Siz zati-alilərinə ürəkdən təşəkkür edirəm. Yaman istidir.

H a m l e t. Xeyr, xeyr, inanın mənə, yaman soyuqdur. Şimal küləyi əsir.

O z r i k. Doğrudan ha, düz buyurursunuz milord, yaman soyuqdur.

H a m l e t. Ancaq, mənə elə gəlir ki, yaman istidir, dəhşətli bürküdür.

O z r i k. Dəhşətli istidir, əzizim, elə bərk бүrküdür ki, elə bil, yox, mən necə olduğunu ifadə etməyə söz tapa bilmirəm. Amma, əzizim, onu deyə bilərəm ki, əlahəzrət bunu sizə bildirməyi mənə əmr etdi: o sizə görə böyük məbləğdə mərc gəlib. Ser, həmin mərcin məğzi budur ki...

H a m l e t. Xahiş eyləyirəm, yadınızda saxlayasınız.

Hamlet onu şlyapasını başına qoymağa məcbur edir.

O z r i k. Yox, yox, mehriban prins, lazım deyil, vallah, mənə belə yaxşıdır. Ser, bu günlərdə Laert saraya gəlmişdi. Sizi inandırırəm ki, o əsl centlmendir. Son dərəcə əla xasiyyəti var. Adamlarla çox lətif və çox incə rəftar edir. Görkəmi elə gözəldir ki, onun məziyyətlərini bir sözlə ifadə edə bilsək deyərdik: o, ləyaqət məcmuəsi, gözəllik xəritəsidir. Zira hər hansı alicənab bir gəncin arzu etdiyi bütün ali keyfiyyətləri onun timsalında görmək olar.

H a m l e t. Ser, sizin təriflərinizdən onun ləyaqəti heç nə itirmir. Lakin mən bilirəm ki, onun məziyyətlərini bir-bir sadalamaq yaddaşı çətinliyə salar. Yelkənli gəmi deryada yolunu itirdiyi kimi, yaddaş da fikirlər axınında çaş-baş qalar. Buna baxmayaraq, biz onu həqiqətən tərifləsək deyə bilərəm ki, o yüksək mənəvi gözəlliklərə malik, nadir, qeyri-adi bir insandır. O elə bir vücuddur ki, dünyada ona bərabər bir insan yalnız güzgüdə onun özüdür. Onu yamsılayanlar isə onun zəif kölgəsindən başqa bir şey deyil.

O z r i k. Siz zati-aliləri onun barəsində əsl həqiqəti buyurdunuz.

H a m l e t. Axı, bunun nə mənası var? Nə üçün biz öz uzun, kobud nitqimizlə o centlmeni təhqir edirik?

O z r i k. Ser?

H o r a t s i o. Məgər kəsə, sadə dillə danışmaq olmazmı? Hə, cənab, bir təcürədən keçirin görək.

H a m l e t. O centlmenin adını çəkməklə siz nə demək istəyirdiniz?

O z r i k. Laertın?

H o r a t s i o (*yavaşca Hamlet*).Yazığın kisəsi boşalıb, daha xərcəlməyə qızılı qalmayıb.

H a m l e t. Laertın, ser.

O z r i k. Məncə, sizə məlumdur ki,...

H a m l e t. Mən istərdim ki, sizə məlum olsun, ser. Bir də sizin bunu bilməyinizin mənə heç bir istisi-soyuğu yoxdur. Yaxşı, sözüünüzü deyın, ser.

O z r i k. Sizə məlumdur ki, Laert necə də mahirdir.

H a m l e t. Onunla müqayisədən cəkındiyim üçün bunu təsdiq etməyə cəsəratim çatmır. Belə deyirlər ki, özünün qiymətini bilməyən başqasının da qiymətini bilməz.

O z r i k. Mənim fikrim budur ki, o, silah işlətməkdə mahirdir. Bu sahədə ən şöhrətli adamdır, dünyada onun tayı-bərabəri tapılmaz.

H a m l e t. Onun silahı nədir?

O z r i k. Qılınc və xəncər.

H a m l e t. İkiqat silahlanıb. Lap yaxşı.

O z r i k. Kral Laertlə, ser, altı ərəb atından mərc gəlib. Laert də öz tərəfindən, mən eşitdiyimə görə, bütün dəm-dəstgahı ilə birlikdə altı fransız qılıncı və xəncəri boyun olub. Kəmərlərin, aşırma qayıqların, onların üstündəki ilgəklərin misli-bərabəri yoxdur. Vallah, halqalar adamın aqlını heyran qoyur, dəstəklərə elə yaraşır ki! Halqalar çox qəşəngdir, hər naxışında, hər bəzəyində dərin mənalar gizlənib.

H a m l e t. Siz halqalar nəyə deyirsiniz?

H o r a t s i o (*yavaşca Hamletə*). Mən bilirdim ki, söhbət izahsız keçməyəcək.

O z r i k. Halqalar, ser, elə ilgəklərdir.

H a m l e t. Əgər biz böyrümüzə xəncər əvəzinə top gəzdirə bilsəydik, sizin bu ifadənin məzmununa daha çox yaraşardı. Qoy o vaxta qədər bu söz elə ilgək olaraq qalsın. Fikrimizi yayındırmayaq, bütün dəm-dəstgahı ilə birlikdə, hər naxışında, hər bəzəyində dərin mənalar gizlənən halqalarıyla bərabər altı fransız qılıncına qarşı altı ərəb atı. Deməli, bu, Danimarkaya qarşı Fransız mərci olur. Yaxşı, siz buyurduğunuz kimi desək, nə üçün buna boyun olublar?

O z r i k. Kral, ser, deyir ki, ser, yarış on iki zərbədən ibarət olsun. Kim on iki zərbə vursa, qalib sayılsın. Laert deyir: Hamletə üç zərbəni güzəştə gedirəm. Qoy o doqquzunu vursun. Hərgah siz zati-aliləri yarışa razılıq cavabını lütf etsəniz, bunu tezliklə yoxlamaq olar.

H a m l e t. Əgər mən "yox" cavabını lütf etsəm necə?

O z r i k. Mən demək istəyirəm ki, milord, siz yarışa razılıq versəniz.

H a m l e t. Ser, mən bu salonda gəzinəcəyəm. İndi mənim istirahət vaxtıdır. Hərgah əlahəzrət arzu edirsə, qoy qılıncı gətirsinlər. O centlmen hazırdisa, kral fikrini dəyişməyibsə, əgər bacarsam, əlahəzrət üçün istədiyi qılınc və xəncərləri qazanacağam. Yox, əgər bacarmasam, onda qazancım yalnız rüsveyçılıq və rəqibimin ağır zərbələri olacaqdır.

O z r i k. Mən sizin sözlərinizi elə beləcə çatdırmaq səadətinə nail ola bilərəmmi?

H a m l e t. Lap elə beləcə deyə bilərsiniz, ser, ürəyinizə yatan bəlağət və məlahət çiçəkləri ilə də bəzəyə bilərsiniz.

O z r i k. Özümü bütün səmimiyyətimlə siz zati-alilərin iltifatına tapşırıram.

H a m l e t. Bu şərəfdən pək məmnunəm.

Ozrik gedir.

Özünü tapşımaqda o yaxşı eləyir. Çünki özündən başqa, onu heç kəs tapşurmaz.

H o r a t s i o. Gör, yumurtadan təzəcə çıxmış cüllüt kimi, yumurta qabığı da başında necə qaçır!

H a m l e t. O yəqin anasını əmməmişdən qabaq da bu cür nəzakətlə əzilib-büzülürmüş. İndi belələri nə qədər desən var. Onları bu dəyərsiz əsrimiz yaman qiymətə mindirir. Bu adamlar zamanın yalnız ümumi ahəngini və müasirliyin zahiri cəhətini duyurlar. Onlar saraya yığılmış bir növ adamlardı, çəlləyə toplanmış köpük kimi hamının diqqətini cəlb edirlər. Onları yoxlamaq üçün bir azca üfürəndə o saat qovuc kimi partlayıb heç olurlar.

Bir lord daxil olur.

L o r d. Milord, əlahəzrət kral gənc Ozriklə sizə salam göndərmişdi. Ozrik qayıdıb xəbər gətirib ki, siz onu salonda gözləyirsiniz. Hökmdar məni sizin yanınıza yolladı. O öyrənmək istəyir ki, siz fikrinizi dəyişməmişsiniz ki. Yarısa indi başlayırsınız, yoxsa onu başqa vaxta keçirmək arzusundasınız?

H a m l e t. Mən öz qərarıma sadiqəm. Mənim qərarım kralın arzusuna bağlıdır. Əgər hökmdar hazırdisa, mən də hazıram. İndi və yaxud başqa vaxt, nə zaman istəsə buyura bilər, tək mənim əhval-ruhiyyəmə indiki kimi yaxşı olsun.

L o r d. Belədirsə bu saat kral, kraliça və başqaları buraya gəlinlər.

H a m l e t. Xoş gəlirlər.

L o r d. Kraliça istəyir ki, siz yarışa başlamamışdan qabaq bir neçə xoş söz deyib Laertlə barışasınız.

H a m l e t. O mənə xeyirxahlıq öyrədir.

Lord gedir.

H o r a t s i o. Siz mərci uduzacaqsınız, milord.

H a m l e t. Yox, güman etmirəm. Laert Fransaya gedəndən bəri müntəzəm olaraq mən qılınc təlimi keçmişəm. Yarışdakı güzəştlər də mənim xeyrimədir. Mən qalib gələcəyəm. Lakin ürəyim elə sıxılır ki, sən bunu təsəvvür edə bilməzsən. Amma zərər yoxdur, keçib gedər.

H o r a t s i o. Xeyr, necə yəni keçib gedər, mehriban milord..

H a m l e t. Bu yalnız ağılsızlıqdır. Bu, gələcək haqqında elə bir narahatçılıq duyğusudur ki, ancaq qadınları qorxuya sala bilər.

H o r a t s i o. Əgər ürəyinizə nəşə damıbsa, onda ürəyinizin səsinə qulaq asın. Mən gedib onları gəlməyə qoymaram. Deyərəm ki, siz yarışa hazır deyilsiniz.

H a m l e t. Heç vaxt belə iş tutma. Gələcəkdə baş verə biləcək bir təhlükə indidən bizi sarsıda bilməz. Bütün varlığın taleyi yaradanın istəyindən asılıdır. Yaradanın istəyi olmadan bir sərçə belə ölməz. İndi olacaq şey sonraya qalmaz. Sonra olacaq şey indi olmaz. Əsas budur ki, insan ölümə həmişə hazır olmalıdır. Bir də ki, dünyadan köçəndə insan özünü heç nə aparmır, onda nə üçün dünyadan vaxtında köçməyə? Qoy nə olacaq, olsun!

Kral, kraliça, Laert, Ozrik, lordlar və əllərində qılınc tutmuş xidmətçilər daxil olurlar.

K r a l. Gəl, Hamlet, gəl, oğlum, Laertə əl ver.

Kral Laertini əliylə Hamletin əlini birləşdirir.

H a m l e t.

Məni əfv edin, ser, incitdim sizi,
Keçin günahımdan bir əyan kimi.
Burdakılar bilir, sizə də yəqin
Bunu deyiblər ki, taleyim necə
Məni dəliliklə cəzalandırıb.
Mən çox kobudluqla toxundum sizin
Bakir hissinizə, şərafinizə.

O gün nə etdimsə günahkar ancaq
Mənim şiddətlənən dəliliyimdir.
Laerti Hamletmi təhqir edlənib?
Heç vədə, heç vədə bu ola bilməz!
Hamlet olmayıbdir o gün özündə.
Əgər olmayıbsa, Hamlet özündə,
Deməli, Laerti təhqir etməyib.
Bəs onda müqəssir kimdir, axı, kim?
Müqəssir Hamletin sərəməliyidir.
Əgər belədirsə, onda Hamletin
Özü, yalnız özü təhqir olunub.
Onun düşmənidir divanəliyi.
Hamının yanında budur xahişim:
Heç vaxt düşünməyin bu cür, bu ağır
Günahı etmişəm qəsdlə, qərəzlə.
Bilmədən kamandan buraxıb oxu,
Mən öz qardaşımı yaralamışam.

L a e r t.

Təhqir elədiniz bakir hissimi,
Keçirəm mən sizin taqşırınızdan.
Halbuki bu halda intiqam odu
Qəlbimdə daha gur alışmalıydı.
Fəqət şərəfimi ləkələdiniz,
Mənim haqqım yoxdur sizi əfv edir.
Müdrək ağsaqqallar qərar verməmiş
Bərişə bilmərəm sizinlə heç cür.
Lakin o vaxtacan bu saf, səmimi
Məhəbbətinizi məhəbbətlə mən
Qəbul edlənirəm.

H a m l e t.

Ürəkdən şadam.
Hazıram yarışım öz qardaşımla.
Mənə qılinc verin. - İşə başlayaq.

L a e r t. Birini də mənə, hə, gəlın görək.

H a m l e t.

Qılinc oynatmaqda nəşiyam, Laert.
Mənimlə yarışda məharətiniz

Qaranlıq gecədə bir ulduz kimi
Daha çox parlayıb işıq saçacaq.

L a e r t. Mənə gülürsünüz?!

H a m l e t. Yox, canım haqqı.

K r a l.

Onlara qılınc ver, cəld tərپən, Ozrik.
Hamlet - qardaşoğlu, sən bilirsənmi
Yarışın şərtini?

H a m l e t.

Çox gözəl, milord.
Bilirəm, mərc gəlib əlahəzrət,
Zəif durmalıdır güclüyə qarşı.

K r a l.

Yox, yox, bu düz deyil, bu ola bilməz,
Yaxşı tanıyıram hər ikinizi.
O bir az üstündür, elə bununçün
Gedir üç zərbəni sənə güzəştə.

L a e r t. Başqasını verin, bu çox ağırdır.

H a m l e t.

Bu işə lap mənim ürəyimcədir.
Uzunluğu birdir bu qılıncların?

O z r i k. Bəli, əziz milord.

Onlar yarışa hazırlaşırlar.

K r a l.

Şərab gətirin.
Hamlet ya birinci, ya da ikinci
Zərbələri vursa və yaxud da o
Üçüncü zərbəyə cavab qaytarsa,
Qalanın qoy bütün mazğallarından
Onun şərafinə toplar atılsın.
Onun sağlığına içəcək kral,
Onun qədəhinə bir ləl atacaq,
Hə, elə bir ləl ki Danimarkanın
Bir-birinə varis dörd kralının
Tacına taxdığı nadir incidən
Daha qiymətlidir, daha gözəldir.

Verin qədəhləri. Qoy ildırımtək
Coşsun nağaralar şeypurlarla bir,
Şeypurlar toplarla zəbanə gəlsin,
Toplarsa göyləri salsın lərzəyə,
Göylər də yerləri titrətsin zağ-zağ.
"İçirəm Hamletin sağlığına mən!"
Di gəlin başlayaq, sizsə, hakimlər,
Yarışa diqqətlə nəzarət edin.

H a m l e t. Hücuma keçin, ser.

L a e r t. Gəldim ha, milord.

Vuruşurlar.

H a m l e t. Bu biri.

L a e r t. Dəymədi.

H a m l e t. Hakimlər desin.

O z r i k. Zərbədir, şübhəsiz, həqiqi zərbə.

L a e r t. Yaxşı, elə olsun, başlayaq bir də.

K r a l.

Dayanın, içəyin, şərab paylayın.
Hamlet, yaxına gəl, bu ləl sənindir.
Sənin sağlığına, qədəhini al.

Səhnə arxasında şeypur səsləri və top gurultuları eşidilir.

H a m l e t.

Əvvəlcə döyüşü bitirim gərək.

Bir azca gözləyin. - Gəlin, başlayaq.

Vuruşurlar.

Bu da başqa zərbə. Nədir sözlünüz?

L a e r t. Toxundu, toxundu, yoxdur bir sözlüm.

K r a l. Qalib gələcəkdir bizim oğlumuz.

K r a l i ç a.

Yaman tərləyibsən, yaxın gəl, Hamlet.
Götür dəsmalımı, üz-gözünü sil.
Sənin bu qələbən şərəfinə, bax,

İçir kraliça.

H a m l e t. Sağ olun, xanım.

K r a l. İçmə, Gertruda!

K r a l i ç a.

İçəcəm, milord,
Təvəqqe edirəm, icazə verin.

K r a l. Qədəhdə zəhər var. Məhv oldu artıq.

H a m l e t.

Cəsarətim çatmır hələ içməyə,
Tezliklə, tezliklə içərəm, xanım.

K r a l i ç a. Yaxın gəl, üzünün tərini silim.

L a e r t. Hökmdar, indi mən vuracam onu.

K r a l. Ağlım çətin kəsir, inanmıram heç.

L a e r t (*kənara*). Fəqət belə bir iş vicdansızlıqdır.

H a m l e t.

Hə, üçüncü dəfə başlayaq, Laert.
Ciddi hücum edin, xahişim budur,
Elə bil, mənimlə oynayırınsız.

L a e r t. Beləmi? Beləmi? Yaxşı, başlayaq.

Vuruşurlar.

O z r i k. Heç biri tutmadı.

L a e r t. Di alın indi!

Laert Hamleti yaralayır. Vuruş davam edir. Sonra onlar qılınclarını dəyişirlər.
Bu dəfə Hamlet Laerti yaralayır.

K r a l. Ayırın onları! Hırslandırlar ki.

H a m l e t. Yox, yenə başlayaq.

Kraliça yığılır.

O z r i k.

Kraliçaya
Baxın, ey, yığılıb, kömək eyləyin.

H o r a t s i o.

Onlar ikisi də qan içindədir. -
Milord, o nə qandır?

O z r i k. Laert, o nədir?

L a e r t.

Ozrik, öz tələmə düşdüm cüllüttək,
Xəyanət etlədim başqasına mən,
Omrümü puç etdi öz xəyanətim.

H a m l e t. Bir deyin, nə oldu kraliçaya?

K r a l. Qan görüb, qorxudan gedib ürəyi.

K r a l i ç a.

Yox, yox, içkidəndir, - ah, əziz oğlum!

İçkidən, içkidən zəhərlənmişəm.

Ölür.

H a m l e t.

Bağlayın qapını, burda xain var,

O alçaq bu saat tapılsın gərək!

Laert yığılır.

L a e r t.

O alçaq burdadır. Hamlet, bilin ki,

Yara almısınız siz də ölümçül.

Dünyada bir məlhəm sağaltmaz sizi,

Hec yarım saat da yoxdur ömrünüz.

Xəyanət aləti əlinizdədir,

Onun nəhs ucuna zəhər çəkilib.

Rəzil hiyləgərlik məhv etdi məni,

Bu yerdən ayağa qalxmaram bir də.

Sizin ananız da zəhərlənibdir.

Daha bacarmıram, kəsilir səsim...

Kraldır, kraldır müqəssir ancaq.

H a m l e t.

Deməli, qılınc da zəhərlənibdir!

Ey zəhər, dayanma, öz işini gör!

(*Qılıncı kralın köksünə sancır*). -

H a m l. Xəyanət! Xəyanət!

K r a l.

Ah, kömək edin,

Dostlar, ölməmişəm, yaralanmışam.

H a m l e t.

Al, oğraş, al, qatil, yaramaz kral!

Al, iç bu zəhəri, ləlin budurmu?

Di tərpən, anamın arxasınca get!

Kral ölür.

L a e r t.

Çatdı cəzasına ədalət ilə.
Zəhəri o özü hazırlamışdı. -
Gəlin, halallaşaq biz, nəcib Hamlet.
Özümlə atamın ölümü üçün
Keçirəm mən sizin günahınızdan,
Mənim günahımı siz də əfv edin.

Ölür.

H a m l e t.

Göylər bağışlasın günahınızı.
Bir azdan gəlirəm arxanızca mən. -
Horatsio, ölürəm, bu da axırı.
Bədbəxt kraliça, artıq əlvida! -
Siz ey bu dəhşətdən titrəyən, əsən,
Rəngi avazıyan dilsiz şahidlər,
Ah, vaxtım olsaydı, sizə deyərdim...
Fəqət ölüm, bu küt, amansız məmur
İnsanı həbs edir təcili, dərhal,
Taleyin hökmünü gecikdirmir heç!
Neynək, belə olsun, belədir qismət. -
Horatsio, ölürəm, barı sən yaşa,
Sən mənim haqqımda nə varsa bütün
Əsl həqiqəti ellərə danış.

H o r a t s i o.

Yox, yox, bacarmaram, sizsiz yaşasam,
Daniyalı deyil, romalıyam mən.
Burda mənim üçün zəhər qalıbdır.

H a m l e t.

Qədəhi mənə ver, sən ki, kişisən,
Allah xatirinə, mənə ver onu.
Əziz Horatsio, eldən-obadan
Əgər gizli qalsa dərdli həyatım,
Bürüyər adımlı qara ləkələr,
Gələcək nifrətlə yad edər məni.
Hərgah dostumsansa, onda bir müddət
Əl çək, imtina et səadətindən.

Bu kobud dünyada əzablara döz,
Yenə də nəfəs al qəmlə, kədərlə,
Hamıya nəql elə hekayətimi.

Səhnə arxasından marş və yaylım atəşi eşidilir.

Görən, bu hərbi marş, bu atəş nədir?

O z r i k.

Polşa torpağından qələbə ilə
Geriyə qayıdır gənc Fortinbras.
Odur ki, ingilis səfirlərini
Yaylım atəşiyə salamlayır o.

H a m l e t.

Horatsio, ölürəm, oh, kəskin zəhər
Qırır amanımı, qətiyyətimi.
Müjdələr gələndə İngiltərədən
Dünyada mən artıq olmayacağam.
Bunu qabaqcadan hiss edirəm ki,
Taxt-tac çatacaqdır Fortinbrasa.
Mən buna razıyam siddiqi-ürəkdən.
Böyükü-küçüklü hadisələri
Bir-bir danışarsan sən özün ona.
Sonrasa, sonrasa... əbədi sükut.

Ölür.

H o r a t s i o.

Heyf, susdu böyük, gözəl bir ürək! -
Yatın, rahat yatın, mehriban prins.
Müqəddəs göylərdən enib mələklər
Sizə lay-lay çalsın nəğmələriylə. -
Nədir təbil səsi, kimdi gələnlər?

Səhnə arxasında marş. Fortinbras, ingilis səfirləri və məiyyət əllərində bayraqlar təbil
sədaları altında daxil olurlar.

F o r t i n b r a s. Hanı bu tamaşa?

H o r a t s i o.

Hansı tamaşa,
Dünyada görünüb eşidilməmiş
Ağır müsibətmi? O buradadır.

F o r t i n b r a s.

Hər tərəfdə cəsəd, hər tərəfdə qan!
Bu nədir? Bu qədər qurbanlarını
Qırıb dəhşət ilə, qırıb qeyz ilə,
Yoxsa loğa ölüm öz sarayında
Bu gün kef eləyir, ziyafət verir?

B i r i n c i s ə f i r.

Nə müdhiş səhnədir! İngiltərədən
Gətirilən xəbər yaman gecikdi.
Kralın hökmü yerinə yetib,
Ölüb Rozenkrants Qildensternlə.
Kral sağ olsaydı, razı qalardı,
İndi kim edəcək bizə təşəkkür?

H o r a t s i o.

O sizə təşəkkür etməzdi əsla,
Heç vaxt istəməyib o bu ölümü.
İndi ki, siz gəlib İngiltərədən
Polşada döyüşdən qalib çıxdınız,
Geri qayıdarkən gördünüz burda
Ürəyə dağ basan bu cinayəti,
Onda əmr əyləyin, cənazələri
Gətirib yığsınlar bir hündür yerə.
Mənə izn verin, hamıya bir-bir
Danışım burada baş verənləri.
Söyləyim şəhvətin rəzalətini,
Hiylənin qan saçan cinayətini,
Nahaq qırğınları, nəhs hökmləri,
Zorun, alçaqlığın qətlərini.
Axırda da deyim necə, nə təhər
Düşdü quyu qazan öz quyusuna.
Mən bütün bunları nəql edim sizə.

F o r t i n b r a s.

Tez gəlin dinləyək bu faciəni,
Təcili, tələsik şura çağırmaq.
Uğursuz bir gündə güldü taleyim,
Mənim taca-taxta ixtiyarım var,
Gərək öz haqqımı bildirəm indi.

H o r a t s i o.

Bunu da mən sizə bildirməliyəm,
Hamletin səsidir taleyin səsi,
O sizə səs verdi son nəfəsində.
Gəlin cəld tərənək, cəld görək işi,
Yoxsa ağıl-şüur dumanlı ikən
Daha çox dəhşətlər baş verə bilər.

F o r t i n b r a s.

Hamleti igid bir sərkərdə kimi,
Dörd nəfər kapitan çiyinə alsın,
Meydana aparsın hərbi qaydada.
Onun arxasınca hərbi musiqi
Göylərə ucalsın qəmlə, kədərlə.
Hamlet sağ olsaydı, şübhəsiz ki, o
Ən gözəl, ən yaxşı kral olardı.
Götürün, götürün cənazələri! -
Döyüşlərdə olur belə cinayət,
Buralar necə də dəhşətdir, dəhşət. -
Bu qəm məskənindən uzaqlaşaq biz,
Yaylım atəsinə əmr veriniz.

Matəm marşı. Cəsədləri apararaq gedirlər. Toplardan yaylım atəşi açılır.

OTELLO

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

V e n e s i y a h e r s o q u
B r a b a n s i o - senator
Başqa senatorlar
Q r a s i a n o - Brabansionun qardaşı.
L o d a v i k o - Brabansionun qohumu
O t e l l o - Venesiyada xidmət edən mavr, adlı -sanlı sərkərdə
K a s s i o - Otellonun yavəri (müavini)
Y a q o - Otellonun mülazimi (məsləhətçisi)
R o d r i q o - Venesiyalı sadələvh zadəgan
M o n t a n o - Kiprin Otellodan əvvəlki valisi
T ə l x ə k
D e z d e m o n a - Brabansionun qızı, Otellonun arvadı.
E m i l i y a - Yaqonun arvadı
B i a n k a - Kassionun məşuqəsi

Dənizçilər, qasidlər, carçılar, məmurlar, zadəganlar, çalğıçılar xidmətçilər və kesikçilər.

Birinci pərdə Venesiyada, qalanları isə Kiprde vaqe olur.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Venesiyada bir küçə.

R o d r i q o.

Of, Yaqo, danışma, yalan sözdür bu,
Bir şey ürəyimi sıxır, doğrusu:
Xəzinəmin açarı əlində ikən
Bu işdən bir xəbər vermədin nədən?!

Y a q o.

Əgər giribsə də yuxuma bu iş,
Qoy məni bürüsün fəlakət, təşviş.

R o d r i q o. Deyirdin ki, ona nifrətin vardır.

Y a q o.

Sözündən dönənlər yarımçıqlardır.
Alışır, odlanır, qovrulur sinəm,
Nifrətə layiqəm, nifrət etməsəm.
Hörmətli, izzətli üç ali nəfər
Söz verdilər: məni yavər seçsinlər.
And olsun vicdana, hər yerdə hərdəm.
Mən öz qiymətimi yaxşı bilirəm.
Ah... Fəqət o məğrur, o çirkin ərəb
Gətirdi ortaya başqa bir səbəb.
Təklifi, təkidi tamam rədd etdi,
Zəhmətim, əməyim havayı getdi.
Dedi ki, seçmişəm öz yavərimi,
İndi görməkdədir o, işlərimi.
Gör seçdiyi kimdir? Böyük hesabdar,
Maykl Kassio də, nə demək olar!
Şeytantək çox sevir şux qadınları,
Boş nəzəriyyədir dövləti, varı.
Döyüş haqqında da, nə gizlədim mən,
Artıq dərk etməyir qızdan, gəлиндən.
Nə təcrübəsi var, nə də tədbiri,
Gör, hara seçildi sarsağın biri.
Ancaq mən döyüşdə yaşa dolmuşam,

Rodosda, Kıprda azmı olmuşam?!
Düşmənlər əlimdən batıbdır yasa,
Yanmaram hesaba düzgün baxılsa.
O özü yaxşıca görübdür bunu,
Öyrənib Yaqonun kim olduğunu.
Gəlib, yavər olur indi bir uşaq,
Mən isə müəlim, sən işə bir bax.

R o d r i q o.

Allaha and olsun, atıb bu adı,
Olardım mən onun yalnız cəlladı.

Y a q o.

Nə üçün bu dərdin yoxdur dərmanı?
Bu mənsəb bəlası tutub hər yanı.
Çatır ada, sana bu gün hər axmaq,
Bir adamın varsa, adamsan ancaq.
Hərbdə yüksəliş başqaydı əzəl,
Xidmət etməmək də gözəldi, gözəl.
Rütbə alınardı şücaət ilə,
Daha verilməzdə məsləhət ilə.
İndi özün düşün, bir əlac varmı?
O qara ərəbi sevmək olarmı?

R o d r i q o. Xidmət etməmədim ona bir daha.

Y a q o.

Bir az, səbirli ol, inan sabaha.
Qədimdən belədir: tələsiyənlər
Xeyirdən daha çox qazanar zərər.
Bir də ki, hamıdan ağa olmayır,
Hər nökrər ağaya sadıq qalmayır.
Sonra biləcəksən: vardır çoxları -
Atır insanlığı, adı, vuqarı,
Qul olur, işləyir zillət çəkərək,
Qazancın nə olur? Bir qarın yemək.
Qocalan kimi də işdən atılır,
Yazıq nə almır, nə də satılır.
Bəzisi də var ki, girir min dona,
Etibar edirlər hər yerdə ona.
Dolanır müəlim, gəzir səmimi

Arzuya, niyyətə çatana kimi.
İşləyir, çalışır, yaxşı ad alır,
Ağanın gözündə qalxır, ucalır.
Bir sözlə, möhkəmcə tutur özünü.
Mən belə adamam, deyim düzünü.
İnan adın kimi buna, Rodriqo,
Qoy mən ərəb olum, olmayım Yaqo.
Mən özümə xidmət edirəm, inan,
Göylər hakimimdir mənim hər zaman.
Qəlbimdə gizlənən niyyətim vardır,
O mənə güc verən bir ilk bahardır.
Nə məhəbbət üçün, nə də iş üçün
Onun qulluğunda durmaram bir gün.
Məqsədim aydındır, budur məsələ,
Sən əsl Yaqonu görmürsən hələ.

R o d r i q o.

Əgər dəvədodaq bar dərsə qızdan,
Səadət gölündə üzəcəm, inan.

Y a q o.

Qocanı çağırıb tezcənə oyat,
Şirin yuxusuna kəskin zəhər qat.
Sən elə çağır ki, hamı eşitsin,
Boğsun dostlarını qəzəb, hiddət, kin.
Çirkinin gözəlsə orda sabahı,
Yeminə milçək sal, qaçsın iştahı.
İyrənc, qotur sözlər qisməti olsun,
Sevinci dağılsın, kefi pozulsun.

R o d r i q o.

Qocanın evidir, görürsən, budur.
Ucadan çağırım, necə doğrudur?

Y a q o.

Çağır iniltiyə, acı fəryadla,
Qulağı, ürəyi dağılayıb odla.
Sən elə çağır ki, dəhşətli, cılığın,
Elə bil, şəhəri bürüyüb yangın.

R o d r i q o. Ey, ey, Brabansio, Brabansio u...

Y a q o.

Ehey, Brabansio, oğru var, oğru.

Oyanın, ayılın, baxın, hanı qız,

Malınız, pulunuz, qızıllarınız...

Brabansio yuxarıda pəncərədən görünür.

B r a b a n s i o. Nə olub, nə olub, bu hay-küy nədir?

R o d r i q o. Senyor, ailəniz - hamı evdədir?

Y a q o. Bağlıdımı bütün qapılarınız?

B r a b a n s i o. Nədir məqsədiniz? Tez deyın yalnız.

Y a q o.

Geyinin xaladı, hörmətli ata,

Sizi talaytblar siz yata-yata.

Qəlbinin parası gedib əlindən,

İndicə, indicə, necə deyim mən,

Bir qoca qara qoç alıb iyini,

Aparıb, gizlədib ağ əmliyi.

Tələsin, tələsin, elə bu saat

Hay salın, yuxudan dursun camaat.

Gedin qızımıza eyləyin kömək,

Yoxsa şeytan sizi baba edəcək.

B r a b a n s i o.

Bu nədir, deyəsən, dəli olubsuz?

Kimsiniz, nəçisiz bura dolubsuz?

R o d r i q o. Səsimdən bilmədik? Mənəm, oyam, o...

B r a b a n s i o. Söyləyin kimsiniz?

R o d r i q o. Adım Rodriqo.

B r a b a n s i o.

Ah... Yaramaz, sənsən, rədd ol, görünmə,

Gəlib bu yerlərdə bir də sürünmə.

Sənə demədimmi boynunu az bur?!

Sənə veriləsi məndə qız yoxdur.

Başıboş, qarnıtox, yoxmuş səndə ar,

İçibəsən, keflisən, bir utan, qızar.

Yelbeyin, unudun inadlığımı,

Gəlib yenə pozdun rahatlığımı.

R o d r i q o. Ah, senyor!

B r a b a n s i o.

Düşün ha vəziyyətimi,
İşimi, gücümü, xasiyyətimi.
Sənə ağır olar bu haqq, bu hesab.

R o d r i q o. Dayanın, dinləyin, hörmətli cənab.

B r a b a n s i o.

Oğurluq, quldurluq deyirsiniz, hamı?
Səhra zənn edirsiniz yoxsa buranı?
Bura Venesiyadır, görsün gözünüz,
Yalandır, böhtandn hər bir sözünüz.

R o d r i q o.

Əziz Brabansio, inanın buna -
Bizim qəlbimizin saf olduğuna.

Y a q o.

Siz elə tərssiniz, işdir, desək biz:
Haqqa dua edin, etməyəcəksiz.
Biz gəldik ki, sizə xidmət edləyək,
Dələduz sayıldıq amma, neyləyək.

(*Həyasızcasına*)

Ayğır qızınızı qucacaq sizin,
Tez olun, tez onu axtarın, gəzin.
İndidən, indidən tədbir görün siz,
Yoxsa kişnəyəcək nəvələriniz.
Ruhunuz əbədi alçalacaqdır,
Nəsliniz daima at olacaqdır.

B r a b a n s i o. Nə namus, nə qeyrət yoxmuşki səndə.

Y a q o.

Bunu görənlərin biriyəm mən də.
Mavr qızınızla, ah, deyim necə,
Qızıışb heyvanlıq edir bu gecə.

B r a b a n s i o. Sus daha, sus dedim, əclaf, əxlaqsız.

Y a q o. Siz senatorsunuz.

B r a b a n s i o.

Rodriqo, yalnız
Bu işə sən cavab verməlisən, bil.

R o d r i q o.

Həqiqət heç zaman çəkinən deyil.
Lakin istəyirəm bunu biləm mən:
Sizin arzunuzmu bu işlər, görən?
Gözəllər gözəli o şux qızınız -
Yeganə varınız, arzularınız
Gecənin yarısı eyləyib cürət,
Yanında bir nökr - qaçıbdır xəlvət.
Atıbdır özünü, nə deyək buna,
O kobud ərəbin çirkin qoynuna.
Bəlkə də, nə deyim, sizindir qərar,
Onda bağışlayın, bizik günahkar.
Əgər olmayıbsa bir xəbəriniz,
Onda yersiz sayın töhmətləri siz.
İnanın, bir yalan yoxdur sözümdə,
Hər vaxt böyüksünüz mənim gözümdə.
Qızınız, yenə də deyirəm sizə,
Əgər baxmayıbsa sözlərinizə,
Sizin arzunuz qarşı çıxaraq
Əslini, nəslini tapdalayıb, bax.
Ağlı, gözəlliyi alçaldıb... Aman!
Səfil bir ərəbə eylədi qurban.
Dürmayın, axtarın, yandırın, yaxın,
Yataq otağına, hər yana baxın.
Əgər sözlərimdə varsa bir yalan,
Qanun qarşısında hazıram hər an.

B r a b a n s i o.

Tez olun, car çəkin, hamı oyansın,
Mənə şam gətirin, məşəllər yansın.
Ürəyim partlayır, darıxıram, ah,
Yuxum doğru çıxır, nəymiş bu günah?
Gedir.

Y a q o.

Artıq getməliyəm, hələlik, sağ ol,
Həmişə düşün ki, budur doğru yol.
Əsgərəm, hüququm, ixtiyarım az,

Ona şahid durmaq mənə yaramaz.
Təqsırı azaldar şərait özü,
Ona ağır cəza verməzlər, düzü.
İndi lazımlıdır Otello yaman,
Kiprdə vuruş var, dizə çıxır qan.
Döyüşdə onuntək ağıllı, rəhbər
İkinci bir nəfər yoxdur deyirlər.
Mən ona düşmənam, söylədim bayaq,
Vəziyyət dostuyam onunla ancaq.
Orda onunlayam, yaxşı düşün bir,
Qocanı götürüb oraya gətir.

Brabansio gecə paltarında, nökrələr əllərində məşəl evdən çıxırlar.

B r a b a n s i o .

Xəyanət, cinayət, biabırçılıq,
Dözülməz müsibət: qız yoxdur artıq.
İtdi, ləkələndi ata zəhmətim,
Düşdü ayaqlara adım, hörmətim.
Acı, zəhər oldu ömrümün sonu.
Rodriqo, de, harda görübsən onu?
Onunla - ərəblə bir yerdəydilər?
Kim baba olacaq, nədir bu xəbər?
Sən necə bildin ki, o həmin qızıdır?
Mənmi aldanmışam, əqlə sığmazdır?!
O sənə nə dedi, de, bilsin hamı.
Get, get, tez ol, oyat qohumlarımı.
Rodriqo, nə olub, ah, bir danış sən,
Onlar evləndilər, necə bilirsən?

R o d r i q o . Bəli, həqiqətən, elədir ki, var.

B r a b a n s i o .

Ya rəbb, ulu göylər, nəydi bu qərar?
Atayam, yanıram, bir də, bir də, ax,
Qız olan bəndəyə necə inanaq?..
Qanım ürəyimə xəyanət etmiş,
Yox, yox, bu düz deyil, o necə getmiş?!
Qızlığı, gəncliyi təhqir edləyən
Bir cadu dolanır burda, deyəsən.

Rodriqo, de görüm, bu iş asanmı?
Buna bənzər bir şey oxuyubsanmı?

R o d r i q o. Bəli, oxumuşam lap köhnələrdən.
B r a b a n s i o.

Çağır qardaşımı, dayanma, tərpən.
Əzəldən işimi mən özüm əydim,
Gərək, gərək onu sənə verəydim.
Söylə, bilirsənmi, Rodriqo, barı,
Gedib harda tapa billik onları?

R o d r i q o.
Taparam, getsəniz mənimlə əgər,
Həm də götürsəniz silahlı əsgər.

B r a b a n s i o.
Yalvarıram, gedək, səfər uzaqdır,
Getdikcə qüvvəmiz çoxalacaqdır.
Götürək silah da, çoxlu əsgər də,
Çağıraq, toplansın keşikçilər də.
Tez gedək, Rodriqo, çəkək bir əncam,
Hörmətinə qarşı borclu qalmaram.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Yenə Venesiya, başqa bir küçə.
Otello, Yaqo və nökrələr əllərində məşəl daxil olurlar.

Y a q o.
Davada gözlərim qanla dolsa da,
Çoxları zərbəmə hədəf olsa da,
Bir an unutmadım vicdanımı mən,
Bir qətl, bir cəza etmədim qəsdən.
Ədalət qoluma verdi güc-qüvvət.
Səkkiz- doqquz dəfə düşsə də fürsət,
Xəncərin ağzını eyləmədim qan,
Keçirmədim onun qabırğasından,
Böyrü, bağıracağı rahatlına bir.

O t e l l o. Olmuş olacaqdən daha gözəldir.

Y a q o.

Yox, canım, dayanıb səbir etmək olar,
Əclaf, çirkin sözlər dedi o ki var.
Sizdəki şöhrətə kəc baxdı gözü,
Az qalmışdı onu öldürəm, düzü...
Yaxşı, deyin görüm, bəxtiniz yarmı?
Sizi hifz edəcək bir qüvvə varmı?
Axı, qayınatanız çox inadkardır,
Hersoqa bərabər hörməti vardır.
Sözü sayılandır, mənəsbəi yüksək,
Qanun o deyəni təsdiq edəcək.
Sizi qəm təstində qovuracaqdır,
Bəxtini kül edib sovuracaqdır.

O t e l l o.

Qoy nə edir etsin, fəqət qulaq as,
Həqiqət heç zaman pərdədə qalmaz.
Gördüyüm dəyərli, böyük xidmətlər
Onun sözlərini eyləyər hədə.
Bir də, lazım gəlsə, hər bir şeyi mən
Senata söyləyəm heç çəkinmədən.
Deyərəm: işimlə gülür səhərim,
Bu xoşbəxt taleyə çatır dəyərim.
Sevirəm, duyuram Dezdemonanı,
Bizi ayıracaq bir qüvvə hanı?
Keçdim onun üçün azadlığımdan,
Çərçivə içində yaşadım hər an.
Yoxsa dövlət üçün, şan-şöhrət üçün,
İnan, bu yerlərdə qalmazdım bir gün.
Bir bax, işiq gəlir, görəsən nədir?

Y a q o.

Qızın atasıdır, dəhşətə bax bir!
Kin töküüb üstünə qışın qarını,
Toplayıb başına adamlarını.
O sizi axtarır, evə keçin siz,
Lap yaxşı olar ki, görünməyəsiz.

O t e l l o.

Yox, yox, mən heç yana getməməliyəm.
Onlardı, çox yaxşı, gəlsinlər, nə qəm.
Xidmətim, şöhrətim, təmiz vicdanım
Məni qoruyacaq, gəlir gümanım.

Gələn onlardımı?

Y a q o.

Hər şey olub sirr,

Yanusa and olsun, onlar deyildir.

Kassio və bir neçə zabıt əllərində məşəl daxil olurlar.

O t e l l o.

Yavərim, zabıtlər, xoş gördük, dostlar.

Gecəniz uğurlu, söyləyin, nə var?

K a s s i o.

Hersoq əmr verib: axtaraq sizi,

Təcili istəyir gəlməyinizi.

O t e l l o. Belə tez-tələsik, xeyirmi, görün?

K a s s i o.

Nəsə Kiprdəndir, zənn edirəm mən.

Gəmilər nə durur, nə də dincəlir,

Birbəbir, dalbadal elçilər gəlir.

Bütün senatorlar toplaşıbdılar,

Sizi çağırmağa verdilər qərar.

Evdə olmadınız, getdilər bir də,

Tapa bilmədilər sizi heç yerdə.

Senat əmr elədi gəzək hər yeri,

Sizi tapmayınca dönməyək geri.

O t e l l o.

Axır ki, tapdınız. Yaxşı, nə edək?

Hara istəyirsiz, buyurun, gedək.

Ancaq tələsməyin, bir evə dəyim,

Bir kəlmə sözüm var, onu söyləyim.

Gedir.

K a s s i o. Nədir bu yerlərdə saxlayan onu.

Y a q o.

Yağlı bir tikədir bağlayan onu.

Qanuni olarsa əgər bu şikar,

Bütün ömrü boyu olar bəxtiyar.

K a s s i o. Heçnə anlamadım.

Y a q o. O evlənibdir.

K a s s i o. Kiminlə?

Y a q o.

Kiminlə? Taleyə bax bir,

Bir qız ki...

(*Otello qayıdır*).

Kapitan, gedəcəksiniz?

O t e l l o. Sizinlə bir yerdə gərək gedək biz.

K a s s i o. Başqa bir dəstə də axtarır sizi.

Y a q o.

Brabansiodur, general, düzü.

Ehtiyatlı olun, niyyəti pisdir,

Döyüşə, vuruşa yaman hərisdir.

Brabansio, Rodriqo və məmurlar əllərində məşəl və
silah tutmuş halda daxil olurlar.

O t e l l o. Dayanın!

R o d r i q o. O mavrdır.

B r a b a n s i o. Tutun oğrunu! (Hər iki tərəf qılınclarını sıyırlar).

Y a q o. Rodriqo, sənləyəm, unutma bunu.

O t e l l o.

Çox da tələsməyin, səbir edin bir az,

Hər zaman vuruşmaq faydalı olmaz.

Parlaq qılıncları saxlayın, yoxsa

Şəhlənər, paslanar, batırıq yasa.

Senyor, bir düşünün, yaşınızla siz

Silahdan daha çox əmr edərsiniz.

B r a b a n s i o.

Oğruların pisi, ən vicdansız,

Söylə, gizlətmisən harada qızı?

Səni lənətə gəl, qurd kimi inlə,

Məhv etdin balamı sehlərlərinlə.

Bu cür olmasaydı, inanmıram mən:

Heç vaxt ər haqqında fikirləşməyən

Mənim qəşəng qızım - o zərif çiçək

Gözəl cavanları rədd edlənərək,

Əslini, nəslini tapdayıb belə,

Atıb var - dövləti, düşməzdi çölə.
Güldürməzdi mənə yaxını, yadı,
Cadu zənciriylə bağlanmasaydı.
Uymazdı sən kifrin alçaq oynuna.
Atılmazdı qorxunc, hisli qoynuna.
Ağlı zəiflədən əfsununla sən
Gəncliyi, saflığı təhqir etmişən.
Yalan deyirəmsə bircə kəlməni,
Dünya mühakimə eyləsin məni.
Ölkədə cadu var, yoxdur buna şəkk,
Senatda bu işə baxılsın gərək.
Qanun belə işi etmiş qadağan,
Odur ki, deyirəm qanun adından:
Tutun, tutun onu, təslim olmasa,
Yumşaldın, qan qussun hey kasa-kasa.

O t e l l o.

Dayanın, cənablar, dayanın bir az,
Kişilər hər yerdə qılınc oynatmaz.
Qoy hamı bilsin ki, döyüş zamanı
Mən yaxşı seçirəm dostu, düşmanı.
Düzdür, günahkaram, bunun üçün siz
Hara getməyimi istəyirsiniz?

B r a b a n s i o.

Hara getməyini? Dustaqxanaya,
Boylan həsrət-həsrət Günəşə, Aya.
Qanun qarşısında çağrılanadək
Öyrən öz yerini zillət çəkərək.

O t e l l o.

Əgər qulaq assam, düzgün olarmı?
Hersoq bu işlərdən razı qalarmı?
Baxın qasidlərə, gözləyir məni,
Sizə söyləyirəm onlar deyəni:
Təcili, çox vacib dövlət işi var,
Məni aparmağa gəlibdir onlar.

B i r i n c i z a b i t.

Doğrudur, əmr var bizdə bu haqda,
Müəvirişədir indi hersoq da,

Hamı oradadır, budur vəziyyət.
Adam göndəriqlər sizə də, əlbət.

B r a b a n s i o .

Necə? Nə dediniz? Hersoq, yığıncaq...
Gecənin bu vaxtı onu buraxmaq...
Mənim bu işlərim gərəksiz deyil,
Bütün senatorlar, hersoq özü, bil,
Bu işə bir əlac etməsə əgər
Ölkəni bürüyər belə təhqirlər.
Payız yarpağıtək adımız solar,
Qara qullar bizə hökmdar olar.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Senat şurasının iclas salonu. Hersoq və senatorlar stol ətrafında əyləşiblər. Burada məmurlar da var.

H e r s o q .

Adadan dolaşıq xəbər almışım,
Ona görə belə çaş-baş qalmışım.

B i r i n c i s e n a t o r .

Elədir, ağıla batmayıır bu iş:
Deyirlər yüz yeddi gəmi düzəlmiş.

H e r s o q . Mənim məktubumda yüz qırx yazırlar.

İ k i n c i s e n a t o r .

Məndə iki yüzdür, nədir bu miqdar?
Hesab başqa-başqa, uyğunluq hanı?
Qarmaqarışıqlıq tutub dünyanı.
Belə hallarda da güman, düşüncə
İnsanın beyninə verir işgəncə.
Bircə şey dəqiqdir: türk orduları
Durmada yeriyir Kiprə sarı.

H e r s o q .

Hələ ki, hesaba inanmaq olar,
Bu kiçik səhvlərdə dəhşətli nə var?!

Böyük səhlərə verməyək imkan,

Əsas məsələdir məni qorxudan.

Q a s i d. Ehey, təzə xəbər, səs verin mənə.

B i r i n c i m ə m u r. Qasiddir, adadan gəlibdir yenə.

Qasid daxil olur.

H e r s o q. Danış, nə xəbər var?

Q a s i d.

Düzülüb səf-səf,

Türklər hazırlaşır Rodosa tərəf.

Senyor Ancelo da əmr etdi ki, mən

Sizə xəbər verim vaxt itirmədən.

H e r s o q. Səmti dəyişməyin mənası nədir?

B i r i n c i s e n a t o r.

Fikri azdırmağa bir bəhanədir.

Mənasız deyildir heç də bu qərar,

Gözdən pərdə asır bununla onlar.

Bu cür ola bilməz, düşünsək bir az,

Səbəbsiz bir sınaq faydalı olmaz.

Arada dolanır nəsə bir yalan.

Kiprdən əl çəkməz türklər heç zaman.

Hücuma qalanda Kipri almaq

Rodosdan asandır, belədir ancaq,

Rodosda vəziyyət başqadır iridi,

Vuruşmaq, döyüşmək orda çətindi.

Təcrübəsiz deyil türklər bu qədər -

Xeyirə göz yumub, qazansın zərər,

Sakit həyatında tufan yaratsın,

Özünü atəşə, alova atsın.

H e r s o q. Bəli, getməyirlər onlar Rodosa.

B i r i n c i m ə m u r. Başqa yeni xəbər- aydın və qısa.

Qasid daxil olur.

Q a s i d.

Hörmətli cənablar, əziz ağalar,

Türklərə yol verdi coşqun dalğalar.

Rodosa çataraq böyük bir səylə,

Orda birləşdilər başqa qüvvəylə.

Birinci senator.

Belə düşünürdüm mən də əzəldən,
Hazırlıq necədir, bunu söylə sən?

Qasid.

Otuz gəmi vardı, deyirəm qəti,
Onlar dəyişiblər istiqaməti,
Kiprə yollanıblar, deyəsən birbaş.
Senyor Montano da qəlbində tələş,
Məni göndərdi ki, söyləyim dərhal
Kipr düşmənlərdən çəkməsin zaval!

Hersoq.

Məsələ aydındır, düzdür xəbər də,
Bəs Markus Lukikos yoxmu şəhərdə?

Birinci senator. Florensiyadadır.

Hersoq.

Yazın ki, gəlsin,
Vaxtı qiymətlidir indi hər kəsin.

Birinci senator.

Odur Brabansio və igid Mavr
Gəlirlər buraya, görən nə vardır?

Brabansio, Otello, Yaqo, Rodriqo və zabitlər daxil olurlar.

Hersoq.

General, qərara almışdıq ki, biz,
Türklərlə döyüşə siz gedəsiniz.
(*Brabansioya*).
Alicənab senyor, xoş gördük sizi,
Dinləmək istəyəm məsləhətinizi.
Gəlin, siz fikrimdə yandırın bir şam,
Köməyiniz gərək bizə bu axşam.

Brabansio.

Məni bağışlayın, tükənib sözüüm,
Ehtiyac içində qalmışam özüm.
Nə yerim, nə işim, nə də vəzifəm
Məni qaldırmayıb yuxudan bu dəm.
Hökumət işləri olsa da əsas,
Qəlbimi dağlayır intiqam, qisas.

Dərdim duman kimi tutub hər yanı,
Zülmətdən gözlərim görmür dünyanı.
Qüssəm qüssə deyil, bir ağır yüküdür,
Onun qarşısında hər şey sönükdür.

H e r s o q. Söyləyin, nə olub?!

B r a b a n s i o. Of, qızım, qızım!

H a m i. Ölübdür?

B r a b a n s i o.

Nə deyim, soldu murazım.
Bəli, mənim üçün o yoxdur daha.
Ləkə ucuz olub, ölümsə baha.
Qızım ləkələnib, oğurlanıbdır,
Cadugər əliylə oda yanıbdır.
Yoxsa təbiətən ağıllı bir qız
Evdən heç bayıra çıxarmı yalqız?
Huş alıb, qəlb satıb burda sehrbaz,
Belədir, belədir, başqa cür olmaz.

H e r s o q.

Bu mənfur hərəkət buzdan soyuqdur,
Qoy kim olur olsun, bir fərqi yoxdur,
Qızlıq zinətinə tapdalayan kəs
Cəzasız, əzabsız yaşaya bilməz.
Qanun kitabını açıb oxu sən,
Qəti sərəncam ver nə vaxt istəsən.
İstər oğlum olsun, çəkinmə gərçək,
Qanun öz hökmünü göstərsin gərək.

B r a b a n s i o.

Ürəkdən təşəkkür edirəm sizə,
Borcluyam əvəzsiz hörmətinizə.
O adam mavrdır, özü də budur,
Sizə nə demişəm - hamısı doğrudur.
Görünür burada bambaşqadır iş,
Sizin əmrinizlə buraya gəlmiş.

H a m i.

Nə qədər acıdır, bəddir bu xəbər!

H e r s o q (*Otelloya*). Otello bu işə nə deyə bilər?

B r a b a n s i o. Cidani çuvalda gizlətmək olar?!

O t e l l o.

Hörmətli, izzətli, şanlı ağalar,
Möhtərəm senyorlar! Deyirlər ki, mən
Qaçırmışam onun qızını dünən.
Bəli, bu doğrudur. Evlənmişik biz,
Bütün günahlarım budur, şübhəsiz.
Məni bağışlayın həddi keçməkdə...
Acizəm mən incə sözlər seçməkdə,
Nitqim çox kobuddur, qabadır mənim.
Hərbi düşərgələr olmuş məskənim.
Ta yeddi yaşımdan bu günə qədər,
Dilimə yad olmuş mehriban sözlər.
Xoş söz də bilirəm sülh haqda bir az,
Onu da hər yerdə danışmaq olmaz.
Dünya haqqında da danışsam, ancaq
Sözlərim yenə də hərbdən olacaq.
Odur ki, istərəm icazənizlə,
Sevgi tarixçəmi bir neçə sözlə
Sizə nəql eyləyəm düzgün, boyasız.
Biləsiniz nədir arzum, muradım,
Necə yaradılıb sehrim, cadum,
Hansı ovsunumla tilsimlənilib qız?

B r a b a n s i o.

Təbiətən belə cürətsiz, qorxaq,
Sözünü deməyə aciz, utancaq
Bir qız birdən atıb ləyaqətini,
Hissini, qəlbini, lətafətini,
Eybəcər bir divi sevə bilərmimi?!
Qorxduğu iblisdən sevgi dilərmimi?!
Belə düşünəlsə, bu yanlış olar,
Burda cəhənnəmin iblis möhrü var.
Təbii qanunlar pozulur burda,
Bundadır ən böyük dərd də, qüsür da.
Ölkədə cadu var, cadu var gerçək,
Həqiqət aranıb tapılsın gərək.
Qızım sehrbaza olubdur dustaq,
Mən zəmin dururam, belədir ancaq.

H e r s o q.

Hələ zəmin durmaq olduqca azdır,
Əsasın, dəlilin inanılmazdır.

Bununçün əsaslı sübut gərəkdir,
Biz nədən bilək ki, sözün gerçəkdir.

Birinci senator.

Otello, de görək, doğrudanmı sən
O qızın ruhunu zəhərləmişən?
Eşqinə, hissinə qurubsan tələ,
Sehrlə qəlbini almısan ələ?
Yoxsa aranızda ünsiyyət olmuş,
Danışiq, barışıq, məhəbbət olmuş.

Otello.

Xahiş eyləyirəm, bir nəfəs dərin,
Qızın arxasınca adam göndərin.
Gəlib özü desin hər şeyi sizə,
Ləkəli görünsəm gözlərinizə,
Rütbəmi, işimi almayın yalnız,
Alın canımı da, vardır haqqınız.

Hersoq. Gətirin buraya Dezdemonanı!

Otello.

Yaqo, özün göstər mehmanxananı.
(*Yaqo xidmətçilərlə çıxır*).
İndi qız gəlinə, sizə bərbəbir
Danışım günahım, təqsirim nədir.
Necə olmuş - onu cəlb etmişəm mən,
Necə olmuş - məni sevmiş o süsən?
Bizi hansı qüvvə bağlamış belə?

Hersoq. İndi söz sənindir, Otello, söylə.

Otello.

O qızın atası göstərib hörmət,
Məni tez -tez evə edirdi dəvət.
Onun istəyiylə danışardım mən
Ömrümün əzablı, nəhs illərindən, -
Mühasirələrdən, vuruşmalardan,
Çəkdiyim zillətdən, çarpışmalardan,
Taleyin zülmündən, dönüklüyündən,

Ölümlə döş-döşə gəldiyim gündən.
Uşaqlıq vaxtından bu günə kimi
Bir-bir nəql edirdim gördüklərimi:
Qanlı, qırğınları, fəlakətləri,

Quruda, dənizdə müsibətləri.
Məni sındırmayıb nədən işgəncə,
Kəfənimi yırtıb çıxmışam necə?
Əsirtək zindana atılmağımı,
Qul kimi bazarda satılmağımı,
Azad olmağımı... Sayırdım bir-bir
Davada başıma nələr gəlibdir.
Deyirdim sehrli uzaq ellərdən,
Zülmət zağalardan, odlu çöllərdən,
Müdhiş dərələrdən, müdhiş bağlardan,
Zirvəsi göylərə dəyən dağlardan,
Çiyini başından yuxarı durmuş,
Bədheybət, bədniyyət, azğın, qudurmuş,
Adam parçalayan vəhşi insandan,
Bir-birini yeyən hər bir heyvandan.
Sözlərim cəlb etdi Dezdemonanı,
Qəlbən dinləyirdi qorxunc dastanı.
Ev işi çəksəydi qızı qırağa,
Çalışırdı onu tez qurtarmağa.
Qayıdıb yenidən qulaq asırdı,
Mənim söhbətimə marağı vardı.
Xeyli davam etdi bu qəmli söhbət,
Bir gün xahiş etdi məndən o afət:
Başıma gələni danışım bir də,
Olmuşam harada, hansı yerlərdə?
Əvvəldən axıra söyləyim tamam,
Çünki eşitməyib hekayəmi tam.
Sevinib bu işə, söylədim mən də.
Dərdli gəncliyimdən söhbət edəndə
Kədərli gözləri tez - tez yaşardı.
Elə ki, hekayəm, bitdi, qurtardı,
Dərindən ah çəkdi, and içdi həтта,
Dedi: belə kədər olmaz həyatda.

Bu cür həyat olar, buna dözər kim?
Kaş ki, bunu heç vaxt eşitməyəydim!
Kişi yaranaydım ya da sənintək.
Halıma acıyıb yandı o mələk.
Birdən söylədi ki, bir dostun varsa,

Əgər mənə qəlbən aşiq olarsa,
Sənin həyatını sənin dilinlə
Danışib fəth etsin qoy mənə belə.
O qızdan bunları eşidən kimi,
Ona heyran olub açdım qəlbimi.
O sevdi çəkdiyim məşəqqət üçün,
Mən sevdim gördüyüm mərhəmət üçün.
Budur işlətdiyim yeganə əfzun,
Qız gəldi, göy özü şahidim olsun...
Dezdemonə Yaqo və xidmətçilərlə daxil olur.

H e r s o q.

(Brabansioya)
Əziz dost, dinləsə belə nağılı,
Mənim qızımın da gedər ağılı.
Çox da ürəyinə salma bu işi,
Gərək bərk ayaqda səbr etsin kişi.
Sınmış silahını atıb bir yana,
Boş əllə girərmi insan meydana?

B r a b a n s i o.

Xahiş eyləyirəm qızı dinləyək:
Desə ki, zərrəcə sevibdir ürək,
Başıma daş yağsın, taleyimə bax!
Mavri qınamışam, deməli, nahaq.
Qızını, yaxına gəl, söylə, burda sən
Kimə daha artıq hörmət edirsən?

D e z d e m o n a.

Mənim əziz atam, aydındır suçum,
Bu gün ikiləşib, bilirəm, borcum.
Sən mənə vermişən həyat, tərbiyə,
Mən sənə borcluyam qızınam deyə.
Fəqət ərim vardır. Nə deyim buna,

Öz ata borcunu ərin borcuna
Dəyişdi anam da bir vaxt, bir zaman,
Artıq hörmət etdi sənə hamıdan.
Borcumu dəyişdim mən də anamtək,
Mavra - öz ərimə tabeyəm demək.

B r a b a n s i o .

Haqq sənə yar olsun. Sözüm bu qədər.
Dövlət işlərinə, zati-alilər...
Onun əvəzinə, kaş ki, əzəldən
Özgə uşağım saxlayaydım mən.
Ey Mavr, xoşbəxt ol, yaxına gəl bir,
Apar sərvətimi, daha sənindir.
Mən deyən olsaydı, yaxşı bil bunu,
Sən onu görməzdin ömrün uzununu.
Sənsə, ey daş-qasım, qulaq as mənə,
Şadam ki, olubdur qızım yeganə.
Müstəbid edərdi məni qaçmağın,
Bir bacın olsaydı, onun ayağın
Qandala salardım, buxovlayardım.
Artıq sözüm yoxdur, artıq qurtardım.

H e r s o q .

Bir məsləhət deyim, izin verin siz,
Bəlkə, cavanları əfv edəsiniz.
Ox gedib, geriye dönməyəcəkdir.
Hər vaxt cavanlara qayğı gərəkdir.
O şey ki, olubdur, unutmaq gərək,
Əzabdan, bəladan qurtarsın ürək.
Çarəsiz dərd ilə yansaq dünyada,
Daha ağır dərdlə qurtarar o da.
Keçmiş müsibətlə alışmaq, yanmaq
Yeni müsibətlər törədər ancaq.
Hər əlacsız dərdin bir əlacı var,
Dərdi unutmaqla sağaltmaq olar.

B r a b a n s i o .

Olan olub deyə, onda biz gərək
Kiprdən əl çəkib, türklərə verək.
Qəlbində kədəri, qəmi olmayan

Belə hikmətlərə bağlayar güman.
Mənimtək səbri tükənən kəslər
Şirin təsəlliyyə ümidmi bəslər?
Sözlər həm şirindir, həm də ki acı,
İkimənəlidir, yoxdur əlacı?
Sözlərdən yaraya bir məlhəm olmaz,
Ürəyin yarası sözlə sağalmaz.
Xahiş eyləyirəm, odur ki, yalnız
Dövlət işlərinə başlayasınız.

H e r s o q.

Böyük qüvvə ilə türk orduları
Hərəkət eyləyir Kiprə sarı.
Otello, Kiprlə tanışsan özün,
Gərək ki, getməyə olmasın sözün.
Qalaya başçıdır igid bir sərdar,
Onun hörməti var, ləyaqəti var,
Ancaq bu zəfəri həll etmir qəti,
Sərdara gərəkdir döyüş şöhrəti.
Məclis qərar verib, düşünmüşük biz,
Qalaya başçılıq siz edəsiniz.
Hazırlaş səfərə, hökm edir həyat,
Təzə sevincinə yeni kədər qat.

O t e l l o.

Cənablar, ağırdır vəhşi adətim,
Dəyişib davada öz təbiətim.
Daş kimi sərt olan döyüş yatağı
Görünür yumşaq bir döşək sayağı.
Ömrümü keçirib mən əziyyətdə,
Bir sevinc tapıram hər məşəqqətdə.
Xoşdur təklifiniz ona görə də,
Hazıram türklərlə döyüşlərə də.
Fəqət acizənə bir xahişim var,
Bu ali məclisdə siz verin qərar:
Bir mənzil versinlər arvadım üçün,
Maaş da, kəniz də, nə olsa mümkün.
Bir ləkə gəlməsin ləyaqətinə,
Layiq olsun əsil-nəcabətinə.

H e r s o q. Qoy qalsın hələlik ata evində.

B r a b a n s i o. Mən razı deyiləm.

O t e l l o. Mən də.

D e z d e m o n a.

Ah, mən də.

Atamın gözləri gördükcə məni

Yadına salacaq olub-keçəni.

Qanı qaralacaq, əzab çəkəcək.

Ey möhtərəm hersoq, siz edin kömək,

Mümkünsə, lütf edin, məni dinləyin!

H e r s o q. Söylə, Dezdemonə, nədir diləyin?

D e z d e m o n a.

Mən Mavrı sevdim ki, çəkib dərd, bəla.

Hər zaman, hər yerdə qalım onunla.

Bütün aləm bilir artıq bu işi,

Məni oda atıb bəxtin gərdişi.

Onun mərdliyinə məftun olmuşam,

Onun eşqi ilə çırpınan quşam.

Onun gözəlliyi öz mərdliyidir,

Ağlı, kamalıdır, cəmərdliyidir,

Bəxtimi bağladım onun bəxtinə,

O cəbhəyə getsə, mən nə edim, nə?

Necə evdə qalım güvətək rahat,

Sevgisiz ürəyim heç olarmı şad?

Hicrandan əzizdir mənə təhlükə,

İzin verin, gedim onunla birgə.

O t e l l o.

Şanlı senatorlar, budur tək ricam,

Onun arzusuna eyləyin əncam.

Göylər şahiddir ki, öz eşqim üçün

Mən xahiş etmirəm, bu deyil mümkün.

Deməyin ki, qıza bağlanar, qalar,

Əyləncəyə uyar, şəhvətə dalar.

Könlümü oxşamaz məstlik, xumarlıq,

Cavanlıq hissləri keçibdir artıq.

Allah eləməsin, şəhvətə uysam,

Dövlət işlərini kənara qoysam,

Mənim dəbilqəmi evdar qadınlar
Qoy tava etsinlər, olum rüsvay, xar.

H e r s o q.

Siz necə deyirsiniz, elə də olsun,
İstəyir qız getsin, istər qalsın.
Fəqət hadisələr gözləmir bizi,
Hökm edir təcili getməyinizi.

B i r i n c i s e n a t o r. Yola düşəsiniz gərək bu gecə.

O t e l l o. Ürəkdən razıyam, elə indicə...

H e r s o q.

Otello, siz gedin, uzaqdır səfər,
Ancaq təyin edin, qalsın bir nəfər,
Bizim əmrimizi çatdırın sizə.
Biz də ki, dağılaq evlərimizə.
Sübh saat doqquzda gəlib yenidən
Burda görüşərik.

O t e l l o.

İnanıram mən,
Yaqo əvəzsizdir, iş qanandır o,
Namuslu, vəfalı bir insandır o.
Arxamca gətirər Dezdeemonanı,
Həm də lazım olan əmri-fərmanı.

H e r s o q.

Çox gözəl, çox gözəl, qoy belə olsun,
Mən getdim, gecəniz xeyrə qalsın.
(*Brabansioya*)
Hə, möhtərəm dostum, deyim ki, sənin
Ürəyi gözdədir qara yeznənin.
Qəlbin gözəlliyi gərək insana,
Hamı ləyaqətlə çatır ad-sana.

B i r i n c i s e n a t o r. Otello, qoruyun Dezdeemonanı.

B r a b a n s i o.

Mavr, sən ayıq ol, düşün bu anı:
Doğma atasını aldadan bir qız
Səni də aldadar, qalarsan yalqız.

Hersoq, senatorlar və məmurlar gedirlər.

O t e l l o.

Ona inanıram varlığım kimi...
Sənə tapşırıram mən sevgilimi,
Sədaqətli Yaqo! Budur xahişim,
Bilirsən, təxirə salınmaz işim.
Ona zövcən baxsın, eyləsin hörmət,
Gətir düşən kimi əlinə fürsət.
Gedək, Dezdemonə, gedək, əzizim,
Bircə saat qalır vaxtımız bizim.
Yola çıxmaq üçün hazırlıq görək,
Vaxtın tələbinə baş əymək görək.
Otello və Dezdemonə gedirlər.

R o d r i q o. Yaqo!

Y a q o. Nə deyirsən, mənim ürəyim?
R o d r i q o. Bilirsənmi, nədir indi istəyim?
Y a q o. Bilirəm, yatmalı, dincəlməlisən.
R o d r i q o. Özümü dənizə atmalıyam mən.
Y a q o.

Onda... sonra heç vaxt sevmərəm səni,
Bir də ki, ay axmaq, nə olub yəni?

R o d r i q o.

Həyat gətirərsə əzab, işgəncə,
Yalnız axmaqlıqdır yaşamaq, mənəcə.
Ölüm insanlara verirsə şəfqət,
Nəçin dərd içində çəkək əziyyət?

Y a q o.

Of, sarsaq, başıboş! Bu dünyada mən
Xeyiri ziyandan seçdiyim gündən
İyirmi səkkiz il keçir sərasər.
Görmədim, görmədim elə bir bəşər
Özünü sevməyi bacarsın, düzü.
Desəydim mən sənə əgər bu sözü:
Bir qızın bəzəkli tumanı üçün
Özümü dənizə atıram bu gün,
İnan, dəyişərdi arzum, muradım,
İnsanlığı atıb, meymun olardım.

R o d r i q o.

Neyləyim? Dəlîtək mən vurulmuşam,
Bilirəm, aləmdə rüsvay olmuşam,
Sevgidə elə bil iqtidarım yox.

Y a q o.

İqtidar! Boş şeydir! Kədərլənmə çox.
Hər şey asılıdır yalnız tək bizdən,
Hər şey asılıdır iradəmizdən.
Bil ki, bədən bağdır, iradə bağban,
İstər orda gül ək, istər gicitkan,
İstər dağ nanəsi, istərsə nərgiz
Onlara baxan da, baxmayan da biz.
Baxsaq, pərvazlanar fidan içində,
Baxmasaq, saralar tikan içində.
Ömür dedikləri - mizan-tərəzi,
Bir gözü ağıldır, hisisdir bir gözü.
Ağlın əksilərsə miqdarı bir az,
Qana alov salar qızğın ehtiras,
İtirib bəyanı süst-xar olarıq,
Müdhiş bəlalara düçar olarıq.
Fəqət bizdə gülür ağlın qüdrəti,
Salır kəməndinə quduz şəhvəti.
Odur ki, deyirəm ürəyimizdə
Məhəbbət puçurdur, qoruyaq biz də.

R o d r i q o. Ola bilməz!

Y a q o.

Ağlın azıbdır yəqin,
Quduztək gəmirir səni şəhvətin.
Kişi ol! Özünü boğan naşdır,
Pişiyi, küçüyü boğsan yaxşıdır.
Dostunam, istərəm olasan xoşbaxt,
Ancaq belə fürsət düşməyib heç vaxt.
Gərək bu tezliklə güldürəm səni,
Tələs, tələs, pulla doldur kisəni.
Bizimlə birlikdə gedək cəbhəyə,
Yaxınlar, tanışlar bilməsin deyə,
Süni saqqal taxıb, gizlət çöhrəni,

Deyirəm ha, pulla doldur kisəni.
Heç ola bilməz ki, bir düşün sonu,
Dezdemonə sevsin həmişə onu.
Ərəbin də ondan üzü dönəcək,
Tez alısan sevgi tez də sönəcək,
Gur ocaq isitməz heç bir kimsəni,
Yaxşı-yaxşı doldur pulla kisəni.
Əzədən belədir mavr tayfası,
Onların sevgidə yoxdur vəfası.
O şey ki, dadlıdır indi bal qədər
Bir azdan olacaq ən acı zəhər,
İkrah bürüyəcək onda bədəni,
Sən doldur, sən doldur pulla kisəni.
O qız da ərəbdən bezib doyacaq,
Səhvini dərk edib, aydın duyacaq.
Bir gün eyləyəcək ona xəyanət,
Gəzəcək gənclərlə gizlicə, xəlvət.
Belədir, belədir, başa düş məni,
Ona görə pulla doldur kisəni.
Ölməyin vacibsə, boğulmaqdan keç,
Özünə ağıllı-başlı üsul seç.
Səfil yadelliylə bic venesyalı
Əhd edib məkrli və müəmmalı.
Heç vaxt ağılın kəsməz şad olduğuna,
Cəhənnəm əhli də inanmaz buna.
Qız sənənin olacaq, gəl çoxlu pulla,
Özünü boğmağı bir yana tulla.
Qovuş məqsədinə, bir gün kefə bax,
Sonra lap assınlar, boğulma nahaq.

R o d r i q o.

Sənə bel bağlayıb, girişsəm işə,
Kömək edərsənmi mənə həmişə?

Y a q o.

Məndən arxayın ol, sən mənə inan,
Get, yaxşı pul topla, yaxşı pul qazan.
Sənə çox demişəm, deyirəm bir də:
Mən nifrət edirəm Mavra hər yerdə.

Çəkili köksümə dağ üstündən dağ,
Gəl, ondan qisası birlikdə alağ.
Onu dəyyus etsən, gülərik, mənə,
Sən ləzzət taparsan, mənə əyləncə.
Qoynunda, gör, nələr gizlədir sabah,
Hamısı vaxtında olacaq agah.
Di haydı, di yeri, pul gətir bol-bol,
Sabah danışarıq, hələlik, sağ ol.

R o d r i q o. Yaxşı, səhər harda?

Y a q o. Gələrsən bizə.

R o d r i q o. Bir az tez gələrəm.

Y a q o.

Doğru ol sözə,

Eşitdinmi?

R o d r i q o. Nəyi?

Y a q o.

Özünü bərk tut,

Boğulmaq sözünü biryolluq unut.

R o d r i q o.

Dəyişdi fikrimi taleyin hökmü,

Gedirəm satmağa bütün mülkümü.

Gedir.

Y a q o.

Dolu pul kisəmdir mənim bu sarsaq,

O daim əyləncəm, pulum olacaq.

Axmaqla vaxtımı keçirsəm hədə,

Mənim özümə də axmaq deyirlər.

Mavra nifrətim var, deyirlər: gedib

Bizdə arvadımla başbirlik edib.

Sübut nəyə lazım, əyləməz kömək,

Əgər şübhə varsa, iş da var, demək.

O mənə inanır sidqi-ürəkdən,

Baş açmaz hiylədən, qaçmaz kələkdən.

Kassio orduda ən gözəl oğlan,

Necə? Necə? Dayan, hələ bir dayan,

İndi işlədərəm ikiqat hiylə:

Əvvəlcə yerini keçirərəm ələ,
Çataram mənsəbə, sonra da hərdən
Mavrin qulağına pıçıldaram mən,
Deyərəm: zövcənlə o, dostluq edir.
Burda fikirləşmək, dayanmaq nədir?!
Kassio qəşəngdir, həm də mehriban,
Qısqanclıq tufanı qoparar o an.
Yaranıb fəsadlar qaynatmaq üçün,
Qız-qadın könlünü oynatmaq üçün,
Mavr sadədildir, ürəyi açıq,
Nə görsə, nə desən, inanır yazıq.
Vıcdanlı, saf bilir hər bir insanı,
Başına noxta sal, gəzdir dünyanı.
Çataram arzuma, düşübdür fürsət,
Mənə kömək edər cəhənnəm, zülmət.

Gedir.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kiprdə dəniz sahilində bir şəhər. Qala meydançası,
Montano və iki nəfər keşikçi daxil olurlar.

Montano. Nə görə bilirsən, dənizə bir bax?!

Birinci keşikçi.

Tamamilə heç nə: şahə qalxaraq,
Coşqun dalğalardır hayqıran elə,
Gözümə dəyməyir bir yelkən belə.

Montano.

Heç vaxt görməmişəm bu cür rüzgarı,
Titrədir bizim də istehkamları.
Dalğalar -necə də hiddətli, azğın,
Dənizə quldurtək edibdir basqın,
Hər yandan yeriyr uca dağ kimi.
Davam gətirəmi buna bir gəmi?
Öyrənin, yoxdurmu yeni bir xəbər?

İ k i n c i k e ş i k ç i .

Yəqin ki, qərq oldu dənizdə türklər,
Köpük içindədir hər tərəf, hər yan.
Sellər axıb gəlir sal qayalardan,
Dalğalar qəzəblə keçir yürüşə,
Sanki buludlarla girir döyüşə,
Göydə ulduzları söndürür həтта,
Kiçik Ayı bürcü qalib su altda,
Belə bir fırtına görməmişəm mən.

M o n t a n o .

Türklər can qurtarmaz onun əlindən.
Tezliklə körfəzə getməsə əgər,
Dənizdə qərq olar bütün gəmilər.

Üçüncü keşikçi daxil olur.

Ü ç ü n c ü k e ş i k ç i .

Xəbər, təzə xəbər! Hərb yetdi sona.
Türklərə toy tutdu quduz fırtına.
Onların niyyəti puç oldu artıq.
Oldu gəmiləri lap qırıq- qırıq,
Biri də çıxmadı qorxunc tufandan.
İndicə öyrəndim bunu limandan,
Bizim dənizçilər görmüş onları.

M o n t a n o . Necə? Doğrudurmu bu xəbər, barı?

Ü ç ü n c ü k e ş i k ç i .

Gəmimiz limana yan aldı indi.
Leytenant Kassio sahilə endi,
Mavırın yavəridir, dostudur onun,
Özü dənizdədir mərd Otellonun.
Mavr təyin olub Kiprə sərdar Montano.
Onun sərdarlığa ləyaqəti var.
Mən buna çox şadam.

U ç ü n c ü k e ş i k ç i .

Kassio hərdən
Deyəndə türklərin itkilərindən,
Rahat görünsə də, qəmliydi yaman:

Onu Otellodan ayırmış tufan.
Dua eyləyirdi: tufan azalsın,
Göyə yalvarırdı: Mavr sağ qalsın.

M o n t a n o.

Allah amanında! Görməsin dərd-qəm.
Mən onun yanında xidmət etmişəm,
Əsl döyüşçü tək hökmü də vardı.
Gəl, çıxmaq sahilə, səbrim qurtardı,
Görək nə vaxt gəlir bizim gəmimiz?
Körpüdə gözləyək Otellonu biz,
Baxmaq uzaqlara - üfüqlərdək.

Ü ç ü n c ü k e ş i k ç i. Hər an gələ bilər, buyurun, gedək.

Kassio daxil olur.

K a s s i o.

Ey şanlı adanın qorxmaz ərləri!
Sağ olun, sevirsiniz qəlbən sərvəri.
Hər vaxt belə sevin mərd Otellonu,
Göylər qucağında hifz etsin onu.
Dalğalar dənizdə coşub azanda
Mən onu itirdim qorxunc tufanda.

M o n t a n o. Gəmi dağılmaz ki?

K a s s i o.

Heç vaxt, heç zaman,
Düzəlib davamlı, möhkəm taxtadan.
Darda kapitanın titrəməz əli,
O həm ürəkli, həm təcrübəli.
Yeganə ümidim bunadır ancaq,
Sərdar fırtınadan qalib çıxacaq.
(*Səhnə arxasından səslər*).
Gəmi, gəmi, gəmi!

Dördüncü keşikçi daxil olur.

K a s s i o. Bu səs-küy nədir?

D ö r d ü n c ü k e ş i k ç i.

Sahildə insanlar cərgə-cərgədir.
Körpü də dolubdur, boşalıb şəhər,
Hamı qışqırır ki, gəmi görüblər.

K a s s i o. Odur, gəlir Kiprin igid sərdarı (*Toplar atılır*).

İ k i n c i k e ş i k ç i.

Qaladan atıldı salam topları,
Bu gələn kimdirsə, yaxındır bizə.

K a s s i o.

Xahiş eyləyirəm, bir qaç körfəzə,
Tez öyrən gələn kim olduğunu.

İ k i n c i k e ş i k ç i. Bu saat, bu saat öyrənnəm bunu.

Gedir.

M o n t a n o. General evlənib?

K a s s i o.

Evlənib, bəli,
Aldığı ilahə - dünya gözəli.
Yaradan bəxş edib ən nadir almaz,
Onun gözəlliyi təsvirə sığmaz.
Günəşin üzünə hüsnü nur salır,
Gözəllik tanrısı ondan nur alır.

İkinci keşikçi geri qayıdır.

Nə var, gələn kimdir, ağah et bizi.

İ k i n c i k e ş i k ç i. Ya q o a d l ı b i r i , z a b i t d i r ö z ü .

K a s s i o.

Yox, canım, belə tez, bu ola bilməz,
Həm də sağ-salamat, ağıla gəlməz!
Yəqin coşqun dəniz, hiddətli tufan,
Bir də su altında pusquda yatan
Cən qum dağları, qayalar, daşlar
Gözəllik önündə heyran qalmışlar.
Duyub gözəlliyin ülviyyətini,
Dəyişib öz xain təbiətini,
Yol vermiş sularda doğan o Aya -
İlahə, müqəddəs Dezdemona.

M o n t a n o. Dezdemona kimdir?

K a s s i o.

Dediym qızıdır,
Sərdarın sərdarı, nurlu ulduzdur.
Sərdar yaxın bilib sadıq Ya q o n u ,

Demişdi adaya gətirsin onu.
Vaxt təyin etmişdi bir həftə ancaq,
Onu ondan qabaq gətirib qoçaq.
Allahlar atası, böyük Yupiter,
Qoru Otellonu, güclü külək ver.
Onun yelkənini sən qoyma darda,
Önündə baş əysin fırtınalar da.
Özüylə səadət gətirsin bizə,
Qoy yeni ruh versin hər birimizə.
Qovuşsun yarına, gülsün mətləbi,
Kiprə də rahatlıq versin əbədi.
Odur, günəş doğdu, ah, baxın belə...

Dezdemonə, Emiliya, Yaqo, Rodriqo və xidmətçilər gəlirlər.

Gəminin sərvəti çıxdı sahilə.
Siz, ey Kipr əhli, hamınız bu gün
Onun qarşısında, gəlin, diz çökün.
Ey qəşəng senyora, bu hüsnə siz
Bizim bu adaya xoş gəlmisiniz!
Tanrı nura tutsun qədəminizi,
Qadadan, bəladan hifz etsin sizi.

D e z d e m o n a.

Təşəkkür edirəm, igid cəngavər,
Siz mənə ərimdən verin bir xəbər.

K a s s i o.

Hələ gəlməsə də, ümid var, sağdır,
Tezliklə o sizə qovuşacaqdır.

D e z d e m o n a.

Qəlbim rahat olmur, qorxuram yaman,
Deyin, ayrıldınız siz necə ondan?

K a s s i o.

Əlbəyaxa ikən səmayla dəniz
Birdən ayrı düşdü gəmilərimiz.
Dinləyin, səs-küyü, yaqın gəmi var?!
(*Səhnə arxasından səslər*).
Gəmi, gəmi!
(*Toplar atılır*)

İkinci keşikçi.

Yenə atıldı toplar.

Salam atəşidir, gələn dostlardır.

Kassio.

Öyrənin, bir görün, nə xəbər vardır?

İkinci keşikçi gedir.

Ah, Yaqo, xoş gördük, qəlbən şadıq biz.

(Emiliyaya)

Senyora, adaya xoş gəlmisiniz.

Mənə, əziz Yaqo, acıqlanma sən

Qanın qaralması sərbəstliyimdən.

Tərbiyəm verir ki, mənə cəsarət,

Xanıma göstərim hörmət, nəzakət.

(Emiliyanı öpür).

Yaqo.

Onun dili kimi o dodaqları

Sənin tökmədi ki, zəhləni bəri?

Başımı dəng edir ağzı qızanda.

Dəzdəmona. Əfsus, dili yorxdar onun ağzında.

Yaqo.

And olsun, belədir, dilidir yaman.

Elə ki, yatağa giririk, bu an

Mırtlanır, söylənir, verməyir ara,

Çəkir gözlərimdə yuxunu dara.

Sizin yanınızda susub hiyləbaz,

Dilini qarnına qoyubdur bir az,

Qəlbində deyindir yenə əsəbi.

Emiliya. Belə danışmağın varmı səbəbi?

Yaqo.

Başla, başla görək! Evindən kənar

Qəşəng şəkildilər bütün qadınlar.

Evinə gəldimi, ötür zəng kimi.

Mətbəxdə pişikdir, bir pələng kimi,

Bir az incidimi, şeytana dönür.

İti caynağı var, məsum görünür.

Haldan-hala düşür keçdikcə anlar,

Təkcə yatağında qadındır onlar.

D e z d e m o n a. Ayıb olsun sənə, böhtançıya bax!

Y a q o.

Yox, yox, düz deyirəm belədir ancaq:
Yerdən durdunuzmu, oynayırınsız,
İşlə məşğulsunuz yataqda yalnız.

E m i l i y a. Bizə sən ki, tərif yazmayacaqsan!

Y a q o. Bunu gözləməyin məndən heç zaman.

D e z d e m o n a. Mənə tərif yazsan, nə yazardın, nə?

Y a q o.

Bunu, qəşəng xanım, deməyin mənə.
Bir tərif çıxmayıb hələ dilimdən,
Yalnız tənbeh etmək gəlir əlimdən.

D e z d e m o n a.

Yenə bir özünü çək imtahana...
Gedən olubdurmu, görən, limana?

Y a q o. Bəli, xanım, bəli.

D e z d e m o n a.

Gülsə də üzüm,
Fikir dəryasında qalmışam özüm.
Qara qanlar axır mənim qəlbimdən.
Necə təriflərdin məni, Yaqo, sən?

Y a q o.

Bu saat, doğrusu, bilmirəm neynim?
Fikrimi kənara buraxmır beynim.
Yapışqan da bezə yapışır bu cür,
Beynimi fikirlər qoparır, üzür,
Hamilə ilhamım doğur nəhayət,
Bu an sona çatır bütün əziyyət;
Olsa bir qadında gözəllik, kamal,
Deməli, birləşib səadət, camal.

D e z d e m o n a.

Çox yaxşı, söylədin lap ürəyimcə.
Qadın kamallısa, çirkincə necə?

Y a q o.

Onun da dünyada bir əlacı var,
Ağılla özünə uyğun ər tapar.

D e z d e m o n a. Çətindir, çətindir, mənə qalarsa.

E m i l i y a. Bəs qız qəşəng olub, axmaq olarsa?

Y a q o.

Gözəl qız heç zaman olmayır axmaq,
Çünki axmaqlıqdan o doğur uşaq.

D e z d e m o n a.

Bu qaba sözlərlə pivəxanada
Axmaqlar əylənər, tapar mənə da.
Yaxşı, nə deyərdin qarşına çıxsa,
Bir qız həm çirkinsə, həm də axmaqsa?

Y a q o.

Qızın nə çirkini, nə də axmağı!
Hamsı bir ağılda, bir bez qırağı.

D e z d e m o n a.

Necə də avamsan! Ən pislərə sən
Ən yaxşı, ən gözəl tərif deyirsən.
Burax bir tərəfə zarafatını,
Vəsf elə ideal, qəşəng qadını
Bütün məziyyəti, ləyaqətiylə,
Yansın bədxahlar da bəd niyyətiylə.

Y a q o.

Özü qəşəng, gözəl, fəqət öyünməz,
Dildən zirək, iti, fəqət deyilməz.
Zərxara içində sadə don geyən,
Heç nə istəməyən, heç nə güdməyən.
Mehriban, lütfkar, ayüz sərvinaz,
Ömründə bilməyən intiqam, qisas.
Ağlını, huşunu heç çaşdırmayan,
Heç vaxt xədrəyini qarışdırmayan,
Vəfalı, ismətli könül dildarı,
Dər günün dayağı, gen günün yarı.
Fikirdən, xəyalda əsla doymayan,
Sırtıq aşıqlərə məhəl qoymayan
Vardırsa dünyada əgər belə qız,
Deməli, bircə o layiqdir yalnız...

D e z d e m o n a. Nəyə?

Y a q o.

Səfeh-səfeh övlad doğmağa,
Özünü əzaba salıb boğmağa.

D e z d e m o n a.

Zəif və əsassız nəticədir bu,
Axmaqlar, inanar buna, doğrusu.
Emiliya, bu sözü sən doğru sanma,
O ərin olsa da, ona inanma.
Kassio, buna bax, gör bir, nəciymiş -
Nə sırtıq, həyasız məzhəkəciymiş.

K a s s i o.

Xanım, onun sözü bəzəksiz, çılpaq,
O ki alim deyil, əsgərdir ancaq.

Y a q o (*Kənara*).

Yaxşı dedi... Qızın əlindən tutdu...
Gizli pıçıldaşın, yaxşı sübutdu.
Bu kiçik hörümçək torunda gərək
Tutam Kassiotək iri bir milçək.
Qızın üzünə gül, belə, bax belə,
Sənə nəzakətin olacaq belə,
Sənə nəzakətin bir fəlakətdir.

(*Ucadan*)

Düz dedin, doğrudur, bu həqiqətdir.

(*Kənara*)

Öpür öz əlini necə rıqqətlə.
Çox yaxşı, çox əla, öp, öp ləzzətlə.
Mənsəbin gedəndə - onda gülərsən,
Öpüşün dadını o vaxt bilərsən.
Öpdüyün üç barmaq bir gün öc alar,
Səni üç paz kimi cırrar, parçalar.

Səhnə arxasında şeypur çalınır. Ucadan.

Onun şeypurudur, gələn Mavrdır.

K a s s i o. Bəli onunkudur, nə şübhə vardır?

D e z d e m o n a. Tez olun, gedəyin qarşılamağa.

K a s s i o. Budur, gəldi özü, bitdi hər qovğa.

Otello məyyətiylə daxil olur.

O t e l l o. Ah, mənim nazənin, gözəl əsgərim!

D e z d e m o n a. Ah, mənim Otellom, əziz sərvərim!

O t e l l o.

Məndən tez gəlmisən! Sonsuz heyrətdən
İnana bilmirəm gözlərimə mən.
Könlümün sevinci! Hər bir tufandan
Sonra bu sakitlik olarsa, hər an
Dalğalar bənzəsin Olimp dağına,
Gəmilər toxunsun göy qurşağına.
Yatmasın fırtına, susmasın külək
Ölülər məzardan ayrılanadək.
Əgər indi ölsəm, xoşbəxtəm, xoşbəxt.
Doğrusu, qorxuram gələ elə vaxt
Könlümdə bu cürə şəfqət olmaya.
Mənə bu səadət qismət olmaya.

D e z d e m o n a.

Allah eləməsin, bu nə deməkdir?
Günlər bir-birindən xoş gələcəkdir.
Eşqimiz daima gül açacaqdır,
Səadət daha çox nur saçacaqdır.

O t e l l o.

Amin, kaş sən deyən olsun, sevgilim,
Hüduzsuz sevincdən bağlanıb dilim.
Mərhəmətli göylər, ver qüdrətimi,
Mən deyə bilmirəm səadətimi.
Hər an ürəyimiz belə, bax, belə.
(*Dezdemonanı öpür*).
Aramsız, ahəngsiz döyünsün elə.

Y a q o (*kənara*).

Yox, indi onların bir ahəngi var,
Onu yavaş-yavaş bu əllər pozar.

O t e l l o.

Gəlin, qəsrə gedək, fırtına bitdi,
Təzə xəbər, dostlar, hər bə sona yetdi,
Düşmənlər qər q oldu tamam deryada.
Tanışlar necədir, deyin, adada?
(*Dezdemonaya*)
Mənim göyərçinim, sənə Kiprdə
Hörmət edəcəklər onlar hər yerdə.

Kiprdə olmuşam mən də əvvəllər,
Məhəbbət bəsləyib mənə bu ellər.
Ah, gülüm, nə gəldi danışiram mən,
Doğrusu, sərxoşam səadətimdən.
Xahiş eyləyirəm, Yaqo, əzizim,
Limanda dayanıb gəmimiz bizim,
Birbaş körfəzə get, sandıqları al,
Gətir kapitanı qalaya dərhal.
O, yaxşı insandır, ləyaqətlidir,
Çətində dözümlü, dəyanətlidir.
Gedək, Dezdemonə, gedək bir yerdə,
Bir daha xoş gördük səni Kiprdə.

Otello, Dezdemonə və məiyyət gedirlər.

Y a q o (*Xidmətçilərdən birinə*).

Get, bir azdan gözlə limanda məni!
(*Rodriqoya*)
Bura gəl, əzmirsə qorxaqlıq səni.
Belə deyirlər ki, sevgi həyatda
Cəsur, igid edir qorxağı hətta.
Qulaq as, bu gecə gedir Kassio,
Qarovulxanada növbətçidir o.
Əvvəlcə mən sənə deyim ki, inan,
Dezdemonə ona bənd olub yaman.

R o d r i q o. Kassioya? Yox a? Belə iş olmaz!

Y a q o.

Səs salma, əlini bir ağzına bas.
Eşit mən deyəni, xatırla, barı,
Qız necə atəşlə sevdi bu Mavrı.
Səndən soruşuram: hansı hünərçün?
Yalnız lovğalıqçün, əfsanələrçün.
Bil ki, yalan hər vaxt gələmməz kara,
Qız daim bənd olmaz uydurmalara.
Gözləri yeməkdən doysa, çirgisə?
Nə ləzzət alacaq baxıb iblisə?
Bədənin tələbi ödənən zaman
Bumbuz olacaqdır damarında qan.

Qanı coşdurmalı yenidən ürək,
Bıqmışın iştahı açılısın gərək.
Gözəllik, cavanlıq lazımdır burda,
Bunların heç biri yoxdur Mavrdə.
Qızın təhqir olan zövqü, nəşəsi,
Çırpılar daşlara eşqin şüşəsi.
Ürəyi bulanar gördükcə onu,
Duyar öz səhvini, öz qüsurlunu.
Hiss edər özünü dünyada bədbaxt,
Nifrətlər yağdırar ərəbə o vaxt.
Onu məcbur edər təbiət özü,
Başqasını gəzər, axtarar gözü.
Əgər bu doğrusa, imkan onundur, -
Demək, bu səadət Kassionundur.
Hiyləgər, şirindil, qurumsaq, arsız,
İnsan cildində tülküdür yalnız.
Əxlaqsız, vicdansız olub anadan,
Fürsəti buraxmaz əldən heç zaman.
Saxta pula bənzər o ləyaqətdə,
Heç bir ləyaqəti yox həqiqətdə.
Yaramaz gözəldir, cavandır fəqət,
Ona nə lazımsa, vermiş təbiət.
Sarsaqlar, naşılar qaçmaz torundan,
Əsl tülkü çıxıb tülkü qarnından.
Oğraşı yolundan sapdırmaz heç nə,
Artıq keçiribdir qızı çənginə.

R o d r i q o.

İnana bilmirəm buna, doğrusu,
O qız yaranıbdır saflıq yavrusu.

Y a q o.

Saflıq ha, ala, bax! Əsil-soyundan
O da şərab içir üzüm suyundan.
Əgər saf olsaydı, atılıb oda,
O Mavrı sevməzdi heç vaxt dünyada.
Saf, ismətli qadın, görmədinmi sən,
Tutmuşdu necə də onun əlindən?

R o d r i q o. Gördüm, burda nə var? Bu nəzakətdir.

Y a q o.

Yalnız pozğunluqdur, bir xəyanətdir,
Əllərdi həmişə ürəyə tələ,
Şəhvət faciəsi başlanır belə,
Dodaqları elə yaxınlaşdı ki,
Nəfəslər öpüşüb qucaqlaşdı ki!
Çirkin fikirlər var, Rodriqo, dayan,
Bu iyrənc həngamə olacaq əyan.
Cismani birliyi hökm edər ürək,
Əsas iş tezliklə baş versin görək.
Tufu! Lakin,dostum, məni dinlə sən,
Səni Venesiyadan gətirmişəm mən.
Bu gecə əsgərtək, get, dur növbədə,
Kassio bir xəbər tutmaz heç vədə.
Özüm əmrin haqda tədbir tökərəm,
Sənə yaxın yerdə keşik çəkərəm.
Axtar,bir səbəb tap,hirsləndir onu,
Özündən bərk çıxar sən Kassiyonu:
Ya ucadan danış,ya da poz əmri,
Şəraitə uyğun düşün tədbiri.

R o d r i q o. Yaxşı.

Y a q o.

Tüdməcəzdir,coşar qəfildən,
Sənə hücum edər gözlənilmədən.
Təhrik et, yumruqlar endirsin sənə,
Əlimə yaxşıca düşər bəhanə:
Deyərəm pozubdur o intizamı,
Bundan qəzəblənər, hirslənər hamı.
Kipr camaatı rədd edər hökmən,
Onu çıxararlar vəzifəsindən.
Arzuna çatarsan sən də bu sayaq,
Bütün ümidimiz bunadır ancaq.

R o d r i q o.

Hər şeyə hazıram, düşərsə imkan,
Əlimdən fürsəti vermərəm bir an.

Y a q o.

Fürsət olacaqdır, eyləmə tələş,
Tezliklə qalaya gələrsən birbaş.
Təcili gedirəm sahilə bu dəm,

Gəmidən şeyləri gətirməliyəm.

Yaxşı, xudahafiz.

R o d r i q o. Di salamat qal.

Gedir.

Y a q o.

Mənə aydın olur bu gizli sual:

Kassio sevir qızı, əminəm, əmin,

Qız da sevir onu ürəkdən yəqin.

Ərəbə nifrətim sonsuz ümmandır,

Fəqət o vəfalı, nəcib insandır.

Buna yoxdur şübhəm, gün çatar aya,

O sadıq ər olar Dezdemonaya.

Doğrusu, bu qızı sevirəm mən də,

Ancaq eşq alovu yoxdur bədəndə.

Düzü, ürəyimə düşüb bir ləkə, -

Ən böyük günaha batıram, bəlkə, -

İçimi zəhərtək yeyir durmadan;

Mənim yatağıma girib bu şeytan.

Bəlkə, bu gümandır? Bəsdir şübhə-şəkk!

Elə bunun üçün intiqam gərək.

Zövcəmə zövcəylə verməsə əvəz,

Heç nə qəzəbimi soyuda bilməz.

Bu iş baş tutmasa, iblisi hökmən

Qısqanlıq odunda yandıraram mən.

Elə od vuraram, kül olar canı,

Heç yerdə tapılmaz onun dərmanı.

Rodriqo edəcək mənimlə bunu,

Mən bu Venesiyanın küt məxluqunu

İttək saxlayaram zəncirdə sərvaxt,

Kassionun üstünə qısqırram bir vaxt.

Kassionu salaram Mavrın gözündən,

Yaman müştəbehdir çünki özündən.

Qəlbimə bir müdhiş qorxu dolubdur:

O da arvadımla başbir olubdur.

Sonra da taparam başqa bəhanə,

Qısqanlıq atəşi çəkər zəbanə.
Məvr gülünə olar bütün dünyada,
Gedər rahatlığı, dincliyi bada.
İtirib aqlını, dərddən göynəyər,
Hələ bunun üçün çox sağ ol deyər.
Planım başımda belədir, belə,
Vaxtında açılar gizli məsələ.
Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Küçə.
Carçı müraciətnamə oxuya-oxuya daxil olur.
Camaat onun dalınca gedir.

C a r ç ı.

Bizim alicənab, şanlı general
Otello əmr etdi, yetirim dərhal:
Çoxalmış dənizin quduz dalğası.
Tufanda qərq olmuş türk donanması.
Bu şad xəbər üçün sevinisin hamı,
Açsın hər qapını bu el bayramı.
Rəqs etsin, oynasın hər mərd, hər qoçaq,
Bəzənsin hər tərəf, çatılsın ocaq.
Məclislər qurulsun, könüllər dinsin,
Kim necə istəyir, elə əylənsin.
Başqa xoş xəbər də ərz edim sizə,
Bayram qoşa gəlib əllərimizə.
General evlənir, toydur bu gün,
Qala qapıları açıqdır bütün,
Axşam saat beşdən onbirə qədər,
Arzu eyləyənlər buyura bilər.
Səadət yar olsun azad adaya,
Eşq olsun general, mərd Otelloya!

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qalada bir salon.

Otello, Dezdemonə, Kassio və məiyyət daxil olurlar.

O t e l l o.

Kassio, növbədə intizam ara,
Ciddi nəzarət et qarovullara.
Qoy hamı gözləsin ləyaqətini,
Keçməsin, aşmasın heç kəs həddini.

K a s s i o.

Yaqoya göstəriş vermişəm özüm,
Yenə də üstündə olacaq gözüüm.

O t e l l o.

Yaqo sadıq dostdur, sədaqətli ər.
Gecən xeyrə qalsın, möhtərəm yavər.
Səhər duran kimi, tez yanıma gəl,
Sənə sözüm vardır.
(*Dezdemonaya*)
Sevimli gözəl,
Gedək, mənim gülüm, qurtardı möhnət,
Qoy bizə yar olsun büllur məhəbbət.
Əhd-peyman kəsmişik, dərək meyvəsin,
Görək eşqimizin şirin bəhrəsin.
Hamının gecəsi xeyirə qalsın.

Otello, Dezdemonə və məiyyət gedirlər. Yaqo gəlir.

K a s s i o.

Hə, Yaqo, xoş gördük, ruhun ucalsın,
Vaxtında gəlmişən, gedək növbəyə.

Y a q o.

İndi yox, leytenant, axı, tez niyə?
Heç saat on yoxdur, general bu gün
Belə tez gedibdir məhəbbət üçün.
Onu biz qınayaq, axı, necə də,
Yarıyla yatmayıb bircə gecə də.
Yarı bir nəzənin, bir nazlı canan,
Hətta Allahı da çıxarar yoldan.

K a s s i o. Çox gözəl yaradıb onu təbiət.
Y a q o. Nurdanmı tökülüb o boy, o qamət?
K a s s i o. Doğrudan, çox incə, zərif xilqətdir.
Y a q o.
Of, hələ gözləri, ah, nə hikmətdir.
Hamı heyranlıqla baxdıqca baxır,
Bütün ürəkləri yaxdıqca yaxır.
K a s s i o.
O ilahi gözlər cəlb edir ancaq,
Fitnədən kənardır, hiylədən uzaq.
Y a q o.
Onun gözəl səsi musiqi kimi,
Eşqə bir işarə, eyham deyilmi?
K a s s i o. İdeal qadındır həqiqətən də.
Y a q o.
Onlara xoşbəxtlik dilərəm mən də.
Leytenant, bu axşam yaxşı rüzgardır,
Bir kuzə içməli şərabım vardır.
Toplaşıb bir neçə yerli cəngavər,
Bizdən ərkyana təkid edirlər,
Deyirlər içəyin ürəyi təmiz,
Qara Otellonun sağlığına biz.
K a s s i o.
Ah, mehriban Yaqo, ancaq indi yox,
İçkidən əhvalım çox pozulur, çox.
Bir azca içdimmi, artır tələşim,
Beynim dumanlanır, hərlənir başım.
İnsanlar tapsaydı başqa əyləncə,
Bu, yaxşı olardı deyirəm, mənə.
Y a q o.
Bizim dostumuzdur həmin igidlər,
Canım, bir qədəhdən, axı, nə zərər?
Onu mən içərəm, belə çətindi?..
K a s s i o.
İçdim su qatılmış bir qədəh indi.
Görürsən, nə yaman dəyişib halım,
Necə də qarışıb kefim, əhvalım.

İçkidə acizəm, davamsızam mən,
Neçin rüsvay olum bir də yenidən?

Y a q o.

Bayram axşamıdır, sən ki ərsən, ər,
Bunu dostlarımız xahiş edirlər.

K a s s i o. Onlar haradadır?

Y a q o.

Dururlar bu dəm
Qapının dalında, xahiş edirəm,
Onları içəri eyləyin dəvət.

K a s s i o. Yaxşı, ürəyimcə olmayır fəqət.

Gedir.

Y a q o.

Fürsətdir, imkanı ələ keçirsəm,
Ona bircə qədəh mən də içirsəm,
Özü də indicə vurub bir qədəh,
Beyni dumanlanır, qudurar əbləh.
Cavan xanımların iti sayağı
Atılıb gəmirər əli-ayağı.
Rodriqo - ağıldan, kamaldan axsaq,
Məhəbbət dəlisi, həmin o sarsaq
Gecə növbədədir, coşdurub qanın,
İçib şərəfinə Dezdemonanın.
Seçmişəm tündməcəz üç nəfər yerli, -
Davakar, dalaşqan olur kiprli,
Hər zaman ad güdür, şərəf gözləyir, -
Şərab içirmişəm doyunca bir-bir.
Onlar da bu gecə durur növbədə,
Bu sərxoş sürüsü susmaz heç vədə.
Zəncir çeynəyəcək Kassio, zəncir.
Onları yaxşıca edəcək təhqir.
Şübhəsiz, möhkəmcə qopacaq dava.
Budur, gəlir onlar, açılır hava.
Əsir səmt küləyi, nə qəmim mənim,
Sahilə asudə üzür yelkənim.

Kassio geri qayıdır, arxasınca Montano,
qonaqlar və şərab gətirən xidmətçilər daxil olurlar.

K a s s i o. Vallah, bir piyalə içmişəm artıq.
M o n t a n o.

Kiçik bir qədəhdi, biz də ordayıq,
Sizə əsgər kimi söz deyirəm mən.

Y a q o.
Şərab, şərab gətir, ehey, tez tərpən!
(*Oxuyur*)
Qədəhlər cingildəsin,
Qədəhlər cingildəsin.
Əsgər də bir adamdır,
Ömrü gödək, bir şamdır,
Əsgər niyə içməsin?!
Axı, niyə içməsin?!
Uşaqlar, cəld olun, şərab verin siz!

K a s s i o. Vallah, könül açır gözəl nəğməmiz.
Y a q o.

Bunu öyrənmişəm İngiltərədə,
İçkisiz yeməzlər bircə kərrə də,
İçkidə mahirdir orada hər kəs.
Onlarla heç zaman yarışa bilməz,
Doğrusu, nə alman, nə daniyalı,
Nə də yekəqarın hollandiyalı.

K a s s i o. Bu cürə mahirdir yəni ingilis?
Y a q o.

Səni heyran qoyar içməkdə, şəksiz.
Qərq edər şərabda daniyalını,
Almanın asanca pozar halını.
Hollanda o tutar elə bir divan,
Yazığın içdiyi gələr burnundan.

K a s s i o. İçək generalın sağlığına biz.
M o n t a n o.

İçəyin, leytenant, yaxşı dediniz,
Ürəkdən şərikəm, çox gözəl olar.

Y a q o.
Gözəl İngiltərə, ey qəşəng diyar!
(*Oxuyur*)
Qənaətcil imiş kral Stefan,

Şalvar tikdirərmiş ucuzca, hədər.
Bircə kron verib, hirslənmiş yaman,
Deyib soyğunçudur bütün dərzilər.
O imiş dünyada şanlı hökmdar,
Sən onun yanında, axı, nədən, nə?
Bil ki, israfçılıq ölkəni yıxar,
Köhnə pləşını geyin əyninə.
Şərab ver, hövsələ qalmadı məndə.

K a s s i o. Bu nəğmə gözəldir əvvəlkindən də.

Y a q o. İstəyirsinizsə, eyləyim təkrar.

K a s s i o.

Gözəl şey çox olsa, qiymətsiz olar,
Bir də bilirsiniz, bu ki aşkardır,
Həyatda hər kəsin öz yeri vardır.
Kim ki, gözləməyir öz hörmətini,
İtirir adını, ləyaqətini.
Allah üstümüzdə şahiddir hər an:
Adam var, keçərlər günahlarından,
Adam var, günahı əfv olmaz, heyhat.

Y a q o. Doğru deyirsiniz, əziz leytenant.

K a s s i o.

Mənə gəldikdəsə, mənə yox zaval,
Məndən inciməsin bizim general,
Rütbə sahibləri başqa dostlar da,
Heç zaman, heç yerdə qalmaram darda.
Dünyada etmədim elə bir günah,
Məni xilas edər əzabdan Allah.

Y a q o. Məni də, leytenant.

K a s s i o.

Bir dayan görək.
Oraya birinci mən gedim görək.
O gözəl cənnətə, axı, əzizim,
Leytenantdan əvvəl getməz mülahim.
Artıq kifayətdir, bəs edər bizə,
Di gəlin, başlayaq işlərimizə, -
Xudaya, özün keç günahımızdan, -
Cənablar, növbəyə! Vaxtdır bir azdan.

Qoy kefli sanmasın məni hər uşaq,
Mənim mülahimim Yaqo, budur bax.
Bu mənim sağ əlim, bu da sol əlim,
Görürsüz, hec cürə dolaşmır dilim
Baxın, öz yerimdə dururam möhkəm,
Deməli, cənablar, kefli deyiləm.

H a m 1. Elədir, doğrudur.

K a s s i o.

Aha, onda siz
Heç vaxt mənə sərxoş deməməlisiz.
(Gedir).

M o n t a n o.

Meydana, cənablar, tutaq yolları,
Vaxtdır, təyin edək qarovulları.

Y a q o.

Yəqin ki, gördünüz, cənab, indicə
Dostumuz buradan gedirdi necə.
Odur mətanətli, cəsur bir əsgər,
Hünərdə Sezarla durar bərabər.
Fəqət biz görərik, diqqət yetirsək,
Böyükdür nöqsanı ləyaqətitək.
Təəsüf, gün-gündən artır qüsuru,
Düşür ayaqlara adı, qüruru.
Otello inanıb bu cür insana,
Belə vəzifəni tapşırır ona.
Qorxuram, yenə də bir gün dəm ola,
Adanı, ölkəni dəhşətə sala.

M o n t a n o. Onun tez-tez olur bu vəziyyəti?

Y a q o.

Yatmamışdan qabaq budur sənəti.
Burnuna dəyməsə şərab qoxusu,
Gecələr gözünə gəlməz yuxusu.

M o n t a n o.

Əgər belədirsə, onda getməli,
Generalı bundan agah etməli.
Bəlkə, generalın yoxdur xəbəri,
Bəlkə də, görməyir pisliliyi, şəri.

Təmiz ürək verib ona təbiət,
Görür Kissioda yalnız ləyaqət.

Rodriqo daxil olur.
Nə var, nə olubdur? Qayıt təzədən.
İzlə Kassionu addım-addım sən.

Rodriqo gedir.

M o n t a n o.

Çox təəssüf, nəcib, rəhmli sərdar
Edib bu mənəsbəi ona etibar.
Sərdara davada o bir yavərdir,
Heyf ki, yazığın sağalmaz dərdir.
Bunu generala xəbər verin siz,
Ən gözəl, namuslu iş görərsiniz.

Y a q o.

Hətta bu adanı versələr mənə,
Ondan bir kəlmə də deməyəm yenə,
Kassiodur mənim könlümə həmdəm,
Əlimdən gələni əsirgəməyərəm,
Kaş onda qalmasın bu dərddən bir iz.
Nədir bu qalmaqal?

Səhnə arxasından səslər: "Kömək edin, kömək edin!".
Kassio Rodriqonu qovaraq daxil olur.

K a s s i o. Qanmaz! Ədəbsiz!

M o n t a n o. Nə olub, leytenant?

K a s s i o.

Bu haramzada
Mənə iş öyrədir indi burada!
Sıxıb, butulkaya salaram onu.

R o d r i q o. İlişdir çənəmə, gəl, yumruğunu!

K a s s i o. Dələduz, sən yenə çərənləyirsən? (*Rodriqonu qovur*).

M o n t a n o.

Hörmətli leytenant, nə eyləyirsən?!
(*Onu saxlayaraq*).
Dayan, bir əl saxla.

K a s s i o.

Kəsmə qarşımı,
Ayağım altına sallam başını.

M o n t a n o. Deməli, sərxoşsan.

K a s s i o.

Hə, hə, sərxoşam!

Qılıncıları çıxarıb vuruşurlar.

Y a q o (*Yavaşca Rodriqoya*). Qaç, haray sal, de ki, başlandı qiyam.

Rodriqo gedir.

Dayanın, leytenant, cənab Montano!
Ayılın bir, canım, yaxşı deyil bu.
Ay-haray, tez gəlin, burda döyüş var. –
Kəşikdə yaxşıca dayandı bunlar.
(*Zəng çalınır*).

Kimdir o zəng çalan? İblisə bax bir!
Şəhəri buraya gətirəcəkdir.
Leytenant, düşünün, nə edirsiniz,
Rüsvay olacaqsız həmişəlik siz.

Otello məiyyət ilə gəlir.

O t e l l o. Nə olub burada?

M o n t a n o.

Verməyir ara,
Məni qan aparıb, ağırdır yara.
(*Yıxılıb huşunu itirir*)

O t e l l o. Dayanın, tərpənən sağ qala bilməz!

Y a q o.

Leytenant, Montano, daha bəsdir, bəs!
Dayanın, cənablar, qan tutub sizi?
Yoxsa unutdunuz vəzifənizi?
General danışır sizinlə, axı,
Ayıbdır, qılıncı salın aşığı.

O t e l l o.

Nə olub? Bu nədir? Bu necə oldu?
Bu fitnə, bu fəsad hardan doğuldu?
Haqqa ağ olmaqdır bu açıq-saçıq,
Məgər biz Türkiyə sultanlarıyıq?

Onlar da heç zaman qızışıb belə
Etməz bir-birinin üstünə həmlə.
Sizə ayıb olsun, ayıb həmişə,
Bu saat son qoyun vəhşi döyüşə.
Kimin hünəri var, azca tərپənsin,
Canını alaram yəqin o kəsin.
Susdurun o zəngi - qorxunc şeytani,
Salar vahiməyə bütün adanı.
Nə olub, cənablar, axı, nədir bu?
Nədir bu vəhşilik? Namuslu Yaqo,
Qəmdən ölü rəngi alıbdır üzün,
Davayı kim saldı? Bir danış özün.

Y a q o.

Bilmirəm, indicə söhbət edərək,
Onlar dayanmışdı istəkililərtək.
Birdən elə bil ki, bir ulduz axdı,
Qan saçan qılınclar qınından çıxdı,
Onlar başladılar bu çirkin işə -
Belə bir rüsvayçı, mənfur döyüşə.
Coşdu damarlarda qəzəb dənizi,
Səbəbini deyə bilmirəm, düzü.
Kaş qıçım sınaydı şanlı cəbhədə.
Gəlib görməyəydim bunu heç vədə.

O t e l l o. Leytenant, özünü unutdun nədən?

K a s s i o. Əfv edin, danışa bilməyirəm mən,

O t e l l o.

Hörmətli Montano, sən ki hər yerdə
Şöhrət qazanmışan, axı səbrdə.
Təmkində çatmışan şərəfə, ada,
Ən nəcib adamsan sən ki dünyada.
Nə oldu, unutdun öz hörmətini,
Bir anda məhv etdin şan-şöhrətini.
Gecə soyğunçusu dalaşar belə,
Danış səbəbini, bir agah elə.

M o n t a n o.

Hörmətli Otello, ağırdır yaram,
Bir də ayaq üstə çətin qalxaram.

Danışa bilmirəm, qoy desin Yaqo,
Hər şeyə əvvəldən şahid olub o.
Bu axşam etmədim elə bir xəta,
Dilimdən pis söz də çıxmayıb hətta.
Bir günahım varsa, tək budur, inan,
Özümü qorudum haqsız hücumdan.

O t e l l o.

Qan vurur beynimə, vallah, hirsimdən,
Deyəsən, aqlımı itirirəm mən.
Əgər əl qaldırsam, duraram çətin,
İkinizdən biri öləcək, yəqin.
Bu iyrənc didişmə baş verdi necə?
Onu kim başladı, deyin, əvvəlcə?
O kim olur olsun, qardaş olsa da,
Əkiz doğulsa da, birgə qalsa da,
Qırılmaz heç zaman qətiyyətim,
Ona qalmayacaq hüsn-rəğbətim.
Hərbi bir şəhərdə, cəsarətə bax,
Hürkmüş ürəkləri qorxuya salmaq!
Qarovulxanada qayda güdərəkən
Pozasan nizamı, intizamı sən!
Bu cür rəzaləti törətməz vəhşi,
Yaqo, kim başladı bu çirkin işi?

M o n t a n o.

Yaqo, tərəfgirlik eyləmə qəti,
Necə varsa, danış sən həqiqəti.
Olanı artırıb-azaltsan əgər,
Deməli, deyilsən həqiqi əsgər.

Y a q o.

Yaxşı tanıdırsan məni sən hələ,
Kəsərəm dilimi öz əllərimlə.
Kassioya qarşı desə bircə söz.
Gərək həqiqəti bəyan edək biz.
Desək həqiqəti, nədir zərəri,
Dəyməz Kassioya heç bir xəteri.
General, danışım hadisəni mən:
Montanoyla söhbət edirik, birdən

Qaçaraq bir nəfər peyda oldu, ah,
Kassio qovurdu əlində silah,
O kəs "kömək" deyə fəryad edirdi,
Kassio üstünə hirsə gedirdi.
Montano yüyürdü tezəcə qabağa,
Başladı yavəri dilə tutmağa.
Düşdüm bağırının dalınca mən də,
Saxlayım, bir görüm, kimdir o bəndə.
Susdurum, kəsilsin dəhşət, əndişə,
Salmasın şəhəri bu cür təşvişə.
O, ayaqdan cəldmiş, çıxdı aradan,
Eşitdim qılınclar səslənir bu an,
Qəzəblə ucadan söyür Kassio,
Belə olmayıbdır indiyədək o.
Geriyə qaçdım ki, öyrənim nə var,
Onlar bir-biriylə vuruşurdular.
Beləcə, indicə siz görən sayaq,
Mənim bildiklərim bunlardır ancaq.
Fəqət nə etməli, insan insandır,
Onun yanılmağı bizə əyandır.
Kassio da bu cür deyilmi məgər,
Vurub Montanoya bir azca xətər.
İnsan qəzəblənsə, əminik buna,
Hətta əl qaldırır əziz dostuna.
Görünür, bağırıb qaçan o sərsəm
Yavəri özündən çıxarıb möhkəm,
Ağır təhqir etmiş, cinlətməmiş ya da,
Coşub-qəzəblənmiş, dözməmiş o da.

O t e l l o.

Ya qo bilirəm ki, çətindir, çətin,
Sənin sədaqətin, saf məhəbbətin
Qoymayır günahkar görəsən onu,
Müdafiə etdin sən Kassionu.
Kassio, sevirəm qəlbən səni mən,
Fəqət daha mənə zabit deyilsən,
Bağışlamaq olmaz bu cür nöqsanı.

Dezdemonə məiyyəti ilə daxil olur.

Bir bax, oyatdılar Dezdemonanı,
Bu cəza dərs olsun hamıya gərək.
D e z d e m o n a. Nə olub, Otellom?
O t e l l o.

Heç, nazlı mələk.
Hər şey yaxşı oldu, gedək, əzizim.
Montano, yaranı bağlaram özüm,
Aparın tez onu. Yaqo, qulaq as,
Bu mənfur davanı unutmaq olmaz.
İndi şəhərə çıx, başla söhbətə,
Kim ki, bu hay-küydən gəlib dəhşətə,
Özün sakit elə hər şeydən əvvəl.
Gəl, gedək yatmağa, Dezdemonə, gəl.
Gülüm, əsgər ömrü budur, doğrusu,
Keçir döyüşlərdə şirin yuxusu.

Yaqo və Kassiodan başqa hamı gedir.
Y a q o. Leytenant, olmaya yaralandınız?
K a s s i o. Bəli, ölüm məni sağaldar yalnız.
Y a q o. Allah eləməsin, ölməyin nahaq.
K a s s i o.

Şöhrətim heç zaman qayıtmayacaq,
O getdi, o itdi, o yoxdur artıq,
Onsuz nəyə lazım bu həyat, varlıq.
Şöhrətlə, ad-sanla ölməzdir bəşər,
Onu itirən kəs heyvana bənzər.
Şöhrətim, ad-sanım, onu yenidən,
Yaqo, harda, harda tapacağam mən?

Y a q o.
Ləkəsiz könlümə düşmüşdü qara,
Zənn etdim almırsız həqiqi yara.
Cana dəyən yara qəlbi ağrıdır,
Şöhrət yarasından daha ağrıdır.
Şöhrət uydurmadır başdan-binədən,
Tapılır heç nədən, itir heç nədən.
Əgər çəkməsəniz sıxıntı, xiffət,
Deməli, itməyib nə ad, nə şöhrət.

Nə qədər yollar var, yaxşı düşünün,
Mavrın rəğbətini qaytarmaq üçün.
Sizə cəza verdi yalnız o anda -
Özündən çıxanda, acıqlananda.
Bu əmrin dostluğa, de nə dəxli var,
Bunu iş naminə veribdir sərdar.
Bürüməsin deyə adanı təşviş,
Gözlərin odunu almaq istəmiş.
Bəzən qorxutmaqçün güclü aslanı,
Görürsən, döyürlər fəğır tulanı.
Ondan xahiş edin, sizi əfv edər.

K a s s i o.

Ondan xahiş edim, mümkünsə əgər,
Qoy mənə yağıdırsın əbədi nifrət.
Hanı o məndəki ağıl, dəyanət?
Aldatdım, unudub əhdi-peymanı,
Belə sərkərdəni, belə insanı.
Sərxoşdum, aqlımı, ah, itirərək
Boş-boş çərənlədim tutuquşutək.
Söyüb dava saldım, başladım cəngə,
Özüm öz kölgəmlə mən verdim əngə.
Şərab, lənətə gəl, sənsən günahkar!
Səndə görünməyən iblis ruhu var.
Fitnə, fəsad olur işin bu sayaq,
Mən iblis deyərdim adına ancaq.

Y a q o.

Kimi qovurdunuz qılıncı elə,
Sizə nə etmişdi, nəydi məsələ?

K a s s i o. Bilmirəm nə deyim?

Y a q o. Bu, mümkün deyil.

K a s s i o.

Duman içindədir hər şey, elə bil.
Dəqiq bircə şey də düşmür yadıma,
Vuruşurduq, niyə? Yetiş dadıma
Sən özün, ya rəbbi! Axmaqlığa bax!
İnsanlar zəhəri özü alaraq,
Tökür öz ağzına, ağılı o da

Aparır başından, düşür min oda.
Nələr törədirik biz əlimizlə!
Açıb qapıları öz əlimizlə!
Saraya salıx düşmənimizi,
O da çalır-çapır, talayır bizi.
Nə qədər can ataq mənfur şeytana,
Nə qədər çevrilək vəhşi heyvana,
Hələ bunun üçün şövqə gələk də,
Şadlanıb, sevinib, deyib gülək də!

Y a q o.

Niyə, yerindədir indi ağlınız,
Bu necə oldu ki, tez ayıldınız?

K a s s i o.

Görün, bağışladı məni kim kimə -
İblis sərxoşluğum iblis hirsimə.
Ah, məni göstərir nöqsan nöqsana,
Kef verir, zövq verir şeytan şeytana.
Hər şey açıq-aydın keçir gözümdən,
Düzü, iyrənirəm özüm özümdən.

Y a q o.

Necə danışsınız ciddi-ciddi siz,
Elə bil, əxlaqdan dərs deyirsiniz.
Ölkədə var ikən hərbi vəziyyət,
Gərək olmayaydı bu cür hərəkət.
Ancaq olan olmuş... Yənə ümid var,
İşi xeyrinizə düzəltmək olar.

K a s s i o.

Ondan xahiş edib, desəm ver aman,
Qaytar öz yerimə, deyər: əyyaşsan.
Yüz ağzım olsa da, bir əjdahatək,
Bu sözdən hamısı kilidlənəcək.
Sənin ağlın ola, düşüncən ola,
Birdən çevriləsən gicə, abdala,
Sonra da dönəsən vəhşi heyvana.
Necə qəribədir! Lənət şeytana.
Hər bir artıq qədəh bəla, fəlakət,
Ondakı hər damla iblisdir, əlbət.

Y a q o.

İcməyi bacarsan, ruh gələr dada,
Yaxşı şərab yaxşı dostdur dünyada.
Meyi pisləməyin, yetər aman, dad.
Yəqin, bilirsiniz, əziz leytenant,
Sizə yaxın dostam, sadıqəm hər dəm.

K a s s i o. Yaxşı layiq oldum, budur, kefliyəm.

Y a q o.

Hamı içə bilər, dinləyin görək,
İndi mən söyləyim nə etmək gərək.
General arvadı olub general,
Gözəllik qoymayıb sərdarda bir hal.
Nazənin yarına heyrandır indi,
Məsum gözlərinə qurbandır indi.
Enib səcdə qılır hey dönə-dönə
İlahi gözəlin gözəlliyinə.
Siz ona inanın, qızdırın ürək,
Yalvarın, yaxarın, eyləsin kömək.
Ərinin qəlbini döndərsin sizə,
Yenidən qayıdın vəzifənizə.
Gözəl Dezdemona çox mehribandır,
Xeyirxah, ürəyi yumşaq insandır.
O söz yerə salmaz heç vaxt, heç zaman,
Belə qadın yoxdur dünyada, inan.
Sərdarla qırılıb ülfət telləri,
Yenə düzəldəcək onun əlləri.
Sizə əvvəlkitək həmdəm olacaq.
Bu dostluq daha da möhkəm olacaq.
Arzular gül açıb güləcək yenə.

K a s s i o. Ağıllı məsləhət verirsən mənə.

Y a q o.

Bir şəraf sayıram dostluq borcunu,
Açıq bir ürəklə deyirəm bunu.

K a s s i o.

Yaxşı, səhər tezdən gedib səcdəyə,
Mütləq yalvararam pak ilahəyə.
Əlim daşa dəysə, onda neyləyim?
Deməli, dönükdür bəxtim, taleyim.

Y a q o.

Bu yol doğru yoldur, siz gedin rahat,
Sizə uğur olsun, əziz leytenant,
Mən gedim növbəyə, çatdı daha o.

K a s s i o. Gecən xeyrə qalsın, namuslu Yaqo.

Gedir.

Y a q o.

Kim mənə söyləyər alçaq, bədəməl,
Verdiyim məsləhət səmimi, gözəl.
Yeganə mümkün yol budur, doğrusu,
Mavri ələ alar könül yavrusu.
Asandır söz demək Dezdemonaya,
Dərdini danışmaq belə sonaya.
Onun təmiz qəlbi günəş deyilmi?
Boldur səxavəti təbiət kimi.
Ərinin könlünü tez alar ələ,
Asanca həll olar çətin məsələ.
Mavr onun üçün keçər canından,
Keçər öz dinindən, öz imanından.
Məhəbbət könlünü eyləyib əsir,
Sevgi qollarına vurubdur zəncir.
Sevda zəiflədib, deyim düzünü,
Allah əmri sanır yarın sözünü.
Qəlbimin hakimi nəzənin dilbər,
Könlündən nə keçsə, eyləyə bilər.
Mən necə olaram alçaq, bədəməl?
Verdiyim məsləhət gözəldən gözəl.
Yavərin gözüne saldım işığı...
Belədir cəhənnəm xeyirxahlığı!
Çirkin günahını, suçunu iblis
Göstərir hamıya qəşəng, ləkəsiz.
Hamı da şirnikib düşür toruna,
Mənim də kələyim bənzəyir buna.
İndi bu sadələvh, sadədil axmaq
Gedəcək, xanıma qəmiş olacaq.
Min bir iniltiyə, min ahü-zarla,

Təngə gətirəcək yalvarışlarla,
Ağlar taleyini güldürsün yenə.
Minnət edəcəkdir o da ərinə.
Bu yandan başlaram işimə mən də.
Pıçıldaram Mavra fürsət düşəndə.
Axıb damcı-damcı qulaqlarına,
Sözlərim zəhərtək yeriyər cana.
Deyərəm arada bir ünsiyyət var,
Görünür, gizlicə eşq-məhəbbət var.
Xanım dönə-dönə xahiş etdikcə
Mavrin şübhələri artar getdikcə.
Qısqanlıq oduyla yanar, qovrular,
Qəmdən için-için göynər, ovular.
Qızın ləkələrəm saf ismətini,
Onun tor eylərəm mərhəmətini,
Onları bu tora salaram hökmən.
(Rodriqo gəlir).

Rodriqo, nə xəbər, niyə gəlmisən?

R o d r i q o.

Köpək sürüsündə elə it də var,
Ov etməz, sürünü sayca tamamlar,
Burada o itə bənzəyirəm mən.
Pullarım bihudə getdi əlimdən,
Bu gecə döyüldüm əməlli-başlı.
Əgər belə getsə, mən başı daşlı
Əzab tapacağam bu yerdə müdam,
Bolluca təcrübə qazanacağam.
Evə dönəcəyəm pulsuz-parasız,
Bir azca artacaq ağılım yalnız.

Y a q o.

Necə də yazıqmuş səbirsiz insan!
Bir anda sağalmaz yara heç zaman.
Bilirsən, ağılla iş görürük biz,
Yoxdur nə cadumuz, nə də sehrimiz.
Ağıla köməkdir səbr, vaxt, vədə,
İşlər pis getməyir axı elə də.
Səni kötəklədi bir azca yavər,

Onu da mənsəbdən məhrum etdilər.
Meyvələr bir alır Cünəşdən zinət,
Vaxtında gül açır, yetişir fəqət.
Topla hövsələni, səbr elə bir az,
Əyləncə olanda vaxt hiss olunmaz,
Vay sənin, necə tez açıldı səhər.
İndi get, sonradan bilərsən xəbər.
Evə get deyirəm, vədə azalır.
Nə durmusan belə?
(Rodriqo gedir).

İki iş qalır.
Gərək təhrik edəm zövcəmi, bir gün
Gedib minnət edə Kassio üçün.
Xanım Kassionu qəbul edəndə
Mavrla kənarda duraram mən də.
Yavər yaxınlaşıb qəmli, pərişan
Yalvarıb xanıma dil tökən zaman
Oraya Mavrı gətirərəm mən,
Guya ki, gəlmişik gözlənilmədən.
Hə, gözəl fikirdir, ləngimə, qoçaq,
Dəmir isti-isti döyülər ancaq.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kipr. Qalanan önü. Otellonun mənzilinə yaxın bir yer.
Kassio və bir neçə çalğıçı daxil olurlar.

K a s s i o.

Qısa, könülaçan bir hava çalın,
Zəhməti nədirsə, haqqım alın.

Musiqi. Təlxək gəlir.

T ə l x ə k.

Burnunda oxuyur tütəkləriniz,
Yəqin, almısınız Neapoldan siz?

Birinci çalğıçı. Necə, ağam, necə?

Təlxək.

Bir xahişim var,

Nəfəslə alətlər deyil ki, bunlar?

Birinci çalğıçı. Nəfəslidir, ağam.

Təlxək.

Deməli, belə

Onunçün asılıb quyruğu elə?

Birinci çalğıçı. Siz quyruq deyirsiniz, ağam, nədir bu?

Təlxək.

Belə alətlərin olur quyruğu.

Eh, iş bunda deyil, qulaq asın bir,

General sizinçün pul göndəribdir.

Musiqiniz gəlib yaman xoşuna.

Deyir: çalmasınlər qoy boş-boşuna.

Birinci çalğıçı. Yaxşı, ağam, daha çalmaq hədəf.

Təlxək.

Elə musiqiniz varsa əgər,

Sədası, avazı eşidilməsin.

Çalın, çalın onu, heç kəs bilməsin.

İndi musiqini dinləyən varmı?

Birinci çalğıçı. Yox, ağam, musiqi səssiz olarmı?

Təlxək.

Onda tütəkləri salın torbaya,

Tezəcə buxarlanıb qalxın havaya.

Sizdən görünməsin bir soraq, bir iz.

(Çalğıçılar gedirlər)

Kassio. Sadıq dostum, məni eşidirsiniz?

Xeyr, sadıq dostun nəyimə görə;

Səni eşidirəm, hə, buyur görə.

Kassio.

Qurtarın, bu hiylə, bu kələk nədir?

Alın bu qızılı, kiçik töhfədir.

Gedin, ümidimə şəfəq çiləyən,

Sərdar arvadına xidmət eyləyən

O xanım yuxudan durubsa əgər,

Deyin ki, orada bəxtsiz bir nəfər
Yolunu gözləyir, qəlbi dardadır.
Bir kəlmə sözü var, intizardadır.

T ə l x ə k.

O xanım oyanıb gəlsə bu yana,
Cənab, sözlərini deyərəm ona.

K a s s i o.

Gedin, xeyirxahım, saraldı gözüüm.
(*Təlxək gedir. Yaqo gəlir*).
Vaxtında gəlmisən, Yaqo, əzizim.

Y a q o. Görünür, sonradan yatmamısınız?

K a s s i o.

Elədir, doğrudur, səninlə yalnız,
Axı, biz ayrıldıq dan söküləndə.
Yaqo, cürətə bax, cürətə məndə,
Sənin arvadınçün adam göndərdim.
Ah, Dezdemonanı görməkdir dərdim.
Qoy gəlib sağaltsın könül yarasın,
Onunla görüşə yollar arasın.

Y a q o.

Gedib göndərərəm onu bu saat.
Bəhanə taparam, olma narahat,
Mavrı apararam evdən kənara,
Gələrsiniz evə siz də bu ara.
İkilikdə söhbət asandır yenə.

K a s s i o.

Ürəkdən təşəkkür edirəm sənə.
(*Yaqo gedir*).
Belə mərhəmətli, namuslu insan
Hələ heç bir yanda görməyib cahın.
Emiliya daxil olur.

E m i l i y a.

Sabahınız xeyir, əziz leytenant,
Bu işdən mən oldum yaman narahat.
Mənə dərd gətirdi sizin dərdiniz,
İşlər düzələcək, dərd çəkməyin siz.
Bu haqda danışır xanımla sərdar,

Hər vaxt xanım durur sizə tərəfdar,
Sərdarsa etiraz eyləyir müdam.
Yara vurduğunuz həmin o adam
Hörmətdə, nüfuzda, adda, xətirdə
Ən məşhur adamdır indi Kiprdə.
Qohumu, tanışi çoxdu deyirlər,
Yəqin, toxunardı sizə bir xətər.
Hə, qəsdən bu hökmü veribdir sərdar,
Sizə hörməti var, məhəbbəti var.
Minnətçi düşməyə yoxdur ehtiyac,
Bu işə o özü eyləyər əlac.
Sərdarın əlinə düşəndə fürsət,
Sizi Yerinizə qaytarar, əlbət.

K a s s i o.

Xahiş eyləyirəm, mümkünsə əgər,
Bu haqda sözüüm var, deyim müxtəsər.
Məni görüşdürün o nurlu ayıla,
Danışım təklidə Dezdemonayla.

E m i l i y a.

Buyurun, gedəyin, hə, burda nə var,
Elə yer taparam, münasib olar,
Sərbəst açarsınız qəlbinizi siz.

K a s s i o. Məni çox minnətdar eyləyərsiniz.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qalada bir otaq.

Otello, Yaqo və Kiprin nümayəndələri daxil olurlar.

O t e l l o.

Yaqo, bu məktubu ver kapitana,
Həm də ki adımdan sən çatdır ona,
Yetirsin senata qoy salamımı,
Dərin hörmətimi, ehtiramımı.
Gedirəm baş çəkim istehkamlara,
Tezliklə qayıdıb gələrsən ora.

Y a q o. Hər şeyə hazıram, mehriban ağam.

O t e l l o.

Cənablar, möhkəmdir bütün istehkam,

Getməyə, baxmağa varmı meyliniz?

N ü m a y ə n d ə l ə r.

General, buyurun, amadəyik biz.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qalanın qabağında bağça.

Dezdemonə, Kassio və Emiliya daxil olurlar.

D e z d e m o n a.

Siz, əziz Kassio, mənə inanın,

Bir az səbr eləyin, bir az dayanın.

Əlimdən gələni əsirgəmədən

Sizin xeyrinizə çalışaram mən.

E m i l i y a.

Çalışın, çalışın, mehriban xanım,

Bu dərdədən yamanca qaralıb qanım.

Ərimin günləri dönüb ah-vaya,

Elə bil ki, özü düşüb bələya.

D e z d e m o n a.

Namuslu, qeyrətli dost belə olar.

Kassio, heç buna bir şübhəmi var?

Ünsiyyət şamını alısdıraram,

Mən sizi ərimlə barışdıraram.

K a s s i o.

Mərhəmətli xanım, necə olsam da, -

Zindana düşsəm də, azad qalsam da,

Sadiq qulunuzam ömrüm uzununu.

D e z d e m o n a.

Təşəkkür edirəm, bilirəm bunu.

Bilirəm, sevirsiz qəlbən ərimi,

Çoxdan tanıyırsız siz sərvərimi.

Mənim sözlərimi həqiqi sayın,

Dolanın arxayın, gəzin arxayın.

O yenə də sizə yaxın olacaq,
Siyasət naminə gen gəzir ancaq.

K a s s i o.

Fəqət bir iş də var, beləsə əgər,
Siyasət olduqca uzana bilər.
Bununçün tapılar qeyri səbəb də,
Tamam əldən çıxar onda mənsəb də.
Mənim olmamağım dönər adətə,
Başqası yetişər ada, xidmətə.
General unudar hər xidmətimi,
Mənim ona olan məhəbbətimi.

D e z d e m o n a.

Qorxmayın, heç zaman bu ola bilməz.
Emiliya şahiddir, demirəm əbəs,
Burda söz verirəm ürəkdən sizə,
Yenə qayıdarsız vəzifənizə.
Elə ki, söz verdim, darıxıram bərk,
Axıra çatdırım sözümlü gərək.
Otello axşamlar evdə olanda,
Qoymaram dincəlsin onu bir an da.
Şahintək təlimə yatmasa əgər,
Yatmağa qoymaram onu gecələr.
Yatağı olacaq ibadətqahım,
Masası müqəddəs qibləm, dərğahım.
Danışsam nə sayaq, desəm nə sayaq,
Sözlərim yenə də sizdən olacaq.
Şadlanın, qurtarın qəmdən, təşvişdən,
Öldü var, döndü yox! Bilin, bu işdən.

E m i l i y a. Sərdar bura gəlir!

K. a s s i o. Onda mən gedim.

D e z d e m o n a.

Nə üçün, dayanın, mən xahiş edirəm
Elə yanınızda danışım indi.

K a s s i o.

Yox, xanım, indi yox, bu çox çətindi.
Əhvalım olduqca çaşqın, pərişan,
Sarsıntı könlümü eyləyib şan-şan.
Başqa vaxt danışın.

D e z d e m o n a.

Özünü bilin.

Yaxşı, nə deyirəm, başqa vaxt gəlin.

Kassio gedir. Otello və Yaqo daxil olurlar.

Y a q o. Yoxam belə işə...

O t e l l o. Nə olub, Yaqo?

Y a q o. Heç nə, elə-belə.

O t e l l o.

Kassiomu o -

İndi arvadımın yanından gedən?

Y a q o.

Yavər! Ola bilməz, inanmıram mən.

Sizi görən kimi niyə əskildi,

Suçlutaq xəlvətə qaçdı, çəkildi?

O t e l l o. Deyəsən, o idi.

D e z d e m o n a.

Mənim sərvərim,

İşlərin necədir, mehriban ərim?

İndi danışırıdım mən bir nəfərlə

Yazıq inildəyir qəmlə, kədərlə.

Sənin qəzəbinə gəldiyi üçün

İztirab içində saralır hər gün.

O t e l l o. Sən kimi deyirsən?

D e z d e m o n a.

Sizin yavəri,

Kassionu, dərdlə keçir günləri.

Yanında hörmətim vardırsa əgər,

Tez onu əfv elə, mərhəmət göstər.

Artıq olanları gətirmə yada,

Ən sadıq dostundur o ki dünyada,

Yanılib, bir xəta eyləyib səhvən.

Namuslu kəsləri tanıyıram mən,

Bələdəm həyatın bəzi sirrinə,

Onu, ricam budur, qaytar yerinə.

O t e l l o. İndi burdan gedən o idi məgər?

D e z d e m o n a.

Bəli, sıxılırdı olduqca yavər.
Vəziyyəti pisdir, əhvalı yaman,
Kədəri məni də etdi pərişan.
Onu geri qaytar, mənim ürəyim.

O t e l l o. İndi yox, ayrı vaxt, gözəl mələyim.

D e z d e m o n a. Bəs haçan, bəs haçan?

O t e l l o.

Lap tezəcə, yəqin,
Sənin xətirinə, qəşəng nazənin.

D e z d e m o n a. Bu axşam, şam vaxtı?

O t e l l o. Yox, imkan hanı?

D e z d e m o n a. Bildim, onda sabah, nahar zamanı?

O t e l l o.

Sabah baxmalıyam istehkamlara,
Dəvət olunmuşam orda nahara.

D e z d e m o n a.

Onda sabah axşam, biri gün necə?
Ya səhər, ya gündüz, ya şər düşüncə?
O biri gün tezdən, vaxtını de, bax,
Üç gündən o yana keçməsin ancaq.
Bilirəm, hər b vaxtı dərs olsun deyə,
Bəzən baxmayırlar burda heç nəyə.
Elə ki, pozuldu qayda, əndazə,
Cəsur əsgərə də verirlər cəza.
O ki günahını alır boynuna,
Dərindən düşünsək, nə var ki, buna.
Ona ağır cəza əbəddir, əbə, s,
Hətta bir şifahi töhmətə dəyməz.
Yaxşı, haçan gəlsin, Otello, haçan?
Təəccüb edirəm sənə, doğrudan.
Ağlıma gəlmir ki, sənin ricana
Laqeyd yanaşıb, qalam biganə,
Tərəddüd içində dayanam belə.
Söhbət kim haqdadır, bir fikir elə.
Kassio - sirdaşın, vəfalı dostun
İstəmə kədərlə saralıb solsun.

O bizə gələrdi səninlə müdam,
Mən sənin barəndə yaman danışsam,
Sənin tərəfini saxlardı o vaxt,
İstəyirdi görsün dostunu xoşbaxt.
Söylə, indi necə xahiş etməyim?
O qədər sözüm var, hansını deyim.

O t e l l o.

Gülüm, gəl danışma, bəsdir bu haqda,
O nə vaxt istəyir, gəlsin o vaxt da.
Sənin xahişini redd etmək olar?

D e z d e m o n a.

Yox, yox, bunun mənə nə minnəti var.
İltimas eyləsəm, gey əlcəyini,
Soyuqda çiyininə at pencəyini,
Xörək ye, sözümə baxmazsan necə?
Sənin xeyrinədir bunlar ki təkcə.
Sınamaq istəsəm məhəbbətini,
Sən mənə olan sədaqətini,
Onda nə deməkdir belə cüzi iş,
Çətin, qorxulu şey edərdim xahiş.

O t e l l o.

Buludlar tutmasın günəş üzünü,
Mən yerə salmaram sən sən sözünü.
Rica eyləyirəm, incimə ancaq,
Bir azca məşğulam, məni tək burax.

D e z d e m o n a.

Varmı etiraza bir ixtiyarım?
Yox, yox, salamat qal, mənim sərdarım.

O t e l l o.

Mənim Dezdemonam, hələlik, sağ ol,
Gəlirəm bu saat, sənə yaxşı yol.

D e z d e m o n a.

Gedək, Emiliya... yoxdur bir sözüm,
Könlünün hökmünə baş əy, əzizim.
Öz borcum, vəzifəm deyir ki mənə,
İtaət eyləyim hər yerdə sənə.
(Emiliya ilə gedirlər)

O t e l l o.

Səadətim mənim! Yansa da ürək,
Mən səni sevirəm gözümdə nurtək,
Mən səni sevməsəm, boş qalar sinəm,
Yenidən zülmətə çevrilər aləm.

Y a q o. Mənim nəcib ağam...

O t e l l o. Nə olub, Yaqo?

Y a q o. Bu eşqi bilirdi o vaxt Kassio?

O t e l l o.

Bilirdi əvvəldən axıra qədər,
Niyə soruşursan, nə olub məgər?

Y a q o.

Boş şeydir, başıma gəlmiş bir fikir,
İstədim öyrənim...

O t e l l o. Aç, söylə, nədir?

Y a q o. Çoxdanmı tanıyır xanımı yavər?

O t e l l o.

Bəli, kömək edib mənə əvvəllər,
Vasitəçi olub bizə o zaman.

Y a q o. Doğrudan?

O t e l l o.

Doğrudan! Hə, hə, doğrudan.
Axı, burda nə var, görünsün ləkə?
Namuslu deyildir Kassio, bəlkə?

Y a q o. Namusludur, ağam!

O t e l l o.

Büllura bənzər,
Namusludur çox, çox.

Y a q o. Mən bilən qədər.

O t e l l o. Söylə, fikrin nədir?

Y a q o. Heç, elə-belə!

O t e l l o.

Heç, elə-belə! O gəlməyir dilə,
Heç, elə-belə! Yox, burda nəşə var,
O mənə fikrini deməyir aşkar.
Məni təkrar edir əks-səda kimi,
Fikri dəhşətlidir əjdaha kimi...

Nəsə gizlədirsən, sirr vardır səndə:
İndicə Kassio burdan gedəndə
Dedin sevməyirəm belə işi mən,
Danış, sevməyirsən, axı, nəyi sən?
Deyəndə o bizə vasitə olub,
Niyə heyrətləndin elə tutulub?
Üzünü turşutdun, qaçdı eynin də,
Qorxunc bir şey vardı sanki beynində.
Əgər sevirənsə ürəkdən mənə,
Söylə, agah eylə bu vahiməni.

Y a q o.

Bilirsiniz, könlüm bağlıdır sizə,
Sadıqəm hər zaman pak sevginizə.

O t e l l o.

Elədir, bilirəm məhəbbətini,
Təmiz namusunu, sədaqətini.
Bir sözü deməmiş gedərək fikrə,
Ölçürsən, biçirsən azı yüz kərə.
İndisə sözlərin yarımçıq qalır,
Bu, mənə qorxuya, dəhşətə salır.
Bu, açıq hiylədir mənfur şeytanda,
Gizli ittihatdır əsl insanda.
Kədərli bir qəlbin qırıq səsidir.
Ağır sarsıntının ifadəsidir.

Y a q o.

And içə bilərəm ona gəlincə.
Namuslu adamdır Kassio, mənə.

O t e l l o. Mənim də fikrim belədir, gerçək.

Y a q o.

İnsan olmalıdır göründüyütək.
Kim ki başqa cürə görünür bizə,
Demək, pərdə çəkir gözlərimizə.

O t e l l o.

Elədir, heç buna söz ola bilməz,
Göründüyü kimi olmalı hər kəs.

Y a q o.

Odur ki, deyirəm Kassio, şəksiz,
Namuslu adamdır, nə deyəcəksiz?

O t e l l o.

Yox, yox, bu olmadı, aydınlıq yoxdur,
Sənin sözlərinin mənası çoxdur.
Xahiş eyləyirəm, nə düşünürsən,
Elə olduğutək mənə söylə sən.
Danışma eyhamla, baxma kədərlə,
Aç çirkin fikrini çirkin sözlərlə.

Y a q o.

Sərdar, əfv eyləyin, yanılsam qultək.
Vəzifə borcumdur itaət etmək.
Ancaq elə işlər var ki həyatda,
Bu işdə azaddır qullar da hətta,
Fikrimi danışım? Əgər mümkünsə...
Birdən o yanlışsa, birdən çirkinsə...
İnsanın ürəyi saraya bənzər,
Təmiz fikirlərlə çirkin fikirlər
Yaranıb burada daima əkiz,
Bir an ötürməyir mübahisəsiz.
Hər vaxt höcətləşir, hər vaxt bəhs edir.
Elə bil, sarayda məhkəmə gedir.

O t e l l o.

Özün məhv edərsən dostunu, Yaqo,
Hiss etsən düşübdür fəlakətə o,
Sən bunu deməsən vaxtında ona.

Y a q o.

Mən nəhaq düşürəm, bəlkə, gümana.
Etiraf edirəm xasiyyətimi,
Dəyişə bilmirəm təbiətimi.
Şübhəylə baxıram hər vaxt hər şeyə,
Bu dönüb sağalmaz bir xəstəliyə.
Könlümü dağlayır hey bədgümanlıq,
Yaxşıda gəzirəm hətta yamanlıq.
Yalvarıram, buna məhəl qoymayın,
Mənim fərziyyəmi doğru saymayın.
Sizi qorxutmasın yanlış güman, zənn,
Təşvişə düşməyin şübhələrimdən.
Sizin dincliyiniz, səadətiniz,
Gözəl, alicənab təbiətiniz,

Mənim insanlığım, namusum, ağlım
Məni məcbur edir dili lal qalım.

O t e l l o. Yaxşı, açıq danış, məqsədin nədir?

Y a q o.

Təmiz ad insana bir xəzinədir.
Əziz ağam, könlün sərvətidir o,
Kişinin, qadının zinətidir o.
Mal-dövlət, pul nədir? Nə faydası var?
Heç zaman bir kəsdə tutmayır qərar,
Əldən ələ keçir hey bu əl çirki.
Onu oğurlayan nə aparır ki?!
Bizdən təmiz adı oğurlayan kəs
Heç cürə, heç vədə varlana bilməz.
Fəqət ləkələyib ismətimizi,
Yoxsullar yoxsulu eyləyir bizi.

O t e l l o. Allah xatirinə, danış eyhamsız.

Y a q o.

Köksümdən qəlbimi siz çıxarsanız,
Tutub saxlasanız öz əlinizdə,
Bu haqda deməyəm hətta bir söz də.

O t e l l o. Aha, qəribədir!

Y a q o.

Sərdarım, hər an
Çəkinin, qorunun bu qısqanlıqdan.
Bu yaşıl gözəl div öz qurbanını
Tapdımı, rısxəndlə alır canını.
Elə ərlər var ki, dönük çıxır baxt,
Yenə də dünyada yaşayır xoşbaxt.
Biləndə qadını edir xəyanət,
Ona əbədilik yağdırır nifrət.
Ər də var, duymayır iyrənc ömrünü,
Əzablar içində keçir hər günü.
Şübhədən gözüne gəlmir yuxusu,
Sevir dəli kimi...

O t e l l o. Ah, dəhşətdir bu!

Y a q o.

Tələdən yarıyan kasıb olsa da,
O, varlı adamdır yenə dünyada.

Kim ki itib-batır sərvət içində,
Yoxsuldur, əlləşir möhnət içində,
Daim səksəkəylə keçir rüzgarı,
Qorxur əldən çıxma dövləti, varı..
Ya rəbbi, rəhm elə, yazıqdır insan,
Hifz elə sən onu bu qısqanlıqdan.

O t e l l o.

Nə üçün, nə üçün belə deyirsən?
Elə düşünürsən - izləyirəm mən
Gecələr gözəli-nur çeşməsini –
Ayın göydə hər an dəyişməsini.
Yeni bir şübhəylə ötər saatım,
Keçər qısqanlıqla bütün həyatım?
Yox, yox, şübhə varsa, deməli, gərək
İndi yubanmadan bir tədbir görək.
Yaman şişirdirsən sözləri, mənəcə.
Könlümə od vurub, versəm işgəncə,
Baxsam boş, əsassız şübhələrinə,
Özümü qoyaram keçə yerinə.
Deyirlər, arvadım qəşəngdir mənim,
Belədir, gözəldir mənim süsənim.
Əylənir dostlarla, qonanpərvərdir,
Oxuyur, oynayır, nazlı dilbərdir.
Gözəl rəqsi ona gözəl yaraşır.
Könlü nə istəyir deyir, danışır.
Qadında ləyaqət vardırsa əgər,
Bunlar onu daha kamil göstərər.
Boş yerə qısqanım onu mən niyə?
Bunlar ki layiqdir ülvə sevgiyə.
Deyirlər, çirkinəm, buyam, doğrusu,
Bununçün könlümün yoxdur qorxusu,
Yoxdur xəyanətdən bir şübhə izi.
Gözü var, ağı var, bəyənib özü.
Yox, Yaqo, əvvəlcə mən görüm gərək.
Əgər şübhələnsə bir azca ürək,
Hər şeyi yoxlayıb öyrənəm bir-bir.
Əgər sübut olsa, dayanmaq nədir?

O saat biryolluq silib könlümdən
Ataram eşqi mən, qısqanlığı mən.

Y a q o.

Buna sevinirəm, mən bu səbəbdən
İndi bildirərəm səmimi qəlbədən
Sizə bəslədiyim məhəbbətimi,
Bitib tükənməyən sədaqətimi.
Borcumdur baş əyim hər əmrinizə,
Odur ki, fikrimi deyirəm sizə:
Hələlik bir sübut görmürəm, fəqət
Siz öz zövcənizə yetirin diqqət.
Baxın, Kassioyla görüşən zaman,
Onu gözüünüzdən qoymayın bir an.
Qısqanlıq odundan dayanın uzaq,
Hər vaxt ayıq olun, səbr edin ancaq.
İstəmirəm sizin məhəbbətiniz,
Bu böyük, bu nəcib təbiətiniz,
Birdən alçaldılıb həqir olunsun,
Rəhimli könlünüz təhqir olunsun.
Yaxşı tanıyıram mən qadınları,
Yoxdur heç birinin düz etibarı.
İşləri bəclikdir, tutduqları şər,
Onların sirrinə şahiddir göylər.
Hamısı doğrulub mahir kələkbaz,
Ərini aldadar, şübhə oyatmaz.
Kor olur, lal olur qadın vicdanı,
Görmür xəyanəti, açmır yalanı.

O t e l l o. Sən bilən beləmi?

Y a q o.

Belədir, sərdar,
O sizə gəlməklə oldu riyakar.
Görün nə törətdi, nələr yaratdı,
Qoca atasını aldadıb atdı.
Əvvəl üzünüzdən düşüb qorxuya.
Dəhşətdən titrəyib əsirdi, guya.
Sonra heyran oldu görkəminizə,
Sevgilə odlanıb, vuruldu sizə.

O t e l l o. Hə, hə, belə oldu.

Y a q o.

Düşünün onda,
Nə oyundan çıxdı o, qızlığında?!
Açdı atasının başına kələk,
Onun gözlərini bağladı bərk-bərk.
Sehr-cadu sandı bunları qoca,
Görün, nələr etməz bu qız qaldıqca.
Fəqət yanınızda oldum günahkar,
Məzəmmət etsəniz məni, yeri var.
Sizi sevdiiymçün həddindən artıq,
Məni bağışlayın, danışdım açıq.

O t e l l o.

Yox, yox, danışırısan doğrudan bunu,
Sənə minnətdaram ömrüm uzununu.

Y a q o.

Görürəm, bu sizi təşvişə saldı,
Deyəsən, qanınız bir az qaraldı.

O t e l l o. Yox, əsla, yox, əsla.

Y a q o.

Nə dedim sizə
Qorxuram salarsız ürəyinizə.
İnanın, susmağa yoxdu halətim,
Məni məcbur etdi saf məhəbbətim.
Bu nədir? Halınız pozuldu birdən,
Sərdar, uzaq olun dərdədən, fikirdən.
Mənim sözlərimi doğru sanmayın,
Gümana, şübhəyə siz inanmayın.

O t e l l o. Heç cür inanmıram.

Y a q o.

Doğrudur, sərdar,
Ayrı cür düşünmək yalnız səhv olar.
Fikrimdə yamanlıq, pislik yox ikən
Sözlərim bəd çıxdı gözlənilmədən.
Kassio dostumdur sevimli, əziz...
General, görürəm, yoxdur kefiniz.

O t e l l o.

Deyəsən, bir azca, tez keçib gedər,
Düşünə bilmirəm heç başqa təhər.

Bütün varlığımla inanıram mən:
Dezdemonə pakdır, pakdır əzəldən.

Y a q o.

Uzun ömür versin yaradan sizə,
Hər vaxt sadıq olun bir-birinizə.
Qalsın xanımınız namuslu, təmiz,
İnanın, inanın bu cür ona siz.

O t e l l o. Ancaq ki dəyişir daim təbiət.

Y a q o.

Bəli, tək bundadır əsl mahiyyət.
Cəsarət edirəm bir sirdaş kimi
Danışım sizinlə açıq, səmimi.
Xanım da dəyişdi öz diyarını,
Rədd etdi elinin cavanlarını.
Onlar gözəl idi, ləyaqətliydi,
Əsilli-nəsilli, nəcabətliydi.
Unutdu hər şeyi, görün, o necə,
Bunlar təbiimi, bir deyin sizcə?
Görən söyləməzmi ağıl, huş çaşıb,
Hisslər pozğunlaşıb, eşq azğınlaşıb?!
Məni bağışlayın, belə sözlərin
Yoxdur, dəxli yoxdur xanıma, yəqin,
Fəqət qorxuram ki, belə qalmaya,
Ağıl hissə hər an əsir olmaya,
Ayıla o bir gün, sizi kədərlə
Müqayisə edə yerli gənclərlə.
Birdən həqiqəti duya, anlaya,
Sizdən üz döndərə, peşmanlaya.

O t e l l o.

Hələlik, daha get, ayıq dur yenə,
Nə öyrənə bilsən, gəl, danış mənə.
Qoy arvadın olsun ona göz-qulaq,
İndisə, əzizim, məni tək burax.

Y a q o. Yaxşı, mən gedirəm, mənim sərdarım (*Gedir*).

O t e l l o.

Ah, niyə evləndim? Döndü rüzgarım...
Şübhəsiz, bu sadıq, namuslu insan
Çox görüb, çox bilir danışdığından.

Y a q o (*Qayıdaraq*).

Sizə yalvarıram, əziz general,
Unudun bu işi, nədir dər-mələl?!
Bu haqda düşünmək nəyə gərəkdir?
Hər şeyi vaxt özü göstərəcəkdir.
Kassio layıqdır, sözsüz, yerinə,
Bələddir işinin hər bir sirrinə.
Mahir, bacarıqlı zabitdir, şəksiz,
Hələ ki, yerinə qaytarmayın siz.
Hələ buraxmayın onu yaxına,
Kənardan yaxşıca göz qoyun ona.
Bir görün nə təhər iş tutacaqdır,
Hansı vasitəyə əl atacaqdır,
Zövcəniz könlünü sıxmayacaq ki?
Dəridən, qabıqdan çıxmayacaq ki?
Tələb edəcəkmi dəlicəsinə
Onu qaytarmaqçün vəzifəsinə.
Gəlin, tələsməyin, səbr edin hələ,
Onda bilinəcək bir çox məsələ.
Onu da deyim ki, yeri gəlmişkən,
Yamanca qorxağam təbiətə mən,
Könlüm nə sakitlik, nə dinclik bilər.
Rica eyləyirəm, zati-alilər,
Atın bir tərəfə şəkki, gümanı,
Günahkar saymayın Dezdemonanı.

O t e l l o. Qorxma heç, nə olub iradəmizə?

Y a q o. Bir də xudahafiz, nə deyim sizə (*Gedir*).

O t e l l o.

Nə qədər təmizdir bunun vicdanı,
Belə namuslu kəs dünyada hanı?!
Hər şeyi bilir o incədən incə,
Yaxşını, yamanı seçir gör necə!
Əgər sübut olsa şəkkim, gümanım,
Demək, vəhşiləşib mənim tərlanım.
Könlümün ən gözəl, saf tellərindən
Hörülmuş olsa da, çidarını mən
Açıb, buraxaram səmaya onu,

Qoy harda istəyir gəzsın ovunu.
Bəlkə, qaralığım olub bəhanə?
Bəlkə, kobudluğum səddir yeganə?
Danışa bilmirəm kübarlar kimi,
Zəriflik bəzəmir mənim nitqimi.
Yaşımın ötməsi bais olmazmı?
Kim bilir, kim bilir, səbəblər azmı?
Ah, o yoxdur artıq, necə yanıldım,
Mən təhqir olundum, mən aldanıldım.
Dünyada təsəllim bir budur fəqət,
Nifrət etməliyəm mən ona, nifrət!
Of, lənətə gəlmiş evlənmək buymuş,
Nə dəhşətli imiş, nə qorxuluymuş!
Ah, incə məxluqlar, zərif qadınlar!
Necə söyləyək ki, bizimdir onlar?!
Onlar ürəyini versə də bizə,
Baxmır ehtirası iradəmizə.
Kaş qurbağa olum belə bir gündə
Dərin marağada, yerin təkində?
Zülmətin qoynunda mən qalım dustaq,
Təkcə mənim olsun sevdiyim ancaq.
Ruhu yüksək olan ali insanlar
Düşür müsibətə, çəkir amanlar.
Ruhu alçaqlartək gülmür üzləri,
Bəlanı əvvəldən görmür gözləri.
Bu amansız tale labüddür, demək,
Kəsir üstümüzü, kəsir ölümtək.
Gəldiyimiz gündən bu kainata
Bizim alınımıza yazılır həтта.
Gəlir Dezdemonə, o riyakarsa,
Demək, bu aləmdə parlaq nə varsa,
Göylərin özü də yalandır, yalan.
Yox, yox, inanmaram buna heç zaman.

Dezdemonə ilə Emiliya qayıdıb gəlirlər.

D e z d e m o n ə.

Otellom, nə olub? Hazırdır nahar,
Bayaqdan gözləyir səni qonaqlar.

O t e l l o. Məni bağışlayın.

D e z d e m o n a.

Nədir, naxoşsan?

Səsin zəif çıxır belə nə yaman?

O t e l l o. Hə, başım ağrıyır.

D e z d e m o n a.

Bu, ola bilər,

Yuxusuz qalırsan çünki gecələr.

Qoy çəkim alnını yaylıqla bərk-bərk,

Ağrılar bu saat keçib gedəcək.

O t e l l o.

Yaylığın olduqca kiçikdir, axı...

Götür bir tərəfə sən bu yaylığı.

Otello yaylığı kənar edir, yaylıq Dezdemonanın əlindən düşür.

Yaxşı, di gəl gedək.

D e z d e m o n a.

Əzizim, əfsus,

Xəstələndin, etdin məni çox məyus.

(*Otello ilə Dezdemonaya gedirlər*).

E m i l i y a.

Xanımın yaylığı! Düşüb nə əcəb?

Yadigar veribdir toy günü ərəb,

Ona tapşırıb ki, özündə saxla.

Yaylıqda nə sirr var? Gəlməyir ağla.

Of, inadkar ərim, dil töküb elə,

Deyirdi yaylığı bir keçir ələ.

Amma nə edəydim, yox idi fürsət,

Xanım salıb ona mehr-məhəbbət.

Əlindən bir an da yerə qoymayı,

Onunla danışır, öpür, doymayı.

Necə sevinirəm, tapdım nə yaxşı!

Tezəcə bu yaylıqdan gülü, naxışı

Bir başqa yaylığa köçürərəm mən,

Verərəm Yaqoya, könülə olar şən.

Görəsən, bu yaylıq nəyə gərəkdir?

Bir Allah bilir, o nə edəcəkdir.

Mənim belə işdən yoxdur xəbərim,
Məndən razı qalsın, kaş ki, tərs ərim.

Yaqo geri qayıdır.

Y a q o. Bu nədir? Burda tək nə eyləyirsən?

Emilia.

Üzümü danlama nəhaq yerə sən,

Məndə bir şey vardır, çatacaq sənə.

Y a q o. Mənim üçün bir şey?! Biz ortağıq, hə.

E m i l i y a. Ay tapdın ha?!

Y a q o. Tapdım, axmaq bir arvad.

Emilia.

Elə hamısı bu? Bəxşis, mükafat,

Ax1, vəd etmişdin əvvəllər özün.

Versəm o dəsmalı, nə olar sözün?

Y a q o. Nə dəsmal.

Emilia.

Nə dəsmal? Bilmirsən, guya.

Mavr bəxşiş verib Dezdemonaya.

Sən ki yalvarırdın çəkib boynunu,

Devirdin xanımdan oğurla onu.

Y a q o. Necə, çırpışdırdın?

Emilia.

Əsla, qətiyyən.

Xanım hiss etməyib, salıb əlindən.

İndi xoşbətlikdən burda taparaq,

Mən verdən götürdüm onu, budur, bax.

Y a q o. Afərin! Əzizim, onu ver mənə.

Emilia.

Bir sövlə, gərəkdir, axı, nəvinə?

Onu gizli ələ keçirmək üçün

Nədən dil tökürdün sən mənə hər gün?

Y a q o. Sənə nə dəxli var? (*Dəsmalı çəkib alır*),

Emilia.

Yoxsa xeyir iş,

Onu geri qaytar, itməsin bəxşiş.

Yazıq xanım onsuz necə qalacaq?

Biləndə ki, itib, dəli olacaq.

Y a q o.

Danışma, bilməsin nə ağız, nə dil,
Bu mənə lazımdır, di burdan əkil.
(*Emiliya gedir*).
Dəsmalı ataram Kassiogilə.
Hə, elə bundadır əsas məsələ:
Qısqanc hər boş şeyə baxar sübuttək:
Mavr dəsmalını orda görəcək,
Küləkdən od kimi alovlanacaq,
Yalanı müqəddəs ayə sanacaq.
Bu onun belini qıracaq, dayan,
Zəhərim dəyişir Mavrı anbaan.
Dəhşətli şübhə də zəhərdir, zəhər,
Əvvəl yavaş-yavaş işini görər.
Sonra alov saçar qanda bu ağı,
Torpağın altında kükürd sayağı.
Əzəldən bilirdim bunu mən, düzü,
Belə olacaqdır, bax, gəldi özü.
(*Otello qayıdıb gəlir*).
Nə xaş-xaş, nə də ki mandraqora¹
Sizin dərdinizə eyləməz çara.
Toplansa dünyanın bütün dərmanı,
Onlarda bir əlac, bir imdad hanı?
Heç nə, heç nə daha köməyə gəlməz,
Dünənki yuxunu qaytara bilməz.

O t e l l o. Necə? Necə? Mənə xəyanət etmək?

Y a q o.

Nə olub, general, dayanın ərtək?!
Unudun biryolluq siz bu şübhəni.

O t e l l o.

Rədd ol, get! Gözlərim görməsin səni.
Sənsən bu bəlanı mənə andıran,
Sənsən cəhənnəmdə məni yandıran.
Təhqir olunaydım kaş daha çox mən,
Lakin bilməyəydim bunu zərrəcən.

¹ Bu bitkinin kökü narkotik vasitə kimi istifadə edilib.

Y a q o. Siz nə deyirsiniz, mənim sərdarım?

O t e l l o.

Mən ki hiss etmirdim, saxtadır yarım,
Görmürdüm, bilmirdim xəyanətini,
Çəkmirdim cəhənnəm məşəqqətini.
Yatırdım gecələr şirin yuxular,
Ruhumu oxşardı gözəl duyğular.
İştahım yaxşıydı, könlüm şən, rahat,
Dolanırdım azad, gəzirdim azad.
Onun gül dodağı təmizdi, təmiz.
Yoxdu Kassionun öpüşündən iz.
Varı talan olub gedən kimsənə
Heç nə bilməyirsə, itirmir heç nə.

Y a q o.

Necə də ağırды bunu eşitmək,
Sınəmdə kədərdən odlanır ürək.

O t e l l o.

Bütün bir ordunun döyüşçüləri
Ələ keçirsəydi o şux dilbəri,
Toxunsaydı onun gül bədəninə,
Xəbər tutmasaydım, xoşbəxtim yenə.
Əlvida, əlvida saf hiss, saf duyğu,
Könül rahatlığı, könül xoşluğu.
Əlvida, döyüşlər-ləyaqət, hünər,
Papağı lələkli mərd süvarilər.
Əlvida, susmayan sinc-təbil səsi.
Şeypur gurultusu, at kişnərtisi,
Qanlı cəbhələrin ağır sınağı,
Qələbə şənliyi, zəfər bayrağı.
O şərəf, o şöhrət, ah, getdi bada,
Od-alov püskürən hərblər, əlvida,
Əlvida, məhv olan əzəmət, vüqar,
İldırımtək çaxıb gurlayan toplar.
Hər şey sona çatdı, haşa, min haşa,
Otello, dövrənin yetişdi başa.

Y a q o. General, belə şey mümkünmü məgər?

O t e l l o.

Ah, alçaq, of, rəzil, bir dəlil göstər,
Sübut etsən onun xəyanətini,
Necə, necə atdı ləyaqətini?
(*Boğazından yapışır*).
Yoxsa, yadda saxla, əmin ol buna,
And olsun başərin ölməz ruhuna,
Könlümdə tükənməz qəzəbim vardı.
Bir it doğulsaydın, yaxşı olardı.
Tapmazsan bir ümid yeri həyatda,
Düşüb gəbərərsən ayağım altda.
Heç nə, heç nə səni qurtara bilməz!

Y a q o. Aha, yaxşılığa budurmu əvəz?

O t e l l o.

Gəl, sən mənə göstər səbr-dözümlə,
Onun günahını görüm gözümlə.
Ya da sübut eylə bu bəd xəbəri,
Qalmasın azacıq bir şübhə yeri.
Yoxsa vay halma!

Y a q o. Nəcib sərdarım...

O t e l l o.

Necə də büllurdu mənim dildarım...
Salıb varlığını əzaba, oda,
Ləkə vurursansa o pak vücuda,
Artıq, gəl, yalvarma, olma peşman,
Yarat fitnə-fəsad, yağdır şər-böhtan.
Cinayət üstündən cinayət törət,
Bütün bu aləmi бүрүsün dəhşət.
Göylərin gözündən alov tökülsün,
Yerin vahimədən bağı sökülsün.
Hər şey qorxu ilə gəlsin fəryada,
Yenə bu iyrənclik olmaz dünyada.

Y a q o.

İlahi, hifz elə xatadan məni!
Nə olub, siz insan deyilsiz yəni?
Qəlbiniz, aqlınız yoxdurmu məgər?
Özünüz bilərsiz, gedirəm, yetər.

Məni azad edin siz xidmətimdən,
Görün nə çəkirəm sədaqətimdən.
Mənə deyən gərək: bədbəxt sərsəri,
Neçin qazanırsan bu təhqirləri?!
Namusun, pak adın bədnam olunur,
Sənin yaşamaqda məqsədin budur?!
Of, saxtakar dünya! Sən bir işə bax,
Qorxuludur düzgün, namuslu olmaq.
Yaxşı dərs verdiniz, dərs olsun mənə,
Sizə minnətdaram bununçün yenə.
Dostları ürəkdən sevmərəm əsla,
Məhəbbət gətirir daim dərd-bəla.

O t e l l o. Yox, dayan! Görünür, sən namuslusan.

Y a q o.

Gərək görünəydim ağıllı insan.
Çünki namuslu kəs gicdir, axmaqdır,
Hər nəyə can atsa, uduzacaqdır.
Namusla kim çatıb vara, dövlətə,
Düşübdür hər yerdə min bir zillətə.

O t e l l o.

And olsun bu yerə, and olsun göyə,
And olsun müqəddəs, büllur hər şeyə,
Tərəddüd içində qovrulur sinəm,
Bəzən düşünürəm təmizdir zövcəm,
Bəzən də görünür ləkəli, filman,
Sözün gah düz olur, gah da ki yalan.
Mənə dəlil gərək, canlı bir dəlil.
Adı günəş idi, onun elə bil,
Necə də saçırdı könlümə işıq,
Qapqara his alıb üstünü artıq,
Mənim sifətimtək qaralıb indi.
O saflıq, o paklıq, of, ləkələndi!
Asmağa ip vardı, kəsməyə bıçaq,
Susdurmağa zəhər, yaxmağa ocaq,
Boğmağa burulğan, coşqun axınlar.
İntiqam almağa, görün, nələr var!
Yalnız bir yəqinlik, bir sübut gərək.
Bir an tab edərmə, dözərmə ürək?!

Y a q o.

Görürəm, dağ çəkir qısqanlıq sizə,
Yaman peşmanam dediyim sözə.
Sübut istəyirsiz bu saat, bu dəmə?

O t e l l o. Yox, yox, istəmirəm, tələb edirəm!

Y a q o.

Olar, ancaq onu necə göstərim,
Nə cür, nə cür sübut, mənim sərvərim?
Baxmaq istəyirsiz utanmadan siz
Neçə yad altında yatır zövcəniz?

O t e l l o. Ah, rüsvayçı ölüm, ah, quduz lənət!

Y a q o.

Canlı sübut tapmaq dəhşətdir, dəhşət.
Onları bir yerdə tutasan necə?!
Bu iş çox çətindir, müşküldür, mənəcə.
Görür bu günahı təkcə özləri,
Görmür üçüncü bir insan gözləri.
Onda nə söyləyim, hanı sübut bəs?
Lənətə gəlmişlər gözə görünməz.
Onlar keçdi deyil, qızılı atlansın,
Coşmuş meymun deyil, açıq odlansın,
Canavar deyil ki, gəmişsin aşkar.
Fəqət sübut üçün başqa çarə var.
Görüb bildiyimi deyərəm sizə,
Həqiqət qapısı açılar üzə,
Qəlbiniz biryolluq çıxar şübhədən,
Nə vaxt istəsəniz, danışaram mən.

O t e l l o.

Düzgün dəlil göstər mənə bu saat,
Bu mənfur günahı sən eylə isbat.

Y a q o.

Mənim xoşum gəlmir bu xidmətimdən,
Burda çox qalmışam sədaqətimdən.
Gərək yenə dözümlü, yenə dayanım,
Məni məcbur edir sevgim, vicdanım.
Belə bir iş oldu yaxın günlərdə:
Bir yatağa girdik mən də, yavər də.

Dişim şiddət ilə ağrıdığından
O gecə sübhədək çəkdim dad-aman.
Kassio yatırdı hey xumar-xumar.
Hə, beyni boş olur bəzi adamlar,
Gündüz gizli-gizli etdiklərini
Gecə sayıqlayıb, açır sirrini.
Elə Kassio da belədir, düzü,
Eşitdim, yuxuda dedi bu sözü:
"Gözəl Dezdemona, ehtiyat gərək,
Coşqun eşqimizi hər vaxt gizlədək".
Sonra o, əlimdən yapışdı möhkəm,
Qışqırdı: "Ah, əziz, mehriban sənəm!"
Sonra da sümürdü dodaqlarımı,
Heyrətdən, dəhşətdən yardı bağrımı.
Kökündən qoparıb gülmü yığdı?!
Yazıq dodağımın qanı axırdı.
Hərif qıçasını qaldırıb yerdən,
Budumun üstünə aşdı birdən.
Elə bil yanında xanım yatırdı,
Ahından, ufundan qulaq batırdı.
Yağdırıb yağıştək odlı busəni,
Yenidən öpüşə qərq etdi məni.
Qışqırdı: "Taleyə olsun min lənət,
Səni bu iblisə eyləyib qismət!".

O t e l l o. Aman, dəhşət! Dəhşət!

Y a q o.

Bu nə qorxudur,
Bu ki bir rəyadır, bu ki yuxudur.

O t e l l o.

Yox, yox, həqiqətin aydın səsidir,
Çirkin əməllərin nəticəsidir.
Onda sevda evi xarabazardır,
Ən müdhiş, ən qorxunc bir şübhə vardır.

Y a q o.

Başqa dəlillər də varsa əgər,
Bu yuxu onları təsdiq eyləyər.

O t e l l o.

Ah, qadın! Qurtarmaz heç vaxt əlimdən,
Onu tikə-tikə parçalaram mən.

Y a q o.

Soyuqqanlı olun, belə yaramaz,
Yoxdur əlimizdə hələ bir əsas,
Bəlkə, namusludur, safdır zövcəniz.
Mənə bunu deyın, görməmisiniz
Xanımın əlində hərdən, general,
Çiyələk naxışlı tikmə bir dəsmal?

O t e l l o. O məndən zövcəmə ilk hədiyyədir.

Y a q o.

Ah, bunu bilmirdim, işə bax, nədir?!
Bu gün gördüm onu, oydu, yaqın ki,
Xanımın dəsmalı, bəli, həmin ki.
Kassio pozmadan kef-əhvalını,
Onunla silirdi öz saqqalını.

O t e l l o. Əgər bu odursa...

Y a q o.

Nə fərqi vardır,
Dəsmal xanımınsa, bu ki aşkardır
Başqa dəlillərlə birgə, yanaşı
Şübhələr oyadır xanıma qarşı.

O t e l l o.

Qırx min canı gərək hər rəzil qulun,
Bir canla rəvamı qurtarsın məlun?
Ah, məni sarsıdan amansız qisas,
Sənə bir can almaq necə azdır, az.
İndi mən görürəm, bu həqiqətdir,
Of, Yaqo, aldanmaq nə müsibətdir!
Qəlbimdəki bütün məhəbbətimi
Sovurdum havaya narin tük kimi,
Məhəbbət əbədi getdi könlümdən,
Yalnız intiqamçün yaşayıram mən.
Ey müdhiş intiqam, ey qara ilan,
Çıx, çıx, cəhənnəmin uçurumundan.
Məhəbbət, zəhərmiş, ah, əlacın da,

Nifrətə çevrilsin taxtın, tacın da.
Partla, ey zəhərlə dolmuş ürəyim,
Ey əfi ilanlar çalmış ürəyim.

Y a q o. Sərdar, sakit olun.

O t e l l o.

Mümkünmü, aman,
Mənə qan gərəkdir yalnız qan, qan, qan!

Y a q o.

Səbr edin, düşünün, nə olub məgər,
Fikriniz, bəlkə də, dəyişə bilər.

O t e l l o.

Yox, Yaqo, soyumaz bu qəzəb, bu kin.
Soyuq dalğaları Qara dənizin
Axır Dardanelə, axır hər zaman,
Geri qayıdarmı, deyin, yolundan?
Qanlı fikirlərim çağlar beləcə,
Coşqun axın kimi gündüz və gecə
Yolundan heç vədə dönməyəcəkdir.
İntiqam atəşi sönməyəcəkdir.
Ey göylər, əbədi aydın, ləkəsiz,
Sizə and içirəm, şahid olun siz.
(Dizi üstə çökür).
İntiqam, intiqam alım mən gərək,
Bu müqəddəs andım dəyişməyəcək.

Y a q o.

Hələ ki durmayın.
(Dizi üstə çökür).
Ey göydən yeri
İşığa qərq edən nur qəndilləri.
Ey bütün varlığa can verən qüdrət,
Od, torpaq, hava, su - tükənməz qüvvət.
Siz, siz şahid olun, bu gündən belə
Yaqo öz ağılıyla, öz qəlbi ilə
Daim xidmətində duracaq onun -
Eşqi təhqir olan mərd Otellonun.
Ona həsr edəcək qalan ömrünü,
Bir qanun sayacaq onun hökmünü.

Hər şeyə hazıram ürəkdən, candan,
Əgər əmr eyləsə, qan tökərəm, qan.

O t e l l o.

İnanıram sənin məhəbbətinə,
Səmimiyyətinə, sədaqətinə.
Səni danışdıran sidiqi-ürəkdir,
Bihudə təşəkkür nəyə gərəkdir?
Bu üç gün ərzində, gəl, mənə söylə.
Kassio ölübdür, bir imdad eylə.

Y a q o.

O yoxdur, dostumla daha qurtardıq,
Əmriniz yerinə yetibdir artıq.
Xanımın ömrünə qıymayın ancaq.

O t e l l o.

Of, lənətə gəlsin əxlaqsız, alçaq!
Gəlsin min lənətə! Birlikdə gedək,
İndi bir yol göstər, eylə bir kömək,
Mənə məsləhət ver: təcili, tezcə
O qəşəng iblisi məhv edim necə?
Mənim yavərimdən, Yaqo, bu gündən.

Y a q o. Ömürlük vəfalı dostunuzam mən.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Yenə qəsrin önü.

Dezdemonə, Emiliya və təlxək daxil olurlar.

D e z d e m o n a.

Bilirsənmi, oğlan, de, buralarda
Leytenant Kassio yaşayır harda?

T ə l x ə k. Demərəm, cürətim buna çatır ki?

D e z d e m o n a. Nə üçün, əzizim, burda nə var ki?

T ə l x ə k.

O bir hərbcidir, bu da hərbi sirr,
Hərbi sirri açmaq ölüm deməkdir.

D e z d e m o n a. Onda bir yol göstər, bir eylə kərəm.

T ə l x ə k. Bu da hərbi sirdir, heç nə bilmirəm.
D e z d e m o n a. Burax boş sözləri, kömək et, kömək.
T ə l x ə k.
Deyirsiniz gəlim fırladaq, kələk.
Nə üçün, nə üçün aldadım sizi?!
Mən onun yerini bilmirəm, düzü.
D e z d e m o n a.
Yaxşı, soraqlayıb başqalarından
Öyrənə bilməzsən?
T ə l x ə k.
Bu saat, bu an
Gedib axtararam eli, obanı,
Onunçün gəzərəm bütün dünyanı.
D e z d e m o n a.
Axtar, tapan kimi ona söylə ki,
Gəlsin tez yanıma, agah eylə ki,
Sərdardan razılıq ala bilmişəm,
İşləri qaydaya sala bilmişəm.
Ümid var, tükənər qəm də, kədər də,
Hər şey yaxşı olar yaxın günlərdə.
T ə l x ə k.
Buna çata bilər insan qüdrəti,
Tapıb göndərərəm mən o xilqəti.

Gedir.

D e z d e m o n a.
Emiliya, yadigar dəsmalımı mən
Harda itirmişəm, harda, görəsən?
E m i l i y a. Xanım, mən nə deyim, yoxdur xəbərim.
D e z d e m o n a.
İnan ki, itsəydi qızılım, zərim,
İçi altun dolu pul kisəm əgər,
Düşməzdim təlaşa heç vaxt bu qədər.
Mənim nəcib ərim ağıllıdır, bil,
Hər şeydən qısqanan, şit, kobud deyil.
Yoxsa, bu mənfur iş dərd olmazdımı?
Onun ürəyinə xal salmazdımı?

E m i l i y a- Sərdar qısqanc deyil?

D e z d e m o n a.

Necə? Əlbəttə!

Mənə elə gəlir o məmləkətdə -

Onun öz yurdunda odlu Günəş - Gün

Onun qüsurlu, nə var büsbütün

Yandırmış kökündən, yaxmış kökündən.

E m i l i y a. Baxın, gəlir.

D e z d e m o n a.

Ondan əl çəkməyəm mən

Kassionu bura elə indicə,

Çağırıb suçunu əfv etməyincə.

(*Otello daxil olur*).

Başın ağrımır ki, mənim sərvərim?

O t e l l o.

Mən indi yaxşıyam, qəşəng dilbərim.

(*Kənara*).

Nədir könlümdəki həyəcan, təşviş?!

Ah, yalan danışmaq necə çətinmiş!

(*Ucadan*).

Sən necəsən, quzum?

D e z d e m o n a. Əzizim, yaxşı.

O t e l l o.

Əlini mənə ver, nədir bu yaşı?

Necə də nəmlidir əlin, gözəlim!

D e z d e m o n a.

Hələ tərəvətdən düşməyib əlim,

Hələ nə qocalıq, nə də qəm-kədər

Ona toxunmayıb bir zərrə qədər.

O t e l l o.

Bu əl sübut edir səxavətlidir,

Həm həssas, həm qızgın, həm şəhətlidir.

Odlu, odlu və nəm... bu əlin sənin

Səndən tələb edir olasan mömin;

Hər cür sərbəstliyi daha atasın,

Dua eyləyəsən, pəhriz tutasan.

Onu pak edəsən ibadət ilə,

Tənbəhlə, cəzayla, məzəmmət ilə.
Onda yuva salmış cavan bir şeytan,
Tərləyir qızıqıb alışıdığından.
Bu əl nə səmimi, nə şəfqətlidir,
Hər vaxt rəhimlidir, səxavətlidir.

D e z d e m o n a.

Sözlərin doğrudur, belə deyilmi?
Axı, o əl verib sənə könlümü.

O t e l l o.

Bəli, səxavətli, rəhimli bir əl.
Ürəyi ellərlə vermişlər əvvəl.
Bir gör dəyişibdir zamanə necə,
İndisə əlləri verirlər təkcə.

D e z d e m o n a.

Bu haqda danışmaq mənə çətindi,
Verdiyini o vəddən danışmaq indi.

O t e l l o. Hansı vəddən, gülüm?

D e z d e m o n a.

Kassio üçün
Adam göndərmişəm, qoy gəlsin bu gün,
Onunla barışın.

O t e l l o.

Yaman tumovam,
Əhvalım pozulub, qarışıb tamam,
Dəsmalım ver bir.

D e z d e m o n a. Buyur, sərdarım.

O t e l l o. Hanı o hədiyyəm, o yadigarım?

D e z d e m o n a. Burda yoxdur.

O t e l l o. Yoxdur?

D e z d e m o n a. Həqiqətən də.

O t e l l o.

Ah, belə səhv etmək, bu nədir səndə?
O dəsmal töhfədir, sirlidir amma,
Bir qaraçı vermiş onu anama.
O qadın cındarmış, qəlb oxuyarmış,
Ürəyi gözlərdən bilər, duyarmış.
Anama demiş ki, həmin dəsmalı

Necə ki saxlayır, gülər iqbalı.
Gözəlləşib olar nazlı bir sona,
Atam varlığıyla bağlanır ona.
İşdir bir gün dəsmal əlindən getsə,
Onu bəxşiş versə, ya da o itsə,
Atam öz eşqinə baxar nifrətlə,
Alovlanır başqa bir məhəbbətlə.
Ölüm yatağına düşüb bir axşam,
Onu mənə verdi mehriban anam.
Tapşırdı: çatanda arzularıma,
Onu bağışlayım vəfadarıma.
Mən də belə etdim, dəsmalı gərək
Hər vaxt qoruyasan göz bəbəyintək.
Ehtiyatsız olub, onu itirsən,
Ya da başqasına hədiyyə versən,
Fəlakət törəyər, düşər qan-qada,
Belə bir müsibət olmaz dünyada.

D e z d e m o n a. Necə? Bu mümkünmü?

O t e l l o.

Bu həqiqətdir.
Onun saf ipəyi saf qüdsiyyətdir.
Onun parçasında sehr, cadu var,
Hər zərif telində gizlənib əsrar.
Onda tikmə tikən dünya görübdür,
O şəxs iki yüz il ömür sürübdür.
Barama qurdları olub müqəddəs,
Onlarda tilsimə mat qalib hər kəs.
Yoxdur bu ipəyin heç boyasından,
Alıb pak ruhların mumiyasından
Onun pak rəngini tilsim açanlar,
Onda saf qızların könül rəsmi var.

D e z d e m o n a. Doğrudan belədir?

O t e l l o.

Hə, hə, doğrudan;
Qoyma gözlərindən dəsmalı bir an.

D e z d e m o n a. Kaş ki, görməyəydi onu gözlərim.

O t e l l o. Aha, nəyə görə?

D e z d e m o n a.

Əziz sərvərim,
Neçin danışrsan mənimlə bu cür,
Səşində həyəcan, qəzəb görünür.

O t e l l o.

Dəsmal hanı? Hanı? Bir söylə açıq,
Yoxsa itirmisən, o yoxdur artıq?

D e z d e m o n a. Sən özün kömək ol, ya pərvərdigar!

O t e l l o. Bir danış!

D e z d e m o n a. İtməyib, itsə nə olar?

O t e l l o. Necə?

D e z d e m o n a. Deyirəmki, itməyib dəsmal.

O t e l l o. Gətir, göstər onu təcili, dərhal.

D e z d e m o n a.

Sonra gətirərəm, nə olub yenə?
Vədindən qaçmağa gəzmə bəhanə.
Bu ki bir hiylədir, bu ki kələkdir,
Araya söz qatmaq nəyə gərəkdir?
Rəhm et Kassioya - öz yavərinə,
Rica eyləyirəm, qaytar yerinə.

O t e l l o.

Sən dəsmalı gətir, danışmaq yetər,
Dolanır başımda pis-pis fikirlər.

D e z d e m o n a.

Yaxşı, yaxşı, bundan, axı, nə fayda,
Tapmazsan onuntək insan dünyada.

O t e l l o. Dəsmal!

D e z d e m o n a.

Xahişimi unudursan, bax,
Kassio haqqında sən danış ancaq.

O t e l l o. Dəsmal!

D e z d e m o n a.

Qurban verib o, həyatını.
Sənsiz keçirməyib bir saatını.
Ülvi, əziz sanıb məhəbbətini,
O səndə görübdür səadətini.
Ağır əzablardan qaçmayıb uzaq,
Olub hər qəminə, dərdinə ortağ.

O t e l l o. Dəsmal!

D e z d e m o n a.

Nə olmusan belə inadkar?

Səni qınamağa indi yeri var.

O t e l l o. İtil gözlərimdən!

Gedir.

E m i l i y a. Bu, qısqanc deyil?

D e z d e m o n a.

İlk dəfə görürəm onu elə bil,

O belə olmayıb heç vaxt, heç zaman,

Dəsmalda bir sehr vardır, doğrudan.

O itdi, dincəlmir könlüm bir an da,

Ən bədbəxt insanam mən bu cahanda.

E m i l i y a.

Kişini tanımaq - müşkül məsələ,

Qadın bilməz əri bir-iki ilə.

Kişilər qarındır, qadınlar yemək,

Bir qarın boşdursa, durmaq nə demək,

Tıxıb acgözlüklə, şövlə, ləzzətlə,

Sonra da qusacaq min bir nifrətlə...

Odur, bax, gəldilər yavərlə ərim.

Kassio ilə Yaqo daxil olurlar.

Y a q o.

Kim sağalda bilər bu yaranı, kim?

Hanı elə çarə? Yalnız bir yol var,

Təkcə xanım sizə bir əlac qılar.

Nə yaxşı, burdadır, bax, Dezdemonə,

Gedin, əl çəkməyin, yalvarın ona.

D e z d e m o n a.

Əzizim Kassio, belə nə vardır?

Söyləyin, nə olub, bu nə qubardır?

K a s s i o.

Xanım, həmin sözüm, həmin ki ricam,

Mənim bu dərdimə əyləyin əncam.

Qoy sizin rəhminiz, mərhəmətiniz,

Xeyirxahlığınız, səxavətiniz

Yenidən qaytarsın həyata məni,
Ucaltsın göylərə həqir bəndəni.
Bütün varlığım sevdii kəsin
Yanında nüfuzum, adım itməsin.
Yenə layiq olum məhəbbətinə,
Baş əyim o böyük təbiətinə.
Necə də dəhşətdir tanınmamaq, ah.
Əgər dözülməsə tutduğum günah,
Əgər bu əzabım, qədim, təşvişim,
Keçmiş xidmətlərim, gələcək işim
Bu ağır günahı yuya bilməsə,
Kədərli taleyim bir də gülməsə,
Nə etmək, yaxşıdır bilsəm mən bunu.
Bəxtin hər hökmünü, hər arzusunu
Qəbul eyləyəyəm istər-istəməz.
Başqa bir peşəyə göstərib həvəs,
Qaçmaram zamanın məşəqqətindən,
Sədəqə istəyəm səadəti mən.

D e z d e m o n a .

Ah, nəcib Kassio, əfsus, çox əfsus,
Məni öz təvəqqəm eylədi məyus.
Ərim indi deyil əvvəlki adam,
Onun xasiyyəti dəyişib tamam.
Başqadır əhvalı, fikri, duyğusu,
Tanımaq olmayır onu, doğrusu.
Xarici görkəmi qalmasa əgər,
Otello olduğu çətin bilinər.
Sizinçün yalvardım, yaxardım necə...
Müqəddəs mələklər məni beləcə
Axirət dünyada qoruyaydı kaş.
Sözlərim hədəfə süzürdü birbaş.
Çalışdım, əlləşdim hər vaxt, hər dəfə,
Dəymədi sözlərim ancaq hədəfə,
Hədəfdə - ortada ağ dairətək
Sərdar dayanmışdı qəzəblənərək.
İçindən qovrulub yanır, yanırdı,
Ona yalvardıqca acıqlanırdı.

Bir azca səbr edin, inanın mənə,
Əlimdən gələnə edərəm yenə,
Bəlkə də, daha çox, sakit olun siz,
Hələlik bu olsun qoy təsəlliniz.

Y a q o. O acıqlı idi?

E m i l i y a.

İndicə burdan
Yamanca narazı getdi, doğrudan.
Qəribə həyəcan vardır üzündə,
Qəzəb od saçırdı onun gözündə.

Y a q o.

O hirslənə bilir? Yox, yox, əzizim,
Qanlı cəbhələrdə görmüşəm özüm.
Əsgərləri onun qarşısında, bax,
Tikə-tikə olub parçalanaraq,
Səpilib havaya, səpilib yerə,
Qaçmayıb üzünün rəngi bir kərə.
Azğınlaşmış toplar hücum çəkərək
Sərdarın əlindən qudurmuş divtək
Doğma qardaşını dartıb, qoparmış,
Güclü tufan kimi alıb aparmış,
Başında bir tük də tərپənməyibdir.
O hirslənə bilir? Fikir verin bir,
Əgər danışırıbsa azca əsəbi,
Deməli, nə isə vardır səbəbi.
Görünür, ciddidir burda məsələ.
Gedim, onu görüm, nə sirdir belə?!

D e z d e m o n a.

Xahiş eyləyirəm, olun lütfkar.
(*Yaqo gedir*).
Şübhəsiz, çox mühüm dövlət işi var,
Ya bəd xəbər gəlib Venesiyadan,
Ya da ki Kiprdə başlanıb üsyan.
Bəlkə də, bir qəsdin açılıb üstü,
Bununçün sərdarın əhvalı pisdi,
O açıq eynini duman alıbdır,
O gülər üzünü tufan alıbdır.

Odur ki, heç nədən pərişan olur,
Halı, vəziyyəti nə yaman olur.
Böyük bir fəlakət tutsa insanı,
Kiçik bir qüssədən qaralar qanı.
Barmağımız azca ağrıyan zaman
Bütün bədəniniz sızıldar bundan.
Gərək biz qadınlar düşünək bunu,
Bilək həqiqətin nə olduğunu.
Kişilər Allah ki deyildir, axı,
Daima gözləyək iltifat, qayğı.
Onların heç biri göstərmir, əlbət,
Toyda olduğutək nəvaziş, diqqət.
Emiliya, haqlısan, danlasan məni,
Dönük bir əsgərtək mərd sərkərdəni
Sərtliyinə görə saydım müqəssir,
İndi dərk edirəm, günahım nədir.
Elə bil, şahidi ələ alaraq,
İttiham eylədim onu mən nahaq.

E m i l i y a.

Qoy Allah eləsin, onun dərd-qəmi
Olsun dövlət işi siz deyən kimi.
Şübhələr salmasın ürəyinə xal,
Heç vaxt qısqanmasın sizi general.

D e z d e m o n a. Axı, bunun üçün yoxdur bir əsas.

E m i l i y a.

Qısqanc olan kəslər əsas axtarmaz,
Səbəbsiz də yanır belə insanlar,
Qısqanc olduğundan qısqanır onlar.
Əjdahaya bənzər qısqançlıq, düzü,
Yaranır, doğrulur ürəkdə özü.

D e z d e m o n a.

Xudaya, hifz elə sən Otellonu,
Uzaq et bu qorxunc bələdan onu!

E m i l i y a. Amin, xanım.

D e z d e m o n a.

Gedim bir öyrənim mən,
O cürə hirsliydə sərvərim nədən?

Kassio, siz burda gəzişin bir az,
Səbirsiz olanlar arzuya çatmaz.
Yenə də əlimə düşəndə fürsət,
Ona yalvararam, edəmə minnət,
Bir çarə taparam bu dərdinizə.
K a s s i o. Ürəkdən təşəkkür edirəm sizə.

Dezdemonə ilə Emiliya gedirlər. Bianka daxil olur.

B i a n k a. Mənim əziz dostum, Kassio, salam!
K a s s i o.

Burda nə gəzirsən, qəşəng Biankam?
Söylə bir, necəsən, nadir gözəlüm?
Mənim mehribanım, mənim sevgilim,
İndicə gəlirdim xanımına.

B i a n k a.
Ah, mən də gəlirdim sənənin yanına.
Bir həftəlik həsrət bilirsən nədir:
Yeddi gecə-gündüz bir faciədir.
Yüz altmış səkkiz saat, elə bil,
Zamanı göstərən saatdan deyil.
Onun hər bir anı işgəncə, əzab,
Dözülməz, çəkilməz ağır izzətlər!
Təqətim çatmadı gözləyən səni.

K a s s i o.
Bianka, əzizim, bağışla mənə.
Yamanca məşğuldum, işlərim çoxdu,
Gəlməyə heç cürə imkanım yoxdur
Boş vaxtım olanda həmin günlərin
Birgə əvəzini çıxarıq, yəqin.
Sevimli Biankam...
(Dezdemonanın dəsmalını ona verərək)
Buyur, bunu al,
Sən də mənim üçün tik belə dəsmal.

B i a n k a.
Belə də, Kassio, bu səndə hardan?
Yoxsa yadigardır bir təzə yardan?
Bir həftə itmişdin nə üçün? İndi
Bunun səbəbləri mənə yəqindi.

K a s s i o.

Qurtar, doğrudan da, arvad ki, arvad.
Axmaq fikirləri bir tərəfə at.
Bunlar hardan gəlir sənin ağlına?
Boş-boş yalan üçün məni az qına.
Məni qısqanırsan? Axı, nə vardır?
Bu hansı yardandır, nə yadigardır?
Gülüm, yanılırsan, həqiqətən də.

B i a n k a. Onda bəs kimindir, nə gəzir səndə?

K a s s i o.

Nə deyim, bilmirəm mən doğrusunu.
Yataq otağından tapmışam bunu.
Əl ilə tikilib, bir gör, nə yaxşı,
Yamanca xoşuma gəlir naxışı,
Vurulub necə də gözəl haşiyə,
Sahibi almamış onu geriyə
Götür, beləsini tik mənim üçün,
İndisə get burdan, qəşəng göyərçin.

B i a n k a. İndi gedim burdan! O niyə, desən?

K a s s i o.

Burda gözləyirəm generalı mən.
İstəmirəm bizi görsün bir yerdə,
Həm də yaxşı düşməz, bir fikir ver də.

B i a n k a. Neçin, qoy qalım də.

K a s s i o.

Başa düş məni,
Elə zənn etmə ki, sevmirəm səni.

B i a n k a.

Necə zənn etməyim, mümkündür məgər?!
Heç olmasa, ötür məni bir qədər,
Azalsın azcana könlümün qəmi.
De görüm, bu axşam gələcəksənmi?

K a s s i o.

Gələrəm, ötürüm, gəl, səni bir az,
Burda gözləyirəm, çox getmək olmaz.
Vacib bir işim var, nə olur görək,
Tezliklə geriye qayıdam görək.

B i a n k a.

Razıyam, nə deyim, yoxdur bir sözüüm,
Sənin hər cəfana dözərəm özüüm.
Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kipr. Qəsrin önü. Otello ilə Yaqo söhbət edə-edə daxil olurlar.

Y a q o. Fikriniz belədir?

O t e l l o. Belədir, Yaqo!

Y a q o. Gizlicə bir öpüş, axı, nədir o?

O t e l l o.

Hər ləkəli busə bir rəzalətdir,
Dünyada ən ağır bir cinayətdir.

Y a q o.

Totalım, yataqda çılpaq bir arvad
Olub oynasıyla bir-iki saat.
Onlar bir-birinə toxunmayıblar,
O qadına bunun nə zərəri var?

O t e l l o.

Çılpaq, bir yataqda, Yaqo, necə, nə,
Onlar toxunmayıb biri-birinə?!
Yox, yox, heç mümkünmü, nə deyirsən, bax,
Şeytan əməlidir bu hiylə ancaq.
Onların niyyəti olarmı təmiz?
Şeytan azdırıbdır onları, şəksiz.
Qadın ləkələyib pak ismətini,
Əbədi itirib ləyaqətini.

Y a q o.

Heç nə ola bilməz, yoxdur ziyanı.
Bağışlamaq olar həmin xətanı...
İşdir, dəsmal versəm mən arvadıma...

O t e l l o. Hə, sonra?

Y a q o.

Hə, sonra? Düşməz yadıma,
Dəsmal onunkudur, istəsə əgər,
Başqa birisinə hədiyyə verər.

O t e l l o.

Namus da onundur, öz malı kimi.
O kimə istəsə, verə bilərmə?

Y a q o.

Namus bir xəyaldır, nə deyim sizə,
O elə şeydir ki, görünmür gözə.
Dünyada kimin ki, yoxdur namusu,
Namuslu sayılır çox vaxt, doğrusu.
Ancaq ki o dəsmal...

O t e l l o.

Ah, necə də mən
İstərdim, bu kəlmə çıxma fikrimdən,
Yadıma salırsan, xatırladırsan.
Bu söz hafizəmdə dolandır hər an,
Elə bil, bir yurdu bürüyüb taun,
Hərlənir, vıy vurur üstündə quzğun,
Ölüm xəbərini yayır hər yana.
Dedin ki, dəsmalı veribdir ona?

Y a q o. Bəli, burda nə var, görünsün ləkə?

O t e l l o. Bu iş fəlakətdir, görünmür, bəlkə!

Y a q o.

Desəydim mən özüm şahidəm buna:
Bu çirkin günaha, iyrənc oyuna,
Ya da eşitmişəm o öyünəndə,
Sözlərdən nə çıxar, bilirəm mən də.
Bilirəm, həyasız haramzadalar
Əlləşib qadını toruna salar,
Düşər haldan-hala, girər min dona,
Alçalıb, kiçilib, qovuşar ona.
Sonra da hər yerdə aşkar, ya pünhan
Heç cür əl götürməz boşboğazlıqdan,
Lovğalanar elə, öyünər elə.

O t e l l o. O bir söz deyibmi? Söylə, tez söylə?!

Y a q o.

Bəli, ağam, fəqət edib and-aman,
Dediyi sözləri danır hər zaman.

O t e l l o. Nə deyib?

Y a q o.

Doğrusu, müəmmalı iş, -
Bilmirəm, Kassio heç nə eyləmiş?..

O t e l l o. Necə?

Y a q o. Yatıb...

O t e l l o. Onunla bir yerdə?

Y a q o.

Şəksiz,
Bir yerdə, üstündə, necə desəniz.

O t e l l o.

Bir yerdə, üstündə... bunun fərqi var,
Üstündə deyəndə, deməli, aşkar
Üstündə tutulub yaramaz onun.
Yoxdur şübhə yeri, ah, alçaq, məlun.
Bir yerdə deyəndə - sübut da gərək.
Bəs dəsmal, bu sübut, aman, neyləmək?!
Güc ilə boynuna qoyub suçunu,
Bu çirkin iş üçün asaram onu.
Yox, yox, əvvəl-əvvəl çəkərəm dara,
Suçunu boynuna qoyaram sonra.
Bu nədir? Titrəyir əlim, ayağım,
Elə bil yarpağa dönüb varlığım.
Səbəbsiz dəyişmir təbiət özü,
Boş yerə tutulmur göylərin üzü.
Sözlərdən əsməyir heç də bədənim,
Qəzəbim məhv edib aqlımı mənim.
Görən doğrudurmu bu dəlil, səbəb?
O qulaq, o dodaq, mümkünmü, ya rəbb?!
Mən ki yığılıram, tufu, ədəbsiz,
Etiraf et... dəsmal, of, qadın, iblis?
(*Huşunu itirib yığılır*).

Y a q o.

Hə, işlə, dərmanım, işlə, bax, belə,
Axmağa bu cürə qururlar tələ.
Ləyaqətli, təmiz, büllur qadınlar

Belə ləkələnir, belə olur xar.
Təsir et, təsir et, mənim dərmanım,
Bütün günahsızlar olsun qurbanım.
Nə oldu, oyanın, bir ayılın siz,
General, general, eşidirsiniz?

Kassio daxil olur.

Bu nədir, Kassio, yazıq halına...

K a s s i o. Ah, Yaqo, danış bir nə oldu ona?

Y a q o.

Ürəkgetməsinə tutulub sərdar,
İkinci dəfədir tutur bu azar.
Dünən də kəsmişdi lap qərarını.

K a s s i o. Tez elə, ovuşdur gicgahlarını.

Y a q o.

Yox, yox, lazım deyil, belə xəstələr
Sakit yatmalıdır axıra qədər.
Özü ayılacaq vaxtı çatanda.
Əgər biz əl vursaq, cinlənər onda,
Daha da çoxalıb artar xəstəlik,
Ağzından daşdanıb tökülər köpük,
Sonra yavaş-yavaş dəlilik başlar,
Dönər bir vəhşiyyətə belə naxoşlar.
Baxın, tərənir o, tez durun kənar,
Bu saat özünə gələcək sərdar.
Durun bir tərəfdə, gözləyin məni,
Sizə vacib olan bir məsələni
Gəlib danışaram sərdar gedəntək.
(Kassio gedir).

Necəsiniz, ağam, yıxıldınız bərk,
Başınız toxunub şişmədi sizin?

O t e l l o. Sən mənə gülürsən?

Y a q o.

Allah etməsin,
Bu ola bilərmə mən sizə gülüm?
Belə rəzalətdən yaxşıdır ölüm.

Yalnız bu arzudur ürəyimdəki:
Dözəsiz bu dərddə siz kişi tək.

O t e l l o.

Arvadı xəyanət edlən kişi
Əvvəlcə gizlədir başında şişi.
Sonra yavaş-yavaş çıxır buynuzu,
Onu aləm görür, görmür tək özü.
Ah, buynuz çıxarmaq necə yamandır!
Buynuzlu kişiler vəhşi heyvandır.

Y a q o.

Onda belə vəhşi var ki hər yerdə,
Mədəni vəhşilər azmı şəhərdə?!

O t e l l o. Etiraf etdimi?

Y a q o.

Möhtərəm cənab,
Ər kimi gətirin bu kədərə tab.
Yaxşıca düşünün, fikirləşin siz,
Bu bəla içində tək deyilsiniz.
Boyunduruq alan hər kəs, bilin ki,
Sizinlə bir çəkir bu ağır yükü.
Belə ömür edlənir indi milyonlar,
Ümumi yataqda yatırlar onlar.
Bu yeri daima özünün sanır,
Buna and da içib, qəlbən inanır.
Onlara baxanda, vəziyyətiniz
Yaxşıdır, bəd deyil heç qismətiniz.
Oh, bu, cəhənnəmin sərt cəzasıdır,
Şeytanın ən acı istehzasıdır,
Biz məcbur oluruq, belədir yazı,
Öpürük yataqda bir əxlaqsız.
Onun saflığına olmur şübhəmiz,
Onun yatağı da görünür təmiz.
Yox, gərək yoxlayım mən öz zövcəmi,
Öyrənim: mən kiməm, sevirəm kimi?
Elə ki bir ləkə hiss etdi ürək,
Bilirəm, zövcəmlə nə etmək gərək.

O t e l l o. O... o... ağıllısan, söz olmaz buna!

Y a q o.

İndisə çəkilin bir az o yana,
Səbr edin, gözləyin axıra kimi.
Hövsələniniz çatar, yəqin deyilmi?
Bayılıb siz yerə yıxılan zaman, -
Sizə heç yaraşmır belə həyəcan, -
Kassio gəlmişdi bura, general,
Mən onu geriyə qaytardım dərhal.
Ağır halınızı yaxşı yozdum mən,
Xahiş etdim ki, gəlsin yenidən.
O mənə söz verib, indi gələcək.
Əgər istəsəniz, qalmasın bir şəkk,
Gizlənin kənarda, nədir fikriniz?
Onu danışdırım, qulaq asın siz.
Eşidin nə rişxənd vardı səşində,
Onun sifətinin hər cizgisində
Acı istehzaya, nifrətə baxın,
Lovğa ədasını görün alçağın.
Mən məcbur edərəm, danışar bir də,
Olub, o nə zaman, harda - nə yerdə?
Necə görüşübdür, düz neçə dəfə
Sizin zövcənizlə başlayıb kefə.
Ona diqqət edin yaxşı, sakitcə,
Əzilib-büzülür bir görün necə.
Fəqət səbr etləyin, hirsələnsəniz siz,
Deyərəm cırtqozsuz, kişi deyilsiz.

O t e l l o.

Ya q o, eşidirsən, bu nə deməkdir,
Bilirəm, bilirəm, dözmək gərəkdir.
Səbrdə göstərrəm böyük məharət,
Sonra törədərəm böyük cinayət.

Y a q o.

Bunun ziyanı yox, ancaq ki, sərdar,
Hər işin öz vaxtı, öz vədəsi var.
Hə, hə, gizlənirsiniz?
(*Otello yana çəkilir*).
Kələk gələrəm,

Bianka haqqında mən indi bu dəm.
Yavəri tutaram sual-sorğuya,
Xanım barədədir bu söhbət, guya.
Bianka qəhbədir, atıb arını,
Satır ürəyini, arzularını.
Bu yolla qazanır özünə çörək.
Ancaq Kassionu sevir dəlilək.
Tovlayıb çoxunu salsa da bəndə,
Özü yamancana düşüb kəməndə.
Yavər onun haqda eşidən zaman
Uğunub gedəcək gülməkdən, inan.
Odur gəlir bura, gülən kimi o,
Zəncir çəynəyəcək hirsdən Otello.
Qısqanlıqdan gözü dumanlanacaq,
Hər şeyi xanıma aid sanacaq.
Yavərin gülüşü, açıq söhbəti,
Sərbəst davranışı, şən hərəkəti
Onu yandıracaq alovdan betər.
(*Kassio daxil olur*).

İşiniz necədir, nə oldu yavər?

K a s s i o.

Yavər? Eşitdikcə mən bu kəlməni
Az qalır dərd-bəla öldürsün məni.

Y a q o.

Yenə olarsınız, buna var imkan,
Yaxşı xahiş edin Dezdemonadan.
(*Səsini alçaldır*).

Bu iş Biankalıq olsaydı əgər,
Çoxdan düzəlmişdi, düz deyil məgər?

K a s s i o. Əfsus, nə eyləsin zavallı, yazıq!

O t e l l o (*Kənara*). Bir baxsan, o gülür, o gülür artıq

Y a q o.

Heç vaxt bilmədiyim, görmədiyim iş:
Kişini də qadın belə sevmiş!

K a s s i o.

Binəva, biçarə sevir gerçəkdən,
Deyəsən, aşıqdir mənə ürəkdən?!

O t e l l o (*Kənara*).

İndi azca dandı, aşkardır ancaq
Saxlaya bilməyir gülüşünü, bax!

Y a q o. Kassio, danışın siz həqiqəti!

O t e l l o (*Kənara*).

Təkid eləməkdə budur niyyəti:
İstəyir bilinsin əsas məsələ.
Düz dedin, düz dedin, hə, davam elə.

Y a q o.

O qadın deyir ki, bu günlərdə siz
Onunla evlənmək istəyirsiniz.
Bu söz doğrudurmu?

K a s s i o. Necə? Ha, ha, ha!

O t e l l o (*Kənara*). Gülürsən? Bu sənə oturur baha.

K a s s i o.

Mən onu alıram, kimi, qəhbəni?!
Düşünmə bu qədər ağılsız məni.
Elə zənn etmə ki, bu ziyandır, ha!
Mən onu alıram, hə də, ha, ha, ha.

O t e l l o (*Kənara*). Gül, gül, gül, həmişə qalıblar gülər.

Y a q o. Vallah, hamı deyir: evlənir yavər.

K a s s i o. Ya q o, düz sözündür?

Y a q o.

Yalan danışsam,
Mənəm bu dünyada ən alçaq adam.

O t e l l o (*Kənara*). Elə bil mən yoxam. Yaxşı, dayanın!

K a s s i o.

Yalnız öz sözüdür bu o şeytanın.
Məhəbbət sarsıdıb, yəqin, ruhunu.
Sevir, inanır ki, alaram onu.
Xəyala qapılıb, danışib yalan.
Mən vəd etməmişəm ona heç zaman.

O t e l l o (*Kənara*).

Əhsən, Ya q o, mənə işarə edir,
Hər şeyi Kassio danışır bir-bir.

K a s s i o.

O qadın burdaydı bir azca qabaq,
Güdüür hər tərəfdə məni o sarsaq.

Dəniz sahilində ötən günlərdə
Bir neçə xanımla durub bir yerdə
Söhbət eyləyirdik dərd-qəmdən kənar,
Venesiyalı idi həmin xanımlar.
Hardansa çıxdı o, atılıb yerdən,
Boynumdan belecə asıldı birdən...

O t e l l o (*Kənara*).

Yalvarıb zarıdı: "Əziz Kassio!"
Bir bax, hərəkətlə yamsılayır o.

K a s s i o.

Beləcə asılı qalıb boynumdan,
Ağladı, hönkürdü, qopardı fəğan.
Sonra da özüylə məni qırağa
Beləcə sürüyüb çəkdi, ha, ha.

O t e l l o (*Kənara*).

İndi söyləyəcək arvadım necə
Onu yatağıma saldı gizlicə.
Ah, aydın görürəm sənin burnunu,
Bilmirəm, hansı it yeyəcək onu.

K a s s i o. Tezliklə mən ondan ayrılam gərək.

Y a q o. Vallah, yenə odur, baxın, gəlir tək.

K a s s i o.

Bənzəyir şəhvətdə acgöz səfsara,
Heç cür doydum demir o günüqara.
Ancaq naz-qəmzədə birçə dənədir.
(*Bianka daxil olur*).

Məni izləməkdə məqsədin nədir?

B i a n k a.

Qoy səni izləsin şeytan, əcinnə,
De, bunu verməkdə nə dilərdin, nə?
Sən bir dəsmala bax! Nə günə qaldım,
Necə axmağam ki, mən onu aldım.
Onun naxışını götürməliydim,
Beləsini tikib gətirməliydim.
Belə də iş olar, eşit, xudaya,
Yataq otağından tapıbdır, guya.
Özü də bilməyir onu kim atıb?
İşə bax, gör yalan hayana çatıb.
Yox, yox, bu aydındır, bu aşkardır,

Hansı qəhbədənə bir yadigardır.
Onun naxışını götürməliyəm,
Beləsini tikib gətirməliyəm?!
İstəkli aşnana apar onu sən,
Mən ona tay tikim? Bunu görməzsən!

K a s s i o. Nə oldu, nə oldu, qəşəng maralım?
O t e l l o (*Kənara*). İlahi, ondadır mənim dəsmalım!
B i a n k a.

Ürəyin istəsə, qoyma qalım tək,
Bu axşam bizə gəl, birgə şam edək.
Həvəsin olmasa, özün bilərsən,
Nə zaman istəsən, onda gələrsən.
Gedir.

Y a q o. Qaçın arxasınca, siz çatın ona.
K a s s i o.

Gedim, yoxsa düşər səsi başına,
Hay salıb küçəyə yığar izdiham.

Y a q o. Orda edəcəksiz şamı bu axşam?
K a s s i o. Hə, fikrim belədir. Mütləq gəl sən də.
Y a q o.

Fürsət tapan kimi gələrəm mən də.
Sizinlə ürəkdən edərəm söhbət.

K a s s i o. Xahiş etləyirəm, unutma fəqət.
Y a q o. Yaxşı, qaçın, ona yetişin tezəcə.

Kassio gedir.

O t e l l o (*İrəli çıxaraq*). De, Yaqo, mən onu öldürüm necə?
Y a q o.

Gördünüz, öz rəzil işiylə nə cür
Gülüb lovğalanır, deyib öyünür?

O t e l l o. Oh, Yaqo!
Y a q o. O dəsmal, dəsmal, ah, murdar!
O t e l l o. Doğrudan, mənimdi?
Y a q o.

Sizindi, sərdar.
Onun ürəyini tutub rəzalət,

Xanıma necə də verməyir qiymət!
Bir məhəl qoymadan hədiyyəsinə,
Onu bağışlayıb öz qəhbəsinə.
Baxın, fikir verin, bir düşünün siz,
Nə axmaq qadınmış sizin zövcəniz!

O t e l l o.

Doqquz il dalbadal mən Kassionu
Öldürsəm, bu cəza əfv etməz onu.
Ah, gözəl, füsunkar, mehriban qadın,
Nə qədər ülvidir sənin bu adın!

Y a q o. Siz onu biryolluq atın, unudun.

O t e l l o.

Doğrudur, elədir, düzgün buyurdun.
O gərək məhv olsun, gərək çürüsün,
Külünü əbədi lənət бүrüsün.
Bu gecə hökmünü qoy versin qisas,
Ona bircə gün də yaşamaq olmaz.
Qəlbim daşa dönüb, sönüb məşəlim,
Qəlbimə dəydikcə sızlayır əlim.
Oh, nə mehribandır o gözəl xilqət!
Əvəzsiz yaradıb onu təbiət.
Gözəllik tacının odur daş-qaşı,
Xəlvə olub krala könül sirdaşı.
O hüsn, o kamal verdimi qərar,
Dünya kralına o, kral olar.

Y a q o. Yox. belə düşünmək daha yaramaz.

O t e l l o.

Asılsın, bilirəm, başqa cür olmaz.
Mən ancaq deyirəm ləyaqətini,
Onun kimliyini, məziyyətini.
Onun əl işinə insan mat qalır,
Nə qəşəng, nə gözəl musiqi çalır.
Xoş səsi titrədir qəlb sarayını,
Nəğməsi ram edir vəhşi ayını.
Nə qədər dərinidir ağılı, kamalı,
Nə qədər gözəldir fikri, xəyalı

Y a q o. Elə bunlar üçün o daha pisdir.

O t e l l o.

Min dəfə deyirəm bu şübhəsizdir.
Heyhat mehribandır o gözəl varlıq!

Y a q o. Bəli, mehribandır həddindən artıq.

O t e l l o.

Əlbəttə, belədir, ah, Yaqo, inan,
Çox heyf, çox heyf Dezdeemonadan.

Y a q o.

Belə acıyırsa ona qəlbiniz,
Keçin günahından, taqsırından siz.
Məsləhət sizindir, buyurun, sərdar,
Məgər başqasına bunun dəxli var.
Qoyun təhqir etsin, alçaltsın sizi,
Salsın ayaqlara ismətinizi.

O t e l l o.

Onu tikə-tikə doğrayım gərək.
Necə məni satmaq, qurumsaq etmək!

Y a q o. Bu onun tutduğu ən rəzil bir iş.

O t e l l o. Həm də əlaltımla!

Y a q o. Daha rəzilmiş!

O t e l l o.

Yaqo, mənim üçün bir az zəhər tap,
Özü də bu axşam, yoxdur daha tab.
Bu gecə əlimə keçirib fürsət,
Onu zəhərləyim gizlicə, xəlvət.
Onunla bu haqda danışsam əgər,
Gül hüsnü qəlbimi yenə titrədən.
Mələhəti alar cəsarətimi,
Zərifliyi qırar qətiyyətimi.

Y a q o.

Yox, canım, zəhərlə öldürmək nəçin?
Ona daha layiq bir cəza seçin.
Bakir yatağını ləkələyən kəs
Əzabdan canını qurtara bilməz.
Budur ədalətin, haqqın qanunu,
Murdar yatağında boğun siz onu.

O t e l l o.

Çox yaxşı, çox yaxşı, hə, hə, gözəldi,
İnsafli qərardır, xoşuma gəldi.

Y a q o.

Kassio haqqında düşməyin qəmə,
Buraxın siz onu mənim öhdəmə.
Bu gecəyarısı nə isə, şəksiz,
Onun barəsində eşidəcəksiz.

O t e l l o.

Çox əla!
(*Səhnə arxasında şeypur çalınır*).
Bəs nədir bu şeypur səsi?

Y a q o.

Gəlibdir hersoqun nümayəndəsi,
Yəqin bir xəbər var Venesiyadan.
Kimdirsə, bilinər bu saat, bu an.
Odur Lodoviko, odur, baxın siz,
Onun yanında siz zövcəniz!

Lodoviko, Dezdemona və məiyyət daxil olurlar.

L o d o v i k o. Möhtərəm sərdara hörmət, ehtiram!

O t e l l o. Sizi görməyimə könüldən şadam.

L o d o v i k o.

Sizə senatorlar, o böyük hersoq
Salam göndəriblər olduqca çox-çox.
Ona zərf verir.

O t e l l o.

Onların müqəddəs məktubunu mən
Öpürəm, öpürəm sidqi-ürəkdən.
Zərfi öpür və açıb oxuyur.

D e z d e m o n a.

Əziz Lodoviko, ay əmioğlu,
Deyin, nə xəbər var təzə, uğurlu?

Y a q o.

Şərəf gətirdiniz, düzü, bizə siz,
Kipr adasına xoş gəlmisiniz.

L o d o v i k o.

Təşəkkür edirəm, hamı çox şaddır,
Kassio necədir?

Y a q o. Sağ-salamatdır.

D e z d e m o n a.

Əmioğlu, yaxşı deyildir işlər,
Yamanca incişib ərimlə yavər.
Yeganə ümidim sizədir yalnız,
Onları ancaq siz barışdırarsız.

O t e l l o. Sən buna əminsən?

D e z d e m o n a. Sərvərim, necə?

O t e l l o (*Oxuyur*). "Yerinə yetirin əmrimi tezəcə..."

L o d o v i k o.

O sizinlə deyil, atın təlaş,ı
Görürsüz, məktuba qarışıb başı.
Onunla Kassio arasında bərk
İnciklik yaranıb, küsüblər gerçək?

D e z d e m o n a.

Budur mənim üçün ən böyük bəla,
Keçərdim var-yoxdan, durmazdım əsla,
Təki barışaydı yenidən onlar.
Mənim Kassioya məhəbbətim var.

O t e l l o. Od-alov və kükürd!

D e z d e m o n a. Nədir, Otello?

O t e l l o. Ağlın başındadır?

D e z d e m o n a. Acıqlanıb o?

L o d o v i k o.

Bəlkə də, məktubdan qaralıb qanı,
Yazılıb senatın orda fərmanı.
İşi Kassioya təhvil verərək
O, Venesiyaya qayıtsın gərək.

D e z d e m o n a.

Nə yaxşı, nə yaxşı, şadam nə qədər,
İnanın, könlümdən verdiniz xəbər.

O t e l l o. Doğrudan?

D e z d e m o n a. Əzizim, bu şübhə, guman...

O t e l l o. Mən də çox şadam ki, dəli olmusan.

D e z d e m o n a. Mehriban Otellom, nə üçün.

O t e l l o. İblis! (*Onu vurur*).

D e z d e m o n a. Mənim suçum nədir?

L o d o v i k o.

Siz nə etdiniz!
General, and içib, Venesiyada,
Desəm, gözlərimlə görmüşəm hətta,
Bu işə inanan bir kəs tapılmaz.
Bu ki lap ağ oldu, belə iş olmaz.
Görürsüz, ağlayır, üzr istəyin siz.
Buyurun, lütf edin.

O t e l l o.

Oh, iblis, iblis!
Qadın göz yaşından yer olsa boğaz,
Vəhşi timsahları bu dünya tutmaz.
İtil gözlərimdən!

D e z d e m o n a (*Gedərək*).

Nə deyirəm mən,
Gedirəm, gedirəm, hirsələnməyəsən.

L o d o v i k o.

Düzü, nə məsumdur, nə ismətlidir,
Necə də mütədidir, itaətlidir.
Xahiş eyləyirəm, nəcib general,
Onu siz geriye qaytarın dərhal.

O t e l l o. Xanım!

D e z d e m o n a. Sərdarım, bir əmr edəcəksənmi?

O t e l l o. Deyin sözünüzü, cənab!

L o d o v i k o. Kim, mənmi?

O t e l l o.

Bəli, istədiniz, qaytardım, nə var,
Dönməyi bacarır, gəlib, qayıdar.
O gələr yenə də, lazımisa əgər,
Ağlaya da bilər, göz yaşı tökər.
Onun mütilikdə tayımı vardır,
Siz demişkən, yaman itaətkardır.
Ağla, ağla belə, göstər iztirab.
Məktuba gəldikdə yazılıb, cənab, -
Ah, nə qədər süni, saxta bir kədər,
Gözəl rəng çəkilmiş çirkin hiylələr. -
Belədir burada senatın əmri:

Mənə hökm olunur qayıdım geri, -
Sən rədd ol buradan, göndərib adam,
Səni, çox keçməz ki, çağırırdıram. -
Əmrdən razıyam candan, ürəkdən,
Tezəcə Venesiyaya qayıdaram mən. -
Sən itil gözümdən! (*Dezdemonə gedir*).
Elə olacaq,
Kassio, yerimə sərdar qalacaq.
Rica eyləyirəm, cənab, buyurun,
Lütf edin, bu axşam qonağım olun.
Təşrif gətirmisiz öz vaxtında siz,
Kipr adasına xoş gəlmisiniz. -
Keçilər, meymunlar! (*Gedir*).

L o d o v i k o.

Budur o insan,
Həmin nəcib Mavr? Qalmışdı heyran
Bütün senat onun ləyaqətinə,
Onun sakit, ağır təbiətinə.
Heç nə əyəmməzdi polad ruhunu,
Titrədə bilməzdi ehtiras onu.
Qəzanın atəşi, taleyin oxu
Qəlbinə salmazdı həyəcan, qorxu.
Çətində qaçmazdı rəngi azacıq.

Y a q o. O tamam dəyişib, o yoxdur artıq.

L o d o v i k o.

Ona nə olubdur, nə xətər dəyib?
Ağlı başındamı? Sərsəmləməyib?

Y a q o.

Necə varsa odur, başqa cür bu dəm
Mən onun haqqında nə deyə billəm?
Əgər deyildirsə o olduğutək,
Allaha yalvarram, eyləsin kömək,
Necə lazımdırsa, qoy olsun sərdar.

L o d o v i k o. Arvadını vurmaq, belə iş olar?!

Y a q o.

Düzü, yaxşı deyil, bu, sirr qalaydı,
Onun ən pis işi kaş bu olaydı.

L o d o v i k o.

Adəti belədir, yoxsa ki qanı
Məktubdan qaraldı, artdı həycanı,
Belə kobud səhvə yol verdi birdən?

Y a q o.

Əfsus, əfsus! Axı, necə deyim mən
Gördüyüm, bildiyim nə varsa, nəse?
Yaraşmaz bu mənə - vicdanlı kəsə.
Özünüz görərsiz, tutarsız xəbər,
Onu öz rəftarı yaxşı göstərər,
Mənim sözlərimə qalmaz ehtiyac.
Doğrusu, bilmirəm heç nədir əlac?
İndi arxasınca getmək gərəkdir,
Görək daha nələr törədəcəkdir.

L o d o v i k o.

Təəssüf, məhv olub böyük bir aləm!
Mən onun haqqında səhv düşünmüşəm.
Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq. Otello və Emiliya daxil olurlar.

O t e l l o. Bir şey dəymədimi sənin gözünə?

E m i l i y a.

Hətta eşitmədim, doğrusu, heç nə.

Elə iş görmədi, sayılsın ayıb,

Xanımdan zərrəcə şübhəm olmayıb.

O t e l l o. Xanımla gördün ki, sən Kassionu!

E m i l i y a.

Burda nə vardır ki, qınayaq onu?!

Halıyam onların hər söhbətindən,

Nə var, kəlmə-kəlmə eşitmişəm mən.

O t e l l o.

Necə? Bu mümkünmü? Fikirləş bir an,

Pıçıldaşmadılar onlar heç zaman?

E m i l i y a. Heç zaman, general.

O t e l l o.

Azca, bir qədər

Səni bir tərəfə göndərmədilər?

E m i l i y a. Ay tövbə, qətiyyə.

O t e l l o.

Xanımın səni

Evə yollamadı bir anlıq, yəni?

Yelpiyi, əlcəyi gətir demədi?

E m i l i y a. Heç zaman, general.

O t e l l o. Çox qəribədi!

E m i l i y a.

Sərdar, and içirəm buna ürəkdən,

Xanımın təmizdir, safdır çiçəkdən.

Əgər bir zərrəcə varsa yalanım,

Qoy mən diri-diri tonqalda yanım,

Əgər düşünsəniz bir başqa təhər,

Büllur qəlbinizə ləkələr düşər.

Atın bir tərəfə pis fikrinizi,

Alçaldıb gunaha batırar sizi.

Zəhərləyibdirsə sizi bir məlun,

Göylər cəzasını qoy versin onun.

İlantək sürünüb, düşsün zillətə,

İlantək daima gəlsin lənətə!

Namusun, ismətin öz nümunəsi,

Saflığın qırılmaz həqiqət səsi

Dezdemonə əgər təmiz deyilsə,

Naməhrəm önündə o sərv əyilsə,

Demək, nur saçmayır eşqin günəşi,

Nə təmiz qadın var, nə xoşbəxt kişi.

Paklıq iyrənclikdir, o yoxdur ya da,

Yalnız iftiradır bu söz dünyada.

O t e l l o.

Get çağır, qoy indi gəlsin yanıma.

(*Emiliya gedir*).

Yaman canfəşanlıq etdi xanıma,

Dostunu təmizə çıxarmaq üçün

Əlindən gələni etdi büsbütün.

Belə deməsəydi, deməli, hökmən
Olardı ən axmaq aradüzəldən.
Hiyləgər qəhbənin kələyinə bax!
Onun ürəyidir bağlı bir otaq,
Çirkin sirlərini açmır hər kəsə.
Görmüşəm mən onu: lazım gələrsə,
Qaldırıb əlini, diz üstə çökər,
Duaya başlayar, göz yaşı tökər.
Dezdemonə Emiliya ilə gəlir.

D e z d e m o n a. Mənə sözün vardır, mənim sərvərim?
O t e l l o. Lütfən, yaxına gəl, qəşəng dilbərim.
D e z d e m o n a. Nədir belə?
O t e l l o.

Düz bax gözümə, quzum,
Gözünün içinə baxmaqdır arzum.

D e z d e m o n a. Nə qorxunc dəhşət var bu istəyində.
O t e l l o (*Emiliyaya*).

Xanım, öz işinlə məşğul ol sən də.
Bizi yalnız burax, qapını bağla,
Orda sayıq dayan, yadında saxla,
Əgər gələn olsa, bizə ver xəbər.
Ya öskür, ya səs sal, bildir müxtəsər.
Yəqin bu iş sənə ağır görünməz,
Bu ki öz peşəndir, di tərpən, tələs.
Emiliya gedir.

D e z d e m o n a.
Qarşında diz çöküb yalvarıram mən,
Məni agah eylə bu sözlərindən!
Sənin sözlərinə hirs var, qəzəb var,
Mənə aydın deyil heç cürə onlar.

O t e l l o. Nə üçün? Sən kimsən?

D e z d e m o n a.

Sənin arvadın,
Eşqinə, əhdinə vəfalı qadın.

O t e l l o.

Gəl, and iç bu sözə, bu sədaqətə,
Bununla özünü gətir lənətə.

Üzündə ilahə gözəlliyi var,
Hüsünə qorxudan baxmaz şeytanlar.
Bununçün ikiqat lənətə gəl sən, -
And iç ki, namusu saf, ləkəsizsən.

D e z d e m o n a. Allah özü bilir hər şeyi gerçək.

O t e l l o.

Allah özü bilir, karvansaratək
Daimi deyilsən, xeyanətkarsan.

D e z d e m o n a.

Xəyanət etmişəm, mən, kimə, haçan?
Əzizim, kiminlə, necə? Ağah et!

O t e l l o. Ah, Dezdemonə, get, məndən kənar get!

D e z d e m o n a.

Necə də ağırdır, müdhişdir bu gün!
Niyə ağlayırsan? Axı, nə üçün?
Bir söylə fikrini, bir eylə izhar,
Sənin göz yaşına mənəm səbəbkar?
Bəlkə, sən atamdan şübhələnirsən;
Geri çağırırdı səni Kiprdən,
Aldırıb əlindən bu vəzifəni.
Bununçün məzəmmət eyləmə məni.
Səni birdəfəlik atıbsa atam,
Nə etmək, məni də atıbdır tamam.
Düşsən bir əzaba, çətinə, bərkə,
O dərdi səninlə çəkirəm birgə.

O t e l l o.

Məni qəm odunda külə döndərmək
Tanrıya xoşdursa, nə etmək gərək.
Baxmasın gözümdən axan yaşımə,
Fəlakət yağdırsın açıq başıma.
Bədnamlıqla vursun könlümə yara,
Məni yoxsulluqla çəksin min dara.
Möhənət zənciriylə qandallayaraq,
Məni dərd içində saxlasın dustaq.
Qırsın ümidimi tufan içində.
Qəlbimin hardasa pünhan küncündə
Təsəlli taparam mən yenə bir az,

Hövsələm tükənməz, ruhum sarsılmaz.
Ağır təhqirlərə mən hədəf olsam,
Heykəltək quruyub yol üstə qalsam,
Məni barmağıyla göstərib əgər,
İstehza eyləsə gəlib gedənlər,
Sinəmi gərərək sonsuz nifrətə,
Mən yenə dözərəm bu müsibətə.
Bunlar mənim üçün asandır, asan,
Bilməzdim zərrəcə qorxu, həyəcan.
Fəqət incim, dürrüm, cavahiratım,
Həyatım, ölümüm, müqəddəratım.
Öz könül mücrümdə sevinc müjdəsi,
Mənə ömür verən həyat çeşməsi
Ya birdən quruyub, gözü tutulsa,
Ya da ki bataqlı gölməcə olsa,
Çirkin qurbağalar qaynaşsa burda,
Necə dözmək olar durub kənarda?!
Ey gözəl cənnətin baş məlakəsi,
Sənsən könül mücrüm, həyat çeşməsi,
Dəyiş bu çirkaşda qəşəng görkəmi,
Görün vahiməli cəhənnəm kimi.

D e z d e m o n a.

Mənim nəcib ərim, əminəm buna:
İnanır yarının pak olduğuna.

O t e l l o.

Bəli, inanıram, ayüzlü dilbər,
Özünü pak sanır hər vaxt milçəklər.
Bəli, inanıram həтта ona da -
Milçəklər yay vaxtı sallaqxanada
Törəyir, çoxalır, korlayır əti.
Bürüyür aləmi ət üfunəti.
Ey məftunedici alağ otu, sən
Necə sevimlisən, necə gözəlsən!
Xoş ətrin, rayihən, ah, nə qəşəngdir,
Məsum gözəlliyin dünyada təkdir.
Səni göz gördükcə ağıl-huş çaşır,
Ürək alovlanır, hisslər çaxnaşır.

Sən mənim ömrümü döndərdin zaya,
Kaş ki, gəlməyəydin sən bu dünyaya.
D e z d e m o n a. Axı, nə etmişəm, günahım nədir?
O t e l l o.

Bilmir günahını, çox qəribədir!
Sən kağıztək ağsan, kitabtək qəşəng,
Üstünə "fahişə" yazılsın gərək?
Bilmirsən suçunun hələ adını?
Bilmirsən, el malı, küçə qadını?
Çirkin əməlini danışsam əgər,
Yanaqlarım qızmar kürəyə dönər,
Od alar həyadan, od tutar ardan,
Hər tərəf alışar atəşdən, nardan.
Bilmirsən suçunu? Göylərə bir bax,
Buludlar dalında qaralır ancaq.
Hiss etməmək üçün müdhiş qorxunu,
Dayanıb möhkəmcə tutur burnunu.
Gizlədib dəhşətdən Ay da üzünü,
Qara pərdə ilə tutub gözünü.
Əlinə keçəni tovlayan, öpən
Əxlaqsız, ədəbsiz küləyə bax sən,
Mənfur bədnamlığı eşitməməkçin
Qaçıb yer üzündən, düşüb didərgin,
Bu alçaq əməldən çəkir xəcalət,
Girib yer altına, odlanır xəlvət.
Sənsə etdiyini görmürsən, hə, hə,
Bilmirsən suçunu, həyasız qəhbə?

D e z d e m o n a.
Vallah, ayrılmadım bir an da haqdan,
Təhqir eyləyirsən məni nahaqdan.

O t e l l o. Sən qəhbə deyilsən?

D e z d e m o n a.
Xeyr, nə sözdür?
Mənim namusum pak, ürəyim düzdür.
Ləkədən qorumaq öz vicdanını,
Əriyəcün saxlamaq ancaq canını,
Çirkin xəyanətdən qaçmaq, saqınmaq,

Yalnız bir saf eşqin oduna yanmaq.
Yalnız öz ərinə görünmək məhrəm
Qəhbəlik deyilsə, qəhbə deyiləm.
O t e l l o. Necə, necə dedin, qəhbə deyilsən?
D e z d e m o n a. Sözlərim yalansa, qoy məhv olum mən.
O t e l l o. Bu ola bilərmə, mümkünmü məgər?
D e z d e m o n a. Özün bir kömək et, müqəddəs göylər!
O t e l l o.

Rica eyləyirəm, bağışla məni,
Venesiya qəhbəsi zənn etdim səni.
Düşündüm, fürsəti keçirib girə,
Fəndlə Otelloya gəlmisən ərə.
(*Uca səslə*).
Hə, xanım, ey günah xidmətçisi, gəl,
Mənfur cəhənnəmin gözətçisi, gəl!

Emiliya daxil olur.
Sən, sən, hə, sən düzgün anladın məni,
Yaxşı dərk edirsən öz vəzifəni.
Artıq qurtarmışq hər işimizi,
İndi aç qapını, yola sal bizi.
Saxla sirrimizi, açma ha bunu,
Bu da zəhmət haqqın, götür pulunu.

Gedir.

E m i l i y a.
Əfsus, anlamadım, düzü, heç nəyi,
Bu cənab nə dedi, nəymiş istəyi?
Ay xanım, nə olub, nə olub sizə?
D e z d e m o n a.
And olsun ləkəsiz ismətimizə,
Mən yuxu görürdüm, yatmışdım, guya.
E m i l i y a.
Ay xanım, düşürsüz nədən qorxuya,
Nə üçün qaraydı ağamın qanı?
D e z d e m o n a. Kimin?
E m i l i y a. Ağamın, hə, deyirəm onu.
D e z d e m o n a. Kimdir sənin ağan?

E m i l i y a.

Ay qəşəng ulduz
Mənim ağamdır ki, ömür dostunuz?!

D e z d e m o n a.

Mənim bu dünyada yoxdur heç kimim,
Qurtarmaz, tükənməz bu ağır qəmim.
Emiliya, sən məni etmə məzəmmət,
Dilim danışmağa çəkir xəcalət.
Əgər ağlamağa olsaydı tabım,
Göz yaşım olardı sənə cavabım.
Xahiş eyləyirəm, özün qeydə qal,
Bu axşam gəlinlik yatağımı sal.
İndi get, ərini çağır, tez ol ha!

E m i l i y a. İşlər dəyişibdir, ah, doğrudan da!

Gedir.

D e z d e m o n a.

Mənim öz cəzamdır, çəkməliyəm tək,
Mənə əcəb olur, haqqımdır, demək.
Sən özün şahidsən, ya pərvərdigar,
Axı, nə etmişəm, nə günahım var?
Zərrəcə günahım olsaydı əgər,
Yanmazdım daha pis təhqir etsələr.

Emiliya Yaqo ilə qayıdır.

Y a q o. Nədir istəyiniz, nə olub, xanım?

D e z d e m o n a.

Ah, Yaqo, qalmayıb tabi-təvanım,
Bu dərdi danışmaq mümkünmü məgər?
Bilirsən, böyüklər tərbiyə edər
Uşağı xoş üzlə, bir xoş qılıqla,
Arabir danlayar mehribanlıqla.
O məni qəzəblə danlayır müdam,
Axı, ona görə mən də uşağam.

Y a q o. Nə baş verib, xanım?

E m i l i y a.

İndicə sərdar
Xanımın abrını aldı o ki var.

Ən ağır sözlərlə təhqir eylədi,
Ona "qəhbə" dedi! Gör nə söylədi!
Buna insan olan dözər dünyada?
D e z d e m o n a. Ya q o, mən layiqəm məgər bu ada?
Y a q o. Hansı ada, xanım?
D e z d e m o n a.
Sərdar deyənə,
İndi təkrar etdi Emiliya sənə.
E m i l i y a.
Qəhbə adlandırdı general onu.
Gör, hayana çatdı təhqirin sonu!
Hətta sərxoş olsa dilənçi bir kəs,
Heç vaxt aşnasına belə söz deməz.
Y a q o. Bəs səbəbi nədir?
D e z d e m o n a.
Bilmirəm nədən?
Onu bilirəm ki, ləkəsizəm mən.
Y a q o.
Yetər, ağlamayın, bu nə dəhşətdir,
Belə də gün olar, nə müsibətdir?!
E m i l i y a.
Rədd etdi xoşsima tay-tuşlarını,
Atdı öz elini, öz diyarını.
Keçdi atasından, yoldaşlarından
Qəhbə adlanmaqçün? Fikirləş bir an
Bu ağır təhqirdən kim ağlamaz, kim?
D e z d e m o n a. Yəqin, belə imiş bədbəxt taleyim.
Y a q o.
Kaş ki, onu görüm gəlsin lənətə!
Nə üçün yol verdi bu hərəkətə?
D e z d e m o n a. Təkcə Allah bilir.
E m i l i y a.
Sən bir işə bax!
Qoy məni assınlar, belədir ancaq:
Hansı bir yaltaqsa yalan satıbdır,
Hansı bir alçaqsa böhtan atıbdır.
Hansı hiyləgərsə qurub bir tələ,

Vəzifə keçirmək istəmiş ələ.

Safliğa qəsd edib hansı rəzilsə,
Məni, məni asın belə deyilsə.

Y a q o.

Məgər bu mümkünmü, tufu, yaramaz!
Belə iyrənc adam dünyada olmaz.

D e z d e m o n a.

Əgər vardırsa da, ya pərvərdigar!
Sən özün kömək et, düz yola qaytar!

E m i l i y a.

Ona dar ağacı eyləsin kömək,
Murdar sümüyünü gəmirsin köpək,
Necə dili döndü, şər atdı aya –
O nurlu, ləkəsiz Dezdemonaya!
Kim gəlib, nə zarman, hara, nə təhər?
Güman ediləsi hanı bir nəfər?
Yox, yox, ola bilməz, mümkün deyil ki?!
Aydındır ən alçaq, ən əclaf tülkü
Yaman zəhərləyib Mavrın aşını,
Başından çıxarıb ağır-huşunu.
Yalanlar məhv edir pak məhəbbəti,
Yaltaqlar alçaldır bəşəriyyəti.
İlahi, sən özün eylə bir əlac,
Çirkin əməllərin pərdəsini aç.
Büllur insanları yığım başıma,
Harda bir dələduz çıxsa qarşıma.
Başdan ayağadək soyunduraraq,
Qatım qabağıma beləcə çılpaq,
Belinə qəzəblə qırmac çəkərək,
Qovum gündoğandan günbatanadək,
Namərdlər aləmdə xar olsunlar, xar.

Y a q o. Bağırma, bayırdan eşidən olar.

E m i l i y a.

Of, of, qırmac gərək bu alçaqlara.
Bir əclaf səni də salmışdı tora,
Şübhələr içində hey yanırdın ki,
Məni Otelloya qısqanır"dın ki.

Y a q o. Yaxşı, yaxşı, mumla, sarsaqladın lap.

D e z d e m o n a.

Ah, Yaqo, nəcib dost, mənə çarə tap.

Neyləyim, yamanca küsüb sərdarım.
Onun rəğbətini necə qaytarım?
Onunla bir danış, barışdır bizi.
Təmiz, nurlu göylər şahiddir özü,
Bilmirəm, mən onu itirdim nədən?
Burda diz çökürəm, and içirəm mən:
Həmişə vicdanı təmiz olmuşam,
Onun sevgisinə sadıq qalmışam.
Gözüm baxmayıbdır qeyri bir kəsə,
Qulağım uymayıb özgə, yad səsə.
Hissim bir an belə başqalaşmayıb,
Xəyalım, düşüncəm heç vaxt çaşmayıb.
Büllur, saf olubdur fikirlərim də,
Onu düşünmüşəm hər an, hər yerdə.
Onun pak eşqini təhqir edəcək
Bir iş görməmişəm mən bugünədək.
Qoy məni dağlasın əzab, əziyyət
Əgər etmişəmsə ona xəyanət.
O məni nifrətlə boşasa belə,
Bir dilənçi kimi düşsəm də çölə,
Zillətlə keçsə də ömrümün sonu.
Onu sevəcəyəm, mən yenə onu.
Ədavət törədən hər müsibəti.
Onun ədavəti, onun nifrəti
Mənim həyatımı məhv edərsə də,
Eşqimə toxuna bilməz heç vədə.
"Qəhbə", ah, bu sözdə nə dəhşətlər var!
Ürəyim bulanar, dilim odlanır.
Bütün bu dünyanı versələr mənə,
Belə iş tutmaram ömrümdə yenə.

Y a q o.

Xahiş edəyirəm, sakit olun siz,
Əhvalı qarışıb onun, şübhəsiz.
Ruhi sarsıntılar edib əsəbi,
Dövlət işləridir bunun səbəbi.
Sizi də danlayıb hirsindən, yəqin.

D e z d e m o n a. Təki belə olsun, Allah eləsin.

Y a q o.

Bu ancaq belədir, inanın mənə,

Düşər qaydasına bu işlər yenə.

Səhnə arxasında şeypur səsi.

Aha, şeypur səsi! Nə qəm, nə kədər,
Axşam yeməyinə dəvət edirlər
Venesiyadan gəlmiş elçi - qonaqlar
Sizi gözləyirlər, olun lütfkar.
Gedin, ağlamayın, sözlərim haqdır,
Hər şey yaxşıqla qurtaracaqdır.

Dezdemonə və Emiliya gedirlər. Rodriqo daxil olur.

Hə, nə var, Rodriqo?

R o d r i q o.

İnanmıram ki,
Təmiz duyğulardır ürəyindəki.
Bir sübut tapmıram saf niyyətinə,
Sənin insafına, ədalətinə.

Y a q o. Şərəfsiz bir işim varsa, söylə.

R o d r i q o.

Hər gün düşünürsən bir yeni hiylə.
Əlimdən çıxarıb var-yoxumu sən,
Yerinə bihudə ümid verirsən.
Daha tükənibdir səbri-qərarım,
Mən dözə bilmirəm, yox iqtidarım.
Sənin yalanların məhv edir məni.
Sarsıntı içində əridir məni.
Məni axmaq kimi oynatdın, yetər.
Səni bağışlamaq mümkünmü məgər?!

Y a q o. Bir dinlə, Rodriqo!

R o d r i q o.

Həddindən çox-çox
Səni dinləmişəm, bir faydası yox.
Heç cür uyğun gəlmir işinlə sözün,
Əməlin başqadır, başqasan özün.

Y a q o. Heç mənə layiqmi bu ağır töhmət?

R o d r i q o.

Belədir, belədir ancaq həqiqət:
Boş yerə itirdim mən öz varımı,

Havayı dağıtdım qızıllarımı.
Mən müflis olmuşam tamam, büsbütün,
Aldın daş-qaşımı o sənəm üçün.
Onun yarısını versəydim, inan,
Rahibə qızlar da çıxardı yoldan.
Deyirdin qaş-daşı verəndə ona
Mənə vəd elədi, hə, Dezdemona,
Bəs neçin görmürəm vüsalını mən?

Y a q o. Çox yaxşı, davam et, gözəl deyirsən.

R o d r i q o.

Çox yaxşı, davam et, dost, daha yetər,
Mən dözə bilmirəm, dözüüm nə qədər?!
Bu çox yaxşı deyil, çox pisdir, bəddir,
Bu bir alçaqlıqdır, bir rəzalətdir.
Görürəm qeydimə necə qalırsan:
Sən məni oynadır, ələ salırsan.

Y a q o. Çox yaxşı.

R o d r i q o.

Dedim ki, çox yaxşı deyil!
Bu işdən varlığım yanır, elə bil.
Gedib son qoyaram bu ahü-vaya,
Açaram hər şeyi Dezdemonaya.
Qaytarsa o mənim daş-qaşlarımı,
Bir daha tökmürəm göz yaşlarımı.
Tövbə eyləyərəm öz niyyətimə -
Bu qeyri-qanunu məhəbbətimə.
Ya da aldığımı bircə-bircə sən
Mənə qaytarmalı, ödəməlisən.

Y a q o. Qurtardın sözünü?

R o d r i q o.

Bəli, əlqərəz,
Heç nə qərarımı dəyişə bilməz.

Y a q o.

Aha, sözlərində sərtlik görürəm,
Mən səndə igidlik, mərdlik görürəm.
Bu gündən çoxaldı sənə hörmətim,
Keçdi əvvəlkini hüsnü-rəğbətim.
Əlini ver mənə, Rodriqo, inan,
Bəyəndim sözünü sənə, doğrudan.

Ağır tənbehlərin lap yerindədir,
Fəqət bir eşit, bil, həqiqət nədir:
Səninlə bir yanıb, bir alışıbmışam,
Bu eşqin yolunda çox çalışmışam.
Mənimtək vəfalı, sədiq heç yanda
İkinci bir dostun yoxdur cahanda.

R o d r i q o. Bundan ki görünür bir iz, bir nişan.

Y a q o.

Doğrudur, görünür, düz buyurursan.
Mənə inanmırsan, vardır əsasın,
Axı, şübhələrin necə olmasın?!
Ancaq bir iş də var, Rodriqo, dinlə,
Qoy açıq danışım indi səninlə.
Səni əvvəllər də cəsur sanmışam,
Fəqət bu gün görüb mən inanmışam.
Gördüyüm doğrudan sən isən əgər,
Belə iradəli, qorxmaz, igid ər,
Bu gecə sübut et, çatıb məqamı,
Sabah gecə yarısın bəxtinin şamı,
Dezdemonə yatsın sənin qoynunda.
Bu belə olmasa, sözüüm yox onda.
Mənim bir xaintək axıt qanıma,
Necə istəyirsən al, al canımı.

R o d r i q o.

Yaxşı, danış görək, fikrin nə imiş,
Ağlabatandırımı, mümkünmü bu iş?

Y a q o.

Xüsusi əmr var Venesiyadan,
Budur qəlbimizdə dəhşət oyadan:
Otello yerini tezliklə, gerçək,
Cənab Kassioya təhvil verəcək.

R o d r i q o.

Doğrudan? Deməli, o nurlu ziya
Sərdarla qayıdır Venesiyaya.

Y a q o.

Yox, yox, Mavr gedir Mavrstana,
Əgər bir maneə olmasa ona,
Özüylə aparar Dezdemonanı -
O qəşəng, o gözəl, nazlı sonanı.

Maneə olacaq necə, haradan?

Kassio çıxmalı tezəcə aradan.

R o d r i q o. Sən nə danışırısan, bu nə deməkdir?

Y a q o.

Burda bir azcana hünər gərəkdir.

Kassionu şamtək sönsün iqbali,

Bu yeri tutmağa qalmasın halı,

Başı tapdalansın, əzilsin möhkəm.

R o d r i q o. Deyirsən, bu işi mən görməliyəm?

Y a q o.

Bəli, ürəyində vardırsa cürət,

Düşübdür əlinə ən gözəl fürsət.

Sənin xeyrinədir belə iş ancaq,

Xeyrindən, haqqından qaçarmı qoçaq?

Bu axşam bir yerə gedir Kassio,

Orda bir qəhbəylə şam edəcək o.

Məni də oraya eyləyib dəvət,

Görürsən, nə yaxşı düşübdür fürsət.

Yeni vəzifədən yoxdur xəbəri,

Xoşbəxt taleyini bilmir sərsəri.

Küçədə sən onu gözləsən əgər,

İşləri bu Yaqo özü düzəldər.

Saat on ikiylə bir arasında,

Sən möhkəmcə saxla qılıncı qında.

Bu vaxt ordan dönər məsti-xuraman,

Hücum eyləyərsən çıxıb pusqudan.

Qorxma, olacağam mən də yaxında,

Kömək edəcəyəm sənə bu anda.

Bizim aramıza düşəcək yavər,

De, bizə bir nəfər nə edə bilər?

Nə oldu, heyrlətlə durursan yenə,

Gəl gedək, bayırda deyərəm sənə.

İndi göstərərəm elə bir əsas,
Onu öldürməsən, hirsin soyumaz.
Artıq şam vaxtıdır, mən gedim gərək,
Di gəl işimizi vaxtında görək.
R o d r i q o. Yaxşı, buna səbəb varmı doğrudan?
Y a q o. Razi qalacaqsan məndən hər zaman.
Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq.
Otello, Lodoviko, Dezdemonə, Emiliya və məiyyət daxil olurlar.

L o d o v i k o.
Rica eyləyirəm, bəsdir bu zəhmət,
Qayıdın, çəkməyin artıq əziyyət!
O t e l l o.
Yox, yox, nə əziyyət, buyurun görək,
Xoşdur mənim üçün sizi ötürmək.
L o d o v i k o.
Xanım, çox borcluyam hörmətinizə,
Ürəkdən təşəkkür edirəm sizə.
Hələlik, gecəniz xeyirə qalsın!
D e z d e m o n a. Yaxşı yol, sizə də uğurlar olsun.
O t e l l o. Hə, gedirik, cənab? Oh, Dezdemonə!
D e z d e m o n a. Sərvərim, nə əmrin mən natəvana?
O t e l l o.
Düzəlt yatağını, yerinə gir, yat,
Qayıdıb gəlirəm mən də bu saat.
Getsin Emiliya da, bildin, dilbərim,
Dediyimi elə.
D e z d e m o n a. Yaxşı, sərvərim.
Otello, Lodoviko və məiyyət gedirlər.
E m i l i y a.
Hə, işlər necədir? Görünür sərdar
İndi əvvəlkindən daha lütfkar.

D e z d e m o n a.

Bilmirəm, nə olub heç sultanıma,
Dərhal qayıdacaq, dedi, yanıma.
Hökm etdi, "yat" deyə könül çırağım,
Əmr etdi səni də evə buraxım.

E m i l i y a. Mən gedim?!

D e z d e m o n a.

Arzusu belədir onun,
Otellonun sözü mənimçün qanun.
Mehriban Emiliya, indi tezcənə
Gecə paltarımı gətir ver mənə,
Sonra xudahafızlaş, burax məni tək,
İndi gərək onu hirsəndirməyək.

E m i l i y a. Kaş ki, görməyəydin onu heç zaman!

D e z d e m o n a.

Yox, yox, belə demə, nə danışsın!
Mən onu sevirəm, bax, elə bu cür.
Onun bu tərsliyi, bu qaşqabağı, -
Təvəqqe edirəm, aç bu sancağı, -
Mənə cazibədar, qəşəng görünür.

E m i l i y a.

Saldım siz deyəntək yerinizi mən,
Gəlinlik duvağın çəkdim üstündən.

D e z d e m o n a.

Qadınlar - hamımız eyniyik, şəksiz,
Necə də axmağıq bu aləmdə biz.
Səndən əvvəl ölsəm, az ağla, inlə,
Məni bu ağa bük öz əllərinlə.
Yeganə xahişim bir budur mənim:
Gəlinlik duvağı olsun kəfənim.

E m i l i y a. Belə danışmayın, xanım, siz Allah!

D e z d e m o n a.

Anam sağ olanda, özüm gördüm, ah!
Barbara adında kənizi vardı,
Yazığın gözündə dünya məzardı.
Sevirdi, məhəbbət divanəsiydi,
Yanırdı, əbədi eşq təşnəsiydi.

Heyf, sevgilisi çıxdı vəfasız,
Onu atıb getdi, dərddən soldu qız,
Şam kimi əridi cavan vaxtında,
Bir mahnı bilirdi söyüd haqqında.
Qədim bir nəğməydi, könül sözüydü,
Onun taleyinin sanki özüydü.
Dilindən düşmürdü heç zaman, heç vaxt,
Oxuya-oxuya can verdi bədbaxt.
Bu axşam başımdan çıxmır bu nəğmə,
Ürəyim qərq olub kədərə, qəmə.
Sanki, itirmişəm qəlb sirdaşımı.
İstərəm köksümə əyib başımı
Oxuyum hüznə həmin nəğməni,
O miskin, zavallı Barbara kimi.
Cəld tərən, qalmayıb heç daha səbrim.

E m i l i y a. Gecə paltarını gedib gətirim?

D e z d e m o n a.

Xeyr, aç bu sancağı, bu Lodoviko
Olduqca nəcibdir.

E m i l i y a.

Doğrudan da, o
Çox gözəl insandır.

D e z d e m o n a. Qəşəng danışır.

E m i l i y a.

Ah, bir qadın vardır, yanır, alışıır,
Ona vurulubdur Venesiyada.
Gedər ayaqyalın, payı-piyada
Birbaş Fələstinə, dayanmaz bir an
Bir öpüş almaqçün dodaqlarından.

D e z d e m o n a (*Oxuyur*).

Çinar altda vərəmli
Bir qız oxuyur qəmli:
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Əli qalıb qoynunda.
Dərd zənciri boynunda.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.

Bir çay axır kənardan.
Odlanır bu qubardan.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.

O qızın göz yaşları
Əridir sal daşları.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.

Tez elə, bunları bir tərəfə at.
Sərdar gələcəkdir indi bu saat.
(*Oxuyur*).

Söyüdüm salxım-salxım, -
Boynuma çələng taxım.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.

Demə dönük çıxdı yar,
Mən özüməm günahkar.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.

Burası səhv oldu, yanıldım, bax bir,
Kim döyür qapını?

E m i l i y a. Xanım, küləkdir.
D e z d e m o n a (*Oxuyur*).

Sevgilim atdı məni,
Yadlara satdı məni.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Dedi: az yan, az dağlan.
Nə çoxdur başqa oğlan.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Gecən xeyrə qalsın, di get, əzizim,
Yoxsa ağlayacam, acısır gözüm.

E m i l i y a. Siz nə deyirsiniz, belə şey olar?

D e z d e m o n a.

Çoxdan eşitmişəm, buna inam var.
Aman, bu kişilər, ah, bu kişilər!
Emiliya, doğrudan, heç ola bilər, -
Varmı elə qadın, cinayət etsin,
Ərini aldatsın, xəyanət etsin?
Bir söylə, bir danış, necə inanım?

E m i l i y a. Vardır belələri, əlbəttə, xanım.

D e z d e m o n a.

Sənə versəydilər dünyanı əgər,
Ərinə xəyanət edərdin məgər?

E m i l i y a. Bəs siz necə?

D e z d e m o n a.

Xeyr, xeyr, sən inan buna,
And olsun Günəşin o pak nuruna!

E m i l i y a.

Günəşin nurunda etməzdim mən də,
Nə söz qaranlıqda, yeri düşəndə.

D e z d e m o n a.

Sənə versəydilər dünyanı əgər,
Ərinə xəyanət edərdin məgər?

E m i l i y a.

Xanım, çox böyükdür bu haqq, bu əvəz,
Belə kiçik günah dünyaya dəyməz.

D e z d e m o n a. Belə iş tutmazdın sən, həqiqətən.

E m i l i y a.

Belə iş tutardım mən, həqiqətən.
Yıxılardım özüm, durardım özüm,
Şübhəsiz, bihudə deyildir sözüm.
Bir qaşlı üzüyə etməzdim bunu,
Neynərdim bir dənə tumanı, donu?!
Dörd-beş arşın çitə, bir dəst paltara
Heç cür razı qalıb düşməzdim tora.
Məni cəlb etməzdi kiçik hədiyyə,
Heç zaman baxmazdım hər cüzi şeyə.
Ancaq versəydilər mənə dünyanı,
Onda aparardı sel-su xırmanı.
Deyin, hansı qadın, o əhli-namus

Ərini istəməz bir anlıq dəyyus,
Sonra bu dünyanı alaraq əvəz,
Ərini dünyaya kral eyləməz?
Bununçün qoy düşüm atəşə-nara,
Məhşər ayağında çəkilib dara.
D e z d e m o n a.
Bütün bu dünyanı versələr mənə,
Belə iş tutmaram ömrümdə yenə.
Əgər mən eyləsəm bu cür qəbahət,
Mənə nifrət yağdır, əbədi nifrət.
E m i l i y a.
Nə üçün əzaba məruz qalasız,
Bu günah edilir dünyada yalnız.
Elə ki, bu dünya sizin olacaq,
Günah da dünyada sizə qalacaq.
Bir yaxşı düşünün, burda, nə var ki?
Günahı tezliklə yumaq olar ki.
D e z d e m o n a.
Məncə, ola bilməz elə bir qadın,
Ərini aldatsın, ərini satsın.
E m i l i y a.
O qədər vardır ki, ərz edim, düzü,
Bir yerə yığsalar, tutmaz yer üzü.
Xəyanət edirsə ərinə arvad,
Günah ərindədir, belədir, heyhat.
Kişilər borcunu salmır yadına,
Meyl edir, bənd olur özgə qadına.
Ya da qısqanlıqdan yanır, qovrulur,
Bizə doğma bucaq bir zindan olur.
Ya da ki nahaqdan döyürlər bizi,
Kəsirlər gündəlik xərclərimizi.
Gərək həqiqəti dərk etsin onlar:
Bizim mənliyimiz, qürurumuz var.
Nə qədər boğsaq da istəyimizi,
Qisas coşdurmazmı ürəyimizi?
Qoy bunu bilsinlər kişilərimiz,
İnsan yaranmışıq bu dünyada biz.
Görürük, duyuruq biz də onlartək,

Vurur köksümüzdə həssas bir ürək.
Vardır öz əqlimiz, öz zövqümüz də,
Şirini, acını seçirik biz də.
Onlar bizi satır özgə qadına,
Əyləncəmi deyək bunun adına?
Yoxsa ehtiraslar sığışmır bəndə,
Yəqin, ola bilər, razıyam mən də.
Bəlkə, iradənin zəifliyindən
Günaha batırlar, nə deyirəm mən?!
Tutalım belədir, nə vaxta qədər
Xain ola bilər arvadına ər?!
Təkliyə dözərik, dözərik necə?
Birdən cəlb etməzmi bizi əyləncə?
Yoldan çıxarmazmı ehtiras bizi,
Zəiflik qırmazmı iradəmizi?
Qoy ərlər dayansın səbr-dözümlə,
Yaxşı rəftar etsin hər an bizimlə.
Yadında saxlasın bunu hər kişi,
Bizə nümunədir onların işi.
Əgər bu həyatda varsa səhvimiz,
Deməli, onlardan öyrənirik biz.

D e z d e m o n a .

Yox, yox, gəl, unutma bu həqiqəti,
Daim pak olmalı qadın isməti.
Gecən xeyrə qalsın, vaxtdır, indi get.
Pisdən pis öyrənmə, pisi yaxşı et.

Gedirlər.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kipr, bir küçə.
Ya qo ilə Rodriqo daxil olurlar.

Y a q o .

Burda, bu sütunun arxasında dur,
O gəlib keçəndə düz böyründən vur.
Qılıncı əlində hazır saxla sən,

Cəld tərpən, çəkinmə, qorxma heç nədən.
Mən də dayanaram sənin yanında,
Cəsarət lazımdır ancaq bu anda.
Bizim ümidimiz bunadır artıq:
Ya qalib gələrik, ya məhv olarıq.
Qanın soyumasın damarlarında,
Möhkəm dur, mətin ol öz qərarında.

R o d r i q o. Kömək lazım gələr, uzaqlaşma ha!

Y a q o.

Burda yanındayam, vaxt çatıb daha.
Əllərin əsməsin, olma ağciyər,
Get, dayan yerində, qorxmaz igid ər.
Bir azca kənara çəkilir.

R o d r i q o.

Onu öldürməyə həvəsim yoxdur,
Ancaq ölməlidir, səbəbi çoxdur.
Ya qo inandırır məni bərk, yaman,
Nə eybi, bir adam köçər dünyadan.
İrəli, qılıncım, qanı tökülsün,
Qərarım belədir: o gərək ölsün.
Sütunun arxasına keçir.

Y a q o.

Yaranın közünü qoparıb qəsdən,
Yaman cinlətmişəm bu kütbeyni mən.
İndi Kassionu qılınclasa o,
Ya da məhv eləsə onu Kassio,
Ya da bir-birini öldürsə onlar,
Tək mənim xeyrimə olacaq bunlar.
Birdən sağ qalarsa Rodriqo əgər,
Dolaşıq düşəcək onda düşünlər.
Tələb edəcəkdir bir-bəbir geri
Xanıma verdiyi hədiyyələri.
Qarnıma axıbdır o inci-almaz,
Heç cür belə işə yol vermək olmaz.
Kassio bu tordan çıxsə salamat,
Ona gözəl qızıtk güləcək həyat,
Mənimsə iyrənclik olacaq ömrüm,

Necə çatacaqdır bu dərdə səbrim?
Bundan əlavə də, sən dəhşətə bax,
Mavr yalanımı ona açacaq.
Təhlükə içində qalıram hər an,
Yox, o ölməlidir. Hanı bir imkan?
Yeganə yol budur, fürsətdir, Yaqo,
Eşit, addım səsi, aha, gəlir o.

Kassio daxil olur.

R o d r i q o.
Onun yerişidir, odur bu gələn,
Öl, əclaf, di rədd ol cəhənnəmə sən!

Öz yerindən çıxıb, Kassionun üstünə atılır.

K a s s i o.
Doğrudan ölmüşdüm, bəli, nə deyim,
Əgər olmasaydı bu dəmir geyim.
İndi möhkəm dayan, yoxlayım mən də,
Zirehin sınımr ki, qılınc dəyəndə?
Qılıncıla Rodriqonu yaralayır.

R o d r i q o. Oh, məni öldürdü, vay səni, alçaq!

Yaqo gizləndiyi yerdən çıxaraq, Kassionun arxadan qılçasına xəncərlə vurub qaçır.

K a s s i o.
Oldum ömrüm boyu mən şikəst, çolaq.
Kömək edin, ey, ey, qətl, qətl var!
(*Yıxılır*).
Burda yolu-izi kəsib quldurlar.
Otello uzaqdan görünür.

O t e l l o.
Kassio qışqırır, təntiyib əfəl...
Yaqo öz vədinə eyləyir əməl.

R o d r i q o. Mənəm bu dünyada ən rəzil insan.

O t e l l o. Elədir, bu odur, düz buyurursan.

K a s s i o.
Ehey, kömək edin, bir ol yetirin,
Tez işıq yandırın, həkim gətirin.

O t e l l o.
Özüdür, əlbəttə, inildəyir o!
İgid, alicənab, namuslu Yaqo

Göstərdi mənə öz sədaqətini,
Qorudu dostunun ləyaqətini.
Namus keşikçisi, ədalətli kəs,
Sənin bu hünərin mənə dərsdir, dərs.
Sən mənə öyrətdin qisas almağı,
İntiqam zamanı qəddar olmağı!..
Sevgilin ölübdür, qəşəng nazənin,
Az qalıb rüsvayçı ömrünə sənin.
Ah, pozğun, gözlə bir, gəlirəm indi.
Artıq növbə sənin, əcəl sənindi.
Daha gözəlliyn əbəsdir, əbəs,
Gözlərin könlümü məftun eyləməz.
Müqəddəs yatağı ləkələdin, ax,
Bu ləkə al qanla yuyular ancaq.
(Gedir).

Lodoviko və Qrasiano daxil olurlar.

K a s s i o.

Of, of, öldürdülər, ay haya yetən, -
Yoxmu bir keşikçi, bir yoldan ötən?

Q r a s i a n o.

Görünür, burada bir fəlakət var,
Necə də qorxuncdur bu çıxışlar!
Yamanca pis yerdə axşamladıq biz.

K a s s i o. Gəlin, imdad edin!

L o d o v i k o. Eşidirsiniz?

R o d r i q o. Of, əclaf, yaramaz, oh, iyrənc, murdar!

L o d o v i k o.

Ya iki, ya da üç nəfərdir onlar.
Nə müdhiş gecədir, zülmətə baxın,
Bir kömək olmadan getməyək yaxın.
Heç nə qaranlıqda görünmür gözə,
Bəlkə, bu tələdir, qurublar bizə.
Qəsdən bağırırlar, gedək havara
Beləliklə, bizi salsınlar tora.

R o d r i q o.

Nədir, ətraf boşdur, yoxdur bir gələn?
Məni qan aparır, ah, ölürəm mən.

L o d o v i k o. Eşidirsinizmi?

Q r a s i a n o.

Odur, köynəkcək
Yaraqlı-yasaqlı kimsə gəlir tək,
Əlində məşəli.
Ya q o məşəllə geri qayıdır.

Y a q o.

Kimdir qışqıran?
Kimi öldürüblər? Hanı ölüm, qan?

L o d o v i k o. Bilmirik.

Y a q o. Səs-küyü eşitmədiniz?

K a s s i o.

Buraya, buraya! Tez, tez gəlin siz,
Allah xatirinə, kömək eyləyin!

Y a q o. Nə var, nə haraydı, yaxşı, söyləyin.

Q r a s i a n o. Məncə, Otellonun yavəridir bu.

L o d o v i k o. Çox igid adamdır, odur, doğrusu.

Y a q o.

Kədərlə, qüssəylə kimdir bağırın,
Bir imdad istəyən, adam çağırın?

K a s s i o.

Sənsənmi, of, Ya q o, mən oldum şikəst,
Mənə o alçaqlar qəsd etdilər, qəsd.
Ölürəm, bir əlac.

Y a q o.

Vay, aman, Allah,
Hansı alçaqlardır bunu edən, ah?!

K a s s i o.

Deyəsən, burdadır onlardan biri,
Durub əkilməyə qalmayıb giri.

Y a q o.

Satqınlar, xainlər, tfu, alçaqlar!
(*Lodoviko və Qrasianoya*)
Ey, ey, siz kimsiniz, gəlin, qoçaqlar,
Bir yardım göstərin.

R o d r i q o. Yetişin dada!

K a s s i o. Onlardan biridir o haramzada.

Y a q o. Alçağın alçağı, yırtıcı, qəddar!

Xəncərlə Rodriqonu vurur.

R o d r i q o.

Səni lənətə gəl, Yaqo, of, murdar,

İnsan sifətində qaniçən köpək!

Y a q o.

Gecə, qaranlıqda adam öldürmək!

Di sus əbədilik, qudurmuş, harın,

Hamı özün kimi əclaf dostların?

Necə də sakitdir, baxsan bu şəhər,

Sanki hamı batıb, yoxdur bir nəfər,

Vay, vay, öldürüblər fəğır bədbaxtı!

Ey, ey, siz kimsiniz, nə var bu vaxtı?

Yaxşımı, ya pismi, deyin, fikriniz?

L o d o v i k o. Necə istəsəniz, qiymət verin siz.

Y a q o. Senyor Lodoviko?

L o d o v i k o. Özüdü, cənab. Yaqo.

Məni bağışlayın, karıxmışam lap.

Quldurlar, görüm ki, xar olsunlar, xar,

Burda Kassionu yaralayıblar.

Q r a s i a n o. Kassionu?

Y a q o.

Aman, odlanır başım,

Harana vurublar, mənim qardaşım?

K a s s i o. Qıçımı kəsiblər.

Y a q o.

Kömək ol, ya rəbb!

Tez, tez işıq verin, ah, sızlayır qəlb,

Yaranı bağlayım köynəyimlə mən.

Bianka daxil olur.

B i a n k a. Kim idi qışqıran? Nə olub, görən?

Y a q o. Yavərdi qışqıran!

B i a n k a.

Aman, odur, o,

Mənim mehribanım, əziz Kassio.

Y a q o.

Hər yerdə tanınmış süleysin qəhbə!
Leytenant, vardır mı bir güman, şübhə.
Sizi belə qəfil kim vura bilər?

K a s s i o. Nə deyim, şübhəm yox heç zərrə qədər.

Q r a s i a n o.

Sizi axtarırdım mən bu müddətdə,
Təəssüf, gör, tapdım nə vəziyyətdə!

Y a q o.

Mənə sarğı verin, tələsin bir az,
Hə, belə, bax, belə, gecikmək olmaz.
Onu aparmaqçün rahat, ehmalca,
Tez olun, tez gedin xərək dalınca!

B i a n k a.

Huşunu itirir, bayılır ki o,
Kassio, Kassio, aman, Kassio!

Y a q o.

Şübhəli görürəm mən bu zibili,
Vardır cinayətdə onun da əli.
Toxdayın, Kassio, dostum, azcana,
Gəlin bir, işığı tutun bu yana.
Görək bir burada ölən kimdir, kim?
Vay, vay, mənim dostum, əziz həmyerlim
Rodriqo? Yox... Bəli, odur, ağalar,
İlahi, bu nədir, belə iş olar?!

Q r a s i a n o. Hansı, venesiyalı?

Y a q o.

Özüdür, yazıq!
Onu tanıyırsız?

Q r a s i a n o. Bəli, tanışlıq.

Y a q o.

Senyor Qrasiano? Huş qalıb yəni?!
Bu qanlı hadisə sarsıdıb məni.
Lütfən bağışlayın, ağlım çaşmada,
Sizi görməmişəm bu çaxnaşmada.

Q r a s i a n o. Eybi yox.

Y a q o.

Kassio, ayıldınız,hə?

Xərəyi, xərəyi tapın tezcənə!

Q r a s i a n o. Düzü, Rodriqodur?

Y a q o. Özüdür, yəqin.

Xərəyi gətirirlər.

Bu da, bu da xərək, aha, gətirin.

İstəkli dostlarım, siz bu saatca

Evinə aparın onu rahatca,

Həkimini gətirib gəlirəm mən də.

(*Biankaya*)

Xanım, zəhmət çəkmə boş yerə sən də.

Kassio, buraya düşüb ölən kəs

Əziz dostum idi, qəzəb, kin bilməz.

Bir deyin, danışın, nəydi bu dəhşət.

Nəydi aranızda olan ədavət?

K a s s i o.

Heç nə, heç nə yoxdu əsla, qətiyyən,

Axı, tanımırəm bu adamı mən.

Y a q o (*Biankaya*).

Bu nədir, qalmayıb bənizində qan? -

Onun meyitini götürün burdan, -

Kassionu və Rodriqonun meyitini aparırlar.

Hörmətli cənablar, bir dayanın siz.

- Xanım, rəngin qaçıb, deyil səbəbsiz. -

Onun gözündəki vahimə, qorxu

İnsanda oyadır ən müdhiş duyğu. -

Gözlərin beləcə bərəlsə əgər,

Tezliklə çox sirri bizə öyrədən. -

Rica eyləyirəm, bir gəlin yaxın,

Onun gözlərinə diqqətlə baxın

Görürsüz, cənablar, dil susur, fəqət

Baxışda danışır günah, qəbahət.

Emiliya daxil olur.

E m i l i y a. Nə olub, nə olub, nə haydı, kişi?

Y a q o.

Tamam qarışdırıb Rodriqo işi:
Qaranlıqda gəlib bir neçə nəfər
Burda Kassioya hücum ediblər.
Kassionu ağır yaralayıb o,
Dostları qaçıbdır, ölüb Rodriqo.

E m i l i y a. Zavallı Rodriqo, yazıq Kassio!

Y a q o.

Yalnız pozğunluğun bəhrəsidir bu.
Emiliya, indi get, öyrən, bu axşam
Yavər harda olub, harda edib şam?
(*Biankaya*)
Nədir, titrəyirsən bu sözdən, xanım,
Deyəsən, düz olur mənim gümanım?

B i a n k a.

Bizdə şam eləyib bu axşam yavər,
Fəqət titrəmirəm mən zərrə qədər.

Y a q o.

O səninlə olub? İşə bax, kimlə?
Sənə əmr edirəm, gedək mənimlə!

E m i l i y a. Tfu, ayıb olsun, həyasız qəhbə!

B i a n k a.

Mən qəhbə deyiləm, tövbə, min tövbə!
Sənintək qadınam - ləkədən uzaq.

E m i l i y a. Mənimtək! Utanmaz, sırtıqlığa bax!

Y a q o.

Möhtərəm cənablar, lütf eyləyiniz,
Yazıq Kassionun yarasına biz
Gedək birgə baxaq: kəsib ağrını,
Necə dəyişəcək həkim sargını?
(*Biankaya*)

Xanım, arxamca gəl, orda nəhayət,
Bizə danışarsan başqa hekayət.
Emiliya, qəsrə qaç, get sərdargilə,
Sən bu müsibəti onlara söylə,

Di yeri.

(*Kənara*).

Bu gecə ötürməz hədə:

Ya məni ucaldar, ya da məhv edər.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrə yataq otağı.

Dezdemona yatır, şam yanır. Otello daxil olur.

O t e l l o.

Budur səbəb, səbəb tək budur yalnız,

Urəyim çırpınır necə qərarlıs!

Siz ey pak ulduzlar, bu səbəbin mən

Adını çəkməyəm xəcalətimdən.

Səbəb ancaq budur, lakin qanını

Tökərək almaram onun canını.

Bədəni mərmərdən, qardan da bəyaz.

Ona toxunmağa ürəyim qıymaz.

Ancaq ölməlidir, yoxsa o şeytan

Çoxunu aldadıb çıxarar yoldan.

Əvvəl söndürərəm mən bu işığı,

Sonra bu işığı - bu yaraşığı.

Ey nur xidmətçisi, ey müqəddəs şam,

Mən səni söndürsəm, peşman olsam,

Burda çətin nə var? Mən elə bu dəm

Səni əzəlkitək yandıra billəm.

Ah, səni, ah, səni söndürsəm fəqət.

Sən, ey yer üzündə əvəzsiz xilqət,

Ülvi gözəlliyin ilk nümunəsi,

Təbiətin nadir, canlı şöləsi,

Hanı bu dünyada Prometey, hanı?!

Yenidən yandırsın sənin ziyanı?!

Dərsəm qızılgülü öz budağından,

Təzədən yerində bitməz heç zaman.

O mütləq solacaq, nə dəhşətlidir!

Çiçək budağında tərəvətlidir.

İyləyim gülümü şaxında ikən.
(*Dezdemonanı öpür*).
Ürək rəvnəq tapır yaz nəfəsindən.
Elə bil, məlhəmdir bu saf tərəvət,
Onun qarşısında susar ədalət.
Bir daha, bir daha öpüm, nə xoş hal!
Ölsən də, dəyişmə, beləcənə qal.
Səni öldürəcəm, sevvəcəm yenə,
Eşqin təsəllidir həyatda mənə.
Bir daha qoy öpüm, ah, bu son öpüş
Nə qədər şirindir, nə qədər müdhiş.
Mən həm ağlayıram, həm məhv edirəm,
Ağır əzablarla doludur sinəm.
Çəkirəm göylərin qəm-kədərini,
Göylər də məhv edir sevdiklərini.
Ah, oyandı.

D e z d e m o n a. Kimdir? Otello, sənsən?

O t e l l o. Bəli, Dezdemon.

D e z d e m o n a. Yatmırsan nədən?

O t e l l o.

Bu axşam, bir söylə, yatmış ülkərim,
Dua etmişəm?

D e z d e m o n a. Bəli, sərvərim.

O t e l l o.

Günahın qalıbsa, bunun üçün də
Allah qarşısında, tanrı önündə
Dua et, tezliklə günahını yu.

D e z d e m o n a. Sənin fikrin nədir, nə deməkdir bu?

O t e l l o.

Di başla, dua et, durma bir an da,
Cəld ol, gözləyirəm səni bu yanda.
Hazır deyilsənsə ölümə ruhən,
Səni öldürməyəm əsla, qətiyyə.
Allah eləməsin, eyləyəm bunu,
Heç vaxt öldürməyəm sənin ruhunu.

D e z d e m o n a. Necə, danışırısan qətlimdən?

O t e l l o. Hə, mən...

D e z d e m o n a. Xudaya, hifz elə məni ölümdən!

O t e l l o. Amin, amin deyir qəlbim, varlığım!

D e z d e m o n a. Belə deyirsənsə, öldürməzsən.

O t e l l o. Hım!

D e z d e m o n a.

Ancaq qorxudursan məni, əzizim,
Nə üçün qorxuram, bilmirəm özüm.
Baxırsan necə də çılgın, dəhşətlə,
Gözlərin oynayır hirsə, hiddətlə.
Ləkəsiz olsa da eşqim, ismətim,
Qorxuram, baxmağa yoxdur taqətim.

O t e l l o. Düşün günahını nə varsa bir-bir.

D e z d e m o n a. Yeganə günahım səni sevməkdir.

O t e l l o. Bəli, öləcəksən elə bununçün.

D e z d e m o n a.

Bu ki təbiətə ziddir büsbütün.
Cəzayla kəsilməz eşqin nəfəsi,
Heç vaxt öldürməzlər sevən bir kəsi.
Axı, ölüm hara, məhəbbət hara?!
İnsan sevdiiyçün çəkilməz dara.
Gözlərin andırır qan çanağını,
Hirsə çeynəyirsən alt dodağını.
Qəzəb dalğaları tutub çöhrəni,
Dəhşətli fikirlər titrədir səni.
Bunlar xəbər verir gələn tufanı,
Əminəm, mənə yox heç bir ziyanı.

O t e l l o. Sus daha, danışma boş yerə, nahaq.

D e z d e m o n a. Susuram. Nə olub, bir söylə ancaq.

O t e l l o.

Dünyada mənimçün əziz, yeganə
Dəsmalı yadigar vermişdim sənə,
Sənsə Kassioya vermişən onu.

D e z d e m o n a.

Vallah, bu düz deyil! Tez Kassionu
Çağırtdır, qoy gəlsin, soruş özündən.

O t e l l o.

Füsunkar məleykə, həya eylə sən,
Utan əməlindən, fikirləş barı,
Qırmısan, pozmusan əhdi, ilqarı.

Sən artıq öz ölüm yatağındasan,
Əcəlin amansız qucağındasan.

D e z d e m o n a. Məni öldürməzsən, yəqinki, hələ.

O t e l l o.

İndi öləcəksən, bitib məsələ,
Odur ki, havayı uzatma bunu -
Açıqca etiraf eylə suçunu.
And içib suçunu atma boynundan,
Bil ki, xəbərdaram hər oyunundan.
Qərarım qətidir, çalışma əbəs
Heç nə qərarımı dəyişə bilməz.
Qəlbim fəryad edib, cəksə də nalə,
Mütləq ölməlisən.

D e z d e m o n a. Allah, rəhm elə.

O t e l l o. Mən amin deyirəm.

D e z d e m o n a.

Rəhm elə sən də,
Mərhəmət oyansın mənə qəlbində
Təhqir etməmişəm səni qətiyyən
Heç vaxt sevməmişəm Kassionu mən.
Tanrı buyruğuna əməl edərək,
Mən onu sevmişəm yalnız insantək.
Qorumuşam sənin könül varını,
Ona verməmişəm yadigarını.

O t e l l o.

Vallah, özüm gördüm, döndü iqbalım,
Onun əlindəydi mənim dəsmalım.
Oh, vəfasız qadın, tükənməz dərdim,
Səni ədalətə qurban verərdim.
Fəqət hiylələrin gəlməyir başa,
Yalanın qəlbimi döndərdi daşa,
Amansız qatilə çevirdi məni,
Gərək qatil kimi öldürəm səni.
Mən gördüm dəsmalı.

D e z d e m o n a.

Yəqin, tapıb o.
Çağırtdır, nə var ki, gəlsin Kassio.

Dəsmal verməmişəm ona heç zaman,
Sən soruş özündən, bir eşit, inan,
Desin həqiqəti.
O t e l l o. O deyib artıq.
D e z d e m o n a. Nə deyib, sərvərim?
O t e l l o. Deyib yatmışıq.
D e z d e m o n a. Nə təhər, ah, qeyri-qanuni?
O t e l l o. Bəli.
D e z d e m o n a.
Yox, yox, necə dönüb ağzında dili?!
Təkrar edə bilməz o bunu heç cür.
O t e l l o.
Bacarmaz, elədir, belə görünür.
Əbədi bağlanıb ağzı, susur o,
Çəkib zəhmətini namuslu Yaqo.
D e z d e m o n a.
Demək, qorxmurammış mən nahaq yerə,
Nə olub, nə olub? Ölüb biçərə?
O t e l l o.
Canlanıb hər tükü olsaydı bir can,
Yenə qurtarmazdı qisas odundan.
D e z d e m o n a.
Fəlakət! İftira atıblar ona,
O, qurban gedibdir şərə, böhtana.
Aman! Mən məhv oldum.
O t e l l o.
Qəhbə, bir utan.
Hələ bir əclafa sən ağlayırsan?!
D e z d e m o n a.
Sərvərim, mürvətin çatsın hoyuma,
Qoy məni, ancaq ki ömrümə qıyma.
O t e l l o. Öl, fahişə!
D e z d e m o n a.
Sabah sən öldür məni,
Möhlət ver, yaşayım tək bu gecəni.
O t e l l o. Mənə qarşı durmaq?! Beləsə, heyhat...
D e z d e m o n a. İzn ver, yaşayım yarımca saat.
O t e l l o. Yox, olmaz, dəyişməz heç nə qərarı.
D e z d e m o n a. Bircə dəfə dua eyləyim, bəri.

O t e l l o. Yox, olmaz, bu gecdir.

Onu boğur.

E m i l i y a (*Şəhnə arxasından*).

Sərdar, ey sərdar,

Tez açın qapını!

O t e l l o.

Nədir hay-havar?

Kimdir səs-küy salan, qışqıran belə? -

Ölməyib, deyəsən, canı var hələ?

Vəhşiyəm, ürəyim yumşaqdır fəqət.

Qoymaram çəkəsən artıq əziyyət,

Belə, belə!

(*Xəncərlə vurur*).

Açın qapını, sərdar!

O t e l l o. Kimdir?

E m i l i y a (*Səhnə arxasından*). Sərdar, sizə bircə sözüm var.

O t e l l o.

Emiliyadır, yəqin gətirib xəbər.

Demək, Kassionu məhv etməyiblər, -

Bu saat, bu saat, hə, öldü daha,

Artıq qımıldanmır, tərpəndi, aha,

Yox, yox, yatıb qalıb, xəyanətsizdir,

Məzartək sakitdir, hərəkətsizdir.

Emiliyanı evə buraxım, ya yox?

Hansı yaxşı olar? Bağırır nə çox.

Mənə elə gəlir, yenə tərpəndi,

Yox, yox, tərpənmədi. Nə edim indi?

Emiliya içəri elə girəntək,

Şübhəsiz, zövcəmə xitab edəcək.

Zövcəm! Hanı zövcəm? Yadam bu ada,

Artıq mənim zövcəm yoxdur dünyada.

Necə dözülməzdir, ağırdır bu an,

Elə bil, başlanıb müdhiş bir tufan.

Tutulub Günəş də, Ay da, elə bil,

Sanki, bu kainat əvvəlki deyil.

Hər şey başdan-başa zülmət içində,
Aləm lərzə gəlir dəhşət içində.
E m i l i y a (*Səhnə arxasından*).
Xahiş eyləyirəm, möhtərəm sərdar!
Tez açın qapını, təzə xəbər var.
O t e l l o.
Emiliya, hə, gəl, unuttum səni.
Sakit ol, bir dayan, çəkim pərdəni.
Qapını açır. Emiliya daxil olur.
Sənə nə olub, ey, nədir qalmaqal?
E m i l i y a.
Adam öldürüblər, ah, ah, general,
O yanda, küçədə.
O t e l l o. Necə, bu saat?
E m i l i y a. Elə bu saatca.
O t e l l o.
Dəyişib həyat,
Aydın təsirindən baş verib bu iş, -
Yəqin, yoldan çıxıb, qəbahət etmiş,
Yerə həddən artıq yaxınlaşıbdır,
Bundan dəli olub, hamı çaşıbdır.
E m i l i y a.
Kassio öldürdü bir zavallını,
Rodriqo adında venesiyalı.
O t e l l o. Rodriqo da ölüb, Kassio da, hə?
E m i l i y a. Xeyr, Kassioya olmayıb heç nə.
O t e l l o.
Kassio sağ qalıb, çaşqınlığa bax,
Demək, qan tökülüb havayı, nahaq.
İntiqam çevrilir fəlakətlərə.
D e z d e m o n a. Ölürəm, ölürəm günahsız yerə...
E m i l i y a. Nədir bu inilti?
O t e l l o. Necə, hamı bəs?
E m i l i y a.
Ay aman, xanımın səsidir bu səs!
Kömək, kömək edin! Ah, mehribanım,
Dillənin, danışın yenə də, xanım!

D e z d e m o n a. Günahsız ölürəm.

E m i l i y a.

Xanım, əzizim,
Kimdir qatiliniz!

D e z d e m o n a.

Heç kəs, mən özüm.
Əlvida, qoy bilsin ərim - sultanım,
Təmizdir ismətim, pakdır vicdanım.
Of, eyvah, əlvida!

Ölür.

O t e l l o.

Sən işə bax bir!
Onu kim öldürdü?

E m i l i y a. Əfsus, kim bilir?

O t e l l o.

Eşitdin, o dedi, mən özüm, heç kəs.
Mən öldürməmişəm.

E m i l i y a.

Söz ola bilməz.
Xanım belə dedi öldüyü zaman,
Gərək həqiqəti söyləsin insan.

O t e l l o.

Getdi bu dünyadan bir yalançı, tək,
Cəhənnəm oduna o yansın gərək.
Onu mən öldürdüm.

E m i l i y a.

Beləsə, onda
Lənətə layiqsən bütün cahanda.
Sənsən iblislərin mənfuru, pisi,
Xanım - mələklərin safı, munisi!

O t e l l o.

Azmışdı yolunu, ağılı çaşmışdı,
Qəhbəlik edirdi, pozğunlaşmışdı.

E m i l i y a. Yox, böhtançı iblis, o vəfədardı.

O t e l l o. Lal axan su kimi, xəyanətkardı.

E m i l i y a.

Alışan od kimi haqsızsan özün,
Tamam əsassızdır, yalandır sözün.

Eşqinə sadiqdi o gözəl mələk
Müqəddəs göylərdə pak ilahətək.

O t e l l o.

Kassio onunla başbir olubdur,
Ləyaqət, sədaqət təhqir olubdur.
Soruş öz ərindən bu rəzaləti,
Danışsın necə var qoy həqiqəti.
Olmasaydı möhkəm bir sübut əgər,
Ona bu cəzanı verərdim məgər?
Qoy düşüm, səbəbsiz toxunsam ona,
Zülmət cəhənnəmdə dibsiz yargana.
Sonsuz iztirabdan, dərddən solum mən,
Əbədi nifrətə düşər olum mən.
O atdı, tapdadı əhdi, ilqarı,
Ərin sübut edib bütün bunları.

E m i l i y a. Mənim ərim?

O t e l l o. Sənin ərin.

E m i l i y a.

Xanım, a,
Xəyanət yoluna düşüb, əcaba?

O t e l l o.

Bəli, Kassioyla. O saf qalsaydı,
Eşqinə, andına doğru olsaydı,
Tanrı yaratsaydı möcüzə-röya, -
Saf-xalis zümrüddən yeni bir dünya,
Mənə versəydilər həmin dünyanı,
Ona dəyişməzdim Dezdemonanı.

E m i l i y a. Mənim ərim?!

O t e l l o.

Bəli, açdı gözümlü,
Mənə o göstərdi mənim özümü.
Ya qo - sədaqətli, namuslu adam,
Çirkin əməllərə qənimdər müdam.

E m i l i y a. Mənim ərim?

O t e l l o.

Niyə edirsən təkrar,
Axı, bu təkrara nə ehtiyac var?
Dedim sənin ərin.

E m i l i y a.

Ah, yazıq xanım!
Sənin təhqir olub əhdin, peymanın,
Dözülməz alçaqlıq, amansız dəhşət,
Eşqi ələ salıb mənfur rəzalət.
Ərim dedi: xanım xəyanət edir?

O t e l l o.

Bilmirsən bu sözün mənası nədir?
Nəçin çeynəyirsən onu bu qədər?
Dedim sənin ərin, bildin müxtəsər?!
Mənim həmdəməmdir, sənin ərin o, -
Namuslu, namuslu, namuslu Yaqo.

E m i l i y a.

O belə deyibsə, düşsün dərdlərə.
Ürəyi doğransın qoy zərrə-zərrə.
Əzablar içində o yavaş-yavaş
Çürüsün, iylənsin əsrlərcə kaş.
Gözün içində yalan söyləyib,
Dünyada ən iyrənc böhtan söyləyib
O səni sevirdi canından artıq.

O t e l l o. Ha, ha, ha!

E m i l i y a.

Acıla, gül, ver də acıq.
Yenə də deyirəm mən həqiqəti,
Göylər bağışlamaz bu cinayəti.
Təmizdi, büllurdu o ülvə xilqət,
Sən onun qədrini bilmədin fəqət.

O t e l l o. Ondan qalmaz qəhbə, di mumla, bəsdir.

E m i l i y a.

Sənin hədələrin daha əbəsdir.
İstər dağla məni, ürəyimi yar,
Olmuşun ölümdən nə qorxusu var?!
Ah, səfeh, ah, qanmaz! Duyğusuz kötük!
Gör bir ucbatından nə günə düşdük?!
Qoymaram bu işi mən gizli qala,
Sənin qılıncından qorxmuram əsla.

İyirmi dəfə də öldürsən məni,
Rüsvey edəcəyəm aləmdə səni.
Ay-haray, bir kömək! Qatil var, qatil!
Xanımı öldürdü Mavr, o səfil.

Montano, Qrasiano və Yaqo daxil olurlar.
Montano. Möhtərəm general, nə vardır belə?
Emiliya.

Ah, Yaqo, vaxtında gəlmisən elə,
Heç zaman, heç zaman yol vermə ona,
Atsın cinayəti sənin boynuna.

Qrasiano. Nə olub?
Emiliya.

Əzizim, çəkinmə qəti,
Əgər kişisənsə, de həqiqəti.
İndi biabır et sən yalançıyı,
Qoy hamı tanısın bu böhtançıyı.
Söyləyir, guya ki, demisən: ona
Xəyanət edirmiş pak Dezdemonə.
Bu ki iftiradır! Rəzalətə bax!
Bilirəm, olmazsan sən belə alçaq.
Partlayır ürəyim, bir danış, dillən.

Yaqo.
Yalnız öz fikrimi söyləmişəm mən.
Yoxdur bir əlavəm bir kəlmə həтта,
Özü sübut edib bunu həyatda.

Emiliya.
Ona demisənmi, o məsum xilqət
Eşqinə, ərinə edib xəyanət?

Yaqo. Demişəm.

Emiliya.
Bu mənfur, bu çirkin yalan,
Axı, necə çıxıb sənin ağzından?
Xanım Kassioyla atıb namusu?..
Tamam uydurmadır, Allah haqqı, bu,
Heç cür mümkün deyil, bu ola bilməz.

Y a q o. Bəli, Kassioyla. Sən dilini kəs!

E m i l i y a.

İndi mən dil açım, danışım gərək.

Bu vicdansız iş dözərmə ürək?!

Xanım daha yoxdur, odur, baxın da,

Onu öldürüblər öz yatağında.

M o n t a n o, Q r a s i a n o. İlahi, sən saxla!

E m i l i y a.

Demək, onu sən

Bu rəzil ölümə təhrik etmisən.

O t e l l o. Təəccüb etməyin, ölüb, doğrudur.

Q r a s i a n o. Qorxunc həqiqətdir.

M o n t a n o. Müdhiş yuxudur.

E m i l i y a.

Alçaqlıq, alçaqlıq, iyrənc alçaqlıq!

İndi xatırladım, anladım artıq.

Əvvəllər duymuşdum, hiss eləmişdim,

Belə bir alçaqlıq olar demişdim.

Həyat iztirabdır, o, göz yaşdır,

Bu cür müsibətdən ölüm yaxşıdır.

Alçaqlıq, alçaqlıq!

Y a q o.

Dəlisən, arvad?

Evə get deyirəm sənə bu saat!

E m i l i y a.

Lütf edin, danışım nəcib ağalar!

Sizə deyiləsi mənim sözüm var.

Vaxt vardı - ərimə təbə idim mən,

Ona baş əymirəm artıq bu gündən.

Ya q o, ola bilsin bir də buradan

Evə qayıtmayım heç vaxt, heç zaman.

O t e l l o. O! O! O! (*Yatağa yıxılır*).

E m i l i y a.

Nalə çək, dağla sinəni,

Məhv etdin ən təmiz, pak ilahəni.

O t e l l o (*Qalxaraq*).

Yox, o ləkəliydi! Burdasız, əmi?!

Sizi tanımadım mən görən kimi.

Qardaşınız qızı odur, yatır, bax,
Ölüb, həqiqətən, bir azca qabaq.
Onun nəfəsini kəsdi bu əllər.
Bilirəm, dəhşətdir, ağırdır kədər.

Q r a s i a n o.

Yazıq Dezdemonə, tələsən insan!
Deyirəm, nə yaxşı ölübdür atan.
Qoşulub qaçaraq getməyin ərə
Bicarə kişini saldı dərdlərə.
Ömrü sapa dönüb qırıldı qəmədən,
Qoca əzablarla köçdü aləmdən.
İndi sağ olsaydı, nə halı vardı.
O bu mənzərədən dəli olardı.
Allahı, dinini təhqir edərdi,
Ölümün qocanı kafir edərdi.

O t e l l o.

Ağır müsibətdir, heç dözməz bəşər.
Ancaq Yaqo indi təsdiq eyləyər:
Xanım Kassioyla başlamış kefə,
Rüsvayçılıq etmiş azı min dəfə.
Kassio etiraf eyləmiş bunu.
Razı salmaq üçün xanım dostunu
Ona bağışlamış mənim töhfəmi
Eşqindən əbədi nişanə kimi.
Yavərin əlində gördüm mən özüm,
Ah, öz peşkəşimi, qalmaq sözüm.
O, qəşəng dəsmaldı, çox xoşlamışdım,
Toy günü xanıma bağışlamışdım.
Atamın anama xatirəsiydi,
Anamın da mənə hədiyyəsiydi.

E m i l i y a. Ah, göylər, ey uca, ali qüvvələr!

Y a q o. Bəsdir, eşidirsən? Di, sus, sus, yetər.

E m i l i y a.

Susum?! Yox, həqiqət bilinsin gərək.
Mən indi küləyəm, azad bir külək.
Nə tanrı, nə insan, nə vəhşi, heç kəs,
Heç nə, heç nə məni susdura bilməz.

Y a q o.

Bir düşün, ağlını başına topla,
Çəkil, get evinə.

E m i l i y a. Getmərəm əsla!

Yaqo Emiliyanı qılıncla vurmaq istəyir.

Q r a s i a n o.

Tfu, rüsvayçılıq, heç bu da ərmi?
Kişi də arvada qılıncləkərmi?

E m i l i y a.

Oh, kütbeyin mavr! O dəsmalı mən
Təpmişdim xeyli var lap təsadüfən.
Gətirib ərimə verdim mən onu,
Çünkü minnətinin yox idi sonu,
O məni həmişə tuturdu dilə,
Dəsmalı gizlicə keçirim ələ.
Zənn etdim, istəyir xoş niyyət üçün,
Nə bilim istəyir fəlakət üçün.

Y a q o. Sus, həyasız qəhbə!

E m i l i y a.

Düşündün də bir:
Onu Kassioya xanım veribdir.
Yox, yox, mən təpmişdim, onu mən özüm
Vermişdim Yaqoya, budur düz sözüm.

Y a q o. Yalan demə, ləçər!

E m i l i y a.

Vallah, cənablar,
Mənim hər kəlməmdə bir həqiqət var.
Ah, başıboş qatil, indi də mənə,
Belə gözəl arvad layiqdi sənə?
O bir ilahəydi, sən bir kor şeytan,
Onun qiymətini biləydin hardan?!

O t e l l o.

Neçin daşlar yağmır yerə göylərdən?!
Neçin ildırımlar düşməyir birdən?!
Göylərin qəzəbi tükənib yəni?!
Oh, iyrənc yaramaz, oh, qəddar cani!

Otello Yaqonu qılıncla vurmaq istəyir, lakin Montano onu tərksilah edir.

Yaqo Emiliyanı qılıncla vurub qaçır.

Q r a s i a n o.

Zavallı yığıldı, kəsdi səsinə,
O, yəqin, öldürdü öz zövcəsini.

E m i l i y a.

Bəli, mən ölürəm, lütf eyləyiniz,
Xanımın yanına qoyun məni siz.

Q r a s i a n o. Arvadı öldürüb, çıxdı aradan.

M o n t a n o.

Belə bir alçağı görməyib cahən.
Mavrın qılıncıdır, bunu alınız,
Qapıda, keşikdə gedib qalınız.
Bayıra çıxmasın bu miskin xilqət,
Öldürün, qaçmağa qoymayın fəqət.
Mən isə gedirəm dalınca onun -
O lənətə gəlmiş iyrənc məlunun.

Otello və Emiliyadan başqa hamı gedir.

O t e l l o.

Daha mən deyiləm o cəsür, qoçaq,
İndi qılıncımı alar bir uşaq.
Yoxdursa aləmdə düzlük, həqiqət,
Yoxdursa bəşərdə vəfa, sədaqət,
Nəçin can atırıq şöhrətə, ada?
Həyat da, ömür də puçdur dünyada.

E m i l i y a.

Xanım, doğru çıxdı qu quşu nəğməni.
Axı necə duydun ölümünü sən?!
Eşidə bilirsən, eşit sən məni,
Oxuyum son dəfə həmin nəğməni.
Sussun qəlbim.
(Oxuyur).
Ay söylüdüm, söylüdüm...
Zalım Mavr, mən tutulmuş göy idim.
Ürəyimdə söz qalmadı gizlicə,
Dedim həqiqəti, xoşbəxtəm necə!
İnan mənə, xanım safdı çiçəkdən,
O sevirdi səni sidqi-ürəkdən.
Bax, beləydi, ah, ölürəm, ölürəm.

Ölür.

O t e l l o.

Burda bir silah var, yəqin bilirəm, -
Qılıncdır, qayıtlıb İspaniyada.
Verilib tiyəsi buztək suya da.
Aha, tapdım, budur... Əmi, burdan mən
İndi çıxmalıyam bayıra hökmən.

Q r a s i a n o (*Səhnə arxasından*).

Bihudə çalışma, bir yaxşı düşün.
Baha başa gələr bu sənin üçün.
Silahın ki yoxdur, eylə itaət,
Dayan öz yerində, çək də əziyyət.

O t e l l o.

Onda zəhmət çəkin, olun lütfkar,
Buyurun içəri, sizə sözüm var.
Silahsız olsam da, yoxsa bilin siz,
Qarşımda heç cürə dura bilməzsiz.

Qrasiano daxil olur.

Q r a s i a n o. Yaxşı, nə deyirsən?

O t e l l o.

Siz gəlin yaxın,
Mənim silahım var, görürsüz, baxın.
Olmayıb beləsi heç vaxt heç yerdə,
Onu taxmayıbdır heç bir əsgər də.
Bir zaman vardı ki, başqaydı illər:
Bu möhkəm qılıncı bu miskin əllər
Sədləri yaradı bir an içində,
Mənə yol açardı tufan içində.
Qarşımı kəsmisiz, nədir bu hədlər?!
Qat-qat qorxuluydu həmin o sədlər.
Yoxdu bu aləmdə elə bir qənim.
O davam gətirsin önümdə mənim.
Heyhat, öyünürəm bihudə, nahaq!
Taleyin əmrindən mümkünmü çıxmaq?!
İndi bambaşqadır hökmü zamanın,
Silahlı olsam da, sakit dayanın.
Bu yerdə səfərim yetişib başa,
Bu yerdə qılıncım toxunub daşa.

Bura son məqsədim, axır məskənim,
Çatıb sahilinə ömür yelkənim.
Təşvişlə geriye çəkilirsiniz?
Bu qorxu hədərdir, heçdir, bilin siz.
Çöplə də kəsərsiz qarşımı indi,
Geriye dönmürəm, artıq yəqindi.
Əzablar içində hey yana-yana
Axı, mən zavallı gedim hayana?
(*Dezdemonanın yatağına yaxınlaşır*).
Ah, növrəstə gözəl, talesiz qadın!
Necə rəngin soldu, necə ağardın!
Aylı gecə oldu nurlu gündüzün,
Kətan köynəyintək bəyazdır üzün.
Qiyamət günündə biz görüşəndə,
Məhşər ayağına gəlib düşəndə
Bir məsum baxışın bəs eylər mənə:
Çırpır göydən məni yerin təkinə,
Cəhənnəm odunda yanar bədənim.
Soyuyub, soyuyub günəşim mənim.
Soyuyub saflıqtək onun gül üzü,
Belə soyuq olur saflığın özü.
Əlim necə qıydı bu qüdsiyyətə?
Of, qatil, gələsən səni lənətə!
Hardasız, hardasız, cinlər, şeytanlar?
Gəlin, qamçılayın məni o ki var.
Bakir ilahədən qovun kənara,
Salın tufanlara, fırtınalara.
Alışmış kükürddə saxlayın məni,
Yanar vulkanlarda dağlayın məni.
Aman! Daha yoxdur o pak səcdəgah.
Öldü Dezdemon, Dezdemon, ah!

Höknür-höknür ağlayır. Lodoviko, Montano və başqaları gəlirlər.

Kassionu xərkədə, Yaqonu isə dustaq edilmiş halda gətirirlər.

L o d o v i k o. Hardadır ən çilğin, ən bəxtsiz insan?

O t e l l o.

O kəs ki Otello idi bir zaman
Burdadır, o mənəm.

L o d o v i k o.

Bəs gülrə hanı?
Gətirin buraya əfi ilanı.

O t e l l o.

Olur şeytanların qoşa dırnağı,
Onun ayağında görmürəm, axı.
Bu ki bir nağılmış, uydurma, əbəs,
Əgər o şeytansa, qılınc öldürməz.

Yaqonu yaralayır.

L o d o v i k o. Onun silahını alın əlindən!

Otellonun qılıncını alırlar.

Y a q o. Məni qan aparır, hələ sağam mən.

O t e l l o.

Lap yaxşı, əzab çək qan dama-dama,
Ölüm xoşbəxtlikdir rəzil adama.

L o d o v i k o.

Otello, sən belə cəsur bir insan,
Bir vaxt igidlikdə qazandın ad-san,
İndi bir alçağın düşdün toruna.
Sənə nə ad verək, nə deyək buna?

O t e l l o.

Hər nə ad versəniz, yaraşar yenə,
Namuslu bir qatil söyləyin mənə.
Bilmirəm qisasın nə olduğunu,
Yalnız namusumçün etmişəm bunu.

L o d o v i k o.

Bu əclaf rəzalət törədib ancaq,
Aldı bir qismini boynuna bayaq.
Onunla birlikdə, doğrudan da, siz
Kassionu öldürmək istəmisiniz?

O t e l l o. Bəli.

K a s s i o.

Nədən ötrü, möhtərəm sərdar?
Axı, olmamışam heç vaxt günahkar.

O t e l l o.

Buna inanıram, bağışla məni,
Yanıldım, səhv etdim, incitdim səni,

Lütf elə, bir soruş sən bu xəbisdən –
Bu yarıadamdan-yarııblisdən,
Məni nə məqsədlə saldı tələyə?
Qəlbimi, ruhumu aldatdı niyə?

Y a q o.

Daha soruşmayın məndən bir söz də,
Artıq nə bilirsiniz, bilirsiniz də.
Ağzımı açmaram bir də qətiyyən.

L o d o v i k o. Son dəfə dua da etməyəcəksən?

Q r a s i a n o. İşgəncələr açar ağzını, məlun.

O t e l l o. Nə desin, əlacı susmaqdır onun.

L o d o v i k o.

General, bilinər əsas məsələ,
Yoxdur bir xəbərin, yəqin ki, hələ.
Bir neçə məktub var, ərz eləyim mən,
Mərhum Rodriqonun çıxıb cibindən.
Yaqo bir məktubda yazır: Rodriqo,
Bu gecə ölməli mütləq Kassio.
Sonra da tovlayır bəxtidönmüşü,
Yerinə yetirsin bu çirkin işi.

O t e l l o. Sən bir əclaflığa, rəzilliyə bax!

K a s s i o. Of, vəhşidən vəhşi, alçaqdan alçaq!

L o d o v i k o.

Başqa bir məktubsa tənədir yalnız,
Tamam etirazla doludur kağız.
Rodriqo yazıbdır, od tutub hirsdən,
O boyun qaçırır bu sui-qəsdən,
Məktubu heç kimə o verməyibdir,
Nədənsə Yaqoya göndərməyibdir.
Görünür, sonradan bu iyrənc mütrüb
Onu dilə tutub, yola gətirib.

O t e l l o.

Ah, şər dağarcığı! Ah, mənfur şeytan!
Kassio, bu sirri açıb danışsan!
Zövcəmin dəsmalı, bu necə işdi,
Əlinə haradan elə keçmişdi?

K a s s i o.

Yataq otağından tapmışdım onu,
Bilmirdim tələnin nə olduğunu.
Məlun özü atıb gizli niyyətlə,
Rəzil, yaşayırmış bir xəyanətlə.
Hər şeyi etiraf etdi bu alçaq.

O t e l l o. O! O! Mən axmağam, axmağam, axmaq!

K a s s i o.

Yenə bir məktubda qınayır onu, -
Rodriqo lənətə gəlmiş Yaqonu:
Yazır mən növbədə qaldığım gecə
Onu təhrik edib döyüşə necə.
Yazıq peşmanmış tamam, büsbütün
Mənim mənsəbimi aldırdığıyçün.
Huşunu itirib o bədbəxt xilqət,
Daş kimi yerində qalıb bir müddət.
Ayılıb bir anlıq ölümdən əvvəl,
Yaqonun işidir, - deyib, - bu əməl.
Nə qədər qorxuncdur, nə qədər müdhiş:
Onu Yaqo vurmuş, Yaqo öldürmüş.

L o d o v i k o.

Otello, verilib senatdan əmr:
Burdan getməlisən bizim ilə bir.
Vəzifən alınıb, belədir hökm,
Kiprə təyin olub Kassio hakim.
Bu iyrənc köləyə qaldıqda isə,
Ən dəhşətli cəza gərək iblisə.
Onu dara çəkmək çox azdır, mənəcə,
Ömrü olmalıdır əzab, işgəncə.
Sən dustaq olasan hələlik gərək,
Senatda işinə baxılanadək.
Aparın bunları! Gedəyin, dostlar.

O t e l l o.

Dayanın, ikicə kəlmə sözüm var.
Dövlət qarşısında bəlli xidmətim,
Hamıya məlumdur öz sədaqətim.
Bunu yaxşı bilir senatda hər kəs,

Bunu ərz etməyə, yəqin ki, dəyməz.
Sizdən acizənə bir xahişim var,
Artıq keçən keçib, nə etmək olar?
Senata yazanda bu müsibəti,
Çalışın yazmağa siz həqiqəti.
Bir kəlmə artırıb, əskiltməyiniz,
Məni olduğumtək əks eləyin siz.
Yazın: varlığıyla sevən bir insan
Ağılla sevmirdi fəqət heç zaman,
Könlü çılğın idi məhəbbətində,
Qısqanclıq yox idi təbiətində.
Sonradan tələyə düşdü, aldıandı,
Ən çirkin hiyləni həqiqət sandı.
Qısqanclıq odundan tamam çaşdı o,
Ağır sarsıntıdan quduzlaşdı o.
Yazın ki, tapmışdı axmaq bir zənci
Dünyadan qiymətli, nadir bir inci.
Avam hindli kimi, o bəxti qara
Onu öz əliylə atdı sulara.
Ömrümdə bilməzdim nədir göz yaşı,
İndi iki bulaq axır yanaşı.
Göz yaşım bir an da verməyir ara,
Göz yaşım məlhəmdir iztirablara.
Ərəb çöllərində hər bir ağacdən
Beləcə süzülür torpağa qətran.
Qeyd edin könlümün son arzusunu,
Axırda əlavə eyləyin bunu:
Azğın bir türk gördüm bir gün Hələbdə,
Quyruğu kəsilmiş itdi qəzəbdə.
Bir venesiyalını tutub döyürdü,
Senatı, Hersoqu pis-pis söyürdü.
Onun xirtdəyini keçirib ələ,
Xəncəri köksünə vurdum, bax, belə.

Ozünü xəncərlə vurur.

Q r a s i a n o. Ay aman, bu nədir, nə fəlakətdi!
L o d o v i k o. Hər şey sona çatdı, axıra yetdi.

O t e l l o.

Mən səni öpərək öldürdüm, quzum,
İndi də öpərək ölüərəm özüm.

Dezdemonanın yanına - yatağa yıxılıb ölür.

K a s s i o

Mən bundan qorxurdum, düşündüm ancaq,
Alınıb, üstündə yoxdur bir yaraq.
İnsan bu dünyada belə olarmış,
Hər cəhətdən böyük ürəyi varmış.

L o d o v i k o (*Yaqoya*).

Sparta köpəyi, oh, mənfur, murdar,
Necə də quduzsən, necə də qəddar!
Nə aclıq, nə taun, nə tufan belə
Bir ağır müsibət açmayıb hələ.
Bax öz əməlinə, of, qana həris,
Bu sonsuz dəhşətə bir sənsən bais.
Zəhərtək doğrayır qəlbi, bədəni,
Ah, baxmaq olmayır, çəkin pərdəni.
(*Pərdəni çəkirlər*).

Qrasiano, artıq varis qalırsız,
Bu evə, bu mülkə sahib olursuz.
Mavrin da əmlakı, dövləti-malı
Varisliyə görə sizə çatmalı.
Kassio, siz isə, cənab hökmdar,
Düşünüb bu haqda veriniz qərar.
Bu yaramaz qalır öz öhdənizə,
Ən dəhşətli cəza seçin iblisə.
Yerini, vaxtını təyin eyləyin,
Alçaq, alçaq kimi ölməli, yəqin.
Mənsə Venesiyaya gedirəm birbaş,
Qəlbimi titrədir həyəcan, tələş.
Bu ağır fəlakət sarsıdıb məni,
Söyləyim senata bu faciəni.

Gedirlər.

KRAL LİR

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Lir - Britaniya kralı
Fransa kralı
Burqundiya hersoqu
Kornuol hersoqu
Albani hersoqu
Qraf Kent
Qraf Qloster
Edqar - Qlosterin oğlu
Edmund - Qlosterin qeyri- qanuni oğlu
Kuran - saray adamı
Osvald - Qonerilyanın eşik ağası
Qoca - Qlosterin icarədarı
Həkim
Təlxək
Zabit - Edmundun komandanlığında
Zadəgan - Kordeliyanın yaxın adamlarından
Carçı
Kornuolun nöqərləri.
Qonerilya
Reqana } Lirin qızları
Kordeliya

Lirin cəngavərləri, zabitlər, çaparlar, əsgərlər, saray adamları.
Hadisələr Britaniyada cərəyan edir.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kral Lirin sarayı. Kent, Qloster və Edmund daxil olurlar.

K e n t. Mən elə güman edirdim ki, kral hersoqlardan Albaninin xətirini Kornuolun xətrindən çox istəyir.

Q l o s t e r. Bizə həmişə belə görünürdü. Ancaq indi krallıq bölünəndə hansına daha çox rəğbət bəslədiyi aydın olmadı. Çünki paylar elə bərabər bölünmüşdür ki, ən dəqiq adam belə nə qədər diqqətlə yoxlasa, bu payları bir-birindən seçə bilməz.

K e n t. Bu sizin oğlunuz deyilmi, milord?

Q l o s t e r. Onun dünyaya gəlməsində, ser, mənim taqsırım var. Hər dəfə bunu etiraf etdikcə həyədan o qədər qızarmışam ki, daha üzümdə həya qalmayıb.

K e n t. Mən sizi başa düşmürəm.

Q l o s t e r. Bu gənc igidin anası isə məni başa düşdü. Elə buna görə də qarnı yumrulandı, yatağına ər tapmamış qucağına uşaq tapdı. Siz bunu günah sayırsınızmi, ser?

K e n t. Belə gözəl nəticəsi var ikən, bunu günah saymaq özü günah olardı.

Q l o s t e r. Ser, mənim bundan bir neçə yaş böyük qanuni bir oğlum da var. O mənə heç də bundan əziz deyil. Bu hiyləgər ədəbsizlik edlənib dünyaya vaxtından qabaq gəldi. Onun anası qəşəng idi. Bu bici hazırlamaq mənim üçün ən yaxşı əyləncəyə dönmüşdü. İndi onu oğlum kimi qəbul etməyə məcburam. - Sən bu nəcib centlmeni tanıyırsanmı, Edmund?

E d m u n d. Xeyr, milord.

Q l o s t e r. O qraf Kentdir. Bundan sonra onu yadında saxla. O mənim ən hörmətli dostumdur.

E d m u n d. Qulluğunuzda həmişə hazıram, cənab.

K e n t. Sən mənim xoşuma gəlirsən. Ümid edirəm ki, səni daha yaxından tanıyacağam.

E d m u n d. Ser, etimadınızı doğrultmağa çalışaram.

Q l o s t e r. Doqquz il idi ki, burada yox idi. Yenə də çıxıb gedəcək...

Kral gəlir. Təntənəli musiqi çalınır. Kral Lir, Kornuol, Albani hersoqları, Qonerilya, Reqana, Kordeliya və saray adamları daxil olurlar.

L i r.

Fransa kralı, Burqund hersoqu.
Gəlsinlər. Çağırın!

Q l o s t e r. Baş üstə, kral (*Qloster və Edmund gedirlər*).

L i r.

Gizli arzumuzu açıq söyləyək.
Verin xəritəni. Bilin ki, artıq
Üç yerə bolmuşük krallığı biz.
Qoca vaxtımızda istəyirik ki,
Zəif çiynimizdən ağır yükləri
Götürüb verəyin gənc qüvvələrə.
Tamam azad olub hər cür qayğıdan,
Rahatca gedəyin ölümə doğru.
Mehriban Kornuol, əziz Albani,
Ey mənim istəkli, mərd oğullarım,
Sizin aranızda sabahki günü
Heç bir mübahisə olmasın deyə,
Qərara almışıq: qızlarımızın
İndidən bildirək cehizlərini.
Kiçik qızımızın məhəbbətinə
Can atan o iki qüdrətli rəqib -
Fransa kralı, Burqund hersoqu
Bu gün almalıdır cavablarını.
Onlar gözləyirlər indi sarayda.
Artıq əl çəkirik hökmdarlıqdan -
Taxt- tacdan, torpaqdan, hakimiyyətdən.
Danışın, qızlarım, bir deyin: məni
Hansınız daha çox istəyirsiniz?
Bu ülvə, təbii, saf məhəbbətdən
Daha da çoxalar səxavətimiz.
Gülüm, Qonerilya, böyük qızımsan,
Birinci sən başla, söz səninkidir.

Q o n e r i l y a.

Mənim sizə olan məhəbbətimi
Sözlər əks etməyə acizdir, ata.
Gözümün nurundan, azadlığımdan,
Dünyanın misilsiz var-dövlətindən,

Havadan və sudan siz əzizsiniz.
Sağlamlıq, gözəllik, həyat, şərəf-şan
Mənə sizin qədər qiymətli deyil.
Hələ heç bir övlad bu yer üzündə
Belə sevməyibdir öz atasını.
Mən deyə bilmirəm böyük sevgimi,
Nəfəsim tutulur, nitqim kəsilir.
Heç nə bu sevgimi əks edə bilməz.

K o r d e l i y a (*kənara*).

İndi Kordeliya nə eyləsin bəs?
Sevsin, fəqət dursun səssiz-səmirsiz.

L i r.

Həmin bu xətlərin arasındakı
Qalın meşələri, zəngin düzləri,
Geniş çəmənləri, coşqun çayları
Bütün sərvətiylə, bütün varıyla
Birlikdə biz sənə veririk, qızım.
Ərin Albani də, uşaqların da
Bu barlı, bəhərli münbit yerlərə
Bu gündən əbədi sahib olacaq.
İkinci qızımız əziz Rəqana,
Kornuolun yarı, sən danış, quzum.

R e q a n a.

Bacımla kökümüz eynidir bizim,
Layiqəm onunla eyni qiymətə.
O bəyan eylədi öz sözləriylə
Mənim qəlbimdəki sevgimi, ata.
Ancaq qısa dedi, çox qısa dedi.
Əlavə edirəm mən bunu yalnız:
Bu cahan mülkündə olan sevinclər
Mənim ürəyimə yaddır əzəldən.
Təpmişəm yeganə səadətimi
Mən əziz kralın məhəbbətində.

K o r d e l i y a (*kənara*).

Necə də kasıbam bu dünyada, ah!
Yox, yox, belə deyil, inanıram ki,
Mənim məhəbbətim mənim dilimdən
Daha dövlətlidir, daha varlıdır.

L i r.

Böyük krallığın üçdə birisi
Əbədi olaraq bu gündən belə
Verilir sənə və sənin nəslinə.
Sənin torpaqların, mehriban balam
Öz gözəlliyiylə, zənginliliylə
İstəkli həmsirən Qonerilyaya
Verilən torpaqdan heç də pis deyil.
(Kordeliyaya)

Hə, mənim sevincim, ailəmizdə
Sonuncu olmayan, sonbeşik olan,
Sənin yazçıçəyi məhəbbətinçin
Fransa şərabı Burqund südüylə
Mübarizə edir nə vaxtdan bəri.
İndi söz sənindir, növbə sənindir.
Böyük bacıların aldığı paydan
Daha yaxşısını almaq üçün sən
Nə deyə bilərsən? Danış, gül balam.

K o r d e l i y a. Heç nə, milord.

L i r. Heç nə!

K o r d e l i y a. Heç nə, hökmdar.

L i r. Heç nə, heç nə verməz. Bir düşün, qızım.

K o r d e l i y a.

Elə bədbəxtəm ki, qəlbimi dilim
Açıb deyə bilmir, əks edə bilmir.
Nə qədər borcluyam sevməyə sizi,
O qədər sevirəm, nə çox, nə də az.

L i r.

Necə, necə, qızım! Düzəlt sözüntü,
Bu sənin işini korlaya bilər.

K o r d e l i y a.

Mərhəmətli kral, bu dünyada siz
Mənə həyat verib, tərbiyə verib,
Məni məhəbbətlə böyütmüsünüz.
Bütün bu borcları, bu qayğıları
Geri qaytarıram layiqincə mən.
İtaət edirəm, sevirəm sizi,

Sizə hörmətim var hamıdan artıq.
Mənim bacılarım deyirlər indi,
Tək sizi sevirlər bu yer üzündə,
Onda ər onların nəyinə gərək?
Yəqin ki, bir zaman toyum olacaq.
Sevgimin, borcumun, qayğılarımın
Yarsını alacaq məni alan kəs.
Tək atamı sevsəm bacılarımtək,
Onda heç vaxt ərə getməyim gərək.

L i r. Ürəkdən deyirsən?

K o r d e l i y a. Bəli, ürəkdən.

L i r. Bu qədər cavansan, bu qədər quru.

K o r d e l i y a. Bu qədər cavanam, bu qədər doğru.

L i r.

Yaxşı, bu dediyin düz sözün olsun,
Sənin doğruluğun cehizin olsun.
Mən isə hamının yanında indi
Günəşin müqəddəs, ülvi nuruna,
Zülmət gecələrə, zülmət tanrısı
Qorxunc Hekatanın min bir sirrinə;
Bizi həm yaradan, həm də məhv edən
Ulduzların göydə hərəkətinə
And içib deyirəm: atalıq borcu,
Doğma qan birliyi heçdi mənimçün.
Bil ki, daha sənin atan deyiləm.
Əbədi olaraq, bu gündən belə
Sən yadsan qəlbimə, ruhuma mənim.
İstər barbar olsun, istərsə yamyam –
Qoca atasını yeyən yırtıcı,
Yaxındır, məhrəmdir könlümə artıq.
Bir vaxt qızım olan səndən-balamdan
Onlar daha doğma, daha əzizdir.

K e n t. Mənim hökmdarım!..

L i r.

Sus, danışma, Kent!
Əjdaha qəzəblə alovlananda,

Unutma ki, ona toxunmaq olmaz.
Mən onu hamıdan çox istəyirdim,
Deyirdim, ömrümün qalan günləri
Onun qayğısıyla ötüşər rahat. –
Di itil buradan! Rədd ol gözümdən! –
And olsun məzarda rahatlığıma,
Mən onun adını sildim qəlbimdən.
Çağırın Fransa kralını tez!
Nə oldu, hardadır Burqund hersoqu?
Kornuol, Albani! Üçüncü payı
Bölün tən-bərabər öz aranızda,
Əlavə cehiztək qəbul eyləyin.
Qoy onun həqiqət adlandırdığı
Lovğalıq, xudbinlik ona ər tapsın.
Bütün qanunuyla, ixtirarıyla
Ali hakimiyyət verilir sizə.
Yanımda yüz nəfər cəngavər qalır.
Bir yerdə biz sizə təşrif buyurub,
Qonaq qalacağıq hər ay növbəylə.
Hörmətli, izzətli kral adını
Təkcə özüm üçün saxlayıram mən.
Cəmi yerdə qalan hökm, ixtiyar,
Küllü səlahiyyət, gəlir-mədaxil,
Əziz oğullarım, sizinki olsun.
Təsdiq etmək üçün dediklərimi
Bölün iki yerə tacımı mənim.
(*Tacı onlara verir*).

K e n t.

Daim kral kimi hörmət etdiyim,
Atatək sevdiyim, ağam bildiyim,
Böyük, əzəmətli havadarımtək
Sitayış etdiyim şan-şöhrətli Lir...

L i r. Yay bərk çəkmişəm, oxdan kənar dur!

K e n t.

Qoy deşsin sinəmi amansız oxun,
Onsuz da ürəyim para-paradır.

Lir dəli olubsa, Kent kobud gərək.
Sən nə istəyirsən, ağsaqqal qoca?
Yoxsa düşünürsən, hakimi-mütləq
Mənfur yaltaqlığa boyun əyəndə
Vəcdan susmalıdır öz qorxusundan?
Yox, hakim ağılsız bir iş görürsə,
İnsana şərəfdir düz sözü demək.
Dəyiş qərarını, yaxşı fikirləş,
Bu qorxunc qəzəbin qarşısını al.
Mən öz həyatımla zəminəm buna:
Sənin kiçik qızın bacılarından
Səni az sevməyir, az istəməyir.
Dilsiz olan kəslər ürəksiz deyil,
Ucadan səslənin içi boş qablar.

L i r. Gəl belə oynama həyatınla, Kent.

K e n t.

Mən öz həyatımla çox oynamışam.
Qoyub həyatımı girov kimi mən,
Vuruşmuşam sənin düşmənlərlə.
Səni təhlükədən qorumaq üçün
Onu itirməkdən qorxmuram əsla.

L i r. İtil gözlərimdən!

K e n t.

Mənə yaxşı bax,
Hələ icazə ver, burda qalım, Lir,
Sənin gözlərinə düz hədəf olum.

L i r. And olsun müqəddəs Apollona ki! -

K e n t.

And olsun müqəddəs Apollona ki,
Nahaq and içirsən od Allahına.

L i r.

Of, yaramaz nökr!
(*Qılınca əl atır*).

A l b a n i və K o r n u o l.

Dayanın, kral! Kent.
Öldür həkimini, müalicəyə
Verəcəyin pulu xəstəliyə ver.
Götür qərarını geriye, yoxsa
Nə qədər səsim var, bağırıb bar-bar
Sənə deyəcəyəm: pis iş tutmusan.

L i r.

Dinlə məni, xain! Nökərtək dinlə!
Bizi məcbur etmək istəyirsən ki,
Pozaq, dəyişdirək öz andımızı.
Buna cürətimiz çatmayıb hələ.
İndi lovğa-lovğa, təkəbbürlə sən
Qarşırsan bizim qərarımıza.
Ali mövqeyimiz, təbiətimiz
Belə alçaq işə yol verə bilməz.
Fəqət tükənməzdir mərhəmətimiz,
Buyur, sən də götür mükafatını.
Biz sənə beşgünlük möhlət veririk.
Yolda fəlakətdən qorunmaq üçün
Özünə bir çarə, bir əlac axtar.
Tərk et krallığı altıncı günü.
Sənin vücudunu onuncu günü
Bizim torpaqlarda tapsalar əgər,
Səni yerindəcə öldürəcəklər.
Di get! Yupiterə and içirəm ki,
Qərarım heç zaman dəyişməyəcək.

K e n t.

İndi ki belədir, əlvida, kral.
Ədalət yoxdursa, el qaragündür,
Qürbət azadlıqdır, vətən sürgündür.
(Kordeliyaya)
Sənin dilin dedi qəlbin deyəni,
Tanrı sayəsində hifz etsin səni.
(Reqanaya və Qonerilyaya)
Məhəbbətlə dolu o gözəl sözlər
Sizdən sevgi istər, sədaqət gözlər.
(Başqalarına)
Əlvida, qoca Kent neçə ki sağdır,
Hər yerdə namusla yaşayacaqdır.

Gedir. Şeypur çalınır. Qloster Fransa kralı, Burqund hersoqu və onların
yaxın adamları ilə qayıdır.

Q l o s t e r.

Fransa kralı, Burqund hersoqu
Buyurub gəldilər, böyük hökmdar.

L i r.

Sizdən başlayağın, möhtərəm hersoq,
Qızımıza görə siz bu kralla
Çoxdandır rəqabət aparırsınız.
Bu sevdə yolundan dönməmək üçün,
İndi açıq deyin, azı nə qədər
Cehiz istərdiniz?

B u r q u n d h e r s o q u.

Ulu hökmdar,
Vədinizdən artıq istəmirəm mən.
Yəqin, vədinizdən az verməzsınız.

L i r.

Alicənab Hersoq, bir vaxt qızımız
Bizə əziz idi dünyalar qədər,
İndi itiribdir öz qiymətini.
Baxın, o zavallı dayanıb orda,
Bu kiçik məxluqda ürəyə yatan
Cüzi bir şey varsa, buyurun, alın.
Bütün varlığıyla qoy sizin olsun.
Onun cehizidir bizim hirsimiz,
Onun bundan başqa cehizi yoxdur.

B u r q u n d h e r s o q u.

Bilmirəm nə deyim, nə cavab verim.

L i r.

O qızın nə dostu, nə yoldaşı var,
Onun həmdəmidir qarğışlarımız.
Qazanıb tükənməz nifrətimizi,
Cehiz aparacaq lənətimizi.
Belə qüsurlarla, kəm-kəsirlərlə
Onu alırsınız, ya almırsınız?

B u r q u n d H e r s o q u.

Məni bağışlayın, böyük hökmdar,
Bu halda xeyir iş baş tuta bilməz.

L i r.

Eləsə almayın. İnanın ki, mən
Saydım onun bütün var-dövlətini.
(*Fransa kralına*)
Bilin, əziz kral, ürəyimdəki
Ülvi sevginizi silib ataraq,
Nifrət etdiyimi sizə vermərəm.
Təvəqqe edirəm ona görə də,
Hətta təbiətin həya eyləyib,
Xəcalət çəkdiyi, üz döndərdiyi
Bu miskin nacınsdən uzaqlaşın siz,
Özünüzlə layiq yar gəzəsiniz.

F r a n s a k r a l ı.

Bu çox qəribədir. İndiyə kimi
Onu dönə-dönə tərifləyərək
Ən gözəl, ən əziz büt sayırdınız.
Qoca ömrünüzlə təsəlli idi o.
Bir anda nə böyük günah etdi ki,
Əbədi itirdi rəğbətini.

Yəqin, onun suçu, onun təqsiri
Hədsiz dərəcədə dəhşətli imiş,
Ya da çox az imiş sizin sevginiz.
Fəqət inanmıram buna heç cürə.
Buna inanmaqçün möcüzə gərək,
Yoxsa aqlım bunu qəbul eyləməz.

K o r d e l i y a.

Yağlı dil tökməyi, riyakarlığı,
Yalan söz deməyi bacarmıram mən.
Qəlbimdə olanı danışır dilim.
Xahiş eyləyirəm, zati-alilər,
Hamıya bildirin həqiqəti siz.
Sizin lütfünüzdən, rəğbətinizdən
Məni məhrum edən, məni ayıran
Nə iyrənc əməldir, nə qorxunc qətl,
Nə alçaq bədnamlıq, nə əxlaqsızlıq,
Nə də ləyaqətsiz bir iş, bir xəta.
Yaltaq baxışlardan, yaltaq sözlərdən

Gözüm də, dilim də kasıbdır mənim.
Bununla daha çox dövlətliyəm mən.
Bununla sanıram özümü xoşbəxt.
Fəqət xoşunuza gəlmirəm sizin.

L i r.

Sən mənim xoşuma gəlməməkdənsə,
Dünyaya gəlməsən yaxşı olardı.

F r a n s a k r a l ı.

Necə?! Yalnız budur onun günahı?
Ürəkdə gül açan saf məhəbbəti
Utanıb deməmək günahdır məgər?
Hə, Burqund hersoqu, sözünüz nədir?
Sevgi sevgi deyil təmənnalısa.
Siz, deyin, ledini alırsınız mı?
O sözü cehizdir.

B u r q u n d H e r s o q u.

Əzəmətli Lir
Vəd etdiyi payı verərsə əgər,
Mən tutub əlindən Kordeliyanın
Burda onu Burqund hersoqinyası
Elan eyləyərəm.

L i r.

Heç nə vermərəm,
Qərarım qətidir, and içmişəm mən.

B u r q u n d h e r s o q u.

Təəssüf edirəm buna mən, xanım.
Onda atanızı itirməklə siz,
Həm də ərinizi itirirsiniz.

K o r d e l i y a.

Narahat olmayın, Burqund hersoqu.
Sizin ki eşqiniz dövlətdir, vardır,
Mən sizə heç vədə arvad olmaram.

F r a n s a k r a l ı.

Kordeliya, sən bu yoxsulluğunla
Daha da varlısan, daha da zəngin.
Tənhalıq qoynunda daha gözəlsən,
Daha sevimlisən nifrət içində.
Sənin təbiətin nadir, misilsiz,

Mən səni alıram həvəslə, gülüm.
Qiyətsiz sayılıb atılan dürrü
Ayaqlar altından qaldırıram mən.
Allah, Allah! Necə qərībədir bu:
Başqa ürəkləri üşüdən duyğu
Mənim ürəyimi odlara salır,
Hökmü, ixtiyarı əlimdən alır.
Cəhizsiz qızınız, möhtərəm kral,
Mənim taleyimdir, belədir iqbal.
Bu gündən, bu andan o sönməyən nur
Gözəl Fransaya hökmdar olur.
Burqund hersoqları, ya başqa bir kəs
Məndən bu gövhəri qopara bilməz.
Rəhimsiz olsa da, yenə də qəlbən
Vidalaş hamıyla, Kordeliya, sən.
Dəyərli bir inci itirsən burda,
Daha yaxşısını taparsan orda.

L i r.

Fransa kralı, o qız sizindir.
Elə qızım yoxdur, bu da yəqindir.
Aparın, aparın, qalmayıb sözüüm,
Onun sifətini görməsin gözüm.
Vaxtı itirməyin, haydı, gediniz,
Məndən xeyir-dua gözləməyin siz.
Yaxşı, biz gedəyin, mehriban hersoq.

Şeypur çalınır. Fransa kralı, Qonerilya, Reqana və Kordeliyadan başqa hamı gedir.

F r a n s a k r a l ı.

Əzizim, vidalaş bacılarınla.

K o r d e l i y a.

Atamın qiymətli mirvariləri,
Sizdən ayrılıram göz yaşlarımla.
Məndən gizli deyil təbiətiniz.
Sizin eybinizi olduğu kimi
Demək bir bacıtək ağırdır mənə.
Atamıza yaxşı qulluq etləyin,
Onu tapşırıram mədh etdiyiniz.
Böyük sevginizə, şəfqətinizə.
Heyf ki, atamın düşdüm gözündən,

Onu gözümlə üstə saxlayardım mən.

Yaxşı, hər ikiniz salamat qalın.

R e q a n a. Sən bizə öyrətmə öz borcumuzu.

Q o n e r i l y a.

Yaxşısı budur ki, özünü öyrət.

Çalış ki, ərini razı salasan.

Bunu unutma ki, rəhmət gəlir o,

Səni arvadlığa qəbul etlən.

Bacım itaəti öyrənmək gərək,

Sevgi sevgi olmaz açmasa ürək.

K o r d e l i y a.

Açar hər kələyi zamanın özü,

Kim günahkar olsa, qızarar üzü.

Mən sizə səadət arzulayıram.

F r a n s a k r a l ı. Gedək, Kordeliya, mənim gözəlim (*Fransa kralı və Kordeliya gedirlər*).

Q o n e r i l y a. Bacım, bizim hər ikimizə aid olan bir çox məsələləri mən sənə bildirməliyəm. Deyəsən, atamız bu axşam burdan gedəcəkdir.

R e q a n a. Bəli, deyəsən, gedəcəkdir, özü də sizə. Gələn ay bizə gələcək.

Q o n e r i l y a. Görürsən, o yaşlandıqca necə də dəyişib. Biz bu dəyişkənliyi onda az görməmişik. O həmişə bacımızı bizdən artıq istəyib. İndi çüzi bir şeydən ötəri ondan bir ata kimi imtina etdi. Ta bunu gizlətmək olmaz ki!

R e q a n a. Bu, qocalıqdan yaranan naqislikdir. Doğrusu, atamız əvvəllər də nə istədiyini özü əməlli-başlı bilmirdi.

Q o n e r i l y a. Ömrünün ən gözəl, gümrah çağlarında son dərəcə hövsələsiz idi. İndi özünü lap itirib. Yaşdan doğan zəiflik, əsəbilik onu şıltaqlaşdırıb. Qoca heç ipə-sapa yatmır.

R e q a n a. Bir gün o qəzəblənib hirsini bizim də üstümüzdə tökə bilər. Əsəbiləşib Kenti qovmadımı?!

Q o n e r i l y a. Fransa kralı ilə vidalaşanda əlavə dedikləri nəydi. Bacım, gəl biz əlbir olaq. Atamız bu vəziyyətdə hakimiyyət başında qalsa, onun ixtiyarı bizə verməsi hər ikimizə yalnız qanqaralıq gətirəcəkdir.

R e q a n a. Yaxşı fikirləşib tökək tədbiri.
Q o n e r i l y a. Gərək isti-isti döyək dəmiri.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qraf Qlosterin sarayında otaq.
Edmund daxil olur. Onun əlində bir məktub var.

E d m u n d.

Mənim allahımsan, gözəl təbiət,
Tabeyəm mən sənin qanunlarına.
Nə üçün adətin məngənəsində
Zillət çəkməliyəm həyatım boyu?
Nə üçün razılıq verməliyəm ki,
Vasvası, xırdaçı, saxta adamlar
Məni məhrum etsin ata irsindən?
Nə var ki, kiçiyəm öz qardaşımdan,
Bir az gec gəlmişəm cahan mülkünə!
Mən bic doğulmuşam! Bu alçaqlıqdır?
Yoxsa qüsurludur bədən qurluşum,
Ağlım iti deyil, görkəməm gözəl
Qanuni doğulan uşaqlar kimi?
Alçaqlıq sözünü qara damğatək
Bizim alnımıza vururlar nədən?
Bic olmaq alçaqlıq sayılır məgər?
Axı, təbiətin açıq qoynunda
Həvəslə, gizlicə yaranan cocuq
Qəlbsıxan, canüzən kəsif yataqda
Həm sönük, həm də süst, mürgülü halda
Törəyən bir dəstə yelbeyinlərdən
Daha gözəl olur, ağıllı olur.
İndi ki, belədir, qanuni Edqar,
Sənin torpaqların mənim olacaq.
Bic övlada olan ata sevgisi
Qanuni övlada olan sevgidən
Heç də əskik deyil, heç də az deyil.

Nə gözəl səslənir "qanuni" sözü!
Yaxşı, nə deyirəm, qanuni olsun.
Əgər bu məktubum ügür gətirsə,
Əgər planlarım həyata keçsə,
Bu Edmund - bic oğul qanuni oğlu
Hünərlə, şərəflə əvəz edəcək.
Mən indi qalxıram uca zirvəyə.
Xudaya, birlərə özün kömək ol!

Qloster gəlir.

Q l o s t e r.

Kent sürgün edildi beləliklə də!
Fransa kralı getdi qəzəblə!
Axşam tərək elədi sarayı kral!
O tamam əl çəkdi hakimiyyətdən!
Bütün bunlar oldu bir an içində.
Edmund, nə baş verib, nə yenilik var?

E d m u n d. Heç nə, milord (*Məktubu gizlədir*).

Q l o s t e r. O nə məktubdur? Niyə onu elə cəld gizlədirsən?

E d m u n d. Mən heç bir yenilik bilmirəm, milord.

Q l o s t e r. Oxuduğun kağız nəydi?

E d m u n d. Boş şeydir, milord.

Q l o s t e r. Boş şeydir? Bəs onu niyə elə həyəcanla cibinə qoydun? Boş şeyi belə gizlətməzlər. Ver baxım. Hərgah boş şeydirsə, onu oxumaq üçün mənə çəsmək lazım olmayacaqdır.

E d m u n d. Ser, rica edirəm, məni bağışlayasınız. Bu məktub qardaşımdandır. Hələ axıra qədər oxumamışam. Oxuduqlarımdan belə çıxır ki, siz ona heç baxmasanız yaxşı olar.

Q l o s t e r. Məktubu mənə ver.

E d m u n d.

Onu sizə versəm də inciyəcəksiniz, verməsəm də.

Mənim başa düşdüyümə görə, məzmunu qanqaraldıcıdır.

Q l o s t e r. Ver baxım, ver baxım.

E d m u n d. Bu məktubu yazmaqda qardaşımı haqlı sayıram. Ümid edirəm ki, bu məktubu ancaq məni sınamaq məqsədiylə yazıb.

Q l o s t e r (*məktubu alıb oxuyur*). "Qocaya göstərilən bu hörmət" izzət ömrümüzün ən gözəl çağlarında dünyanı bizim üçün zəhrimara

döndərir. Bizi səadətdən məhrum edir. Yalnız qocalıb əldən düşdükdə, zövq almaq qabiliyyətini itirdikdə varidatım bizə verir. Mən belə qənaətə gəlirəm ki, qocanın ağır zülmü bizim tənbelliyimizdən və köləliyimizdən yaranıb. Onun üstümüzdəki ağalığına səbəb onun hakimiyyəti deyil, özümüzün nökrçiliyimiz, əzablara dözməyimizdir. Əgər atamız mən onu yuxudan oyadana qədər yatarsa, onun illik gəlirinin yansı əbədi olaraq sənə çatır. Sən qardaşın Edqarın məhəbbətini qazanaraq xoşbəxt yaşayarsan". Bu nədir? Sui-qəsd! "Mən onu yuxudan oyadana qədər yatarsa, onun illik gəlirinin yarısı sənə çatır". Bunu mənim oğlum Edqar yazıb! Necə də bu sözləri yazmağa əlindən var gəlib! Onun ürəyində, beynində bu fikirlər necə yaranıb? Bu məktubu nə vaxt alıbsan? Onu sənə kim verdi?

E d m u n d. Elə iş də burasındadır ki, milord, bu məktubu mənə heç kim verməyib. Onu pəncərədən mənim otağıma atıblar.

Q l o s t e r. Qardaşının xəttini tanıdın?

E d m u n d. Məktub yaxşı olsaydı, milord, cəsarətlə and içərdim ki, qardaşımın xəttidir. Məktub yaxşı olmadığına görə, belə hesab edirəm ki, onun xətti deyil.

Q l o s t e r. Bu onun xəttidir.

E d m u n d. Yazılmağına onun əli ilə yazılıb, ancaq mən inanıram ki, məzmunu onun ürəyindən deyil.

Q l o s t e r. O əvvəllər bu barədə sənə heç nə deməyib?

E d m u n d. Heç vaxt, milord. Fəqət mən ondan buna bənzər sözlər eşitmişəm. O tez-tez deyirdi ki, böyük oğullar qoca atalarına qəyyumluq etməli və onların bütün əmlakına sahib olmalıdırlar.

Q l o s t e r. Of, əclaf, əclaf. Elə bu niyyətini məktubda da yazır. Heç yırtıcı da belə əclaf olmaz! Ey, qoçaq, get onu axtar. Tapan kimi, mən onu zindana saldıracağam. Əclaf, əclaf! Hardadır o?

E d m u n d. Bilmirəm, milord. Əgər məsləhət bilsəydiniz, bir söz deyərdim. Siz qardaşımın bu niyyəti barədə tutarlı bir dəlil əldə edəne qədər qəzəbinizi saxlasaydınız, daha düzgün yolla getmiş olardınız. Qəflətən ona qarşı zor işlətsəniz, şübhələriniz doğru çıxmasa, bu sizin Şərəfinizə silinməz ləkələr salar, onun qəlbində sizə bəslənən munis hissləri tamamilə məhv edər. Mən öz həyatımla qardaşıma zəmin duraram ki, o bu məktubu ancaq mənim sizə olan məhəbbətimi yoxlamaq üçün yazıb, başqa məqsədi olmayıb. Burda təhlükəli heç nə yoxdur.

Q l o s t e r. Sənin fikrin belədir?

E d m u n d. Məsləhət bilsəniz, mən bunu sübut edəmə. Sizi elə yerə apararam ki, bir tərəfdə gizlənib, bizim söhbətimizi eşidərsiniz və mənə inanarsınız. İstəsəniz, bu işi bu axşam təşkil edəmə.

Q l o s t e r. Oğlum belə yırtıcı ola bilməz.

E d m u n d. Əlbəttə, ola bilməz.

Q l o s t e r. Həm də atasına qarşı. Onu bu qədər saf ürəklə, bütün varlığıyla sevən atasına qarşı. Ah, yerlər-göylər! Edmund, onu axtar, tap. Xahiş edirəm, onun qılığına gir, qəlbinə açar sal, mənim haqqımda fikirlərini öyrən. Bu işi öz ağılnla gör. Həqiqəti bilmək üçün mən bütün var-yoxumdan keçməyə hazıram.

E d m u n d. Bu saat onu taparam. Bu işi görmək üçün hər cür imkandan istifadə edəmə. Vaxtında sizə xəbər verərəm.

Q l o s t e r. Görünür, bu yaxın vaxtlarda günəşin və ayın tutulması xeyir əlaməti deyilmiş. Təbiət biliciləri nə deyirlər desinlər, yaranmış fəlakətlərdən təbiətin öz köksünə dağ çəkilir: məhəbbət sönür, dostluq məhv olur, qardaş qardaşı öldürür; şəhərlərdə üsyanlar, kəndlərdə ixtişaşlar, saraylarda xəyanətlər baş alıb gedir; oğullarla atalar arasında olan ülvə hörmət telləri qırılıb atılır. Bir tərəfdən mənim bu yaramazım həyatın əzəli qanunlarını pozur: oğul ataya qarşı çıxır. Digər tərəfdən kral təbiətin hökmünə zidd hərəkət edir: ata doğma balasına qarşı çıxır. Bizim yaxşı günlərimiz artıq geridə qalmışdır. Fitnə-fəsad, riyakarlıq, xəyanət, hər cürə təhlükəli toqquşmalar bizi addımbaaddım həyəcanla qəbrə qədər izləyir. Bu yaramazı tap, Edmund. Sən heç nə itirməzsən. Ehtiyatlı ol. Başqa bir tərəfdən də alicənab, saf ürəkli Kent sürgün edildi. Nəyə görə? Ona görə ki, o namuslu adamdır. Təəccüblüdür! (*Gedir*).

E d m u n d. Doğrudan da, dünyada bu çox qərribə axmaqlıqdır. Biz səadətdən bixıb özümüzü fəlakətə salan kimi, bədbəxtliyimizdən günəşi, ayı və ulduzları günahkar sayırıq. Guya, bizi alçaq, əclaf edən taledir. Sarsaqlığımız göylərin təsirindəndir. Dələduz, oğru, xain olmağımıza fəza cisimləri təzyiq göstərir. Sərxoşluğa, yalançılığa, zinakarlığa səyyarələr sövq edir. Guya, bizdə olan cəmi qüsurlar ilahi qüvvələrin təsirindən yaranır. Öz bəd əməllərinə görə ulduzları günahlandırmaq mənaviyyəti pozğun adamın heyvətəməz hiyləsidir. Mənim atam mənim anamla Əjdaha bürcü altında görüşmüş və mən Böyük Ayı burcu altında anadan olmuşam. Tfu! Mən qeyri-qanuni doğularkən göy qübbəsində nur saçan ən bakirə bir ulduz mənim bələyimi

işıqlandır saydı, yenə necə varamsa, elə də olacaqdım. Aha, Edqar! O, köhnə komediyanın sonu kimi lap vaxtında gəlir. İndi mən dəli Tom kimi ah-zar etməliyəm (*Edqar daxil olur*). Oh, bu günəş və ay tutulmaları bizim aramıza nifaq salacaqdır! Fa, sol, la, mi...

E d q a r. Nə var, qardaşım Edmund? Səni belə dərin fikirlərə qərq edən nədir?

E d m u n d. Bu günəş və ay tutulmalarından sonra baş verəcək bədbəxt hadisələr haqda düşünürəm, qardaşım. Mən bu barədə iki gün bundan əvvəl bir kitab oxumuşam.

E d q a r. Sən belə işlərlə də məşğulsan?

E d m u n d. Səni inandırırıram ki, o kitabda yazılanlar bədbəxtlikdən doğru çıxır. Övladla valideyn arasında olan təbii münasibətlər pozulur. Yer üzünü ölüm, aclıq bürüyür, mehribançılıq, səmimiyyət ərsə çəkilir. Dövlətdə hərc-mərcilik yaranır, krala və zadəganlara qarşı hədələr, lənətlər yağdırılır. Ürəklər əsassız şübhələrlə dolur, dostlar vətəndən sürgün edilir, orduda qiyam başlanır, heç kimdə inam qalmır. Ər-arvad bir-birindən üz döndərir və sairə, və sairə.

E d q a r. Münəccimlər sırasına çoxdanmı keçmisən?

E d m u n d. Qurtar, qurtar. Sən mənə de görüm, atamızı axırıncı dəfə haçan görmüsən?

E d q a r. Nə var ki, dünən axşam.

E d m u n d. Onunla söhbət etdinmi?

E d q a r. Bəli, iki saat ara vermədən.

E d m u n d. Səndən yaxşımı ayırdı? Onun sözlərində, bacışlarında bir narazılıq hiss etmədin ki?

E d q a r. Heç zərrə qədər də.

E d m u n d. Bir yaxşı-yaxşı yadına sal, onu nə cürə təhqir eləmisən? Aman günüdür, qəzəbi səngiyənə kimi onun gözlərinəgörünmə, bir müddət ondan kənar dolan. Bu saat elə cinlənib ki, səni tikə-tikə doğrasa da, yenə hirsli bir tikə azalmaz.

E d q a r. Yəqin, hansı bir yaramazsa məndən ona yaman qandırıb.

E d m u n d. Elə mən də bundan qorxuram. Xahiş edirəm ehtiyatlı ol, acığı soyuyanaqədər ondan uzaq gəz, ona yaxınlaşma. Bilirsən nə var, indi mənim otağıma get. İş elə quraram ki, oradan atamızın nələr danışdığını öz qulaqlarınla eşidərsən. Rica edirəm, dayanma. Bu da mənim otağımın açarı. Bayıra çıxmaq istəsən, özünlə silah götür.

E d q a r. Silah niyə, qardaşım?

E d m u n d. Qulaq as, qardaşım. Mən sənə ən gözəl məsləhət verirəm: özünə silah götür. Onun ürəyində sənə qarşı yaxşı heç nə qalmayıb. Yalan deyirəmsə, dünyanın ən şərəfsiz adamıyam. Mən sənə yalnız gördüklərimi və eşitdiklərimi deyirəm, özü də çox zəif şəkildə. Onları olduğu kimi, öz dəhşətiylə söyləmək mümkün deyil. Xahiş edirəm, burdan gedəsən.

E d q a r. Sən tezliklə hər şeyi mənə deyəcəksən, eləmi?

E d m u n d. Arxayın ol, bu işdə mən sənə həmişə kömək edəcəyəm (*Edqar gedir*).

Atam sadəlövhdür, tez inanandır,
Qardaşım nəcibdir həddindən artıq,
Onun təbiəti təmizdir güntək,
Heç nədən, heç kimdən şübhələnməyir.
Bu safdil, safürək axmaqları mən
Aldadıb asanca tora salaram.
Niyyətim bəllidir, yollarım aydın.
İrsən çatmasa da mülk, torpaq mənə,
Bunları hiyləylə alaram yenə.
Nə fərqi iyrəncdir, ya safdır həyat,
Necə olur-olsun məqsədinə çat.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Hersoq Albaninin sarayı.

Qonerilya və saray xidmətçisi Osvald daxil olurlar.

Q o n e r i l y a. Atam mənim adamımı niyə vurdu? Onun təlxəyinə açıqlandığı üçün, hə?

O s v a l d. Elədir, xanım.

Q o n e r i l y a.

Bu qoca daima tökülür zəhləmi,
Keçir qəm-qüssəylə gecəm-gündüzüm.
Hər saat bir yeni hoqqa çıxarıb,
Hamının kefinə soğan doğrayır.
Lap cana doymuşam, dözmürəm daha.
Özbəşənəlik edir öz adamları,

Dəmir güldən ağır bir söz onlara,
Hər boş şey üstündə danlayır bizi.
Ovdan qayıdanda gözüne dəyib,
Onunla danışmaq istəmirəm mən.
Məni xəbər alsa, de ki, xəstədir.
Sən də, yaxşı olar, onun nazıyla
Çox da əvvəlkitək oynamayasan.
Bunun günahları mənim boynuma.

O s v a l d. Xanım, kral gəlir, eşidirsiniz? (*Səhnə arxasında şeypur çalınır*).

Q o n e r i l y a.

Ona sən özün də, qulluqçular da
Könülsüz-könülsüz xidmət etləyin.
Məqsədim budur ki, qalsın narazı,
Getsin bacım ilə, xoşu gəlməsə.
Bilirəm, bacımın xasiyyətini.
O da mənim kimi, yol verməz əsla
Evində başqası ağalıq etsin.
Bu sarsaq qocanın hökmünə bir bax!
Hər işi, hər sözü gülüncdür, gülünc.
Verib əllərindən hakimiyyəti,
İstəyir yenə də hökmdar olsun.
Bu cavan canıma and içirəm ki,
Ağılsız qocalar pisdür uşaqdan:
Xoş sözdən, xoş üzdən onlar tərs olur,
Sərt rəftar onlara yaxşı dərs olur.
Nə dedim, unutma.

O s v a l d. Baş üstə, xanım.

Q o n e r i l y a.

Soyuq qəbul etlə məiyyətini,
Düşünmə bu işin aqibətini.
Nə olacaq-olsun, ziyanı yoxdur.
Xəbər ver sən bütün qulluqçulara:
Bəhanə gəzirəm, səhv axtarıram,
Əlimə bir azca fürsət düşdümü
Ağzıma gələni deyəcəyəm mən.
Bu saat bacıma məktub yazıram.

Qoy bilsin fikrimi, niyyətimi o,
Birləşib bu işdə dilbir olaq biz.
Vaxtdır, de, naharı hazırlasınlar.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Həmin sarayda bir salon.
Kent daxil olur. O, ayrı paltardadır.

K e n t.

Danışıq tərzini dəyişsəm əgər,
Nitqimdən kim məni tanıya bilər?!
Gözəl məqsədimə çataram onda.
Bununçün girmişəm başqa cildə mən.
Vətəndən qovulmuş, ey zavallı Kent,
Bu ağır cəzanı verən adamın -
Sevimli ağanın nökrəi olmaq
Sonsuz əzablara salacaq səni.
Gərək qeyrətini sübut edəsən.

Səhnə arxasında şeypur səsləri. Lir, hərbi-zadəganlar və xidmətçilər gəlirlər.

L i r.

Məni bircə an belə gözləməyə məcbur etməsinlər.
Get, naharımı gətir.
(*Xidmətçilərdən biri gedir*).
Nə lazımdır? Sən kimsən?

K e n t. Adamam, ser.

L i r. Hansı sənətin sahibisən? Bizdən nə istəyirsən?

K e n t. Mən yalnız bir sənətin sahibiyəm, ser. Göründüyümdən pis olmağa çalışıram. Mənə inam bəsləyənlərə sədaqətlə xidmət edirəm. Namuslu adamları sevirəm. Ağillı və az danışanlarla dost olmağa can atıram. Məhkəmələrdən qorxuram, başqa çıxış yolu tapmadıqda döyüşürəm, balıq yemirəm.

L i r. Axı, sən kimsən?

K e n t. Mən ürəyi çox təmiz adamam, ser. Özüm də kral kimi yoxsulam.

L i r. Əgər kralın rəiyyəti qədər yoxsulsansa, sən həqiqətən yoxsulsan. De görüm, nə istəyirsən?

K e n t. Qulluq etmək istəyirəm.

L i r. Kimə qulluq etmək istəyirsən?

K e n t. Sizə.

L i r. Dostum, sən məni tanıyırsan?

K e n t. Xeyr, cənab. Fəqət sizin üzünüzdəki ifadə məni məcbur edir ki, mən sizə ağa deyim.

L i r. O nə ifadədir elə?

K e n t. Hökmdarlıq ifadəsi.

L i r. Sən nə iş bacarırsan?

K e n t. Mən yaxşı sirr saxlamağı bacarıram, at çapıram, qaçıram, çətin əhvalatları danışanda təhrifə yol versəm də, asan tapşırıqları dəqiq yerinə yetirirəm. Adi adamların görə biləcəyi işləri məharətlə görürəm. Ən yaxşı cəhətim isə işgüzarlığımıdır.

L i r. Neçə yaşın var?

K e n t. Nə elə cavanam ki, qadınların məlahətli səsinə heyran olum; nə də elə qocayam ki, qadınların yolunda adi bir şeydən ötrü ağlımı itirirəm. Ömrümün düz qırx səkkiz ilini arxada qoymuşam.

L i r. Yaxşı, mən sizi qulluğa götürürəm. Nahardan sonra yenə xoşuma gəlsən, səndən bir daha ayrılmaram. Nahar, nahar verin. Hanı mənim nökrəm? Hanı mənim təlxəyim? Ey, tez ol, mənim təlxəyimi bura çağır (*Xidmətçilərdən biri gedir. Osvald gəlir*). Ey, gədə, de görüm, mənim qızım hardadır?

O s v a l d. İcazənizlə... (*Gedir*).

L i r. O nə dedi? Niyə qayıtdı? O qanmazı tez geryə çağır! (*Hərbi-zadəganlardan biri gedir*). Bəs mənim təlxəyim harda qaldı? Ey! Bu nədir? Görünür, hamı yatıb (*Hərbi-zadəgan qayıdır*). Nə olub? O düdəmə hara itildi?

H ə r b i - z a d ə g a n. Milord, o deyir ki, qızınız xəstələnib.

L i r. Mən o köləni çağıranda nə üçün yanıma gəlmədi?

H ə r b i - z a d ə g a n. Ser, o mənə çox kobud cavab verdi. Yanınıza gəlmək istəmədi.

L i r. Gəlmək istəmədi!

H ə r b i - z a d ə g a n. Hökmdar, mən bilmirəm, bu evdə nə olub? Ancaq mənə elə gəlir ki, burda siz əlahəzrətə lazımlı səviyyədə ehtiram və qayğı göstərilmir. Hersoqda, qızınızın özündə, hətta nökrələrin hərəkətində böyük bir etinasızlıq görünür.

L i r. Hə! Sənə belə gəlir?

H ə r b i - z a d ə g a n. Hökmdar, xahiş edirəm; əgər səhvim varsa, bağışlayın. Mən hiss edəndə ki, əlahəzrətin şərəfinə toxunurlar, susa bilmirəm. Vəzifə borcum buna yol vermir.

L i r. Sən ancaq mənim şübhələrimi deyirsən. Son vaxtlar hamıda özümə qarşı bir soyuqluq, bir laqeydlik görürdüm. Belə hesab edirdim ki, bu mənim vasvasılığımdan irəli gəlir. Mənə qarşı heç bir hörmətsizlik ola bilməz. Yox, mən indən belə onların hər cüzi hərəkətlərinə göz qoyacağam. Bəs mənim təlxəyim harda qaldı? İki gündür onu görmürəm.

H ə r b i - z a d ə g a n. Kiçik xanım Fransaya gedəndən bəri təlxək gündəngünə qüssədən solub saralır.

L i r. Bu haqda danışma. Mən özüm bunun şahidi olmuşam ... Ey, gedin, qızıma deyin ki, mən onunla danışmaq istəyirəm (*Nökərlərdən biri gedir*). Gedin, təlxəyimi bura çağırın (*Başqa bir nökar gedir. Osvald qayıdır*). Ah, bu sizsiniz, ser? Bura gəlin, ser. Mən kiməm, ser?

O s v a l d. Siz xanımın atasısınız.

L i r. "Siz xanımın atasısınız!" Belə də, ağanın nökarı. Of, it balası! Of, alçaq kölə! Of, yala hürüyən küçük!

O s v a l d. Mən onların heç biri deyiləm, milord. Rica edirəm, bağışlayasınız.

L i r. Sən mənim gözümlün içinə belə sırtıq-sırtıq baxmağa da cəsarət edirsən, ədəbsiz gədə? (*Onu vurur*).

O s v a l d. Məni vurmaq olmaz, milord.

K e n t. Sənə badalaq da gəlmək olmaz, haramzadə futbolçu? (*Ona badalaq gəlir*).

L i r. Sağ ol, dostum. Mənə yaxşı xidmət elədin. Tezliklə bunun əvəzini alarsan.

K e n t. Ey, ser, ayağa dur, rədd ol! Kralla öz fərqlini bil, avara. İtil, itil burdan! Hərgah yöndəmsiz cəmdəyini yenə ölçmək istəyirsənsə, dayan. Ancaq əkilсэн yaxşıdır. Cəhənnəm ol! Ağlın varmı? Di sürük burdan! (*Osvald itələyib bayıra çıxarır*).

L i r. Sən mənim həm nökarım, həm də sədaqətli dostumsan. Sənə təşəkkür edirəm. Al, bu da zəhmət haqqın. (*Kentə pul verir. Təlxək gəlir*).

T ə l x ə k. Lütf edin, mən də ona bir şey bağışlayım. Al mənim papağımı (*Papağını Kentə tərəf uzadır*).

L i r. A, sən də burdasan, mənim sevimli təlxəyim! Kəfin-əhvalın necədir?

T ə l x ə k. Cənab, mənim papağımı alsan, bu sənin üçün yaxşı olar.

K e n t. Nədən ötəri, təlxək?

T ə l x ə k. Ondan ötəri ki, sən gözdən düşənlərin tərəfini saxlayırsan. Bax ha, burnunu külək əsən istiqamətdə saxlaya bilməsən, tez-cənə tumov olacaqsan. Götür mənim papağımı. Bu adamı görürsən?! İki qızını evindən qovdu, üçüncü qızına özü istəmədən xeyir-dua verdi. Əgər sən onun yanında qalsan, mütləq mənim papağımı başına qoymalısan. Belə deyil, əmican! Kaş mənim iki qızım və iki papağım olaydı!

L i r. Nə üçün, dostum?

T ə l x ə k. Çünki bütün var-dövlətimi qızlarıma verərdim, papaqlarımı isə özümə saxladım. Götür mənim bu papağımı, o birini də qızlarından istə.

L i r. Ehtiyatlı ol, qırışmal. Belə getsə, kürəyinə qamçı dəyə bilər.

T ə l x ə k. Həqiqət vəfalı köpəyə bənzəyir. Onu qamçılaya- qamçılaya it damına qovurlar. Yaltaqlıq isə əltulası kimidir. Onu evə aparıb, isti soba yanında başını tumarlayırlar. O da yavaş-yavaş evin havasını korlayır.

L i r. Dilin lap ilan kimi sancır!

T ə l x ə k. Aga, istəyirsən, sənə bir hikmət öyrədim.

L i r. Öyrət.

T ə l x ə k.

Qulaq as, əmican:
Sirrini faş etmə,
Bildiyini söyləmə.
Borc paylama pulunu,
Atsız getmə yolunu.
Elmdən əl saxlama,
Qumara bel bağlama.
Uyma kəfə, neşəyə,
Çəkil tənha guşəyə.
İşi belə aparsan,
İki onluq taparsan.

K e n t. Bu sözlər heç nəyə dəyməz, təlxək.

T ə l x ə k. Bu sözlər müftə vəkilin nitqinə bənzəyir. Bu sözlərə görə mənə heç nə vermədin. Əmican, sən heç nədən bir şey düzəldə bilərsənmi?

L i r. Yox, dostum, heç nədən heç nə çıxmaz.

T ə l x ə k (*Kentə*). Təvəqqe edirəm, bu qocaya deyəsən ki, onun da öz torpaqlarından aldığı gəlir bu qədərdir. Mən desəm, o, təlxəyə inanmaz.

L i r. Of, acıdil təlxək!

T ə l x ə k. Qoca, sən acıdil təlxəklə şirindil təlxəyin arasındakı fərqi bilirsənmi?

L i r. Yox, cavan oğlan, məni başa sal.

T ə l x ə k.

Torpağını ver deyən
O adama yaxşı bax.
Mənimlə dursun qoşa,
Onda aydın olacaq:
Kimdir acıdil təlxək,
Kimdir şirindil təlxək.
Biri papaq geyinib,
O biri də geyəcək.

L i r. Bununla sən məni təlxək adlandırırsan, dostum?

T ə l x ə k. Rütbələrin hamısını başqalarına paylamısan. Yalnız təlxək rütbəsi qalıb. Sən anadan bu rütbəylə doğulmusan.

K e n t. O tamamilə axmaq deyil, milord.

T ə l x ə k. Yox, bizi yaradan o bir Allaha and içirəm ki, lordlar və əyanlar məni tamamilə axmaq olmağa qoymazdılar, hərgah adamlardakı axmaqlığı özümdə birləşdirə bilsəydim, onlar mütləq mənimlə şərik olardılar. Bəli, bəli xanımlar da bir pay qoparmağa çalışardılar. Qoymazdılar ki, bütün axmaqlıq tək mənə çatsın. Əmican, mənə bir yumurta ver, mən də əvəzində sənə iki tac verim.

L i r. İki tac? O nə olan şeydir?

T ə l x ə k. Niyə təəccüblənirsən! Yumurtam iki yerə tən bölüb içini yeyərəm, yerdə qalar iki dənə qabıq hissəsi. Bu da olar sənə iki tac. Sən öz tacını iki yerə bölüb, hər iki hissəsini başqalarına verdikdə öz eşşəyini çiyinə alıb palçıqdan keçirdin. Niyə? Ayaqları palçığa bulanmasın. Deməli, sən qızıl tacını başqasına verəndə öz boş tacının içində ağlın az idi. Əgər mənim bu sözlərim axmaq bir iş sayılırsa, on işi birinci görən adamı yaxşıca şallaqlamaq lazımdır (*Oxuyur*).

İndi axmaqlara yoxdur ehtiyac,
İndi ağillılar axmaqlayırlar.

Ağıl çarə qılmır, düşüncə əlac,
Meymunluq edirlər, sarsaqılayırlar.

L i r. Əbləh, sən belə oxumağı nə vaxtdan öyrənmisən?

T ə l x ə k. Sən qızlarını özünə ana edib, əllərinə çubuq verib, ağ sarğılarını
çubuq göyərdən bir uşaq kimi qorxa-qorxa qarşılarında öz tumanını aşağı çəkən
gündən bu mənim adətimdir (*Oxuyur*).

Fərəhdən, sevincdən ağladı onlar,
Mən nəgmə oxudum dərdədən, fikirdən.
Gizlənqaç oynadı bəxtlə hökmdar,
Təlxək cərgəsinə düşdü o birdən.

Xahiş edirəm, əmican, bir müəllim tutasan ki, sənin təlxəyinə yalan danışmaq
öyrətsin. Mən yalan danışmağı öyrənmək istəyirəm.

L i r. Yalan danışsan, ay əbləh, biz səni qamçıyla dağlayırıq.

T ə l x ə k. Mən buna çox təəccüb edirəm. Səninlə qızların arasında heç bir
oxşarlıq yoxdur. Onlar məni düz danışanda qamçılayırlar, sən isə yalan deyəndə.
Bəzən də məni susduğuma görə qamçılayırlar. Mən təlxəkdən başqa, nə desən
olmaq istərdini, ancaq mən yenə də sən olmaq istəməzdim. Əmican, sən öz beynini
hər iki tərəfdən kəsib tullamısan, ortasında heç nə qoymamısan. Budur, o
tullantılardan biri gəlir (*Qonerilya daxil olur*).

L i r. Nə olub, qızım! Qaşların niyə elə düyünlənib? Mənə belə gəlir ki, sən bu
son günlərdə çox qaşqabaqlı olursan.

T ə l x ə k. Sən onun qaşqabaqlı olub-olmadığına diqqət yetirmədiyin vaxtlar
bir əziz xələf idin. İndi sən rəqəmsiz bir sıfırsan. Mən indi səndən yaxşıyam. Mən
təlxəyəm, sən heç nə (*Qonerilyaya*). Bəli, bəli, mən həqiqətən də dilimi
saxlamalıyam. Siz mənə bir söz deməsəniz də, üzünüzdün ifadəsi mənə susmağı əmr
edir. Ss... ss...

Yoruldu, üzüldü, qaldı tənha-tək,
Yoxdur süfrəsində bir qarın çörək.
(*Lir göstərir*).

Ha, ha, ayırtlanmış noxud qabığı!

Q o n e r i l y a.

Yalnız bu ədəbsiz təlxəyiniz yox,
Həm də başqa sırtıq adamlarınız
Hər an, hər dəqiqə harınlıq edib,
Min cür bəhanəylə dava salırlar.
Dözmək mümkün deyil bu azğınlığa.
Elə zənn edirdim, mən deyən kimi,

Bunun qarşısını alacaqsınız.
Dəhşətə gəlirəm gördüklərimdən.
Bu nədir? Sözlünüz, rəftarınızla
Bu işə özünüz yol verirsiniz.
İndi ki belədir, məcburam özüm,
Qanunu-qaydanı saxlamaq üçün,
Ən ciddi, ən qəti tədbir görməyə.
Bilirəm bu sizə toxunacaqdır.
Sizdən ricam budur, inciməyəsiz.
Hərgah olmasaydı dövlət rifahı,
İşinizə azca qarışmağı mən
Özümə ən böyük ayıb sayardım.

T ə l x ə k.

Əmican, sən bunu yaxşı bilirsən:
Torağay balaca ququ quşuna
Rəhm edib, nəvaziş səpdi başına.
Saxladı, böyütdü ququ quşunu,
O da torağayın yedi başını.
Deməli, şam söndü, qaldıq zülmətdə.

L i r. Sən mənim qızımсан?

Q o n e r i l y a.

Qurtarın, cənab.
Mən çox istərdim ki, hərəkətiniz
Gözəl ağılınıza layiq olaydı.
Atın bir tərəfə belə rəftarı,
Şiltaqlıq qətiyyən yaraşmır sizə.

T ə l x ə k.

Çəkib sürüyəndə araba atı,
Eşşək də anlayır iş nə yerdədir.
Ehey, mənim Cekim, sevirəm səni.

L i r.

Heç məni burada tanıyan varım?
Belə görünür ki, mən Lir deyiləm!
Lir bu cür danışır, bu bu cür davranır?
Hanı o duruşum, o bağışlarım?
Bəlkə, ağlım, huşum azalıb mənim.
Bəlkə, hissim yatıb, duyğum sustalıb,

Hə! Mən oyağammı? Yox, ola bilməz.
Oyaq kəs heç vədə süst qala bilməz.
İndi tapılarımı elə bir adam,
O desin: mən kiməm?

T ə l x ə k. Lirin kölgəsi.

L i r.

Mən gərək biləm ki, doğrudan kiməm.
Çünki ləyaqətim, biliyim, ağılım,
Məni sala bilər pis fikirlərə.
Elə düşünərəm mən kral Lirəm,
Elə zənn edəərəm, qızlarım vardır.

T ə l x ə k.

Özü də hökmdar atalarını
Mütiyə çevirmək istəyən qızlar.

L i r. Sizin, qəşəng xanım, adanız nədir?

Q o n e r i l y a.

Sizin bu qəribə təəccübünüz
Sizdəki qəribə şıltaqlıqlara
Yaman uyğun gəlir, yaman oxşayır.
Təvəqqe edirəm, xoş niyyətimi
Doğru-dürüst başa düşəsiniz, ser.
Siz yaşlı, hörmətli bir insansınız,
Deməli, ağıllı olmalısınız.
Sizinlə burada yüz cəngavər var,
Azğındır, pozğundur, əyyaşdır onlar.
Bu lovğa yığını hərəkətiylə
Çevirib həyəti karvansaraya.
Gözlə sarayımız tanınmaz olub,
Dönüb meyxanaya, qəhbəxanaya.
Abır-həya bizdən tələb edir ki,
Təcili son qoyaq bu bədnamlığa.
Xahiş eyləyirəm mən bunu sizdən,
Xahişsiz də özüm tədbir görərdim.
Azaldın sayını məyyətin siz,
Yaşınıza uyğun adamlar seçin.
Onlar unutmasın ədəb-ərkanı,
Sizə, özlərinə hörmət qoysunlar.

L i r.

Dünya bir zülmətmiş, adamlar iblis!
Cəld olun, atları yəhərləyin tez.
Çağırın, toplayın məiyyətimi.
Namərd, dönük övlad! Gedirəm indi,
Təngə gətirmərəm səni bir daha.
Hələ mənim başqa bir qızım da var.

Q o n e r i l y a.

Söyüb-döyürsünüz adamlarımı.
Sizin harınlamış tər-töküntünüz
Ağalıq edirlər hamıya burda.
Halbuki, mehriban əyanlarımız
Onlardan yüksəkdir hər bir cəhətdən.
(*Hersoq Albani gəlir*).

L i r.

Gec peşman olan düşər dərdlərə.
(*Hersoq Albaniyə*)
Ah, cənab, gəldiniz? Bir deyin mənə,
Onunla fikriniz eynidir sizin?
Gətirin, gətirin atlarımızı.
Of, müdhiş nankorluq, daşqəbli şeytan!
Sən zühur edəndə övladımızda
Dənizdə timsahdan daha qorxuncsan.

H e r s o q A l b a n i. Rica eyleyirəm, sakit olun, ser.

L i r (*Qonerilyaya*).

Sən-mənfur çalağan-yalan deyirsən.
Mənim məiyyətim çox ləyaqətli,
Çox nəcib, çox təmiz adamlardılar.
Onlar gözəl bilir vəzifəsini,
Onlar öz adını qoruyur hər vaxt.
Ən kiçik, ən cüzi bir günah üçün
Gör necə incitdim Kordeliyanı!
Tamam alt-üst oldu ülvi hisslərim.
Qəlbimdən çıxarıb məhəbbətimi,
Yerinə öd kimi zəhər doldurdum.
Mən necə yanıdım! Of, Lir, Lir, Lir, Lir!
Döy bu boş başını - açıq qapını,
O sənin ağlını buraxıb çölə,
İçəri ötürdü gicbəsərliyi!

(Başma döyür).

Gedəyin, gedəyin, əsilzadələr!

H e r s o q A l b a n i.

Milord, mənim yoxdur heç bir taqsırım.

Doğrusu, bilmirəm, düzü, bilmirəm,

Belə həyəcana nə salıb sizi.

L i r.

Ola bilər, milord, inanıram mən.

Dinlə, ey təbiət, gözəl ilahə;

Dinlə bu qocanın qarğışlarını:

Əgər bu rəzili, bu həşəratı

Uşaq doğmaq üçün yaratmısan,sa,

Dəyiş qərarını, dəyiş hökmünü.

Qurut qısırlıqla ana bətnini,

Çürüt nəsil vermə məharətini.

Şərəfsiz cisminə şərəf olacaq

Bir övlad görməsin dünyada heç vaxt.

Hərgah doğacaqsa, görüm dərd doğsun,

İztirab əbədi dağlasın onu.

Ömrünün-gününün cavan çağında

Bürüsün alnını dərin qırıqlar,

Göz yaşı arx açsın yanaqlarında.

Onun əzab dolu, əziyyət dolu

Ana qayğısını, məhəbbətini

Rişxəndlə, nifrətlə qarşılansınlar.

O zaman hiss edər, o zaman bilər:

Əfi bir ilan - qorxunc gürzənin

Bədənə sancılmış zəhər dişindən

Necə də yamandır nankor bir övlad!

Gedək, gedək burdan (*Gedir*).

H e r s o q A l b a n i. Nə olub, axı, Allah xatirinə, bir danış mənə.

Q o n e r i l y a.

Sən belə təşvişlə üzmə özünü,

Bunun səbəbini bilməyə dəyməz.

Qocalıb, qayıdıb uşaqlığına,

Qoy necə istəyir, şıtaqlıq etsin.
(*Lir təzədən gəlir*).

L i r.

Bu nədir, ikinci həftə ərzində
Yarısı qovulub adamlarımın!

H e r s o q A l b a n i. Nə olubdur, cənab?

L i r.

Deyərəm indi. (*Qonerilyaya*)
Ah, olum və həyat! Utanıram ki,
Bu qədər sarsıtdın kişiliyimi.
Sənintək dəyərsiz məxluq önündə
Axır göz yaşlarım istər-istəmər.
Görüm, tufana düş, zülmətdə çürü.
Bala, səni tutsun ata qarğıışı.
Sağalmaz yaralar canını alsın.
Ey qoca gözlərim, sarsaq gözlərim!
Bir də yaş töksəniz, yaş axıtsanız,
Sizi çıxardaram hədəqənizdən,
Ataram torpağa, ataram yerə.
Siz öz çeşmənlə, öz suyunuzla
Sulayın torpağı, isladın yeri.
Gör bir nələr oldu! Qoy belə olsun.
Hələ mənim başqa bir qızım da var.
O nəcib, qayğıkeş, mərhəmətlidir.
Eşidib biləndə bu rəzaləti
O sənin üzünü, dişi canavar,
Didib-dağıdacaq dırnaqlarıyla.
Sən bunu unutma, bunu unutma:
Mən öz mənsəbimi, öz taxt-tacımı
Yenə də geriye qaytara billəm.
Elə düşünmə ki, hakimiyyətdən
Əbədi olaraq əl çəkmişəm mən.
Sən bunu unutma, sən buna inan.
(*Lir, Kent və məyyəət gedirlər*).

Q o n e r i l y a. Eşitdinmi, milord?

H e r s o q A l b a n i.

Hə, Qonerilya.

Böyük məhəbbətlə sevsəm də səni,

İndi tərəfgirlik etməyim gərək.

Q o n e r i l y a.

Rica eyləyirəm, bəsdir bu haqda...

Osvald harda qaldı, çağırın onu.

(Təlxəyə)

Sən təlxək deyilsən, haramzadasan.

Ağanın dalınca di sürüş, haydı!

T ə l x ə k.

Lir əmi, Lir əmi, bir azca dayan,

Apar özün ilə bu təlxəyi də.

Ələ keçmiş tülkütək

Nacins qızı döyüb bərk,

Asardım boğazından.

Heyf, fəndim fənd deyil,

Papağım kəmənd deyil.

Qaçım şərin ağzından.

Q o n e r i l y a.

Bu kişi nə yaxşı düşünüb belə:

İstəyir yüz nəfər adam saxlasın -

Silahlı-yaraqlı yüz nəfər adam!

Ağlını itirmiş bu axmaq qoca

İstəyir onların köməyi ilə

Bu cah-cəlalımı sovursun yelə.

Huşuna gələni sərsəmləyərək

Həyata keçirsin bir divananətək.

Töksün zəhləmizi dava-dalaşla.

Hər cür iradlarla, bəhanələrlə

Sıxsın məngənədə varlığımızı,

Keçsin həyatımız qorxu içində.

Hələ sən bunun bir bicliyinə bax!

Osvald harda qaldı?

Hersoq Albani.

Yaxşı, qoy görək.

Nə çox şışirdirsən öz qorxunu sən!

Qonerilya.

Çox qorxmaq yaxşıdır çox inanmaqdan.

Ehtiyat bələdən qoruyur bizi.

Yolumda görünən bu təhlükəni

Əgər məhv etməsəm, məhv edər məni.

Bələdəm qocanın mən iç üzünə,

Yazmışam bacıma dediklərimi.

Bacım sözlərimə baxmasa hərgah,

Onu qəbul etsə məyyətiylə...

(Osvald qaydır).

Ah, sən gəldin, Osvald! Hə, o məktubu

Bacıma yazdınmı?

Osvald. Yazmışam, xanım.

Qonerilya.

Get, özünü götür bir neçə adam,

Ata suvar olub tez düşün yola.

Mənim təşvişimi bacıma çatdır,

Həm də ona bildir öz fikrini sən,

Çalış, təsir etsin sözün-söhbətin.

Yolçu yolda görək, tələs, tez qayıt.

(Osvald gedir).

Xeyr, xeyr, milord, sən bu incə,

Bu zərif, bu həlim təbiətini

Tənqid etmək deyil məqsədim əsla,

Sözlərimə görə məni bağışla.

Belə yumşaq qəlbi səndə görən kəs

Səni bərk qınayar, tərif eyləməz.

İnsana fəlakət, bəla gətirən

Mülayimlik ancaq ağsızlıqdır.

Hersoq Albani.

Sənin fikrin nədir, deyə bilmərəm:

Tamah bir tələdir bizə əzəldən,

Çoxa can atırıq, az gedir əldən.

Qonerilya. Yox, axı...

Hersoq Albani. Hər şeyi zaman göstərər.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Hersoq Albaninin sarayı qarşısında həyəət.

Lir, Kent və təlxək gəlirlər.

L i r. Bu məktubu Qlostere apar. Qızımın yalnız məktubla əlaqədar suallarına cavab ver. Əlavə heç nə demə. Əgər tələsməsən, mən qızimgilə səndən əvvəl çatacağam.

K e n t. Məktubunuzu çatdırmayınca, milord, gözlərimə yuxu getməyəcəkdir (*Gedir*).

T ə l x ə k. İşdir, adamın beyni dabanında olsaydı, adamın beyni heç döyənək olardımı?

L i r. Olardı, dostum.

T ə l x ə k. Elə isə səni təbrik edirəm, istədiyin qədər sevinə bilərsən. Sənin ağlın heç vaxt ayaqqabıda gəzməli olmayacaq.

L i r. Ha, ha, ha!

T ə l x ə k. Görərsən, o biri qızın səni mehribanlıqla qarşılayacaq. Çünki meşə alması bağ almasına bənzədiyi kimi, o qızın da bu qızına bənzəyir. Ancaq mən bildiyimi bilirəm.

L i r. Sən nə bilərsən, dostum?

T ə l x ə k. Onu bilirəm ki, iki meşə almasının dadı eyni olduğu kimi, sənin o qızınla bu qızının dadı eynidir. O da turş dadacaqdır. Deyə bilərsənmi, adamın burnu niyə üzünün ortasındadır?

L i r. Yox, deyə bilmərəm.

T ə l x ə k. Hə, ona görə ki, burnun hər tərəfinə bir göz düşsün. Adam iyləyə bilmədiyini görə bilsin.

L i r. Mən qızıma qarşı ədalətsizlik etdim.

T ə l x ə k. Deyə bilərsənmi, iblis öz çanağını necə düzəldir?

L i r. Yox.

T ə l x ə k. Mən də deyə bilmərəm. Fəqət mən deyə bilərəm ki, iblis özünə niyə ev tikir.

L i r. Niyə tikir?

T ə l x ə k. Niyə tikir? Ona görə ki, başını evində saxlasın, başını qızlarına verməsin, buyuzları müdafiəsiz qalmasın.

L i r. Mən təbiətimi dəyişəcəyəm, bundan sonra mehriban bir ata olacağam. Atlar hazırdırımı?

T ə l x ə k. Atların dalınca sənin eşşəklərin gediblər. Çox maraqlıdır, nə üçün Yeddi qardaş bürcündə ancaq yeddi ulduz var, artıq yoxdur?

L i r. Çünki onlar səkkiz deyil.

T ə l x ə k. Tamamilə doğrudur. Səndən yaxşı təlxək çıxardı.

L i r. Bu əbləhi rədd eləyin burdan! Nankor heyvərə!

T ə l x ə k. Əmican, əgər sən mənim təlxəyim olsaydın, mən səni vaxtından
öncə qocaldığına görə yaxşıca kətləkləyərdim.

L i r. Bu nə deməkdir?

T ə l x ə k. Bu o deməkdir ki, sən gərək əvvəlcə ağillanaydın, sonra
qocalaydın.

L i r.

Ah, qoyma dəli olum!

Allah, mənə mədəd ver:

Dözüm dərdə, əzaba,

Mənə güc ver, qüvvət ver.

(Saray adamı gəlir).

Nə oldu? Atlar hazırımı?

S a r a y a d a m ı. Hazırdır, milord.

L i r. Gedək, dostum.

T ə l x ə k.

Mən gedirəm, neyləmək?!

Mənə gülmə, ey mələk.

Nədir əbədi qalan?

Qızlığın da gedəcək.

Gedirlər.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qrat Qlosterin sarayı. Edmundla Kuran qarşılaşırlar.

E d m u n d. Salam, Kuran.

K u r a n. Salam, ser. Mənim indicə sizin atanızın yanında oldum. Atanıza
xəbər verdim ki, hersoq Kornoul öz qadını hersoginya Reqana ilə birlikdə bu gecə
sizə gəlmək istəyir?

E d m u n d. Nə üçün gəlmək istəyir?

K u r a n. Sözü'n düzü, bilmirəm. Təzə xəbər eşitmisinizmi? Mən bu aralıqda gəzən pıç-pıçları deyirəm. Adamlar elə pıcıldaşırlar ki, az qalır onların dodaqları qulaqlarıyla öpüşsün.

E d m u n d. Yox, eşitməmişəm. İltimas edirəm, danışın. Nə deyirlər?

K u r a n. Deyirlər ki, guya hersoq Kornuolla hersoq Albani arasında müharibə olacaqdır. Məgər siz bunu eşitməmisiniz?

E d m u n d. Heç nə eşitməmişəm.

K u r a n. Vaxt gələr, eşidərsiniz. Salamət qalın, ser (*Gedir*).

E d m u n d.

Bu gecə buraya gələcək hersoq?

Çox yaxşı, çox gözəl! Düzəlik işlər.

Mənim xeyrimədir onun gəlməyi.

Atam əmr edib gözətçilərə,

Tutub qardaşımı dama salsınlar.

İndi bir iş durur mənim qarşımda,

İncə məsələdir bu həddən artıq.

Onu görməliyəm təcili, dərhal.

Əldən vermək olmaz belə fürsəti.

(*Edqarı çağırır*)

Qardaşım, qardaşım, bir aşağı düş,

Bir kəlmə sözü'm var, eşidirsənmi?

(*Edqar gəlir*).

Atamız yamanca izləyir səni.

Qardaşım, qaç burdan, qurtar canını.

Gizləndiyin yeri deyiblər ona.

İndi qaçmaq üçün yaxşı məqamdır.

Qoy bu zinrik gecə zirehin olsun.

Mənə bir de görüm, bir söylə görüm:

Hersoq Kornoulun əleyhinə sən

Bir söz deməmisən bu yaxınlarda?

Hersoq bura gəlir, özü də indi.

Belə bir gecədə, belə təcili.

Xanım Rəqana da gəlir onunla.

Hersoq Albaniylə hersoq Kornoul

Gizlicə başlayıb düşmənçiliyə.

Bu kin, bu ədavət, nifaq bərədə

Bir yerdə ağzından söz çıxmayıb ki?

Hə, bir yadına sal.

E d q a r.

Bir kəlmə belə.

Bu haqda özümə arxayınam mən.

E d m u n d.

Ah, ayaq səsləri! Atamız gəlir.

Bağışla, qardaşım. İndi yalandan

Qılinc çəkəcəyəm sənün üstünə,

Sən də qılincini çıxar qınından,

Yalandan özünü müdafiə et.

(Ucadan)

Yerində möhkəm dur! Hə, di təslim ol!

(Yavaşca)

Atamız gəlməmiş uzaqlaş burdan.

(Ucadan)

Ey, ey, işıq verin *(Yavaşca)*. Sən qaç, qardaşım.

(Ucadan)

Məşəli yandırın! *(Yavaşca)* Artıq əlvida.

(Edqar gedir).

İndi qan lazımdır, bir azcana qan:

Atamı ürəkdən inandırdam ki,

Doğrudan, şiddətlə döyüşmüşəm mən.

(Öz qolunu yaralayır).

Sərxoşlar görmüşəm: bundan qərribə

Oyun çıxarırlar əyləncə üçün.

Ata! Ata! Vay-vay, kömək əyləyin.

Bu nədir, burada bir adam yoxdur?

Qloster və nöqərlər əllərində məşəl gəlirlər.

Q1 o s t e r. Ah, bu sənsən, Edmund! O əbləh hanı?

E d m u n d.

Burada qaranlıqda gizlənmişdi o,

Dayanıb dururdu siyirməqılinc.

Cadu əyləyirdi donquldanaraq,

Yardım istəyirdi şər qüvvələrdən.

Aya yalvarırdı: bu cinayətdə

Ona kömək etsin.

Q1 o s t e r. Bəs, bəs, hanı o?

E d m u n d. Məni qan aparıb, ata, bir baxın.

Q1 o s t e r. Hani o yaramaz?

E d m u n d.

Qaçdı bu yolla.

Elə ki, hiss etdi, ta bacarmayırdı...

Q1 o s t e r.

Gedin arxasınca, izləyin onu.

(Bir neçə nökrə gedir).

Nəyi bacarmayırdı?

E d m u n d.

Məni aldadıb

Sizin qətlinizə razı salmağı.

Naxələf bunun üçün bərk əlləşirdi.

Mən ona dedim ki, qisas Allahı

Göylərdəki bütün ildırımları

Ata qatilinin tökrə başına.

Mən ona danışdım heyrət içində:

Ali məhəbbətlə, ülvə sevgilə

Övladı ataya möhkəm bağlayan

Əbədi, müqəddəs, sınımaz tellərdən.

Sözün müxtəsəri, xain özünün

Bu qeyri-insani qəsdinə qarşı

Məndəki təşvişi, nifrəti görüb

Üstümə hücumla keçdi qəflətən,

Qılıncı qoluma zərbə endirdi.

Bu işə əvvəldən hazırlamışdı,

Mənimsə heç nədən yoxdur xəbərim.

Elə ki, o gördü dəyanətimi,

Bildi ki, hazıram bir cəsur kimi

Zərbəyə zərbəylə cavab verməyə,

Bundamı çəkirdi, yoxsa hay-küydən -

Bu zaman mən yaman hay-küy salmışdım -

Birdən qaçıb getdi.

Q1 o s t e r.

Qoy qaçıb getsin.

Cəzadan heç yana o qaça bilməz.

Mütləq əvvəl-axır tutulacaqdır,

Tutuldu - qurtardı, gəbərəcəkdir.
Alicənab hersoq bizim başcımız,
Hörmətli hamimiz, havadarımız
Bu gecə buraya təşrif buyurur.
Bütün hər tərəfə onun adından
Mən belə bir elan göndərərəm ki,
Odda diri-diri yandırmaq üçün
O alçaq qatili tapıb verən kəs
Mükafat alacaq, ənam alacaq.
Onu gizlədən kəs məhv olacaqdır.
E d m u n d.
Çalışdım, fikrindən döndərim onu,
Nankor əl çəkmədi bəd niyyətindən.
Bu vaxt onu söyüb lənətləyərək
Qorxutdum qəsdini faş eyləməklə.
Cavabında hirsə belə söylədi:
"Ey hüquqdan məhrum, bəc doğulan zad,
Elə zənn edirsən, sənin düzlüyün,
Sənin ləyaqətin, sənin saflığın
Sənə dayaq durub kömək edəcək,
Sözünə inanan tapılacaqdır. Xeyr!
Hədən girmə münəfişəyə.
Mən nəyi istəsəm, istədiyim vaxt
Hər yerdə yalana çıxara billəm.
Bəli, sübut üçün xəttimi həttə
Bir əsas göstərsən, dəlil gətirsən,
O zaman deyərəm, bütün bu işlər
Mənim həyatıma, mənim ömrümə
Qurulan tələdir, atılan tordur.
Ən küt adam belə başa düşər ki,
Sənə çox gərəkdir mənim ölümüm.
Sən buna necə də böyük bir səylə
Fərsət axtarırsan, imkan gəzirsən".
Q l o s t e r.
Ah, sürtük, sırtılmış, rəzil böhtançı!
Yazdığı məktubu inkar edəcək?
Yox, daha o mənim övladım deyil.

(Səhnə arxasında təntənəli musiqi)

Aha, şeypur səsi! Gələn hersoqdur.
Bilmirəm, nə üçün o gəlir bizə.
Ona ağız açıb bağladaram mən
Həm kənar yolları, həm limanları.
Yaramaz aradan sıpxa bilməz.
Həm də o əbləhin müdhiş şəklini
Hər yana, hər yerə göndərərəm ki,
Qoy bütün ölkədə tanıyıb onu,
Tutub göndərsinlər təcili bizə.
Bil, mənim, qeyrətli, vicdanlı oğlum,
Artıq bundan sonra torpaqlarımın
Qanuni varisi sən olacaqsan.

Hersoq Kornoul, Reqana və xidmətçilər daxil olurlar.

H e r s o q Kornoul.
Xoş gördük, əziz dost! Elə indicə,
Sizin evinizə hələ çatmamış
Bir xəbər eşitdim. Dəhşətdir, dəhşət!
R e q a n a.
Deyilon düzdürsə, o yaramaza
Dünyada ən ağır cəza azdır, az.
Sizin səhhətiniz necədir, milord?
Q l o s t e r.
Ah, xanım, ürəyim qoca vaxtında
Parça-parça olub, paralanıbdır.
R e q a n a.
Məgər bu mümkünmü, ola bilərmə:
O mənim atamın xaç oğulluğu,
Özü ad qoyduğu - doğma balanız
- Sizin Edqarınız sizə qəsd etsin?
Q l o s t e r.
Oyy, ledi, ledi, danışım necə!
Bunu dillə demək özü ayıbdır.
R e q a n a.
Oğlunuz atama xidmət etməyən
Azğın harınlara qoşulmayıb ki?

Q l o s t e r.

Doğrusu, bilmirəm. Ah, bu xəyanət
Ən ağır, ən ağır bir fəlakətdir.
E d m u n d. Hə, xanım, onlarla əlaqədəydi.

R e q a n a.

Məsələ aydındır, heyrətlənməyin
Siz onun bu qədər pozulmasına.
Deməli, onlardı təhrik edləyən
Onu bu qətlə, bu xəyanətə.
Onlar istəyirlər qoca atamın
İrsini rahatca yeyib-içsinlər.
Bu axşam bacımdan məktub almışam,
Hər şeyi ətraflı o yazır mənə.
Bu işdə ehtiyat, ustalıq gərək.
O sərxoş sürüsü bizə gələrsə,
Onların cənginə keçməmək üçün
Evdən gedəcəyəm.

H e r s o q Kornuol.

Mən də, Reqana.

Edmund, eşitmişəm, siz atanıza
Layiq övlad kimi, iş görmüşünüz.
E d m u n d. Bu mənim övladlıq borcumdur.

Q l o s t e r.

Oğlum xəyanətin açıb üstünü.
Bir baxın, canini tutmaq istərkən
Özü də qolundan yarananıdır.
H e r s o q Kornuol. Dalınca gediblər?

Q l o s t e r. Gediblər, milord.

H e r s o q Kornuol.

O, ələ keçəndə bir daha heç vaxt
Heç kəsə təhlükə olmayacaqdır.
Onu tutmaq üçün mənim adımdan –
Küllü-ixtiyardan, səlahiyyətdən
İstifadə edin istəniləntək.
Edmund, sizin isə burda, indicə
Kış qeyrətımız, ləyaqətiniz
Çox yaxşı, çox gözəl sübut olundu.
Bizim belə igid, belə vəfalı
Adamlara çoxdur ehtiyacımız.

Sizi götürürük öz sıramıza,
Qəbul eləyirik həm də birinci.
E d m u n d. Sadiq olacağam hər zaman sizə.
Q l o s t e r.
Ona göstərilən bu hörmət üçün
Təşəkkür edirəm sizə ürəkdən.
H e r s o q Kornuol. Nə üçün gəlmişik, bilirsinizmi?
R e q a n a.
Həm də belə vaxtsız, belə vədəsiz,
Göz-gözü görməyən zinrik gecədə.
Bunun mühüm, ciddi səbəbləri var.
Bizə çox gərəkdir məsləhətiniz.
Atamdan, bacımdan məktub almışam,
Onların arası dəyibdir yaman.
Bilmək istəyirlər: nədir fikrimiz?
Düzgün həll etməkçün mübahisəni
Belə düşünürəm, zənn edirəm ki,
Kənar adam olsa, daha yaxşıdır.
Cavab gözləyirlər qasidlər indi.
Hörmətli Qloster, əziz dostumuz,
Unudun dözülməz kədərini,
Qəlbiniz toxtasın, dincəlsin bir az.
Təxirə salınmaz bu məsələdə
Təcili siz bizə məsləhət verin.
Q l o s t e r.
Xanım, mən hazıram qulluğunuzda.
Bizə hər ikiniz Xoş gəlmisiniz.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qlosterin sarayı önündə.
Kentlə Osvald qarşı-qarşıya gəlirlər.

O s v a l d. Sənin açılacaq sabahın xeyir, dost. Sən buralısan?
K e n t. Hə.
O s v a l d. Biz atlarımızı haraya bağlaya bilərik?
K e n t. Bataqlığa

O s v a l d. Xahiş edirəm, bir dost kimi, düzünü de.

K e n t. Mən sənin kimi adamla heç vaxt dost olmaram.

O s v a l d. Nə dedin! İndi ki, belədir, mən sizi görmək belə istəmirəm.

K e n t. Əgər bircə dəfə cəngimə keçsəydin, səni elə sıxardım ki, gözlərin bərələ qalardı. Onda məni yaxşı görərdin.

O s v a l d. Üstümə nə düşmüşən?! Mən səni heç tanımıram.

K e n t. Xalaoğlu, ancaq mən səni əla tanıyıram.

O s v a l d. De görüm, mən necə adamam?

K e n t. Sən fırıldaqçı, dələduz, boşqab dibi yalayansan; alçaq, lovğa, içiboş, yazıq bir məxluqsan. Cibinə yüz manat qoyub, ayağına yun corab taxıb, gündə üç kostyum geyinsən də heç nəyə dəyməzsən, iyrənc bir düdəməsən. Sən qorxaq, araqarışdıran haramzadasan. Xudbin, xəbis, xırdaçı, hər yerə burnunu soxan əclafsan. Sənin zətin qırıq, mayan haramdır. Xəmirin oğraşlıqdan yoğrulub. Öz xeyrin üçün hər cür yaramazlığa hazırsan, yaltaqsan, xəbərçisən. Əgər bu rütbələrin birini öz adından silib atsan, səni elə əzişdirərəm ki, adın da yadından çıxar.

O s v a l d. Gör, sən nə qədər içiçürümüş, içüylənmiş heyvərəsən ki, tanış olmadığın, səni tanımayan bir adama ağzına gələni çərənləyirsən.

K e n t. Həyasız, sırtıq nökr, məni tanıdığını danırsan! Bəs iki gün bundan əvvəl sənin kralın qarşısında yerə sərib mitlinə döyən mən deyildim? Çıxart qılincini, qırışmal! Gecə olmağına baxma, ay yaxşı işıq saçır. İndi murdar vücudunu tikə-tikə doğrayaram. Ayın işığı sənin tikələrinin üstünə ədviyyat kimi səpilər. Çıxart qılincini, korşalmış dəllək ülgücü, çıxart! (*Qılincini sıyrır*).

O s v a l d. Rədd ol! Mənim səninlə görülməsi heç bir işim yoxdur.

K e n t. Çıxart qılincini, haramzadə. Sən kralın əleyhinə məktub gətirmisən. Sən öz kral atasına quyu qazan, şöhrət düşkünə olan bir oyuncağın tərəfini saxlayırsan. Qılincini əlinə götür, alçaq, yoxsa qılçalarını doğrayar, budlarını qovurub özünə yedirdərəm. Çıxart qılincini, haramzadə. Cəld ol, vələduzna.

O s v a l d. Kömək edin, eyy! Öldürürlər! Kömək edin!

K e n t. Özünü qoru, rəzil kölə. Dayan, əclaf, dayan. Qul oğluqul, özünü qoru (*Onu vurur*).

O s v a l d. Kömək edin, eyy! Öldürürlər, öldürürlər! Edmund siyirməqılınc daxil olur.

E d m u n d. Bu nədir? Nə olub belə? (*Onları ayırır*).

K e n t. Vuruşmaq istəyirsiniz, igid oğlan! Buyurun, buyurun. Qan tökə bilərsiniz? İndi mən sizi qana alışıdıraram. Yaxına gəlin, ağa balası.

Qloster gəlir.

Q l o s t e r. Necə, silah, qılınc! Bu nə deməkdir!

Hersoq Kornuol, Reqana və xidmətçilər daxil olurlar.

K o r n u o l.

Dayanın yaşamaq xatirinə siz! Əlini tərpədən məhv olacaqdır. Kimdir bu adamlar?

R e q a n a.

Qasidlərimiz:

Biri atamdandır, biri bacımdan.

K o r n u o l. Söyləyin, nə üçün vuruşurdunuz?

O s v a l d. Nəfəsim kəsilir, milord...

K e n t. Burda təəccüblü heç nə yoxdur.

Nəfəsin kəsilər də. Sən igidlik göstərdin, axı!

Qorxaq dələduz, təbiət səndən imtina edir.

Səni təbiət yaratmayıb, dərzi düzəldib.

K o r n u o l. Nə qərribə adamsan, heç dərzi də adam düzəldə bilər?

K e n t. Bəli, onu dərzi düzəldib, ser.

Nə heykəltəraş, nə də rəssam həтта iki saat müddətində belə bu əclafı bu qədər pis hazırlamazdı.

K o r n u o l. Sən danış, bu dava necə başladı?

O s v a l d. Ağ saqqalına rəhm edib, həyatına qıymadığım bu ədəbsiz qoca..

K e n t. Of, mənasız sifir! Sənin yerin künc-bucaqdır. Soxulma qa-bağa! Milord, icazə xerin, mən bu yonulmamış kötüyü əhəng kimi ayağımın altına salıb əzim, tozundan palçıq qayırib ayaqyolunun divarına suvaq çəkim. Ağ saqqalıma rəhm etdin, sən, hə, cüllüt? Onun üstünə cummaq istəyir.

K o r n u o l.

Sakit ol, yaramaz? Bu heyvanlıqdır.

Unutdun sən ədəb qaydalarını.

K e n t.

Bəli, unutdum, ser, bağışlayınız.

Ancaq qəzəbin də qaydaları var.

K o r n u o l.

De görək, nə üçün qəzəblənmişən?

K e n t.

Çünki belə bir qul, belə bir gəda

Şərəf əvəzinə qılınc qurşayıb.

Bu cür dələduzlar gülümsəyərək

Hər cür hala düşüb olurlar rəng-rəng.

Onların heç biri görünmür gözə,

Girir insanların aralarına,

Siçan ipək sapı doğrayan kimi,

Ən gözəl, ən zərif, ülvə, müqəddəs

Ülfət tellərini kəsib doğrayır.

Harın ağaların hər arzusunu

Yerinə yetirir canfəşanlıqla.

Yağ tökülür alışan ehtiraslara,

Buz qoyur soyumuş hissiyyatlara.

Bu yaltaq sürüsü qarğa-quzğuntək

Tutur leşə tərəf dimdiklərini.

Şöngüyüb önündə öz sahibinin

Pis niyyət gözləyir, pis niyyət gəzir.

Heç nə anlamadan, heç nə bilmədən

Hər yerdə tulatək izləyir onu.

Qara yara tutsun sürtük üzünü,

Hələ dişlərini ağardırsan da!

Məgər mən təlxəyəm, düz danışmıram?!

Ah, qazın biri qaz! Sərim çölündə

Nə ola əlimə düşəydin mənim,

Kamlot kəndindəki hininə qədər

Səni qova-qova qaqqıldadardım.

K o r n u o l. Sənə nə olubdur, dəlisən, qoca?

Q l o s t e r. Danış, nə üstündə dava başlandı?

K e n t.

Dünyada məndən çox, bu əclafdan çox

Heç kəs bir-birinə nifrət etməyir.

K o r n u o l.

Nə üçün sən ona əclaf deyirsən,

Fağırın günahı, taqsırı nədir?

K e n t. Onun sir-sifəti gəlmir xoşuna.

K o r n u o l.

Belə de, belə de! Ola bilsin ki,
Mənim də, bunun da, bu qadının da
Sir-sifəti gəlmir sənə xoşuna?

K e n t.

Cənab, düz danışmaq peşəmdir mənim.

Bu saat qarşımda gördüklərimdən
Daha yaxşı üzlər görmüşəm bir vaxt.

K o r n u o l.

Gör, hansı yuvanın quşuymuş bu xılt!

Bir anlıq göz yumub kobudluğuna

Bir az tərifləsən beləsinə sən,

Büsbütün çıxacaq qırandan çölə,

Başlayacaq gözə kül üfürməyə.

Guya bacarmayır yaltaqlanmağı,

Vicdanı təmizdir, qəlbi ləkəsiz.

Hamı inanacaq onun sözünə,

Hamı zənn edəcək doğru adamdır.

Həqiqət cildinə girib gizlənən

Belə tülküləri çox görmüşəm mən.

İyirmi bic, yaltaq nökdərdən onlar

Daha hiyləgərdir, daha satqındır.

K e n t.

And olsun müqəddəs həqiqətə, ser,

O günəş tanrısı alovlu Febin

İşıqlı, şəfəqli şüalarıtək

Nurlu, cazibədar baxışlarıyla

İnsan ürəyini məftun eyləyən

Siz alicənabın icazəsiylə...

K o r n u o l. Saxla, saxla görək, nə istəyirsən?

K e n t. Sizin xoşunuza gəlmədiyi üçün mən öz danışq tərzimi dəyişmək istəyirəm. Ser, doğrudan da, mən yaltaq deyiləm. Sözlərinə həqiqət donu geyindirib, sizi aldadan adam həqiqətdən dələduzdur. Mən qəzəbinizə, düçar olsam da, heç vaxt sizi aldadıb dələduz olmaram.

K o r n u o l (*Osvalda*). Onda sən qocanı təhqir etməsən!

O s v a l d.

Ay tövbo, ay tövbə! Hətta bir kəlmə
Ona güldən ağır söz deməmişəm.
Lap bu yaxınlarda kral hirsələnib
Döymək istəyirdi məni nahaqdan.
Bu da ağasına xoş gəlsin deyə,
Bu zaman gizlicə yaxınlaşaraq
Daldan mənə möhkəm badalaq vurdu.
Qəflətən yıxıldım üzüqoylu.
Ayağa qalxmağa macal vermədən
Məni ələ saldı, təhqir etdi.
Bir qəhrəman kimi dartdı özünü.
Köməksiz bir kəsə qəsd etdiyiçün
Hələ təriflədi onu kral da.
İndi şirə qalıb bunun dışındə,
Atıldı burda da üstümə mənim.

K e n t.

Sən bir qorxağa bax! Elə bil, Ayaks
Bunun qarşısında it küçüyüdür.

K o r n u o l.

Kündəni gətirin! Tərsin biri tərs!
Qoca fırldaqçı, qoca boşboğaz!
Biz sənəin dərşini verərik indi.

K e n t.

Mənim çoxdan keçib dərş alan vaxtım.
Kündə gətirməyin mənim üçün, ser.
Bilin ki, kralın xidmətçisiyəm.
Onun tapşırığı, göstərişiyə
Sizin yanınıza göndərilmişəm.
Bunu unutmayın əlahəzrətin
Kündəyə salmaqla elçisini siz
Onun şərəfinə, şəxsiyyətinə
Böyük hörmətsizlik göstərsiniz.
K o r n u o l.

Kündəni gətirin! Vədanım haqqı,
Kündədə qalacaq günortayadək.

R e q a n a.

Günorta nədir ki! Düz axşamadək,

Bütün gecəni də gündədə qalsın.

K e n t.

Axı, nəyə görə, mehriban xanım!

Atanızın iti olsaydım, yaqın,

Mənə bu rəftarı rəva bilməzdiz.

R e q a n a. Ancaq dələduza bu rəftar gərək

K o r n u o l.

Bacının yazdığı o adamlardan

Birisi də budur. Kündə nə oldu!

(Kündəni gətirirlər).

Q l o s t e r.

Xahiş eyləyirəm siz cənablardan:

Ona belə cəza verməyəsınız.

Hörmətli kraldır onun ağası,

Kral özü onu cəzalandırır.

Bilirəm, ağırdır günahı, suçu,

Sizinsə hökmünüz daha ağırdır.

Yalnız alçaq, rəzil dələduzların

Oğurluq, quldurluq, fırıldaq üstdə

Kündəyə salırlar ayaqlarını.

Kral elçisini alçaltmaq olmaz.

Axı, kral sizdən inciyə bilər.

K o r n u o l. Bununçün hər şeyə cavabdeh mənəm.

R e q a n a.

Bacım daha artıq inciyə bilər.

Burda iş başında onun adamı

Döyülür, söyülür, təhqir edilir,

Bizə qarşısını almırıq bunun.

Tez olun, əbləhi salın kündəyə.

(Kentin ayaqlarını kündəyə salırlar).

Gedək, milord, gedək.

Qloster və Kentdan başqa hamısı gedir.

Q l o s t e r.

İnan ki, dostum,

Halına ürəkdən acıyıram mən.

Neyləmək hersoqun istəyi budur.
Hamı yaxşı bilir, onun hökmünü
Nə dəyişmək olmaz, nə pozmaq olmaz.
Yenə çalışaram bir əlac tapım.
K e n t.

Narahat olmayın, lazım deyil, ser.
Yuxusuz qalmışam, yol yorub məni.
Yataram, yorğunluq çıxar canımdan.
Yaxşı adamların taleyi, bəxti
Üzündə, gözündə çiçək açmaz ki,
Qat-qat qabar bağlar dabanlarında.
Xoş sabah bəxş etsin yaradan sizə.
Q l o s t e r. Doğrudan, yaxşı iş görmədi hersoq (*Gedir*).
K e n t.

Ah, zavallı kral, qədim məsəli
Sən öz həyatınla təsdiq eylədin.
Sən yağışdan çıxdın yağmura düşdün.
Çıx, ey yer üzünün məsəli ay, çıx.
Qorxusuz, hürküsz işığında mən
İndi bu məktubu rahat oxuyum.
Ölüm ayağında, dar ayağında
Bizimçün möcüzə baş verir bəzən.
Bu məktub mənimçün bir möcüzədir.
Onu Kordeliya yazıbdır mənə.
Gizləndiyim yeri öyrənə bilib.
Bir imkan gözləyir; fürsət düşdümü
Məni fəlakətdən xilas edəcək.
Ah, yorgun gozlərim, yumulun artıq,
Baxmayın bu iyrənc dünya evinə.
Gecən xeyrə qalsın, fələk, ey fələk!
Bir daha üzümə gülümsə mənim,
Çevir gülə-gülə bəxtin çərxini (*Yatır*).

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Meşə. Edqar gəlir.

E d q a r.
Eşitdim haqımda müdhiş qərarı.
Ağac koğuşunda gizlənmişdim mən.
Yanımdan keçdilər sivri ox kimi,
Məni xoşbəxtlikdən görmədi heç kəs.
Limanlar bağlıdır, kəsilib yollar.
Elə yer yoxdur ki, orda mənimçün
Tələ qoymasınlar, tor qurmasınlar.
Başqa ölkələrə qaça bilmirəm,
Hər yerdə, hər yanda gəzirlər məni.
Nicat yolu birdir, xilas yolu bir.
Gərək qiyafətimi dəyişəm tamam.
Rəzil xoxsulluğun düçar etdiyi
İnsandan daha çox heyvana bənzər,
Ən mıskın, ən yazıq dılənçi olum.
Üzümə, gözümə palçıq bulayım,
Kətan da dolayım belimə bir az.
Saçlarım pərişan, bədənim çılpaq,
Düşüm səhralara səfillər kimi.
Güclü tufanlara, sərt küləklərə
Qış günü köksümü sipər eyləyim.
Dəlixanalardan qaçan dəlilər
Mənim dostum olsun, yoldaşım olsun.
Qışqırıb dolanır hər yanı onlar,
Mıx vurur, mil sancır öz əllərinə.
İynəylə, tikanla, dırnaqlarıyla
Deşik-deşik edir lüt canlarımı.
Bu qorxunc görkəmlə dəhşət yaradır,
Fermanı, obanı, binəni, ağı,
Kəndi, dəyirmanı gəzirlər bir-bir.
Bəzən hədələyir, bəzən yalvarır,
Sədəqə yığırlar beləcə hər vaxt.
Bədbəxt Tom... bir vücut sayılır yenə,
Mən - Edqar dünyada heç nəyəm, heç nə.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Qlosterin qəsri önü. Kentin ayaqlarına gündə vurulub.
Lir, təlxək və saray adamları gəlirlər.

L i r.

Bizim elçimizi yola salmadan

Evdən getmələri çox qəribədir.

S a r a y a d a m ı.

Bildiyimə görə, aralarında

Dünən getmək haqda söhbət olmayıb.

K e n t. Salam, əziz kral!

L i r.

Bu rüsvayçılıq

Məgər əyləncədir? Kent. Xeyr, hökmdar.

T ə l x ə k. Ha-ha-ha! Gör, özünü nə möhkəm bağladıb! Atları başından, itləri, ayları boynundan, meymunları belindən, adamları isə ayağından bağlayırlar. Adam ayağını dinc qoymayanda ayağına taxtadan corab geyindirirlər.

L i r.

Kim belə tapdayıb ləyaqətini,

Sənin gündə vurub ayaqlarına?

K e n t.

Onlar ikisi də, ulu hökmdar,

Sizin öz qızınız, kürəkəniniz.

L i r. Ol a bilməz, qraf!

K e n t. Olmuşdur, kral!

L i r. Ola bilməz, dedim.

K e n t. Olmuşdur, dedim.

L i r. Yox,yox, onlar bunu edə bilməzlər.

K e n t. Bəli, bəli, onlar bunu etmişlər.

L i r.

Allahlar atası Yupiterə, Kent,

Mən and içirəm ki, edə bilməzlər.

K e n t.

Yupiterin yarı Yunonaya, Lir,

Mən and içirəm ki, bunu etmişlər.

L i r.

Heç cür ağlım kəsmir, bu mümkün deyil.

Onlar cürət etməz, onlar bacarmaz,

Onlar belə işə yol verməzdilər.

Hörmət əvəzinə belə həqarət

Adam öldürməkdən daha pisdır, pis.

Mənə qısa danış, nə etmişən ki,

Onlar görünməmiş bu cür təhqirlə

Rüsvay edib səni-mənim elçimi.

K e n t.

Qəsrə girən kimi diz üstə çöküb

Siz alicənabın məktubunu mən

Onlara hörmətlə təqdim etmişdim.

Elə yerdən qalxmaq istəyirdim ki,

Toz torpaq içində, qan-tər içində

Bir qasid özünü saldı içəri.

Məktub gətirmişdi Qonerilyadan.

Mənim işlərimi qoydu yarımçıq,

Mənə mane oldu o haramzadə.

Onun məktubunu oxuyub dərhal

Onlar topladılar adamlarını,

Atlara mindilər vaxt itirmədən.

Mənim soyuq-soyuq baxıb üzümə,

Mənə təkəbbürlə əmr verdilər:

Dallarınca gedim, cavab gözləyim.

Mən burda yenidən gördüm qasidi –

İşimi korlayan nəhs oğlu nəhsi,

Həmin əbləhi ki, bu yaxınlarda

Kobudluq etmişdi sizə qarşı, of!

Qan vurdu beynimə sonsuz qəzəbdən,

Çıxdı ağlım, huşum başımdan mənim.

Zərblə qümcü sıyırdım qəmdən,

Qorxudan quluntək qışqırdı əclaf.

Bürüdü hay-küyü bütün həyatı.

Yeznəniz, qızınız gəldilər bu an,

Məni cinayətdə günahlandırıb,

Belə bədnamlığa layiq gördülər.

T ə l x ə k.

O səmtə uçursa bu vəhşi qazlar,
Deməli, qış hələ sovuşmayıbdır.

Ata əyni cındır olsa,
Övlad ata saymaz onu.

Ata cibi pulla dolsa,
Övlad gözdən qoymaz onu.

Fahişədir tale özü,
Kasıbları görmür gözü.

Bütün bunlar bir şeyi göstərir: qızların səni o qədər əzab-əziyyətlə salacaqlar ki,
sən bunları heç bir ilə də sayıb qurtara bilməyəcəksən.

L i r.

Ah, bu dərd necə də artır gün-gündən,
Gərilir əsəbim, titrəyir ruhum.

Ey qorxunc xəstəlik, əl çək yaxamdan,
Toxunma, toxunma ürəyimə sən.

Bəs mənim bu qızım harada qaldı?

K e n t. Qrafın yanında, saraydadır, ser.

Lir (*saray adamlarına*). Arxamca gəlməyin, gözləyin burda (*Gedir*).

S a r a y a d a m ı.

Sizin indicənə dediyinizdən

Başqa taqsınız, suçunuz varım?

K e n t.

Yoxdur, əsla yoxdur. Bu necə olub,

Kral gəlib bu az məyyətlə ilə?

T ə l x ə k. Bu suala görə səni kündəyə salsaydılar, bu sənə ən layiqli cəza olardı.

K e n t. Nə üçün, təlxək?

T ə l x ə k. Səni qarışqaların yanına oxumağa göndərmək lazımdır. Öyrənəsən ki, qışda azuqə yığmazlar. Korlardan başqa, cəmi insanlar burunları ilə qoxulayıb iyisindən bildikləri şeyləri gözləri ilə də görürlər. İyirmi nəfərin içində elə adam tapmaq olmaz ki, pis iyini hiss etməsin. Dağ aşağı diyirlənən böyük təkərə yaxınlaşma, səni altına salıb boynunu sındırar. Dağ yuxarı qalxan böyük təkərdən yapış ki, səni də özüylə bərabər dağa qaldırsın. Hərgah ağıllı adam sənə bundan yaxşı məsləhət versə, mənim məsləhətimi geri qaytar. Madam ki, bunlar

axmaq adamın məsləhətidir, mən istərdim, bunlardan ancaq fırıldaqçılar istifadə etsinlər.

Hər işdə bir xeyir, bir qazanc güdən
Düşər min sifətə bir an içində.
Gözə girmək üçün can fəda edən
Səni atıb qaçar tufan içində.
Qoy ağı olanlar çıxsın aradan,
Mən axmaq gözləyim bu əndişədə.
Hiyləgər axmaqlıq edir hər zaman,
Axmaq hiyləgərlik etmir heç vədə.
K e n t. Hardan öyrənmisən sən bunu, axmaq?
T ə l x ə k. Arxayın ol ki, kündədə əyləşib öyrənməmişəm, axmaq.

Lir Qlosterlə geri qaydır.

L i r.
Mənimlə danışmaq istəmirlər, hə?
Deyirlər xəstəyik? Bərk yorulmuşuq?
Gecə sübhə kimi yolda olmuşuq?
Bunlar bəhanədir, yalnız bəhanə.
Bunlar itaətə qarşı üsyandır.
Sən get, mənə yaxşı bir cavab gətir.
Q l o s t e r. Mənim hökmdarım, bilirsiniz ki,
Hersoq yamancana tündxasiyyətdir.
Çətindir sözündən döndərmək onu.

L i r.
Allah özü alsın intiqamımı!
Vəba azarına tutulsun onlar!
Görüm gəbərsinlər! Tündxasiyyətdir!
Bu nə xasiyyətdir! Bu nə hoqqadır!
Qloster, Qloster! Mütləq hersoqu,
Onun arvadını görməliyəm mən.
Q l o s t e r. Onlara bildirdim bunu, hökmdar.

L i r.
Onlara bildirdin! Nəyi bildirdin?
Başa düşürsənmi sən məni, kişi?
Q l o s t e r. Bəli, əziz kral

L i r.

Gərək deyəydin,
Kral Kornuolu görmək istəyir.
Öz doğma qızıyla istəkli ata
Danışmaq istəyir, qayğı gözləyir.
Onlara sən bunu belə dedinmi?
Ah, mənim həyatım, ah, mənim qanım!
Tündxasiyyət? Hersoq tündxasiyyətdir?
O tündxasiyyətə sən belə de ki...
Yox, yox, hələ dayan. Bəlkə, xəstədir.
İnsan xəstə vaxtı istər-istəməz
Vəzifə borcuna əməl etməz.
Sağlam ruhumuzu naxoş canımız
Salır özü ilə əziyyətlərə.
Özümüzü ələ ala bilmirik,
Tamam başqalaşır təbiətimiz.
Bir az səbr gərək, hövsələ gərək.
Yaman tələsirdim, fikirləşmədim.
Azarlı adamın şiltaqlığından
Belə qəzəblənmək ağüslüqdür.
Mənə lənət olsun, əbədi lənət!
(*Kentə baxaraq*)
Kündəyə salıblar onu bəs niyə?
Mənə bu hərəkət sübut edir ki,
Hersoqun, qızımın xəstələnməsi
Yalnız fırıldaqdır, yalnız hiylədir.
Mənim qulluqçumu azad etməyin!
(*Qlosterə*)
Sən get hersoqa de, arvadına de,
Onlarla danışmaq istəyirəm mən.
De ki, hökm budur, gəlsinlər dərhal.
Əgər çıxmasalar qarşıma indi,
Yataq otağının astanasında
Təbili mən elə çaldıraram ki,
Dəhşətli hay-küydən, qorxunc sədadan
Onların bir anda yarılar bağı,
Şirin yuxuları çəkilər göyə.

Q l o s t e r. Allah axırını xeyir eyləsin (*Gedir*).

L i r.

Belə həyəcanla, belə təşvişlə

Çırpınma ürəyim, sakit ol,sakit!

T ə l x ə k. Ürəyinə acıqlan, əmican, aşpaz piroqun içinə diri-diri qoyduğu ilan balıqlarına acıqlandığı kimi acıqlan. Aşpaz o yazıqların başına oxlovla vurub qışqırmış: "Dinc durun, həyasızlar, dinc durun!". Bu aşpazın bir qardaşı varmış. Öz atını çox istədiyindən ona həmişə yağda qızardılmış ot yedirərmiş.

Kornuol, Reqana, Qloster və nöqərlər gəlirlər.

L i r. Sabahınız xeyir!

K o r n u o l. Salam, hökmdar.

Kentin ayaqlarından kündəni çıxanrlar.

R e q a n a. Əlahəzrət, sizi görməyə şadam.

L i r.

Buna inanıram qəlbən, Reqana.

Buna inanmağa əsasım vardır.

Sən məni görməyə şad olmasaydın,

O zaman məzarda yatan ananı

Həyatda atanı aldatdığı üçün

Bir yolluq atardım, boşayardım mən.

(*Kentə*)

Oh, oh, sən azadsan? Bu haqda sonra.

Sevimli Reqana, eşit; bil, qızım,

Bacın övladların ən alçağıdır.

O, qana susayan çalağan kimi

Öz iti, amansız caynaqlarıyla

Didib parçaladı mənim könlümü.

(*Ürəyini göstərir*).

Bu dərdi deməyə dilim gəlməyir.

Bir gürzə qıvrılır onun qəlbində,

Buna inanmazsan, ah, ah, Reqana!

R e q a n a.

Təvəqqe edirəm, sakit olun, ser.

Mən buna ürəkdən inanıram ki,

Bacım unutmayıb vəzifəsini.

Onun xidmətinə, zəhmətinə siz
Lazımı qiyməti verməmisiniz.
L i r. Bir söylə, izah et, bu nə deməkdir?
R e q a n a.
Heç gümanım gəlmir, heç ağılım kəsmir:
Bacım öz borcunu unutsun bir az.
Sizin adamların azğınlığını
Kəməndə salıbsa, cilovlayıbsa,
Deməli, xeyirli bir iş görübdür.
Onu buna görə qınamaq olmaz.
L i r. Görüm belə qızı gəlsin lənətə!
R e q a n a
Ah, cənab, yaş ötüb qocalmışınız.
Çatıb həyatınız sonuncu həddə.
Sizin halınızı, əhvalımı
Sizdən daha yaxşı bilən, dərk edən
Ağıllı bir kəsə siz möhtacsınız.
Sizə kömək görə, himayə görə.
Gəlin xahişimi eşidin mənim:
Bacımın yanına qayıdın dərhal,
Alın boynunuza günahınızı.
L i r.
Ondan üzr istəyim? Maraqlanırsan,
Dilənmək krala necə yaraşır?!
Məqsədin budur ki, ona deyim, hə:
"Etiraf edirəm, istəklili qızım,
Artıq qocalmışam, gərəksizəm mən.
(Diz çökərək)
Qarşında diz çöküb, sənə əl açıb,
Sənə yalvarıram, rəhm elə, mənə
Çörək ver, paltar ver, yatmağa yer ver!"
R e q a n a.
Qurtarın bu acı istehzaları.
Bacımın yanına qayıdın, cənab.
L i r. (Ayaq üstə qalxaraq).
Heç zaman, Reqana, bu ola bilməz.
Ah, qızım! O mənim adamlarımın

Sayını azaltdı yarıya qədər.
Üzümə pis baxdı, pis yola saldı,
Zəhər dişi kimi acı diliylə
Sancdı ürəyimi əfi ilantək.
Bədbəxt ataların alov püskürən
İntiqam odunu müqəddəs göylər
O məlun nankorun töksün başına,
Yanıb külə dönsün cavan vücudu!
K o r n u o l.

L i r.

Tfu, cənab, tfü! Bu yaxşı deyil.
Qəfil şimşəklərin gur işıqları
Sırtıq gözlərini kor etsin onun.
Uzünü бүürsün qara yaralar,
Gül hüsnü yem olsun iyrənc qurdlara!
Günəş qurutduqca bataqlıqları
Havaya yüksələn qaynar buxarlar
Onun varlığını yandırır-yaxsın,
Mum kimi əritsin xudpəsəndliyi.

R e q a n a.

İlahi!.. Mənə də qəzəblənəndə
Siz belə qarğışlar yağdıracaqsız?

L i r.

Sənə qarğamaram heç vədə, qızım.
Zərif təbiətin yol verməz buna,
Belə kobud sözlər sənə yaraşmaz.
Yanır vəhşiliklə onun gözləri,
Sənin sə gözlərin mərhəmətlidir,
Adamın könlünü oxşayır hər vaxt,
Dağ üstədən dağ çəkmir qəlbimə mənim.
Yoxdur naxələflik təbiətində.
Sən mənim arzuma qarşı çıxaraq,
Yarıya bölməzsən adamlarımı,
Kəsməzsən onların azuqəsini,
Nalayıq bir kəimə çıxmaz dilindən.
Mən evə gələndə uzaqlaşır tez
Qapını üzümə sən bağlamazsan.
Ata hörmətini, övlad borcunu,

Ədəbli olmağı, minnətdarlığı
Yaxşı dərk edirsən, yaxşı bilirsən.
Sənə krallığın tən yarısını
Peşkəş verdiyimi unutmamısan.
R e q a n a. Mətləb üstə gəlin, möhtərəm milord.
L i r. Kim kündəyə salıb nökrərimi, kim?
Səhnə arxasında şeypur səsləri.
K o r n u o l. Şeypur çalırlar ki!
R e q a n a.
Yəqin, bacımdır.
Tezliklə buraya gələcəyini
O mənə yazmışdı öz məktubunda.
(*Osvald gəlir*).
Xanımın gəldimi? Lir,
Həmin rəzildir.
Öz namərd, öz dönük sahibəsinin
Sayəsində necə lovğalanır gör.
İtil gözlərimdən, şərəfsiz gəda!
K o r n u o l. Sizə nə lazımdır, zati-alilər?
L i r.
Mənim nökrərimi kimin əmriylə
Kündəyə salıblar, təhqir ediblər?
Qəlbən inanıram, Reqana, sən
Belə çirkin işdən xəbərin yoxdur.
Mən nələr görürəm?! Ey ulu tanrı!
(*Qonerilya gəlir*).
Əgər qocalara hörmətin varsa,
Əgər kainatın hökmdarı tək
Sənin itaətdən xoşun gəlirsə,
Əgər sən özün də qocalıbsansa,
Dərdimə şərik ol, halıma acı.
Məni xilas etlə bu müsibətdən.
(*Qoneriliyaya*).
Hələ bir üzümə baxırsan mənim,
Utan heç olmasa bu saqqalımdan!
Ah! Reqana, ona sən əl verirsən?

Q o n e r i l y a.

Niyə əl verməsin? Günahım nədir?

Həç də hər axmağın eyib bildiyi

Bir iş, bir hərəkət eyib sayılmaz.

L i r.

Oh, mənim ürəyim! Necə möhkəmsən!

Hələ də dözürsən bu təhqirlərə?

Axı, necə oldu, mənim nökrəm

Düşdü bu gündəyə?

K o r n u o l.

Mən saldırdım, ser.

Ən yüngül cəzadır bu onun üçün.

L i r. Siz! Yəni özünüz əmr verdiniz?

R e q a n a.

Xahiş eyləyirəm mən sizdən, ata,

Nəzərə alın ki, çox zoifsiniz.

Qocalıqla sözsüz barışmaq gərək.

Sizə xidmət edən qulluqçuların

Dərhal yarısını azad eyləyin.

Təcili qaydın siz bacımgilə.

Rahatca yaşayın onlarda bir ay,

Sonra gələrsiniz mənim yanıma.

Mən özüm burada qonağam indi.

Qonaq saxlamağa sizi evimdə

Yoxdur hazırlığım, yoxdur azuqəm.

L i r.

Mən onun yanına qayıdım bir də?

Yarısını atım adamlarımın?

Yox, yox, bacarmaram, bu mümkün deyil.

Bundansa əl çəkib evdən-əşikdən,

Baş alıb gedərəm sonsuz çöllərə.

Tufanla, boranla süpürləşərək

Bayquşa, qurd-quşa yoldaş olaram.

Ehtiyac ən müdhiş bəladır, bəla!

Mən onun yanına qayıdım bir də?

Xeyr, Fransaya gedərəm birbaş.

Cehiz vermədiyim kiçik qızımı

Təmiz məhəbbətlə istəyən, alan
Coşqun təbiətli, məğrur kralın
Taxt-tacı önündə diz üstə çöküb,
Ona yalvararam, əl açaram ki,
Mənə çörək versin, bir yer ayırsın,
Yaşayım rəziltək ölənə kimi.
Mən onun yanına qayıdım bir də?
Bəlkə deyəsiniz, bu alçaq qula
(*Osvaldı göstərir*).
Nökərçilik edim?
Q o n e r i l y a. Özünüz bilin.
L i r.
Qızım, gəl atanı dəli eyləmə,
Mən mane olmarım sənə bir daha.
Bir də görüşmərik heç vaxt, heç zaman.
Üzünü görməyəm, bala, əlvida!
Ancaq sən yenə də mənim qızımsan,
Canımsan, qanımsan, ruhumsan mənim.
Nə deyim? Bəlkə də, mənim canımda
Yaranmış, kök atmış bir xəstəliksən.
Bəlkə, törəmişən xarab qanımdan,
Çirk etmiş çibansan, qorxulu şişson,
Hovlanmış yarasan, irinli fürsən.
Səni danlamıram, utandırımıram,
Özün anlamalı, utanmalısən.
Tənə oxlarına tutub alınını,
Mən səni çəkmirəm qadir Allahın –
Böyük Yupiterin haqq divanına.
Boş vaxtın olanda yaxşı fikirləş,
Düzəlt öz səhvini, öz nöqsanını.
Mən dözə bilərəm, səbr eyləyəyəm.
Hələlik yüz nəfər canqavərimlə
Gedib yaşayaram Rəqanagildə.
R e q a n a.
Yox, ata, qətiyyəni imkanım yoxdur.
Axı, gözləməyirdim yolunuzu mən.
Sizi ləyaqətlə qarşılamağa,

Qonaq saxlamağa hazır deyiləm.
Bacımın sözünə qulaq asın siz.
Hədsiz qəzəbiniz, sonsuz hirsiniz
Hamının ağlının çaşdırıb yaman.
Gərək heç kəs buna məhəl qoymasın.
Hamı düşünsün ki, qocalmısınız.
Artıq danışmağa yoxdur ehtiyac.
Bacım yaxşı bilir nə etdiyini.
L i r. Bacın düzmü deyir?
R e q a n a.
Cəsarətlə mən
Təsdiq eyleyirəm bacım deyəni.
Sizə əlli nəfər kifayətdir, ser.
Bu qədər qulluqçu azdırmı bəyəm?
Bəlkə də, lap çoxdur. Axı, bir belə
Adamı saxlamaq kimə gerəkdir?
Sizi vadar edən buna nədir, nə,
Bir hücum, təhlükə gözlənilirmi?
Bu qədər camaat qalsa bir evdə,
Bu evə düşməzmi ikitirəlik?
Sizin adamlarla bizim adamlar
Dost kimi mehriban yaşayırlarmı?
Yox, yox, bu çətindir, bu mümkün deyil.
Q o n e r i l y a.
Milord, fikirləşin, özünüz deyın,
Bacımın, ya mənim qulluqçularım
Məgər sizə xidmət edə bilməzlər?
R e q a n a.
Əlbəttə, edərlər. Burda nə var ki?
Onlar sizə qayğı göstərməsələr,
Yaxşıca yığıraq iplərini biz.
Yanıma gələndə, zati-alilər, -
İndidən duyuram o təhlükəni -
Xahiş eyləyirəm, özünüzlə siz
İyirmi beş nəfər gətirəsiniz.
Bundan artığına verməyə mənim
Nə bir yerim vardır, nə də çörəyim.

L i r. Mən ki, var-yoxumu sizə vermişəm.
R e q a n a. Lap elə vaxtında vermisiniz, ser.
L i r.
Mən qəyyum etmişəm sizi özümə,
Bütün krallığım indi sizindir.
Yüz nəfər məiyyət saxlamışam ki,
Mənə xidmət etsin, qulluq göstərsin.
Necə! Mən gələndə sənin yanına
İyirmi beş nəfər gətirməliyəm?
Beləmi, beləmi dedin, Reqana?
R e q a n a.
Bəli, belə dedim, deyirəm bir də:
İyirmi beş nəfər gətirin ancaq.
L i r.
Böyük yaramazlar dəyəndə gözə
Kiçik yaramazlar xoş gəlir bizə.
Kim ki ən pis əclaf deyil cahanda,
Yaxşı bir cəhət var, deməli, onda.
(*Qonerilyaya*)
Mən sizə gedirəm, çünki dediyin
Bir əllidə iki iyirmi beş var.
Bu təsdiq edir ki, bacından sənin
Ata məhəbbətin ikiqat çoxdur.
Q o n e r i l y a.
Milord, qulaq asın, eşidin məni:
İyirmi beş, ya on, ya da beş nəfər,
Bu adamlar sizə lazımdır məgər?
Evimizdə bundan iki dəfə çox
Qulluqçu hazırdir xidmət etməyə.
R e q a n a. Hətta lazım deyil bir nəfər belə.
L i r.
Bizə nə lazımdır, nə lazım deyil?
Bunu sübut etmək çətin, çətin.
Bədbəxt bir dilənçi, miskin bir səfil –
Fikir ver, diqqət ver, nəyə sahibdir –
Lazım olandan çox şeyə sahibdir.
Əgər təbiətin lazım bildiyi

Adi nemətlərlə məhdudlaşsaydı,
İnsan heyvan kimi həyat sürərdi.
Sən cavan qadınsan. Nə üçün, niyə
Belə dəbdəbəli paltar geymisən?
Hə, yalnız isinmək, qızınmaq üçün?
Axı, səndən belə zəngin, bəzəkli
Paltarı təbiət tələb etməyir.
Mənə həqiqətən lazım olansa...
Mənə ulu göylər, səbr verin siz,
İndi, indi mənə səbr lazımdır.
Ah, böyük yaradan, görürsən özün,
Mən burda qalmışam boynu bükülü.
Ağarıb qar kimi saçım-saqqalım.
İllər yorğunuyam, möhnət dustağı,
Necə də yazığam, necə də bədbəxt!
Mənim qızlarımin daş ürəkləri
Atasına qarşı nifrətlə dolub.
Sən bu müsibətə yol vermisənsə,
İmkan vermə dözümlə belə dəhşətə,
Məni istehzaya hədəf eyləmə.
Sonsuz qəzəb doldur ürəyimə sən.
Qadın silahıyla - göz yaşlarıyla
Qoyma ləkələnsin kişi sifətim –
Qoyma yaralansın kişi qeyrətim.
Yox, yox, ifritələr! Hər ikinizdən
Amansız intiqam alacağam mən.
Necə alacağam, bilmirəm hələ.
Elə intiqam ki, vahiməsindən
Lərzəyə gələcək bütün yer üzü.
Elə bilirsiniz mən ağlayıram!
Xeyr, ağlamıram!
Mənim ağlamağa böyük dərdim var.
Fəqət bunu bilin, köksümdə ürək
Tikə-tikə olub parçalansa da,
Gözlərim göz yaşı tökməyəcəkdir.
Ah, təlxək, mən axı dəli oluram!

Lir, Qloster, Kent və təlxək gedirlər. Uzaqlarda şimşək çaxır, ildırım düşür.

K o r n u o l. Gəlin biz də gedək. Tufan olacaq.
R e q a n a.
Bu ev balacadır. Məyyətiylə
Qoca burda çətin yerləşəcəkdir.
Q o n e r i l y a.
Günah özündədir. Mənim evimi -
Öz rahat yerini atıb qaçıbdır.
Çəksin cəzasını axmaqlığının.
R e q a n a.
Əgər olmasaydı qulluqçuları,
Onu saxlayardım canla-başla mən.
Q o n e r i l y a. Mən də saxlayardım. Qloster hanı?
K o r n u o l. Qocanı ötürür. Baxın, o gəldi.

Qloster qayıdır.

Q l o s t e r. Kral bərk hirsələnib.
K o r n u o l. Bəs hara getdi?
Q l o s t e r.
Əmr etdi, atlara suvar olsunlar.
Qoca yola düşdü məyyətilə.
Fəqət hara getdi, bilmirəm, düzü,
K o r n u o l.
Hara gedir getsin, dəyməyin ona.
Hələ əl çəkməyib öz inadından.
Q o n e r i l y a. Siz onu qətiyyənlə tutmayın.
Q l o s t e r.
Heyf, yavaş-yavaş hava qaralır.
Bir azdan tutacaq dünyanı zülmət.
Səhrada başlayıb güclü qasırğa.
Bütün o ətrafda yoxdur bir kol-kos.
R e q a n a.
Ah, ser, biz nə edək! Tərs adamların
Tərsliyin üzündən törənən bəla
Onların özünə ən yaxşı dərslərdir.
Bağladın, bağladın darvazaları!

Onun adamları çox davakardır.

Qoca tez eşidir axmaq sözləri.
Onu yolda birdən tovlayar onlar.
Qorxunc hadisələr baş verə bilər.
Ağıl təlqin edir qorxunu bizə,
Ağıllı adamlar qorxusuz olmaz.
K o r n u o l.
Milord, siz bağladın darvazaları.
Nə müdhiş gecədir! Ehtiyat gərək.
Düz məsləhət verir mənim Reqanam.
Gəlin uzaqlaşaq bu qasırğadan.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Səhra. Şimşək çaxır, ildırım düşür.
Kent bir əyanla qarşı-qarşıya gəlir.

K e n t. Kimdir bu tufanda tənha dolaşan?
Ə y a n. Könlü tufan kimi narahat insan.
K e n t. Hə, sizi tanıdım. Kral hardadır?
Ə y a n.
Vuruşur təbii fəlakət ilə.
Coşqun qasırğadan tələb edir ki,
Bütün yer üzünün torpaqlarını
Sovurub dağıtsın okeanlara;
Yaxud nifrət ilə dalğalandırır
Səpsin yer üzünə okeanları.
Dünya ya dəyişsin, ya viran olsun.
Yolur saçlarını öz əlləriylə.
Qəzəbdən gözləri kor olmuş külək
Qapır havadaca o ağ saçları.
Heç nəyə, heç kimə məhəl qoymadan
Atır, səpələyir ayaq altına.
Küləklə, yağışla gəlib döş-döşə,

İnsan qəlbindəki kiçik bir dünya
Bu böyük dünyayla çarpışır indi.
Bu qorxunc gecədə nə quduz ayı,
Nə qızıxmış pələng, nə ac canavar
İsti yuvasından bayıra çıxmaz.
Kral başı açıq, yaxası açıq
Dolanır səhranı divanə kimi,
Gizlənqaç oynayır öz həyatıyla.
K e n t. Bəs yanında kim var?
Ə y a n.
Yalnız təlxəkdir.
Çalışır, sağaltsın zarafatıyla
Onun ürəyinin yaralarını.
K e n t.
Mən sizi yaxından tanıyıram, ser.
Bununçün etibar edib ürəkdən,
Çox vacib bir sirri açıram sizə.
Hersoq Albaniylə hersoq Kornuol
Çoxdan bir-birinə qənim kəsilib.
Onlar məharətlə indiyə kimi
Gizli saxlayırlar bunu hamıdan.
Taleyn əliyə ucalanların
Vardır sədaqətli nöqərləri də.
Fəqət hersoqların nöqərnəibi
Yalnız xəyanətlə nəfəs alırlar,
Onlar Fransanın casuslarıdır.
Krallıqda olan məxfi işləri,
Hersoqların sonsuz ədavətini,
Onların mehriban, qoca kralla
Kobud rəftarını, nankorluğunu
Dərhal Fransanın hökmdarına
Xəbər aparırlar, xəbər verirlər.
Bəlkə, elə əsas iş görülür ki,
Bunlar başlanğıcdır onun yanında.
Ancaq bir iş bizə aydındır güntək:
Fransa qoşunu keçib sərhədi,
Girib parçalanmış vətənimizə.
Laqeyd başçılar yatırıb bizi,
Əsas limanları tutublar artıq.

Hərbə başlamaqçün bu gün, ya sabah,

Yəqin qaldırlar bayraqlarını.
İndi mənim sizdən xahişim budur:
Mənə qəlbinizdə bir inam varsa,
Onda Duvra gedin vaxt itirmədən.
Duvrda kədərlə söhbət açanda
Zavallı kralın, qoca kralın
Acı taleyindən, ağır dərindən
Camaat içində ürəkdən sizə
Təşəkkür eyləyən tapılacaqdır.
Bilin ki, əsilən zadəganam mən.
Tanıdığım üçün ürək qızdırıb,
Etibar edirəm sizə bu işi.
Ə y a n. Sonra danışarıq.

K e n t.

Yox, elə indi.
Daxilim zəngindir öz gorkəməmdən,
Təsdiq etmək üçün bu sözlərimi,
Buyurun, götürün pul kisəmi siz.
İçində nə varsa, qoy sizin olsun.
Orda Kordeliyanı görsəniz əgər, -
Siz onu, şübhəsiz, görəcəksiniz –
Bu qızıl üzüyü göstərin ona.
O sizə danışar mənim barəmdə,
Onda bilərsiniz kim olduğumu.
Görüm bu tufanı lənətə gəlsin!
Gedirəm axtarım, tapım kralı.
Ə y a n.

Verin əlinizi, razıyam, cənab.
Daha deyiləsi sözlünüz yoxmu?
K e n t.

Bir-iki kəlmə də əlavəm vardır.
Bu daha vacibdir dediklərimdən.
Kralı tapanda deyərəm sizə.
Siz bu yana gedin, mən də bu yana.
Krala birinci kim rast gələrsə,
Qışqırsın, çağırırsın o birisini.

Hərəsi bir tərəfə gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Səhranın başqa bir yeri.
Tufan davam edir. Lir və təlxək gəlirlər.

L i r.

Qanadlı əjdaha - ey azğın külək,
Şiddətlə, hiddətlə ara vermə, əs!
Sonsuz qəzəbindən, sonsuz qeyzindən
Dalğatək qabarıb partlasın üzün!
Ey amansız leysan, güclü qasırğa,
Bütün yer üzünü selə qərq elə,
Qalsın su altında uca qüllələr.
Köklü palıdları yaran-dağıdan,
Odlu şimşəklərin lovğa carçısı,
Fikirtək sürətli alovlar, odlar,
Mənim çal başıma yağın göylərdən.
Dünyanı titrədən ey ildırım, sən
Bu yer kürəsini əzib yastıla.
Münbit torpaqları boz külə döndər,
Heç nə yaratmasın bir də təbiət.
Yaramaz törədən, nankor yetirən
İnsan toxumları məhv olsun birdən.

T ə l x ə k. Ah, əmican, möminlərin isti evdəki müqəddəs suyu çöldəki bu yağış
suyundan yaxşıdır. Əmican, gəl sən öz qızlarının yanına qayıt, onlardan üzr istə. Belə bir
gecə nə ağıllıya rəhm edir, nə də axmağa.

L i r.

Ula, ey qasırğa! Alış, ey şimşək!
Çağla sellər kimi sən də, ey leysan!
Nə leysan, nə şimşək, nə də qasırğa,
Mənim ciyərpəram-qızlarım deyil.
Siz ey təbiətin şər qüvvələri,
Sizi qınamıram zərrə qədər də,
Demirəm rəhimsiz, amansızsınız.
Sizə verməmişəm səltənətimi,
Sizi balam deyə çağırmamışam.
Yoxdur boynunuzda bir haqqı-sayım.

Belə olan halda nə deyə billəm.
Qorxulu, dəhşətli əyləncənizə
Məni qurban seçin, hədəf əyləyin.
Durur qarşımızda zavallı, zəif,
Nəsibi həqarət olan bir qoca.
Yox, yox, siz nanəcib olmasanız da,
Sizi qınamağa haqqım var mənim.
Yaltaq təbiətli nökrəlersiniz.
Enib aşağıya uca göylərdən,
Qoşulub nanəcib qızlarıma siz
Bu aciz, ağbaşlı, düşkün qocayla
Döyüşür, vuruşur, öcəşirsiniz.
Ah, bu alçaqlıqdır, şərəfsizlikdir!
T ə l x ə k. Başını gizlətməyə bir evi olanın ağı da başında olar.
Səfil evlənen zaman
Bit gətirər arvadı.
Səfil olar anadan
Səfilin də övladı.
Ayağında qəlbitək,
Barmaqları döyünər.
Göynədikcə döyənək,
Gecə-gündüz deyinər.
Belədir də! Hələ yer üzünə elə bir gözəl gəlməyib ki, güzgüyə baxıb qaş-
gözünü oynatmasın, əzilib-büzülməsin.
L i r.
Yox, yox, sakit-dinməz qalacağam mən,
Səbir nümunəsi olacağam mən.

Kent gəlir.

K e n t. Ey-ey, siz kimsiniz?
T ə l x ə k.
Kim olacaqdır!
Əlahəzrət-səfil, ağıllı-axmaq.
K e n t.
Çox təəssüf! Kral, siz burdasınız?
Gecələr ov edən canlılar həтта

Belə bir gecəni istəməzdilər.

Yırtıcı heyvanlar, alıcı quşlar
Qəzəbli göylərin vahiməsindən
Yuvada qalmağa məcbur olublar.
Özümü biləndən bu günə qədər
Belə alov saçan müdhiş ildırım,
Belə uğuldayan güclü qasırğa,
Belə şırıltıyla tökülən leysan
Mən nə eşitmişəm, nə də görmüşəm.
Bu sonsuz dəhşətə, bu fəlakətə
İnsan təbiəti davam gətirməz.
L i r.

Qorxunc nərə çəkib başımız üstə,
Dünyanı titrədən böyük yaradan
Qoy bilsin özünün düşmənlərini.
Ədalət divanı qurulsun indi.
Cinayət törədən, cəzalanmayan
Əssin əsim-əsim, titrəsin zağ-zağ.
Qanlı əllərini gizlətsin qatil.
Öz andını pozan süni, saxtakar,
Öz yolunu azan bic, haramzada,
Zinakar şərəfsiz, dəyyus qeyrətsiz
Vahimə içində lərzəyə düşsün
Dostluq, səmimiyyət pərdəsi altı
İnsan həyatına qəsd edən hər kəs
Daha gizlətməsin suçunu əbəs.
Hər yerdə hamıdan xəlvət tutduğu
Günah dağarcığı qəlbini açsın.
Yalvarıb-yaxarıb sidqi-ürəklə,
Mərhəmət istəsin qadir Allahdan.
Günahkar deyiləm mən onlar qədər.
K e n t.

Ay aman, başı da açıqdır onun!
Mənim mərhəmətli, əziz Kralım,
Yaxında küləşdən bir koma vardır.
Orda qasırğadan daldalanın siz,
Mən bu daş qəsrə qəlbi daşdan bərk
Daşa dönmüşlərin gedim yanına.

Bir az bundan qabaq gedib onlardan.
Sizi xəbər aldım, sizi soruşdum,
Məni içəriyə buraxmadılar.
Qapını üzümə çırpırsalar yenə,
Onları mən güclə məcbur edərdəm,
Ədəbi-ərkanı unutmasınlar.
L i r.
Mənim ağlım çaşır, dəli oluram.
Gedək, dostum, gedək. Nə olub sənə?
Soyuqdan donursan? Mən də donuram.
Hardadır küləşdən tikilən koma?
Necə də qərribə olur ehtiyac,
Qızıla çevirir saman çöpünü.
Gedək o komaya. Ah, yazıq təlxək,
Qəlbimin salamat qalan küncüylə
Sənin bu halına acıyıram mən.
T ə l x ə k (*oxuyur*).
Başında bir azca ağı olan kəs
Verməz ahla-uflla ömrünü bada.
Yağışdan, tufandan şikayət etməz,
Barışar bəxtiylə fani dünyada.
L i r.
Haqlısan, əzizim, düz buyurursan.
(*Kentə*)
Yaxşı, o komana sən apar bizi.

Lir və Kent gedirlər.

T ə l x ə k. Ayağı sürüşkən brr afətin alovunu-odunu söndürmək üçün nə gözəl
gecədir! Getməmişdən əvvəl peyğəmbərlik edəcəyəm.
Nə vaxt keşiş xalqı aldatmayacaq,
Şərabçı pivəyə su qatmayacaq,
Dərzi xəyalından çıxacaq daş-baş,
Cadugər yerinə yanacaq oğraş,
Ədalət dinəcək haqq divanında,
Comərd qalmayacaq borc zindanında,
Şərdən ayrılacaq şərcinin dili,
Cibdən kəsiləcək cibgirin əli,

Sələmçi sələmi çölə tökəcək,
Əxlaqsız saflıqdan məbəd tikəcək,
O vaxt İngiltərə məmləkətində
Hamı ad alacaq öz sənətində.
Onda qoca, uşaq, cavan, növrəstə
Gəzəcək doğrudan ayağı üstə.

Bu peyğəmbərliyi əfsanəvi sehrkar Merlin edəcəkdir, çünki o məndən sonra yaşayacaqdır (*Gedir*).

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qlosterin qəsridə bir otaq.
Qloster Edmundla daxil olur.

Q1 o s t e r. Aman, aman, Edmund! Bu qeyri-insani hərəkət heç mənim xoşuma gəlmir.

Krala kömək etmək üçün onlardan icazə istədim. Onlar mənim bütün imkanlarımı məhdudlaşdırıb, Öz evimin ixtiyarını əlimdən aldılar. Məni həmişəlik gözədən salacaqları ilə hədələdilər. Kralın haqqında danışmağa, onun barəsində ağzı açmağa, ona hər hansı bir vasitəylə kömək göstərməyi qadağan etdilər.

E d m u n d. Bu, insanlığa yaraşmayan, ən vicdansız bir hərəkətdir.

Q1 o s t e r. Fikir vermə. Heç nə danışma. Hersoqlar arasına ziddiyyət düşüb. Bir iş var.

O bundan da pisdır. Bu axşam bir məktub almışam. Haqqında danışmaq belə təhlükəlidir.

Məktubu öz otağımda gizlətmişəm. İndi krala verilən işgəncələrin intiqamı tamamilə alınacaqdır. Artıq qoşunun bir hissəsi sərhədi keçib. Biz kral tərəfdə olmalıyıq. Mən mütləq Kralı axtarıb tapacağam, gizləncə ona kömək edəcəyəm. Sən hersoqun yanına get, onun başını söhbətə qat ki, kralın yanına getdiyimi hiss etməsin. Hərgah məni soruşsa, de, xəstədir, yatağa düşüb. Bu yolda ölsəm də, krala kömək edəcəyəm, öz köhnə ağamı darda tək qoymayacağam. Onsuz da məni ölümlə hədələyirlər. Dünyada qərribə işlər baş verir, Edmund. Ehtiyatlı ol, oğlum.

Gedir.

E d m u n d.

Deməli, onları saymayır qoca,
Krala tükənməz sədaqəti var.
Bu sirri açaram hersoqa dərhal,

Məktub haqqında da deyərəm ona.
Bu gözəl xidmətim əvəzsiz qalmaz.
Atam nə itirsə, taparam özüm,
Doyar var-dövlətdən mənim də gözüm.
Göylər yollarıma nur-ışığı ələr.
Qoca enən yerdən cavan yüksələr.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Səhra. Komanın qabağı.
Lir, Kent və təlxək gəlirlər.

K e n t.
Bu da dediyimiz həmin o koma.
İçəri buyurun, möhtərəm milord.
Qasırga get-gedə şiddət oynayır.
Bu zülmət gecədə belə dəhşətə
Heç vaxt dözə bilməz insan vücudu.
L i r. Məndən əl çək!
K e n t. Milord, keçin içəri!
L i r. Mənim ürəyimi partladacaqsan?
K e n t.
Razıyam, partlasın mənim ürəyim,
Təki daş dəyməsin ayağınıza.
İçəri buyurun, mehriban milord.
L i r.
Belə nəhs tufanda bədənimizin
İliyədək donub titrəməsini
Böyük fəlakətmi sayırsan, dostum?!
Əlbəttə, səninçün bu dözülməzdir.
Fəqət təbiətin bir qanunu var:
Ağır xəstəliyə düşəndə insan
Yüngül xəstəliyi çıxır yadından.
Vəhşi bir ayının ağzından qaçıb
Canını birtəhər qurtaran bədbəxt
Birdən qarşılaşsa quduz dənizlə,

Geriyə qayıdıb istər-istəməz
Özünü ayının ağzına atar.
Başımız fikirdən azad olanda
Hissiyatlı olur bədənimiz də.
Mənimsə başımda coşub fırtına,
Bütün hissiyyatım məhv olub artıq.
Yeganə bir hissim qalır qəlbimdə.
Övlad nankorluğu! Dəhşətli bir hiss!
Sanki bal yedirən barmaqlarımı
Öz ağzım qoparıb, kəsib dibindən,
Cəza verəcəyəm nankora mütləq.
Yox, daha göz yaşı tökməyəcəyəm.
Məni evdən qovmaq belə gecədə!
Seltək çağla, leysan! Odtək yan, şimşək!
Bütün əzablara dözəcəyəm mən
Belə qasırğada! Belə gecədə! Qızlarım Rəqana,
Qonarıya, siz Cəmi var-yoxunu açıq ürəklə
Sizə bağışlayan ahıl, ixtiyar, Mehriban atanı!..
Oh, ağlım çasır. Bu fikirlər məni dəli edəcək.
Məndən uzaq olun mənfur fikirlər.
K e n t. İçəri buyurun, möhtərəm milord.
L i r.
Xahiş eyləyirəm, sən özün buyur.
Bir azca rahatlan, bir azca dincəl.
Bu tufan məlhəmdir yaralanma,
Bu tufan daha pis fəlakət haqda
Mənə düşünməyə imkan verməyir.
Hər halda içəri girəcəyəm mən.
Qabağa düş, dostum, içəriyə keç.
(*Təlxəyə*).
Gəl, yurdsuz-yuvasız, yazıq dilənçi,
Gəl, birinci sən keç. Dua oxuyub,
Mən də yatacağam bu komacıqda.
(*Təlxək komaya girir*).
Ey evsiz-eşiksiz çılpaq bədbəxtlər,

Harda qalıbsınız dəhşət içində?

Yalın ayağınız, açıq başınız,

Aclıqdan quruyub kənara çıxan

Qabırğalarınız, cılız, canınız

Amansız tufanın zərbələrinə

İndi necə dözürsən, necə tablayırsən?!

Deşik-deşik olmuş cır-cındırın

Qoruya bilirmi bələdan sizi?!

Ah, keçən ömrümün xoşbəxt çağında

Çox az düşünmüşəm haqqınızda mən.

Bu da ibrət dərsi, bu da bir örnək.

Ey varlı bəndələr, lovğalanmayın,

Acıyın halına yoxsulların siz.

Onlar nə hiss edir, siz də hiss edin.

Ehtiyatdan artıq nəyiniz varsa,

Paylayın aclara, yalavaqlara.

Gördüyünüz bütün savab işlərdən

Allaha daha çox xoş gələrsən bu iş.

E d q a r (komadan). Dərinliyi üç arşın yarım, dərinliyi üç arşın yarım! Zavallı Tom!

Təlxək qaçaraq komadan çıxır.

T ə l x ə k. Ora girmə, əmican, orda əcinnə var.

Ay aman, kömək edin, kömək edin!

K e n t. Əlini mənə ver. Komada kim var?

T ə l x ə k. Əcinnə, əcinnə! O deyir ki, adı zavallı Tomdur.

K e n t. Ey, küləş içinə girib donquldanan! Kimsən? Bayıra çıx!

Paltarını dəyişib, özünü dəliliyə vuran Edqar komadan çıxır.

E d q a r.

Qaçın! Mənfur iblis izləyir mənə.

Əsir tikanlıqda şimal küləyi.

Hm! Buz yatağa gir, isit canını.

L i r.

Verib var-yoxunu iki qızına,

Sən də mi düşübsən bu günə, yazıq?

E d q a r. Zavallı Toma kömək edin, əlinizdən qopam əsirgəməyin. Məlun iblis onu odlardan, alovlardan keçirib: girdablara, burulğanlara

salıb; bataqlıqlardan, cəngəlliklərdən sürüyüb. Yastığının altına bıçaq düzüb, əyləşdiyi yerin üstündən ilgəkli kəndir asıb, xörəyinin yanına zəhər qoyub. Onu həmişə qorxu içində saxlayıb. Ürəyini şübhə ilə doldurub. Kəhər ata mindirib, uzun, dar körpüdə səyirdərək öz kölgəsini qovub-tutmağa məcbur edib. Elə bil ki, kölgəsi onu izləyən xaindir. İnsan zəkasının beş qabiliyyəti var. İlahi sizin qabiliyyətinizin beşini də rəvnəqləndirsin. Tom soyuqdan donur. Oh, uf, uf, uf! Allah sizi qasırgadan, ulduzların xatasından, cadudan saxlasın! Zavallı Toma bir az sədəqə verin. İblis onu çox incidir. Baxın, məlun indi orda durur. Ordadır, yenə də ordadır, ordadır.

Tufan davam edir.

L i r.

Onu qızlarımı salıb bu hala?

Verib hər şeyini, heç nə qalmayıb?

T ə l x ə k. Yox, əynindəki xalatı qalıb.

Yoxsa biz ona baxmağa utanardıq.

L i r.

Günahkar kəslərə cəza verməkçin

Göylərə yığılmış dərdlər, bəlalər

Sənin qızlarının başına yağsın.

K e n t. Onun qız övladı yoxdur, hökmdar.

L i r.

Sənə ölüm olsun, yalançı, namərd.

İnsan xilqətini dünyada heç kəs

Nankor qızlar kimi alçalda bilməz.

Yararsız, gərəksiz qoca atanı

Belə əzab ilə, əziyyət ilə

İndi evdən qovmaq bır adət olub.

Çox haqlı cəzadır, haqlı tənbehtir.

Elə qəddar, qansız, acgöz qızları

Törədənlər özü günahkardılar.

E d q a r.

Pilikok dağında Pilikok durub.

Ay aman, ay aman, ay aman, ay-ay!

T ə l x ə k.

Deyəsən, bu gecə amansız soyuq

Bizim hamımızı dəli edəcək.

E d q a r. Şeytandan ürəyini qoru: valideynlərinə hörmət elə, söz verdin, sözüünə düz ol: and içmə, başqalarının arvadına pis gözlə baxma, Öz arvadını dəbdəbəli geyimə öyrətmə. Tom soyuqdan donur.

L i r. Sən əvvəl kim idin?

E d q a r. Avara bir adam, ürəyi, başı təkəbbürlə dolu bir yelbeyin. Saçlarımı burdurar, məşuqəmə sədaqət rəmzi kimi əlcəklərimi papağımın üstünə taxardım. Öz könül sultanıma həvəslə xidmət edir, onunla yüz oyundan çıxardım; hər kəlməbaşı and içər, elə ordaca müqəddəs göylər altında andımı pozardım. Məhəbbət məcaraları barədə düşünə-düşünə yatar, yuxudan ayılan kimi fikirlərimi həyata keçirməyə çalışardım. İçki düşkün, qumar dəlisi idim. Qadın cinsinə Türkiyə sultanından pis münasibət bəsləyirdim. Qəlbim saxta, dilim yalançı, qulaqlarım bədxah sözlərinə məftun, əllərim qanlıydı. Donuz kimi tonbul, tülkü kimi hiyləgər, canavar kimi acgöz, köpək kimi quduz, aslan kimi həris idim. Qoy qəşəng başmaqların cırıltısı, zərif ipəklərin xışıltısı sənin yazıq könlünü qadınların arxasınca sürüməsin. Ayağını qəhbəxanadan, əlini qadın tumanından, qələmini sələmçilərin haqq-hesab dəftərindən kənar saxla, şeytan caynağına sancma ürəyi...

Əsir tikanlıqda şimal küləyi.

Viy, viy, viy, no, nonni, sam, sam, man,

Delfin, mənim balam, atı sür yandan.

Tufan davam edir.

L i r. Ah, bədbəxt insan! Çılpaq bədənini müdhiş qasırganın amansız oxlarına sipər etməkdənsə, öz qəbrində rahat yatsan, daha yaxşı olardı. Doğrudanmı, insan bundan artıq bir məxluq deyil? Ona yaxşı baxın. Nəyi varsa, hamısı özünündür. Barama qurdundan ipək, öküzdən dəri, qoyundan yun, ceyrandan mürk almayıb. Hə! Yalnız biz üçü-üz qondarmayıq. O isə əsl adamdır. Necə yaranıbsa, elə də görünür. Təbii insan yazıq, çılpaq, ikiayaqlı bir heyvandır, lap elə onun kimi, vəssalam. Artıq bir şey deyil. Rədd olun, rədd olun, siz ey alınmış borclar! Gəl, bu düyməni aç burdan.

Paltarını dartıb cırır.

T ə l x ə k. Təvəqqe edirəm, əmican, özünü ələ al. Belə bir nəhs gecədə çimmək olmaz. İndi bu vəhşi səhrada bir kiçik od parçası qoca bir əyyaşın ürəyində həyat qığılcımına oxşayardı. Bəli, buz bağlamış

bir bədəndə həyat qığılcımına. Aha, işığa baxın. Özü də yana-yana buraya gəlir.

Uzaqdan məşəl görünür.

E d q a r. Bu məlun iblis Fliberticibbetdir. O, gecələr evlərin işığı sönən kimi mağarasından çölə çıxır, ilk xoruz banına qədər yer üzünü gəzib-dolanır. Birinin gözüne tor çəkir, birinin gözünü qıyr, birinin dodaqlarını dovşan dodağı kimi tən ortadan bölgür. Buğdaya çor salır. Bir sözlə, insanlara hər cür ziyan vurur.

Üç dəfə pak Vitold düzdə gördü nə?!

Gəzir doqquz balasıyla əcinnə.

Hökm elədi bərk: Pislikdən əl çək,

Rədd ol, rədd ol xarabalıq küncünə!

K e n t. Əlahəzrət, özünüzü necə hiss edirsiniz?

Qloster əlində məşəl daxil olur.

L i r. Bukimdir?

K e n t. Kimsən? Kimi axtarırsan?

Q l o s t e r. Siz kimsiniz? Adınız nədir?

E d q a r. Bu səfilin adı zavallı Tomdur. Növbənöv qurbağa, çömçəquyruq, hər cürə kərtənkələ ilə qidalanır. Məlun iblis qəzəblənib onu haldan çıxaranda iyrənmədən mal təzəyini salat kimi yeyir. Qocalıb taqətdən düşmüş siçovulu, gəbərib xəndəkdə qalmış it leşini parça-parça otürür, üzü yaşıl kif bağlamış gölməçələrin bulanıq suyunu içir. Onun qamçının qabağına qatıb kənddən kəndə qovur, tez-tez tutub ayaqlarını kündələyir, özünü zindana salırlar. Bir vaxtlar onun çiyininə atmağa üç pencəyi, əyninə geyinməyə altı köynəyi, minməyə atı, belinə qurşamağa silahı vardı.

Fəqət yeddi ildir bilmir ov iyi,

Siçan, siçovuldur Tomun yediyi

Əcinnədən özünüzü qoruyun. O məni təqib edir.

Rədd ol, Smolkin, rədd ol, ifritə!

Q l o s t e r.

Bu nədir, hökmdar? Yoxdurmu məgər

Sizin bundan yaxşı yoldaşlarınız?

E d q a r.

Niyə, Modo, Mahu yaxşı cinlərdir.

Zülmət şahzadəsi alicənabdır.

Q1 o s t e r (*Lirə*).

Canımız, qanımız olan ışıqlar
O qədər nanəcib, əclafdırlar ki,
Biz nifrət edirik öz-özümüzə.
E d q a r. Bı, bı zavallı Tom dondu soyuqdan.

Q1 o s t e r.

Hökmdar, buyurun, gedək mənimlə.
Öz insanlıq borcum hökm söyləyir ki,
Sizin daşürəkli qızlarınızın
Amansız hökmünə boyun əyməyim.
Onlar əmr verib: qapılarımı
Sizin üzünüə bağlayım bərk-bərk.
Bu müdhiş tufanda, zülmət gecədə
Yalnız düşəsiniz vəhşi çöllərə.
Buna baxmayaraq, cəsərət edib,
Gəlmişəm axtarıb, tapım sizi mən.
Aparım gizləncə elə yerə ki,
Orda yanar ocaq, isti yemək var.

L i r.

Dayan, qoy danışım bu filosofla.
Soruşum: ildırım nədən yaranır?

K e n t.

Onun təklifini qəbul söyləyin,
Gedin, evə gedin, mehriban milord.

L i r.

Fıvalı alimlə, müdrik ustadla
Ancaq iki kəlmə söhbət söyləyim.
Dostum, hansı elmi öyrənirsiniz?

E d q a r.

Bir yol arayıram, çarə gəzirəm:
Necə mane olaq şeytan felinə,
Necə məhv söyləyək dələduzları?
Dünya təmizlənsin zir-zibillərdən.

L i r. Sizinlə təkliddə danışım gərək.

K e n t (*Qlosterə*).

Bir daha çalışın, getsin bizimlə.
Ağlı sərsəmləyir, o dəli olur.

Q l o s t e r.

Sən hələ bir buna heyrtlənirsən?

(Tufan davam edir).

Nənəcib qızları atıb haqq-sayı,

Onun ölümünü arzulayırlar.

Ah, necə haqlıymış o xeyirxah Kent!

Əvvəldən hər şeyi hiss edləyirmiş!

Biçarə boş yerə sürgün olundu.

Deyirsən, ağlını itirir kral.

Az qalır, ağlını itirir mən də.

Dostum, əzəl mənim bir oğlum vardı.

İndi elə oğlum yoxdur dünyada,

Onu oğulluqdan çıxarmışam mən.

Onu varislikdən məhrum etmişəm.

Lap bu yaxınlarda, lap bu günlərdə

O məni öldürmək fikrinə düşüb.

Mən onu yamanca sevirdim, dostum,

Ata bundan artıq sevməz oğlunu.

Doğrusunu desəm, getdiyi gündən

Məni dəli edib onun həsrəti.

Bu necə gecədir! Dəhşətə bir bax!

(Lirə)

Xahiş edləyirəm, zati-alilər...

L i r.

Məni bağışlayın, mane olmayın.

Hə, nəcib filosof, lütf edin bizə.

E d q a r. Soyuq iliyinə işləyir Tomun.

Q l o s t e r. Komaya gir, dostum, qızın bir azca.

L i r. Hamımız birlikdə keçək içəri.

K e n t. Yolumuz başqadır bizim, hökmdar.

L i r.

Onunla, onunla qalacağam mən.

Hələ söhbətim var filosofumla.

K e n t *(Qlosterə).*

Onu razı salın, mehriban milord.

Tomu da aparaq özümüzzlə biz.

Q l o s t e r. Aparaq, aparaq, nə deyirəm ki.

K e n t. Ey cənab, cəld tərən, gedək bizimlə.
L i r. Əziz afinalı, buyurun gedək.
Q l o s t e r. Sakit, sakit olun, səs salmayınız.
E d q a r.
İgid Çayld Roland girdiyi zaman
Zülmət qalaçaya dedi: Ah, aman!
İngilis qan iyi gəlir nə yaman!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Qlosterin sarayında bir otaq.
Kornuol və Edmund daxil olurlar.

K o r n u o l. Mən bu evdən getməmiş, bu qocadan öz intiqamımı mütləq alacağam.

E d m u n d. Nə danışırırsınız, milord! Onda hamı məni qınayacaq, deyəcəklər ki, vəzifəmə olan sədaqətim atama olan məhəbbətimi məhv eləyib. Bu haqda düşünəndə nəyə məni dəhşətə salır.

K o r n u o l. Mən indi başa düşürəm ki, sənin qardaşın niyə atasını öldürmək istəyirmiş. Bu heç də onun pis təbiətindən deyilmiş, əksinə qocanın təbiətindəki naqislik, pislik onu bu işə vadar edirmiş.

E d m u n d. Necə də qəddarmış mənim taleyim! İndi mən vicdanlı olduğum üçün peşmançılıq çəkməyə məcburam. Hörmətli hersoq, atamın dediyi məktub budur. Məktubdan belə çıxır ki, mənim atam lazımlı məlumatları Fransa Kralına xəbər verirmiş. Ah, müqəddəs göylər! Kaş atam heç vaxt xain olmayaydı, kaş mən də heç vaxt onun xəyanətini açmalı olmayaydım.

K o r n u o l. Mənimlə arvadımın - hersoginyanın yanına gedək.

E d m u n d. Bu kağızda olanlar təsdiqlənsə, onda işimiz başımızdan aşacaqdır.

K o r n u o l. Təsdiqlənsə də, təsdiqlənməsə də, bu kağız səni artıq qraf Qloster etmişdir. Axtar, gör, atan hardadır. Elə olsun ki, biz onu dərhal həbs edə bilək.

E d m u n d (*kənara*). Əgər mən atamı krala kömək göstərdiyi yerdə tapsam, bu onun haqqında yaranmış şübhələri daha da artıracaqdır (*Ucadan*). Mən bir oğul kimi, ata məhəbbətini itirsəm belə, yenə də öz vəzifəmi sədaqətlə yerinə yetirəcəyəm.

K o r n u o l. Mən sənə bütün varlığım la inanıram, oğlum. Sən də mən im məhəbbətimə inan. Çalışacağ am ki, sənə daha yaxşı bir ata olum (*Gedirlər*).

ALTINCI SƏHNƏ

Saray ın yax ını lı ğı nda k ı fərmada bir otaq.
Qloster, Lir, Kent, təlxək və Edqar daxil olurlar.

Q l o s t e r. Açıq havadansa bura yaxşıdır. Yeni şəraitimizdən inciməyin.
Daha yaxşı bir yer tapmağa gedirəm. Rahatlığımız üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Tezliklə qayıdıram.

K e n t. O, bütün bu ağır sarsıntılara dözməyib aqlını itirmişdir. Allah sizin yaxşılığınızın əvəzini verər.

Qloster gedir.

E d q a r. Frateretto mən i çağırır. Bu iblis mənə deyir ki, Neron o dünyada zülmət gölündən balıq tutmaqla məşğuldur (*Təlxəyə*). Dua oxu, ey, axmaq, özünü bu iblisdən qoru.

T ə l x ə k. Xahiş edirəm, əmican, de görək, kim dəlidir : ağa, yoxsa rəiyyət?

L i r. Kraldır, kral!

T ə l x ə k. Xeyr, xeyr, rəiyyətdir, oğlu ağa olan rəiyyət. Çünki rəiyyət dəli olmahdır ki, qarşısında duran öz ağa oğluna baxa bilsin.

L i r.

Yüz min yanar oxla odlu cəhənnəm

Dağ bassın, dağ çəksin nanəciblərə.

E d q a r. Məlun iblis mən im kürəyimi çimdikləyir.

T ə l x ə k. Dəli o adamdır ki, canavar ın əhlilləşməsinə ümid bəsləyir, atın dal ayaqlarına arxa çevirir, sahibkar ın məhəbbətinə, qəhbənin andına inanır.

L i r.

Bu saat məsələ aydın olacaq.

Onlara məhkəmə quracağ am mən.

(*Edqara*)

Alimlər alimi, möhtərəm hakim,

Sən keç bu tərəfə, sən burda əyləş.

(*Təlxəyə*)

Sən də, müdrik cənab, bu yerdə otur.

İndi cavab verin, dişi tülkülər!

E d q a r.

Xanım, ona baxma, məhkəməyə bax.

Bessi, çayı keçib yanıma gəl, gəl...

T ə l x ə k.

Dəşilib qayıq.

Deyərmə açıq

Nə üçün yanına gəlmiş o gözəl?

E d q a r. Məlun iblis bülbül kimi səs çıxarıb öz nəğməsiylə zavallı Tomun qulaqlarını dəng edir. Əcinnə Hopdans isə Tomun qarnına girib hay-küy qoparır, iki dənə ağ siyənək balığı tələb edir. Qarıldama, qara əcinnə, mənim sənə veriləsi yeməyim yoxdur.

K e n t.

Nə oldu, hökmdar? Belə durmaym.

Sonsuz dəhşət yağır üz-gözüñüzdən.

Bəlkə, siz uzanıb-dincələsiniz?

Necə məsləhətdir, balınc gətirim?

L i r.

Əvvəlcə başlayım məhkəməni mən.

Gətirin içəri o şahidləri!

(*Edqara*)

Hakim libasıdır sənə libasın.

Buyur, bu yana keç, öz yerini tut.

(*Təlxəyə*)

Sənsə yoldaşın adil hakim.

Onun yanındakı kətildə əyləş.

(*Kentə*)

Hə, siz də əyləşin, ey haqq vəkili.

E d q a r.

Gəlin, ədalətlə işə baxaq biz.

Qoyunlar taxıla doldu, ay çoban.

Elə xoşbəxt-xoşbəxt yatmaqdan nə var?

Ayıl, tütəyini dindir ucadan,

Tez ol, qoyunları taxıldan çıxar.

Mrr, mrr! Qara pişik baxır necə də!

L i r. Birinci siz bu qızı dindir. Qonerilyadır. Bu hörmətli məclis qarşısında and içərim ki, o, yazıq Kralı - öz doğma atasını təpiyinin ucu ilə vurub evdən bayıra atmışdır.

T ə l x ə k.

Xanım, irəliyə buyurun bir az.

Deyiniz, adınız Qonerilyadır?

L i r. İnkâr edə bilməz bunu heç zaman.

T ə l x ə k. Bağışlayın, kürsü sandım mən sizi.

L i r.

Bu da o biri qız, əyri qəlbini

Qıyılmış gözləri təsdiq eyləyir.

Tut onu! Qılınc ver, məşəli gətir!

Bu nədir? Məhkəmə pula satıldı!

Ey, hiyləgər hakim, niyə sən ona

Aradan çıxmağa imkan yaratdın?

E d q a r.

Dəli olursunuz yavaş-yavaş, ser,

Sizi bu bəladan Allah saxlasın.

K e n t.

Təəssüf, təəssüf! Nə oldu, kral?

Hamı o əvvəlki böyük səbriniz?

Tez-tez siz onunla fəxr edərdiniz.

Edqar (*kənara*).

Mənim qəlbim ona elə yanır ki,

Saxlaya bilmirəm göz yaşlarımı.

Çağlayıb hiyləmi faş edəcəkdir.

L i r.

Küçüklər, hamısı düşüb arxama:

Novağız, Qalaybaş, Qurdürək, baxm,

Üçü də cumaraq hürüyür mənə.

E d q a r.

Tom öz başını o şəngilərin qabağına atar.

İtilin buradan, it balaları!

Rənginiz, ağzınız qarasa, ağsa,

Sivri dişinizdən zəhər də yağsa;

Olsanız ya tazı, ya əl tulası,

Ya qapağan qancıq, ya qurd balası;

Ya quyuğukəsik, ya çömçəquyruq,

Fərqi nə, ya tüklü, ya da ki yoluq,

Başımı qarşıda elə görəntək

Qaçıb gedərsiniz zingildəyərək.

Dı, dı, dı. Sakit olun! Təntənəli bayramlara, yarmarkalara, bazarlara gedəyin. Zavallı Tom, sənin buynuzun artıq quruyub. İçində içməyə heç nə qalmayıb. Daha sədəqə yığa bilmirsən.

L i r. Tələb edirəm, Rəqanının köksünü yarın, ürəyinə baxın, səbəbini öyrənin. Təbiət nə üçün onun ürəyini daşdan yaradıb? (*Edgara*). Siz, cənab, mənim xoşuma gə bilərsiniz. Sizi yüz nəfərdən ibarət öz cəngavər dəstəmə qəbul edirəm. Yalnız geyiminiz xoşuma gəlmir. Deyəcəksiniz ki, İran paltarıdır. Təfavütü yoxdur, dəyişdirməlisiniz.

K e n t. Uzanın, hökmdar, dincəlin bir az.

L i r. Səs salmayın, səs salmayın. Pərdələri çəkin. Belə, belə, belə. Biz səhər yuxudan oyanıb şam edəcəyik. Belə, belə, belə.

Uzanıb yatır.

T ə l x ə k. Mənsə yatacağam günorta vaxtı.

Qloster qayıdır.

Q l o s t e r. Dostum, yaxına gəl Kral hardadır?

K e n t. Budur. Toxunmayın. O dəli olub.

Q l o s t e r.

Onu yerdən qaldır, xeyirxah dostum.

Yaxın adamlardan eşitmişəm ki,

Onu öldürməkçün plan qurublar.

Bax, burda, bu küncdə hazır xərək var.

Kralı uzadıb onun üstünə,

Təcili götürüb Duvra aparın.

Duvrda görülüb hər cür hazırlıq,

Sizi qarşılayıb, yer verəcəklər.

Cəld ol, qaldır onu. Yarımca saat

Hərgah vaxt itirsən, sözsüz, bu ona,

Həm sənə, həm bizə ölüm deməkdir.

Qaldır, qaldır onu. Tez gəl arxamca.

Sizə keşikçilər qoşacağam mən.

Tədarük görmüşəm yolunuza da.

K e n t.

Dördədən üzgün vücut gör yatır necə!

Rahatlan, rahatlan, biçarə kral.

Bəlkə də, bu yuxu, bu istirahət

Dincəltdi pozulmuş əsəblərini.
Ancaq həyat belə davam eyləsə,
Sənin sağalmağın çətin olacaq.
(*Təlxəyə*)
Onu aparmağa kömək et, dostum,
Kənarda dayanma.
Q1 o s t e r. Gedək, tez gedək.

Kent, Qloster və təlxək Liri də goturub gedirlər.

E d q a r.
Gözəl bir insanı dərqli görsək biz,
O vaxt yaddan çıxır öz kədərimiz.
Əvvəl bəxti gülən, xoşbəxt olan kəs
Sonra əzablara tək dözə bilməz.
İztirab içində tapsaq bir həmdəm,
Sıxmaz könlümüzü nə qüssə, nə qəm.
Kralı özümtək dərqli görəndə
Qəlbimdə yüngüllük duyuram mən də,
Bu ağır bəlaya, şahiddir tanrı,
Məni atam salıb, onu qızları.
Tom, bir az səbr elə, dəyişər zaman,
Silinər tezliklə ləkə adından.
Haqq təsdiq edilər axırda, sonda.
Dəli libasını atarsan onda.
Qoy bizə nə olur-olsun bu gecə,
Təki kral nicat bulsun bu gecə.
Hələlik, hələlik gizlənməliyəm.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Qlosterin sarayında bir otaq. Hersoq Kornuol, Reqana, Qonerilya, Edmund və qulluqçular daxil olurlar.

K o r n u o l. Xanım, tez ərinizin yanına gedin. Bu məktubu ona verin. Fransız qoşunları Britaniya sahillərinə çıxmışlar (*Qulluqçulara*)- o alçaq Qlosteri axtarın!

Bir neçə qulluqçu gedir.

R e q a n a. Tapan kimi dar ağacından asmaq lazımdır.

Q o n e r i l y a. Gözlərini çıxarmaq gərək.

K o r n u o l. Onu mənim öhdəmə buraxın. Ona olan sonsuz qəzəbimi mən layiqincə sübut edərdəm. Edmund, bizim hörmətli bacımızı müşayiət edin. Sizin burada qalmağınız məsləhət deyil. Xain atanıza verəcəyimiz cəzaya baxmağınız yaxşı düşmür. Çatan kimi, hersoqa deyərsiniz ki, dərhal silahlansın. Biz də təcili hazırlıq görəcəyik. Onunla çaparlar vasitəsilə daimi əlaqə saxlayırıq.

Yaxşı yol, əziz bacım, yaxşı yol, qraf Qloster.

(Osvald daxil olur).

Hə, nə var! Öyrəndin kral hardadır? Osvald.

Burdan yola salmış onu Qloster.

Otuz, ya otuz beş qulluqçu-nökər

Axtara-axtara ağalarım

Darvaza önündə görmüşlər onu.

Qrafın bir neçə vassalı ilə

Krala qoşulub Duvra getmişlər.

Deyilənə görə, orda onların

Yaxşı şlahlanmış dostları vardır.

K o r n u o l. Xanımın atını yəhərləyiniz!

Q o n e r i l y a. Hələlik, əziz lord, hələlik, bacım!

K o r n u o l.

Edmund, uğur olsun!

(Qonerilya, Edmund və Osvald gedirlər).

Axtarın, tapın!

Xain Qlosterin bir oğru kimi

Arxadan bağlayın əllərini siz.

Gətirin buraya vaxt itirmədən.

(Qalan qulluqçular da gedirlər).

Onu məhkəməsiz öldürmək olmaz.

Ancaq bunun yoxdur bizə qorxusu,

Hakimiyyət bizim əlimizdədir.

İndi başqa yolla, başqa üsulla

Soyuda bilərik qəzəbimizi.

Ədalətsiz saymaz bu hökmü heç kəs,

Qınayan olsa da, bizə zidd getməz.
Kimdir gələn? Xain!

Bir neçə qulluqçu Qlosterlə gəlir.

R e q a n a. B ic tülkü! Odur.
K o r n u o l. Qartmış əllərini bağlayın möhkəm!
Q l o s t e r.
Bunlar nə deməkdir, zati-alilər?
Qonaq gəlmisiniz mənim evimə,
Zarafat etməyin mənimlə bu cür.
K o r n u o l.
Bağlayın deyirəm!
(*Qulluqçular Qlosterin əllərini bağlayırlar*).
Bərk-bərk bağlayın!
Qoy bilsin həddini o iyrənc xain.
Q l o s t e r. Mən xain deyiləm, xain sizsiniz.
K o r n u o l.
Sarıyın tez onu bu kresloya!
Əclaf sən görərsən kim olduğunu.
(*Reqana Qlosterin saqqahından dartır*).
Q l o s t e r.
Vallah, mənim kimi ağsaç qocanın
Saqqalından dartmaq ən çirkin işdir.
R e q a n a. Saçın ağarsa da, özün xainsən.
Q l o s t e r.
Amansız əcinnə, sən yolduğun
Tüklər bircə-bircə canlanıb bir gün
Sənə dağ basacaq haqq divanında.
Mən ev sahibiyəm, sən isə qonaq.
Mənim öz evimdə mənim üzümü
Sən cırdın əlinlə bir quldur sayaq.
Sizə nə lazımdır?
K o r n u o l.
Sən Fransadan
Məktub almısanmı bu son günlərdə?
R e q a n a. Hər şeyi bilirik, düzünü söylə.

K o r n u o l.

Vətən torpağına sui-qəsd edən

Xainlərlə sənin nə əlaqən var?

R e q a n a.

Ağlını itirmiş qoca kralı

Sən kimə tapşırdın, hardadır, harda?

Q l o s t e r.

Düzdür, Fransadan məktub almışam,

Fəqət düşməndən yox, kənar adamdan.

Onun bu hücumdan xəbəri yoxdur.

K o r n u o l. Hiylədir.

R e q a n a. Yalandır, saxtakarlıqdır!

K o r n u o l. Hara yola saldın Kralı?

Q l o s t e r. Duvra.

R e q a n a. Nəyə görə Duvra? Cəsarətə bax!

K o r n u o l. Nəyə görə Duvra? Qoy cavab versin.

Q l o s t e r.

Ayıtək ağaca bağlanmışam mən.

Gərək tab gətirəm bu hücumlara.

R e q a n a. Nəyə görə Duvra?

Q l o s t e r.

Ona görə ki

Sənin dırnaqların bədbəxt qocanın

Gözünü tökməsin iti ox kımı.

Yırtıcı bacının köpək dişləri

Nəşərtək sancılıb, ulu Kralın

Muqəddəs qanını murdarlamasın.

Bu müdhiş dəhşəti görməmək üçün

Mən onu təcili Duvra göndərdim.

Dəniz də dözməzdi belə tufana,

Kükəryib daşardı sonsuz qəzəbdən,

Dalğalar sütuntək qalxıb havaya,

Göydə söndürərdi ulduzları da.

Fəqət bu amansız zülmət gecədə,

Bu qorxunc tufanda zavallı kral

Gəzirdi səhrada tək, başıaçıq.

Gözündən axıdıb seltək göz yaşı,

Səmadan tokülən güclü leysanı

Daha da artırıb gücləndirirdi.
Belə bir havada canavar hərgah
Gəlib ulasaydı qapı önündə,
Ən qəddar, ən qansız bir qatil belə
Deyərdi: "Qapıçı, qapını tez aç!"
Ancaq siz - atanın əziz qızları...
Yox, Allah zalımı cəzasız qoymaz.
Tezliklə görərəm qisas gününü.
K o r n u o l.
O günü heç zaman görməyəcəksən!
Ehey, kreslonu möhkəm saxlayın!
Sənin gözlərini çıxarıb indi,
Ayağım altına atacağam mən.
(Qlosterin gözünün birini çıxarır).
Q l o s t e r.
Qocalmaq istəyən nəcib insanlar,
Mənə kömək edin! Vəhşi! Of, Allah!
R e q a n a.
Gözləri inciylər biri-birindən,
Çıxar o sağ qalan gözünü də sən.
K o r n u o l. Hə, indi görərsən qisas gününü.
B i r i n c i q u l l u q ç u.
Yetər, əlinizi saxlayın, cənab.
Uşaqlıq çağından bu günə qədər
Mən sizə hər zaman xidmət etmişəm.
Fəqət heç bir vədə indiki kimi
Belə yaxşı xidmət göstərməmişəm.
Sizə əmr edirəm: ona dəyməyin!
R e q a n a. Necə, sən nə dedin, qudurğan köpək!
B i r i n c i q u l l u q ç u.
Kişi olsaydınız, bu sözə görə
Mən çəkib yoldardım saqqalınızı.
Siz nə edirsiniz?
K o r n u o l.
Sən işə bir bax!
Gədə ağasına qəzəblənərmiş!

Qılıncını qınından sıyrır.

Birinci qulluqçu.
Mən gəda deyiləm. Buyurun indi,
Mən sizə göstərim öz kimliyimi.

Qılıncını çıxarır. Vuruşurlar. Kornuol yaralanır.

R e q a n a. Qılıncı mənə ver. Qul üsyan edir!

Başqa bir qulluqçunun qılıncını alıb birinci qulluqçunun kürəyinə sancır.

Birinci qulluqçu
Ah, mən, mən ölürəm! Milord, şükür ki,
O biri gözüünüz hələ ki sağdır.
Baxın, qatil çatdı cəzasına. Ah!
Ölür.

K o r n u o l.
Baxa bilməyəcək, qoymaram görsün.
Di tökül, di tökül, murdar həlməşik.
Necədir, nə oldu sənin parıltın?
(*Qlosterin o biri gözünü çıxarır*).
Q l o s t e r.
Cahan mülkü zülmət, bir təsəlli yox!
Hanı oğlum Edmund? Ah, mənim balam,
Ata məhəbbəti günəşin olsun.
Gəl, oğlum, uzun al intiqamımı.
R e q a n a.
Bəsdir, kəs səsini, xain yaramaz!
Dilinə gətirmə onun adını.
O sənə əbədi nifrət yağdırır,
Bizə acıb sənin xəyanətini.
Gərək şərəfini ləkələsin ki,
Sənə rəhm eləsin, yazığı gəlsin.
Q l o s t e r.
Ah, mən nə axmağam! Kimə inandım!
Edqar şərə düşdü, böhtana düşdü.
Ey ulu yaradan, bağışla məni.

Mənim Edqarıma özün kömək ol!
R e q a n a.
Boynundan yapışıb atın bayıra,
Qoy tapsın burnuyla Duvrun yolunu.

(Kornuola)

Mənim əziz ərim, sənə nə oldu?
K o r n u o l.
Halım yaxşı deyil, yaralanmışam.
Məni evə apar, mənim xanıмым.
(Qulluqçulara)
Rədd eləyin burdan o kor əbləhi.
Atın zibilliyə bu cəmdəyi də.
Reqana, getdikcə çox axır qanım.
Vaxtsız yaralandım. Yapış qolumdan.

Kornuol Reqananın çiyinə söykənərək gedir. Qulluqçulardan bəzisi
Qlosteri kreslodan açıb aparır.

İ k i n c i q u l l u q ç u.
Bu adam cəzasız qalarsa əgər,
Günah törətməkdən çəkinməz bəşər.
U ç ü n c ü q u l l u q ç u.
Qocalıb ölərsə öz əcəliylə,
Bu arvad dünyada bir qadın qoymaz.
Onun xislətinin iblis zəhmindən
İblisə çevrilər bütün qadınlar.
İ k i n c i q u l l u q ç u
Gəl, qoca qrafın dalınca gedək.
Aparaq Tomu da özümüzzlə biz.
Bələdçilik etsin kor binəvaya.
O sərgərdan dəli hazırdır hər vaxt:
Hamıya hər işdə kömək eləsin.
U ç ü n c ü q u l l u q ç u
Onda sən yola düş. İstəyirəm mən,
Bir az məlhəm tapım, tənzip gətirim:
Bağlayaq qocanın yaralarını. Gedək.
Qadir Allah, ona rəhm elə!

Hərəsi bir tərəfə gedir.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Səhra. Edqar gəlir.

E d q a r.

Yaxşıdır açıq kin gizli nifrətdən,
Yaltağa inanan düşər hörmətdən.
Taleyin çərxində ən aşağıda
Əzablar içində qovrulan bir kəs
Nə ümitsiz olmaz, nə qorxu bilməz.
Yuxarıdan enən bədbaxtdır, bədbaxt,
Aşağıdan qalxan sevinər hər vaxt.
İndi ki belədir, xoş gördük səni,
Bağrıma basdığım, ey coşqun küiək!
Səfili səhrada toza döndərdin,
Daha onun sənə borcu qalmadı.
Bu gələnler kimdir?

(Bir nəfər qoca Qlosteri gətirir).

Atamdır mənim!

Əlindən tutubdur bir kasıb kişi.
Ah, dünya, ah, dünya, vəfasız dünya!
Sənin dönüklüyün nə dəhşətlidir!
Biz nifrət edirik dönüklüyünə.
Doyuruq, bezirik həyatımızdan,
Yoxsa qocalmazdıq, yoxsa ölməzdik.

Q o c a.

Mənim əziz ağam, düz həştad ildir,
Daim yaşayıram torpağınızda:
Əvvəl atanızın, sonra da sizin.

Q l o s t e r.

Get burdan, get burdan, mehriban dostum.
Mənə xeyir verməz sənin köməyin,
Əksinə özünə ziyan gətirər.

Q o c a.

Təəssüf ki, cənab, gözsüz heç cürə
Tapa bilməzsiz yolunuzu siz.

Q1 o s t e r.

Mənim yolum yoxdur, gözü neynirəm?

Büdrədim, yanıldım gözlü olanda,

Gözüm görə-görə azdım yolumu.

Necə də qərribə yaranıb insan:

Sərvətdir hər zaman kor edən bizi,

Ehtiyacdır açan gözlərimizi.

Ah, mehriban oğlum, əziz Edqarım,

Sən qoca, aldanmış, düşkün atanın

Sonsuz qəzəbinin qurbanı oldun.

Əgər əcəl mənə möhlət versəydi,

Əgər toxunsaydı əlim əlinə,

Elə zənn edərdim, elə bilərdim,

Gözlərim yenə də öz yerindədir!

Q o c a. Ay adam, sən kimsən?

E d q a r (*kənara*).

Of, aman Allah!

Kim deyə bilər ki, ən bədbəxt mənəm.

Dünyanın bədbəxti özüməm indi.

Q o c a. Bu həmin dəlidir, zavallı Tomdur.

Edqar (*kənara*).

"Dünyanın bədbəxti özüməm indi"

Sözünü sonadək deməmiş insan

Düşür daha böyük bir bədbəxtliyə.

Q o c a. Dostum, hara belə?

Q1 o s t e r. O dilənçidir?

Q o c a. Bəli, həm dəlidir, həm də dilənçi.

Q1 o s t e r.

Madam ki, dilənir, demək, ağı var.

Ötən gecəyan qorxunc tufanda

Belə bir adama rast gəlmişdim mən.

Ona nəzər salıb fikirləşdim ki,

Soxulcan kimidir zavallı insan.

Sonra yazıq oğlum düşdü yadıma,

Qəzəbim hələ də soyumamışdı.

Çox şey öyrənmişəm o vaxtdan bəri.

Uşaq milçəklərə necə baxırsa,

Bizə elə baxır böyük yaradan,

Əyləncə naminə öldürür bizi.
E d q a r (*kənara*).
Bu necə olubdur? İndi nə edim?
Təlxəklik dəhşətdir kədər içində,
Həm səni yandırır, həm özgəsini.
Ağam, xoşbəxt olun!
Q1 o s t e r. Bu həmin lütdür?
Q o c a. Bəli, odur, cənab.
Q1 o s t e r.
Onda tezəcə get,
Sən bizə çatarsan Duvr yolunda.
Burdan Duvra qədər bir-iki mildir.
O köhnə, o təmiz dostluq naminə
Mən rica edirəm, mərhəmət göstər.
Gələndə özünlə bir şey gətir ki,
Bu çılpaq yoxsula geydirə bilək.
İstəyirəm, mənə bələdçi olsun.
Q o c a. Əfsus, o dəlidir, mehriban milord.
Q1 o s t e r.
Bizim dövrümüzün bəlasıdır bu:
Korlara ağılsız başçılıq edir.
Mən dedim sözümü, sən ürəyinin
Səsinə qulaq as, səsinə dinlə.
Yaxşı, di yola düş, mehriban dostum.
Q o c a.
Bayram paltarımı gətirəcəyəm.
Qoy nə olur-olsun (*Gedir*).
Q1 o s t e r. Ey lüt dilənçi!
E d q a r.
Tom yaman üşüyür (*Kənara*). Dəli rolunu
Daha oynamağı bacarmıram mən.
Q1 o s t e r. Yaxına gəl, dostum.
E d q a r (*kənara*).
Bacarmaq gərək.
(*Ucadan*)
O qana qərq olmuş qanlı gözlərin
Haqdan işıq alsın, haqdan nur alsın.

Q1 o s t e r. Sən Duvrun yolunu tanıyırsanmı?

E d q a r. Enişinə, yoxuşuna, keçidinə, düzünə, hətta hər bir izinə də bələdəm. Zavallı Tom qorxudan ağlını ilirdi. Ey xeyirxah insan. Allah səni hər cür mənfur şeytandan saxlasın. Beş şeytanın beşi də birdən zavallı Tomun ürəyinə soxuldu. Şəhvət cadugunu Obidikut, lallıq sükunət hakimi Hobididans, oğru başçısı Mahu, qətlcini Modo, ağız-burnunu əyənlərin, üz-gözünü büzənlərin hökmdarı əcinnə Fliberti-qibbet zavallı Tomun könlünə dağ basdılar. Axıncı əcinnə onun ürəyindən çıxıb, qulluqçu qadınların qəlbinə köçdü. Allah sənə kömək olsun, mənim ağam!

Q1 o s t e r.

Bu pul kisəsidir, götür, zavallı.

Göylər fəlakətin zərbələrinə

Sənin varlığını hədəf edlənib.

İndi fəlakətə məni salıb ki,

Səni bədbəxtliyin mənəməsindən

Mənim bədbəxtliyim qurtara bilsin.

Yalnız xoşbəxt edər bədbəxti bədbəxt,

Ya rəbbim, kaş belə olaydı hər vaxt.

Naz-nemət içində havalanan kəs

Bədbəxtin dərini hiss edə bilməz.

Göstər harınlara öz hökmünü sən,

Nəhs günü, pis günü, qara günü sən.

Onlar paylasaydı yığıqlarını -

Artıq sərvətini, artıq varını,

Hamıya çatardı kifayət qədər.

Ehtiyac içində qalmazdı bəşər.

De, görüm, Duvrda heç olmusanmı?

E d q a r. Bəli, mənim ağam.

Q1 o s t e r.

Orda, sahildə

Buludla çarpışan bir qaya vardır.

Əyilib dəhşətlə baxır dənizə.

Məni o qayanın başına çıxar.

Sənə bağışlaram var-dövlətimi.

Ordan qayıdarsan geriyyə, dostum.

Çünki o qayadan o yana daha

Lazım olmayacaq bələdçi mənə.

E d q a r.

Əlini mənə ver. Bu zavallı Tom istədiyin yerə aparar səni.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Hersoq Albaninin sarayı qarşısında. Qonerilya və Edmund gəlirlər.

Q o n e r i l y a.

Siz, hörmətli qraf, xoş gəlmisiniz.

Mən heyrət edirəm, mülayim ərim

Bizi nəyə görə qarşılamadı. (*Osvald gəlir*). Ey, ağan hardadır?

O s v a l d.

Evdədir, xanım. Onun xasiyyəti dəyişib yaman.

Ona deyəndə ki düşmənlərimiz

Bizim sahillərə qoşun çıxarıb,

Laqeyd-laqeyd güldü sözümlə.

Ona deyəndə ki xanım qayıdır,

Mənə cavab verdi: "Bu daha da pis".

Ona deyəndə ki qraf Qloster

Xəyanət edlən bir düşmən kimi,

Onun oğlu isə bizə hörmətlə,

Bizə sədaqətlə qulluq göstərüb,

Mənə qəzəbləndi: ağlın çatmayır,

Hər şeyi tərsinə yozursan, - dedi.

Onun xoşu gəlir pis-pis işlərdən,

Yaxşı işlərdənsə zəhləsi gedir.

Q o n e r i l y a (*Edmunda*)

İndi ki belədir, evə girməyin.

Dəhşətdən özünü itirib qorxaq.

Ağır təhqirləri hiss etmir, duymur.

Kişitək qorusun ləyaqətini.

Yoldakı sözüümüz qalır qüvvədə.
Yeznəmin yanına qayıdın, Edmund.
Qoy əsgər toplansın təcili, dərhal.
Başçı təyin etsin sizi orduya.
Mən burda cəhrəmi verib ərimə,
Qılınç qurşayaram, meydan açaram.
Vəfalı qulluqçum, bu möhkəm insan
Vasitəçi olar bizə hər zaman.
Cəsarət göstərin, işə başlayın.
Lap bu yaxınlarda gözəl müjdəylə
Sizi sevgiliniz şad edəcəkdir.
Alın, yadigardır, bir söz deməyin.
(Ona bir lent verir).
Əyin başınızı. Bu da bir öpüş.
Hərgah bu öpüşün dili olsaydı,
Göylərə uçardı sizin qəlbiniz.
Məni başa düşün. Sizə yaxşı yol.
E d m u n d. Sadıq qulunuzam ölənə kimi.
Q o n e r i l y a.
Əzizim, istəklim, canım Qloster!
(Edmund gedir).
Ah, kişi kişidən necə fərqliymiş!
İncə nəvazişə siz layiq ikən
Mənə sahib olub axmağın biri.
O s v a l d. Xanım, ağam gəlir *(Gedir).*
Albani gəlir.
Q o n e r i l y a.
Sənin yanında,
Deməli, qiymətim yoxdur it qədər.
A l b a n i.
Tufanda üzünə çupılan toz da
Səndən qiymətlidi. Of, Qonerilya!
Dəhşətə gəlirəm tutduğun işdən.
Əslinə xor baxan əsilsiz qalar,
Kökündən ayrılan mütləq məhv olar.
Kökündən ayrılsa əgər budaq da,
Quruyub çupitək yanar ocaqda.

Q o n e r i l y a. Bəsdir, bəsdə daha.
Cəfəngdir bunlar.
A l b a n i.
Mərifət, mərhəmət - bu inci, bu dürr
Cəfəng adamlara cəfəng görünür.
Zibillikdən qalxan iyi, üfunət,
Verir zibilliyin özünə ləzzət.
Belə də iş olar! Of, siz bacılar!
Vəhşi pələngsiniz, qız deyilsiniz.
Belə bir atanın, nurlu qocanın
Önündə sərilib torpağın üstə
Ən qorxunc, ən qanmaz, quduz ayı da
Yalayardı onun ayaqlarını.
Onu siz nacinslər dəli etdiniz.
Mənim bacanağım, əziz qohumum
Bəs niyə bu işə imkan veribdir?
Kral azmı ona kömək göstərib?!

Ya rəbbim, rəhm elə bəşəriyyətə,
Göndər yer üzünə elçilərini,
Bu iyrənc, bu mənfur cinayətlərin
Yolunu kəssinlər təcili, dərhal.
Yoxsa dəryadakı yırtıcılarıtək,
İnsanlar yeyərlər biri-birini.

Q o n e r i l y a.
Miskin, qorxaq gəda! Təbiət sənin
Başını yaradıb, xəta törətsin.
Üzünü yaradıb, şapalaq yesin.
Sənin qırıq gözün rüsvayçılıqdan
Qeyrəti, şəərəfi seçə bilməyir.
Sən bunu qanmırsan, anlamırsan ki,
Caniyə layiqli cəza görəkdir.
Caniyə rəhm edər ancaq axmaqlar.
Tez ol, təbil çaldır! Məgər yatmısan?
Fransanın harın cəngavərləri
Lələkli dəbilqə qoyub başına,
Bayraq qaldırıblar torpağımızda.
Artıq həyatımız təhlükədədir...
Sən isə yerində əyləşib rahat,

Sarsaq vaiz kimi nalə çəkirsən.
Yalvarıb deyirsən uca göylərə:
"Təəssüf, nə üçün bu belə oldu".
A l b a n i.
Yaramaz əcinnə, özünə bax bir!
Eybəcər iblisdən eybəcər qadın
Necə də qorxuncdur, vahiməlidir.
Q o n e r i l y a. İçi boş gicbəsər!
A l b a n i.
Bir utan, qızar.
Amansız, yırtıcı təbiətini
Sən bizə göstərmə qadın cildində.
Neyləyim, tərbiyəm yol vermir buna,
Sonsuz qəzəbimə baxmır ollərim.
Yoxsa tikə-tiko doğrayıb səni,
Qırardım, əzərdim sümüklərini.
Sən şeytan olsan da, qadınsan yenə,
Ölümdən qoruyan səni, bax, budur.
Q o n e r i l y a. Hə, bildik kişisən!

Qasid gəlir.

A l b a n i. Nə yenilik var?
Q a s i d.
Ah, mehriban milord, Kornuol öldü!
O daşqəlbli hersoq istəyirdi ki,
Qraf Qlosterin sağ gözünü də
Qılncm ucuyla oyub çıxarsın.
Onu öz nökeri qətlə yetirdi.
A l b a n i. Qlosterin dedin?!
Q a s i d.
Onun gözünü.
Halına acıyıb qoca qrafın,
Nökar titrəyirdi həyəcanından.
Birdən qılncını sıyrıb qından,
Kəsdi qarşısını öz ağasının.
Hersoq bunu görüb qəzəbləndi bərk,
Nökərin üstünə cumdu yel kimi,

Elə yerindəcə öldürdü onu.
Ağır yaralandı özü də bu vaxt.
Bir azdan dəyişdi onun əhvalı,
Nökərin dalınca köçdü dünyadan.
A l b a n i.
İlahi, deməli, haqsan, göydəsən.
Yerdə nə olursa, agahdır sənə.
Hamıdan adilsən, hamıdan uca.
Sənin düzlüyünlə, ədalətinlə
Cani cəzasına çatır o saat.
Ah, yazıq Qloster! Nə oldu sonu?
Yəni sağ gözüünü itirdi bədbəxt?
Q a s i d.
Ser, ikisini də, ikisini də.
Ay xanım, bu məktub bacınızdandır.
Təvəqqe etdi ki, tez cavab yazsın.
Q o n e r i l y a (*kənara*).
Bu iş bir tərəfdən xeyirdir mənə:
Yaxşı ki ölübdür bacımın əri.
Bütün krallığı zəbt edlənəm.
Başqa bir tərəfdən ziyandır, ziyan:
Bacım dul qalıbdır indi evində,
Onun yanındadır mənim Edmumdum.
Birdən xəyalımda tikib-qurduğum
Gözəl sarayımı uçurur onlar.
Günüm-güzəranım dönər zəhərə.
Hər-halda bu xəbər elə bəd deyil.
(*Ucadan*)
Məktubu oxuyub cavab yazaram.

Gedir.

A l b a n i.
Qrafın gözləri çıxarılanda
Onun oğlu Edmund harda idi bəs?
Q a s i d. Sizin yanınıza gəldi xanımla.
A l b a n i. Necə! Burda yoxdur.

Q a s i d.

Ola bilməz, ser.

Mən sizə gələndə o qayıdırdı.

A l b a n i. Onun bu dəhşətdən xəbəri varmı?

Q a s i d.

Bəli, atasım o özü satıb.

Evdən uzaqlaşıb qəsdən əvvəldən,

Qocaya rahatca divan tutsunlar.

A l b a n i.

Ah, qraf Qloster, bu gündən belə

Mənim bu dünyada bircə arzum var:

Krala sədaqət göstərdiyinçün

Bildirim mən sənə təşəkkürümü,

Alım gözlərinin intiqamını.

Yalnız yaşamaqda məqsədim budur.

(*Qasidə*)

Gedək, dostum, gedək. Nə bilirsənsə,

Mənə hamsını danış birbəbir.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Duvr yaxınlığında Fransız ordugahı.

Kent və əyan gəlirlər.

K e n t. Fransa kralı nə üçün birdən-birə belə gözlənmədən Fransaya qayıtdı?
Siz bunun səbəbini bilirsinizmi?

Ə y a n. Kral müharibəyə gələndən bəri yarımçıq qalmış bir sıra dövlət işləri
var ki, krallığı böyük təhlükə qarşısında qoyur. Bu işləri görmək üçün şəxsən kralın
özünün ölkədə olması vacibdir.

K e n t. Bəs kral orduya komandanlığı kimə tapşırdı?

Ə y a n. Fransa marşalı müsyö Lafarta.

K e n t. Kraliça sizin verdiyiniz məktubu oxuyandan sonra özünü necə hiss
etdi? O heç kədərləndimi?

Ə y a n.

Bəli. bəli, milord. Məktubu alıb

Mənim yanımdaca oxudu dərhal.
Qoşa bulaq kimi dolmuş gözlərdən
Hərdən yaş axırdı al yanaqlara.
Elə bil, xanımın qəmi-qüssəsi
Amansız, insafsız üsyankar idi,
Çalışırdı ona hökmdar olsun.
Fəqət kraliça mətanətiylə
Bu qəmə-qüssəyə hökmdar idi.
K e n t. Deməli, qanını qaraltdı məktub.
Ə y a n.
Ağlını başından ala bümədi.
Onun səbri ilə, onun kədəri
Yarışırdı onun gül camahnda.
Yarışın yeganə məqsədi vardı:
Hansı daha artıq yaraşır ona.
Günəşli yağışı görmüsünüzmü?
Onun təbəssümlü göz yaşları da
Eyni mənzərənin eyni özüydü.
Yetişmiş albalı dodaqlarında
Oynayan, rəqs edən xoşbəxt təbəssum
Dərdli gözlərindən dürr kimi düşən
Bədbəxt qonaqlardan xəbərsiz idi.
Belə görünsəydi kədər, qüssə, qəm,
Belə gözəl inci görməzdı aləm.
K e n t. Kraliça ayrı söz danışmadı?
Ə y a n.
Güclə "ata" dedi bir-iki dəfə,
Tutuldu nəfəsi, kəsildi nitqi.
Elə bil, ürəyi məngənədəydi.
İnlədi: "Bacılar, aman, bacılar!
Necə vicdanınız yol verdi buna?!

Mənim bacılarım! Kent! Qoca atam!
Qorxunc bir tufanda, zülmət gecədə!
Ah, dünyada yoxmuş insaf, mərhəmət!"
Bu zaman titrəyib susdu o süsən.
İlahi gözlərdən müqəddəs suyu
Axıtdı leysantək, axıtdı seltək.
Boğdu göz yaşında ah-naləsini.

Sonra cəld oradan uzaqlaşdı ki,
Qalsın öz dərdilə yalqız, tənha, tək.
K e n t.
İnsan taleyinə təsir eyləyən
Ancaq ulduzlardır, göydə ulduzlar.
Yoxsa bir atanm-ananın heç vaxt
Uşaqları bu cür fərqli olmazdı.
Sonra siz onunla danışmadınız?
Ə y a n. Xeyr.
K e n t. Fransa kralı ordaydı hələ?
Ə y a n. Xeyr, o getmişdi,
K e n t.
Hə, deyim, cənab,
Biçarə, binəva Lir şəhərdədir.
Arabir gələndə ağı başına
O bizi tanıyır, bilir hər şeyi.
Fəqət öz qızını görmək istəmir.
Ə y a n. Nə üçün, səbəbi aydın deyilmi?
K e n t.
Yaman əzab çəkir xəcalətindən.
Özünə dərd olub öz qəddarlığı:
Kral məhrum edib xeyir-duadan,
Saldı qurbət elə kiçik qızını.
Una düşən payı - varı-dövləti
Verdi itürekli bacılarına.
İndi düşündükcə bu haqsızlığı
Ürəyi göynəyir peşmançılıqdan,
Abırdan-həyadan yanır, qovrulur,
Daim uzaq gəzir Kordeliyadan.
Ə y a n. Heyf, bədbəxt qoca! Yazıqlar olsun!
K e n t.
Albani, Kornuol - hər iki hersoq
İndi hardadırlar, eşitmisiniz?
Ə y a n.
Bəli, bu tərəfə gəlirlər onlar.
İndi yoldadırlar qoşunlarıyla.

K e n t.

Yaxşı, cənab, yaxşı. Gəlin sizi mən
Aparım ağamız Lirin yanına.
Ona xidmət edin, qulluq göstərin.
Vacib işə görə, səbəbə görə,
Hələ başqa yerdə, hələ bir müddət
Gedib qalmalıyam, gizlənməliyəm.
Mənim kimliyimi dəqiq biləndə
Pəşman olmasınız bu tanışlığa.
Təvəqqe edirəm, gedək mənimlə.

Gedirlər.

DORDUNCU SƏHNƏ

Fransa ordugahı, Çadırın içərisi.

Təbil çalınır. Kordeliya, həkim və əsgərlər əllərində bayraq daxil olurlar.

K o r d e l i y a.

Təəssüf, bu odur. Görüblər onu.
Bir az bundan qabaq dəli halında,
Tufanlı dəryatək əsib-coşurmuş.
Mahnı oxuyurmuş bərkdən-ucadan.
Həyat ağacımız - göy zəmilərdə
Bitən hər cür, hər növ əlaq otundan:
Yovşandan, yoncadan, gicikəndən,
Qanqaldan başına çələng qoyubmuş.
Bu saat yüz nəfər adam göndərin,
Hündür-uzun taxıl zəmilərinin
Hər bir tərəfini, hər bir yerini
Arayıb, axtarıb tapsınlar onu.
Tez olun, tez onu mənə yetirin.
(*Zabitlərdən biri gedir*).
Elə imkan varmı, vasitə varmı,
Ağlını başına qaytarsın onun?
İnsan dərrakəsi, insan zəkası
Bu müşkül bəlaya əlac taparmı?
Kim əlac eyləsə mənim atama,
Bütün var-yoxumu verərəm ona.

H ə k i m.

Belə imkan vardır, mehriban xanım.

Dinçlik hamisidir bu kainatın,

Şəfqət bacısıdır dinçlik həyatın.

Kralın dincliyi çəkilib ərşə,

Sıxır ürəyini fikir, əndişə.

Şəfalı otların köməyiylə mən

Bağlaram gözünü iztirabların.

Kral şirin-şirin yatar, dincələr,

Elə ki ayıldı, özünə gələr.

K o r d e l i y a.

Ey sirli torpağın möcüzələri!

Çıxın yer altından yer üstünə siz.

Qaynayın, qarışın göz yaşlarıma!

Gözəl bir insanın ağır dərddini

Sağaldın, rəhm edin, kömək göstərin! (Əsgərlərə)

Axtarın, axtarın, tez tapın onu!

Ağlım başından itirmiş kral

İtirib hirsinin cilovunu da.

Hırsından özünü məhv edə bilər.

Qasid daxil olur.

Q a s i d

Xanım, təzə xəbər: Britaniyanın

Qoşunları bızə hücum eyləyib.

K o r d e l i y a.

Əvvəldən bilirdim əməllərini.

Hazırq onlara cavab verməyə.

Mənim əziz atam, silah qurşayıb,

Sənin hüququnu qoruyuram mən.

Yalnız buna görə göz yaşı töküüb,

Fransanın böyük hökmdarının

Qəlbində mərhəmət, şəfqət oyatdım.

Məni bu döyüşə çəkib gətirən

Nə addır, nə sandır, nə də şöhrətdir,

Təkcə məhəbbətdir, saf məhəbbətdir.

Ata sevgisidir ülvi, müqəddəs,
Nə qorxu, nə ölüm eynimə gəlməz.
Təki mən tezliklə qoca atamın
Səsini eşidim, üzünü görüm.

Gedirlər.

BƏŞİNCİ SƏHNƏ

Qlosterin sarayında bir otaq. Reqana Osvaldla daxil olur.

R e q a n a.
Bir danış, yeznəmin döyüşçüləri
Yola düşdülərmə?
O s v a l d. Bəli, ay xanım.
R e q a n a. Özünü də getdimi?
O s v a l d.
Nədənsə yaman
Könülsüz-könülsüz getdi cəbhəyə.
Yaxşı döyüşçüyümüş bacınız ondan.
R e q a n a.
Sarayda qalanda, evdə olanda
Lord Edmund hersoqla danışdımı heç?
O s v a l d. Xeyr, danışmadı.
R e q a n a.
Görəsən, bacım
Ona nə yazıbdır öz məktubunda?
O s v a l d. Bilmirəm, ledi.
R e q a n a.
Doğrudan, Edmund
Mühüm bir iş üçün çıxıbdır yola.
Qraf Qlosterin gözünü oymaq,
Özünü sağ qoymaq lap axmaqlıqdır.
O indi hayana üz çevirirsə,
Hamını qaldırır əleyhimizə.
Mənə elə gəlir, Edmund gedib ki,
Zülmət gecəsini qısaltсын onun.
Ömrünü qurtarsın işgəncələrdən.

Yəqin ki, qocanın əzablarına
Ürəyi ağrıyır, ürəyi yanır.
Həm də istəyir ki, düşmənimizin
Gücünü öyrənsin, sirrini bilsin.
O s v a l d.
Edmundun dalınca mütləq gedib mən,
Ona bu məktubu çatdırmalıyam.
R e q a n a.
Sabah hücum edir qoşunlarımız,
Yollar qorxuludur. Sən bizimlə qal!
O s v a l d.
Yox qala bilmərəm. Xanım buyurub,
Gərək itirməyim bircə an belə.
R e q a n a.
Niyə məktub yazıb bacım Edmunda?
Məgər sən verilən sərəncamları
Edmunda şifahi deyə bilməzdin?
Görünür, burada nəşə bir iş var.
O nədir, bilmirəm. Qulaq as, kişi,
Qiyətli mükafat alarsan məndən.
Məktubu mənə ver, açım oxuyum.
O s v a l d. Xanım, həqiqətən...
R e q a n a.
Narahat olma.
Yaxşı bilirəm ki, sənin o ledin
Ərini bəyənmir, ərini sevmir.
Buna inanıram varlığım kimi.
Son dəfə o burda qonaq olanda
Edmundu qəribə, məhəbbət dolu
Nəzərlə süzürdü. Deməli, ona
Ara düzəldirsən.
O s v a l d. Necə? mən, xanım?
R e q a n a.
Əsassız bir söz də çıxmaz dilimdən.
Aradüzəldənsən, bilirəm bunu.
Diqqətlə qulaq as məsləhətimə.
Yadında saxla ki, ərim ölmüşdür.
Edmundla əhd edib, peyman kəsmişik.

O sənin ledinə ər ola bilməz.
O indi daha çox mənə layıqdır.
Bu haqda əməlli - başlı fikirləş.
Xahiş eyləyirəm, tapsan Edmundu,
Mənim bu töhfəmi ona bağışla.
Ledin xəbər tutsa bu işdən əgər,
Ona tövsiyə et, ona yol göstər,
Düşünsün, ağlını başına yığsın.
Sözümü unutma. İndi xoş getdin.
Hərgah o kor xain çıxsə qarşına,
Heç vədə fürsəti vermə əlindən.
Kim onu öldürsə, ənam alacaq.
O s v a l d.
Xanım, kaş ki, onu görə biləydim.
Kimin tərəfində olduğumu mən
Sübut eyləyərdim.
R e q a n a. Sənə yaxşı yol!

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Duvr yaxınlığında düzəngah.
Qloster və kəndli paltarı geyinmiş Edqar gəlirlər.

Q l o s t e r. Qayanın başına haçan çatarıq?
E d q a r.
Qayanın üstünə çıxırıq indi.
Nə çətin qalxırıq, hiss edirsiniz?
Q l o s t e r. Mənə elə gəlir, yer düzənlikdir.
E d q a r.
Qorxunc sıldırımdır hər tərəf, hər yan.
Bu gün dəniz yenə həyəcanlanıb,
Gur-gur guruldayır. Eşidirsiniz?
Q l o s t e r. Xeyr, eşitmirəm.
E d q a r.
Niyə? Görünür,
Sizin gözləriniz oyulduğundan

Bütün hissləriniz xarab olmuşdur.

Q l o s t e r.

Xarab ola bilər həqiqətən də,

Mənə elə gəlir, dəyişib səsin.

Əvvəlkinə görə sözlərin indi

Daha mənalıdır, daha aydındır.

E d q a r.

Yox, siz həddən artıq yanılırsınız.

Həç nəyim, həç nəyim dəyişməyibdir.

Yalnız paltarımı dəyişmişəm mən.

Q l o s t e r.

Mənə elə gəlir, sözün-söhbətin,

İndi rəvanlaşıb, yaxşılaşıbdır.

E d q a r.

Cənab, gəlib çatdıq. Bu da həmin yer.

Dayanın. Belə bir yargana baxmaq

Necə dəhşətlidir, vahiməlidir!

Aşağıda uçan qarğa-quzğunlar

Kiçik böcək kimi görünür gözə.

Dərin uçurumun tən ortasında

Sıldırım qayadan iplə asılıb,

Bir nəfər toplayır dəniz şüyütü.

Belə təhlükəli iş ola bilməz.

O adam görünür öz başı boyda.

Sahildə gəzişən balıqçılar da,

Elə bil siçandır, adam deyildir.

Suda lövbər atmış böyük bir gəmi,

Sanki, bir qayıqdır, qayıqsa üzgəc.

Üzgəc də nəzərə çarpır bir təhər.

Sahilə düzülmüş saysız daşlara

Qəzəblə çırpılır quduz dalgalar,

Belə yüksəkliyə çatmır nərəsi.

Yox, daha aşağı baxa bilmirəm,

Gözlərim qaralır, başım gicəlir.

Birdən yığılaram kəlləsi üstə.

Q l o s t e r. Çıxart, məni çıxart durduğun yerə.

E d q a r.

Əlinizi mənə veriniz, cənab.

İndi çatmışınız sonuncu həddə,

Qayanın qaşında-ucundasınız.
Mənə versəydlər bütün dünyanı,
Yenə de özümü atmazdım burdan.
Q l o s t e r.
Dost, burax əlimi. Bu da səninçün
Başqa pul kisəsi, son bəxşışimdir.
(*Pul kisəsini verir*).
Qiyətli daş-qaş var onun içində
Kasıbı pis gündən qurtara bilər.
Sübhən-Allah səni xoşbəxt eyləsin.
Di get, di uzaqlaş, sənə yaxşı yol.
Gedəndə qışqır ki, bilim getmişən.
E d q a r. Əlvida, nəcib ser.
Q l o s t e r. Sağ ol, əzizim.
E d q a r (*kənara*).
Bu məntiqsiz işim səbəbsiz deyil.
Onun qəlbindəki ümitsizliyi
İstəyəm, sağaldım yalanlarımla.
Q l o s t e r (*diz çökür*).
An, qüdrətli tanrı, şahidsən özün,
Dunyadan gedirəm öz istəyimlə.
Böyük fəlakətin ağır yükünü
Sakitcə atıram çiyinlərimdən.
Sənin yenilməyən hökmünə qarşı
Üsyana qalxmadan, günah etmədən
Bu əzab yükünü daşıya bilsəm,
Yenə xeyri yoxdu, faydası yoxdu.
Artıq dərd məkanı dünyada mənim
Həyat çırağımın yağı tükənib,
Qurumuş piltəsi közərir ancaq.
O da öz-özünə qaralacaqdır.
Ey böyük yaradan! Sağdırsa hələ,
Mənim Edqarımı sən xoşbəxt elə! (*Edqara*)
Hə, dostum, getdinmi?
E d q a r. Getdim, əlvida!
Qloster özünü irəli atır və yığılır.
Edqar kənara.

Necə də sirlidir insan xilqəti!
Vücudu xəznədir, xəznədə can ləl,
Canı oğru kımı izləyir əcəl.
Oğurya meyl etsə, can düşsə dərdə,
Oğurlaya bilər canı kədər də.
Düşündüyü yerdə olsaydı bədbaxt,
Düşünə bilməzdi bir daha heç vaxt.
Görən, o diridir, yoxsa ki ölü?
(*Səsinə dəyişərək ucadan*)
Ey, ey, cənab! Dostum, eşidirsiniz?
Dillənin, hay verin! (*Kənara*) Doğrudan ölüb.
Yox, özünə gəlir (*Ucadan*). Siz kimsiniz, ser?
Q l o s t e r. Get burdan, qoy ölüm.
Bir de, sən nədən?
Hörümçək torusan, ya quş lələyi,
Ya da ki havasan? Çox qərībədirlər!
Belə bir yüksəkdən başı aşağı
Düşdün bu sıldırım, qorxunc yarğana,
Nəçin əzilmədin yumurta kimi?
Məgər ətdən-qandan deyil bədənin?
Hələ də yerində nətəs alırsan!
Bir yerin qanayıb-yaralanmayıb!
Danışa bilirsən, sağ-salamatsan!
Düz on dor ağacı hündürlüyündə
Bir yerdən gəlmisən kəllə-mayallaq,
Sənin sağ qalmağın bir möcüzədir.
Danış, yenə danış, yenə bir söz de.
Q l o s t e r. İndi mən yıxıldım, ya yıxılmadım?
E d q a r.
Yıxıldın o müdhiş yalçın qayadan.
Bir bax yuxarıya! Hə, görürsənmi?
Orda torağaylar verib səs-səsə,
İndi nəğmə ötür, nəğmə oxuyur.
Fəqət elə uzaq uca zirvədən
Özləri görünmür, səsləri gəlmir.
Bir aç gözlərini.

Q l o s t e r.

Gozlərim yoxdur.

Bədbəxt bədbəxtlikdən qurtarmaq üçün

Özünü öldürə bilməzmi məgər?

Tale çoxmu görür bu haqqı ona?

Zalımın zülmünə düşər olmamaq,

Qatilin qəsdini gözündə qoymaq

Özü də dünyada bir xoşbəxtlikdir.

E d q a r.

Əlini mənə ver. Ayağa qalx, hop!

Dizlərin əsmir ki? Dura bilirsən?

Q l o s t e r. Çox yaxşı, çox yaxşı.

E d q a r.

Lap möcüzədir!

Qayanın başında səndən ayrılan

Qaraltı nə idi?

Q l o s t e r. Yazıq bir səfil.

E d q a r.

Aşağıda durub ona baxanda

Mənə elə gəldi, onun gözləri

İki bədirlənmiş, işıqlı aydır.

Min dənə bumu var ağzının üstdə,

Bir neçə buynuzu çıxıb başından.

Tufanlı dənizdə dalgalar kimi,

Onun buynuzlan buruq-buruqdu.

Yəqin, görünməmiş bir şeytandı o.

Sən xoşbəxt adamsan, mehriban ata,

Müqəddəs tanrıya minnətdar ol ki,

Bu lənətə gəlmiş, məlun şeytanı

Qovdu uzaqlara sənənin yanından,

Mümkün olmayanı mümkün eylədi.

Ölümün ağzından saldırdı səni.

Q l o s t e r.

İndi mən hər şeyi xatırlayıram,

Huşum başımdadır, ağlım yerində.

Bu gündən barışıb öz taleyimlə,

Sinə gərəcəyəm bütün dərdlərə.

Bəla "bəsdır, bosdır, öl" deməyincə

Səbirlə, təmkinlə yaşayacağam.

Dözəcəyəm ömrün məşəqqətinə.

Mən həmin idbarı adam bilmişdim.

Mənim qulağıma ara vermədən

"Şeytan, şeytan" deyə pıçıldaıyrdı.

Məni o çıxardı sıldırımliğa,

Məni o apardı yarganın üstə.

E d q a r. Sakit ol, səbr elə. Bu gələn kimdir? (*Yabanı çiçəklərlə əcaib şəkildə bəzənmiş Lir gəlir*). Heç vaxt ağıllı kəs belə bəzənməz.

L i r. Yox, onlar pul kəsməyi mənə qadağan edə bilməzlər. Bu, kralın qanuni haqqıdır. Axı, kral mən özüməm.

E d q a r (*kənara*). Ah, onun görkəmi adamın ürəyini parçalayır!

L i r. Bu mənada təbiət sənətdən gözəldir. - Bu da əsgər toplamaq üçün pul. O cavan öz kamanım əlində oyuncaq kimi tutur. Oxunu axıra kimi çək! Baxın, baxm! Siçan! Sakit olun, sakit olun. Bu saat bir tikə qızdırılmış pendir onu tələyə salacaqdır. - Bu də mənim dəmir əlcəklərim. Mən bu əlcəkləri geyib, divlə vuruşmağa gedəcəyəm. Mizraqları gətirin. - Aha, yaxşı uçursan, quşcuğaz! Düz hədəfə doğru, düz hədəfə doğru! - Parolu de!

E d q a r. Ətirli moizə.

L i r. Keç!

Q l o s t e r. Bu səs mənə tanış gəlir.

L i r. Hə! Qonerilya! Sənin ağ saqqalın var! Onlar məni it küçüyü kimi əzizləyirdilər, saqqalın qara ola-ola, mənə ağsaqqal deyirdilər. Hər sözümə ancaq "bəli" və ya "xeyr"lə cavab verirdilər. Hər vaxt eşitdiyim bu "bəli" və "xeyr"lər heç də ilahi sözlər deyildi. Bir dəfə yağış məni iliyimə qədər islatdı, soyuq bədənimə göynədib titim-titim titrətdi, ildırım xahişimə baxıb sakitləşmədi. Bu zaman mən onların iç üzünü gördüm, sözlərinin mənasını başa düşdüm. Anladım ki, onlar ikidilli, ikitüzlüdürlər. Həmişə deyirdilər ki, mən onlar üçün dünyada hər şeyəm. Bu yalandır. Mən qızdırma azarına təcrübə vasitəsi ola bilmərəm.

Q l o s t e r.

Nə qədər tanışdır, doğmadır bu səs.

Bu danışan adam kral deyilmi?

L i r.

Kraldır təpədən dırnağa kimi.
Üzünə diqqətlə nəzər salanda
Gör, mənim təbəəm necə də əsir!
Qorxma, sənə həyat bağışlayıram.
Sənin suçun nədir? Zinakarlıqdır?
Bu günaha görə ölməyəcəksən.
Zinakarlıq üçün ölməyə dəyməz.
Sərçə də, balaca zərli böcək də,
Eşqibazlıq edir qarşımda mənim.
Qoy belə görüşlər artsın, çoxalsın.
Qlosterin oğlu bic doğulsa da,
O mənim qanuni övladlarımdan -
Doğma qızlarımdan rəhimli idi.
Atasına böyük hörməti vardı.
Qoy zövqlər törətsin həftəbecərlər.
Çünki indi mənə əsgər gərəkdir.
Kənarda dayanıb naz ilə gülən
O məğrur, vüqarlı qadına bir bax.
Onun ağ bənizi xəbər verir ki,
Onun qasığı da qar kimi ağdır.
Qulağı alantək zövq kəlməsini
Başını bulayır narazılıqla.
Fəqət nə zəncirdə bordanan qancıq,
Nə də ki qoruqda bəslənən madyan
Onuntək yanmayır alova-oda,
Onuntək şəhvətli deyil dünyada.
Belədir əzəldən qadın xilqəti:
Qadın qadın olur beldən yuxarı,
Qadın madyan olur beldən aşağı.
Qadın mələk olur beldən yuxarı,
Qadın şeytan olur beldən aşağı.
Ora cəhənnəmdir, ora zülmətdir, ora kükürd püskürən yarıdır. Yandırır,
əridir, üfunət iyi verir, boğur, məhv edir. Tfu, tfu, tfu! Möhtərəm loğman, mənə bir
üskük müşk ver, öz qoxumuş təsəvvürümü ətirləyim. Bu da pulu.
Q l o s t e r. Qoy öpüm əlini!

L i r.

Əvvəlcə silim,

İndi mənim əlim cəsəd iylənir.

Q l o s t e r.

Təbiətin ali bir xilqətindən

Qalan tör-töküntü, aman, ilahi!

Həyat belə getsə, belə dağılsa,

Bir müddətdən sonra bu böyük aləm

Tamam heçə dönər. Məni tanıdın?

L i r. Sənin gözlərin çox yaxşı yadımdadır. Üzümə nə çəp-cəp baxırsan? Yox, kor Kupidən, əlindən gələn pislili elə, məni məhəbbət toruna sala bilməzsən. Mən bir daha sevməyəcəyəm. Bu çağırış vərəqəsini oxu, üslubuna xüsusi diqqət yetir.

Q l o s t e r.

Hərgah günəş olsa bütün hərflər,

Yenə heç birini görə bilmərəm.

E d q a r (*kənara*).

Mənə desəydilər, kral şasırb,

Gəzir divanətək, mən inanmazdım.

Qəlbim parçalanır baxdıqca.

L i r. Oxu.

Q l o s t e r. Necə! Gözlərimin çuxurlarıyla?

L i r. Oho, belə de! Sənin sifətində gözün, pul kisəndə pulun yoxdur! Onda sənin gözünün vəziyyəti ağırdır, pul kisənin vəziyyəti isə yüngül. Hər halda dünyada işlərin necə getdiyini görürsən.

Q l o s t e r. Ancaq hiss edirəm.

L i r. Nə dedin! Sən dəlisən? Dünyada işlərin necə getdiyini adam gözsüz də görə bilər. Qulaqlarınla bax. Gör, o tərəfdə hakim fağır oğrunu nə pis təhqir edir. Qulaq as, indi mən onların yerini dəyişəcəyəm. Tap görüm, hansındadır, busundadır? Hakim hardadır, oğru hardadır? Sən fermerin itinin kasıba heç hürdüynü görmüsənmi?

Q l o s t e r. Görmüşəm, cənab.

L i r. Bəs həmin bədbəxt kasıbın o zəncirli köpəkdən qaçdığını necə? Fikir ver, sən adi işdə hakimiyyətin böyük rəmzini görə bilərsən. Vəzifə başında olan itə də itaət edirlər. Ey yaramaz cəllad, saxla əlini! Qanlıdır, qan damır sənin əlindən.

Niyə o qəhbəni qırmancalayırısan?
Sən çək qırmancını öz kürəyinə.
Çünki can atırsan əxlaqsızlığa.
İstəyirsən, onu ələ keçirib,
Qoynuna xəlvətcə girəsən özün.
Sələmçi dəlləli asdı ağacdən.
Cır-cındır paltarın altından bizə
Aydınca görünür kiçik qüsurlar.
Fəqət xəz libaslar, məxmər xalətlər
Gizlədir ən böyük qüsurları da.
Qızıldan əyninə don geyən günah
Qırrr hakimlərin polad oxunu.
Cındıra bürünən günahı ancaq
Cırtıdan da məhv edir saman çöpüylə.
Heç kimin, heç kimin taqsırı yoxdur.
Cinayət törətmir dünyada heç kəs.
Bunu mən deyirəm, mənəm hökmdar.
Bütün dustaqları azad edirəm.
Gərək ittihamçı qalmasın daha.
Hər bir dərd əhlinin, şikayətçinin
Mən möhür vururam dodaqlarına.
Dostum, dinlə məni, yadında saxla.
Düzəltmə gözüni büllur şüşədən.
Hiyləgər, riyakar siyasətçitək
Özünü sən ələ göstər ki, guya,
Görmədiyin şeyi görə bilirən.
İndi çıxart mənim çəkmələrimi.
Möhkəm dart, möhkəm dart, belə, bax, belə.
E d q a r (*kənara*).
Birləşib mənayla sayıqlamalar.
Bu özü dünyada bir möcüzədir:
Dəlilikdə ağıl, boş sözdə hikmət!
L i r.
Halıma ağlamaq istəyirsənsə,
Mən sənə verərəm öz gözlərimi.
Yaxşı tanıyıram, sən Qlostersen.
Bir az səbirli ol. Dünya evinə

Ağlaya-ağlaya gəlmişik, dostum.
Bunu bilirsən ki, hava ilk dəfə
Bizim burnumuza dəydiyi zaman
Qışqırıq qoparıb ağlayırıq biz.
Moizə eyləyim sənə, qulaq as.
Q l o s t e r.
Heyf o çağlara, heyf o günə!
L i r.
Anadan olanda ağlayırıq ki,
Gəlmişik təlxəklər teatrına,
Səhnədə tamaşa göstərməliyik.
- Nə gözəl papaqdır! Keçəylə bərk-bərk
Sarısaq atların ayaqlarını,
Bu incə hərbi bir hiylə olardı.
Mən bunu həyata keçirməliyəm.
Sonra da gizlicə yeznələrimin
Yanına gedərəm. Əclafları mən
Öldürürəm, öldürürəm, öldürürəm bir-bir.

Əyan qulluqçularla gəlir.

Ə y a n.
Aha, o burdadır. Tutunuz onu!
Hökmədar, istəkli qızınız sizin...
L i r.
Necə? Nicat yoxdur? Əsir düşmüşəm?
Neyləyim, belədir taleyin hökmü!
Taleyin əlində oyuncağam mən.
Məni incitməyin, mənə dəyməyin,
Məni dustaqlıqdan azad eyləyin,
Yaxşıca mükafat verərəm sizə.
Xahiş eyləyirəm, cərrah gətirin,
Beynimin içində yara var mənim.
Ə y a n.
Əməl olunacaq hər arzunuz.
L i r.
Yoxdur bir köməyim? Yoxdur həyanım?
Yenə də mən təkəm, hanı gümanım?
Təklidən əriyir ürəyin yağı,

İnsan göz yaşından olar duz dağı.

Bağda susəpəntək sıxar gözüünü,
Yuyar göz yaşıyla çərxin üzünü.
Ə y a n. Möhtərəm hökmdar...
L i r.

Dayan, nə dedin!
Təzə nişanlanmış bir oğlan kimi,
Mərdlikdə, şərəflə öləcəyəm mən.
Bir an da şovqdan düşməyəcəyəm.
Bəli, bəli, bilin, mən hökmdaram.
Bunu unutmayın heç vaxt, ağalar.
Ə y a n.

Siz böyük, hörmətli hökmdarsınız.
Biz ancaq, biz yalnız sizə tabeyik.

L i r. İndi ki, məsələ belədir, onda hələ yaşamağa ümid var. Yox, əgər arzuna çatmaq istəyirsənsə, qaçmaq lazımdır. Tut, tut, tut, tut.

Qaçaraq gedir. Qulluqçular da onun arxasınca qaçırlar.

Ə y a n.
Ən alçaq gədanı bu halda görsək,
Qəlbimiz göynəyər ağır kədərdən.
Halbuki, bu hala düşən kraldır.
Bu nəcib insanın fəlakətini
Nə sözlər əks edər, nə də dil deyər.
Fəqət hökmdarın bir qızı da var.
O, qansız, əzazil bacılarının
Çirkin təhqirindən, həqarətindən
Bu saf təbiəti qurtara bilər.
E d q a r. Salam, mehriban ser.
Ə y a n.
Salam, kəsə de.
Sənə nə lazımdır, nə istəyirsən?
E d q a r.
Tezliklə olacaq döyüş barədə
Bir söz, bir məlumat eşitmisiniz?
Ə y a n.

Hamıya aydındır, bütün el bilir.
Yalnız karlar bunu eşitməyiblər.
E d q a r.
Bir söz də soruşum icazənizlə,
Bu saat hardadır düşmənin ordusu?
Ə y a n.
Üç-dörd addımlıqda, uçurlar quşək,
Hər an, hər dəqiqə gələ bilərlər.
E d q a r. Təşəkkür edirəm, sözüm bu qədər.
Ə y a n.
Kraliça ciddi bir işə görə
Burda lengisə də, onun əmriylə
Qoşun yola düşüb.
E d q a r. Sağ olun, cənab.

Əyan gedir.

Q1 o s t e r.
Ey rəhmdil Allah, rəhm elə mənə,
Ozun al, uzun al mənim canımı.
Qoyma zəif ruhum, zəif iradəm
Qarşında təzədən günahə salıb,
Məni intihara təhrik eyləsin!
E d q a r. Duanız yaxşıdır, əzabkeş ata.
Q1 o s t e r. Deyin, siz kimsiniz, mehriban cənab?
E d q a r.
Taleyin amansız zərbələrinə
Mütiliklə dözən ən bədbəxt insan.
Kədəri anlayan, dərdi hiss edən,
Hamının halına yanan zavallı.
Verin əlinizi, aparım sizi
Elə bir yerə ki, dincəlin bir az.
Q1 o s t e r.
Təşəkkür edirəm ürəkdən sizə.
Tanrı dönə-dönə versin əcrini!

Osvald gəlir.

O s v a l d.
Nə gözəl qənimət! Xoşbəxt təsadüf!
Məni var-dövlətə yetirmək üçün

Tale gözsüz qoyub onun başını.
Tez ol, qoca xain, dua eylə ki,
Allah bağışlasın günahlarını.
Artıq qından çıxıb iti qılıncım,
Səni cəhənnəmə vasil edəcək.
Q l o s t e r.
Dərddən qurtar məni, xeyirxah insan.
Tanrı qüvvət versin sənin qoluna.

Edqar onların arasına girir.

O s v a l d.
Ey, ey, qanmaz kəndçi, nə cəsarətlə
Havadar çıxırsan belə xainə?
Bəlkə, bu alçağın taleyi ilə
Bölmək istəyirsən öz taleyini?!
Rədd ol, rədd ol, onun əlini burax!
E d q a r. Buraxa bilmərəm, üz vurmayın, ser.
O s v a l d. Burax, kölə, yoxsa gəbərəcəksən!
E d q a r. Hörmətli ağa, Öz yolunuzla düz gedin, fəqir adamları yolundan
saxlamayın. Hər lovğa mənim canımı ala bilsəydi, onda mən iki həftə bundan əvvəl
Ölərdim! Yox, yox, qocaya yaxınlaşmayın. Yaxınlaşmayın deyirəm! Madam ki,
belə oldu, mən hazır. Bu saat yoxlayaram: sənin başın möhkəmdir, ya mənim
dəyənəyim. Bunu indi aydınlaşdıraram.
O s v a l d. Rədd ol, peyin torbası!
E d q a r. Cənab, çox da qılıncınla öyünmə, onun sənə heç bir xeyri yoxdur.
Mən sənin dişlərini qarnına tökəcəyəm.

Vuruşurlar. Edqar onu vurub yerə yıxır.

O s v a l d.
Sən, avam, yaramaz, öldürdün məni!
Götür pul kisəmi, məni dəfn elə.
Yaşa bu dünyada rahat, firavan.
Üstümdəki məxfi-gizli məktubu
Qraf Qlosterə - Edmundə çatdır.
Onu Britaniya qoşunlarının
Arasında gəzib tapə bilərsən.

Əcəl vaxtsız gəldi. Ah, mən ölüürəm! (Ölür).

E d q a r

Yaxşı tanıyıram səni, yaltaq qul!

Bütün pis işlərdə, bəd əməllərdə

Sən öz xanımına kömək edirsən.

Q l o s t e r. Ah, necə! O öldü? Edqar.

Əyləşin, ata.

Burda rahatlanın, dincəlin bir az.

Onun ciblərini axtarım bir-bir.

O dediyi məktub həyatda mənə,

Bəlkə, kömək oldu, xeyir gətirdi.

- O öldü. Heyf ki, cəllad baltayla

aşını kəsmədi bu dələduzun.

- Aha, bu da məktub! Hə, görək nə var?!

Mən səni qırıram, bağışla, möhür.

Bizi qınamaym, ülvi qanunlar.

Düşmənin fikrini öyrənmək üçün

Onun ürəyini parçalayıyıq.

Düşmənin zərfini cırıb atmaqsa

Bizə günah deyil, qəbahət deyil.

(Oxuyur) "Əhdi-peymanımızı yadına sal. Ərimi aradan götürmək üçün sənin əlinə çoxlu fürsət düşəcəkdir. Sən qətiyyət göstərsən, zaman və məkan öz bəhrəsini verəcəkdir. Əgər o qələbə ilə geri qayıtsa, heç nə edə bilməyəcəyik. O vaxt mən onun əlində dustaq qalacağam. Onun yatağı mənim üçün zindana dönəcəkdir. Bu iyrənc yataqdan məni xilas et, əziyyətinin mükafatı olaraq onun yerini özün tut. Sənin arvadın, - belə demək istərdim, - səni bütün varlığıyla sevən məşuqən Qonerilya".

Ah, qadın hiyləsi, qadın hiyləsi,

Dumanlı fəzətək görünür sonu!

Öz nəcib ərini qətlə yetirib

Mənim qardaşıma getmək istəyir.

Görəsən, istəyi, məqsədi nədir? -

Ey pozğun qasidi, qatil elçisi,

Dua oxumadan sənün üstündə

Mən səni bu quma dəfn edəcəyəm.

Aradüzəldənin axırı budur.

Bu bədnamməktubu öz vədəsində
Verərəm ölümə məhkum hersoqa.
Ürəkdən sevinər biləndə kişi:
Sənin ölümünü, tutduğun işi.
Q l o s t e r.
Kral dəli oldu. Of, mənim ağlım
Necə də inaddır, necə də tərsdir!
Məni məcbur edir, duyum hər şeyi,
Dözüm tükənməyən sonsuz dərdlərə.
Mən dəli olsaydım daha yaxşıydı.
Fikrim ayrılardı iztirablardan.
Onda unudardım bədbəxtliyimi,
Onda ağır dərdim, hədsiz əzabım
Mənə görünərdi uydurma kimi.
E d q a r.
Verin əlinizi mənə, atacan.
(*Uzaqdan təbil səsi gəlir*).
Aha, qulaq asın, xeyli uzaqda,
Mənə elə gəlir, təbil çalmır.
Gedəyin, gizlənmək lazımdır sizə.
Dostumun evinə aparım sizi.

Gedirlər.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Fransızların ordugahında çadır.
Lir içəridə yataqda yuxulayır. Həzin musiqi çalınır.
Lirin yanında həkim, əyan və başqa xidmətçilər dayanmışlar.
Kordeliya ilə Kent daxil olurlar.

K o r d e l i y a.
Doğrusu, bilmirəm, mərhəmətli Kent,
Sənin necə çıxım yaxşılığından?
Buna ömrüm yetməz, imkanım çatmaz.
K e n t.
Xanım, hörmət görmək, qədri bilinmək
Dünyada ən böyük bir mükafatdır.
Əsl həqiqəti söylədim sizə.

Hər şeyi danışdım olduğu kimi:
Nə bir kəlmə artıq, nə bir kəlmə az.
K o r d e l i y a.
Yaxşı paltar geyin. Bu qəm libası
Salır yadımıza qara günləri.
Dəyiş paltarını, xahiş edirəm.
K e n t.
Məni bağışlayın, istəkli xanım.
Hələ tanınmağım təhlükəlidir,
Pozar, alt-üst edər planlarımı.
İltimasım budur, təvəqqüm budur:
Vaxtı yetənəcən, vaxtı çatıncan
Mənimlə yad kimi rəftar eyləyin,
Guya, siz məni heç tanımırsınız.
K o r d e l i y a.
Qoy sən deyən olsun, mehriban milord.
(*Həkimə*)
İndi hökmdarın halı necədir?
H ə k i m. Hələ yatır, xanım.
K o r d e l i y a.
Ey ulu tanrı!
Onun qəlbindəki yaranı sağalt!
Bu uşaq təbinə düşmüş atamın
Ağlını, huşunu özünə qaytar!
H ə k i m.
Xanım həzrətləri izn versəydi,
Kralı yuxudan oyadardıq biz.
Xeyli zamandır ki, yatır hökmdar.
K o r d e l i y a.
Sizin rəhbəriniz elminiz olsun.
Bu işdə məsləhət sizindir ancaq,
Necə istəsəniz, edin o sayaq.
Onun paltarını dəyişmisiniz?
Ə y a n.
Bəli, kraliça. Elə yatantək
Ona geyindirdik təzə paltarı.

H ə k i m.

Onu oyadanda, mehriban xanım,
Siz yanında olun. İnanıram mən,
O sakit qalacaq.

K o r d e l i y a. Yaxşı, lap yaxşı.

H ə k i m.

Buyurun yaxına, ey, çalğıçılar,
Siz də musiqini ucadan çalın!

K o r d e l i y a.

Mənim əziz atam! Kaş, dodaqlarım,
Sənin dərdlərinə məlhəm olaydı.

Amansız, insafsız bacılarımın
Sənintək, hörmətli, müdrik insanın

Qəlbinə çəkdiyi çarpaz dağlan,
Kaş ki, sağaldaydı bu öpüşlərim!

K e n t. Ah, mehriban insan, gözəl şahzadə!

K o r d e l i y a.

Onların atası olmasaydın sən,
Yenə də nur saçan bu ağ saqqalın

Onlarda mərhəmət oymalıydı.

Məgər rəvadımı zülmət gecədə

Belə bir şəxsiyyət, belə bir vücud

Düşün pəncəsinə quduz tufanın?

Açıq sinəsini yanar şimşəyin

Odlu nəstərinə hədəf eyləsin?

Müdhiş ildırımın müdhiş zərbəsi

Göydən qılnc kimi ensin başına?

Buna haqq dözərimi, tanrı dözərimi?

Sən bəyaz saçımı bir sipər kimi,

Üstünə çəkərək dəhşət içində

Ağır fəlakətə gozətçi oldun?!

Hətta məni əvvəl tutmuş olsa da,

Quduz düşmənimin quduz itini

Bu qorxunc gecədə isinmək üçün

Sobanın yanına buraxardım mən.

Sənsə, yazıq atam, zavallı atam,

Belə qasırğada, belə tufanda

Kif basmış, cəng atmış saman içində

Səfillər, donuzlar arasında tək

Qalmağa, yatmağa məcbur edildin.

Bu necə olub ki, necə olub ki,

Ağlınla bərabər həyatını sən
Bu cür müsibətdə itirməmişən?
Allah, Allah! Bu ki bir möcüzədir!
Oyandı, onunla danışın, həkim.
H ə k i m. Xanım, siz danışın. Bu yaxşı olar.
K o r d e l i y a.
Əhvalı necədir əziz kralın,
Əlahəzrət yaxşı yata bildimi?
L i r.
Nahaq çıxardınız məzardan məni.
Sən cənnətdə bakir, müqəddəs ruhsan,
Mənsə cəhənnəmdə odlu təkərə
Bağlanmış nanəcib, günahkar kələ.
Qaynar göz yaşlarım yanaqlarımı
Yandırır ərimiş qurğuşun kimi.
K o r d e l i y a. Hökmdar, siz məni tanıyırsınız?
L i r. Bilirəm, sən ruhsan. Nə vaxt ölmüşən?
K o r d e l i y a. Hələ də, hələ də sayıqlayır, oh!
H ə k i m. O tam ayılmayıb. Göziəyin bir az.
L i r.
Mən əvvəl hardaydım? Hardayam indi? -
Məgər ölməmişdim? Bu işiq nədir?
Məgər məzarda da günəş nur saçır!
Məni aldadıblar gör bir necə də!
Başqası düşsəydi bu dərdə əgər,
Məni öldürərdi onun kədəri. -
Bilmirəm, nə deyim, nə cavab verim?
Bu əllər mənimdir? İnanmıram heç.
Mən gərək yoxlayım, sancaq batırım.
Aha, hiss edirəm, ağrıdır sancaq.
Kaş ki, inanaydım öz sağlığıma!
K o r d e l i y a.
Hökmdar, lütf edin, üzümə baxın,
Çəkin əlinizi mənim başıma.
Xeyir-dua verin, uğur diləyin.
Yox, yox, diz çökməyin, sizə yaraşmaz.
L i r.
Allah xatirinə, mənə gülməyin.
Yelbeyin, gicbəsər bir qocayam mən.

Düz səkcən yaşım var: nə az, nə də çox.
Qorxuram, olmaya ağlım yerində.
Səni tanıyıram deyəsən, axı,
Tanıyıram sanki bu adamı da.
Ancaq hələ bir az şübhələninirəm.
Çünki mən bilmirəm, hardayam indi.
Nə vaxt geyinmişəm bu libasları.
Dünənki gecəni, sözün doğrusu,
Harda keçirdiyim yadıma gəlmir.
Mənə lağ etməyin, mənə gülməyin.
İnsan yaranmışam mən də dünyada,
Elə fikirləşib düşünürəm ki,
Bu xanım öz balam Kordeliyadır.
K o r d e l i y a. Elədir, elədir. Hə, mənəm, mənəm.
L i r.
Bu nədir? Yaşarıb sənin gözlərin?
(Əlini onun gozünə çəkir).
Bəli, yaşarıbdır. Lütf et, ağlama.
Əgər mənim üçün zəhərin varsa,
Ver içim, ver içim onu bu saat.
Bilirəm, sən məni sevmirsən, qızım.
Sənin bacıların nahaqdan məni
Əzaba saldılar, dərdə saldılar,
Mən bir dağ çəkdilər mənim qəlbimə.
Mənə dağ çəkməyə sənin haqqın var.
K o r d e l i y a. Xeyr, xeyr, mənim haqqım yoxdur, yox.
L i r. Bir deyin, məgər mən Fransadayam?
K e n t. Siz öz yerinizdə, krallıqdasız.
L i r. Məni aldatmaym, rica edirəm.
H ə k i m.
Xanım, sakit olun. Əsib-coşması,
Gördüyünüz kimi, keçibdir artıq.
Hələlik dəhşətli, ağır günləri
Ona xatırlatmaq təhlükəlidir.
İndi təklif edin, evə aparın.

Çalışın, tam sakit olana qədər
Onu həyəcana salmasın heç nə.
K o r d e l i y a. Buyurun, gedəyin, zati-alilər!
L i r

Boz üz göstərməyin siz mənə qarşı.
Yalnız ricam budur: mehriban olun.
Unudun keçmiş, əfv edin məni.

Daha qocalmışam, axmaqlamışam.
Kent və əyandan başqa hamı gedir.

Ə y a n. Hersoq Kornuolun bu təhər öldürülməsi doğrudurmu, ser?
K e n t. Tamamilə doğrudur, ser.

Ə y a n. Bəs hersoqun ordusuna kim başçılıq edir?

K e n t. Eşitdiyimə görə, Qlosterin bic oğlu Edmund.

Ə y a n. Deyirlər ki, Qlosterin sürgün edilmiş oğlu Edqar qraf Kentlə birlikdə
Almaniyada gizlənib.

K e n t. Şayiələr müxtəlifdir. İndiki vaxtda ehtiyatlı olmaq lazımdır. Düşmən
qoşunları hər dəqiqə buraya gələ bilirlər.

Ə y a n. Görünür, qanlı vuruşma baş verəcək. Salamat qalın, ser.

Vaxtına az qalır, bu hərbdə ancaq Səadət, fəlakət aşkar olacaq.

Gedir.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Duvr yaxınlığında Britaniya ordugahı. Edmund, Reqana, zabitlər və başqaları
əllərində təbil və bayraqlar gəlirlər.

Edmund (*zabitə*).

Gedib yaxşı-yaxşı öyrən hersoqdan:

Qüvvədə qalırımı sonuncu qərar?

Yoxsa başqa şeylər düşüb ağlına,

Yenə də dəyişib öz planını?

Onun sözlərinə inanmaq olmur,

Təzadla, şübhəylə doludur qəlbi.
Mütləq bizə qəti bir cavab gətir.

Zabit gedir.

R e q a n a. Bacımın nökrəri ölübdür, yəqin.
E d m u n d. Xanım, qorxuram ki, zəndin düz ola.
R e q a n a.
Özün bilirsən ki, əziz Qloster,
Sənə gözəl töhfə hazırlayıram.
İndi kişi kimi həqiqəti de,
Söylə, sevirsənmi mənim bacımı?
E d m u n d. Mənim ona böyük hörmətim vardır.
R e q a n a.
Xəlvətə sürünüb onun yanına,
Ərinin yerini tutmusanmı heç?
E d m u n d. Xeyr, fikirlərin aldadır səni.
R e q a n a.
Mənə elə gəlir, bir-birinizlə
Çoxdan sıx əlaqə saxlayırsınız.
Belə demək olar: artıq onunsan.
E d m u n d. Yox, yox, doğru deyil, namusum haqqı.
R e q a n a.
Ona yaxın getmə, əziz Qloster.
Onun dostu olsan, aşnası olsan,
Bu dərdə heç cürə dözə bilmərəm.
E d m u n d.
Məndən arxayın ol, sən mənə inan.
Odur bacın gəlir yanında əri!

Albani, Qonerilya və əsgərlər əllərində təbil və bayraqlar gəlirlər.

Q o n e r i l y a (*kənara*).
Razıyam, döyüşdə məğlub olum mən,
Təki bacım mənə qalib gəlməsin.
A l b a n i.
İstəkli bacımı görməyə şadam.
(*Edmunda*).
Cənab, eşitmişəm, bu yaxınlarda
Qızının yanına gedibdir kral.

Bizim qanunların ağırlığına
Dözə bilməyənlər, üsyan edənlər
Vətəndən gediblər kralla birgə,
Pənah gətiriblər qürbət ölkəyə.
Qeyrətim çatmırsa, hünərim yoxdur.
Deməli, heç vədə igid olmaram.
Könlümü sarsıdıb həyəcan mənim.
Bizim hissimizə bu toxunur ki,
Fransa zəbt edib torpağımızı.
Yoxsa Fransanın Kralımıza,
Həm də bizə qarşı silah qaldıran,
Ədalət istəyən üsyançılara
Kömək göstərməsi, arxa durması
Heç vaxt qanımızı qaralda bilməz,
Heç vaxt səbəb olmaz müharibəyə.
E d m u n d. Cənab, siz çox gözəl danışırınsınız.
R e q a n a. Fəqət bunun bizə faydası nədir?
Q o n e r i l y a.
Birləşmişik eyni düşməyə qarşı.
Ailə davası, şəxsi didişmə
Burda həll edilmir, burda baxılmır.
A l b a n i.
Onda gəlin indi şura çağırmaq.
Təcrübəli hərbi qulluqçulara
Deyək fikrimizi, planımızı.
Yaxşı ölçək-biçək, məsləhətləşək.
E d m u n d. Bu saat gəlirəm çadıra mən də.
R e q a n a. Bacım, sən bizimlə gedirsənmi?
Q o n e r i l y a. Yox! Reqana.
Rica eyləyirəm, gedək bizimlə.
Bu, inan, hamının qəlbindən olar.
Q o n e r i l y a (*kənara*). Aha, başa düşdüm bu tapmacam (*Ucadan*). Gedirəm.
Onlar getmək istəyərkən Edqar gəlir. O, paltarını dəyişib.

E d q a r.
Lütf edib, siz cənabları,
Belə bir kasıbla danışarmı heç?
Sizə deyiləsi bircə sözüm var.
A l b a n i. Mən sizə çataram (*Edqara*). Yaxşı, de görək.

Albani və Edqardan başqa, hamı gedir.

E d q a r.

Bu davadan əvvəl bu məktubu siz
Diqqətlə oxuyun, hörmətli hersoq.
Zəfər qazansanız döyüşdə əgər,
Qoy zəfər şeypuru səsləsin dərhal
Bu məktubu sizə verən adamı.
Zahirən yazıq bir bədbəxt olsam da,
Mən elə bir igid, mərd taparam ki,
Məktubda yazılan hər bir kəlməni
Öz qızıl qarayla sübut eyləyər.
Siz məğlub olsanız döyüşdə hərgah,
Dünya işlərini çatdırıb başa,
Fitnədən, fəsaddan qurtararsınız.
Kaş ki, taleyiniz sizə yar olsun!

A l b a n i. Məktubu oxuyum, sən dayan bir az.

E d q a r.

Mənə qadağandır burda gözləmək.
Qoy carçı səsləsin vaxtı yetəndə,
Sizin yanınıza gələrəm yenə.
A l b a n i.

İndi ki belədir, sənə yaxşı yol.
Mütləq oxuyaram bu məktubunu.

Edqar gedir. Edmund qayıdır.

E d m u n d.

Düşmənlər görünür qarşı tərəfdən.
Burdadır onların əsas qüvvəsi.
Belədir kəşfiyyat verdiyi xəbər.
Tələsin, itməsin bircə an belə.
Alın qoşunları səfərbərliyə.
A l b a n i. Hazır olacağam öz vaxtında mən.

Gedir.

E d m u n d.

Hər iki bacıya and içmişəm ki,
Onları sevirəm saf məhəbbətlə.

İndi bu bacılar əfi gürzətək
Az qalır çalsınlar biri-birini.
Onların hansını mən alım, görən?
Birinimi? Yoxsa ikisini də?
Yoxsa hec birini? Bilmirəm, düzü.
Şübhəsiz, yaşasa hər ıki bacı,
Səadət üzümə gülməyəcəkdir.
Dul bacını alsam, kindən, qəzəbdən
Qonerilya dəli-divanə olar.
Nə qədər ki, əri sağdır dünyada,
Onunla başlanan bu gizli oyun
Mənim qələbəmlə qurtara bilməz.
İndi dəymək olmaz ərinə onun.
Davada düşməyə zəfər çalmağa
Hersoqun nüfuzu gərəkdir bizə.
Sonra Qonerilya canan canını
Ərindən qurtarmaq istəsə əgər,
Onu tez aradan götürmək üçün
Özü çarə tapsın, özü düşünsün.
Bu ağır doyuşlər sona yetəndə
Hersoq qoca Lirə, Kordeliyaya
Mərhəmət göstərmək xəyalındadır.
Bizim əlimizə keçərsə onlar,
Hersoqdan mərhəmət görməyəcəklər.
Bu nədir, şübhələr sarsıdır məni?!
Tələtümə düşsə kim mənim sayaq,
Muzakirə açmaz, vuruşar ancaq.

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

İki ordugah arasında düzənlik. Səhnə arxasında döyüş sədaları ucalır.
Lir, Kordeliya və onların qoşunları əllərində təbil və
bayraqlar səhnədən keçirlər. Edqar Qlosterlə gəlir.

E d q a r.
Bu ağac altında, bu kölgəlikdə
Rahatca əyləşin, dincəlin, ata.
Dua eyləyin ki, haqq zəfər calsın.

Əgər yanınıza qayıda bilsəm,
Mən sizə bir müjdə gətirəcəyəm.
Q1 o s t e r. Allahın nəzəri üstündə olsun! (*Edqar gedir*).

Döyüş sədaları, geri çəkilmək barədə həyəcan signalı. Edqar qayıdır.

E d q a r.
Cəld ol, qoca, cəld ol! Tez ayağa dur!
Əlini mənə ver, çıxmaq aradan.
Kral məğlub oldu, kral uduzdu.
Özü də, qızı da əsir düşdülər.
Əlini mənə ver, qaçaq buradan.
Q1 o s t e r.
Ser, mən niyə qaçım, mən niyə qaçım?
Zavallı bir adam, bədbəxt bir qoca
Elə bu yerdə də çürüyə bilər.
E d q a r.
Yenə də qapıldın pis fikirlərə?
İnsan, bu dünyaya gəldiyi kimi,
Gərək bu dünyadan getdiyi zaman
Dözsün hər əzaba, hər əziyyətə.
Hər şeyin vaxtı var.
Q1 o s t e r. Bu da doğrudur.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Düvr yaxınlığında Britaniya ordugahı.
Edmund, qalib kimi, təbil və bayraqların müşayiəti ilə gəlir.
Lir və Kordeliya əsir düşüblər. Onlar zabıt və əsgərlərin əhatəsindədirlər.

E d m u n d.
Aparın onları təcili burdan.
Böyükələr bir qərar çıxardanadək
Saxlayın ən ciddi nəzarət altında.
K o r d e l i y a.
Yaxşılıq istəyib, pislik görənlər
Dünyada ilk dəfə bizimə məgər?

Təkcə sənə görə, zavallı kral,
Məyusluq könlümü eyləyir xal-xal.
Yoxsa mən dözərdim dara, çətinə -
Riyakar taleyin məşəqqətinə.
İndi gözləyəkmi, yenə gərəkmi
Belə bacıları, belə qızları
L i r.
Yox, yox, yox! Gol gedək tezcə zindana.
Qəfəsə salınmış quşlar kimi biz
Nəğmə oxuyarıq orda ikimiz.
Məndən xeyir-dua istəsən, qızım, -
Mənim günahımı bağışla, deyə
Diz üstə çökərəm qarşında sənin,
Sənə yalvararam mən dönə-dönə.
O zaman dünyada bir dərdim olmaz.
Birgə yaşayarıq ömrümüz boyu.
İbadət edərik, mahnı deyərik.
Danışarıq qədim əfsanələrdən.
Qanadları zərü pərvanələrə
Baxıb zövq alarıq, fərhlənərik.
Sarayda baş vermiş hadisələri
Bədbəxt dustaqlardan öyrənərik biz.
Kim qələbə çalıb, kim məğlub olub,
Kim aşağı enib, kim ucalıbdir –
Bir-bir soruşarıq biçarələrdən.
Tanrının yerdəki cəsuslarıtək
Bəşər həyatını idarə edən
Sirləri anlayıb başa düşərik.
Dörd divar içində, o daş zindanda
Heç vaxt ümidimiz qırılmaz bizim.
Ayın göylərdəki hərəkətiylə
Bu böyük aləmin dəyişməsinə,
Qabarma, çəkilmə, təlatümünə,
Zamanın, dövrənin dönüklüyünə
Davam gətirərik, dözə bilərik.
E d m u n d. Aparın onları təcili burdan!
L i r.
Həyatın bizimtək qurbanlarma
Allah özü arxa, özü köməkdir.

Qızım Kordeliya, sən mənimləsən?
Bizi heç bir qüvvə ayıra bilməz.
Bizi ayırmaqçün bir-birimizdən
Gərək onlar göydən od gətirsinlər.
Tülkünü yuvadan qovduqlarıtək
Bizi də od ilə o daş qəfəsdən
Təkbətək qovsunlar, ayrı salsınlar.
Gözünün yaşını, tez ol, sil, qızım.
Bizi iztirabdan ağladanadək
Hərnlıq onları əridəcəkdir.
Taun azarından gəbərəcəklər.
Onların leşini görəcəyik biz.
Hə, indi aparın.

Lirlə Kordeliyanı aparırlar.

E d m u n d.
Dinlo, kapitan!
Ai bu sərəncamı! (*Ona bir kağız verir*).
Get dallarınca.
Onları zindana sən özün apar.
Bir pillə artırdım sənın rutbəni.
Əgər sərəncama əməl eyləsən,
Xoşbəxt sabahına yollar açılar.
Heç vədə yadından çıxarma bunu:
İnsan uyğunlaşsı zamanla görək.
Arif öz xeyrini heç vaxt unutmaz,
Zəiflik, həlimlik qılıncı tutmaz.
Bu çətin, bu ağır vəzifən haqda
Heç nə xəbər alma, heç nə soruşma.
Əvvəldən deyirəm qəti fikrimi:
Bu işi ya sözsüz icra etməli,
Ya da başqa bir iş axtarmalısan.
Əks halda bir kömək gözləmə məndən.
K a p i t a n. Sizin əmrinizə hazıram, milord.
E d m u n d.
Onda zirək tərən. İş qurtardımı
Səadət əlini sıxacaq sənın.

Unutma, deyirəm, nə yazmışamsa,
Bir-bir hamısına tez ol, əncam çək.
K a p i t a n.
Araba çəkmirəm, yonca yemirəm,
İnsan görən işi görürəm mən də (*Gedir*).
Şeypurlar calınır. Albani, Qonerilya,
Reqana, zabitlər və əsgərlər gəlirlər.
A l b a n i.
Nəslinizə layiq bu gün, cənab, siz
Hünər göstərdiniz, mərdlik etdiniz.
Xoşbəxt taleyiniz yar oldu sizə.
Düşmənlər bugünkü vuruşmalarda
Sizin əlinizə əsir düşdülər.
Tələb eyləyirik, verin onları.
Gərək ləyaqətlə işə baxaq biz:
Onların şərəfi ləkələnməsin,
Bizə də qalmasın qorxu, təhlükə.
E d m u n d.
Ser, mən vacib sandım, məsləhət bildim:
Bıçarə, binəva, qoca kralı
Göndərdim birbaşa dustaqxanaya.
Üstündə gözətçi təyin eylədim.
Onun ağ saçları, ali mənəbə
Xalqın urəyində, elm qəlbində
Mərhəmət oyadıb, sevgi yaradıb,
Hamını çəkərdi öz tərəfinə.
Muzdla silah tutan əsgərlərimiz
Sancardı nifrətlə süngülərini
Bizim özümüzün kürəyimizə.
Həmin məqsəd ilə vaxt itirmədən
Onunla göndərdim Kordeliyanı.
Ya sabah, ya sonra - bir-iki günə
Onlar hazır olar hüsurunuzda.
Qan-tər içindəyik indi hamımız,
İtirib dost dostu, yoldaş yoldaşı.
Neçin adamları qəzəbləndirək?
Hərbin dəhşətini görən hər bir kəs
Adil, ədalətli döyüşlərə də

Daim kin bəsləyər, nifrət yağdırar.
Kordeliya ilə atası haqda
Siz qərar çıxarın başqa bir vaxtda.
A l b a n i.
Cənab, bağışlayın bu sözə görə.
Mən sizi özümə bir qardaş deyil,
Yalnız əmrə tabe adam sayıram.
Nə haqla siz belə danışırsınız?
R e q a n a.
Bu haqqı Edmunda mən vermişəm, mən.
Yaxşı olardı ki, bu sözdən əvvəl
Mənim də fikrimi soruşaydınız.
O məni döyüşdə təmsil edirdi,
Başçıydı, sərdarı qoşunlarıma.
O mənim vəkilim, əvəzim kimi
Sizin qardaşınız sayıla bilər.
Q o n e r i l y a.
Çox da qızıışmayın, çox da qızmayın.
Onu ucaldıbdır öz ləyaqəti,
Yoxdur ehtiyacı köməyinizə.
R e q a n a.
O qədər mən onu yüksəltmişəm ki,
Ölkənin ən yaxşı adamlarıyla
İndi dura bilər eyni cərgədə.
Q o n e r i l y a. Bir qalır, siz ona ərə gedəsiniz.
R e q a n a.
Dünyada çox zaman maskaraçı da
Deyir həqiqəti peyğəmbər kimi.
Q o n e r i l y a.
Bəsdir, bəsdir daha, hansı peyğəmbər
Bunu sizə deyib, çəp görür, yəqin.
R e q a n a.
Ledi, mən nasazam, pozulub halım.
Yoxsa daha kəskin cavab verərdim.
(Edmunda)
Sərdarım, qəbul et varidatımı,
Bütün əsgərləri, əsirləri də.
Qala təslim olur, artıq bu gündən

Varım da sənindir, özüm də sənin.
Dünya şahid olsun, deyirəm burda:
Mənim həm sahibim, həm də ərimdən.
Q o n e r i l y a. Onu qamarlamaq istəyirsən, hə?!
A l b a n i. Xanım, bu iş sizdən asılı deyil.
E d m u n d. Cənab, heç sizdən də asılı deyil.
A l b a n i. Bəli, düz deyirsən, mayası haram.
R e q a n a (*Edmunda*).
Tez tərpən, əmr ver, çaldır şeypuru.
İti qılınıcınla sübut etlə ki,
Doğrudan layiqsən təzə rütbənə.
A l b a n i (*Reqanaya*).
Hələ siz dayanın, hələ gözləyin.
Edmund, səni dövlət xaini kimi
Mən elə bu saat dustaq edirəm.
Qızıla bələnməmiş qızıl ilan da (*Qonerilyanı göstərir*)
Səninlə birlikdə dustaq edilir. (*Reqanaya*)
Sadıq bir ər kimi, bir qəyyum kimi,
Mən öz arvadımın xeyrinə görə,
Sizin, qəşəng xanım, tələbinizin
Əksinə çıxmağa məcburam indi.
Çoxdan sövdələşib o bu lord ilə.
Sizin bu lord ilə evlənməyiniz
Heç zaman, heç zaman baş tuta bilməz.
Hərgah ərə getmək fikriniz varsa,
Onda mənə gəlin, siz məni sevin.
Artıq mənim ledim adaxlanıbdır,
Mənim haqqım yoxdur söz deyim ona.
Q o n e r i l y a. Bu nə məzhəkədir, bu nə oyundur!
A l b a n i.
Sən ki silahlısan, cənab Qloster,
Əmr elə, çalsınlar şeypuru dərhal.
Sənin iç üzünü, xəyanətini
Açmağa bir adam gəlməzsə əgər,
Onda mən hazıram, bu da girovum.
(*Əlcəyini onun qarşısına atır*).

Dediyim sözləri öz qılıncımla
Sübut etməyincə dilimə heç vaxt
Bir qismət də çörək dəyməyəcəkdir.
R e q a n a. Oh, başım hərlənir, başım hərlənir.
Q o n e r i l y a (*kənara*).
Əgər sənin başın hərlənməsəydi,
Heç vədə zəhərə mən inanmazdım.
E d m u n d.
Cavabım belədir
(*Əlcəyini yerə atır*).
Kim olur-olsun,
Mənə xain deyən bir kəs dünyada
Ən alçaq adamtək yalan danışır.
Şeypurçu, haray sal, səsle əclafi,
Cürəti var isə meydana gəlsin
Onunla, səninlə, kim istəyirsə,
Hazıram vuruşum mətanət ilə,
Qoruyum haqqımı, şərəfimi mən.
A l b a n i. Ey, carçı!
E d m u n d. Ey, carçı, yaxın gəl, carcı!
A l b a n i.
Yalnız öz gücünə ümid bağla sən,
Bir kömək gözləmə əsgərlərindən.
Onlar çağırılmışdı mənim əmrimlə,
Mənim əmrimlə də tərxis oldular.
R e q a n a. Getdikcə əhvalım pisləşir yaman.
A l b a n i.
Xanım yaxşı deyil, xəstələnibdir.
Mənim çadırıma aparın onu.
(*Reqanarı aparırlar. Carçı gəlir*).
Bura gəl, ey carçı! - şeypuru çalın. -
Al, tez bunu oxu (*Ona kağız verir*).
Z a b i t. Çalın şeypuru! (*Şeypur səslənir*).

Carçı oxuyur.

"Özünü qraf Qloster kimi qələmə verən Edmundun riyakar bir xain olduğunu iti qılınc zərbəsiylə sübut etmək istəyən zəti təmiz, rütbəsi

yüksək bir adam bu ordunun içində varsa, qoy şeypur üçüncü dəfə səslənəndə meydana çıxsın. Xain müdafiəyə hazırdır".

E d m u n d.Çalın!

Şeypur birinci dəfə səslənir.

C a r ç ı. Bir də! (*Şeypur 2-ci dəfə səslənir*).

C a r ç ı. Bir də! (*Şeypur üçüncü dəfə səslənir*).

Səhnə arxasından cavab olaraq şeypur çalınır.

Silah qurşamış Edqar meydana çıxır.

Onun qabağı ilə şeypurçalan gəlir.

A l b a n ı.

Onun məqsədini, fikrini öyrən.

Xəbər al, nə uçun şeypur səsinə

Meydana çıxıbdır?

C a r ç ı.

İgid, sən kimsən?

Adın, rütbən nədir? İstəyin nədir?

Niyə cavab verdin sən bu çağırışa?

E d q a r.

Çoxdan öz adımlı itirmişəm mən.

Çiçəyi içindən korlayan-yeyən

Qurdtəkin adımlı yeyib xəyanət.

Mən də zadəganam düşmənim kimi.

A l b a n ı. Kimdir o düşmənin?

E d q a r.

Qraf Qloster

Edmund deyilən kəs.

E d m u n d.

Durub qarşında,

Ona nə sözün var?

E d q a r.

Çək qılıncımı.

Sözlərim qəlbinə toxunsa əgər,

Soyut qəzəbini öz silahınla.

Hazıram səninlə vuruşum indi.

Bax, bu da qılıncım, bu da silahım.

Mənim bacarığım, hərbi sənətim,

Əslim, nəcəbətım imkan verir ki,

Burda bəyan edim, ucadan deyim:
Son cavan, qüvvətli, şöhrətli, şanlı,
Cürətli, ürəkli, cəsur olsan da
Davada yenicə zəfər çalsan da,
Müzəffər qılıncın yansa da par-par,
Bütün varlığıyla xainsən, xain.
Allaha, atana, öz qardaşına
Sən böhtan atmısan, dönük çıxmısan.
Hersoqa sui-qəsd hazırlamısan.
Bil ki, öz başından ayağınadək,
Hətta yer üstündə, yer üzərində
Ayağın dəydiyi toz-torpağadək
Ləkə içindəsən qurbağa kimi.
Mənim sözlərimi inkar edərsən,
Bu əlim, qılıncım, təmiz vicdanım
Sübut edəyər ki, sən yalançısan.
E d m u n d.
Əgər düşünsəydim öz həyatımı,
Döyüş qaydasına uyğun olaraq
Sənin kimliyini, sənin adını
Sənin vəzifəni öyrənməliydim.
Bəlkə də, sən mənim tayım deyilsən.
Fəqət mərd baxışın, məğrur duruşun,
Kəsərli sözlərin, ədəbli nitqin
Mənə əsas verir, inamın sənə.
İmtina edəyim hüquqlarımdan,
Təxirə salmayım bu vuruşmanı.
Adıma yaxdığın qara ləkəni –
İyrənc yalanları qaytarıb geri,
Nifrətlə çırpıram sənin üzünə.
İndi qılıncımla sənin köksünü
Yarib ürəyinə yol açaram mən.
Mənhus iftiralar, mənfur yalanlar
Əbədi dincələr qəlbində sənin.
Döyüşə hazıram, çalın şeypuru.

Şeypur səsləri. Vuruşurlar. Edmund yığılır.

A l b a n i. Öldürmə, öldürmə, onu öldürmə!

Q o n e r i l y a.

Çirkin bir kələk var burda, Qloster.
Naməlum düşmənlə qanuna görə,
Sən gərək heç vədə döyüşməyəydin.
Sən məğlub deyilsən bu vuruşmada.
Sən tora düşübsən, aldanılıbsan.
A l b a n i.

Lütfən, ağzınızı bağlayın, xanım.
Yoxsa, mən bağlaram bu kağız ilə.
(Edmunda)

Buyur, ser, yaxşı bax! Yaramaz cani,
Oxu törətdiyin müsibətləri.
Ledi, siz də baxın, cırmayın ancaq.
Yəqin ki, bu məktub sizə tanışdır?
Məktubu Edmunda verir.

Q o n e r i l y a.

Tutalım tanışdır. Bizim yerlərdə
İxtiyar mənimdir, sənin ki deyil.
Kim məni ittiham eyləyə bilər?
A l b a n i.

Of, qansız yırtıcı, amansız vəhşi,
Bilirsən məktubun məzmununu sən?
Q o n e r i l y a. Mənim bildiyimi məndən soruşma.

Gedir.

A l b a n i.

Gedin arxasınca, muğayat olun.
Ağlını itirib, sərsəmləyibdir.
Zabitlərdən biri gedir.
E d m u n d.

Tamamilə duzdur ittihamların,
Mənim gunahlarım daha artıqdır.
Vaxt özü hər şeyi açar, göstərər.
Getdi o zamanlar, keçdi dövrənim.
(Edqara).

Sən kimsən, ey mənə qalib gələn kəs?

Danış, məğrur igid. Zadəgan olsan,
Səni əfv edəmə, bağışlayaram.
E d q a r.
Gəl, biz bağışlayaq bir-birimizi.
Əslimə - nəslimə, zatıma görə,
Səndən zərrə qədər əskik deyiləm.
Əgər artığamsa, onda artıq da
Sən mənim qəlbimi yaralamısan.
Mən sənin atanın oğluyam, Edmund.
Sənin qardaşınam, Edqardır adım.
Allah insafıdır, ədalətlidir.
Bizim suçumuzla, günahımızla
Bizim özümüzü cəzalandırır.
Atan qaranlıqda zinakarlıqla
Səni bu dünyaya gətirdiyiçün
Qaldı dərd içində, zülmət içində,
İşıqlı gözündən məhrum edildi.
E d m u n d.
Doğrudur dediyin, doğrudur sözün.
Artıq sona çatdı taleyin çarxı,
Burda dövrəsini yetirdi başa.
Burda ölüm kəsdi mənim üstümü.
A l b a n i.
Sənin duruşundan, hərəkətindən
Özüm hiss etmişdim, başa düşmüşdüm:
Yüksək nəsilənsən, adın-sanın var.
Yaxın gəl, qoy səni bağrıma basım.
Hərgah sənə qarşı, atana qarşı
Ürəyimdə azca nifrət olubsa,
Üzümə səadət heç vaxt gülməsin.
E d q a r. Mən bunu bilirəm, möhtərəm hersoq.
A l b a n i.
Harda gizlənmişdin indiyə qədər?
Atanın bu ağır fəlakətini
Sən necə öyrəndin?
E d q a r.
Dərd kürəsində
Özüm yana-yana öyrəndim, milord.
Dinləyin qısaca danışım sizə.

Axıra çatanda qəmli hekayəm,
Kaş ki, parça-parça olaydı qəlbim!
Məni addım-addım təqib eyləyən
Amansız ölümdən qurtarmaq üçün
Dəli görkəminə saldım özümü.
İlahi, necə də şirindir həyat!
Hər saat ölsə də dərddən, əzabdan,
Biryolluq ölümü istəmir insan.
Cır-cındır içində gəzdim səfiltək.
Elə vəziyyətə, hala düşdüm ki,
Məni pəsinmədi hətta itlər də.
Bu zaman atamla gəldim üz-üzə.
Onun boş qalmışdı göz çalaları.
Qanlı üzüklərdən hələ yenicə
Nadir daş-qaşları çıxarmışdılar.
O gündən atama bələdçi oldum.
Gəzdirdim hər yerdə onu özümlə,
Sədəqə toplayıb saxladım onu.
Bir anda qoymadım ruhdan düşməyə,
Daima yandırdım ümid şamını.
Heç vədə demədim kim olduğumu.
Yalnız yarım saat bundan irəli,
Bu döyüşdən qabaq bədbəxtlikdən, mən
Danışdım kədərli sərgüzəştimi.
Bu cür qələbəyə ümid etsəm də,
Ancaq nə gizlədim, inanmırdım heç.
Xahiş eylədim ki, istəkli atam
Xeyir-dua versin bədbəxt oğluna.
Onun ağır dərddən sınımış ürəyi
Bu qəfil xəbəyə dözə bilmədi,
Cütk-cilik olub parçalandı, ah!
Gah sevinc içində, gah qəm içində
Çırpma-çırpma ixtiyar atam
Üzündə təbəssüm köçdü dünyadan.
E d m u n d.
Sənin bu hekayən sarsıtdı məni.
Sənin bu hekayən mənim qəlbimdə

Xeyirxah duyğular yaratdı, bəlkə.
Ancaq davam elə, qurtar sözünü,
Görünür, deməyə hələ sözün var.
A l b a n i.
Əgər qəmlidirsə, daha danışma.
Məni göz yaşına qarq etmək üçün
Artıq kifayətdir eşitdiklərim.
E d q a r.
Yalnız dərd görməyən hədd sayar bunu,
Fəqət dərd çəkənlər zillət içində
Bir-bir aşib keçər qəm dağlarını.
Acı göz yaşında boğulduğum vaxt
Hardansa bir nəfər gəldi yanıma.
Əvvəllər o məni dilənçi bilib
Kənar dolanardı, kənar gəzərdi.
İndi kimliyimi öyrənib mənim,
Güclü qollarını saldı boynuma.
Elə fəryad edib, nalə çəkdi ki,
Sanki asımanı uçuracaqdı.
Sonra üzüqouylu düşdü aşağı,
Atamı həsrətlə basdı bağına,
Yudu göz yaşıyla cənazəsini.
O, kral barədə, özü barədə
Olduqca kədərli şeylər danışdı.
Dünya qurulandan bu günə qədər
Heç kəs eşitməyib belə dəhşəti.
Danışdıqca dərdi tüğyan edirdi.
Onun ürəyində həyat telləri
Bir-bir qırılırdı, bir-bir sınırdı.
O birdən bayıldı. Elə bu zaman
Şeypuru çaldılar ikinci dəfə.
Onu huşsuz halda qoyub gəldim mən.
A l b a n i. Sən bizə demədin, bəs o kim idi?
E d q a r.
Kent idi, vətəndən sürgün olmuş Kent.
Dəyişib büsbütün öz görkəmini,

Onun dincliyini əlindən alan,
Onu vətənindən didərgin salan
Kralın dalınca gedirdi bədbəxt,
Ona sədaqətlə xidmət edirdi,
Belə bir xidməti etməzdi qul da.

Bir əyan əlində qanlı bıçaq yüyürərək gəlir. –

Ə y a n. Aman, kömək edin!
E d q a r. Nə istəyirsən?
A l b a n i. Axı, nə olubdur? Bir danış, kişi.
E d q a r. Bıçaq qana batıb, bu nə deməkdir?
Ə y a n.
Qan hələ istidir, hələ buğlanır.
Bıçaq çıxarılıb ürəkdən indi.
O öldü!
A l b a n i. Kim öldü? Tez danış, kişi.
Ə y a n.
Sızın arvadınız intihar etdi.
Xanım zəhərləyib bacısını da.
O özü hər şeyi aldı boynuna.
E d m u n d.
Mən hər ikisinə nışanlanmışdım.
İndi ölüm edər üçümüzün də
Birgə toyumuzu.
E d q a r. Baxın, Kent gəlir.
A l b a n i.
Qəddar bacıların - yırtıcıların
bız ya olusunu, ya dirisini
Gətirin, gətirin bu meydana tez.
Göylərin bu hökmü sarsıdır bizi,
Fəqət qəlbimizdə onlara qarşı
Mərhəmət oymatmır.

Əyan gedir. Kent gəlir.

Ah, Kent özüdür!
Hadisələr imkan vermir ki bizə,
Onu layiqincə qəbul eyləyək.

K e n t.

Mən öz kralımla-hökmdarımla

Gəlmişəm əbədi vidalaşmağa.

O burda deyilmi?

A l b a n i.

Sən bir işə bax!

Əsas məsələni unutmuşuq biz.

Danış, Edmund, danış, kral hardadır?

Kordeliya hardadır?

Qonerilya ilə Reqananın cəsədlərini gətirirlər.

Görürsənmi, Kent?

K e n t. Əfsus! Niyə düşdü bu günə onlar?

E d m u n d.

Edmund sevilirdi bir vaxt, bir zaman.

Yalnız ona görə, onun xətrinə

Bacı bacısını zəhərləmişdi,

Sonra öldürmüşdü özünü dərdədən.

A l b a n i. Doğrudur. Onların örtün üzünü.

E d m u n d.

Həyatım sozalı, ömrüm tükənir...

Tamam zidd olsa da təbiətimə,

Mən də istəyirəm yaxşılıq edim

Bu son nəfəsimdə, bu son çağımda,

Bir adam göndərin dustaqxanaya.

Cəld olun, cəld olun, Kordeliyanı,

Liri öldürməkçün əmr vermişəm.

Vaxtında təcili adam göndərin.

A l b a n i. Tez qaçın, tez qaçın! Xilas əyləyin!

E d q a r.

Biz kimin yanına qaçağın, milord?

(*Edmunda*)

Kimə əmr edibsən, kimə demisən?

Əmri ləğv etməyə bir nişanə ver.

E d m u n d.

Tamamilə düzdür. Al qılıncımı,

Mənim zabitimə verərsən onu.

A l b a n i. Həyatı seversən tələs, tələs, qaç!

Edqar gedir.

E d m u n d.

Sənin zövcənlə mən hökm vermişdik.

Zindanda assınlar Kordeliyanı.

Xalqın arasında söz yaysınlar ki,

O dözə bilməyib ağır cəzaya,

Özünü qüssədən həlak edlənib.

A l b a n i.

Ya rəbbim, sən saxla onu ölümdən!

Hələlik buradan aparın bunu.

(Edmundu aparırlar).

Lir Kordeliyanın cənazəsini qolları üstündə gətirir.

Onun arxasınca Edqar, zabit və başqaları gəlirlər.

L i r.

Hönkürün, honkürün, fəryad qoparın!

Ey daşdan yaranmış, ey daş insanlar,

Diliniz, gözünüz məndə olsaydı,

Mən elə dil deyib ağlayardım ki,

Sonsuz ah-naləmdən, göz yaşlarımdan

Göylərin qübbəsi parçalanardı.

Ah, qızım əbədi köçdü dünyadan!

Elədir, elədir, həqiqətdir bu.

Ölünü diridən seçə bilirəm.

Cansızdır, ruhsuzdur o, torpaq kimi.

Mənə güzgü verin. Güzgünün üzü

Onun nəfəsindən tərləsə ağər,

Deməli, gül balam ölməyib, sağdır.

K e n t. Dünyanın sonudur?

E d q a r. Qiyamət qopub?

A l b a n i. Məhsər ayağıdır!

L i r.

Lələk tərpənir.

O sağdır! Sağ qalsa bu xoşbəxt saat

Həyatın, zamanın indiyə qədər

Köksümə vurduğu bütün dağlara,

Bütün yaralara məlhəm olardı.

K e n t (*diz çökərək*). Ah, əziz kralım!
Lir. Lütf elə, çəkil.
E d q a r. Hökmdar, o Kentdir, öz dostunuzdur.
L i r.
Qatillər, xainlər, çor dəysin sizə!
Qurtara bilərdim onu ölümdən.
İndi qızım yoxdur, köçdü əbədi.
Dayan, Kordeliya, gözlə bir az. Hə!
Nə dedin? Nə dedin? - Ah, onun səsi
Həmişə incəydi, məlahətliydi.
Qadına bəzəkdir belə gözəl səs. -
Səni asan qulu öldürdüm, qızım.
Z a b i t. Doğrudan, cənablar, onu öldürdü.
L i r.
Necə! Öldürmədim? Məgər düz deyil?
Əvvəlki günlərim olsaydı indi,
İti qılincımla bu əcləfləri
Atılıb-düşməyə məcbur edərdim.
Artıq qocalmışam, zəifləmişəm.
Haldan-dildən salıb bu dərdlər məni.
Cənab, siz kimsiniz? Pis görür gözüüm.
Sizə həqiqəti mən deyim gərək.
K e n t.
Taleyin sevdiyi, nifrət etdiyi
İki adam varsa dünya üzündə,
Onlardan birisi qarşınızdadır.
L i r.
Mən görə bilmirəm. Siz Kentsinizmi?
K e n t.
Özüdür, hə, Kentəm, nökrəiniz Kent.
Bir vaxt nökrəiniz vardı Kay adlı...
L i r.
Yaxşı adam idi, deyim düzünü.
İgid döyüşçüydü, zirəkdi əldən,
Artıq o ölübdür, çürüyüb, yəqin.
K e n t. Xeyr, ölməmişəm. Kay mənəm, milord.
L i r. Biz bunu tezliklə ayırd edərək.

K e n t.

Fəlakət toruna siz düşən gündən
Sizi addım-addım izləmişəm mən.

L i r. Bura xoş gəldiniz.

K e n t.

Təkcə mən idim.

Hər tərəf dəhşətdi, hər tərəf zülmət.

Bir kəs görünmürdü vəhşi səhrada...

Böyük qızlarımız düşmənçilikdən

Üzülüb, qapılıb ümitsizliyə,

Qorxunc ədavətə qurban getdilər.

L i r. Hə, yəqin belədir.

A l b a n i.

Nə dediyini

O özü də bilmir. Bizi tanımaz.

Danışmaq hədərdir.

E d q a r. Əbəsdir, əbə.

Zabit gəlir.

Z a b i t. Milord, Edmund öldü.

A l b a n i.

Faydası yoxdur.

Alicənab dostlar, möhtərəm lordlar!

Bilin fikrimizi, qərarımızı.

Dünyanın bu böyük bədbəxtinə biz

Hər cürə köməklik göstərəcəyik.

Ağsaqqal, hörmətli Kralımıza

Ömrünün-gününün sonuna qədər

Yenə hökmdarlıq veriləcəkdir.

(Edqar və Kentə)

Sizə qaytarılır hüquqlarımız.

Bundan əlavə də, bundan başqa da,

Şərəfə çatacaq xidmətləriniz,

Layiqli töhfələr alacaqsınız.

Dostlar etdikləri yaxşılıqların

Dadacaqlar şirin meyvələrini.

Düşmənlər zəhərlə doldurduqları
Qədəhin, badənin ləzzətini də
Özləri görəcəkdir, özləri ancaq.
Ah, ona nə oldu?
Ona bir baxın!
L i r.
Yazıq göyərçinim, asdılar səni!
Yoxdur, yoxdur, yoxdur, nəfəsin yoxdur.
Nə üçün, nə üçün at, it siçovul
Yaşasın, fəqət sən yaşamayasan?!
Sən daha dünyaya gəlməyəcəksən,
Heç vaxt, heç vaxt, heç vaxt, heç vaxt, heç vaxt, ah!
Təvəqqə edirəm düyməni açın.
Təşəkkür edirəm, sağ olun, cənab.
Onu görürsünüz? Baxın, oh, baxın.
Tərənir, bir baxın dodaqlarına!
Baxın, ora baxın!
Gülümsəyərək ölür.
E d q a r. O bihuş oldu!
K e n t. Parçalan, parçalan, aman, ürəyim!
E d q a r. Açın gözünüzü, böyük hökmdar.
K e n t.
İncitmə, incitmə onun ruhunu.
Qoy ruhu rahatca çıxsın canından,
Qoy sakitcə ölsün zavallı kral.
Daha çox işgəncə verməkçin onu
Həyatın bu ağır məngənəsində
Yalnız düşmən saxlar.
E d q a r. Öldü, doğrudan.
K e n t.
Qəribə budur ki, əzab içində
Bu qədər o necə yaşaya bilib?
A l b a n i.
Aparın buradan cənazələri.
Birinci borcumuz belədir ancaq:
Onlara yas tutaq, matəm saxlayaq.

(Kentə və Edqara)

Sədaqətli dostlar, ikilikdə siz

Ölkəni idarə etməlisiniz.

K e n t.

Bacarmaram, məni çağırır kral.

Gərək yola çıxım təcili, dərhal.

A l b a n i.

Baş əyək zamanın ağır hökmünə,

Qocanın taleyi düşdü düşünə.

Cavanlar bu dərdə qatlaşa bilməz,

Bu qədər yaşamaz, bu təhər ölməz.

Matəm musiqisi altında gedirlər.

Maqbet

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

D u n k a n - Şotlandiya kralı
M a l k o l m } - kralın ogulları
D o n a l b a y n } - kralın ogulları
M a q b e t } - qoşun sərkərdələri
B a n k o }
M a k d u f }
L e n o k s } - Şotlandiya əyani-əşrəfləri.
M e n t e s }
A n q u s }
K e t n e s }
F l i n s - Bankonun oğlu
S i v a r d - Nortamberlənd qrafı, ingilis sərkərdəsi
G ə n c Sivard- onun oğlu
S e y t o n - Maqbetin zabitlərindən
M a k d u f u n oğlu
İ n g i l i s h ə k i m i
Ş o t l a n d həkimi
Ə s g ə r
Q a p ı ç ı
B i r q o c a
L e d i Maqbet
L e d i Makduf
L e d i Maqbetin yanında saray qadını
H e k a t a
Ü ç c a d u g ə r

Lordlar, əyanlar, zabitlər, əsgərlər, qatillər, xidmətçilər və qasidlər

Bankonun ruhu və başqa xəyallar

Hadisələr Şotlandiyada və İngiltərədə vəqə olur

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Açıq bir yer. Şimşək çaxır, ildırım düşür. Üç cadugər peyda olur.

Birinci cadugər.

Bir də haçan gələk? Yağış yağanda,

Ya tufan qopanda, şimşək çaxanda?

İkinci cadugər. Bu qanlı çarpışma bitdiyi zaman.

Üçüncü cadugər. Bu, yaqın qurtarar günbatanacan.

Birinci cadugər. Harda görüşəyin?

İkinci cadugər. Uzaq səhrada.

Üçüncü cadugər. Maqbet də olacaq mütləq orada.

Birinci cadugər. Pişik movuldayır, vaxtdır, gedəyin.

İkinci cadugər. Qurbağa çağırır, pərvaz edəyin.

Hamısı.

Xeyir şəər deməkdir, şəər isə xeyir.

Süzək buludlarda, alovlaşsın yer.

Qeyb olurlar.

İKİNCİ SƏHNƏ

Forres yaxınlığında düşərgə.

Səhnə arxasından döyüş hayqırıqları gəlir.

Kral Duncan, Malkolm, Donalbayn, Lenoks məyyəytlə daxil olurlar.

Onlar yaralı bir əsgər görürlər.

Duncan.

Qanına bələnmiş bu adam kimdir?

Mənə elə gəlir, qiyam barədə

O təzə bir xəbər söyləyə bilər.

Malkolm.

O həmin əskərdir, qanlı vuruşda

Cəsur, alicənab bir döyüşçü

Məni əsirlikdən xilas etdi.

(Döyüşçüyə)

Salam, igid dostum! Danış krala,

Döyüş nə yerdəydi son gələn vaxtı?

Ə s g ə r.

Hələ qalib, məğlub bilinməyirdi.
Dənizdə sarmaşıb biri-birinə
Heç yana, heç yərə üzə bilməyən
İki əldən düşmüş üzgüçü kimi,
Qoşunlar sarılıb biri-birinə
Qalmışdı meydanda dəhşət içində.
Qiyamçıya layiq hər rəzaləti
Özündə bir yerdə təcəssüm edən
Amansız Makdonald İrlandiyadan,
Qərbi adalardan kömək alırdı.
Yaman çoxalmışdı onun dəstəsi.
Təsadüf köləsi satqın tale də
Alçaq qiyamçının aşnası təkin
O mənfur qiyama baxıb gülürdü.
Fəqət faydasızdı bütün qüvvələr.
Bu vaxt igid Maqbet
(bu igid sözü necə də yaraşır onun adına)
Taleyin gözüne nifrətlə baxdı.
İrəli şığıyıb açdı yolunu.
Göydə oynatdıqca polad qılıncı
Almaz tiyəindən qan buğlanırdı.
Gedib azğın qulla durdu üz-üzə.
Ona əl vermədən, bir söz demədən
Onu iki böldü tən ortasından.
Başını bədəndən üzüb bir anda
Qalanın bürcünə keçirdi dərhal.
D u n k a n. Ah, igid qardaşım; ah, cəsur insan!

Ə s g ə r.

Günəş açıq göydə şəfəq saçarkən
Qara bulud qalxıb, ildırım çaxıb
Dəhşətli fırtına qopduğu kimi,
Bizim də səadət çeşməmiz birdən
Çevrildi fəlakət burulğanına.
Şotlandiya kralı, yaxşı dinləyin:
Ədalət yenicə çıxmışdı taxta,
Şöhrət qılıncıyla hücumə keçib,
Qorxaq kernləri dabanlarına

Tüpürüb qaçmağa məcbur eylədik.
Bu zaman fürsəti keçirib ələ,
Yeni qüvvə ilə Norveç kralı
Aldı üstümüzü bir an içində.
D u n k a n.
Bu bizim yenilməz sərdarlarımız
Maqbeti, Bankonu qorxutmadımı?
Ə s g k ə r.
Bəli, dovşan şiri, sərçə qartalı
Qorxudub dəhşətə saldığı kimi.
Mən haqqı danışsam, deməliyəm ki,
Onlar alov saçan toplar sayığı
Düşmənin başına od yağdırırdı.
Bilmirəm onların məqsədi nəydi?
Buğlanan, qaynayan qan dənizində
Çimməkmi keçirdi ürəklərindən,
Yoxsa kı yaratmaq istəyirdilər
İkinci Qolqofa müsibətini?!
Taqətim kəsilir, sustahram, ah,
Məni yaralarım yaman incidir.
D u n k a n.
Bədənində olan yaralarintək
Sözlərin də sənə gözəl yaraşır.
Onlarda duyulur şərəf, ləyaqət.
- Həkimin yanına aparın onu.
(Əsgəri aparırlar).
(Ross və Anqus daxil olurlar).
Kimdir bura gələn?
M a l k o l m. Hörmətli tan Ross.
L e n o k s.
Necə də od saçır onun gözləri!
Möcüzə deyəcək adamın yalnız
Gözləri beləcə alışı bilər.
R o s s. Yaşasın hökmdar!
D u n k a n.
Bir söylə görək,
Sən hardan gəlirsən, ey möhtərəm tan?

R o s s.

Fayldan gəlirəm, ulu hökmdar.
Norveç bayraqları tutdu göyləri,
Dəhşətdən titrədi bizim adamlar.
Böyük ordusuyla Norveç kralı
Birləşdi satılmış Kavdor tanıyla,
Bizimlə başladı qanlı döyüşə.
Özünü köməyə yetirdi bu vaxt
Bellonanın - o hər b ilahəsinin
Nişanlısı polad zirehli Maqbet.
Namərd kral ilə durdu üz-üzə,
Dayandı qol-qola, qılınc-qılınca.
Gücdə, ləyaqətdə eyniydi onlar.
Qırıldı vüqarı məğrur kralın.
Sözün müxtəsəri, biz qalib gəldik.
D u n k a n. Nə böyük səadət!

R o s s.

Norveç kralı
Sven xahiş edir, sülh bağlayaq biz.
Çünki biz icazə vermədik ona,
Ölmüş əsgərləri dəfn elətdirsin.
Bununçün Sent-Kolm adasında o
Bizə on min dollar ödəməlidir.
D u n k a n.

Daha Kavdor tanı xəyanət etməz.
Haydı get, əmr ver, yağıdan öc al,
Qoy edam etsinlər satqını dərhal.
Onun rütbəsini alacaq Maqbet,
Bizim adımızdan onu təbrik et.

R o s s. İcra olunacaq əmr, hökmdar.

D u n k a n. O nə itirib sə, Maqbet qazanar.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Səhnə. Göy gurultusu. Üç cadugər daxil olur.

Birinci cadugər. Söylə, sən hardaydın, mehriban bacım?
İkinci cadugər. Donuz öldürdüm.
Üçüncü cadugər. Bəs sən hardaydın?
Birinci cadugər.
Of, bir dənizçinin şişman arvadı
Şabalıd doldurub öz ətəyinə,
Ağzını marçamarç marçıldadırdı.
"Birini mənə ver" - deyə yalvardım.
O sağırsıkkötük çımxırdı mənə,
"Cəhənnəm ol, - dedi, - cadugər qarı".
Onun əri çıxıb uzaq səfərə,
İndi "Pələng" adlı bir gəmidədir.
Üz tutub Aleppo şəhərinə o.
Köstəbəyə dönüb elə bu saat
Xəlbirdə üzərəm oraya rahat.
Gözümdə qoymaram arzu-kamımı,
Alaram, alaram intiqamımı.
İkinci cadugər. Sənə bağıslaram küləyimi mən.
Birinci cadugər. Təşəkkür edirəm candan-ürəkdən.
Üçüncü cadugər. Mən də küləyimi verərəm sənə.
Birinci cadugər Başqa qüvvələrsə tabedir mənə.
Mənim hökmümdədir bütün ümmanlar,
Yellərin əsdiyi yerlər, limanlar.
Onu qurudaram quru ot kimi,
Gecə-gündüz yatmaz, yanar od kimi.
İncələr, üzülər, artar qubarı.
Onun qan sağılmış göz qapaqları
Qapının üstündə çardaq sayağı
Bir daha, bir daha enməz aşağı.
O inlər dustaqtək möhnət içində,
Düz qırx gün, qırx gecə zillət içində.
Gəmişi tufanda qərq olmasa da,
Atılar-düşər hey qorxunc dəryada.

Bir görün, nəyim var!
İ k i r i n c i c a d u g ə r. O nədir, axı?
B i r i n c i c a d u g ə r Bədbəxt dənizçinin bir baş barmağı.
O yığvalı dönmüş evə gələndə
Dənizdə batıbdır dumanda, çəndə.
Səhnə arxasından təbil səsi eşidilir.
Ü ç ü n c ü c a d u g ə r.
Təbil, təbil səsi, qulaq asın bir.
Qəhrəman Maqbetdir, döyüşdən gəlir.
H a m ı s ı.
Biz üç sirli bacıyıq,
Tilsimlərin tacıyıq.
Möhkəm tutub əl-ələ,
Dəniz ilə, yer ilə
Dolanırıq hər yanı,
Dolanırıq dünyanı.
Sənə doğru üç dəfə,
Mənə doğru üç dəfə,
Üç dəfə də əlavə,
Doqquz yol vurub dövrə
Rəqs edirik birgə biz.
Budur bizim sehrimiz.

Maqbetle Banko gəlirlər.

M a q b e t.

Mən belə bir müdhiş, belə bir gözəl,
Qəribə, təzadlı gün görməmişəm.
B a n k o.
Buradan Forresə nə qədər yol var.
(*Cadugərləri görür*).
Görən, bunlar kimdir? Ah, o vəhşilər
Necə də arıqdır, necə də zəif!
Onlar yer üzündə yaşasalar da,
Bənzəmirilər yerin sakinlərinə.
(*Cadugərlərə müraciət edir*).

Yəni doğrudan da yaşayırsınız?
Sizə sual versə insan övladı,
Ona cavab tapa bilərsinizmi?
Belə görünür ki, hamınız məni
Başa düşürsünüz, anlayırsınız.
Çubuqtək qurumuş barmağınızı
Qoymusunuz quru dodağınıza.
Yəqin, qadınsınız, ancaq nədənsə
Saqqalınız məni şübhəyə salır.
M a q b e t. Diliniz yoxdurmu, deyin, kimsiniz?
B i r i n c i c a d u g ə r.
Eşq olsun Maqbetə, Qlamis tanma!
İ k i n c i c a d u g ə r. Eşq olsun Maqbetə, Kavdor tanma!
Ü ç ü n c ü c a d u g ə r. Eşq olsun Maqbetə, gələcək krala!
B a n k o (*Maqbetə sarı dönərək*).
Əzizim, nə üçün sən titrəyirsən?
Niyə gözəl sözlər səbrini alır,
Qəlbini, ruhunu qorxuya salır?
(*Cadugərlərə*)
Doğruluq naminə, düzlük naminə
Deyin, xəyalsınız, yoxsa həqiqət?
Mənim alicənab yoldaşımı siz
Böyük hərətlə salamladınız.
Sanlı rütbələrə çatacağım,
Taxta, taca sahib olacağım
Həvəslə, sevinclə bəyan etdiniz.
O indi sərməstdir həyəcanından.
Mənə bir kəlmə söz demədiniz.
Sizin gözləriniz vaxtın, zamanın
Əgər ürəyini görə bilirsə,
Sabah nə olacaq, nə olmayacaq
Sizə agahdırsa, aşikardırsa,
Mənim də bəxtimi açıq söyləyin.
Mənə lazım deyil mərhəmətiniz,
Qorxmuram mən sizin nifrətinizdən.
B i r i n c i c a d u g ə r. Eşq olsun!
İ k i n c i c a d u g ə r. Eşq olsun!
Ü ç ü n c ü c a d u g ə r. Eşq olsun!
B i r i n c i c a d u g ə r.

Maqbetdən kiçiksən, belədir belə,
Amma həqiqətən ondan böyüksən.
İ k i n c i c a d u g ə r.
Bəxtəvər deyilsən sən onun kimi,
Ancaq düzü ondan çox bəxtəvərsən.
Ü ç ü n c ü c a d u g ə r.
Heç zaman sən kral olmayacaqsan,
Fəqot övladların kral olacaq.
Eşq olsun Maqbetə, Bankoya bir də!
B i r i n c i c a d u g ə r.
Maqbetə, Bankoya bir də eşq olsun!
M a q b e t.
Dayanın, getməyin, xəsis falçılar,
Mənə izab edin müjdənizi siz.
Aydındır, dünyadan köçübdür atam,
Mənəm ondan sonra Qlami tanı.
Yaxşı, necə ollam mən Kavdor tanı?
Axı, Kavdor tanı yaşayır hələ.
O ki məsud, xoşbəxt bir zadəgandır.
Kral olmağınsa xəyala gəlməz,
Bu daha çətin, daha müşküldür.
Deyin, bu qərribə məlumatları
Hardan alırsınız, açıq söyləyin,
Bu qorxunc səhrada peyğəmbər kimi
Bizi təbrik edib xoş xəbərlərlə
Neçin yolumuzdan saxlayırsınız?
Rica söyləyirəm, danışın bunu.
Cadugərlər qeyb olurlar.
B a n k o.
Torpaq buxarlanır su kimi, dostum,
Onlar buxar olub çıxdı torpaqdan,
Haraya uçdular?
M a q b e t.
Uca göylərə.
Görünür, əridi havada onlar, -
Külək nəfəs kimi çəkdi köksünə.
Kaş ki getməyəydi onlar heç yana.
B a n k o.
Doğrudan, gerçəkdən burda idilər?!

Yoxsa ki bəngotu yemişik bu gün,
İtibdir aqlımız-huşumuz bizim?!
M a q b e t. Sənin övladların kral olacaq.
B a n k o. Kral olacaqsan sən özün, dostum.
M a q b e t. Həm də Kavdor tanı. Belə demədi?
B a n k o. Lap beləcə dedi. Bu gələn kimdir?

Ross və Anqus daxil olurlar.

R o s s.
Maqbet, kral sənin uğurlarından
Yer qədər, göy qədər razı qalmışdır.
Səni mədh edirdi candan, ürəkdən.
Elə ki o bildi, azğın düşmənlə
Sənin gedib şəxsən vuruşduğunu
Sonsuz bir heyrətdən kəsildi nitqi.
Bütün qalan günü qanlı döyüşdə
Düşmən səflərini yara-yara sən,
Özün düzəltdiyin saysız-hesabsız
Vahiməli ölüm səhnələrindən
Qorxmadan, cürətlə addımladıqca
O qaldı beləcə dinməz-söyləməz.
Şıdırğı dolutək qorxunc cəbhədən
Hey xəbər gəlirdi xəbər dalınca.
Sənin yeni-yeni zəfərlərini
Böyük hökmdarın qədəmlərinə
Hər qasid səpirdi inci-dürr kimi.

A n q u s.
Əlahəzrət kral göndərib bizi,
Çatdıraq tükənməz təşəkkürünü,
Səni hüzuruna dəvət eyləyək.
Biz sənə mükafat gətirməmişik.

R o s s.
Ən böyük şərəfdən nişanə kimi,
Əmr etdi: Maqbetə onun adından
Verim Kavdor tanı rütbəsini mən.
Eşq olsun hörmətli Kavdor tanına!
Bu şöhrət, bu ad-san öz xidmətindir.
B a n k o. Qəribədir, şeytan düz deyə bilir?

M a q b e t.

İndi Kavdor tam sağ-salamatdır.

Mənə başqasının paltarını siz

Nə üçün gətirib geydirirsiniz?

A n q u s.

O artıq itirib tan rütbəsinə.

Düzdür, sağ-salamat yaşayır hələ,

Fəqət ölümünə hökm verilmiş.

Ağır cinayətdə müqəssirdir o:

Ya əlbir olubdur norveçlilərlə,

Ya da əlaltından havadar çıxıb,

Köməklik göstərib üsyançılara.

Bilmirəm tam-dürüst təşirimi mən.

Hər-halda dövlətə xəyanət edib.

Alıbdır boynuna öz günahını.

Yəqin ki, tezliklə asılacaqdır.

M a q b e t (*kənara*).

Qlamis, Kavdor tanı, sonralar isə

Ən böyük, ən yüksək, ən gözəl rütbə.

(*Ross və Anqusa*)

Təşəkkür edirəm, zəhmət çəkdiniz.

(*Bankoya*)

Hə, sən gələcəkdə övladlarının

Kral olmasına inanmayırsan?

Məni Kavdor tanı edənlər, axı,

Onlara az şöhrət vəd etmədilər.

B a n k o.

İşlər belə getsə axıra kimi,

Səni çatdıracaq taxt-taca onlar.

Bu çox qəribədir: zülmət ruhları

Bizi fəlakətdə məhv etmək üçün

Doğru danışrlar bizə çox vədə.

Kiçik işartıyla aldadıb bizi,

Aparırlar sonsuz uçurumlara.

(*Ross və Anqusa*)

Dostlar, iki kəlmə sizə sözlüm var.

Kənara çəkilirlər.

Maqbet (*kənara*).

İki söz düz çıxdı, nə deyək buna,

Hakimiyyət haqda bir tamaşanın

Bitdi iki gözəl müqəddiməsi.

(*Ross və Anqusa*)

Təşəkkür edirəm sizə, cənablar.

(*Kənara*)

Bu ağlasığışmaz sirli müjdələr

Heç zaman şər olmaz, heç zaman xeyir.

Əgər onlar sorsa, nə üçün, nədən

Bütün uğurlarm əsası olan

Ali həqiqəti bəxş etdi mənə.

Doğrudan, mən artıq Kavdor tanıyam.

Əgər xeyirdirsə, bəs onda niyə

O niyyət özünə cəlb edir məni?!

Onun dəhşətindən, vahiməsindən

Saçım biz-biz olur başımda mənim.

Ürəyim köksümdə çırpınır, əsir.

İnsan xəyalında yaranan qorxu

Həqiqi qorxudan daha qorxuncdur.

Qətl bir xəyaldir, fikirdir hələ,

Fəqət gör necə də lərzəyə salıb,

Şübhələr içində qovurur məni!

Arada, ortada yoxdur heç bir şey.

B a n k o (*Ross və Anqusa*).

Baxınız, necə də fikrə qərq olub.

M a q b e t (*kənara*).

Taleyin məqsədi budursa əgər,

İstəyir ki, mənə krallıq versin,

Qoy versin, mən ona kömək etmərəm.

B a n k o.

Onu darıxdırır təzə rütbəsi.

Təzə rütbəyə də təzə paltartək

Tədricən öyrəşib alışmaq gərək.

M a q b e t (*kənara*).

Qoy nə olur-olsun, dolanır rüzgar,

Hər tufanlı günün bir günəşi var.

B a n k o. Səni gözləyirik, möhtərəm Maqbet.

M a q b e t (*Ross və Anqusa*).

Məni bağışlayın. Xatırlayırdım

Çoxdan unutduğum bəzi şeyləri.

Mehriban cənablar, bu zəhmətiniz

Əbədi yazılıb qəlbimə mənim,

Hec vədə bir an da çıxmaz yadımdan.

- Gedəyin kralın hüsuruna biz.

(*Bankoya*)

Düşün yaxşı-yaxşı o sərgüzəşti.

Boş vaxt tapan kimi açıq ürəklə

Bütün olanları götür-qoy edib

Söhbət eyləyərik.

B a n k o. Məmnuniyyətlə.

M a q b e t.

Sus o vaxta qədər.

(*Hamıya*) Gedəyin, dostlar!

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Forres. Kralın sarayında bir otaq. Musiqi sədələri. Dunkan, Malkolm, Donalbayn, Letioks və əyanlar daxil olurlar.

D u n k a n.

Edam etdilərmi Kavdor tanımı?

Gedənlər geriye qayıtdılarımı?

M a l k o l m.

Hökmdar, hələ ki qayıtmayıblar.

Fəqət bir adamla söhbət etdim mən,

Onun ölümünü görüb gözüylə.

Dediyyə görə, xəyanətəkar tan

Açıqca boynuna almış suçuunu.

Siz əlahəzrətdən xahiş etmiş ki,

Onun günahını əfv edəsiniz.

Yaman peşman olmuş tutduğu işə.
Onun həyatında heç nə, heç bir şey
Ona ölümütək yaraşmayıbdır.
Qorxmaz bir ər kimi köçüb dünyadan.
Sanki ömrü boyu, həyatı boyu
Şərəflə ölməyi öyrənibdir o.
Dünyada ən əziz olan neməti
Tullayıb dəyərsiz oyuncaq kimi.
D u n k a n.
İnsanın üzünə baxmaqla heç vaxt
İnsanın qəlbini oxumaq olmur.
Ona inanırdım mən həddən artıq.
(*Maqbet, Banko, Ross və Anqus daxil olurlar*).
Oh, əziz qardaşım, mehriban Maqbet!
Sənin qiymətini öz layiqincə
Verə bilməməkdə təqsirkaram mən.
Nankorluq ən ağır bir günah kimi
Sıxır varlığını məngənəsində.
Bu gün sən öz qartal qanadlarınla
Elə ucalmısan, yüksəlmisən ki,
Arxanca nə qədər can atsa belə
Sənə çata bilməz minnətdarlığım.
Kaş ki, az olaydı sənin xidmətin,
O vaxt dönə-dönə təşəkkür edib,
Mən sənə mükafat verə bilərdim.
İndisə yeganə bircə çarəm var,
Məcburam deyim ki, sənin xidmətin
Çoxdur mənim bütün mükafatımdan.
M a q b e t.
Krala borcumdur xidmət eyləmək,
Yalnız öz borcumu ödəmişəm mən.
Siz bizim atamız, hökmdarımız,
Biz sizin oğlunuz, nökrəinizik.
Odur ki, hər zaman hər işimizlə
Sizin tacınızı, şərəfinizi
Ülvi məhəbbətlə qorumalıyıq.

D u n k a n.

Səni mən əkmişəm, hörmətli qonaq,
Böyüyüb gül-çiçək açmağın üçün
Mən də çəkəcəyəm qayğılarını. (*Bankoya*)
Alicənab Banko, lütfkar dostum,
Sənin xidmətlərin heç də az deyil.
Yaxın gəl, mən səni sıxım köksümə.
Qoy ürəyim olsun sənin məskənin.

B a n k o.

Əgər mən böyüsəm ürəyinizdə,
Bütün meyvələrim sizin olacaq.

D u n k a n.

Yoxdur sevincimin həddi-hüdudu,
Az qalır ağlayım səadətimdən.
Mənim övladlarım, dostlar, əyanlar,
Mənə ən yaxından yaxın olanlar,
Biliniz, taxt-tacı, vəliəhd kimi,
Mənim böyük oğlum Malkolma biz
Təhvil verməliyik. Artıq bu gündən
Komberlənd taxtının prinsidir o.
Bu şərəf, bu şöhrət təkcə ona yox,
Həm də bütün comərd, ər igidlərin
Üstünə, göydəki ulduzlar kimi,
Daima, əbədi nur saçacaqdır.
Maqbet, biz gələcək dostluğumuzun
Möhkəm binasını ucaltmaq üçün
Sizə, İnvernesə bərabər gedək.

M a q b e t.

Sizə sərf olmayan bir istirahət
Ən ağır əzabdır, ən ağır zəhmət.
Özüm olacağam indi müjdəçi,
Sizin bizə qonaq gəlməyinizi
Gedib arvadıma deyəcəyəm mən.
Qəlbən sevinəcək ömür yoldaşım.
Hökmdar, gedirəm icazənizlə.
D u n k a n. Mənim Kavdor tanım, ah, nəcib insan!

M a q b e t (*kənara*).

Komberlənd prins! Bax, budur qənim,
Qayatak durubdur yolunda mənim.
Ya ondan addayıb ucalmalıyam,
Ya da ki ilişib heç olmalıyam.
Ey nurlu ulduzlar, sönlünüz artıq,
Qara niyyətimi açmasın işıq.
Zülmət, zülmət istər qorxunc əməlim,
Qoy gözüm qorxmasın, əsməsin əlim.

Gedir.

D u n k a n.

Son doğru deyirsən, hörmətli Banko,
Maqbet, həqiqətən, cəsur insandır.
Onu mədh etməkdən doya bilmirəm,
Onu mədh eləmək zövq verir mənə.
Gedək arxasınca. Əvvəl getdi ki,
Yaxşı qarşıləsın bizi evində.
Tayl-bərabəri yoxdur dünyada.

Musiqi. Gedirlər.

BESİNCİ SƏHNƏ

İnvemes. Maqbelin qəsində bir otaq. Ledi Maqbet
məktub oxuya-oxuya daxil olur.

L e d i M a q b e t. "Düşməne qələbə çaldığımız gün onlara rast gəldim. Danışqlarından yəqin etdim ki, onlar bəşər övladlarından qeyri-adi dərəcədə çox bilirlər. Mən sual verib ətraflı məlumat almaq həvəsiylə odlanarkən onlar havaya dönüb yoxa çıxdılar. Heyrətdən özümü itirmişdim. Bu vaxt kralın elçiləri gəlib qarşımda dayandılar. Hamısı birlikdə məni Kaydor tanı rütbəsiylə təbrik etdilər. Bir az əvvəl bu rütbəylə məni həmin sirli-sehrli bacılar təbrik etmiş, mənim gələcəyimdən xəbər verərək "Eşq olsun kral Maqbetə!" deyə alqışlamışdılar. Ey mənim əzəmətimin əziz rəfiqəsi! Gör səni hansı bir xoşbəxtlik gözləyir. Payına düşən bu sevincdən məhrum olmayasan deyə bu xəbəri sənə vaxtında çatdırmağı özümə borc bildim. Onu ürəyinin ən dərin guşəsində gizlə. Sağ ol!"

Sən indi Qlamis, Kavdor tanısan.
Qismətdə nə varsa, nə vəd olubsa,
Ona da çatarsan bir gün, əzizini.
Fəqət mən qorxuram təbiətindən.
O qədər insafılı, rəhmlisən ki,
Sən öz məqsədinə yetişmək üçün
Kəsə, qısa yolu seçməyəcəksən.
Ucalmaq, böyümək arzusundasən,
Qəlbinə hakimdir şöhrətpərəstlik,
Yoxdur ürəyində əclafılıq ancaq.
Xəyanət etmədən, pislik etmədən
Dünyada taxt-taca çatmaq olarmı?!
Hiyləsiz oyunla bu cür yarışda
Şərəfsiz qələbə çalmaqdır qəsdin.
Yox, yox, belə olmaz, Qlamis tanı,
Sənin can atdığı o arzu, niyyət
Qışqırır, hayqırır bütün səsiylə:
"Ya öldür, ya əl çək hakimiyyətdən!"
Qalmısan tərəddüd məngənəsində,
Qəlbən istədiyin bu cinayəti
Qorxursan etməyə öz əllərinlə.
Onda vaxt itirmə, yanıma tələs.
Qoy canlı sözlərlə qulaqlarından
Qəlbimin, ruhumun cəsarətini
Qəlbinə, ruhuna axıda bilim.
Səninlə qızıl tac arasındakı
Bütün əngəlləri yox eyləyim mən.
Artıq sən kralsan, bəxt ilahəsi
O tacı başına qoyubdur sənin.
(Xidmətçi gəlir)
Yenə nə xəbər var?
X i d m ə t ç i.
Bu axşam kral
Bizə qonaq gəlir əyan-əşrəflə.
L e d i M a q b e t.
Sən nə danışırısan, dəlisən, nədir?
Onunla bir yerdə deyilmi ağan?

İş belə olsaydı, hazırlıq üçün
Ağan evə xəbər göndərməzdimi?
X i d m ə t ç i.
Bağışlayın, xanım, bu həqiqətdir.
O özü yoldadır, bir azdan gələr.
Qan-tər içindədir onun qasidi,
Nəfəsi kəsildi, səsi tutuldu,
Mənə bu sözləri dedi bir təhər.
L e d i M a q b e t.
Yaxşı qəbul elə, qoy rahatlansın.
O bizə çox gözəl xəbər gətirmiş.
(Xidmətçi gedir. Qarğa qarılıtsı eşidilir).
Bir bax, qarğanın da səsi tutulub.
Öz boğuş, öz batıq qarılıtsıyla
Bildirir Dunkanın bu səfərini.
O bədxah qonubdur qəsrin bürcünə,
Qəsrə cinayət baş verəcəkdir.
Gəlin, ey qan saçan ölüm ruhları,
Dolun varlığıma başdan ayağa.
Yırtıcı, amansız vəhşi qəlbiylə
Dəyişin bu zərif qadın qəlbimi.
Qanımlı dəhşətlə qatılaşdırın,
İnsaf yollarını, keçidlərini
Bağlayın, bağlayın mənim köksümdə.
Nə vicdan əzabı, nə də mərhəmət
Qorxunc niyyətimi kəməndə salıb,
Heç vaxt sındırmasın qətiyyətimi.
Ey gözəgörünməz, nəzərəcarpmaz
Qətl mələkləri, siz təbiətdə
Hardasa fəlakət axtarırsınız.
Tez uçun yanıma, döşlərimdəki
Südümlü çevirin ödə-zəhərə.
Ey dumanlı gecə, sən kömək elə,
Cəhənnəmin qara tüstülərindən
Bu dünya üzünə qara pərdə çək.
Qoyma qanlar tökən iti bıçağım
Görsün öz açdığı yaralarını.
Göylər aralayıb qara pərdəni
Dəhşətlər içində boylanıb mənə,

"Dayan, dayan!" deyə haray salmasın.

(*Maqbet gəlir*).

Böyük Qlamis tanı! Ər Kavidor tanı!

Gələcək günlərin ulu kralı!

Məktubun bu günün əzablarından

Xoşbəxt gələcəyə apardı məni.

İndi yaşayıram mən gələcəklə.

M a q b e t.

Mənim məhəbbətim, sevgili yarım,

Dunkan qonaq gəlir bu axşam bizə.

L e d i M a q b e t. Bəs haçan gedəcək?

M a q b e t. Sabah.

L e d i M a q b e t.

Oh, heç vaxt...

Kral o sabahı görməyəcəkdir.

Əzizim, kitaba bənzəyir üzün,

Üzündə qərribə şeylər oxunur.

Gəl, gəl, insanları aldatmaq üçün

Üzünə insanlıq maskası keçir.

Baxışın səmimi, dilin bal kimi,

Əlin hərarətli olsun həmişə.

Zərif gülə oxşa, fəqət o gülün

Dibində sən qıvrıl əfi ilantək.

Tədarük gərəkdir qonaqlıq üçün,

Bu işi sən burax mənim öhdəmə.

Bu gecə əzəmət bəxş edəcəkdir

Bütün gecəmizə, gündüzümüzə,

Yeganə şən-şöhrət verəcək bizə,

Əbədi güləcək gələcəyimiz.

M a q b e t. Sonra danışarıq bu barədə biz.

L e d i M a q b e t.

Rəng alıb rəng verir, bil ki, qorxaqlar.

Sən yalnız şad görün, ol qəmdən kənar,

Qalan bütün işlər mənim boynuma.

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Həmən yer. Maqbetin qəsri önü. Musiqi sədələri ucalır, məşəllər yanır.
Dunkan, Malkolm, Donalbayn, Banko, Lenoks, Makduf, Ross,
Anqus və saray adamları gəlirlər.

D u n k a n.

Necə də gözəldir bu qəsrin yeri.
Qəlb açan saf-təmiz, mülayim hava
Adamın ruhunu oxşayır burda.

B a n k o.

Baharın qonağı bu qaranquşlar
Qəsrdə hördüyü yuvalarıyla
Təsdiq eyləyir ki, bu yerdə külək
Məhəbbətlə əsir, sevgilə əsir.
Baxın, elə guşə, elə künc-bucaq,
Elə sütun yoxdur, bu qəşəng quşlar
Orda ev tikməsin, beşik asmasın.
Mən fikir vermişəm, bu yaz quşları
Harda yuva qurur, bala çıxarır,
Orda hava gözəl, saf-təmiz olur.

Ledi Maqbet gəlir.

D u n k a n.

Bu da bax, möhtərəm ev sahibəsi.

(Ledi Maqbetə).

Bəzən əzab verir sevgi insana,
Təşəkkür edirik yenə də ona.
Siz bəsləyirsiniz bizə məhəbbət,
Əzab gətirmişik biz sizə fəqət.
Nə qədər çoxalsa əziyyətiniz,
O qədər çoxalar məhəbbətiniz.

L e d i M a q b e t.

Bizim zəhmətimiz artsa da yüzqat,
Sizin bizə lütfən göstərdiyiniz
Səxavət önündə heç nədir, heç nə.
Siz öz rəhminizlə, böyük hökmdar,
Bizim nəslimizi hər vaxt, hər zaman
Şərəfə çatdırıb ucaltmışınız.

Sizə duaçıyıq biz buna görə.
D u n k a n Hanı Kavdor tanı? Onun dalınca
Səyirdik atları, istədik onu
Ötüb evinizə gələk birinci.
Sən demə, o yaxşı at sürən imiş.
Həm də onun böyük, saf məhəbbəti
Onun kəhərini məhmizləyərək
Onu bizdən qabaq çatdırdı sizə.
Gözəl, alicənab ev sahibəsi
Bu gecə biz sizə qonağıq, qonaq.
L e d i M a q b e t.
Hökmdar, bu sadıq nöqərləriniz
Özünü, mülkünü, var-dövlətini
Sizin əmlakınız sanırlar ancaq.
Sizin evinizdə qonaq bizik, biz.
D u n k a n.
Əlinizi verin, mehriban xanım,
Aparın siz məni tanın yanına.
Bizim ona böyük hörmətimiz var,
Bu hörmət daima çoxalacaqdır.
Buyurun, gedəyin.

Gedirlər.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Maqbetin qəsində bir otaq.
Şeypurlar səsənir, məşəllər yanır. Baş xidmətçi və başqa qulluqçular qablarda
Yemək daşıyırlar. Sonra Maqbet gəlir.

M a q b e t (*kənara*).
Yalnız bir zərbəylə, bircə zərbəylə
Bu iş qurtarsaydı, yaxşı olardı.
Bu ölüm, bu qətl bir iz qoymadan
Uğurla, zəfərlə başa çatsaydı,
Bu işi görərdim bir an içində.
Fəqət bu zərbənin iki başı var:
O mənə hər şeyi gətirə bilər,

Və yaxud hər şeyi itirə bilər.
Bu gecə burada qısa bir vaxtda
Gələcək, axirət dünyasındakı
Əbədi ömrümü, həyatımı mən
Təhlükə altına qoya bilərəm.
Ancaq mən bununla bu dünyadakı
Cəzadan qurtara bilmərəm heç vaxt.
Kim ki özgəsinə qanlı dərs verir,
Ona qanlı cavab verirlər yalnız.
Bəzən başqasının bədəsinə biz
Xəlvətcə, gizlicə zəhərləyirik,
Fəqət ədalətin pak ilahəsi
Bizim özümüzə içirir onu.
Kralı ikiqat qorumaıyam:
Əvvəla, səbəbi-əsas budur ki,
Ona həm qohumam, həm də tabeyəm.
Bunları işləri çətinləşdirən.
Sonrasa, evimdə qonağımdır o.
Onun qatilinin üzünə indi
Bütün qapıları bağlayım gərək.
Özüm qatil kimi onun üstünə
Heç vaxt əldə bıçaq getməməliyəm.
Bunlardan savayı, o bir kraltək
Elə təmizdir ki, mehribandır ki,
Onun ləyaqəti, bir mələk kimi,
Bu gizli, bu müdhiş ölüm barədə
Həmiyə, hər yerdə cəzə olacaqdır.
Onun mərhəməti, onun şəfqəti
Tufanda inləyən körpə uşaqlar,
Boranda çırpınan mələklər kimi,
Güclü qasırganın qanadlarında
Gələcək dünyanı qarışbaqarış.
Bu qorxunc xəbərdən, bu rəzalətdən
Dünya qərğ olacaq göz yaşlarına.
Bu işə cəlb edən məni nədir, nə?!
Buna bir həvəsim, bir inamım yox,
Yalnız mənsəb hissi, şöhrətpərəstlik

Könlümdə kəhərtək şahə qalxaraq
Göylərlə əlləşir, tezəcə də birdən Büdrəyib yıxılır...
(*Ledi Maqbet daxil olur*). Hə, nə xəbər var?

L e d i M a q b e t.

O, süfrə başından qalxmayıb hələ,
Nə üçün sən durub çıxdın otaqdan?

M a q b e t. O məni soruşdu?

L e d i M a q b e t. Bə nə, soruşdu.

M a q b e t.

Mütləq biz bu işdən əl çəkməliyik.

O mənə rütbələr verdi yenicə.

Bütün bu elatın, bütün bu xalqın

Qazanmışam hüsn-rəğbətini mən.

Bu böyük şərəfi parlaq incitək

Gərək biz qoruyaq, gərək hifz edək,

Çirkaba atmayaq belə tezliklə.

L e d i M a q b e t.

Deməli, qəlbinin dərinliyində

Sənin bəslədiyən o gözəl arzu

Sərxoşmuş, yatırmış bu günə qədər,

İndicə oyanıb, indicə durub?

Əvvəl cəsarətlə baxdığı halda,

İndi rəngi qaçıb, qaralır gözü?

Mən zənn edəcəyəm bu gündən belə:

Arzuntək qorxaqdır məhəbbətin də.

Sən arzu etməkdə olduqca cəsur,

Lakin iş görməkdə acizsən yaman.

Həyatın şərəfi, ömrün zinəti,

Möcüzəli taca qovuşmaq üçün

Daima od tutub yanır varlığın,

Ancaq yaşayırsan qorxa-qorxa sən.

Necə qovuşarsan öz arzuna bəs?

Diləyin, niyyətin çox qəribədir:

"İstəyirəm, amma çatmır cürətim".

Miskin pişiklər də küncdə, bucaqda

Bu cür təsəlliylə təskinlik tapar:
"Təzə balıq keçir könlümdən, amma
İstəmirəm salım pəncəmi suya".
M a q b e t.
Rica eyləyirəm, bir az sakit ol!
İnsan bacardığı bütün nə varsa,
Yalnız o şeylərə çatar cürətim.
Bundan artığına cəsarət edən,
Bil ki, insan deyil.
L e d i M a q b e t
Yaxşı, de görüm,
Səni hansı heyvan vadar etdi ki,
O vaxt açdın mənə bu niyyətini?
Onda cəsarətin çatırdı buna,
Onda ləyaqətli bir insan idin.
Bu arzun həyata keçsəydi əgər,
Sənin ləyaqətin artardı qat-qat.
O zaman bu işə başlamaq üçün
Yoxdu əlverişli nə vaxt, nə də yer.
Sənsə axtarırdın hər ikisini.
Budur, bu fürsəti yetirib tale,
İndi bu imkanı oldən verirən.
Anayam, mən uşaq əmizdirmişəm.
Bilirəm, qucaqda süd əmən körpə
Nə qədər əzizdir öz anasına.
Bu işi görməyə mən də sənintək
Əgər and içsəydim, əhd eləsəydim,
Üzə gülümsəyən məsum körpəmin
O zərif, o incə, dişsiz ağzından
Dartıb çıxardardım döşümü, inan,
Əzərdim başımı bir an içində.
M a q b e t. Uğur qazanmasaq, bəs onda necə?
L e d i M a q b e t.
Uğur qazanmasaq! Burda nə var ki?!
Özünü ələ al, mətanətli ol.
Uğur qazanarıq. Bilirsən,
D u n k a n
Bu gün bütün günü yol gəlib bizə.
Deməli, bu gecə bərk yatacaqdır.

Yatdımı, hər iki keşikçisinə
Mən elə bir şərab içirəmə ki,
Məsti-xumar olar hər ikisi də.
Ağla-dərrakəyə keşikçi olan
Huşları, qazandan çıxan buğ kimi,
Çıxar başlarından dumanlanaraq.
Onlar sərxoş halda düşüb ölütk,
Yatarlar yerdəcə donuzlar kimi.
Dunkan qalar yalqız, müdafiəsiz.
Bu vaxt biz ikimiz köməkləşərək
Nələr gətirmərik onun başına.
Ağır qətl üçün bütün günahı
O kefli, yuxulu keşikçilərin
Üstünə biz məgər yıxa bilmərik?
M a q b e t.
Əzizim, sən mənə yalnız oğul doğ!
Sənin coşqun qanın, sarsılmaz ruhun
Kişi böyütməyə yaranıb ancaq.
Sərxoş yatanların qılıncı ilə
Dunkanı öldürüb, onun qanıyla
Bulasaq onların üst-başlarını,
Günahı atarq üstlərinə, hə?
Görəsən, bu işə inanarlarmı?
L e d i M a q b e t
Onun cənazəsi üzərində biz
Fəryad qoparanda, nalə çəkəndə
Kimdə cürət çatar şübhələnməyə.
M a q b e t.
Artıq qərar verdim, vücudumdakı
Bütün qüvvətimi, iqtidarımı
Topladım bir yerə bu dəhşət üçün.
Gəl gedək məclisə, şadlanaq biz də.
Ürəkdə qıvrılan çirkin niyyəti
Gizlədər birlərin gözəl surəti.

Gedirlər.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

İnvemes. Maqbelin qəsrinin həyəti.
Gecədir. Banko və Flins daxil olurlar.
Flins qabaqda gəlir, onun əlində məşəl vardır.

B a n k o. Saat neçə olar?
F l i n s.
Ay batıb artıq.
Saatın zəngini eşitməmişəm.
B a n k o. Aydındır, ay batır gecə yarısı.
F l i n s. Mən bilən, gec batır.
B a n k o. Al qılncımı.
Göylər də yaşayır qənaət ilə,
Söndürübdür bütün çıraqlarını...
Sən bunu da bil ki, ağır bir yuxu
Ağır qurğuşuntək sıxır üstümdən.
Yatmaq istəmirəm nədənsə ancaq.
Ey ulu qüvvələr! Bu gecə vaxtı
Qorxunc fikirlərdən qoruyun məni...
Qaytar qılncımı.
(*Maqbet və xidmətçi əlində məşəl gəlirlər*).
Kimdir orada?
M a q b e t. Bir nəfər öz dostun.
B a n k o.
Bu nədir, cənab?
Hələ yatmamısan! Böyük hökmdar
Olduqca şad-xürrəm getdi yatmağa.
Bütün nökrələri, xidmətçilərə
Şahanə xələtlər bəxşiş eylədi.
Sənin xanımını külli-ələmin
Ən gözəl, mehriban ev sahibəsi
Adıyla ürəkdən şərəfləndirib,
Ona bu almazı töhfə göndərdi.
Kral qonaqlıqdan çox məmnun idi.

M a q b e t.

Əvvəldən hazırlıq olmadığından

Biz yaxşı ziyafət verə bilmədik.

Qonaqlıq keçmədi ürəyimizcən.

B a n k o.

Hər şey gözəl idi. Keçən gecəki

Üç cadugər bacı düşdü yadıma.

Tufanlı səhrada o sehrbazlar

Tamam düz dedilər sənin haqqında.

M a q b e t.

Onları büsbütün unutmuşam mən.

Ancaq vaxt tapanda, imkan düşəndə

Söhbət eyləyərik bu barədə biz.

B a n k o. Nə zaman istəsən, hazıram, dostum.

M a q b e t.

O vədə sən baxsan məsləhətimə,

Şərəf bir tac kimi qonar başına.

B a n k o.

Yalnız bir şərtim var. Əgər bu şərəf

Ləkə gətirməsə öz şərəfimə,

Vicdanım saf qalsa, ürəyim təmiz,

Can-başla dinlərəm məsləhətini.

M a q b e t. Gecən xeyrə qalsın!

B a n k o. Sənin də, sağ ol.

Banko və Flins gedirlər.

M a q b e t (*xidmətçiyə*).

Xanımına de ki, məndən ötəri

Düzəlttdiyi içki hazır olanda

Tezəcə zəngi çalsın. Di get, sən də yat.

(*Xidmətçi gedir*).

Qarşımda gördüyüm bu xəncərmi, ah?

Özü də qəbzəsi mənə tərəfdir.

(*Xəncərə müraciət edir*).

Gəl, gəl, səni tutum, ata bilmirəm.

Ancaq mən yenə də görürəm səni.

De, sən ol vurmaqla, toxunulmaqla

Duyulmaz, bilinməz məşum xəyalsan,
Yoxsa qızdırmalı, alovlu beynin
Yaratdığı yalan, saxta varlıqsan?
Xeyr, göz önündə bir həqiqətsən.
Əlimdə tutduğum bir xəncər kimi,
Elə bil çəkirəm səni qınından.
Bu getdiyim yolda sənsən bələdçim.
Səni sancmalıyam mənzil başında.
Bəlkə, korşalıbdır hiss üzvlərim,
Bəlkə, yanlış görür mənim gözlərim.
Yox, yox, mən görürəm səni yenə də,
Tiyən də, qəbzən də qan içindədir.
Bu qan damlaları yoxdu əvvəllər.
Bu qan damlaları gələcəkdəki
Qanlı cinayətdən bir nişan verir.
Bütün bu dünyanın yarısı indi
Yatır ölü kimi səssiz, səmirsiz.
Heybətli yuxular, müdhiş rəyalar
Yatan insanları salır qorxuya.
Cinlər-əcinnələr bənizi solmuş
Hekatanı - zülmət ilahəsini
Yeni qurbanlarla sevindirirlər.
Gecələr dəhşətlə qurdlar ulayıb
Bir keşikçi kimi oyadır qətl.
Rəngi qaçmış halda durub bu rəzil,
Bakir məleykəni təhqir eyləyən
Roma hökmdarı Tarkvin sayağı,
Xəlvətcə, gizlicə addımlayaraq
Şikarına doğru gedir kölgətək.
Sən ey dəyanətli, vəfalı torpaq,
Mən hara üz tutsam, mən hara getsəm,
Ayaq səslərimi eşitmə heç vaxt.
Birdən qorxuram ki, sənin daşların
Danışa, faş edə getdiyim yeri.
Çıxa əllərimdən bu gözəl imkan,
Bu qətl bu vaxtla uyğundur yaman.
Mən hədə gəlirəm, yaşayır o kəs,

Danışiq qızdıqca soyuyar həvəs.
(*Zəng çalınır*).
Artıq mən gedirəm, hazırdır hər şey.
Zəng məni çağırır, eşitmə Dunkan.
O səni səsləyir iki aləmə:
Ya uca göylərə, ya cəhənnəmə.

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Həmin yer. Ledi Maqbet gəlir.

L e d i M a q b e t.
Onların huşunu başından alan
Mənim ürəyimə cəsərət verib.
O şərab onlarda söndürüb odu,
Mənim varlığımda atəş yandırıb.
Bir dayan, səs gəlir! Yox, sakitlikdir!
Bayquşdur, ulayır. Bu məşum carçı
Dünyada son dəfə rəhmətliklərə
Bir rahat, uğurlu gecə diləyir.
Bu saat qurtarar Maqbet işini.
Qapılar açıqdır. Məst keşikçilər
Ucadan avazla xoruldayaraq
Yuxuda gülürlər rütbələrinə.
Bihuşdan qatdım şərabə bir az,
Onların dirimi, yoxsa ölümü
Olduğunu ayırd eyləmək üçün
Onların üstündə ölümə həyat
Vuruşur, çarpışır bayaqdan bəri.
M a q b e t (*səhnə arxasından*).
Kimdir, kimdir, ehey?
L e d i M a q b e t.
Ah, oyandılar!
O hələ sağdır ki! Onun ölümü
Elə bir şey deyil, sui-qəsdimiz
Açılsa, dəhşətdir, məhv olarıq biz.
Sakit! Xəncərini xidmətçilərin

Onun böyründəcə hazır qoymuşam.

Maqbet xəncərləri tapmaya bilməz.

Dunkan yatan zaman mənim atama

Bu qədər, bu cürə oxşamasaydı,

Özüm bitirərdim onun işini.

(Maqbet gəlir).

Nə oldu?

M a q b e t. Qurtardım... Səs eşitmədin?

L e d i M a q b e t.

Eşitdim bayquşun ulamasını,

Hərdən cırcırma cırıldayırdı.

Məgər danışırıdın?

M a q b e t. Nə zaman?

L e d i M a q b e t. İndi.

M a q b e t. Aşağı enəndə?

L e d i M a q b e t.

Bəli.

M a q b e t.

Bir yavaş!

De görüm, kim yatır qonşu otaqda?

L e d i M a q b e t.

Donalbayn.

M a q b e t *(əllərinə baxaraq)*. Nə qəmli mənzərədir bu!

Ledi Maqbet. Boş sözdür. Qəmli şey görmürəm burda.

M a q b e t.

Onlardan birisi güldü yuxuda.

O birisi "Qətl!" deyə qışqırdı.

Birdən hər ikisi durdu yuxudan.

Dayanıb dinlədim onları bu vaxt.

Dua oxudular, yatdılar yenə.

L e d i M a q b e t.

Orda bir otaqda yatır ikisi.

M a q b e t.

Birisi bağırırdı: "Allah, rəhm elə!"

O birisi tezcə çıxırdı: "Amin!"

Sanki qaranlıqda mənim bu qanlı,

Cəllad əllərimi görürdü onlar.

Eşitdim üzücü vahimələri.

Onlar deyəndə ki, Allah, rəhm elə!"

Dəhşətdən mən "Amin!" deyə bilmədim.

L e d i M a q b e t.
Sən belə şeylərə çox fikir vermə.
M a q b e t.
Nə üçün mən "Amin" deyə bilmədim?
Allahın rəhminə mənim özümün
Ehtiyacım vardı dünyalar qədər.
Elə buna görə pərçimlənərək
Qaldı boğazımda "Amin" kəlməsi.
L e d i M a q b e t.
Düşünmə bu işi bu cür əzabla.
İnsan dəli olar sarsıntılardan.
M a q b e t.
Mənə elə gəlir bir səs eşitdim.
Kimsə qışqırırdı: "Daha yatmayın!
Öldürdü, yuxunu öldürdü Maqbet.
Gündüzün dolaşmaq kələflərini
Gecə bir-bir açan, nizama salan,
Yorğun beyinlərdən, üzgün qəlblərdən
Əzabı, illəti çıxaran məlhəm,
Gözəl təbiətin şirin neməti,
Həyatın ən böyük, kamil loğmanı,
O məsum yuxunu öldürdü Maqbet".
L e d i M a q b e t. Sən nə danışırısan?
M a q b e t. Həmin o adam
Bütün yer üzünün insanlarına
Cəzə deyirdi: "Daha yatmayın!
Yuxunu öldürdü Qlamiş tam.
Elə buna görə Kavdor tanı da
Bir daha heç zaman yatmayacaqdır.
Maqbet daha, daha yatmayacaqdır!"
L e d i M a q b e t.
Kimi ydi orada belə qışqıran?
Axı, hörmətli tan, bu cür mənasız,
Səfeh fikirlərlə sən öz ruhunun
Möhkəm qalasını viran edirsən.
Get, bir azca su tap, əllərinizdəki
Müdhiş şahidlərin izlərini yu.

Niyə xəncərləri gətirdin, niyə?
Onlar qalmalıdır öz yerlərində.
Cəld tərپən, onları geriye qaytar.
Otaqda o yatan keşikçilərin
Üstünü-başını qanla bula sən.
M a q b e t.
Yox, yox, bacarmaram, inan, qorxuram
Mən nə etdiyimi düşünməyə də.
Gördüyüm bu işə bir də baxmağa
Çatmır cəsarətim.
L e d i M a q b e t.
Ah, iradəsiz!
Onda xəncərləri ver, aparım mən.
Yatanlar, ölürlər şəkil kimidir.
Yalnız uşaq qorxar şeytan şəkildən.
Dunkandan qan axsa, onun qanıyla
Üzünü-gözünü keşikçilərin
Yaxşıca salaram qızıl suyuna,
Onların üstündə qalar bu günah.

Gedir. Darvaza döyülür.

M a q b e t.
Nədir bu taqqılı? Kimdir bu döyən?
Mənə nə olubdur? İndi hər bir səs
Salır vahiməyə, dəhşətə məni.
Bu necə əllərdir? Ah! Gözlərimi
Az qalır çıxarsın hədəqəsindən.
Dənizlər tanrısı böyük Neptunun
Coşqun deryaları, daşqın çayları
Bu əllərdən qanı yuya bilərmə?
Yox, yox, mümkün deyil. Mənim əllərim
Bütün kainatın göy sularını
Qan kimi qızardar öz qan rəngiylə.

Ledi Maqbet qayıdır.

L e d i M a q b e t.
Sənin əllərintək mənim əllərim
İndi gör necə də qıpqırmızıdır!

Fəqət utanıram, ağciyərəm mən.

(Darvaza döyülür).

Cənub tərəfdəki bayır qapını

Odur ha, döyürlər, eşidirsənmi?

Yataq otağına gedək tezəcə biz.

Bir azca su yuyar bu ləkələri.

Onda asan olar izi itirmək.

Hanı mətanətin, hanı dözüümün?!

Özünü ələ al, sənə nə oldu?!

(Darvaza döyülür).

Yenə də döyülür bayır qapısı.

Dəyiş paltarını, cəld ol, əzizim,

Gecə xələtini geyin əyninə.

Bizi görən olsa, şübhələnməsin,

Bilməsin ki, gecə oyaq qalmışıq.

Artıq bu işləri yadından çıxar,

Burax fikirləri, qətiyyətli ol.

M a q b e t.

Özünü unutmaq asandır, asan,

Fəqət o qətli unutmaq olmur.

(Darvaza döyülür).

Sən bu tıqqıltınla, bu hay-küyünlə

Dunkanı yuxudan oyadaydın kaş.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Yenə həmin yer. Qapıçı gəlir. Darvaza döyülür.

Q a p ı ç ı. Bax, qapı döymək buna deyərlər ha!.. Cəhənnəmdə də qapıçı olsan, yenə vəzifən qapı açmaqdır *(Darvaza döyülür)*. Sındır, hə, sındır. Şeytan Velzevula eşqinə, de görüm kimsən? Bildim, zavallı fermersən. A yazıq, taxılı saxladın, elə bildin, qıtlıq olacaq, yaxşı qazanc əldə edəcəksən. Əksinə, bolluq oldu. Yaman ziyana düşdün. Dərdə tablamayıb özünü asdın. Lap vaxtında gəlmişən. Bacardığın qədər dəsmal hazırla. Cəhənnəmdə çoxlu tərləməli olacaqsan. *(Darvaza*

döyülür). Sındır, hə, sındır. Başqa bir şeytan eşqinə, de görüm kimsən? Bildim, ikiüzlü şahidsən. Ədalət məhkəməsi tərəzisinin hər iki gözünü bir-birinə zidd olan yalan şəhadətlərlə doldurmuşsan. Allaha and içib, Allaha o qədər xəyanət etmişən ki, cənnətə gedə bilməmişən. Sənin yerin elə cəhənnəmdir. Buyur, içəri gəl, ikiüzlü şahid (*Darvaza döyülür*). Sındır, hə, sındır. Kimdir? Bildim. İngilis dərzsisən. Enli fransız şalvarından kəsib oğurladığın üçün buraya gəlmişən. Buyur, içəri gəl, sən burada cəhənnəm odunda öz ütünü qızdırı bilərsən (*Darvaza döyülür*). Sındır, hə, sındır. Bir dəqiqə rahatlıq yoxdur ki! Kimsən? Dayan bir. Yaman soyuqdur. Burdan cəhənnəm olmaz. Mən daha cəhənnəm qapıçısı olmaq istəmirəm. Ancaq kef-əyləncə yolu ilə gələn, cəhənnəmin əbədi alovuna can atan, hər rütbədən olan bir adama qapı açmaq istərdim (*Darvaza döyülür*). Bu saat, bu saat. Xahiş edirəm, qapıçıdan mərhəmətinizi əsirgəməyəsiz (*Darvazanı açır*).

Makduf və Lenoks daxil olurlar.

M a k d u f.

Görünür, bu gecə gec yatmışsan, dost,

Onunçun yuxudan gec oyanırsan?

Q a p ı ç ı. Doğru buyurursunuz, cənab, xoruzların ikinci banına qədər içmişik. Məlumdur ki, cənab, içki böyük fitnəkardır. Əsasən üç şey törədir.

M a k d u f. Dediysin əsasən o üç şey nədir?

Q a p ı ç ı. Belədir, cənab. Burun qızarır, gözləri yuxu qapayır, ayaqlar tez-tez bayıra gedib-gəlir. İçki, cənab, əxlaqı pozur da, pozmur da şəhvəti yandırır da, söndürür də. Gərək içkinin miqdarını biləsən, çünki artıq içki həmişə şəhvətə qarşı riyakardır. İçki insanı həm şəhvətə qul edir, həm onu şəhvətə qulluq etməyə qoymur, həm təhrik edir, həm mane olur, həm sövq edir, həm dəf edir, həm qızışdırır, həm soyudur. Bir sözlə, içki adamın gözünü yalanlarla bağlayır, kürəyini yerə vurub aradan çıxır.

M a k d u f.

Yəqin ki, bu gecə riyakar içki

Sənin kürəyini yerə vurubdur.

Q a p ı ç ı. Elədir, cənab, o riyakar mənim boğazımdan yapışdı. Ancaq mən buna görə onun mükafatını verdim. Mən ondan çox güclü idim. O arabir mənim qılçalarımдан tutsa da, mən kələk gəlib onun arxasını yerə vurdum.

M a k d u f.
Bir desən, yuxudan oyanıb ağan?
(*Maqbet gəlir*).
Bizim səs-küyümüz oyatdı onu,
Narahat elədik. Odur bax, gəlir.
L e n o k s (*Maqbetə*). Sabahınız xeyir, hörmətli cənab!
M a q b e t. Sabahınız xeyir, mehriban dostlar.
M a k d u f. Kral oyanıbmı, alicənab tan?
M a q b e t. Hələ oyanmayıb.
M a k d u f.
Ömr etmişdi ki,
İşıqlanan kimi baş çəkim ona.
Təxminən bir saat gecikmişəm mən.
M a q b e t. Sizi apararam onun yanına.
M a k d u f.
Bilirəm bu zəhmət zövq verir sizə,
Hər halda bu yenə bir əziyyətdir.
M a q b e t.
Zövq verən bir zəhmət əziyyət deyil.
Baxın, bu da qapı.
M a k d u f.
Çatır cürətim,
Keçim içəriyə, belə ömr edib.

Gedir.

L e n o k s. Kral bu gün gedir?
M a q b e t. İstəyir getsin.
L e n o k s.
Şiddətli fırtına qopdu bu gecə.
Bizim qaldığımız uca binanın
Bütün bacaları uçub töküldü.
Deyirlər: bir bədbəxt ölümqabağı
Zarıyıb, inləyib-xırıldaymış.
Qorxunc yangınlardan, fəlakətlərdən,
Yeni qiyamlardan, qara günlərdən
Kimsə həyəcanla xəbər verirmiş.
Bayquşlar ulayıb bütün gecəni.
Bəziləri deyir: yer tərpənibmiş.

M a q b e t. Doğrudan, bu gecə tufanlı idi.

L e n o k s.

Mən bu gənc yaşımda belə heybətli

Bir gecə gördüyüm yadıma gəlmir.

Makduf qayıdır.

M a k d u f.

Aman! Dəhşət! Dəhşət! Müsibətə bax!

Onu ürək duyub, dil deyə bilməz.

M a q b e t və L e n o k s. Nə var, nə olubdur?

M a k d u f.

Mənfur cinayət

Yaradıb özünün şah əsərini.

Dünyada ən məlun, ən alçaq qətl

Tanrının müqəddəs məbədi olan

Kralın köksünü yarıb bu gecə,

Onun həyatını oğurlayıbdır!

M a q b e t. Siz nə deyirsiniz? Həyat, eləmi?

L e n o k s. Siz əlahəzrətdən danışırırsınız?

M a k d u f.

Xahiş eyləməyin, deyə bilmirəm.

Yataq otağına girib bu saat

O qanlı vəhşətə baxın özünüz

Bədheybət başında qıl əvəzinə,

Qorxunc, vahiməli ilanlar bitən

Qanadlı əjdaha görürmüş kimi,

Yerinizdə donub mat qalarsınız,

Diliniz lal olar, gözləriniz kor.

(Maqbet və Lenoks gedirlər).

Hay salın, hay salın! Tez zəngi çalın!

Cinayət, xəyanət! Banko, Donalbayn!

Malkolm! Oyanın, yuxudan durun!

Ölümün yalançı yoldaşı olan

Saxtakar yuxunu atın bir yana,

Həqiqi ölümü görməyə gəlin.

Ayılın, ayılın! Malkolm! Banko!

Qiyamət günündə məzarlarından

Qalxan ruhlar kimi, qalxın ayağa,

Gəlib bu dəhşətə tamaşa edin.
Cəld olun, həyəcan zəngini çalın.

Zəng çalınır. Ledi Maqbet gəlir.

L e d i M a q b e t.
Ürək parçalayan bu səs-küy nədir?
Neçin oyadırlar xalqı yuxudan?
Danışın, danışın!
M a k d u f.
Mehriban xanım,
Heç vaxt zərif, incə qadın qulağı
Bu ağır xəbərə tablaya bilməz.
Mən onu danışsam, məhv edər sizi.
(*Banko gəlir*).
Banko, Banko! Kral öldürülmüşdür!
L e d i M a q b e t.
Necə! Aman Allah! Bizim evdəmi?
B a n k o.
Harda olur-olsun, bu vəhşilikdir.
Mərhəmətli Makduf, ömründə bir yol
Sözünü inkar et, de ki, səhvdir bu.

Maqbet və Lenoks qayıdırlar.

M a q b e t.
Kaş ki, mən öləydim bir saat əvvəl,
Gözüm görməyəydi bu müsibəti.
O zaman deyərdim yer üzündə mən
Xoşbəxt yaşamışam öz həyatımı.
Daha bundan sonra nə var dünyada?
Hər şey əyləncədir, hər şey oyuncaq.
Şan-şöhrət, gözəllik məhv oldu artıq.
Həyatın şərabı tükəndi tamam,
Çəlləyin dibində yalnız xılt qaldı.

Malkolm və Donalbayn gəlirlər.

D o n a l b a y n. Bir bəla üz verib?
M a q b e t.
Özü də sizə.

Sizin qan çeşmə niz, həyat çeşmə niz
Soğulub, quruyub həm də gözü ndən.
M a k d u f. Atanız qətl olub.
M a l k o l m. Qatili kimdir?
L e n o k s.
Belə görünür ki, onunla eyni
Bir otaqda yatan keşikçiləri.
Əlləri, üzləri qan içindədir,
Al qana batıbdır xəncərləri də.
Qanı silinməmiş xəncərləri biz
Gördük balıncıların lap yanında.
Sonsuz şaşqınlıqla, sonsuz təlaşla
Bərələ qalmışdı onların gözü.
Belə adamlara öz həyatını
Heç kəs ümid etməz, etibar etməz.
M a q b e t.
Hırsimdən onları qılıncladım mən,
İndi peşmanam tutduğum işə.
M a k d u f. Onları nə üçün öldürdünüz siz?
M a q b e t.
Eyni bir zamanda kim həm ağıllı,
Həm dəli, həm hirsli, həm də mülayim
Ola bilər axı? Heç kim, heç bir kəs.
Mənim coşqun sevgim tüğyan eylədi,
Keçdi ləng aqlımı bir an içində.
Dunkan uzanmışdı qarşımda mənim,
Qızıl qan olmuşdu gümüş bədəni.
Onun yaraları viranəlikdə
Açılmışdı dərin kahalar kimi.
Bir yanda yatırdı qorxunc qatillər
Mənfur cinayətin təsdiqi kimi.
Onların üstünü başdan ayağa
Tamam bürümüşdü qan ləkələri,
Qana boyamışdı xəncərləri də.
Bu vaxt sinəsində ürəyi olan,
Ürəyində sevgi, sevgisi ülvə,
Sözünə, əhdinə sadıq bir insan
Necə dayanardı, necə durardı?
L e d i M a q b e t (yalandan bayılaraq).

Ah, kömək ediniz!
M a k d u f. Kömək eyləyin!
M a l k o l m (*yavaşca Donalbayna*).
Bu ağır fəlakət hamıdan artıq
Bizə əzab verir. Niyə susmuşuq?
D o n a l b a y n (*yavaşca Malkolma*).
Nə deyə bilərik belə bir halda?!
Canilər yurdunda donük bəxtimiz
Pusquda dayanıb gözləyir bizi.
Hər an çıxıb bizi məhv edə bilər.
Gəl qaçaq buradan. İndi bu yerdə
Göz yaşı tökməyin zamanı deyil.
M a l k o l m (*yavaşca Donalbayna*).
Dərdimiz o qədər böyükdür bizim,
Onu daraşmağa bir söz tapılmaz.
B a n k o (*xidmətçilərə*).
Aparın ledini öz yatağına.
(*Ledi Maqbeti aparırlar*).
Gedib geyinəyin paltarımızı,
Sonra da bir yerə yığışağın biz.
Misli görünməmiş bu qanlı işi
Arayıb axtaraq axıra kimi,
Əslini, kökünü öyrənək tamam.
Qorxu, şübhə bizi salır lərzəyə.
Böyük yaradanın köməyiylə mən
Xainin bu gizli cinayətini
Açmaqçün inadla çarpışacağam.
Buna and içirəm.
M a k d u f. Mən də.
H a m ı. Hamımız.
M a q b e t.
Sözün müxtəsəri, hərbi geyimdə
Toplaşaq salona.
H a m ı. Yaxşı, razıyıq.

Malkolm və Donalbayndan başqa, hamı gedir.

M a l k o l m.

Nə edək, qardaşım? Artıq bunlarla
Bir daha bir yerdə qala bilmərik.
Saxtakar adamlar çox asanlıqla
Görünə bilirlər qəmli-qüssəli.
Mən burdan gedirəm İngiltərəyə.
D o n a l b a y n.

Mən isə gedirəm İrlandiyaya.
Yalnız bizim belə ayrılmağımız
Bizi təhlükəsiz saxlayacaqdır.
Burda insanların təbəssümündə
Sıyrılmış qılınclar parlayır ancaq.
Qanımıza ən çox yaxın olan kəs
Qanımıza ən çox susayır bizim.
M a l k o l m.

Qatilin atdığı təhlükəli ox
Hələ də dolanıb süzür havada.
Biz ona bir hədəf olmamaq üçün
Gorək öz vaxtında çıxmaq aradan.
Odur ki təcili minək atları,
Vida mərasimi yersizdir indi.
Haydı, düşək yola fürsət var ikən.
Bir yerdə yoxdursa insaf, mərhəmət,
Oğrutək əkilmək deyil qəbahət.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Yenə də həmin yer. Maqbetin qəsbindən aralı bir meydan.
Ross və bir qoca gəlirlər.

Q o c a.

Dünyada yetmiş il ömür sürmüşəm,
Mən günlər görmüşəm ağlı-qaralı.
Zamanın dolaşığı sərgüzəştində
Möcüzələr olub, dəhşətlər olub.

Hamısı çox yaxşı qalıb yadımda.
Bütün gördüklərim bu vahiməli
Gecəyə nisbətən heç şeydir, heç şey.

R o s s.

Elədir, baxınız, mehriban ata,
Bəşərin bu qanlı faciəsindən
Hətta göylər belə, təhqir olmuşək,
Qəzəblə tökübdür qaş-qabağını.
Artıq səhər çoxdan açılmalıydı,
Fəqət dustaq edib günəşi zülmət.
Gündüz öz nur dolu dodaqlarıyla
Dünyanın üzündən öpməsin deyə
Dünyanı qoynunda gizlədib gecə.
Əcəba dəyişib gərdişi-dövrən;
Gecəmi aləmə hökmdar olub,
Yoxsa insanların əməllərindən
Gündüz daldalanır, həya eyləyir.

Q o c a.

Bu qanlı, bu məşum cinayət kımı,
Təbiətə ziddir bütün bu işlər.
Çərşənbə axşamı bir şahin gördüm.
Səmanın ən uca ənginliyində
Uçub əzəmətlə dövrə vururdu.
Bu zaman bir bayquş siçovul kimi,
Pusqudan çıxaraq hücumə keçib,
Qanına bələdi o qızılquşu.

R o s s.

Bunlar, doğrudan da, çox qəribədir.
Dükanın cins, gözəl atları isə
Birdən qeyzə gəlib vəhşiləşərək
Qırdılar tövlənin qapılarını,
Baş alıb qaçdılar səhraya doğru.
Atlar itaətə qarşı çıxaraq
Sanki insanlarla vuruşacaqdı.

Q o c a.

Belə deyirlər ki, cinlənmiş atlar
Hirsələ gəmirirmiş biri-birini.

R o s s.

Bəli, gözlərimlə gördüm mən özüm,

Onlara heyərlə tamaşa etdim.

Budur, gəlir Makduf.

(Makduf daxil olur).

Hörmətli cənab,

İndi bu dünyada nələr baş verir?

M a k d u f. Sən məgər görmürsən?

R o s s.

Bu qanlı işi

Kimlər törədibdir, məlum olmadı?

M a k d u f. Maqbet öldürdü yəni o iki adam.

R o s s.

Xudaya, ölmədik, biz nələr gördük!

Görəsən, onların niyyəti nəymiş?

M a k d u f.

Onlar satqındılar. Bir iş var ancaq,

Kralın varisi iki övladı -

Malkolm, Donalbayn xəlvət qaçmışlar.

Hamı şübhələniir indi onlardan.

R o s s.

Yenə təbiətin ziddinədir bu.

İnsanın aqlını gör bir necə də

Başından çıxarır şöhrətpərəstlik,

Kəsir öz kökünü öz əlləriylə!

Yəqin ki, çatacaq taxt-tac Maqbetə.

M a k d u f.

Bəli, artıq onu kral seçdilər.

O getdi Skona tac qoymaq üçün.

R o s s. Hardadır Dunkanın cənazəsi bəs?

M a k d u f.

Apardılar Kolmkil adacığına.

Bu yerdə müqəddəs bir məqbərədə

Onun əcdadının sür-sümükləri

Saxlanıır qədimdən bu günə kimi.

R o s s. De, sən də Skona gedəcəksənmi?

M a k d u f. Yox, dostum, yox, Fayfa gedəcəyəm mən.

R o s s. Mən isə Skona düşürəm yola.

M a k d u f.

Yaxşı yol, orada yaşa firavan,

Yeni vəzifədə sıxılmayasan.

Kaş təzə xalatda köhnə xalata

Həsədlə baxmayaq.

R o s s. Əlvida, ata.

Q o c a.

Sizi və xeyirxah mərd adamları

Hər an kölgəsində hifz etsin tanrı.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Forres. Sarayda bürclər. Banko daxil olur.

B a n k o.

Üç sirli bacının vəd etdiyitək

Bütün rütbələrə çatmışan indi

Qlamis, Kavdortanı, kralsan artıq.

Fəqət qorxuram ki, ən çirkin, iyrənc

Oyun oynayasan bu məqsəd üçün.

Onlar dedilər ki, sənin taxt-tacın

Həç vaxt keçməyəcək övladlarına.

Mənimsə başqadır bəxtim, qismətim.

Gələcəkdə bir çox kral nəslinin

İlk kökü, atası olacağam mən.

Maqbet, sənin haqda cadugərlərin

Bütün dedikləri doğruya çıxdı.

Bəs onda nə üçün mənim bəməndə

Onların dediyi həmin sözlərə

Mən ümid etməyim, mən inanmayım?

Ancaq susmaq görək, hələlik bəsdir,

İndi danışmağa yoxdur ehtiyac.

Şeypur çalınır. Maqbet kral paltarında, Ledi Maqbet kraliça libasında daxil olurlar.

Onlan Lenoks, Ross, saray adamları və xanımlar müşayiət edirlər.

M a q b e t. Əsas qonağımız burdadır bizim.
L e d i M a q b e t.
Unutsaydıq onu dəvət etməyi,
Heç olardı böyük ziyafətimiz,
Hər şey itirərdi öz qiymətini.
M a q b e t (*Bankoya*).
Bu axşam sarayda, mehriban dostum,
Təntənəli bir şam verəcəyik biz.
Təvəqqe edirəm gəlməyinizi.
B a n k o.
Əlahəzrət, mənə sərəncam verin.
Borcumdur baş əyim hər əmrinizə.
Qırılmaz, ayrılmaz, möhkəm tellərlə
Ürəkdən əbədi bağlıyam sizə.
M a q b e t. Bu gün gedirsiniz?
B a n k o. Bəli, günorta.
M a q b e t.
Bugünkü bu vacib müşavirədə
Sizin həm əsaslı, həm də qiymətli
Gözəl rəyinizi bilmək istərdik.
İndi ki belədir, sabaha qalsın. Yolunuz uzaqdır?
B a n k o.
Əziz hökmdar,
Şam vaxtına çəkər gedib-gəlməyim.
Yaxşı yeriməsə kəhərim gündüz,
Qaranlıq gecədən bir-iki saat
Geri dönmək üçün borc almalıyam.
M a q b e t. Ancaq qonaqlığa gecikməyiniz.
B a n k o. Əsla gecikmərəm.
M a q b e t.
Eşitmişik ki,
Kralın qaniçən oğullarının
Biri sığınmıbdır İngiltərəyə,
O biri qaçıbdır İrlandiyaya.
Ata qatilləri olduqlarını
Heç cürə almırlar boyunlarına.

Fikri çaşdırmaqçün xalq arasında
Qəribə şayiə uydurur onlar.
Sabah mühüm dövlət işlərimiz var,
Yığışb bir yerdə həll etməliyik,
Onda bu barədə danışarıq biz.
Gedin, səfəriniz uğurlu olsun!
Flins də sizinlə gedəcəkdimi?
B a n k o. Bəli, artıq vaxtdır, mehriban kral.
M a q b e t.
Kaş ki, atlarınız çapsın dördnala.
Tez gedib, tez gəlin. Sizə yaxşı yol.
(Banko gedir).
Saat yeddiyədək siz azadsınız,
Kim necə istəyir əylənə bilər.
Görüşü nəşəli keçirmək üçün
Axşam şama qədər öz vaxtımızı
Gəlin tək keçirək, yalnız keçirək.
Xudahafiz! Allah sizə yar olsun.
(Maqbet və bir xidmətçidən başqa, hamı gedir).
Ehey, o adamlar buradadırmı?
X i d m ə t ç i.
Hökmdar, sarayın darvazasının
Önündə durublar əmrə müntəzir.
M a q b e t.
Cəld tərpən, onları yanıma gətir.
(Xidmətçi gedir).
Möhkəm dayanmırsa əyləşdiyin taxt,
Onda kral olmaq heç nəyə dəyməz.
Könlümün ən dərin guşəsinədək
Yeriyib qanıma Banko qorxusu.
Onun o şahənə təbiətində
Qəlbi lərzə salan bir dəhşət vardır.
O yaman cəsurdur, mərddir, igiddir,
Sonsuz cəsarəti, sonsuz cürəti
Ağlı-kamalıyla yaranıb əkiz.
Yüz ölçür, bir biçir gördüyü işi.
Dünyada mən yalnız ondan qorxuram.

Qədim Rum qeysəri Yuli Sezarın
Ruhu qarşısında Mark Antoninin
Ruhu alçalantək, mənim də ruhum
Alçalır Bankonun ruhu önündə.
Cadugər bacılar əvvəlcə mənə
Kral rütbəsini vəd edləyəndə
Banko məzəmmətlə xahiş etdi ki,
Onun da bəxtindən versinlər xəbər.
O vaxt sehrbazlar peyğəmbər kimi,
İnamla dedilər: kral nəslinin
Atası olacaq gələcəkdə o.
Mənimsə varisim olmayacaqdır.
Başıma xeyirsiz bir tac qoydular.
Əlimə yad nəslə miras qalacaq
Hökmdar əsası verdilər onlar.
Deməli, Bankonun övladlarıyçün
Mən öz pak qəlbimi ləkələmişəm.
Cinayət törədib, onlara görə,
Qana bələmişəm nəcib Dunkanı.
Yalnız onlar üçün öz vicdanımın
Büllur kasasına zəhər tökmüşəm.
Əbədi ruhumu mənfur şeytana-
Bəşər düşməninə satmışam dürtək.
Nə var ki Bankonun törəmələri
Taca sahib çıxsın, hökmdar olsun!
Yox, yox, ola bilməz, bu mümkün deyil,
Əgər belədirsə, onda, ey tale,
Hazıram sənə də tökümlə qanını,
Gəl, gəl, ölüm-dirim vuruşuna sən.
O kimdir?
(*Xidmətçi iki qatillə qayıdır*).
(*Xidmətçiyə*) İndi get, dayan qapıda,
Hərgah lazım gəlsə, çağırtdırarıq. (*Qatillərə*)
Mən dünən sizinlə danışmamışam?
B i r i n c i q a t i l. Bəli, əlahəzrət, danışmışınız.

M a q b e t.

Sözlərimi yaxşı düşündünüzmü?
Başa düşdünüzmü, bu vaxta qədər
Sizi dərd içində saxlayan xain
Təkcənə bir odur. Məni nahaqdan
Həmişə günahkar zənn edirdiniz.
Mən keçən söhbətdə sübut etdim ki,
Sizə kələk gələn, sizə tor quran,
Əlinizdən alan var-yoxunuzu,
Hər cür vasitələ yandıran-yaxan,
Sizi məngənədə əzən odur, o.
Hətta öz ağlını itirən bir kəs
Aydın dərk edər ki, bu bədbəxtliyin
Yeganə baisi ancaq Bankodur.
Bunu dünən sizə başa salmadım?
B i r i n c i q a t i l. Bəli, hökmdarım, başa saldınız.

M a q b e t.

O söhbət bu işin əvvəli idi,
İndisə ikinci söhbətə keçək.
Gərək biz ətraflı düşünək bu gün.
Hə, bir deyin görüm, gələcəkdə də
Bu müdhiş zillətə dözəcəksiniz?
Bəlkə, sizi belə öyrədiblər ki,
Amansız əliylə zülmət məzara
Sizi sürüyərək çəkib aparan,
Məşəqqət içində ailənizi
Ömürlük dilənçi kökünə salan
Xeyirxah adama, onun nəslinə
Xeyir-dua verib diz çökəsiniz?
B i r i n c i q a t i l. Hökmdar, neyləyək, biz ki insanıq!

M a q b e t.

Bəli, tazı, tula, ənik, qurdbasan,
Maşkı, şəngi, danqa, quyruguçəmbor
Köpəklər içində it sayılantək,
Bəşər övladının içində siz də
Bir insan, bir adam sayılırsınız.
Ancaq unutmayın bir həqiqəti:

Köpəklər fərqlənir biri-birindən;
Qapağan, mehriban, yaxşı iy bilən,
Tənbəl, cəld, hiyləgər yaranıb onlar.
Təbiət onların adına görə
Hərəsinə bir cür keyfiyyət verib.
İnsan xilqəti də belədir, belə.
İndi deyin görüm, ürəyinizdə
Kişilik qeyrəti hökm eyləyirmi?
İnsan cərgəsində ən pis, sonuncu,
Ləyaqətsiz yeri tutmursunuz ki?
Mən sizə şərəfli bir iş tapşırım,
O sizi düşməndən xilas eyləyər.
Həm də hökmdarın məhəbbətini,
Böyük rəğbətini qazanarsınız.
Necə ki o sağdır, mənim sizintək,
Nə bir dincliyim var, nə bir xoş günüm.
Bizə bu dünyada yalnız və yalnız
Həyat bağışlayar onun ölümü.
İ k i n c i q a t i l. Hökmdar, anadan olduğum gündən
Müdhiş zərbələri qansız dünyanın
O qədər dağ çəkib köksümə mənim,
Hətta itirmədən bircə an belə
İntiqam alaram bu dünyadan mən.
B i r i n c i q a t i l.
Mənim də üzümə gülməyib tale,
Mən cana doymuşam fəlakətlərdən.
Hazıram hər zaman hər təhlükəyə.
Ya mənim həyatım yaxşılaşmalı,
Ya da bu həyatdan qurtarmalıyam.
M a q b e t.
Bunu hər ikiniz bilməlisiniz,
Sizin düşməniniz yalnız Bankodur.
Q a t i l l ə r. Bilirik, hökmdar.
M a q b e t
Bilin, mənim də
Amansız, qaniçən düşmənimdir o.

Onun həyatının hər dəqiqəsi
Sancılır qəlbimə sivri ox kimi.
Mənim imkanım var, açıq-aşkara
Onu yer üzündən silim bir anda.
Fəqət belə işə yol vermək olmaz,
Çünki bizim eyni dostlarımız var.
Onların sınanmış məhəbbətini
Gərək itirməyim heç vaxt, heç vədə.
Əksinə nəzərdə ucalmaq üçün
Özüm öldürdüyüm adamın üstdə
Gərək nalə çəkim, göz yaşı töküm.
Əsl həqiqəti istəyirəm ki,
Xalqın gözlərindən gizli saxlayım.
Elə buna görə ürək qızdırıb
Ümid bağlayıram köməyinizə.
İ k i n c i qatıl.
Hökmdar, siz bizə nəəmr etsəniz,
Biz ona can başla əməl edərək.
B i r i n c i q a t ı l. Hətta həyatımız qurban getsə də...
M a q b e t.
Sizin mərdliyiniz, igidliyiniz
Alışb nur saçır gözlərinizdə.
Harada, nə zaman pusquda durub,
Ona hansı anda hücum etməyi
Bir saatdan sonra deyərəm sizə.
Saraydan kənarda, başqa bir yerdə
Bu qətl bu gecə qurtarmalıdır.
Həmişə siz bunu xatırlayın ki:
Haqqımda şübhəyə yol vermək olmaz.
Mənim arzum budur, məqsədim budur:
Belə çətin işdən, bu ağır işdən
Bir iz, bir nişanə qalmasın gərək.
O gedir öz oğlu Flinslə birgə.
Onun ölümündən onun oğlunun
Ölümünü heç də az istəmirəm.
Mənə bir təhlükə olmasın deyə
Bu qəmli taleyi elə bu gecə

O öz atası ilə bölüşməlidir.
Bir yana çəkilin, bir yaxşı-yaxşı
Düşünün, daşının, qərara gəlin.
Bu saat geriye qayıdıram mən.
İ k i n c i q a t i l. Qərara gəlmişik artıq, hökmdar.
M a q b e t.
O halda dəhlizdə durub gözləyin,
Mən sizi tezliklə çağırırdıram.
(*Qatillər çıxırlar*).
Banko, qət olundu, uçacaq ruhun.
Göylər qismətinə, xoşbəxtsən, mənə,
Göylərə qonacaq ruhun bu gecə.

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Həmən yer. Başqa bir otaq. Ledi Maqbet və xidmətçi gəlirlər.

L e d i M a q b e t. Banko gedibdimi?
X i d m ə t ç i.
Gedibdir, xanım.
Fəqət o bu axşam qayıdacaqdır.
L e d i M a q b e t.
Dayanma, tez çağır əlahəzrəti.
Ona sözüm vardır.
X i d m ə t ç i. Baş üstə, xanım.

Gedir.

L e d i M a q b e t.
Bütün bu qurbanlar hədədir, hədə.
Öldürüb yaşamaq ölümdən betər.
Kədərdən doğulan sevinc, səadət
Ömürlük əzabdır, ömürlük dəhşət.
(*Maqbet daxil olur*). Nə var belə, milord?
Nə üçün, nədən daima yalqızsan, daima qəmli?
Ölmüş adamların barəsindəki
Bu ağır, üzücü düşüncələrin

Qoy qalsın biryolluq onlarla birgə.
Fikir eləməkdən axı nə çıxar?
Çarəsiz dərdləri unutmaq gərək.
Artıq olan olub, keçən də keçib.
M a q b e t.
İlan yaralandı, ölmədi fəqət,
Yarası bitişib sağlacaqdır.
Bizim həyatımız əvvəlki kimi,
Təhlükə altında qalacaq yenə.
Döyükdə-döyükdə dəhşət içində
Yeyincə bir qismət çörəyimizi,
Qorxunc rüyaların vahiməsindən
Gecələr oyanıb tır-tır əsincə,
Qoy bu cahan mülkü od tutub yansın,
Yer göyə, göy yerə dəysin bir anda,
Hər iki dünyamız tarımar olsun.
Bu ruhi əzabın sarsıntısından
Həyəcan içində qovrulmaqdası,
Tacını, taxtını zəbt eyləyərək
Rahatlıq evinə göndərdiyimiz
Ölüylə bir yerdə yatmaq yaxşıdır.
Qurtarıb həyatın səksəkəsindən
Dunkan sakit yatır öz məzarında.
Ən rəzil işini gördü xəyanət.
İndi iti xəncər, qorxulu zəhər,
Daxili ədavət, xarici hücum –
Heç nə, heç nə ona toxuna bilməz.
L e d i M a q b e t.
Özünü ələ al, mehriban milord.
Qoy mülayim olsun sərt baxışların.
Çalış, bu axşamkı qonaqlıqda sən
Hamiya şad görün, nəşəli görün.
M a q b e t.
Üzüm güləcəkdir, quzum, sənin də,
Təvəqqe edirəm, gülsün sifətin.
Bankoya daha çox nəvaziş göstər.

Dilin şirin olsun, baxışın həlim.
Necə ki təhlükə içindəyik biz
Məcburuq yaltaqlıq şalələsində
Yuyaq ləkələnmiş vicdanımızı.
Gərək üzümüzü ürəyimizə
Hər yerdə hər zaman maska eyləyək.
L e d i M a q b e t. Unut bir dəfəlik bu fikirləri.
M a q b e t.
Oh, məgər mümkünmü, istəkli zövcəm!
Qəlbim əqrəblərlə doludur mənim.
Bilirsən, Banko da, Flins də sağdır.
L e d i Maqbet.
Onların həyatı əbədi deyil,
İnsan təbiətin surətidir, bil.
M a q b e t.
Onlar ötürdür, budur təsəllim.
Sən də bu ümidlə hələlik şad ol.
Yarasalar çıxıb yuvalarından
Ov üçün xəlvətcə hələ uçmamış,
Hekatanın sirli çağırmasıyla
Böcəklər ayılıb şirin yuxudan
Öz zərif, öz incə qanadlarıyla
Gecənin zəngini hələ çalmamış
Müdhiş bir hadisə baş verəcəkdir.
L e d i M a q b e t. Nədir o hadisə?
M a q b e t.
Sevimli quzum,
Bu işi bilməyə indi can atma.
Sonradan sən məni tərifləyərsən.
Gəl, ey zülmət gecə, qara pərdənlə
Rəhmli, şəfqətli, nurlu gündüzün
Məhəbbətlə dolu gözünü bağla.
Görünməz, bilinməz, qanlı əlinlə
Mənə əzab verən, əziyyət verən
Ağır buxovları qırıb parçala.
Günəş qürub edir, üfüqlər solur,
Uçur qarğalar da meşəyə doğru.

Xeyirxah qüvvələr gedir yatmağa.
Bədxahlar oyanır şikar tutmağa
Sən gəl heyrətlənmə, səbr et bir qədər,
Şər üstə qurulan şərlə yüksölər.
Gedək mənimlə.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrin önündə bir park. Üç qatıl gəlir.

B i r i n c i q a t ı l. Kim dedi, qoşuldun sən bizə?

Ü ç ü n c ü q a t ı l. Maqbet.

İ k i n c i q a t ı l.

Yoxdur əsasımız şübhələnməyə,

Ona cəsarətlə inanmaq olar.

Bilir işimizi, məqsədimizi

Bütün incəliyi, təfəsilatıyla.

B i r i n c i q a t ı l. Onda dayan burda.

Bax, artıq qərbdə

Saralır gündüzün son işartısı.

Vaxtında çatmaqçün karvansaraya

Atı məhmızlayır gecikən yolçu.

Bayaqdan həsrətlə gözlədiyimiz

Adam yaxınlaşır anbaan bizə.

Ü ç ü n c ü q a t ı l.

Aha, qulaq asın, at tappılısı.

B a n k o (*səhnə arxasından*).

Ey, ey, işıq verin!

İ k i n c i q a t ı l. Bu, yəqin, odur.

İndi saraydadır başqa qonaqlar.

B i r i n c i q a t ı l. Atlan harasa apardılar ki.

Ü ç ü n c ü q a t ı l.

Bu yerdən təxminən bir mil kənara.

Banko da hamitək adətə görə
Piyada gedəcək saraya burdan.

Banko və Flins daxil olurlar. Bankonun əlində məsəl var.

İkinci qatil.. Məsəl, məşəl!
Uçuncu qatil. Odur!
Birinci qatil. Tez hazırlaşın!
Banko (*Flinsə*).
Şübhəsiz, bu gecə yağış yağacaq.
Birinci qatil. Qoy yağsın.

Birinci qatil işığı söndürür, o biriləri Bankoya hücum edirlər.

Banko.
Xəyanət! Ah, oğlum, qaç, qaç!
Sən al qisasımı (*Qatilə*). Ah, rəzil kölə!

Ölür. Flins qaçır.

Üçüncü qatil. İşığı, bir deyin, kim söndürdü, kim?
Birinci qatil. İşığın yanması nəyə görəydi?
Üçüncü qatil. Yalnız ata öldü, oğulsa qaçdı.
İkinci qatil.. Görmədik biz işin əsas qismini.
Birinci qatil. Gedək, nə etmişik, məlumat verək.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Sarayda mərasim salonu. Süfrə açılıb.

Maqbet, Ledi Maqbet, Ross, Lenoks, lordlar və məiyyət daxil olurlar

Maqbet.
Xahiş eyləyirəm, rütbəyə görə
Kəçib yerinizdə əyləşəsiniz.
Həmmiz məclisə xoş gəlmisiniz!
Lordlar. Təşəkkür edirik, böyük hökmdar.
Maqbet.
Adicə, sadəcə ev sahibitək
Sizin yanınızda əyləşim gərək.

Qalsın öz taxtında ev sahibəsi.
Bir azdan biz ondan rica edərik,
Lütf edib o açar bu ziyafəti.
L e d i M a q b e t.
Mənim əvəzimə siz başlayınız,
Qəlbən deyirəm ki, dostlar xoş gəlib.
Birinci qatil qapı ağzında görünür.
M a q b e t (*Ledi Maqbetə*).
Gör, onlar necə də baxışlarıyla
Təşəkkür edirlər sənə ürəkdən.
Hamı öz yerini tutdu, deməli.
Düz burda, ortada əyləşirəm mən.
Di kefə başlayın. Əvvəlcə, gəlin
İçək bu qədəhi dövr etdirərək.
(*Qatilə yaxınlaşır*).
Bu nədir, sifətin qan içindədir!
Q a t i l. Bankonun qanıdır.
M a q b e t.
Bu qorxulu qan
Onun bədənində çağlamaqdansa
Sənin sifətində qalsa yaxşıdır.
İşini bitirdin? Qatil.
Bəli, hökmdar.
Kəsdim başını mən, öz əllərimlə.
M a q b e t.
Sən baş kəsənlərin ən yaxşısısan.
Flinsi öldürən heç də pis deyil.
Əgər bu işi də sən görmüsənsə,
Tayın-bərabərin yoxdur dünyada.
Q a t i l. Flins qaçıb getdi, böyük hökmdar.
M a q b e t (*Kənara*).
Yenə xəstələndim, dərd aldı məni,
Tamam sağalmışdım, yoxdu illətim.
Mərmərtək sarsılmaz, qayataək möhkəm,
Havataək asudə, azad idim mən.

Fəqət indi yenə zəncirlənərək
Sıxılıb vahimə məngənəsində
Şübhələr içində dustağam, dustaq.

(Qatilə)

Banko öldü yəni?

Q a t i l.

Bəli, hökmdar.

O daha oyanmaz, yatır xəndəkdə.

Başında iyirmi yarası vardır.

Həmin yaraların ən balacası

Ən möhkəm insanı öldürə bilər.

M a q b e t.

Təşəkkür edirəm mən buna görə.

(Kənarə)

O böyük ilanın əzildi başı,

Balaca ilansa qaçdı, sağ qaldı.

Vaxtında çıxacaq zəhər dişləri,

O zaman qorxulu olacaq o da.

(Qatilə)

Yaxşı, sən indi get, sabah təzədən

Bu haqda təklidə söhbət edərik.

Qatil gedir.

L e d i M a q b e t.

Mənim hökmdarım, qonaqlara siz

Lazımı diqqəti yetirmirsiniz.

Qonaqlara ancaq ev sahibinin

Gülər üzü gərək, xoş sözü gərək.

Yoxsa evdə yemək daha yaxşıdır.

Qonaqlıqda bişən hər bir xörəyin

Dadı məhəbbətdir, səmimiyyətdir.

Bunlarsız ziyafət ziyafət deyil.

M a q b e t.

Gözəl qınayırsan məni, əzizim.

Dostlar, bağışlayın, lap unutmuşdum.

Yeyin iştaha ilə, sizə nuş olsun.

L e n o k s. Hökmdar, əyləşmək istəyirsiniz?

M a q b e t.

Alicənab Banko gəlsəydi əgər,

Onda ölkəmizin bütün gülləri

Burda bizim ilə birgə olardı.

(Bankonun ruhu daxil olur və Maqbetin yerində əyləşir).

Ona dərd üz versə, rəhm etməzdim,

Onu qınayardım xəyanətdə mən.

R o s s.

Vədinə, sözünə xilaf çıxıb o.

Ey şanlı hökmdar, bizimlə birgə

Əyləşib siz bizi şərəfləndirin.

M a q b e t. Burda boş yer yoxdur.

L e n o k s. Boşdur birisi.

M a q b e t. Hanı?

L e n o k s.

Budur, baxın!

(Maqbet Bankonun ruhunu görür).

Böyük hökmdar,

Nədir sizi belə narahat edən?

M a q b e t. Bunu kim düzəldib?

L o r d l a r. Nəyi, hokmdar. Maqbet *(ruha)*.

Saçından qan daman qanlı başını

Neçin mənə doğru yırgalayırısan.

Sən deyə bilməzsən, müqəssir mənəm!

R o s s. Kral xəstələnib, qalxın, cənablar.

L e d i M a q b e t.

Yox, yox, qalxmayınız, hörmətli dostlar.

Onda belə hallar tez-tez baş verir.

Düşüb bu azara gənc yaşlarından.

Təvəqqe edirəm, əyləşəsiniz.

Bu məraz keçici, müvəqqətidir,

Bu saat o yenə yaxşı olacaq.

Əgər siz baxsanız hərəkətinə,

Onu hirsəndirər nəzərləriniz,

Onun xəstəliyi şiddət əyləyər.

Heç bir əhəmiyyət verməyin ona.

Başlayın yeməyə.

(*Maqbetə*)

də kişisən?

M a q b e t. Bəli, qorxu bilməz, cəsur bir kişi.

Mənim cürət edib baxdığım dəhşət

Salar vahiməyə şeytanı hətta.

L e d i M a q b e t.

Yəqin ki, yenə də cəfəngiyatdır!

Qəlbini titrədən həmin qorxunun

Gözündə əks edən sürətidir bu.

Dunkanın cəsədi yanında sən

Gördüyün xəncərin vahiməsidir.

Həqiqi qorxunun saxta əksidir.

Ah, bu əsməcələr, bu həyəcanlar

Soyuq qış axşamı ocaq başında

Nənəsinin qorxunc nağıllarını

Dinləyən bir qıza yaraşar ancaq.

Utan, ayıb olsun! Nə üçün belə

Haldan-hala düşür sən sifətin?

Deməli, qorxursan boş bir mizdən də.

M a q b e t (*Lordlara*).

Siz bir ora baxın! Hə, baxm, görün!

Buna şübhəniz var, nə deyirsiniz?

Yox a, sən nə dedin, nədən qorxacam!

(*Bankonun ruhuna*)

Başını tərpedə bilirsən, aha,

Danışa bilərsən, de məqsədini.

(*Lordlara*)

Əgər sərdabələr, əgər məzarlar

Geri qaytarırsa cənazələri,

Onda bu dünyada bizim gorumuz

Qarğa-quzğunların qarnı olacaq.

(*Bankonun ruhu qeyb olur*).

L e d i M a q b e t.

Bu nədir, dəlilik ağlını aldı,

Sən tamam itirdin kişiliyini?

M a q b e t.

And olsun, siz məni gördüyünüzə

Mən də onu gördüm.

L e d i M a q b e t. Tfu, bir utan!

M a q b e t.

Qanunlar, qaydalar yox ikən hələ,

Qədim zamanlardan bu günə qədər

Üzüb qan selində insan xilqəti.

Yenə də qan tökür müdhiş qətilər.

Bir vaxtlar vardı ki, kəllədən beyni

Elə çıxarantək öldürdü insan.

Bununla hər şeyə son qoyulurdu.

Fəqət, fəqət indi öldürülənlər

Başından iyirmi yara alsa da,

Təzədən dirilib, gordan qayıdıb

Bizim yerimizi zəbt eləyirlər.

Bu isə qətdən daha dəhşətdir.

L e d i M a q b e t.

Möhtərəm hökmdar, əziz qonaqlar

Sizi gözləyirlər bayaqdan bəri.

M a q b e t (*Ledi Maqbetə*).

Mən lap unutmuşdum.

(*Lordlara*)

İstəkli dostlar,

Təəccüb etməyin əhvalıma siz.

Mənim xəstəliyim çox qəribədir.

Evin adamları öyrəşib buna.

İçib sağlığına cəmi dostların,

Sonra öz yerimdə oturacağam.

Mənə şərab süzün, başlayın görək,

Doldurun qədəhi ağzına kimi.

Süfrə ətrafında əyləşənlərin,

Bir də ki dostumuz, əziz Bankonun -

Hamının içirəm sağlığına mən.

Yaman darıxıram ondan ötəri,

Kaş ki, Banko indi burda olaydı.

(*Bankonun ruhu qayıdıb yerində oturur*).

Hamının və onun sağlığı olsun.
Hamının, hamının!
L o r d l a r. Siz də sağ olun!
M a q b e t (*Ruha*).
Rədd ol! Gözlərimin önündən çəkil!
Qoy torpaq gizləsin soyuq üzünü!
Kəllən boşalıbdır, qanın donubdur.
Gözlərin yerində işildasa da,
Sən daha heç nəyi görə bilmirsən.
L e d i M a q b e t (*lordlara*).
Narahat olmayın, mehriban lordlar.
Elə bir şey yoxdur, bu adi haldır.
Onun bu tutması, ancaq heyf ki,
Bugünkü şənliyi korlayır tamam.
M a q b e t.
İnsan bacaranı bacarıram mən.
İstəyirsən qızmış rus ayısı ol,
Ya çevril Ourqanın aç pələnsinə,
Ya da xəncərbuynuz gərgədana dön,
Görün ən dəhşətli qiyafələrdə,
Polad əsəblərim titrəməz heç vaxt.
Ya təzədən dırıl, sıyr qılınıcı,
Məni xarabada döyüşə çağır.
Qorxub bircə addım çəkilsəm geri,
Aciz qız uşağı adlandır məni.
Fəqət bu şəkildə görünmə mənə.
İtil gözlərimdən, ey müdhiş kölgə!
Mənfur kabus, rədd ol!
(*Bankunun ruhu qeyb olur*).
Aha, o getdi.
Mən yenə adamam. - Niyə durdunuz?
Rica əyləyirəm, sakit əyləşin.
L e d i M a q b e t (*Maqbətə*).
Olduqca qərribə rəftarınızla
Pozdunuz bu gözəl, bu şən məclisi.
Hamını yamanca məyus etdiniz.

M a q b e t.

Hec belə şey olar? Məgər bu kölgə
Qapqara qaralmış yaz bulududur,
Ala üstümüzü, heyətlənməyək?
Təəccüb edirəm sizə, doğrusu,
Sakit baxırsınız bu mənzərəyə.
Zərrəcə dəyişmir yanaqlarınız,
Saxlayır təbii, yaqut rəngini.
Mənim yanaqlarım sonsuz qorxudan
Ağappaq ağarıb bayaqdan bəri.
R o s s. Hansı mənzərəyə, böyük hökmdar?
L e d i M a q b e t (*lordlara*).
Xahiş eyləyirəm, danışdırmayın.
Get-gedə pisləşir halı-əhvalı,
Suallar daha da cınlədər onu.
Gedəyin, gecəniz xeyrə qalsın.
Adətə-qaydaya əməl etmədən,
Birbaşa buradan dağılmaq olar.
L e n o k s.
Sizin də gecəniz xeyrə qalsın.
Səhhət diləyirik əlahəzrətə.
L e d i M a q b e t. Dostlar, xoş gəldiniz!
Sizə yaxşı yol!

Maqbet və Ledi Maqbetdən başqa, hamı gedir.

M a q b e t.

O, qan tələb edir. Deyirlər belə:
Qanı yumaq olar yalnız qan ilə.
Dünyada qərribə şeylər görünüb:
Ağaclar danışib, dağlar yeriyib.
Sığırçın, dolaşa, qağayı göydə
Necə qanad çalıb, necə oxuyub?
Bunları öyrənib fəlcilər bir vaxt.
Ən qorxunc qatili, gizli canini
Axtarıb tapıblar. Saat nəçədir?
L e d i M a q b e t. Artıq dan sökülür. Nə olub olub.
M a q b e t.
Bizim ziyafətə gəlmədi Makduf.
Ciddi əmrimizə məhəl qoymadı.
Buna nə deyirsən?

L e d i Maqbet. Dəvət etmişdin?
M a q b e t.
Dəvət etməmişdim, ancaq nə fərqi,
Onun mənə qarşı soyuqluğunu
Hiss edib bilirəm dolayı yolla.
Mənim hər bir evdə, hər bir tərəfdə
Pulla xidmət edən adamlarım var.
Mən sabah, özü də lap səhər tezdən
Gedib görməliyəm cadugərləri.
Haqqımda taieyin ən pis hökmünü
Sirli bacılardan öyrənməliyəm.
Səadətim üçün axıdıb qanı,
Mən qurban verərəm bütün dünyanı.
Girdim qan nəhrinə, üzdüm uzağa
Bir ümid yoxdur ki, çıxım qırağa.
Müşkül məsələdir geri qayıtmaq,
İrəli getməkdir əlacım ancaq.
Mühüm fikirlərdən od alır ürək,
Zərbəni təcili endirim gərək.
L e d i M a q b e t.
Yuxusuz qalmısan, bir az yat, uyu,
Ömrə şəfa verir vaxtında yuxu.
M a q b e t.
Gəl, gedək yatmağa, başqadır vərdiş,
Xamlıqdan törəyir bu qorxu, təşviş.
Bu işdə biz hələ uşaq kimiyik.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Kol basmış düzənlik. İldırım çaxır. Hekata və üç cadugər gəlirlər.

B i r i n c i c a d u g ər. Nə olub, Hekata? Acıqlanmısan.
H e k a t a.
Bunun səbəbi var. Mənə deyin siz,
Hanı ədəbiniz, mərifətiniz?

Bu necə oldu ki, eyləyib cürət,
Sehr işlətdiniz siz məndən xəlvət?
Fəlakət mülkünə qanad çaldınız,
Maqbeti gizlicə tora saldınız?
Gəlin, unutmayın heç zaman bunu,
Sizə mən verirəm sehri, əfsunu.
Bütün cadulara hökmdar mənəm,
Bütün bəlalara səbəbkər mənəm.
Sehrimlə yaranır hər dərd, hər qada,
Fəqət bircə dəfə düşmürəm yada,
Bildirim hamıya qüdrətimizi,
Göstərim aləmə şöhrətimizi.
Ən pisi budur ki, yüksəldirsiniz
Xain, paxıl, kinli bir adamı siz.
Alır sehrinizdən güc-qüvvətini,
Yaradır özünün səadətini.
Tamahın gözüylə baxır cahana,
Başqasına görə düşmür ziyana.
Gərək yuyasınız günahınızı,
Açın mağarada sabahınızı.
Həmin cəhənnəmdə olacağam mən,
Maqbet də gələcək oraya hökmən.
Qorxudan, təşvişdən açılmır eyni,
O gəlir öyrənsin öz taleyini.
Qaynadın qazanı müdhiş caduyla,
Dağlayın qəlbini sehr oduyla.
Butun quvvəmzi salınız işə,
Əfsun atəşində yansın həmişə.
Mən artıq uçuram. Mütləq bu gecə
Taparam Maqbetə qorxunc işgəncə.
Yol verər dəhşətli cinayətlərə,
O düşər ən ağır fəlakətlərə.
Bu gecəyarısı ay kənarından
Bir şəfəq ayrılıb uçduğu zaman
Mən onu tutaram yerə çatmamış,
Bir an dincəlməyəm onu tutmamış.
Ələ keçirdimmi sehləyərək
Mən cövhər alaram o nurdan rəng-rəng.

Maqbet içən kimi tamam məst olar,
Xəyal dünyasına qapılıb qalar.
Şan-şöhrət pərdəsi tutar gözlünü,
Sarsılmaz, yenilməz sanar özünü.
Qəlbində nə şəfqət, nə qorxu duymaz,
Taleyə baş əyməz, ölümü saymaz.
Xudbinlik, lovğalıq hökmü-əzəldən
İnsana yaranıb birinci düşməni.
*(Səhnə arxasında kimsə nəğmə oxuyur:
Gəl bəri, gəl bəri, hökmdarım, gəl!)*
Mənim körpə ruhum səsləyir məni,
Buludlar üstündə gözləyir məni.
Qulaq asın, baxın! Mən getdim artıq.

Qeyb olur.

Birinci cəduğər.
Təcili biz işə başlamalıyıq.
Tezliklə o geri qayıdacaqdır.

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Forres. Sarayda bir otaq. Lenoks digər bir lordla daxil olur.

L e n o k s.
Təəccüb etməyin sözlərimə siz,
Özünüz düşünün bir yaxşı-yaxşı.
Dünyanın qəribə işləri varmış!
Şanlı kralımız Dunkanın qətli
Maqbeti yamanca kədərləndirdi.
Əlbəttə, ölünü ağlamaq gərəkdir.
Axşamdan çox keçmiş igid Bankonun
Parkda həyatına qəsd eyləyiblər.
Əgər sən istəsən, deyə bilərsən,
Bankonu öz oğlu Flins öldürüb,
Çünki Flins qaçıb. Belə görünür,
Qaranlıq düşəndə, çox gec olanda

Heç kəs evdən çölə çıxmamalıdır.
Öz əziz, mehriban atalarının
Malkolm, Donalbayn qətlə yetirib.
Varmı yer üzündə elə bir adam
Dəhşətə gəlməsin bu vəhşilikdən?!
Nə müdhiş günahdı! Bu ağır kədər
Necə də pərişan etdi Maqbeti!
Haqqın buyurduğu müqəddəs hirsən
Qılıncı qınından sıyırdı birdən.
İçki kölələri, yuxu qulları
O iki canını bir an içində
Oz qızıl qanına qəltan eylədi.
Məgər nəcib bir iş deyildimi bu?
Bəli, həm nəcibdi, həm də ağıllı.
Çünki o nökrələr rəzilcəsinə
İnkər edərtilər əməllərini.
Bu da təmiz qəlbli hər bir insanın
Böyük qəzəbinə səbəb olardı.
Odur ki, deyirəm, Maqbet yerində,
Həm də öz vaxtında gördü tədbiri.
Mənə elə gəlir, hökmdarımız
Tutsaydı Dulkanın oğullarını,
(*Allah edəydi ki, tutmayaydı heç*).
Ata öldürməyin nə olduğunu
Onlara yaxşıca göstərəcəkdı.
Flinse də gözəl dərs verəcəkdı!
Ancaq daha susaq! Eşitmişəm ki,
Bir-iki ədəbsiz sözlərə görə,
Həm də müstəbidin ziyafətinə
Gəlməkdən imtina etdiyi üçün
Makduf düçar olub sonsuz qəzəbə.
O indi hardadır, bilirsinizmi?
L o r d.
Taxt-tacın varisi Dulkanın oğlu
İndi sığınıbdir İngiltərəyə.
Mömin Edvard onu öz sarayında
Elə hörmət ilə qəbul edib ki,

Bu zalım müstəbid onun ən uca,
Ali hüququnu oğurlasa da,
Unudub taleyin dönlüküyünü.
Sanki, o heç bir şey itirməyibdir.
Makduf ora gedib böyük ümidlə,
Müqəddəs kraldan rica eyləsin:
Bizi qorumaqçün göndərsin dərhal Sivard,
Hortumberlənd ordularını.
Allahın yardımı, köməyi ilə
Bir qismət çörəyi, rahat yuxunu
Təzədən geriye qaytara bilək.
Yoldaş məclisində, dost süfrəsində
Qorxmayaq xainin xəncərindən biz.
Vətənə namusla xidmət eyləyək,
Hər azad insanın öz haqqı olan
Hörmətə, şərəfə çatmaq yenə də.
Belə məlumatlar kral Maqbeti
Yaman çıxarıbdır özündən, yaman,
İndi hazırlaşır müharibəyə.
L e n o k s. Makdufu hökmdar dəvət edibmi?
L o r d.
Bəli, dəvət edib. Fəqət qürurla
Tan qasidə deyib: "Gəlmirəm, cənab!"
Qasid hirsli töküüb qaş-qabağını,
Geriye dönərkən mırıldanıb ki:
"Peşman olarsan bu cavab üçün".
L e n o k s.
Bu sözlərdən sonra cəsarətli tək
Qət edib dolansın ehtiyat ilə.
Xatadan-bələdan uzaqlaşaraq
Ölkədən o qaçıb İngiltərəyə.
Qoy xeyir mələyi çıxsın yoluna,
Sarayda uğurlu elçisi olsun.
Bu qansız məlunun pəncəsi altda
Müsibətlər çəkən vətənimizə
Böyük tanrı özü rəhm etsin.
L o r d. Amin!

Gedirlər.

DORDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qaranlıq bir mağara. Ortada ocaq üstündə qaynar bir qazan.
Göy guruldayır, ildırım çaxır. Üç cadugər daxil olur.

Birinci cadugər. Üç yol miyoldadı zilqara pişik.
İkinci cadugər. Üç yol ciyildədi kirpi balası.
Üçüncü cadugər. "Vaxtdır, vaxtdır" deyər qışqırdı ərdoy.
Birinci cadugər Ocaq ətrafında süzək yan-yana,
Zəhərli nə varsa, ataq qazana.
Sehrlə kənara ayrılısın zəhər,
Gərək zəhmətimiz getməsin hədər.
Birinci qaynadaq qurbağanı biz,
Bir ay başdan-başa gecə və gündüz
Yatıb daş altında, məst edib cadu,
Zəhər tuluğuna dönüb vücudu.
H a m ı s ı.
Alovlanıb yan, ocaq, yan,
Qayna, qazan, qayna, qazan.
İkinci cadugər.
Qoy bişsin tavada ilan qabığı,
Kərtənkələ gözü, qaban dırnağı.
Yarasa dərisi, köpək seliyi,
Tısbağa ayağı, xərçəng iliyi.
Haça gürzə dişi, koramal dili,
Sığırçın qanadı, keçi qəzili.
Sehrlə tavamız qaynasın bərk-bərk
Zülmət cəhənnəmdə odlu qazantək.
H a m ı s ı.
Alovlanıb yan, ocaq, yan,
Qayna, qazan, qayna, qazan.
Üçüncü cadugər.
Ataq tavamıza canavar dişi,
Axcaya bürünmüş əjdaha döşü.
Köpək balığının qığırdağını,
Çürümüş meyitin toz-torpağını.

Qaranlıqda bitən kal böyürtkəni,
Ayın üzüntəki qara ləkəni.
Dinsizin bağrını, tərsin burnunu,
Zalımın ödəünü, bicin qarnını.
Qəhbənin çuxurda xəlvət doğduğu,
Dünyaya gələntək dərhal boğduğu
Günahsız körpənin barmaqlarını,
Qəhbənin dilini, dodaqlarını.
Bunları tilsimə salsın sehrimiz,
Bunlardan bir sıyıq bişirəyin biz.
Qatı olsun deyə sıyığa gərək
Pələng içalatın əlavə edək.
H a m ı s ı.
Alovlanıb yan, ocaq, yan,
Qayna, qazan, qayna, qazan.
İ k i n c i c a d u g ə r.
Sıyıq soyutsun meymunun qanı,
Sehrimiz mat qoysun cümlə cahanı.

Hekata daxil olur.

H e k a t a.
Bax, buna söz olmaz, min əhsən sizə,
Mükafat yaraşır zəhmətinizə.
İndi mələklərtək tutun əl-ələ,
Şən nəğmə oxuyun gözəl rəqs ilə.
Qazan ətrafında dövrə vurun siz,
Qazanda nə varsa, sehirləyiniz.

Musiqi çalınır, cadugərlər rəqs edərək nəğmə oxuyurlar.
Sonra Hekata gedir.

İ k i n c i c a d u g ə r.
Mənim barmaqlarım qaşınır yaman, -
Gəlir mağaraya bir qəddar insan.
(Taqqıltı eşidilir).
Qapını döyən var,
Açılın, qıfillar!
(Maqbet daxil olur).

M a q b e t.

Ey zülmət gecənin ovsunçuları,
Nə iş görürsünüz bu gecəyari?
H a m ı s ı. İşimiz adsızdır əzəldən bizim.

M a q b e t.

Adsız işinizə and verirəm mən,
Cavab verin mənim suallarına,
Hardan bilirsiniz, öyrənersiniz,
Bunun mənim üçün heç bir dəxli yox.
Sizin vahiməli cavabınızdan
Qasırğa qoparıb güclü küləklər
Məbədlər üstünə hücum çəksə də,
Tufanlı dənizdə quduz dalğalar
Qırıb gəmiləri qərq eyləsə də,
Yanıb külə dönsə gömgöy zəmilər,
Ağaclar kökündən çıxsa da həтта,
Qalalar yıxılıb öz təməmindən
Uçsa zalımların başına belə,
Saraylar, ehramlar alt-üst olsa da,
Dünyada qalmasa canlı bir xilqət,
Məhv olub dağılsa bütün təbiət,
Yenə mənim üçün bir mənası yox.
Cavab istəyirəm sorğularıma.

B i r i n c i c a d u g ə r. Sual ver.

İ k i n c i c a d u g ə r. Xəbər al.

Ü ç ü n c ü c a d u g ə r.. Biz cavab verək.

B i r i n c i c a d u g ə r.

Kimdən istəyirsən cavabı, kimdən –

Bizdənmi, yoxsa ki ali ruhlardan?

M a q b e t. Çağırın onları, görüm onları.

B i r i n c i c a d u g ə r.

Doqquz bala doğub balasın yeyən

Donuzun qanını ocağa tök sən...

Vaxt ötür, dayanma, dayanma bir an,

Yenicə asılmış dar ağacından

Qatilin tərəni gətirib yağtək

Ocağa çilə ki, alışıb bərk-bərk.

H a m ı s ı .

Nə fərqi, ya böyük, ya kiçiksiniz,
Ey ruhlar, görünün gözümüzə siz.

Göy guruldayır. Birinci ruh dəbilqəli baş şəklində zühur edir.

M a q b e t. Ey naməlum qüvvə, mənə söylə ki...

B i r i n c i c a d u g ə r.

Sənin niyyətini bilir o qüdrət,

Sən ona qulaq as, danışma fəqət.

B i r i n c i r u h.

Maqbet! Maqbet! Maqbet! Fayf tanından-

Maqdufdan özünü gözlə hər zaman.

Artıq kifayətdir, məndən əl çəkin.

Yerin təkinə çəkilir.

M a q b e t.

Sən kimsən, neçisən, bir mənası yox,

Bu gün öz vaxtında xəbərdarlığın

Təşəkkür edirəm sənə ürəkdən.

Sən mənim qorxumu düzgün söylədin.

Daha bir söz...

B i r i n c i c a d u g ə r.

Ona əmr etmək olmaz.

Bir başqası da var, o, birincidən

Daha qüvvətlidir, daha güclüdür.

Göy guruldayır. İkinci ruh al qan içində bir uşaq şəklində zühur edir.

İ k i n c i r u h. Maqbet! Maqbet! Maqbet!

M a q b e t.

Təbiət mənə

Üç qulaq versəydi, üçüylə də mən

Səni dinləyərdim nəfəs dərmədən.

İ k i n c i r u h.

Zalım ol, qəddar ol, axıt qızıl qan,

Bəşər övladından qorxma heç zaman.

Qadından doğulan dünyada bir kəs

Maqbetə zərrəcə ziyan yetirməz.

Yerin təkinə çəkilir.

M a q b e t.

Onda yaşa, Makduf. Səndən nə qorxum?
Yox, yox, ehtiyatlı olmaq gərəkdir.
İnamı ikiqat artırmalıyam,
Taleyin hökmüylə sən ölməlisən.
O zaman bənizi qaçmış vahimə
Heç vaxt yalanlarla sarsıtmaz məni.
İldırım göylərdən alov töksə də,
Rahatca yataram öz yerimdə mən.

Göy guruldayır. Üçüncü ruh başı taclı bir uşaq şəklində zühur edir.
Onun əlində ağac budağı vardır.

Kimdir şahzadətək belə ucalan?
Görünür, hökmdar nəslindəndir o.
Başına tac qoyub uşaq yaşında.

C a d u g ə r l ə r. Qulaq as, dartışma, ona söz demə.
Ü ç ü n c ü r u h.
Şir kimi cəsur ol, qorxma heç kəsdən, -
Nə açıq hücumdan, nə sui-qəsdən.
Maqbeti qoynunda hifz eləyir baxt,
Maqbet məğlub olmaz dünyada heç vaxt.
Dunsinan dağına Birnam meşəsi
Necə ki qalxmayıb coşar nəşəsi.

Yerin təkinə çəkilir.

M a q b e t.

Bu iş mümkün deyil: dünyada heç kəs
Meşəni qoşuna çevirə bilməz.
Ağaca əsgərtək əmr edən varmı?
Ağac da torpaqdan heç ayrılarmı?
Siz mənə dediniz peyğəmbər sözü,
Gül kimi açdınız könlümü, düzü.
Ruhumda baş verən amansız qiyam
Rahatlandı tamam, səngidi tamam.
Necə ki yerimir Birnam meşəsi
Olmaz ürəyimin bir əndişəsi.
Demək, kral Maqbet xoşbəxt olacaq,
O öz əcəliylə öləcək ancaq.

Fəqət alovlanır başqa diləyim,
Yenə həyəcanla vurur ürəyim.
Varsa xəbəriniz cəmi işlərdən,
Bilmək istəyirəm bir sirri də mən.
Bankonun övladı, - budur dəhşət də, -
Kral olacağımı bu məmləkətdə?
C a d u g ə r l ə r. Daha kifayətdir, soruşma artıq.
M a q b e t.
Razı salmasanız siz mənə əgər,
Mənim xahişimi rədd edərsəniz,
Qoy sizə əbədi lənətlər olsun!
(*Bu vaxt qazan yoxa çıxır*).
Qazan necə oldu? Bu səs-küy nədir?

Şeypur səsləri eşidilir.

B i r i n c i c a d u g ə r. Gəlin!
İ k i n c i c a d u g ə r.. Gəlin!
Ü ç ü n c ü c a d u g ə r.. Gəlin!
H a m ı s ı.
Görünün ona.
Kədərdən göynəsin köksündə ürək,
Siz gəlin kölgətək, gedin kölgətək.

Səhnədən bir-birini təqib edən səkkiz kral keçir. Sonuncu kral əlində bir güzgü tutub.
Onun arxasınca Bankonun ruhu gəlir.

M a q b e t (*birinci krala*).
Yaman bənzəyirsən Bankoya, rədd ol!
Tacın gözlərimi deşir ox kimi.
(*İkinci krala*)
Birinci krala oxşayır bu da,
Saçı da, tacı da eynidir, eyni.
(*Cadugərlərə*)
Aha, üçüncüsü, sən bir işə bax,
Necə də bənzəyir əvvəlkilərə!
Ey rəzil falçılar! Nə üçün, nədən
Onlan siz mənə göstərirsiniz?
Bu da dördüncüsü! Kaş kor olaydım! -
Bu nədir! Qiyamət gününə qədər

Bu cərgə, bu sıra davam edəcək?
Gəlir bir başqası, hə, yeddincisi-
Baxmaq istəmirəm daha onlara.
Odur yenə gəlir... səkkizincisi
Hələ bax, əlində güzgü tutubdur.
Güzgüdə aydınca görünür mənə
Bütün bir nəsilin kral dəstəsi.
Onların əlində dövlət nişanı –
Üçbaşlı əsa var, qoşa qızıl şar.
Qorxunc mənzərədir, müdhiş tamaşa!
İndi mən görürəm bu həqiqətdir.
Qanına bələnmiş Bankonun ruhu
Onları göstərib, mənə gülür, ah!
Sanki deyir: onlar mənim nəslimdir.
Necə, necə bəyəm! Belə deyilmi?
Ruhlar qeyb olur.
B i r i n c i c a d u g ə r.
Bəli, bu belədir. Maqbet, niyə sən
Belə dərd içində qəhərlənirsən?
Durmayın, bacılar, cəld tərpinin siz,
Onun kədərini dağıdağın biz.
Böyük hökmdara sevinc diləyin,
Mən nəğmə oxuyum, siz rəqs eləyin.
Kral şəfqətini kəsməsin bizdən,
Qəlbən razı qalsın sənətimizdən.

Musiqi. Cadugərlər oynayaraq qeyb olurlar.

M a q b e t.
Hamı cadugərlər? Gözdən itdilər?
Qoy bu ağır saat qalsın təqvimdə
Əbədi, silinməz bir ləkə kimi.
Ey, ey, çöldə kim var? Gəlin içəri!

Lenoks daxil olur.

L e n o k s. Zati-aliləri, nədir əmriniz?
M a q b e t. Gördünmü o qarı sehrbazları?
L e n o k s. Xeyr!

M a q b e t. Keçmədilər sənin yanından?
L e n o k s. Xeyr, keçmədilər, böyük hökmdar.
M a q b e t.
Kaş onları tutsun taun azarı,
Onlara inanan lənətə gəlsin!
At ayağı səsi eşitdim indi,
Yaxşı, söylə görüm, gələn kimiydi?
L e n o k s.
İki süvaridir, xəbər gətirib:
Makduf dünən qaçıb İngiltərəyə.
M a q b e t. Necə, Makduf qaçıb?
L e n o k s. Bəli, hökmdar.
M a q b e t (*kənara*).
Ey zaman, ovumu aldın əlimdən,
Sən pozdun qorxulu planlarımı.
Həyata keçməyən bir arzu, muraz
Əldən uçan quşdur, qaytarmaq olmaz.
Bu gündən dəyişməz qərarım mənim.
Qəlbimdə yaranan ilk arzu, niyyət
Əlimin ilk işi olacaq yalnız.
Elə mən bu saat hərəkətimlə
Fikrimin başına tac qoyacağam.
Demək, fikir varsa, iş də gərəkdir:
Makdufun qəsrinə hücum edlənib,
Fayfi zəbt edəcəm bir an içində.
Onun arvadını, uşaqlarını,
Bütün var-yoxunu, qohumlarını
Bir-bir qılıncımdan keçirəcəyəm.
Boş-boş, hərzə-hərzə öyünər təlxək,
Hirsim soyumamış iş görüm gərək.
Rədd olsun ruhlar da, cadugərlər də! (*Lenoksa*)
Qasidlər hardadır? Di haydı, gedək,
Sən məni onların yanına apar.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Fayf. Makdufun qəsində bir otaq. Ledi Makduf, onun oğlu və Ross daxil olurlar.

L e d i M a k d u f. O nə iş tutub ki, qaçıb ölkədən?

R o s s. Xanım, siz səbr edin.

L e d i M a k d u f.

O, səbr etdimi?

Onun bu qaçması bir dəlilikdir.

Yoxdur bir suçumuz, bir günahımız.

Onun vahiməsi, onun qorxusu

İndi xain kimi göstərir bizi.

R o s s.

Siz ki bilmirsiniz, onun qaçması

İndi qorxaqlıqdır, ya ağıllı iş?

L e d i M a k d u f.

Nə?Nə?Ağıllı iş! Atıb evini,

Arvadım, körpə uşaqlarını

Ağıllı bir adam qaçarmı məgər?

O bizi sevməyir, sevməyir artıq.

O adi hisslərdən məhrum olubdur.

Dünyada quşların ən balacası

Zəif çalığışu öz yuvasında

Vuruşur, doyuşur guclu bayquşla,

Qoruyur öz körpə balalarını.

Bəs o? Osa qaçdı, bu qorxaqlıqdır.

Onun bu işində, hərəkətində

Nə məhəbbət vardı, nə də ki ağıl.

R o s s.

Mənim əziz bacım, rica edirəm,

Bir az özünüzlü ələ alınız.

Bunu unutmayın: sizin əriniz

Ağıllı, kamallı, nəcib insandır.

Çərxin gərdişini, dövrün hökmünü

O görür, o bilir hamıdan artıq.

Çatmır cəsarətim çox danışmağa.

Zaman dəhşətlidir, dövrən amansız.

Xəyanət etmədən xain adlanmaq,

Günahı olmadan qorxmaq, çəkinmək,

Müdhiş şeyiələr burulğanında,
Tufanlı dəryaya düşmüş adamtək,
Hara gəldi üznmək dəhşət içində
Nə qədər çətindir, nə qədər ağır.
Sağ olun, gedirəm, mehriban bacım,
Çox çəkməz, yenə də qayıdaram mən.
Fəlakət çatıbdır son nöqtəsinə,
Heç vədə bu belə davam eyləməz.
Bu həyat ya birdən alt-üst olmalı,
Y a da yavaş-yavaş düzəlməlidir.
(Ledi Makdufun ogluna)
Allah amanında, balaca dostum!
L e d i M a k d u f. Atası sağ ikən yetimdir uşaq.
R o s s.
Necə də axmağam, ləngidim yaman.
Burda çox dayanmaq həm mənim üçün,
Həm də sizin üçün təhlükəlidir.
Daha durmaq olmaz, sağ olun, xanım.

Gedir.

L e d i M a k d u f *(ogluna)*.
Quzum, atan ölüb, nə edəcəksən?
Söylə bır, nə təhər yaşayacaqsan
O ğ l u. Quşlar kimi, ana.
L e d i M a k d u f. Necə, nə dedin?!
Cücüylə, bəcəklə dolanacaqsan?
O ğ l u.
Nə tapsam, onu da yeyəcəyəm mən.
Quşlar nə tapırsa, onu da yeyir.
L e d i M a k d u f.
Ah, yazıq quşcuğaz, sən bu dünyada
Tələdən, cələdən qorxmursan məgər?
O ğ l u.
Axı, niyə qorxum? Yazıq quşlara
Heç vaxt tələ, cələ qurmazlar, ana!
Sən nə deyirsən de, atam ölməyib.

L e d i M a k d u f.

Yox, yox, atan ölüb. Zavallı balam,

Bəs indi atasız nə edəcəksən?

O ğ l u. Yaxşı, bəs sən arsız nə edəcəksən?

L e d i M a k d u f. Nə var ki! İstəsəm iyirmisini

Mən sabah bazardan ala bilərəm.

O ğ l u. Biri gün yenidən satmaq üçünmü?

L e d i M a k d u f. Oğlüm, sən necə də hazırcavabsan?

Vallah, ağlın çoxdur yaşma görə.

O ğ l u. Atam xain idi?

L e d i M a k d u f. Hə, xain idi.

O ğ l u. Xain nə deməkdir?

L e d i M a k d u f. Ən asan bir söz -

And içib, andını pozan yalançı.

O ğ l u. Bütün yalançılar xaindir məgər?

L e d i M a k d u f. Yalançı xaindir, asılsın gərək.

O ğ l u.

And içib, andını pozan adamlar

Gərək asılsınlar dar ağacından?

L e d i M a k d u f. Hamısı.

O ğ l u. Onları bəs kim asacaq?

L e d i M a k d u f. Vicdanlı adamlar, mehriban oğlum.

O ğ l u. Elə isə, xainlərin hamısı axmaqdır; çünki xainlər o qədər çoxdur ki, bütün vicdanlı adamları tutub dəyər və dar ağacından asa bilərlər.

L e d i M a k d u f. Allah sənə kömək olsun, bədbəxt şeytan. De görüm, atanı hardan tapacaqsan?

O ğ l u. Atam ölsəydi, sən ağlayardın. Əgər ağlamasaydın, onda bilərdim ki, tezliklə mənim təzə atam olacaq.

L e d i M a k d u f. Sən bədbəxt çərənçi, nə danışırsan?

Qasid gəlir.

Q a s i d.

Yaradan hifz etsin sizi, ay xanım.

Bilirəm ki, məni tanımırsınız,

Fəqət tanıyıram sizi yaxından.
Yüksəkdir əsliniz, nəcabətiniz.
Qorxunc bir təhlükə izləyir sizi.
Nə qədər sadə bir adam olsam da,
Dinləyin siz mənim məsləhətimi.
Burda dayanmayın, çıxın aradan,
Aparın günahsız uşaqları da.
Sizi çox qorxutdum, bilirəm ki, bu
Ən qaba, ən kobud bir vəhşilikdir.
Bu müdhiş bəlanı gəlib vaxtında
Sizə çatdırmamaq, xəbər verməmək
Daha çox vəhşilik sayılmazdı?
İndi bu fəlakət lap yaxındadır.
Allah sayəsində saxlasın sizi.
Artıq durmaq olmaz.

Gedir.

L e d i M a k d u f.
Mən hara qaçım?
Pislik etməmişəm axı heç kimə!
Yox, yox, unutmuşam bu həqiqəti:
Bu fani dünyada yaşayıram mən.
Pislik təriflənir dünyada çox vaxt,
Yaxşılıq axmaqlıq sayılır ancaq.
Pislik etməmişəm heç kimə deyib,
Mən bir qadın kimi özümü əgər
Mudafiə etsəm, nə mənası var
Bu adamlar kimdir.

Qatillər içəri soxulurlar.

B i r i n c i q a t i l. Hanı əriniz?
L e d i M a k d u f.
Elə çirkin yerə getməyib ki o,
Sənin kimilərlə gəlsin üz-üzə.
B i r i n c i q a t i l. O xaindir!
O ğ l u. Əclaf, yalan deyirsən!

Birinci qatil.

Yox a, yumurtadan boylanən cücə!

(*Onu qılıncla vuraraq*)

Qorxulu xainin miskin çırtımı.

O ғ l u.

O məni öldürdü, sən durma, ana!

Qaç burdan, qaç burdan, yalvarıram, qaç!

Ölür.

Ledi Makduf "Qətl, qətl" deyə bağıraraq qaçır.

Qatillər onu izləyirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

İngiltərə. Kral sarayının önü.

Malkolm və Makduf gəlirlər.

M a l k o l m.

Gəl gedək, çəkilək tənha guşəyə,

Qəlbimizi didən kədərimizi

Ağlayıb boşaldaq göz yaşımızla.

M a k d u f.

Yaxşı olardı ki, yola düşüb biz,

Ər kimi, qılıncı sıyırib qından,

Dərddən xilas edək vətənimizi.

Hər gün yetimlərin, dul qadınların

Odlu ah-naləsi, acı fəryadı

Yerdən bülənd olub qalxır göylərə.

Göylərin üzünə deyir zərb ilə,

Əks edir dəhşətli ildırım kimi.

Tükənməz dərдинə Şotlandiyanın,

Elə bil, göylər də yanır ürəkdən,

Hıçqırıb, hönkürüb tökür göz yaşı.

M a l k o l m.

Yalnız ağlayıram inandığıma,

Yalnız bildiyimə inanıram mən.

Elə zaman gələr, elə vaxt gələr,

Hər şeyi sahmana salaram özüm.
Belə məlum olur sözlərinizdən:
Dünyada yeganə, misilsiz adı
Həminin dilində qabar bağlayan,
Bu qanıçən zalım bir vədə, bir vaxt
Vəcdanlı tanınıb, doğru sayılıb.
Siz ona ürəkdən bağlanıbsınız.
Sizə toxunmayıb bu günə qədər.
Mən hələ cavanam, acizəm indi.
Məni qurban verib o müstəbidə,
Ala bilərsiniz ənam, hədiyyə.
Tanrının hirsini soyutmaq üçün
Taqsırsız, günahsız, aciz quzunu
Aparıb tanrıya qurban verirlər.

M a k d u f. Mən xain deyiləm.

M a l k o l m.

Maqbet xaindir.
Ona baş əyməkdir sizin borcunuz.
Qeyrətli, namuslu, nəcib insanlar
Həkimin hökmünə tabedir ancaq.
Bu sözlərə görə bağışlayınız.
Mənim fikirlərim qətiyyəən sizin
Təbiətinizi dəyişə bilməz.
Günaha batsa da ən gözəl mələk,
Gözəldir yenə də bütün mələklər.
Əclafliq taxsa da saflıq maskası,
Saflıq öz hüsnünü saxlamalıdır.

M a k d u f. Mən tamam itirdim ümidlərimi.

M a l k o l m.

Doğrudur, o yerdə, həmin yerdə ki,
Mən də orda tapdım şübhələrimi.
Həni arvadınız, uşaqlarınız –
O nadir, əvəzsiz sevgi telləri?
Nə üçün onlarla görüşmədən siz
Təcili, tələsik çıxıb gəldiniz?
Məni bağışlayın, məqsədim sizi
Təhqir etmək deyil şübhələrimlə.

Özümü xatadan hifz eləməkdir.
Nə deyim, bəlkə də, siz haqlısınız.

M a k d u f.

İnlə, inlə, mənim bədbəxt vətənim!
Qoy qanlar çağlasın yaralarından.
Ey lovğa istibdad, ey zalım cəllad,
Yeganə hakim ol, öz kefini çək.
Bil ki, ədalətin cürəti çatmır,
O sənə heç vədə toxuna bilməz.
Sənin əsarətin, sənin zillətin
Artıq qanun ilə təsdiq olunub.
Daha sözüm yoxdur, əlvida, prins!
Fəqət unutmayın heç zaman bunu:
Qanlı müstəbidin zəbt elədiyi
Bütün Şotlandiya torpaqlarını,
Şərqin sonsuz, zəngin sərvətlərini
Mənə versələr də, alçalıb heç vaxt
Siz düşünən qədər rəzil olmaram.

M a l k o l m.

İnciməyin: əsla düşünməyin ki,
Mən sizdən çəkinib deyirəm belə.
Bilirəm, dözülməz əsarət altda
Bədbəxt vətənimiz məşəqqət çəkir.
İztirab içində o zavallının
Qəlbindən qan axır, gözlərindən yaş.
Onun sızıldayan yaralarının
Üstündən yaralar vurulur hər gün.
Bunu da bilirəm, bükülməz qollar
Mənim hüququmu qoruyacaqdır.
Mənə İngiltərə hazırdır, hazır
Çoxminlik, böyük bir ordu verməyə.
Tutalım, mən gedib o müstəbidin
Başını tapdım ayağım altda,
Yaxud qılıncıma taxdım başını.
Bunun nə mənası, nə faydası var.
Yazıq vətənimiz əvvəlkindən çox
Dərdlərə, qəmlərə düçar olacaq.

Taxt-tacın varisi daha dəhşətlə

Onu parça-parça eyləyəcəkdir.

M a k d u f. Yaxşı, varis kimdir?

M a l k o l m.

O mən özüməm.

İçimdə gizlənib saysız qüsurlar.

Onlar üzə çıxıb aşkar olanda

O vaxt qara Maqbet mənim yanımda

Qar təkin dümappağ görünəcəkdir.

Mənim törətdiyim hədsiz-hüduzsuz

Ağır bəlalarla müqayisədə

Bir quzu sanacaq xalqımız onu.

M a k d u f.

Yox, yox, müdhiş, qorxunc cəhənnəmdə də

Maqbet kimi rəzil, alçaq, yaramaz,

Bir lənətə gəlmiş iblis tapılmaz.

M a l k o l m.

Elədir, o acgöz, kinli, qaniçən,

Riyakar, saxtakar, xain, azğındır.

Onda cəmləşibdir bütün nöqsanlar.

Lakin daha pisdir mənim şəhvətim,

Onun nə həddi var, nə də sonu var.

Sizin xanım-xatın qadınlarınız,

Məsum qızlarınız, gəlinləriniz

Mənim alovlanan ehtirasımın

Dərin dərəsini doldura bilməz.

Bu yolda qarşıya çıxan sədləri

Tamam dağıdaram, alt-üst edərəm.

Beləsinin kral olmasındansa

Maqbet öz yerində qalsa yaxşıdır.

M a k d u f.

Həddən artıq şəhvət təbiətinə

Dünyada dözülməz bir istibdaddır.

Şəhvət də boş qoyub çox sarayları,

Neçə kralları salıb taxtından.

Ancaq qorxmayınız bundan qətiyyən,

Ala bilərsiniz öz haqqınızı.

Qəlbini yaxıb-yandıran odu
Xəlvətcə, gizlicə söndürərsiniz.
Sizin arzunuzla gül açə bilən
Nə çoxdur nəzənin gözəllərimiz.
Şəhvət tərləniniz bu kəkliklərin
Heç də hamısını ovlaya bilməz.

M a l k o l m.

Bundan başqa, mənim həris qəlbimdə
Heç zaman doymayan tamah da vardır.
Əgər kral olsam, öldürərdim mən
Bütün kübarları, zadəganları.
Alardım birinin torpaqlarını,
Birinin evini, daş-qaşlarını.
Nə qədər çox yığsam varı-dövləti,
O qədər artardı hərisliyim də.
Səmimi, xeyirxah, düz adamları
Yalnız sərvət üçün, qənimət üçün
Min cür bəhanəylə məhv eyləyərdim.
Nə qanun, nə insaf, nə də ədalət –
Heç nə saxlamazdı yolumdan məni.

M a k d u f.

Təhlükəli olur tamah şəhvətdən,
İnsanın qəlbində bu müdhiş bəla
Çox yaman, çox dərin rişələr atır.
Bizim kralları qana bələyən,
Köksünə sancılan qılıncdır tamah.
Lakin qorxmayınız zərrəcən ondan.
Çünki Şotlandiya öz sərvətiylə
Bu yanar odu da söndürə bilər.
Başqa ləyaqətlər əhatəsində
Belə qüsurlara dözmək mümkündür.

M a l k o l m.

Fəqət yoxdur mənim bir ləyaqətim.
Kral olmaq üçün insana mütləq
Ədalət, həqiqət, səbir, iradə,
Mərdlik, xeyirxahlıq, təvazökarlıq,
Məhəbbət, mərhəmət, dözümlər gərəkdir.

Bunların heç biri tapılmaz məndə.
Bunlara əks olan, təzad yaranan
Hər cür cinayətlər girdabıyam mən.
Əlimdə ixtiyar olsaydı əgər,
Birliyi, dostluğu, səmimiyyəti
Atardım cəhənnəm alovlarına.
Sülhü, rahatlığı alt-üst edlən,
Bütün yer üzünə nifaq salardım.

M a k d u f. Ah, yazıq vətənim! Ah, Şotlandiya!

M a l k o l m.

Bəli, mən beləyəm. Belə bir adam,
Deyin, layiqdirmi kral olmağa?

M a k d u f.

Kral olmağamı? Belə bir adam
Hətta layiq deyil yaşamağa da.
Mənim bədbəxt xalqım, zavallı xalqım!
Qanlı müstəbidin zülmü altında
Sən nə vaxta kimi inləyəcəksən?
Haçan qayıdacaq xoşbəxt günlərin?
Taxtının-tacının əsl varisi
Etiraf edlən qüsurlarını,
Tamam ləkələdi kral nəslini.
Vəliəhd, bilin ki, sizin atanız
Ən ali, müqəddəs bir kral idi.
Ananız - o mömin, o məsum qadın
Ömrü başa vurdu ibadət ilə.
Sizinsə dəhşətdir günahlarınız.
Onları bir-bir danışmaqla siz
Əziz vətənimdən - Şotlandiyadan
Məni əbədilik sürgün etdiniz.
Of, artıq əlvida! Of, qəlbim, qəlbim!
Bütün ümidlərim puç oldu mənə.

M a l k o l m.

Makduf, qəlbimizin təmizliyindən
Yaranmış bu coşqun, bu haqlı qəzəb
Çirkin şübhələri sildi könlümdən.
Siz doğru, namuslu, vicdanlısınız.

Məni dəfələrlə hiyləgər Maqbet
İstəyib kələklə toruna salsın.
Hər dəfə iblisin tələsindən mən
Ağılla-kamalla xilas olmuşam.
Odur ki, heç kəsə yoxdu inamım.
Fəqət inanıram sizə bu gündən,
Allah aramızda qoy şahid olsun.
Mən sizə verirəm ixtiyarımı.
Geri götürürəm özüm barədə
Dediyim eybəcər iftiraları.
Özümə yaxdığım qara ləkələr
Yaddır namusuma, təbiətimə.
Mən üzüpdəli bakir oğlanam,
Hələ bir qadına dəyməyib əlim.
Yalandan heç zaman and içməmişəm.
Dünyada heç nədə olmayıb gözüüm.
Mənə aid olan indi nə varsa,
Heç vaxt heç birinə can atmamışam.
İlqarım saf olub, dostluğum möhkəm,
Şeytanı şeytana satmamışam heç.
Sevmişəm düzlüyü həyatım qədər.
Bu gün öz haqqımda həm də ilk dəfə
Mən yalan söylədim, yalan danışdım.
Əsl-həqiqətdə olduğu kimi
Bütün bu varlığım sənindir, sənin.
Bu gündən özümü, öz həyatımı
Bədbəxt vətənimə həsr eləyirəm.
Sən bura gəlməmiş, doğrudan da, biz
Qərara almışıq qoca Sivardla
On minlik orduyla hücum eyləyək.
İndi bir gedərik düşmənin üstünə.
Haqq bizə yar olsun! Niyə susursan?

M a k d u f.

Səadət görüşdü fəlakət ilə,
Bu yaman çaşdırdı, sarsıtdı məni.
Həkim daxil olur.

M a l k o l m.

Yaxşı, danışarım sonra bu haqda.
Bu gün əlahəzrət gəlirmi, həkim?

H ə k i m.

Bəli, indi gəlir. Bir dəstə bədbəxt
Şəfa tapmaq üçün gözləyir onu.
Onların dərindən baş açmır loğman,
Elm qüvvəsizdir, təbabət aciz.
Fəqət o yüngülcə toxunan kimi,
Sağalır o saat ağır xəstələr.
Ona qüdrət verib böyük yaradan,
Özü sehirləyib onun əlini.

M a l k o l m. Təşəkkür edirəm, mehriban həkim.

Həkim gedir.

M a k d u f. Həkimin dediyi nə xəstəlikdir?

M a l k o l m.

Xənəzir adlanır eldə-obada.
Mərhəmətli kral bu xəstəliklə
Möcüzə yaradır nadir, misilsiz.
Mən gələndən bəri İngiltərəyə
Tez-tez öz gözümlə görmüşəm bunu.
Tanrıdan o necə alır bu sehri,
Bunu yalnız onun bir özü bilir.
Naməlum dərdlərə düçar olanlar,
Yaralı-xoralı, şişkin vücudlu,
Ümitsiz xəstələr, miskin adamlar
Pənah gətirirlər tək ona ancaq.
Onların boynundan qızıl pul asıb,
Müqəddəs dualar-oxuyur kral,
Onları bəladan xilas eyləyir.
Belə deyirlər ki, bu xoşbəxtliyi
O öz varisinə bağışlayacaq.
Bu ülvə, ilahi haqq vergisiylə
O şöhrət qazanıb peyğəmbər kimi,
Taxtını bəzəyir möcüzələrlə.

Ross daxil olur.

M a k d u f. Bir baxın, kim gəlir!

M a l k o l m.

Pal-paltarından
Belə görünür ki, həmyerlimizdir.
Fəqət mən bilmirəm kim olduğunu.

M a k d u f. Mehriban qardaşım, sən xoş gəlmisən.

M a l k o l m.

Hə, indi tanıdım. O da bizimtək
Öz doğma yurdundan didərgin düşüb.
Xudaya, sən bizi bir-birimizə
Yad edən səbəbi aradan götür!

R o s s. Amin!

M a k d u f. Şotlandiya öz yerindəmi?

R o s s.

Əfsuslar olsun ki!.. Ah, yazıq vətən!
Bir anlıq özünü görə bilsəydi,
Tir-tir titrəyərdi dəhşət içində.
O bizə ana yox, məzardır indi.
Hər şey başqalaşmış, tanınmaz olub,
Üzlərdən təbəssüm çəkilib göyə.
Şivənlər, nalələr, ahlər, amanlar
Havanın bağrını kəsir, doğrayır.
Nə bir eşidən var, nə bir baxan var,
Hamı adət edib bu fəryadlara,
Ən ağır müsibət ən adi qəmdir.
Bir gün ara vermir matəm zəngləri,
Heç kəs maraqlanmır kimdir bu ölən.
Səfalət içində sağlam adamlar
Dərilməmiş çiçəkdən daha tez solur,
Məhv olub gedirlər xəstələnmədən.

M a k d u f.

Ah, bu qorxunc nağıl, dərdli hekayət
Necə də dəqiqdir, necə də düzgün!

M a l k o l m. Siz bizə danışın son fəlakətdən.

R o s s.

Bir saat əvvəlki bir hadisəni
Son fəlakət deyə nəql eyləyən kəs

Gülünə hala düşər istər-istəmər.
O möhnət yurdunda, o qəm mülkündə
Yeni bir fəlakət törəyir hər an.

M a k d u f. Arvadım necədir?

R o s s. Hə, o yaxşıdır.

M a k d u f. De, bəs uşaqlarım?

R o s s. Uşaqların da.

M a k d u f. Müstəbid narahat etmir onları?

R o s s. Xeyr, mən görəndə rahat idilər.

M a k d u f.

Maqqaşla çıxarma sözü ağzından,
Burax xəsisliyi, təzə nə olub?

R o s s.

Bu ağır, kədərli xəbərlərlə mən
Sizin yanınıza gəldiyim zaman
Belə söz gəzirdi el arasında:
Üsyana qalxıbdir igid oğullar.
Tezliklə gördüm ki, doğrudur bunlar.
Çünki müstəbidin mənfur ordusu
Qanlı qırğınlara hazırlaşdı.
İndi kömək vaxtı, hünər dəmidir.
Təcili qaydın vətənimizə.
Sizin yalnız bircə baxışınızla
Hamı bir əsgərtək ayağa qalxar.
Müdhiş fəlakətdən qurtarmaq üçün
Silaha sarılar qızlarımız da.

M a l k o l m.

Biz yola hazırıq elə bu saat.
İngilis kralı on min qoşunla
Sərkərdə Sivardı veribdir bizə.
Xristian dünyası hələ onuntək
Bir comərd, bir cəsur igid görməyib.

R o s s.

Ah, kaş nə olaydı, bu xoş xəbəərə
Mən də xoş xəbərlə cavab verəydim.
Mənim deyəcəyim qorxunc sözləri
Səhrada tufantək ulamaq olar.
İnsanlar bu dərdə davam gətirməz.

M a k d u f.

Bu ağır müsibət kimə aiddir?
Ümumən hamıya, ya bir nəfərə?

R o s s.

Köksünün altında qəlbi olan kəs
Bu dərddən alışıb yanmaya bilməz.
Onun çox hissəsi sənə aiddir.

M a k d u f. Əgər belədirsə, onda tez söylə.

R o s s.

Lənətlər yağıdırma dilimə mənim,
Sənin qulaqların kar olacaqdır,
Ömründə belə qəm eşitməmişən.

M a k d u f. Hm! Mən yavaş-yavaş hiss eləyirəm.

R o s s.

Canilər saraya basqın etdilər.
Zövcən, uşaqların öz evindəcə
Qırıldı maraltək vəhşicəsinə.
Bu qorxunc səhnəni, qanlı qırğını
Sənə nəql eyləsəm olduğu kimi,
Səni də burada mən öldürərəm.

M a l k o l m.

Ey rəhmli Allah! - Nə oldu, kişi!
Papağı gözünün üstünə basma.
Bu kədər dil açıb danışsın gərək,
Yoxsa ağır dərddən partlayar ürək.

M a k d u f. Deyirsən, məhv oldu uşaqlarım da?

R o s s.

Zövcən, uşaqların, nöqərlərin də.
Kim ələ keçdisə, qılıncladılar.

M a k d u f. Mən isə burdayam! Arvadımı da?

R o s s. Sənə dedim, axı.

M a l k o l m.

Sakit ol, dostum!
Bu dərin, ölümcül yaranı ancaq
Amansız intiqam sağalda bilər.

M a k d u f.

Yırtıcı Maqbetin uşağı yoxdur! -
Məhv etdi o mənim uşaqlarımı?

Dedin hamısını? Hamısını, hə?
Cəhənnəm quzğunu, of, vəhşi, alçaq!
Necə, bir uçuşda, bircə həmlədə
İstəkli göyərçin balalarımı
Anasıyla birgə parçalayıbdır?

M a l k o l m. Bu dərdə sinə gər bir kişi kimi.

M a k d u f.

Sinə gərəcəyəm. Lakin bu dərdi
Bir kişi kimi də hiss edim gərək.
Mən öz həyatımdan qiymətli olan
Evi, ailəni unudum necə?!
Allah yuxarıdan baxmırdı məgər,
Onları nə üçün xilas etmədi?
Ah, günahkar Makduf! Tək sənə görə
O məsum insanlar qurban getdilər.
Onların bir suçu, günahı yoxdu,
Onların qətlinə bais sənsən, sən!
Oh, indi mən kiməm? - Yalnız bir heçlik!
Allah rəhmət etsin o yazıqlara.

M a l k o l m.

Qoy bu dərd çevrilsin sonsuz qəzəbə,
Olsun sənin üçün bir bülövdəşi,
Onunla itilə öz qılıncını.
İntiqam atəşin bir an sönməsin.

M a k d u f.

Oh, mən qadın kimi göz yaşı töküüb,
Özümü bir xeyli öyə bilərdim.
Fəqət vaxt itirmək nəyə gərəkdir.
İlahi, rəhm elə, möhləti qısalt,
Tez ol, Şotlandiya iblisi ilə
Məni mərd-meydanda üz-üzə gətir.
Bizim aramızda bu qılıncımın
Uzunluğu qədər məsafə saxla.
Salamat qurtarsa əlimdən əgər,
Onda o rəzili sən də bağışla!

M a l k o l m.

Kişi sözləridir sənin sözlərin.
Kralın yanına gedəyin indi.

Əsgərlər hazırdır, əlahəzrətlə
Gərək vidalaşib tez düşək yola.
Maqbet məhv olmağcün yetib kamala.
Cəza qılıncını ulu göylər də
Endirib qatilin başının üstə.
Nə qədər fürsətdir, qan iç, ey qəddar,
Hər uzun gecənin bir gündüzü var.

Gedirlər.

BƏŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Dunsinan. Qəsrə bir otaq.
Həkim və xidmətçi kübar qadın daxil olurlar.

H ə k i m. İki gecədir ki, mən sizinlə bərabər keşikdəyəm, ancaq sizin dediklərinizin doğru olduğunu sübut edəcək heç nə görmürəm. O, axırıncı dəfə yuxulu-yuxulu nə vaxt gəzib?

Q a d ı n. Əlahəzrət müharibəyə gedəndən bəri bu hadisənin tez-tez şahidi olmuşam. Xanım yatağından qalxır, gecə xalatını çiyinə atır, öz kitab şəkfinə yaxınlaşır, bir bükülü kağız götürüb açır, nəşə yazır, oxuyur, sonra möhürləyir, yenə qayıdıb yatağına girirdi. O bütün bu işləri görərkən yuxulu idi.

H ə k i m. Gecənin eyni bir vaxtında həm yuxudan faydalanmaq, həm də gündüzün işləri ilə məşğul olmaq müşkül məsələdir. Belə qəribəliklər insan orqanizminin son dərəcə sarsılmasından əmələ gəlir. Mənə deyən görüm, həyəcanlı yuxular içində bu gəzintilərdən və başqa hərəkətlərdən savayı, onun haçansa bir söz dediyini eşitmisinizmi?

Q a d ı n. Eşitmişəm, cənab. Ancaq mən bu sözləri heç kimə deməyəcəyəm.

H ə k i m. Mənə deyə bilərsiniz. Siz bunu mənə mütləq deməlisiniz.

Q a d ı n. Nə sizə, nə də başqasına deyə bilmərəm, çünki sözlərimi təsdiq edəcək bir şahidim yoxdur (*Ledi Maqbet əlində şam daxil olur*). Baxın, bura gəlin. Onun adəti belədir. Allaha and olsun, ayaq üstə möhkəmcə yatır. Yaxınlaşın, diqqətlə baxın.

H ə k i m. Şamı hardan alıb?

Q a d ı n. Yatağının yanında həmişə şam olur. Otağında daima işıq yanır. Əmri belədir.

H ə k i m. Göürsünüz, gözləri açıqdır!

Q a d ı n. Fəqət görmür.

H ə k i m. O indi nə eləyir? Baxın əllərini necə ovuşdurur!

Q a d ı n. Bu onun adətidir. Ona elə gəlir ki, əllərini yuyur. Bəzən bu hərəkətini on beş dəqiqə davam etdirir.

L e d i M a q b e t. Hələ də ləkəsi var.

H ə k i m. Sss! O danışır. Sözlərini unutmaq üçün yazacağam.

L e d i M a q b e t. Rədd ol, mənfur ləkə, rədd ol deyirəm sənə! - Bir, iki... Nə oldu, vaxtdır, işə başla. - Cəhənnəm kimi qaranlıqdır. - Ayıbdır, əzizim, ayıbdır! Kişi də qorxarmı? Axı, nədən qorxmalıyıq? Biləcəklər, qoy bilsinlər. Kimin cürəti çatır ki, bizdən haqq-hesab tələb eləsin? Bu qocanın vücudunda bu qədər qan olduğu kimin ağlına gələrdi?

H ə k i m. Eşidirsinizmi?

L e d i M a q b e t. Fayf tanının bir zövcəsi vardı. İndi o hardadır? - Necə, bu əllər heç vaxt təmiz olmayacaq? - Bəsidir, əzizim, bəsidir! Bu qorxaqlıqla sən bütün işləri korlayacaqsan.

H ə k i m. Davam et, davam et. Siz biləcəyiniz lazım gəlməyən şeyləri bildiniz.

Q a d ı n. O deyilməsi lazım gəlməyən sözləri dedi. Onun nələr bildiyini yalnız bir Allah bilir.

L e d i M a q b e t. Əlimdən hələ də qan qoxusu gəlir. Ərəbistanda olan ətirlərin hamısını bir yerə yığsan da, bu balaca əli yuyub pak edə bilməz. Oh, oh, oh!

H ə k i m. Nə yaman ah çəkdi! Ürəyində ağır dərdi var.

Q a d ı n. Onun bütün var-dövləti mənə verilsəydi, belə bir ürəyi köksümdə gəzdirməzdim.

H ə k i m. Əlbəttə, əlbəttə, əlbəttə!

Q a d ı n. Allah, sən ona kömək ol!

H ə k i m. Bu xəstəlik mənim ixtisasıma aid deyil. Ancaq mən bilirəm ki, gecələr yuxulu-yuxulu gəzən adamlar olub. Onlar axırda öz yataqlarında rahatca ölüblər.

L e d i M a q b e t. Əllərini yu, gecə paltarını geyin. Rəngin nə yaman qaçıb! Yenə də deyirəm, Bankonu basırdılar, o heç vaxt qəbirdən çıxa bilməz.

H ə k i m. Yox a!

L e d i M a q b e t. Yatağa, yatağa. Eşitmirsən? Darvazanı döyürlər. Gedək, gedək, gedək, gedək. Əlini mənə ver. Olan oldu, onu daha qaytarmaq olmaz. Yatağa, yatağa, yatağa (*Gedir*).

H ə k i m. İndi yatacaqmı?

Q a d ı n. Dərhal.

H ə k i m.

Çirkin sayıələr dolanır eldə,
Bu cahan mülkündə dəhşətli işlər
Dəhşətli bəlalər törədir hər vaxt.
Naxoş-xəstə ruhlar öz yatağında
Açar öz sirrini kar balınlara.
Ona təbibdən çox, keşiş gərəkdir.
Allah, Allah, özün bağışla bizi!
Çalışın, siz ondan muğayat olun,
Bir an gözünüzdən qoymayın onu.
Ucu, ağzı iti evdə nə varsa,
Daldada, xəlvətdə gizli saxlayın.
Özünə bir xətər yetirə bilər.
Hələlik, gecəniz xeyrə qalsın.
Varlığım sarsılıb gördüklərimdən.
Qorxunc fikirlərdən artıb dəhşətim,
Fəqət danışmağa çatmır cürətim.

Q a d ı n. Sağ olun, sağ olun, mehriban həkim.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Dunsinan yaxınlığında bir yer.

Mentes, Kərnis, Anqus, Lenoks və əsgərlər baraban səsləri altında daxil olurlar.

Onların əlində bayraq vardır.

M e n t e s.

İngilis ordusu yaxınlıqdadır.
Orduya başçıdır Malkolm, Makduf,
Bir də Malkolmın əmisi Sivard.
İntiqam oduyla yanır hər üçü.

Onların müqəddəs, sonsuz kədəri
Qorxunc cəbhələrdə qanlar tökməyə
Məzardan çıxardar ölümləri də.

A n q u s.

Birnam meşəsinə gedən yol üstdə
Mütləq biz onlarla görüşəcəyik.
Onlar həmin yolla gəlir döyüşə.

K ə t n i s.

Görən, Donalbayn qardaşı ilə
Bərabər gəlirmi?

L e n o k s.

Şübhəsiz ki, yox!
Döyüşə gedəcək zadəganların
Dəqiq siyahısı məndədir, cənab.
Sivardın oğlunun, bir çox gənclərin
Adları yazılıb o siyahıya.
Onlar bu döyüşdə birinci dəfə
Təsdiq edəcəklər kişiliyini.

M e n t e s. Nə işlə məşğuldur indi müstəbid?

K ə t n i s.

Bəkidir Dunsinan istehkamını.
Bəzisi deyir ki, o dəli olub.
Bəzisi də deyir: onda bu tutma
Comərdlik, igidlik əlamətidir.
Bir şey aydındır ki, o sərsəmləyib.
Hərnlıqdan şişmiş yoğun qarnına
Şahlıq kəmərinə bağlaya bilmir.

A n q u s.

Gizli törətdiyi cinayətlərin
Ağır məngənəsi sarsıdır onu.
Ölkəni бүrtүөн coşqun üsyanlar
Çırpır sifətinə xəyanətini.
Onun əsgərləri könüllü deyil,
Əmrlə, hökmlə gedirlər hərbə.
Pəzəvəng bir divin dəmir geyimi
Cırtan bir oğrunun çiyinlərindən

Necə sallanırsa, kral rütbəsi
Eləcə sallanır onun üstündən.
Artıq hiss eləyib bu həqiqəti.

M e n t e s.

Onun vicdanına düşən ləkələr
Onun vicdanına dağ basır indi.
Görünür, bununçün şaşırıb ağılı,
Lənətlər yağdırır özü-özünə.

K ə t n i s.

Gəlin, yola düşək, mehriban dostlar.
Xəstə ölkəmizin təbibbi olan
Həqiqi kralı qarşılayaq biz.
Doğma yurdumuzun şəfası üçün
Tökək qanımızı onunla birgə.

L e n o k s.

Sulayaq vətəni öz qanımızla:
Hökmdarlıq gülü qoy açsın çiçək,
Tikanlar qərq olub çürüsün tək-tək.
Birnəm meşəsinə doğru, irəli!

Əsgəri nizamla gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Dunsinan. Qəsrdə bir otaq.
Maqbet, həkim və məyyəət daxil olurlar.

M a q b e t.

Daha gətirməyin mənə bir xəbər.
Dağılsın hamısı, qaçsın hamısı,
Birləşsin düşmənlə qoy əsgərlərim.
Dunsinan dağına Birnam meşəsi
Neçə ki qalxmayıb yoxdur bir qorxum.
Bu uşaq - Malkolm axı nədir, nə?!
Məgər o, qadından doğulmayıbdır?
İnsan taleyinin biliciləri -

Ruhlar belə deyib bir zaman mənə:
"Qorxma, Maqbet, qorxma, qadından olan
Heç kəs sənə heç vaxt xətər yetirməz".
Qaçın, saxta tanlar, çıxın aradan,
Birləşin ingilis naz-nazlarıyla.
İradəm möhkəmdir mənim həmişə,
Ruhum qorxu bilməz, könlüm əndişə.
(*Xidmətçi gəlir*).
Südüzlü yaramaz, kaş mənfur iblis
Qapqara qaraltsın səni kömürtək.
Niyə qaz rənginə dönübdür rəngin?

X i d m ə t ç i. Orda on min...

M a q b e t. Qaz var?

X i d m ə t ç i. Yox, kral, əsgər.

M a q b e t.

Get, bir az ənlilik tap, tez çək üzünə,
Al boyaq altında qorxunu gizlət.
Ey, ağciyər oğlan, o nə əsgərdir?
Səni gəbər görüm. Bu kətan üzün
Hamının qəlbini dəhşətə salır.
Ey, ödü dağılmış, o nə əsgərdir?

X i d m ə t ç i. İngilis ordusu, böyük hökmdar.

M a q b e t.

İtil gözlərimdən!
(*Xidmətçi gedir*).
Seyton! Nə oldu?
Yamanca darıxır ürəyim mənim.
Belə görünür ki, - Seyton deyirəm! -
Bu döyüş hər şeyi həll edəcəkdir:
Mən ya ucalacam, ya məhv olacam.
Yaşadım dünyada kifayət qədər,
Çatdım həyatımın payızına mən.
Ömür ağacımın budaqlarından
Saralmış yarpaqlar tökülür bir-bir.
Qocalığın yaxın yoldaşı olan

Ehtiram, məhəbbət, mehriban dostlar
Mənim taleyimə yazılmayıbdır.
Mənim haqqım yoxdur görüm onları.
Bunun əvəzində qismətədi mənə:
Ürəklərdə coşan sonsuz lənətlər,
Dodaqlarda gəzən acı yalanlar.
Cürətim çatmaz ki, inkar eyləyim,
Dözməyə məcburdur yazıq ürəyim.
Ey Seyton!

Seyton daxil olur.

Seyton. Hökmdar, əmriniz nədir?

Maqbət. Təzə nə xəbər var?

Seyton.

O xidmətçinin

Bütün dedikləri təsdiq olundu.

Maqbət.

Ətim sümüyümdən ayrılanadək

İnamla, inadla vuruşum görək.

Gətir silahımı!

Seyton. Hələ səbr edin.

Maqbət.

Gərək silahlanım. Atlı çox göndər,

Hər yerə, hər yana göz gəzdirsinlər.

Xalqı vahiməyə salanları sən

Yerindəcə asdır. Ver silahımı!

(Həkimə)

Xəstənin əhvalı necədir, həkim?

Həkim.

Elə xəstə deyil, böyük hökmdar.

Ancaq müdhiş, qorxunc qarabasmalar

Onun dincliyini əlindən alır.

Maqbət.

Onu xilas eylə bu işgəncədən.

Yoxmu bir əlacın xəstə ruhlara?

Yaddaşda kök atmış ağır dərdləri,

Beyinə həkk olmuş fəlakətləri
Qoparıb çıxartmaq gəlmir əlindən?
Ürəyə daima əziyyət verən
Sinəyə tıxanmış məsum ağrını
Huşalan, ruhacan məlhəmlərinlə
Yuyub təmizləyə bilmirsən məgər?

H ə k i m.

Belə xəstəliyə mübtəla olan
Çarə qılmalıdır özü-özünə.

M a q b e t.

Onda həblərini köpəklərə at,
Mənə lazım deyil həblərin sənin.
(Seytona)
Gətir sipərimi, ver qılıncımı.
Seyton, atlıları yola saldınmı?
(Həkimə)
Qaçır, bir-bir qaçır tanlarım məndən.
(Seytona)
Tez ol, cənab, tez ol (Həkimə). Əgər ölkənin
Dərdini öyrənib sağalda bilsən,
Əvvəlki halına qaytarsan onu,
İnan, səni elə təriflərəm ki,
Göylərdən od saçar, ildırım çaxar,
Göylər də əks edər təriflərimi.
(Seytona)
Çıxar sipərimi, deyirəm sənə.
(Həkimə)
De, hansı ot kökü, bitki yarpağı,
De, hansı məlhəm-həb ingilisləri
Silib təmizləyər vətənimizdən?
Onların haqqında eşidibsənmi?

H ə k i m.

Bəli, eşitmişəm, böyük hökmdar.
Sizin belə ciddi hazırlığınız
Bizə məlum edir ingilislərin
Yenə yurdumuza soxulmasını.

M a q b e t (*Seytona*).

Gətir sipərimi arxamca mənim.
Dunsinan dağına Birnam meşəsi
Neçə ki qalxmayıb, sarsılmaz ruhum,
Qılıncdan, zəhərdən yoxdur bir qorxum.

Gedir.

H ə k i m (*kənara*).

Burda sağ qurtarsam, heç vaxt ölmərəm,
Dünyanı versələr, bura gəlmərəm.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Dunsinan yaxınlığında bir yer. Qarşı tərəfdə meşə görünür. Malkolm, qoca Sivard, onun oğlu gənc Sivard, Makduf, Mentəs, Kətnis, Anqus, Lenoks və Ross daxil olurlar. Onların arxasınca əsgərlər əldə bayraqlar baraban səsləri altında hərbi yerləşlə gəlirlər.

M a l k o l m.

Dostlar, ümidvaram, bu günlərdə biz
Rahət qalacağıq evlərimizdə.

M e n t e s. Buna qəlbimizdə bir şübhə yoxdur.

Q o c a S i v a r d. Bu hansı meşədir?

M e n t e s. Birnam meşəsi.

M a l k o l m.

Hər əsgər özünə bir budaq kəssin,
Önündə irəli aparsın onu.
Yaşıl budaqların çətri altında
Gizlədib sayını qoşunumuzun,
Aldada bilərik düşmənimizi.

Ə s g ə r. Əmriniz yerinə yetəcək dərhal.

Q o c a S i v a r d.

Belə deyirlər ki, qanlı müstəbid
Hələ də inanır öz qüvvəsinə.
Çəkilib Dunsinan qalasına o,

Sakit bir ürəklə güman edir ki,
Davam gətirəcək mühasirəyə.

M a l k o l m.

Bu qala sonuncu ümidgahıdır.
Bir fürsət düşdümü, imkan oldumu
Böyük də, kiçik də qaçır qaladan.
Məcburən qalada qalanların da
Ürəyi uzaqdır o müstəbiddən.

M a k d u f.

Gərək fikrimizin doğruluğunu
Hadisələr özü təsdiq eyləsin.
Gəlin, biz cəbhədə məharət ilə
Göstərək öz hərbi sənətimizi.

Q o c a S i v a r d.

Artıq vədə yetir, vaxt yaxınlaşır,
Gərək aydın görək: həyat çaxnaşır.
Bilək: hansı yolla biz getməliyik,
Deyək: nəyimiz var, nə etməliyik.
Sözlər boş ümidlər vəd edir bizə,
Bir inam gətirmir ürəyimizə.
Qılınc zərbəsinin hökmü gerçəkdir,
Bu döyüş hər şeyi həll edəcəkdir.
Hərbi yerləşlə gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Dunsinan. Qəsrdə əvvəlki otaq.

Maqbet, Seyton və əllərində bayraq olan əsgərlər baraban səsləri altında gəlirlər.

M a q b e t.

Qala bürclərindən bayraqlar asın.
"Gəlirlər, gəlirlər!" bağırıqları
Yenə eşidilir hər bir tərəfdən.
Möhkəm qəsrimizin müdafiəsi
Zəif hücumlara rişxənd edəcək.

Qala divarları önündə onlar
Aclıqdan, taundan məhv olacaqlar.
Dönük tanlarımız - qaçqınlarımız
Onlara köməklik göstərməsəydi,
Onları mən özüm qarşılayardım,
Evlərinə qədər yola salardım.
(*Səhnə arxasından qadın çıxıntıları gəlir*).
Bu nə hay-haraydır?

Seyton.

Böyük hökmdar,
Qadınlar ağlayıb fəryad edirlər.
Gedir.

Maqbet.

Artıq unutmuşam qorxu hissini.
Bir zaman vardı ki, zülmət gecədə
Adicə bir səsdən donurdu qanım.
Müdhiş, vahiməli əfsanələrdən
Başımda tüklərim dururdu biz-biz.
Doymuşam, bıqmışam qorxudan daha.
Ən məşum, ən mənfur dəhşətlər indi
Doğmadır qansaçan fikirlərimə.
Heç nə, heç nə məni qorxuda bilməz.
(*Seyton qaydır*).
Nəydi o qışqırıq?

Seyton. Öldü kraliça.

Maqbet.

O bir az sonra da ölə bilərdi,
Bu ağır xəbəri dinləmək üçün
Onda vaxt olardı, imkan olardı.
Sabah, sabah, sabah... ah, bu sabahlar
Kiçik addımlarla hey gündən-günə
Sürünür, can atır bəxt kitabının
Sonuncu, kədərli səhifəsinə.
Bizim keçmişimiz - dünənlərimiz,

Deməli, daimə biz axmaqların
Məzar yollarım işıqlandırıb.
Yan qurtar, ey ömrüm - ey şam qalığı!
Həyat nədir axı? Gəzəri kölgə,
Səhnədə sürəkli hay-küy qoparan,
Tez də unudulan, can evi viran,
Biçarə, zavallı bir aktyordur.
Həyat sarsaqların acı dilində
Cəfəng söz yığım, boş bir nağıldır.
(*Qasid daxil olur*).
Gəlmisən dilini işə salmağa,
Tez ol, başla görək!

Q a s i d.

Ulu hökmdar,
İstəyirəm deyim gördüklərimi,
Ancaq bilmirəm ki, necə deyim mən.

M a q b e t. Yaxşı, tez ol, danış!

Q a s i d.

Dağın başında
Keşikdə durmuşdum mən ayıq-sayıq.
Birnəm meşəsinə tərəf baxırdım.
Mənə elə gəldi, meşə qəflətən
Tərpəndi yerindən.

M a q b e t. Rəzil yalançı!

Q a s i d.

Əgər yalan desəm bircə kəlməni,
Qəzəbiniz mənə qoy qənim olsun.
Üç mil məsafədən siz özünüz də
Görə bilərsiniz. Gedəyin, baxın.
Mən gördüm, yeridi Birnam meşəsi.

M a q b e t.

Əgər yalan desən, bil, diri-diri
Aclıqdan quruyub qaxac olunca
Səni ilk ağacdən asdıracağam.
Əgər doğru desən, yoxdur bir sözüm,

Onda ilk ağacdən sən asdır məni.
Polad qətiyyətim qırılır artıq.
İblisin eyhamlı, ikimənalı,
Həqiqətə bənzər yalan sözləri
Şübhələr oyadır qəlbimdə indi.
"Dunsinan dağına Birnam meşəsi
Necə ki gəlməyib, qorxma heç nədən".
Dunsinan dağına gəlir o meşə.
Tez silah başına, çıxmaq qaladan!
Qasidin sözləri doğrusa hərgah,
Yollar bağlanıbdır, yoxdur bir pənah.
Yorulub bezmişəm ömürdən, düzü.
Nə həyat olaydı, nə də yer üzü!
Həyəcan zəngini çalın! Of, dəhşət!
Başla, ey qasırğa! Gəl, ey fəlakət!
Ölümlə üz-üzə gələcəyəm mən,
Əlimdə silahım öləcəyəm mən.

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Dunsinan. Qəsrin önündə bir düzənlik. Malkolm, qoca Sivard, Makduf və başqaları əllərində bayraq baraban səsləri altında daxil olurlar. Onların arxasınca qoşun gəlir.
Əsgərlərin əlində ağac budaqları vardır.

M a l k o l m.

Çatmışıq qalanın yaxınlığına.
Atın bir tərəfə budaqları siz,
Düşmənin gözüne açıq görünün.
(*Qoca Sivarda*).
Siz, mənim hörmətli, istəkli əmim,
Nəcib, alicənab, mərd oğlunuzla
Birinci alaya başçılıq edin.
Qəhrəman Makdufla birlikdə mən də,
Əzəldən qərara aldığımızı, tək,
Qalan əsgərlərə rəhbərlik edək.

Q o c a S i v a r d.

Sizə uğur olsun, sizə yaxşı yol.
Bu axşam cəlladla dursaq üz-üzə,
Ya ləkə güləcəkdir, ya şərəf bizə.

M a k d u f.

Çalın şeypurları, qoy dilə gəlsin,
Ölüm carçısının səsi yüksəlsin.

Gedirlər. Döyüş sədaları davam edir.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Düzənliyin o biri tərəfi. Maqbet daxil olur.

M a q b e t.

Onlar hər tərəfdən kəsiblər yolu,
Qaçmaq mümkün deyil indi heç yana.
Köpəklər içində düşmüş ayıtək
Məcburam onlarla vuruşmağa mən.
Kimdir o - qadından doğulmayan kəs?
Bir onun zəhmindən ürəyim gülməz!

Gənc Sivard gəlir.

G ə n c S i v a r d. Sənin adın nədir?

M a q b e t.

Adımı bilsən,
Qorxudan dizlərin titrəyər sənin.

G ə n c S i v a r d.

Yox, yox, cəhənnəmdə olan adlardan
Dəhşətli olsa da, müdhiş olsa da,
Yenə rəngim qaçmaz.

M a q b e t. Adım Maqbetdir.

G ə n c S i v a r d.

Mənim bundan artıq nifrət etdiyim
Bir adı şeytan da deyər bilməzdi.

M a q b e t. Həm nifrət etdiyim, həm də qorxduğum.

G ə n c S i v a r d.

Sən yalan deyirsən, mənfur müstəbid.
Yalan dediyini elə bu saat
Sübut edəcəyəm öz qılıncımla.
Vuruşurla. Gənc Sivard yaralanıb ölür.

M a q b e t.

Səni qadın doğub, südəmər uşaq.
Qadından doğulan igidsə hərçənd,
Qılıncı gülüncdür, qalxanı rişxənd.
Gedir. Vuruşma sədələri. Makdud daxil olur.

M a k d u f.

Döyüş gürultusu gəlir bu yandan.
(*Maqbeti səsləyir*).
Ey cəllad, bəri çıx, göstər üzünü.
Səni başqa adam öldürsə hərgah,
O vaxt arvadımın, uşaqlarımın
Ruhu mənə dinclik verməyəcəkdir.
Bir qarın çörəkçin öz əllərini
Satan əsgərlərin - o bədbəxtlərin
Üstünə mən qılınc çəkə bilmərəm.
Maqbet, ya bu iti almaz qılıncı
Sənin ürəyinə saplayacağam,
Ya da ağzıkəsməz, küt bıçaq kimi,
Qaytarıb qınına qoyacam onu.
Yəqin, sən ordasan, mütləq ordasan.
Bu böyük gürultu təsdiq edir ki,
Döyüşən ən böyük bir sərkərdədir.
Tale, səndən yalnız budur istəyim:
Sən məni onunla üz-üzə gətir.
Vuruşma sədələri altında gedir.
Malkolm və qoca Sivard daxil olurlar.

Q o c a S i v a r d.

Bu tərəfdən gəlin, mehriban prins.
Saray təslim oldu müharibəsiz.
Düşmənlər vuruşur ikitərəfli:

Həm bizimlə birgə, həm bizə qarşı.
Mərdliklə döyüşür qeyrətli tanlar.
Bir azdan çarpışma sona yetəcək.
Bu hərbdə qələbə sizindir artıq.

M a l k o l m.

Zəif düşmənlərlə qarşılaşmışıq,
Onların zərbəsi təhlükəsizdir.

Q o c a S i v a r d. Buyurun, saraya giriniz, prins.

Döyüş sədaları altında gedirlər.

SƏKKİZİNCİ SƏHNƏ

Düzənliyin başqa bir tərəfi. Maqbet daxil olur.

M a q b e t.

Hələ qarşımdadır canlı adamlar.
Onları öldürmək əvəzinə mən,
Nə üçün ağılsız romalı kimi,
Sancım öz köksümə öz qılıncımı?

Makduf gəlir.

M a k d u f. Cəhənnəm köpəyi, qayıt geriye!

M a q b e t.

Səndən çəkinirdim mən hamıdan çox,
Fəqət indi çəkil, geriye çəkil!
Çünki ruhum sənə əzizlərinin
Qanına batıbdır kifayət qədər.

M a k d u f.

Sözüm qılıncımdır, başqa sözüm yox.
Sənə qana batmış alçaqlığını
Dil danışa bilməz, dil deyə bilməz.

Vuruşurlar.

M a q b e t.

Boş yerə əlləşib, özünü yorma.
İti qılıncını endirib yalnız

Havanın köksünü yara bilərsən.
Adi sipərlərə vur qılıncını,
Mənim sipərimi deşə bilməzsən.
Varlığım, həyatım tilsimlənidir.
Qadından doğulan bir insan oğlu
Mənə heç bir vədə xətər yetirməz.

M a k d u f.

Sən gəl bu tilsimdən ümidini kəs.
Bütün ömrün boyu nökrə olduğun
Öz ağa iblisdən soruş, xəbər al,
O sənə danışsın bu həqiqəti:
Makduf anasından doğulmayıbdır.
Onun anasının qarnını yarıb,
Onu çıxarıblar vaxtından qabaq.

M a q b e t.

Bu sözləri deyən dilin qurusun! -
Sarsıtdı sarsılmaz mətanətimi.
Daha inanmaram şeytanlara mən.
Riyalar, hiylələr, müəmmalarla
Bizi aldadırlar onlar hər zaman.
Əvvəl şirin-şirin vədə edib bizə,
Sonra da qırırlar ümidimizi.
Səninlə döyüşə girmərəm heç vaxt.

M a k d u f.

İndi ki belədir, təslim ol, qorxaq!
Yeganə, müstəsna bir yırtıcıtək
Səni biz salarq dəmir qəfəsə.
Boynundan bir yekə lövhə asarq,
Lövhənin üstünə belə yazarq:
"Dünyanın ən zalım, qanlı hakimi".
Ellər sənə baxar tamaşa kimi.

M a q b e t.

Necə, təslim olum, mən təslim olum?!
Düşüm Malkolmun ayaqlarına,
Onun qarşısında torpağı öpüm?!

Qara camaatın istehzasına
Bütün ömrüm boyu hədəf olum, hə?
Yox, əsla, yox, əsla! Bu mümkün deyil.
Bu bir həqiqətdir: Birnam meşəsi
Dunsinan dağına yaxınlaşıbdır.
Doğrudur, qadından doğulmayan sən
Qarşımda durursan mərdi-mərdana.
Buna baxmayaraq, sonuncu dəfə
Bəxtimi sınamaq istəyirəm mən.
Çəkirəm köksümə öz qılıncımı.
Vur, Makduf, qılıncdan alov yüksəlsin,
İlk dəfə "dur" deyən lənətə gəlsin!

Vuruşa-vuruşa gedirlər. Döyüş sədələri davam edir.
Vuruşa-vuruşa qayıdırlar. Maqbet yaralanıb ölür.

DOQQUZUNCU SƏHNƏ

Qəsrdə bir yer.
Malkolm, qoca Sivard, Ross, tanlar və əsgərlər əldə bayraqlar
baraban sədələri altında daxil olurlar.

M a l k o l m.

Bütün dostlarımız, əzizlərimiz,
Kaş ki, sağ-salamat qayıdaydılar!

Q o c a S i v a r d.

Döyüşdə bəzisi qurban gedəcək.
Buna baxmayaraq, mən görürəm ki,
Ucuz başa gəldi bu böyük zəfər.

M a l k o l m. Həm Makduf, həm də ki oğlunuz yoxdur.

R o s s.

Oğlunuz ödədi əsgər borcunu:
Yetkinik yaşına qədəm qoyanda
O təsdiq etladi igidliyini.
Amansız vuruşda hərbi meydanında
Öldü kişi kimi.

Q o c a S i v a r d . Necə, o ölüb?

R o s s .

Bəli, apardılar onu meydandan.
Hərgah oğlunuzun ləyaqətinə
Layiq ola bilən yas saxlasanız,
Onda dərdinizin axın olmaz.

Q o c a S i v a r d . O öz köksündənmi yaralanmışdı?

R o s s . Bəli, düz köksündən.

Q o c a S i v a r d .

Bir şəhid kimi,
Allah hifz eləsin cənnətdə onu.
Yüz oğlum olsaydı, onlara heç vaxt
Bundan gözəl ölüm arzulamazdım.
Deməli, çaldılar ölüm zəngini.

M a l k o l m .

Ağırdır daha çox itkisi onun,
Bu sonsuz kədərlə mən yanıma gərək.

Q o c a S i v a r d .

Yəqin, kifayətdir. Deyirlər belə:
Həyatdan ayrılıb ləyaqət ilə.
Şərəflə ödəyib o öz borcunu.
Allah rəhmət etsin!.. Bir ora baxın!
Yeni bir xoş xəbər, fərəhli xəbər!..

Makduf daxil olur. Cidasının ucuna Maqbetin başını keçirib.

M a k d u f .

Yaşayın, hökmdar, əziz Malkolm!
Bir baxın, bir görün, qanlı cəlladın
Mənfur, iyrənc başı harda dayanıb?
Vətən xilas oldu, xalq azad oldu.
Sizin səltənətin incilərini
Sizin başınızda cəmi görürəm mən.
Onların qəlbinin dərinliyində
Dil açan arzunu mən öz arzumla
Birlikdə deyirəm sizə ucadan:
Yaşasın Şotlandiya hökmdarı!

H a m ı. Yaşasın Şotlandiya hökmdarı!

Baraban səsləri.

M a l k o l m.

Çox vaxt itirmərik təşəkkür üçün.
Sevgisinə görə, işinə görə
Hamı tezcə alar öz qiymətini.
Heç kimin önündə borclu qalmarıq.
Mənim qohumlarım, mənim tanlarım,
Qraflıq verirəm sizə bu gündən.
Bu şərəfli adı Şotlandiyada
Birinci olaraq siz alırsınız.
Təcili, tələsik görəcəyimiz
Bir çox məsələlər durur qarşıda.
Qanlı müstəbidin qansız torundan
Canını qurtarıb xaricə qaçan
Dostları vətənə çağırmalıyıq. -
Bu ölmüş qəssabın, onun arvadı -
O qatil, deyirlər, intihar edib -
İfrtəsifətli kraliçanın
Amansız, vicdansız nöqərlərini
Arayıb, axtarıb tapmaq gərəkdir.
Kərəm sahibinin himayəsində
Hər çətin, hər müşkül işlərimizi
Vaxtında, yerində görəcəyik biz.
Hələlik bununla qurtarır sözüm.
Sizə həm birlikdə, həm təklikdə mən
Təşəkkür edirəm səmimi qəlbdən.
Buyurun, gedəyin birlikdə yenə
Skona, tacqoyma mərasiminə.

Musiqi çalınır. Gedirlər.

MÜNDƏRİCAT

Dünyanı " <i>lərzəyə gətirən</i> " dahilərdən biri.....	4
Romeo və Cülyetta.....	19
Hamlet.....	143
Otello.....	293
Kral Lir.....	465
Maqbet.....	621

VİLYAM ŞEKSPİR

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

İKİ CİLDDƏ
I CİLD

"ÖNDƏR NƏŞRİYYAT"
BAKİ-2004

Buraxılışa məsul:	<i>Əziz Güləliyev</i>
Texniki redaktor:	<i>Rövşən Ağayev</i>
Tərtibatçı-rəssam:	<i>Nərgiz Əliyeva</i>
Kompyuter səhifələyicisi:	<i>Alianna Duxanina</i>
Korrektor:	<i>Pərinaz Səmədova</i>

Yığılmağa verilmişdir 12.06.2004. Çapa imzalanmışdır 14.12.2004.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 46. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 239.

Kitab "PROMAT" mətbəəsində çap olunmuşdur.